

PATRICK SENA EVE
FREDERIK SWENNEN (eds.)

De hervorming van de interne en de internationale adoptie

intersentia

De adoptieregeling in België is de laatste jaren bijzonder ingrijpend gewijzigd.

Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie kon, na ondertekening in januari 1999 en na goedkeuring door de federale wetgever en door die van de onderscheiden Gemeenschappen, volkomen gevolg krijgen door de Wet van 24 juni 2004.

Als gevolg hiervan werd niet alleen het Belgische recht over de *internationale en interlandelijke adoptie* maar ook over de *interne adoptie* door een reeks wetten en decreten aangepast: het nieuwe Wetboek Internationaal Privaatrecht van 16 juli 2004, de wetten over interlandelijke en binnenlandse adopties van 13 maart 2003 en 24 april 2003, de Programmawet en de Wet houdende diverse bepalingen beiden van 27 december 2004, de Wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen en de Vlaamse Adoptiedecreten van 30 april 2004 en van 15 juli 2005. Bovendien is er nog het wetsontwerp tot openstelling van de adoptie voor gelijkslachtige koppels.

Dit boek, dat bijdragen bevat van toonaangevende academici en ervaren praktijkjuristen, biedt dan ook een stevig houvast en een zekere leidraad in het kluwen van de interne en de internationale adoptie.

Met bijdragen van Christoph Castelein, Christine Faure, Gunter Maes, Marta Pertegás, Patrick Senaeve, Frederik Swennen, Michael Traest en Frank Wouters.

www.intersentia.be

ISBN 90-5095-529-0

9 789050 955294

**DE HERVORMING VAN
DE INTERNE EN DE
INTERNATIONALE ADOPTIE**

INSTITUUT VOOR FAMILIERECHT
EN JEUDGRECHT
K.U.LEUVEN

Nr. 60

FACULTEIT RECHTEN
UNIVERSITEIT ANTWERPEN

DE HERVORMING VAN DE INTERNE EN DE INTERNATIONALE ADOPTIE

**Commentaar op de Wetten van 13 maart en
24 april 2003 en het Decreet van 15 juli 2005**

P. SENA EVE EN F. SWENNEN
(eds.)

Met bijdragen van:

CHRISTOPH CASTELEIN
CHRISTINE FAURE
GUNTER MAES
MARTA PERTEGÁS
PATRICK SENA EVE
FREDERIK SWENNEN
MICHAEL TRAEST
FRANK WOUTERS

2006

 intersentia

Antwerpen – Oxford

De hervorming van de interne en de internationale adoptie
P. Senaev en F. Swennen (eds.)

© 2006 Intersentia
Antwerpen – Oxford
<http://www.intersentia.be>

ISBN 90-5095-529-0
D/2006/7849/9
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgevers.

VOORWOORD

1. Op 29 mei 1993 werd in de schoot van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht het Verdrag ondertekend inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie.¹

Dit Verdrag had een drievoudige doelstelling.² Op de eerste plaats werd beoogd dat bij elke adoptie het hoger belang van het kind zou worden gediend. Ten tweede werd daarbij de eerbiediging van de fundamentele rechten van het kind gewaarborgd. Ten slotte zou het Verdrag kinderhandel en kinderontvoering moeten voorkomen.

Om deze doelstellingen te bereiken werd een samenwerkingsverband tussen de Verdragsstaten ingesteld en werd ook de wederzijdse erkenning geregeld van adopties die volgens de waarborgen van het Verdrag verlopen.

2. Het Haagse Verdrag trad op 1 mei 1995 in werking; nadien sloten steeds meer Staten er zich bij aan.³ Het was dan ook logisch dat die Staten bij voorkeur met elkaar samenwerkten voor de adoptie en niet met niet-ondertekenende landen. België behoorde tot deze laatste groep van landen en dreigde feitelijk als gastland voor adopties te worden uitgesloten. Nochtans zijn zo'n 85 % van de adopties in België interlandelijke adopties.

Om deze feitelijke uitsluiting te vermijden hadden de Gemeenschappen bij gebrek aan initiatief door de Federale Overheid al bijzondere waarborgen voor interlandelijke adopties uitgewerkt.⁴ Deze regelingen waren echter volstrekt in strijd met de wetgevende bevoegdhedenverdeling in België.⁵

Onder druk van de dreigende uitsluiting van België als gastland, maar ook onder invloed van de toenemende aandacht voor kinderrechten in het post-Dutroux-tijdperk, ondertekende België het Verdrag uiteindelijk op

¹ De tekst van het Verdrag is opgenomen in het Belgisch Staatsblad van 6 juni 2005. Dit Verdrag kwam reeds aan bod in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995.

² Hierover Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer* 2000-2001, nr. 50-1366/1, 1-2.

³ De status van het Verdrag is beschikbaar op de webstek van de Haagse Conferentie: www.hcch.net. Op 1 januari 2006 was het verdrag in werking getreden in 48 Lidstaten van de Haagse Conferentie en in 19 niet-Lidstaten.

⁴ Voor Vlaanderen: Decreet van 15 juli 1997 betreffende de interlandelijke adoptie, *B.S.* 23 september 1997.

⁵ Hierover Advies Raad van State in *Parl. St. Kamer* 2000-2001, nr. 50-1366/1, 150-153.

27 januari 1999. Na goedkeuring door de Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschappen en door de Brusselse Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie kon het Verdrag volkomen gevolg krijgen door de Wet van 24 juni 2004.⁶

3. Het Belgische recht over de *interlandelijke adoptie* moest bijgevolg aan het Verdrag worden aangepast. Een adoptie is interlandelijk als zij veronderstelt dat het kind van een Staat naar een andere wordt overgebracht met het oog op de adoptie, ook al rijzen daarbij geen vragen van IPR. De minimaal vereiste aanpassingen voor de toetreding tot het Haagse Verdrag betroffen de samenwerking tussen de Verdragsstaten en de erkenning van adoptiebeslissingen van andere Verdragsstaten. De wetgever heeft het toepassingsbereik van deze regels overigens ruimer bepaald dan enkel de adopties die onder het Haagse Verdrag vallen.

Het Haagse Verdrag bevat geen regels over de erkenning van adoptiebeslissingen van andere dan Verdragsstaten. Bovendien regelt het niet de andere klassieke vragen van *internationaal privaatrecht*, nl. de internationale rechtsmacht en het toepasselijke recht. Die materie werd voor het Belgische recht geregeld in het nieuwe Wetboek Internationaal Privaatrecht van 16 juli 2004.⁷

4. De wetgever heeft de vereiste aanpassingen van het Belgische recht aan het Haagse Verdrag aangegrepen om meteen ook de *binnenlandse adoptie* te hervormen. Het Arbitragehof had in de betreffende regeling immers al een aantal discriminaties aangestipt. De oude adoptiewet bevatte daarnaast heel wat leemtes, en kon op een aantal punten ook worden geactualiseerd en vereenvoudigd.

Ten slotte was, zoals vermeld, zowel voor de interlandelijke als de binnenlandse adoptie onduidelijkheid gerezen over de respectieve bevoegdheid van de Federale Overheid, bevoegd voor burgerlijk recht, en de Gemeenschappen, bevoegd voor de bijstand aan personen. Die *bevoegdheidskwesties* konden meteen worden uitgeklaard. Het eigenlijke adoptierecht – voorwaarden, inhoud en procedure – blijft federaal omdat het de burgerlijke rechten en plichten en de rechterlijke organisatie betreft. De voorberei-

⁶ Wet van 24 juni 2004 houdende instemming met het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993, *B.S.* 6 juni 2005.

⁷ Wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van Internationaal Privaatrecht, *B.S.* 27 juli 2004, in werking getreden op 1 oktober 2004 behalve wat de bepalingen inzake adoptie betreft, die pas op 1 september 2005 in werking getreden zijn.

ding, *matching* en nazorg voor adoptant en geadopteerde betreffen de bijstand aan personen en zijn daarom Gemeenschapsbevoegdheden – zij het met uitlopers in de federale wetgeving.

5. Uiteindelijk heeft de wetgevende odyssee (te) lang aangesleept. Tijdens de parlementaire voorbereiding van de adoptiewet is gehamerd op de hoogdringendheid, die België al in 1999 aanzette tot ondertekening van het Verdrag. Die hoogdringendheid heeft de wetgever ertoe gebracht een wet goed te keuren waarvan de noodzaak tot reparatie al vóór de stemming duidelijk was.⁸ Nochtans verstreken er tussen de afkondiging van de wet en de inwerkingtreding ervan ruim 28 maanden, tijdens welke er al driemaal wijzigingen werden aangebracht.

De eerste federale wetgeving over interlandelijke en binnenlandse adopties dateert van 13 maart 2003 en 24 april 2003.⁹ In de Wet van 24 april 2003 zijn de relevante bepalingen uit het Burgerlijk Wetboek geheel vervangen en werd de procedure in het Gerechtelijk Wetboek ingeschreven. Telkens worden achtereenvolgens de binnenlandse en de interlandelijke adopties behandeld.

Deze regeling is een eerste maal gewijzigd door artikelen 131 en 139 van de Wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek Internationaal Privaatrecht van 16 juli 2004.¹⁰

Vervolgens is zij een eerste maal gerepareerd door artikelen 241-246 van de Programmawet van 27 december 2004¹¹ en artikel 13 van de Wet van 27 december 2004 houdende diverse bepalingen.¹²

Zij diende een tweede maal gerepareerd te worden door artikelen 9-10 van de Wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen.¹³

Na de inwerkingtreding van de nieuwe adoptiewetten op 1 september 2005 werd door de praktijk vastgesteld dat er zich ernstige moeilijkheden voordeden op het vlak van het overgangsrecht, waardoor een derde reparatiewet noodzakelijk werd, die werd uitgevaardigd door de Wet van

⁸ Senaatsverslag, *Parl. St.* Senaat 2002-2003, nr. 2-1428/4, 12.

⁹ Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie; Wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft, *B.S.* 16 mei 2003.

¹⁰ *B.S.* 27 juli 2004.

¹¹ *B.S.* 31 december 2004, 2e ed.

¹² *B.S.* 31 december 2004, 2e ed.

¹³ *B.S.* 29 juli 2005.

6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie.¹⁴

6. Ten slotte was de materie op Vlaams niveau geregeld in het Adoptiedecreet van 30 april 2004.¹⁵ Deze regeling diende nadien te worden aangepast aan de gewijzigde federale regelgeving. Dit gebeurde in het Adoptiedecreet van 15 juli 2005, dat in zijn titel onterecht enkel naar de interlandelijke adoptie verwijst.¹⁶

De Franse Gemeenschap heeft een Adoptiedecreet uitgevaardigd op 31 maart 2004¹⁷, dat eveneens aangepast diende te worden in functie van de federale Adoptiewet, hetgeen gebeurde door het Decreet van 1 juli 2005.¹⁸

Bovendien moet er tussen de federale overheid en de Gemeenschappen nog een samenwerkingsakkoord tot stand komen, onder meer om intern *forumshopping* te vermijden.¹⁹ Daartoe bestaat een ontwerp, dat nog door de onderscheiden parlementen moet worden goedgekeurd.

7. De adoptiewetgeving is op 1 september 2005 in werking getreden.²⁰

Nochtans is daarmee het gehele wetgevingsproces nog niet afgerond. Bij het ter perse gaan van dit boek was het wetsvoorstel tot openstelling van de adoptie voor gelijkslachtige koppels reeds aangenomen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers (op 1 december 2005), maar geëvoceerd door de Senaat.²¹

¹⁴ B.S. 16 december 2005.

¹⁵ Decreet van 30 april 2004 tot regeling van de binnenlandse en de interlandelijke adoptie van kinderen, B.S. 8 september 2004.

¹⁶ Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, B.S. 16 september 2005.

¹⁷ Decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004 betreffende de adoptie, B.S. 13 mei 2004.

¹⁸ Decreet van de Franse Gemeenschap van 1 juli 2005 tot wijziging van het Decreet van 31 maart 2004 betreffende de adoptie, B.S. 7 september 2005.

¹⁹ Senaatsverslag, p. 5.

²⁰ Koninklijk besluit van 24 augustus 2005 tot vaststelling van maatregelen houdende uitvoering van de Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, van de wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft en van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, B.S. 29 augustus 2005. In dezelfde publicatie van het B.S. ook Ministerieel Besluit van 24 augustus 2005 tot aanwijzing van de federale centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie, bedoeld in art. 360-1, 2° van het Burgerlijk Wetboek en Omzendbrief van 24 augustus 2005 betreffende de tenuitvoerlegging van de hervorming van de adoptie.

²¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8 voor het Verslag van de Kamercommissie, en *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/10 voor de tekst zoals aangenomen in de plenaire vergadering en overgezonden naar de Senaat.

8. Door de hiervoor genoemde regelgeving is het adoptierecht grondig hervormd. De draagwijdte van deze hervorming rechtvaardigde dat tweemaal een volledige studiedag aan de wijzigingen werd besteed, op 24 maart 2005 aan de Universiteit Antwerpen en op 11 april 2005 aan de K.U.Leuven. In dit boek zijn de bijdragen aan de studiedag gebundeld.

Eerst komt het materiële federale recht inzake de interne adopties aan bod in drie bijdragen. Achtereenvolgens worden de grondvoorwaarden (Christoph Castelein), de inhoud (Frederik Swennen) en de beëindiging (Gunter Maes) van de adoptie besproken. Aansluitend hierop worden de procedurele aspecten van de totstandkoming van binnenlandse adopties en van de herroeping en herziening van adopties besproken (Patrick Senaeve).

Vervolgens worden de internationale adopties geanalyseerd, dit zijn de interlandelijke adopties bedoeld in het Haagse Verdrag (Michael Traest) en de adopties waarbij vragen van IPR rijzen (Marta Pertegás).

Ten slotte komt het Vlaamse adoptierecht aan bod in twee bijdragen. Eerst wordt het materiële recht in verband met voorbereiding, beoordeling van de adoptiegeschiktheid en nazorg (Christine Faure) behandeld. Vervolgens wordt het institutionele Vlaamse adoptierecht (Frank Wouters) toegelicht.

Een gecoördineerde versie van de federale wetgeving – die na alle genoemde reparatiewetten wel handig is – werd verzorgd door Tim Wuyts, navorser FWO Vlaanderen (K.U.Leuven).

9. Voor deze duo-studiedag en dit verslagboek konden wij een beroep doen op enthousiaste collega's, medewerkers en externe deskundigen, die elk binnen hun specialisatie een onderdeel van het adoptierecht hebben willen toelichten en becommentariëren. Wij hopen dat degenen die in de rechtspraak met al deze innovaties moeten omgaan, de vruchten van hun inspanningen zullen kunnen plukken.

Prof. dr. Frederik Swennen
Universiteit Antwerpen

Prof. dr. Patrick Senaeve
Instituut voor Familierecht
en Jeugdrecht
K.U.Leuven

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	v
-----------------	---

DEEL I.

GRONDVOORWAARDEN VOOR ADOPTIE

CHRISTOPH CASTELEIN	1
---------------------------	---

HOOFDSTUK 1.

AFBAKENING	3
------------------	---

HOOFDSTUK 2.

ALGEMEEN	5
----------------	---

§ 1. Structuur van de wet	5
§ 2. Kenmerken van de adoptie	5
A. Adoptie is een instelling	5
B. Adoptie is een instelling op basis van een rechterlijke uitspraak	6
§ 3. Twee soorten adoptie: gewone adoptie en volle adoptie	8
§ 4. Het recht om zijn afstamming te kennen	9

HOOFDSTUK 3.

GRONDVOORWAARDEN VOOR ADOPTIE	11
-------------------------------------	----

§ 1. Instellingsvoorwaarden	11
A. Wettige redenen – hoger belang van dat kind – eerbied voor de fundamentele rechten die het kind op grond van het internationaal recht toekomen – wettige belangen .	11
1. Voordeel van de adoptandus	11
2. Wettige redenen	12
3. Hoger belang van het kind en de fundamentele rechten die het kind op grond van het internationaal recht toekomen	15
4. Wettige belangen	18
B. Adoptiebekwaamheid en adoptiegeschiktheid	20
§ 2. Bekwaamheidsvereisten in hoofde van de adoptant	22
A. Adoptant in leven	22
B. Enkelvoudigheid of meervoudigheid van adoptanten	22
1. Adoptie door één persoon alleen	23
2. Adoptie door twee echtgenoten van ongelijk geslacht . .	23

3. Adoptie door twee samenwonenden van ongelijk geslacht	23
a. De definitie van samenwonen uit artikel 343, § 1, b) B.W.	24
I. Twee personen van ongelijk geslacht	24
II. Voor zover zij niet door een band van bloedverwantschap of aanverwantschap zijn verbonden die leidt tot een huwelijks- verbod waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen	25
III. Die op permanente wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar	27
IV. Die op affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar	28
V. Overspelig samenwonen	28
b. Het begrip samenwonen en de wettelijke samenwoning	28
c. Onduidelijkheid over het begrip samenwo- nenden	31
4. (Voorlopig?) geen adoptie door twee personen van gelijk geslacht	36
a. Samen adopteren kan enkel door personen van ongelijk geslacht	36
b. Arrest nr. 134/2003 van het Arbitragehof en zijn gevolgen	37
c. Recente parlementaire initiatieven inzake adoptie door personen van hetzelfde geslacht ...	39
d. Het advies van de Raad van State	43
e. Arrest nr. 192/2005 van het Arbitragehof en zijn gevolgen	49
f. Slotopmerkingen in verband met adoptie door personen van hetzelfde geslacht	59
C. Leeftijdsvereisten	61
D. Burgerlijke staat	62
§ 3. Bekwaamheidsvereisten in hoofde van de adoptandus	63
A. Adoptandus in leven	63
B. Leeftijdsvereisten	63
1. Minimumleeftijd	63
2. Maximumleeftijd	64
C. Burgerlijke staat	65
§ 4. Bekwaamheidsvereisten met betrekking tot de verhouding tussen adoptant en adoptandus	65
A. Leeftijdsverschil	65

B.	Verwantschaps- en aanverwantschapsbeletselen	66
1.	Ouderadoptie	66
a.	Verbod inzake ouderadoptie	66
b.	Overgangsrecht	71
2.	Adoptie door een adoptieve ouder	74
3.	Adoptie door de (nieuwe) echtgenoot of samenwonnende partner van een ouder	74
4.	Adoptie van een echtgenoot of wettelijk samenwonnende partner	75
5.	Grootouderadoptie	76
6.	Adoptie van een (half)broer/zus	78
7.	Schoonouderadoptie	78
§ 5.	Opeenvolgende adopties en nieuwe adopties	79
A.	Opeenvolgende adopties	79
B.	Nieuwe adopties	79
1.	Problematisch onder het oude recht	80
a.	Regel	80
b.	Voorwaarden	80
2.	Het nieuwe adoptierecht	84
§ 6.	Omzetting van adoptie	88
§ 7.	Toestemming vanwege bepaalde personen	89
A.	Vereiste toestemmingen	89
1.	Toestemming van de adoptandus zelf	89
2.	Adoptie van een minderjarige, onbekwaamverklarde of verlengd minderjarige verklaarde	92
a.	Minderjarige, onbekwaamverklarde of verlengd minderjarige die twee ouders heeft	92
b.	Minderjarige, onbekwaamverklarde of verlengd minderjarige met één ouder	97
c.	Minderjarige, onbekwaamverklarde of verlengd minderjarige die geen ouders heeft	97
I.	Toestemming van de voogd	97
II.	Toestemming van de toezienende voogd – toestemming van een voogd ad hoc	99
3.	Toestemming van de echtgenoot, de wettelijk samenwonnende resp. feitelijk samenlevende partner van de adoptant	100
4.	Toestemming van de echtgenoot, de wettelijk samenwonnende resp. feitelijk samenlevende partner van de adoptandus	101
5.	Toestemming in geval van een nieuwe adoptie	101
a.	De voorafgaande adoptie is een gewone adoptie	101
b.	De voorafgaande adoptie is een volle adoptie	102

6. Toestemming van de adoptant(en)	103
7. Bijzondere gevallen waar geen toestemming is vereist	104
B. Vormvereisten	104
1. Vormvereisten in het oude recht	104
a. Nominale adoptie	104
b. Niet-nominale adoptie	105
2. Vormvereisten sinds de nieuwe adoptiewet	107
a. Persoonlijke verklaring of afzonderlijke akte ...	107
b. Toch een substituut voor de niet-nominale adoptie	109
C. Intrekking van de toestemming tijdens de procedure ...	111
D. Weigering van de toestemming	113
1. Vormvereisten	113
2. Gedwongen adoptie	114
a. Oud recht	114
b. Nieuw adoptierecht	115
c. Gedwongen adoptie en de mensenrechten	118

DEEL II.

DE JURIDISCHE GEVOLGEN VAN DE ADOPTIE

FREDERIK SWENNEN	121
------------------------	-----

HOOFDSTUK I.

UITGANGSPUNTEN	123
----------------------	-----

§ 1. Algemene situering	123
§ 2. Uitgangspunt van de gewone adoptie	124
A. In de adoptieve familie	124
B. In de oorspronkelijke familie	125
§ 3. Uitgangspunt van de volle adoptie	126
A. In de adoptieve familie	126
B. In de oorspronkelijke familie	126
C. De problematiek van de stiefouderadoptie	126
§ 4. De temporele gevolgen van de adoptie	131
§ 5. De invloed van de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming na de adoptie	132
§ 6. Kennis van de herkomst	134

HOOFDSTUK II.

OVERZICHT VAN DE JURIDISCHE GEVOLGEN	136
--	-----

§ 1. Nationaliteit	136
§ 2. Namen	137

A. Voornaam	137
B. Familiennaam	138
1. Wettelijk stelsel	139
2. Afwijkingsmogelijkheden bij gewone adoptie	140
3. Toestemmingen	142
4. Draagwijdte	143
§ 3. Adelrecht	144
§ 4. Ouderlijk gezag	145
A. Regel	145
B. Stiefouderadoptie	145
C. Draagwijdte	147
D. De “waakvlam” bij gewone adoptie	148
§ 5. Het recht op persoonlijk contact	148
§ 6. Huwelijksbeletselen	151
A. Huwelijksbeletselen in de rechte lijn	152
B. Huwelijksbeletselen in de zijlijn	154
§ 7. Levensonderhoud	155
§ 8. Erfrecht	157
A. De geadopteerde erfgenaam	157
B. De geadopteerde erflater	158
§ 9. Registratie- en successierechten	160
§ 10. Jeugdbeschermingsrecht	162
§ 11. Strafrecht	162
§ 12. Sociaal recht	163

DEEL III.

DE BEËINDIGING VAN DE ADOPTIE

GUNTER MAES	165
-------------------	-----

HOOFDSTUK I.

NIETIGHEID VAN DE ADOPTIE	167
---------------------------------	-----

HOOFDSTUK II.

OVERLIJDEN VAN DE ADOPTANT(EN) – VOOGDIJ	169
--	-----

HOOFDSTUK III.

TERUGPLAATSING ONDER HET OUDERLIJK GEZAG	171
--	-----

HOOFDSTUK IV.

NIEUWE ADOPTIE	173
----------------------	-----

§ 1. Inleiding	173
----------------------	-----

§ 2. Nieuwe adoptie van een minderjarige	174
--	-----

A.	Gevallen waarin nieuwe adoptie van een minderjarige mogelijk is	174
1.	Minderjarige geadopteerde	174
2.	Adoptant(en)	174
3.	Precieze gevallen waarin nieuwe adoptie mogelijk is	174
a.	Grond- en toestemmingsvoorwaarden	174
b.	Gronden voor nieuwe adoptie – algemeen	175
c.	Gronden voor nieuwe adoptie – vooroverlijden adoptant, herroeping en herziening	175
d.	Gronden voor nieuwe adoptie – wegens zeer gewichtige redenen op verzoek van het O.M.	176
4.	Nieuwe adoptie: gewone of volle	178
B.	Temporele werking van de bestaande en de nieuwe adoptie	179
1.	Gemeenrechtelijke regeling: artikel 349-1 B.W.	179
2.	Gewone adoptie na gewone adoptie wegens herziening of herroeping	180
a.	Rechtsgevolgen bij gewone adoptie na herroeping	180
b.	Rechtsgevolgen bij gewone adoptie na herziening	180
c.	Rechtsgevolgen bij nieuwe gewone adoptie	180
3.	Gewone adoptie na gewone adoptie wegens vooroverlijden van de adoptant(en)	180
4.	Gewone adoptie na gewone adoptie wegens zeer gewichtige redenen	181
5.	Gewone adoptie na volle adoptie	181
a.	Rechtsgevolgen na herziening volle adoptie	181
b.	Rechtsgevolgen na vooroverlijden volle adoptant(en) of om zeer gewichtige redenen	182
6.	Volle adoptie na herroeping, herziening of vooroverlijden van de adoptant(en)	183
7.	Volle adoptie na vorige adoptie, om zeer gewichtige redenen	183
§ 3.	Nieuwe adoptie: stiefouderadoptie	183
A.	Gevallen waarin stiefouderadoptie mogelijk is	183
1.	Persoon van de geadopteerde	184
2.	Stiefouder-adoptant	185
3.	Gevallen waarin stiefouderadoptie mogelijk is	185
a.	Gronden voor stiefouderadoptie	185
b.	Grond- en toestemmingsvoorwaarden	186
c.	Stiefouderadoptie: gewone of volle	186

B. Temporele werking van de bestaande en de stiefouderadoptie	187
1. Gemeenrechtelijke regeling	187
2. Gewone adoptie na gewone adoptie bij zeer gewichtige redenen	187
3. Gewone stiefouderadoptie na volle adoptie, bij vooroverlijden of om zeer gewichtige redenen	188
4. Volle stiefouderadoptie na volle stiefouderadoptie om zeer gewichtige redenen	188
5. Gewone of volle adoptie na herroeping	189
6. Volle stiefouderadoptie na vooroverlijden adoptant ..	189
HOOFDSTUK V.	
OMZETTING VAN GEWONE NAAR VOLLE ADOPTIE	190
§ 1. Omschrijving – kwalificatie	190
§ 2. Grondvoorwaarden	191
§ 3. Procedure	191
§ 4. Omzetting tijdens de adoptieprocedure	192
HOOFDSTUK VI.	
DE VASTSTELLING VAN DE (OORSPRONKELIJKE) AFSTAMMING	193
§ 1. Vaststelling van de afstamming t.a.v. adoptant(en)	193
A. Omschrijving	193
B. Vaststelling van de oorspronkelijke afstamming	194
C. Gevolgen van de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming	194
D. Twee bijzondere gevallen: vaststelling tijdens de adoptieprocedure en vóór het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis dat de adoptie uitspreekt	195
E. Adoptie van een buitenhuwelijks kind daterend van vóór de Afstammingswet 1987	196
§ 2. Vaststelling van de afstamming t.a.v. derden	198
A. Omschrijving – rechtsgevolgen	198
B. Twee bijzondere gevallen: vaststelling tijdens de adoptieprocedure en voor het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis dat de adoptie uitspreekt	199

HOOFDSTUK VII.	
HERZIENING VAN DE ADOPTIE	200
§ 1. Omschrijving	200
§ 2. Gronden die tot herziening kunnen leiden	200
§ 3. Vorderingsrecht	201
§ 4. Gevolgen van de herziening	201
A. Algemeen	201
B. Goede trouw van de adoptant(en)	201
C. Juridisch statuut van de geadopteerde na de herziening	202
§ 5. Procedure	203
HOOFDSTUK VIII.	
HERROEPING VAN DE (GEWONE) ADOPTIE	204
§ 1. Omschrijving	204
A. Algemeen	204
B. Uitsluiting van herroeping van volle adoptie	204
§ 2. Gronden voor herroeping	205
A. Zeer gewichtige redenen	206
B. Noodzaak van de concrete toestand	207
§ 3. Vorderingsrecht	207
§ 4. Gevolgen van de herroeping	208
§ 5. Procedure	209
HOOFDSTUK IX.	
SLOTBESCHOUWINGEN	210
DEEL IV.	
DE BEVOEGDHEID EN DE RECHTSPLEGING INZAKE	
INTERNE ADOPTIES	
PATRICK SENA EVE	213
HOOFDSTUK I.	
SITUERING	215
§ 1. Bronnen	215
§ 2. Structuur	216

HOOFDSTUK II.	
DE PROCEDURE TOT VERWEZENLIJING VAN EEN	
BINNENLANDSE ADOPTIE	217
§ 1. Algemeen	217
§ 2. Bevoegde rechtbank	217
A. Volstrekte bevoegdheid	217
B. Territoriale bevoegdheid	220
§ 3. Rechtspleging	220
A. Algemene regel: het totstandkomen van de adoptie	
op verzoek van de adoptant(en)	220
1. Inleiding van de vordering	221
2. Kennisgeving van het verzoekschrift	222
3. Opdracht van het O.M.	223
a. Algemeen	223
b. Advies van vader, moeder, voogd en toeziende	
voogd	223
c. Geen advies meer van de grootouders	224
d. Advies van de kinderen van de adoptant	226
e. Advies van de kinderen van de geadopteerde ...	227
f. Geen advies meer van de ex-partner van de	
adoptant	227
g. Advies van de personen die in de plaats van	
de ouders het kind hebben opgevoed	228
h. Advies van de personen die geweigerd hebben	
in de adoptie toe te stemmen	229
i. Beëindiging van de informatieopdracht van	
het O.M.	230
4. Maatschappelijk onderzoek	230
a. Algemeen	230
b. Minderjarige adoptandus	230
c. Meerderjarige adoptandus	231
d. Termijn	231
5. Rechtspleging ten gronde	232
a. Oproeping tot kennisneming	232
b. Vaststelling van de zaak	232
c. Verhoor van bepaalde personen	233
d. Vrijwillige tussenkomst	236
e. Onderzoek door de rechtbank	238
f. Wijziging van adoptievorm hangende de	
procedure	238
g. Advies van het O.M.	238
h. Wachttermijn	239

i. Uitspraak	239
B. Uitzonderlijk geval: het totstandkomen van de adoptie op verzoek van het O.M.	240
C. Rechtsmiddelen	241
1. Hoger beroep	241
2. Voorziening in cassatie	243
3. Geen voorlopige tenuitvoerlegging mogelijk	243
4. Derdenverzet	243
5. Herroeping van het gewijsde	243
D. Administratieve formaliteiten	244
§ 4. Overgangsrecht	244

HOOFDSTUK III.

DE PROCEDURE INZAKE HERROEPING VAN DE GEWONE

ADOPTIE EN INZAKE DE HERZIENING VAN EEN

(GEWONE OF VOLLE) ADOPTIE	245
---------------------------------	-----

§ 1. Bevoegde rechtbank	245
A. De volstreckte bevoegdheid	245
B. Territoriale bevoegdheid	245
§ 2. Rechtspleging	246
A. Algemeen	246
B. Inleiding van de vordering	246
C. Behandeling van de vordering	247
D. Rechtsmiddelen en administratieve formaliteiten	249
§ 3. Overgangsrecht	250

DEEL V.

DE INCORPORATIE IN HET BELGISCHE RECHT VAN HET

HAAGSE VERDRAG VAN 29 MEI 1993 INZAKE DE INTER-

NATIONALE SAMENWERKING EN DE BESCHERMING

VAN KINDEREN OP HET GEBIED VAN DE INTERLANDE-

LIJKE ADOPTIE

MICHAEL TRAEST	251
----------------------	-----

HOOFDSTUK I.

INLEIDENDE OPMERKINGEN	253
------------------------------	-----

HOOFDSTUK II.

DE KRACHTLIJNEN VAN HET ADOPTIEVERDRAG	256
--	-----

HOOFDSTUK III.	
DE INCORPORATIE VAN HET HAAGSE ADOPTIEVERDRAG	
IN DE FEDERALE ADOPTIEWET	262
§ 1. Inleiding	262
§ 2. Bijzondere bepalingen van internationaal privaatrecht	263
§ 3. Regels betreffende de totstandkoming van een adoptie die de interlandelijke overbrenging van een kind veronderstelt	268
A. Inleiding	268
B. Interlandelijke adopties	269
C. De overbrenging van een kind naar België met het oog op adoptie in België	271
1. De procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren	271
2. De eigenlijke overbrenging van het kind naar België	276
3. De eigenlijke adoptieprocedure na overbrenging van het kind naar België	279
D. De adoptie van een kind met gewone verblijfplaats in België door (een) adoptant(en) met gewone verblijf- plaats in een andere Staat	281
E. Beschermingsmaatregelen	283
F. Rechtsmiddelen	285
§ 4. De uitwerking van buitenlandse beslissingen inzake adoptie in België	285
A. Inleiding	285
B. Adopties beheerst door het Adoptieverdrag	286
C. Adopties die niet zijn beheerst door het Adoptieverdrag	288
D. Herziening en herroeping van adopties	290
E. De registratie	290
§ 5. Administratieve formaliteiten	291
HOOFDSTUK IV.	
BESLUIT	293
 DEEL VI.	
INTERNATIONALE ADOPTIE: ALGEMENE PROBLEMATIEK	
MARTA PERTEGÁS	295
 HOOFDSTUK I.	
INLEIDING	297

HOOFDSTUK II.	
WANNEER ZIJN DE IPR-REGELS RELEVANT?	298
HOOFDSTUK III.	
VAN OUD NAAR NIEUW IPR	300
§ 1. Overgangsrecht ten aanzien van buitenlandse adopties	300
§ 2. Overgangsrecht ten aanzien van in België ingestelde adoptieprocedures	301
HOOFDSTUK IV.	
ERKENNING VAN BUITENLANDSE ADOPTIES	303
§ 1. De hoofdrol van het Adoptieverdrag van 1993	303
§ 2. Het subsidiaire karakter van de erkenningsregeling van het WIPR	304
§ 3. Totstandkoming en omzetting van buitenlandse adoptie	305
§ 4. De ‘zwarte lijst’: weigering van erkenning	305
§ 5. De ‘grijze zone’: erkenning ten voordele van de rechten van het kind?	306
§ 6. Voorwaardelijke erkenning van buitenlandse adopties	308
§ 7. Buitenlandse beslissing van herroeping, herziening en nietigverklaring van de adoptie	309
HOOFDSTUK V.	
INTERNATIONALE BEVOEGDHEID OM EEN INTERLANDELIJKE ADOPTIE UIT TE SPREKEN	310
§ 1. Exclusieve karakter van artikel 66 WIPR	310
§ 2. Artikel 66 WIPR en de internrechtelijke bevoegdheidsregels .	311
§ 3. De bevoegdheidscriteria van artikel 66 WIPR	312
§ 4. Verzoek tot adoptie	312
§ 5. Omzetting, herroeping of herziening van adoptie	313
HOOFDSTUK VI.	
TOEPASSELIJK RECHT OP DE INTERLANDELIJKE ADOPTIE ..	315
§ 1. Totstandkoming van de adoptie	315
A. Artikel 67 WIPR: (grond)voorwaarden voor adoptie	315
B. Referentiekader: artikel 344, § 1 B.W.	316
C. Het op de materiële voorwaarden toepasselijke recht	316
1. Verwijzingsladder	317
2. Uitzonderingsbepaling: toepassing van Belgisch recht	318

D. Recht toepasselijk op de toestemming	319
1. Referentiekader: artikel 348-1 B.W. (<i>juncto</i> art. 358 B.W.)	319
2. De aanknoping aan het recht van herkomst en het Belgische recht als minimumnorm	320
E. De wijze van totstandkoming van de adoptie	321
§ 2. Gevolgen van de adoptie	322
§ 3. Toepasselijk recht op de omzetting, de herroeping en de herziening van de adoptie	323
A. Omzetting	323
B. Herroeping	324
C. Herziening	324
 HOOFDSTUK VII.	
TOT SLOT	325
 DEEL VII.	
DE VOORBEREIDING TOT DE ADOPTIE, DE BEOORDELING VAN DE ADOPTIEGESCHIKTHEID EN DE NAZORG	
CHRISTINE FAURE	327
 HOOFDSTUK I.	
INLEIDING	329
§ 1. De situatie vóór 1 september 2005	329
§ 2. De maatschappelijke verantwoording	330
 HOOFDSTUK II.	
DE NIEUWE VLAAMSE ADOPTIEREGELGEVING	332
 HOOFDSTUK III.	
VOORBEREIDING TOT DE ADOPTIE	334
§ 1. Doelgroep van de voorbereiding	334
§ 2. Modaliteiten van de voorbereiding	334
A. Interlandelijke adoptie	334
B. Binnenlandse adoptie	335
§ 3. Inhoud van de voorbereiding	336
A. Interlandelijke adoptie	336
B. Binnenlandse adoptie	336

HOOFDSTUK IV.	
BEOORDELING VAN DE ADOPTIEGESCHIKTHEID	338
§ 1. Doelgroep	338
§ 2. Modaliteiten/procedure	338
A. Algemeen	338
B. Interlandelijke adoptie	339
1. De procedure	339
2. Maatschappelijk onderzoek door de diensten van de Vlaamse Gemeenschap	340
C. Binnenlandse adoptie	341
1. Procedure	341
2. Maatschappelijk onderzoek door de diensten aangewezen door de Vlaamse Gemeenschap	342
§ 3. Inhoud	342
HOOFDSTUK V.	
NAZORG	343
§ 1. Definities	343
§ 2. Krijtlijnen van de nieuwe regelgeving	343
DEEL VIII.	
HET VLAAMSE INSTITUTIONELE ADOPTIERECHT	
FRANK WOUTERS	345
HOOFDSTUK I.	
SITUERING	347
HOOFDSTUK II.	
DE ADOPTIEDIENSTEN	349
§ 1. Definitie	349
§ 2. Verplichte erkenning	349
§ 3. Taken van de adoptiediensten	350
A. Taken inzake adoptiebemiddeling (art. 14, § 2 decreet)	350
B. Taken inzake eerste nazorg	352
C. Andere verplichtingen	352
§ 4. De erkenning van de adoptiediensten	353
A. Erkenningsvoorwaarden	353
B. Erkenningsprocedure	355
C. Intrekking of schorsing van de erkenning	355

§ 5. De kosten van adoptiebemiddeling	355
§ 6. De subsidiëring van de adoptiediensten	356
§ 7. De zelfstandige adoptie	357

HOOFDSTUK III.

DE VLAAMSE CENTRALE AUTORITEIT	359
--------------------------------------	-----

§ 1. Kind en Gezin als Vlaamse Centrale Autoriteit	359
§ 2. Taken van de Vlaamse Centrale Autoriteit	359
A. Taken vermeld elders in het decreet	360
B. Informatieverstrekking aan adoptanten	360
C. Taken als secretaris van de adoptie	360
D. Taken t.o.v. zelfstandige adoptanten	360
E. Taken in uitvoering van artikel 361-3 B.W.	361
F. Taken in uitvoering van artikel 362-1 B.W. e.v.	362
G. Bewaken van de voortgang van de adoptiedossiers	363
H. Taken t.a.v. andere overheden	363
I. Ondersteuning van de adoptiediensten	363
J. Advisering Vlaamse regering + jaarverslag	363
K. Ontwikkelen of ondersteunen van programma's in de geest van het Haagse Verdrag	364
L. Organisatie van het sectoroverleg	364

HOOFDSTUK IV.

DE VLAAMSE ADOPTIEAMBTENAAR	365
-----------------------------------	-----

§ 1. Rol en specifieke taken	365
§ 2. Bewaring van de adoptiedossiers	365
§ 3. Inzagerecht	366

HOOFDSTUK V.

HET STEUNPUNT NAZORG ADOPTIE	367
------------------------------------	-----

HOOFDSTUK VI.

TREFGROEPEN INZAKE ADOPTIE	368
----------------------------------	-----

BIJLAGEN	369
-----------------------	-----

A. VERDRAG INZAKE DE INTERNATIONALE SAMEN- WERKING EN DE BESCHERMING VAN KINDEREN OP HET GEBIED VAN DE INTERLANDELIJKE ADOPTIE, GEDAAN TE DEN HAAG OP 29 MEI 1993	371
--	-----

B.	FEDERALE WETGEVING	383
	Burgerlijk Wetboek	383
	Gerechtelijk Wetboek	411
	Diverse wijzigingen aangebracht door de Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie	424
	Slotbepalingen van de Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie	427
C.	DECREET VAN 15 JULI 2005 TOT REGELING VAN DE INTERLANDELIJKE ADOPTIE VAN KINDEREN	431

DEEL I.
GRONDVOORWAARDEN VOOR ADOPTIE

CHRISTOPH CASTELEIN

F.W.O.-onderzoeker K.U.Leuven
Centrum voor Grondslagenonderzoek van het Recht
Instituut voor Notarieel Recht

HOOFDSTUK 1.

AFBAKENING

1. Een van de grootste wijzigingen in het nieuwe adoptierecht is de opname van de regels betreffende de interlandelijke adoptie in het Burgerlijk Wetboek. Boek I, Titel VIII. Adoptie bevat bijgevolg voortaan als eerste twee hoofdstukken: Hoofdstuk I – Intern recht en Hoofdstuk II – Internationaal recht.

2. Aan de interlandelijke adoptie wordt hierna een afzonderlijk deel gewijd. Samenvattend kan worden gesteld dat er sprake is van een interlandelijke adoptie telkens als de adoptie de interlandelijke overbrenging van een kind onderstelt. De wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie (hierna de adoptiewet) bepaalt dat een adoptie een “interlandelijke adoptie” is wanneer het kind (nieuw art. 360-1 B.W.):

- 1° vanuit de Staat van herkomst¹ naar België werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in deze Staat door een persoon of door personen met gewone verblijfplaats in België, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in deze Staat, of
- 2° in België zijn gewone verblijfplaats heeft en het naar een andere Staat werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in België door een persoon of personen met gewone verblijfplaats in die andere Staat, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in die andere Staat, of
- 3° in België verblijft zonder gemachtigd te zijn er zich te vestigen of er langer dan drie maanden te verblijven, teneinde er te worden geadopteerd door een persoon of personen die er hun gewone verblijfplaats hebben.

3. Uit deze definitie kan dus *a contrario* worden afgeleid wat een niet-interlandelijke of interne adoptie is (zijnde elke adoptie te België die geen interlandelijke overbrenging van een kind onderstelt).²

¹ Onder “Staat van herkomst” wordt verstaan: de Staat waar het kind op het tijdstip van de vaststelling van zijn adopteerbaarheid zijn gewone verblijfplaats heeft (nieuw art. 360-1, 5° B.W.).

² Zie Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 101: “(...) het begrip ‘binnenlandse adoptie’ gehanteerd; daarmee worden de gevallen bedoeld waarin alle partijen – ongeacht hun respectieve nationaliteit – in België wonen. Het gevolg van die terminologische benadering is dat als de partijen een verschillende nationaliteit hebben, de internationaal privaatrechtelijke rechtsregels van toepassing zullen zijn op een situatie die het Burgerlijk Wetboek als “binnenlands” omschrijft.” Zie ook Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 103-104.

4. Hierna behandelt dit deel – tenzij anders wordt bepaald – enkel de interne, of niet-interlandelijke adoptie, wat in de praktijk meestal betekent de adoptie van een in België wonend kind door (een) in België wonende adoptant(en).³

³ Voor het bepalen van de bevoegde rechtbank en het toepasselijke recht controleer men het internationaal privaatrecht inzake adoptie: artt. 67-72 van de Wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek Internationaal Privaatrecht, *B.S.* 27 juli 2004 (in werking getreden op 1 oktober 2004), en artt. 357 t.e.m. 359-6 B.W. Zie ook M. TRAEST, “Interlandelijke adoptie na de wet van 24 oktober 2003”, *R.W.* 2003-2004, 1361-1375. Uiteraard behoren ook de regels inzake interlandelijke adoptie tot het ‘intern recht’, in die zin dat zij toepasbaar zijn zo krachtens IPR de Belgische wet wordt aangewezen. Het Belgische recht inzake de interlandelijke adoptie zal dus gelden voor alle interlandelijke adopties van een kind, dus ook voor die in de verhouding met landen die niet door het Haagse Verdrag gebonden zijn.

HOOFDSTUK 2. ALGEMEEN

§ 1. STRUCTUUR VAN DE WET

5. In tegenstelling tot het huidige recht, dat eerst de gewone adoptie behandelt (art. 345 t.e.m. 367 B.W.) en daarna de volle (art. 368 t.e.m. 370 B.W.), bestaat het eerste hoofdstuk van titel VIII. Adoptie voortaan uit drie afdelingen: de eerste bevat een algemene bepaling (nieuw art. 343 B.W.), de tweede bevat de bepalingen gemeenschappelijk aan beide vormen van adoptie (nieuw art. 344-1 t.e.m. 352 B.W.), de derde enerzijds de bepalingen eigen aan de gewone adoptie (nieuw art. 353-1 t.e.m. 354-3 B.W.) en anderzijds eigen aan de volle adoptie (nieuw art. 355 t.e.m. 356-4 B.W.).

De grondvoorwaarden voor adoptie werden opgenomen in de tweede afdeling betreffende de bepalingen gemeenschappelijk aan beide vormen van adoptie.

§ 2. KENMERKEN VAN DE ADOPTIE

A. *Adoptie is een instelling*

6. Naar oud recht werd adoptie gedefinieerd als volgt: “adoptie is een instelling waarbij tussen twee personen, in de regel op basis van een vormelijk contract, een juridische band wordt gecreëerd die *grosso modo* dezelfde rechtsgevolgen meebrengt als de gewone afstammingsband”.⁴

In het nieuwe recht kan adoptie worden gedefinieerd als volgt: “adoptie is een instelling waarbij tussen twee personen op basis van een rechterlijke uitspraak een juridische band wordt gecreëerd die *grosso modo* dezelfde rechtsgevolgen meebrengt als een gewone afstammingsband”.⁵

⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, II, Leuven, Acco, 2003, zesde uitg., p. 75, nr. 885 (hierna *Compendium 2003*).

⁵ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, achtste uitg., nr. 885 (hierna *Compendium 2004*). Vergelijk J. GERLO, *Handboek voor familierecht*, deel 1, *Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2003, p. 130, nr. 290 (hierna J. GERLO, *Personen- en Familierecht*).

B. Adoptie is een instelling op basis van een rechterlijke uitspraak

7. In het oude recht was adoptie een op een contract gebaseerde instelling. De adoptie kwam dus in de regel⁶ tot stand op basis van een contract tussen de adoptant en de adoptandus (vaak diens wettelijke vertegenwoordiger). Het betrof een familierechtelijk contract *sui generis* waarbij op meerdere vlakken afbreuk werd gedaan aan het zuivere contractuele karakter van de adoptie.⁷

Een adoptie kon evenwel niet steunen op om het even welk contract (bv. een onderhands document, opgesteld thuis op de keukentafel). Het betrof een vormelijk contract, verleden voor de vrederechter⁸ van de woonplaats van de adoptant, of door een notaris⁹ naar keuze (art. 349, eerste lid B.W.). De akte kon pas gevolg resulteren nadat zij werd gehomologeerd door de rechtbank van eerste aanleg, resp. de jeugdrechtbank al naar gelang de adoptandus een meerderjarige, dan wel een minderjarige was (art. 350 B.W.).

8. In het nieuwe recht vereist een adoptie steeds een gerechtelijke procedure.

9. De wetgever oordeelde dat de opvatting dat de adoptie een overeenkomst is, niet langer van deze tijd was: Er bestaat geen “recht op kinderen” net zomin als een “recht om te adopteren”.¹⁰ Kinderen bij contract afstaan

⁶ Het oude recht kende een bijzondere regeling ingeval één van de vereiste toestemmingen ontbrak; dan was gedwongen adoptie mogelijk. De gedwongen adoptie steunde niet op een contract, maar op een uitspraak van de jeugdrechtbank (oud art. 353 B.W.). Zie daarover P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nrs. 978-989 en C. CASTELEIN, “De rol van de notaris in het nieuwe adoptierecht”, *T. Not.* 2004, 537-538, nr. 23.

⁷ Zie P. SENAËVE, *Compendium 2003*, p. 76, nr. 889, alsook C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wetgeving door adoptie*, in A.P.R., Brussel, Larcier, 1970, nrs. 1-20. Het hybride karakter van de contractuele adoptie was in de praktijk niet zelden oorzaak van verwarring: M.-T. MEULDERS-KLEIN, “Les incertitudes de la procédure ordinaire d’adoption”, noot onder Cass. 18 juni 1981, *Rev. Trim.Dr.Fam.* 1983, (73), 80, nr. 19.

⁸ Voor het gerechtelijk jaar 1999 werden er in het Rijk 759 akten van adoptie en volle adoptie verleden voor de vrederechten (Zie: De jaarlijkse statistieken van de hoven en rechtbanken, gegevens 1999, Ministerie van Justitie, Secretariaat-generaal – directie statistiek en logistieke middelen, nr. 2, 2001). Volgens het Ministerie van Justitie bestaan er geen exacte cijfergegevens over het totale aantal adopties in België, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/4, 7.

⁹ Voor een grondige beschrijving van de taak en de rol van de notaris, zie H. CASMAN, *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 314-334. Zie ook G. MAHIEU, “L’adoption”, *Répertoire notarial*, Tome I, *Les Personnes*, Brussel, Larcier, 1989, 1-164 (met modellen).

¹⁰ Zie arresten E.H.R.M. Fretté t/ Frankrijk van 26 februari 2002, § 42 en Pini en Bertani & Manera en Atripaldi t/ Roemenië van 22 september 2004, § 156: “L’adoption consiste à ‘donner une famille à un enfant et non un enfant à une famille’”. Voor een juridisch betoog, zie I. LAMMERANT, *L’adoption et les droits de l’homme en droit comparé*, Brussel, Bruylant, 2001,

is uit den boze. In dat opzicht moet gunstig worden gereageerd op de afschaffing van de adoptieakte door het wetsontwerp en de vervanging ervan door een vonnis. De adoptieakte was een overblijfsel van de adoptie van meerderjarigen waarin de Code Napoléon voorzag en waarin het kind het voorwerp is van het akkoord tussen het pleeggezin en het gezin van oorsprong. De voorrang van het hoger belang van het kind op de wens van de volwassenen moet uit alle bepalingen van het wetsontwerp blijken”.^{11, 12} Adoptie wordt voortaan eerder beschouwd als een bijzondere maatregel van jeugdbescherming.¹³

10. Het notariaat had de bui zien aankomen, en legde zich dan ook snel neer bij het afschaffen van deze notariële akte: “Aangezien de internationale verdragen, meer bepaald het Kinderrechtenverdrag van 20 november 1989 en het Haagse Adoptieverdrag van 29 mei 1993, gevolgd moeten worden, heeft het notariaat akte genomen van de wens van de wetgever dat elke adoptie voortaan slechts het gevolg kan zijn van een gerechtelijke beslissing en niet van een notariële akte die gerechtelijk gehomologeerd wordt”.¹⁴

11. Bijgevolg worden zowel de adoptieakte als de homologatieprocedure afgeschaft en vervangen door één enkele gerechtelijke procedure.¹⁵

12. De rol van de notaris of van de vrederechter in het kader van de adoptie is hierdoor zo goed als geëlimineerd. Desalniettemin kunnen zij nog een rol blijven spelen; we komen daar verder op terug.¹⁶

in het bijzonder nrs. 59-61, 75-76, 90 et 96. Deze auteur herinnert eraan dat er zowel op Belgisch als op wereldvlak meer kandidaat-adoptanten zijn dan kinderen die psychologisch en juridisch voor adoptie in aanmerking komen. In die context komt het er voor ieder kind dat nood heeft aan adoptie, op aan het meest aangepaste gezin te vinden naar gelang van zijn bijzondere kenmerken.

¹¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 108.

¹² In het Ancien Régime gold de leuze “Adoption n’a lieu”. De Franse Revolutie schonk weer aandacht aan deze instelling, maar zelfs in de Code Napoléon bleef de regeling vrij beperkt. Zie M. VANLOOK, “Evolutie van het Belgisch adoptierecht, historische en rechtsvergelijkende benadering”, *T.P.R.* 1970, 345-418, alsook C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1970, nrs. 21-36. Voor een rechtsvergelijkende studie van de overgang van de contactuele naar de gerechtelijke opvatting, zie I. LAMMERANT, *L’adoption et les droits de l’homme en droit comparé*, Brussel, Bruylant, 2001, in het bijzonder nrs. 211-221.

¹³ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 14; *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 8, 11, 15, 102, 107, 180 en *Parl. St. Senaat*, nr. 2-1428/4, 14.

¹⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 165.

¹⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 14.

¹⁶ Zie randnrs. 200 tot 203

§ 3. TWEE SOORTEN ADOPTIE: GEWONE ADOPTIE EN VOLLE ADOPTIE

13. Er bestaan maar twee vormen van adoptie: de volle adoptie en de gewone adoptie; de volle adoptie is ingrijpender dan de gewone adoptie.

Bij een *volle adoptie* worden de afstammingsbanden met de oorspronkelijke familie verbroken¹⁷, behalve in het geval van stiefouderadoptie of adoptie door de wettelijke of feitelijk samenwonende partner.¹⁸ Het kind wordt voor wat betreft zijn verwantschap en voor de gevolgen van de adoptie nagenoeg volledig gelijkgeschakeld met een in het gezin geboren kind (een eigen kind).¹⁹

Bij *gewone adoptie* worden de oorspronkelijke afstammingsbanden behouden, maar de juridische gevolgen ervan worden afgeschaft, of minstens ernstig verzwakt. Telkens als een conflict mogelijk is tussen de verschillende afstammingsbanden, zal de wetgever maatregelen treffen. Zo ontstaat er een band van verwantschap tussen de adoptant en de geadopteerde en zijn afstammelingen, en zullen de kinderen van de adoptandus dus de kleinkinderen van de adoptant zijn.²⁰ De verwantschapsband is evenwel beperkt tot de eerste graad, wat wil zeggen dat er geen verwantschap ontstaat tussen de adoptandus en de ouders van de adoptant, en ook niet tussen de oorspronkelijke kinderen van de adoptant en het adoptieve kind.

14. Ook onder het nieuwe recht blijven de gewone en de volle adoptie naast elkaar bestaan.²¹ Er wordt wel gesleuteld aan de gevolgen van de adoptie, maar slechts zeer beperkt.²²

¹⁷ Art. 370, § 1, tweede lid B.W.

¹⁸ Oorspronkelijk bestond hierover discussie, maar het Arbitragehof oordeelde in arrest nr. 67/97 van 6 november 1997 dat bij volle stiefouderadoptie de afstammingsband met de oorspronkelijke ouder intact bleef. Zie ook arrest 53/2000 van 3 mei 2000 in verband met volle adoptie door de samenwonende partner.

¹⁹ Art. 370, § 1, lid 1 B.W. en P. SENAËVE, *Compendium 2003*, II, nr. 991.

²⁰ Art. 361, § 1, vijfde lid B.W.

²¹ Er is door academici nagedacht in verband met de afschaffing van de gewone adoptie, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 220-221. Zie het Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 222: "De wetgever zal moeten nagaan of het, gelet op het relatief geringe maatschappelijk nut van de gewone adoptie, aangewezen is de thans bestaande tweeledige en complexe regeling te handhaven, waarbij enerzijds twee soorten van adoptie (de gewone en de volle) naast elkaar bestaan, en anderzijds de gewone adoptie (paradoxaal genoeg) wordt gekenmerkt door een overvloed aan 'buitengewone' regels die maar weinig te maken hebben met voornoemd maatschappelijk nut". De wetgever is evenwel steeds vertrokken van het behoud van beide vormen van adoptie. Zie ten slotte ook het advies van de Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 158, alsook Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 171.

²² Onder andere wat betreft de toekenning van de familienaam bij gewone adoptie, zie nieuw art. 353-1 t.e.m. 353-6 B.W.

§ 4. HET RECHT OM ZIJN AFSTAMMING TE KENNEN

15. In de adoptiewet (art. 368-6 B.W.) werd bepaald dat de bevoegde autoriteiten²³, met het oog op de totstandkoming van de adoptie en ten einde het de geadopteerde, indien hij dit wenst, later mogelijk te maken zijn herkomst te achterhalen, zorgen voor de bewaring van de gegevens waarover zij beschikken in verband met de herkomst van de geadopteerde.²⁴ In het bijzonder wordt hierbij gedacht aan de gegevens betreffende de identiteit van zijn moeder en vader, alsook de gegevens die nodig zijn voor het volgen van zijn gezondheidstoestand, de gegevens over het medische verleden van de geadopteerde en van zijn familie.

Deze autoriteiten waarborgen aan de geadopteerde of aan zijn vertegenwoordiger de toegang tot deze gegevens in de mate toegestaan door de Belgische wet, waarbij passende begeleiding wordt verstrekt. Het verzamelen, het bewaren en de toegang tot deze gegevens moeten nader worden geregeld bij een in de Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

16. België erkent aldus voortaan op verregaande wijze het recht van de adoptandus om zijn afstamming te kennen.²⁵

17. In dezelfde lijn moest het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op 13 februari 2003 in het arrest Odièvre t/ Frankrijk uitspraak doen in verband met het geheim van de geboorte (het betrof een anonieme bevalling of ‘*accouchement sous X*’ – hetgeen mogelijk is in Frankrijk²⁶) en de onmogelijkheid die daaruit voortvloeit om zijn afkomst te kennen.

²³ Voor een definitie zie art. 360-1, 7° B.W.

²⁴ Deze regeling is een uitvoering van art. 30 van het Haagse Adoptieverdrag. Voor interlandelijke adopties moet dit artikel samen worden gelezen met art. 361-3 B.W., aangezien de hier bedoelde gegevens *grosso modo* die zijn welke voorkomen in het verslag over het kind dat door de centrale autoriteit van de Staat van herkomst moet worden bezorgd aan de centrale autoriteit van de Staat van opvang. In verband met de toepasbaarheid van deze regeling voor interlandelijke adopties, zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 74, alsook Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 158.

²⁵ Over de situatie onder het oude recht: J. VAN BROECK, “Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteparenten te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan...”, *T.B.B.R.* 2003, 407-423 en N. VAN LEUVEN, “Artikel 8 en 14 E.V.R.M. in de Belgische rechtspraak inzake personen- en familierecht”, in P. SENAËVE en P. LEMMENS (eds.), *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 58-61, nrs. 84-88. Zie ook Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, p. 154. Zie ten slotte F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R.W.* 2003-04, p. 450, nr. 38.

²⁶ In België is dit niet mogelijk: ingevolge art. 312 B.W. moet de naam van de moeder steeds in de geboorteakte vermeld worden. Vandaar het adagium *mater semper certa est*. Zie P. SENAËVE, “Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling van de adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, p. 153-158, nrs. 292-303.

Het Straatsburgse Hof bevestigde in eerste instantie dat art. 8 E.V.R.M. het recht op identiteit omvat, alsook het recht op persoonlijke ontplooiing, wat onder andere inhoudt dat men het recht heeft informatie te achterhalen die noodzakelijk is voor de ontdekking van een belangrijk element van zijn persoonlijkheid, zoals de identiteit van zijn biologische ouders (zie arrest Mikulic t/ Kroatië van 7 februari 2002²⁷). Anderzijds stelde het Hof ook vast dat de rechten van de moeder in het gedrang zijn; de bedoeling van de anonieme bevalling is immers het waarborgen van de gezondheid, onder meer door het voor de moeder mogelijk te maken om te bevallen in gepaste medische omstandigheden, en het vermijden van abortus.

Na een afweging van de belangen van de moeder (en haar gezin), de belangen van de dochter en deze van de adoptieve ouders besluit het E.H.R.M. dat er geen schending was van art. 8 E.V.R.M. (noch van art. 8 *jo* art. 14 E.V.R.M.). Er bestaat volgens het Hof dus geen mensenrecht dat het inzien van het dossier bevattende de gegevens betreffende zijn biologische familie waarborgt.

²⁷ Over dit arrest zie D. VAN GRUNDERBEECK, "Grondbeginselen van een Europees personen- en familierecht geformuleerd vanuit het perspectief van de mensenrechten", in P. SENAËVE en P. LEMMENS (eds.), *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, nr. 48, p. 31-32. Zie ook N. VAN LEUVEN, "Artikel 8 en 14 E.V.R.M. in de Belgische rechtspraak inzake personen- en familierecht", in P. SENAËVE en P. LEMMENS (eds.), *o.c.*, p. 58-61, nrs. 84-88.

HOOFDSTUK 3. GRONDVOORWAARDEN VOOR ADOPTIE

§ 1. INSTELLINGSVOORWAARDEN

A. *Wettige redenen – hoger belang van dat kind – eerbied voor de fundamentele rechten die het kind op grond van het internationaal recht toekomen – wettige belangen*

18. In het oude recht bepaalde artikel 343 B.W. dat adoptie was toegelaten wanneer zij op wettige redenen steunt en de betrokkene tot voordeel strekt. Bovendien bepaalde artikel 350, § 3, laatste lid B.W. dat de rechtbank bij homologatie, met inachtneming van alle wettige belangen, nagaat of de adoptie op wettige redenen steunt en de andere door de wet gestelde voorwaarden vervuld zijn.

19. Sinds de nieuwe adoptiewet moet elke adoptie gegrond zijn op wettige redenen en ingeval zij betrekking heeft op een kind, kan zij slechts plaatsvinden in het hoger belang van dat kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen (art. 344-1 B.W.). De rechter die de adoptie uitspreekt, moet nagaan of voldaan is aan de bij wet gestelde voorwaarden, en zal, rekening houdend met alle wettige belangen, oordelen of de adoptie kan worden uitgesproken (art. 1231-13, 1e lid Ger.W.).

1. Voordeel van de adoptandus

20. De nieuwe adoptiewet stapt – volgens de wetgever – af van het begrip “voordeel van de adoptandus” omdat werd aangenomen dat de inhoud nauw verwant was met het begrip “wettige redenen”.²⁸

²⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 19. *Anders* H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *Traité*, II, vol. 2, nr. 1145, c en I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, p. 39, nr. 6: “Het vereiste voordeel voor de geadopteerde mag niet worden vereenzelvigd met een ‘wettige reden’: beide voorwaarden moeten cumulatief worden toegepast”. Zie ook R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 98-99, nr. 134.

Het voordeel van de adoptandus werd beoordeeld vanuit het belang van de adoptandus, in die zin dat adoptie geacht werd in het voordeel van de adoptandus te zijn als ze in diens belang was.²⁹

2. Wettige redenen

21. Zowel in het oude als in het nieuwe recht moet de adoptie gegrond zijn op “wettige redenen”. Het begrip wordt in de wet niet nader gepreciseerd; de invulling ervan wordt overgelaten aan de soevereine beoordeling van de feitenrechter (en is derhalve niet vatbaar voor cassatieberoep).³⁰

22. Het begrip “wettige redenen” houdt vooreerst in dat de voorgenomen adoptie niet in strijd mag zijn met de openbare orde noch met andere wettelijke bepalingen, buiten de adoptiewetgeving, die van dwingend recht zijn.³¹

23. Vervolgens betekent dit ook dat de rechter dient na te gaan of de voorgenomen adoptie in overeenstemming is met de *ratio* van de instelling, met andere woorden of de adoptie niet wordt afgewend van haar eigenlijke doelstelling.³²

24. Aangezien adoptie een wijziging van de *status familiae* impliceert en derhalve de openbare orde raakt, kan de rechter een nogal verregaande oppportunitieitscontrole uitoefenen over het vestigen van een juridische afstammingsband via adoptie.³³ De rechtspraak biedt een grote variatie aan

²⁹ I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, *l.c.*, p. 41, nr. 8 en P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 952-953. Zie over het voordeel voor de adoptandus C. VAN MALDEREN, *adoptie en wettiging door adoptie*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1970, nrs. 46-48, alsook R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 96-98, nrs. 132-133. Zo oordeelde Gent 4 oktober 1999, *T.J.K.* 2000, 67, noot G. VERSCHULDEN, dat de vereisten van ‘wettige reden’ en ‘voordeel voor de adoptandus’ uit (oud) art. 343 B.W. een toepassing vormen van art. 21 I.V.R.K., dat bepaalt dat het belang van het kind bij de adoptie de voornaamste overweging is.

³⁰ Cass. 4 november 1993, *Arr. Cass.* 1993, 919, *Pas.* 1993, I, 921, *T.B.B.R.* 1994, 394, noot L. BARNICH, “La technique du renvoi dans la matière de l’adoption internationale”, *J.T.* 1994, 187, *T. Not.* 1994, 454, noot K. WAUTERS-LAMBEIN, “De toepasselijkheid van renvoi bij adoptie” en *Rev.trim.dr.fam.* 1994, 494, noot M. FALLON, “La Cour de Cassation et la théorie du renvoi”. Zie ook Bergen 5 december 1995, *J.T.* 1996, 561 en *R.R.D.* 1996, 581.

³¹ Zie P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 955.

³² Zie P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 956. Zie Gent 24 februari 1995, *R.W.* 1995-96 (verkort), 611, alsook Gent 4 oktober 1999, *T.J.K.* 2000, 67, noot G. VERSCHULDEN, “Het belang van het kind bij stiefouderadoptie en partneradoptie: de onvoorspelbaarheid van artikel 21 I.V.R.K.”.

³³ I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, p. 34, nr. 3.

gevallen waarin de adoptie niet werd toegestaan wegens het ontbreken van wettige redenen:

- adoptie waarmee louter werd beoogd, om redenen van persoonlijk gemak en beroepsmatig voordeel, de naam van de adoptandus te wijzigen³⁴;
- adoptie met als voornaamste, zo niet enige bedoeling financieel voordeel te halen³⁵;
- adoptie door een grootouder van zijn meerderjarig kleinkind waarmee louter beoogd werd deze erfrechtelijk te bevoordelingen³⁶, of wanneer de ouder(s) nog in leven zijn³⁷;
- volle adoptie door een kinderloos echtpaar van een kind door hen besteld bij een vrouw met wie zij een ‘ménage à trois’ vormden³⁸;
- gewone adoptie door de nieuwe echtgenoot van een uit de echt gescheiden vrouw van twee meerderjarige kinderen uit haar eerste huwelijk, terwijl beide kandidaat-geadopteerden reeds een eigen leven leiden verwijderd van het adoptiegezin, en waarbij de uitgesproken bedoeling voorligt de banden met de oorspronkelijke ouder of de ruimere oorspronkelijke familie te verbreken en juridisch af te zwakken³⁹;
- volle adoptie met als manifeste bedoeling de grootouders langs de zijde van de overleden ouder te verhinderen om contact met hun kleinkind te hebben⁴⁰;

³⁴ Rb. Brussel 10 oktober 1977, *Pas.* 1978, III, 26 en *J.T.* 1977, 750.

³⁵ Gent 2 april 2001, R.N. 2000/JR/74, *onuitg.*, aangehaald door I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAEVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, 36.

³⁶ Luik 12 september 1989, *J.T.* 1990, 161.

³⁷ Brussel 2 december 1977, *J.T.* 1978, 192, noot F. POELMAN; *Rev.not.b.* 1978, 481, bevestiging van Rb. Brussel 10 oktober 1977, *J.T.* 1977, 750 (ouder van de geadopteerden, kind van de adoptanten nog in leven) en Jeugdrb. Hasselt 27 oktober 1980, *Limb. Rechtsl.* 1981, 19, noot T (ouders nog in leven). Zie ook in verband met weigering van adoptie door een grootouder: Bergen (Jk.) 27 maart 1981, *Rev.trim.dr.fam.* 1982, 287; Antwerpen (Jk.) 17 mei 1985, *R.W.* 1985-86, 2840 en Rb. Turnhout 9 november 1995, *Turnh. Rechtsl.* 1994-95, 107.

³⁸ Gent (Jk.) 16 januari 1989, *T.G.R.* 1989, 52.

³⁹ Gent 10 augustus 1999, *A.J.T.* 200-2001, 151, noot I. ANNÉ, “Stiefouderadoptie, wettige redenen en wettige belangen”. In dezelfde zin moet altijd voorzichtig worden omgesprongen met adoptie door een echtgenoot of partner van een ouder (= stiefouderadoptie of partneradoptie). Zie daarover: Brussel 26 februari 1976, *R.W.* 1976-77, 810, noot C. VAN MALDEREN; Rb. Gent 30 juni 1994, *T.B.B.R.* 1996, 471; Bergen 12 januari 1993, *R.R.D.* 1994, 54; Jeugdrb. Dendermonde 22 september 1994, *KIDS* III, 3.2.4., 7; Jeugdrb. Antwerpen 12 juni 1990, *Rev.trim.dr.fam.* 1992, 378; Gent 15 april 1996, *R.W.* 1997-98, 882 (adoptie met als bedoeling het omgangsrecht van de oorspronkelijke ouder te dwarsbomen) en Gent 4 oktober 1999, *T.J.K.* 2000, 67, noot G. VERSCHULDEN (behoud van de natuurlijke afstammingsband is primordiaal t.a.v. de ‘fictieve’ afstamming van de adoptie).

⁴⁰ Gent 23 oktober 2000, *T.G.R. – T.W.V.R.* 2004, afl. 1, 19.

- adoptie die als enig doel heeft zich te onttrekken aan de bewijslast die vereist is in het kader van betwisting van het vaderschap⁴¹;
- adoptie ten gevolge van een overeenkomst van draagmoederschap⁴²;
- adoptie van een vreemde minderjarige waarmee louter beoogd werd diens precare verblijfstoestand op het grondgebied te regulariseren.⁴³

Van de andere kant werd geoordeeld dat wél op wettige redenen steunde:

- volle adoptie door de genetische moeder van het kind dat door een draagmoeder, zus van de genetische moeder, gebaard was⁴⁴;
- adoptie door een grootouder die gericht is op het bevestigen van een bestaande feitsituatie en wanneer daarenboven ofwel de ouders van de adoptandus overleden zijn⁴⁵, ofwel de ouders zich geruime tijd niet hebben bekommerd om hun kind⁴⁶;
- adoptie door een halfbroer indien het gevaar voor verstoring van de familiale orde zo goed als onbestaande is, doordat de gemeenschappelijke ouder van adoptant en geadopteerde overleden is toen geadopteerde nog heel jong was, en de adoptant die aanzienlijk ouder is dan geadopteerde vanaf het overlijden van hun vader de zorg en opvoeding van geadopteerde op zich heeft genomen⁴⁷;
- adoptie van een vreemdeling die gebaseerd is op een werkelijke en niet geveinsde gevoelsband, en waarbij de regularisatie van het verblijf van

⁴¹ Luik 24 maart 1999, *J.L.M.B.* 1995, 521. Zie P. SENAËVE, *Compendium* 2003, nr. 926.

⁴² Cass. (Fr.) 31 mei 1991, *J.T.* 1991, 767, noot X. DIJON en J. MASSON, “Mère porteuse et adoption”.

⁴³ Gent 19 juni 2000, *T.G.R. – T.W.V.R.* 2004, afl. 1, 20; Gent 24 februari 1995, *R.W.* 1995-96, 611, alsook Rb. Turnhout 17 juni 1993, *Turnh. Rechtsl.* 1993 (verkort), 123 en Rb. Tongeren 15 januari 1992, *T.B.B.R.* 1993 (verkort), 173. Over adopties met verblijfsrechtelijk oogmerk zie I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, p. 35, nr. 4.

⁴⁴ Jeugdrb. Brussel 4 juni 1996, *T. Gez.* 1997-98, 124, noot E. MONTERO, “L’adoption consécutive à un contrat de mère porteuse” en *J.L.M.B.* 1996, 1182. In verband met volle adoptie door de genetische ouders van het kind na draagmoederschap, zie ook Jeugdrb. Turnhout 4 oktober 2000, *J. dr. Jeun.* (verkort), afl. 209, 61; *R.W.* 2001-02 (verkort), 206, noot F. SWENNEN, “Volle adoptie na draagmoederschap: nihil obstat?”. In laatste vonnis oordeelde de rechter dat draagmoederschap waarbij geen sprake is van enig winstbejag, niet strijdig is met de openbare orde.

⁴⁵ Brussel (Jk.) 28 mei 1970, *Rev.trim.dr.fam.* 1970, 61, noot J. CARNIVET en *Rev.not.b.* 1972, 138, noot P. MAHILLON.

⁴⁶ R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarige*, Leuven, Acco, 1990, 117. Zie ook Jeugdrb. Kortrijk 4 februari 1975, *R.W.* 1975-76, 1956.

⁴⁷ Brussel (Jk.) 21 december 2004, 2004/JR/109, *onuitg.*

de geadopteerde enkel een bijkomend voordeel voor de geadopteerde betekent⁴⁸;

- de gewone stiefouderadoptie van de meerderjarige dochter van een uit de echt gescheiden vrouw die een affectieve band concretiseert, steunt op een wettige reden, ondanks het ongunstige advies van de biologische vader en de grootmoeder van vaderszijde⁴⁹;
- volle adoptie van een kind dat op het tijdstip van het vonnis sinds meer dan twee jaar in de schoot van het adoptiegezin heeft geleefd, en waarvan het één van de leden was geworden⁵⁰;
- adoptie door een man van de meerderjarige dochter van de vrouw met wie hij sinds meer dan 15 jaar in concubinaat leeft, die hij opgevoed heeft als zijn eigen dochter, en dit niettegenstaande de weerstand van zijn oorspronkelijke dochter tegen de adoptie.⁵¹

25. De verwijzing naar “wettige redenen”, die door de rechtspraak door de jaren heen vaste vorm hebben gekregen, blijft dus belangrijk, inzonderheid op het stuk van de adopties van meerderjarigen, en wordt derhalve gehandhaafd.⁵²

3. Hoger belang van het kind en de fundamentele rechten die het kind op grond van het internationaal recht toekomen

26. Adoptie moet worden gerechtvaardigd door het hoger belang van het kind en niet door de kinderwens van de volwassenen, ook al is die uiteraard nodig voor de verwezenlijking van een adoptie.⁵³ Het kind is een volwaardige persoon en mag niet het voorwerp uitmaken van de wens van de volwassenen. Het recht om te adopteren maakt geen deel uit van de rechten van de mens, en meer bepaald niet van het recht op eerbiediging

⁴⁸ Rb. Luik 27 maart 1998, *Rev.trim.dr.fam.* 1998, 665, noot J. CARLIER, “Le renvoi fonctionnel au service de l’adoption internationale” en Rb. Tongeren 4 mei 1994, *T. Vreemd.* 1997 (verkort), 432, noot. Zie ook L. WALLEYN, “Adoptie van vreemdelingen en verblijfsrecht in België”, *T. Vreemd.* 1997, 411. Adoptie leidt overigens niet automatisch tot verwerving van de Belgische nationaliteit, zie I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAEVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, 36.

⁴⁹ Luik 10 juni 1997, *Rev.trim.dr.fam.* 1999, 530. Vgl. Antwerpen 11 januari 2000, *T.J.K.* 2000, 68, noot G. VERSCHULDEN en *R.W.* 2000-01, 701, noot F. SWENNEN.

⁵⁰ Bergen (Jk.) 26 april 2000, *T.B.B.R.* 2002, afl. 3, 172.

⁵¹ Brussel 21 oktober 2003, *NjW* 2004, afl. 68, 489, noot G. VERSCHULDEN. Brussel 16 december 1999, *A.J.T.* 2000-2001, 245, noot I. ANNÉ; Bergen 5 december 1995, *J.T.* 1996, 561; gecasseerd door Cass. 31 oktober 1996, *R.W.* 1997-98, 1019, noot S. MOSSELMANS.

⁵² *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 19.

⁵³ Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 107. Zie arresten E.H.R.M. Fretté t/ Frankrijk van 26 februari 2002, § 42 en Pini en Bertani & Manera en Atripaldi t/ Roemenië van 22 september 2004, § 156: “L’adoption consiste à ‘donner une famille à un enfant et non un enfant à une famille’”, arresten te consulteren op www.echr.coe.int.

van privé-, familie- en gezinsleven, dat gewaarborgd is door artikel 8 van het E.V.R.M.⁵⁴

27. Ingeval het gaat om minderjarigen⁵⁵, kunnen adopties – naast het feit dat ze gegrond moeten zijn op “wettige redenen”, voorwaarde die op alle adopties van toepassing is – daarom slechts plaatsvinden in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationale recht toekomen (art. 344-1 B.W.). Zowel het morele belang (opvoeding en affectie) als het materiële belang (huisvesting, onderhoud en erfrecht) kunnen in aanmerking worden genomen.⁵⁶

28. De verwijzing naar alleen het hoger belang van het kind was volgens de parlementaire voorbereiding op zich niet toereikend. Het begrip ervan kan immers van persoon tot persoon of van rechter tot rechter verschillen. Door een verkeerd begrip van die term zijn in het verleden volledig te goeder trouw misbruiken gerechtvaardigd op grond van een nogal paternalistische opvatting van adoptie.⁵⁷ Door het belang van het kind te motiveren in het licht van de verscheidene internationale instrumenten en het te toetsen aan de bepalingen van die instrumenten en de algemeen aangenomen interpretatie ervan, benadert men het dichtst de juiste interpretatie van het begrip “hoger belang van het kind”.⁵⁸

⁵⁴ Zie E.C.M.R. nr. 31924/96, 10 juli 1997, *D.R.*, nr. 90, 134 en E.C.R.M. nr. 34986/97, 1 juli 1998, te consulteren op www.echr.coe.int. P. SENAEVE, *Compendium 2004*, nr. 869-3. Zie ook N. VAN LEUVEN, “Artikel 8 en 14 E.V.R.M. in de Belgische rechtspraak inzake personen- en familierecht”, in P. SENAEVE en P. LEMMENS, *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 79, nr. 120.

⁵⁵ Art. 344-1 B.W. bepaalt immers: “(...) ingeval zij betrekking hebben op een *kind* (...)”, waarbij “kind” krachtens art. 343, § 1, c) B.W. slaat op een persoon van minder dan achttien jaar. Zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 18.

⁵⁶ J. GERLO, *Personen- en Familierecht*, nr. 296, p. 135.

⁵⁷ Zie in verband met deze problematiek, C. MAES, “Rechten van het kind, Belang(en)-rijk” in *Personen- en Familie recht, Gezin en recht in een Postmoderne Samenleving*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 377; *id.*, “Rechten van het Kind... en verder”, in *Kinderrechtengids*, Gent, Mys & Breesch, deel 1-1.1.

⁵⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 19. I. LAMMERANT wijst er terecht op dat waar het kind weliswaar centraal staat in de internationale juridische opvatting van de adoptie, het evenwel niet alleen is. Eigenlijk is er sprake van triangulatie van belangen, van een “adoptiedriehoek”. Naast het kind moet rekening worden gehouden met zijn vader en moeder van oorsprong, die door hun kind voor adoptie af te staan, vaak een moedige daad qua ouderlijke verantwoordelijkheid stellen. Ook zij hebben recht op eerbied voor hun prioritaire verantwoordelijkheid ten aanzien van het kind evenals voor hun privé-, familie- en gezinsleven. Ook de kandidaat-adoptanten die mede deelnemen aan een collectief proces voor het op zich nemen van de zorg voor een kind dat in moeilijkheden verkeert, hebben recht op eerbied voor hun privé-, familie- en gezinsleven (I. LAMMERANT, *L'adoption et les droits de l'homme en droit comparé*, Brussel, Bruylant, 2001, nrs. 36-68, 118-127, 259-261, 747-760, 763-

Bijgevolg wordt overal in de tekst waar sprake is van “het hoger belang van het kind” eveneens melding gemaakt van de “fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen”.⁵⁹ In de Memorie van Toelichting verwees de regering voor dit laatste begrip “naar die rechten welke concreet beschouwd worden gehuldigd in het Verdrag van Den Haag en in dat van New York van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind (I.V.R.K.)”.⁶⁰

Onder de rechten die het Haagse Adoptieverdrag aan het kind toekent, komen met name voor: principiële niet-discriminatie (art. 2), het recht van het kind om te worden gehoord in iedere procedure die het aanbelangt (art. 12), het feit dat in de eerste plaats de oorspronkelijke vader en moeder verantwoordelijk zijn voor het kind (art. 5, 7, 9, 10), de subsidiariteit van de adoptie en de dubbele subsidiariteit van de interlandelijke adoptie (subsidiair ten opzichte van het op zich nemen van de zorg voor het kind door het gezin van herkomst en van de landelijke adoptie (art. 21) en het recht van het kind om zijn afkomst te kennen (art. 7).⁶¹ Daarnaast kan ook worden verwezen naar artikelen 3 en 21 van het I.V.R.K.⁶²

765 en 777-781, evenals 704-705). In dat verband zou het hoger belang van het kind moeten worden beoordeeld zowel wat het verbreken van de banden met het gezin van oorsprong als wat het aanknopen van nieuwe familiale betrekkingen betreft: Verslag Kamer, *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/11, 110. Zie evenwel Cass. 4 november 1993, *T.B.B.R.* 1994, 394, waar wordt gesteld dat noch art. 8 E.V.R.M. noch de bepalingen van het I.V.R.K. de rechtbanken ertoe verplichten bij de adoptie de bloedbanden als hoofdzak te beschouwen; het belang van het kind is de voornaamste overweging.

⁵⁹ Zie artt. 353-5 B.W., 361-4, 3°, b) B.W., 362-2, 2° B.W., 362-3, 3° B.W., 364-4 lid 1 en ook 3° B.W., 364-1 B.W., 365-2, 1° B.W., 1231-14, 2°, tweede lid Ger.W., 1231-42, 2° en 4° Ger.W. Zie ook art. 13 van de wet van 24 april 2004 tot hervorming van de adoptie.

⁶⁰ *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 19.

⁶¹ Voor een ontwikkeling van de rechten van de mens en van het kind in de adoptie, zie I. LAMMERANT, *L'adoption et les droits de l'homme en droit comparé*, Brussel, Bruylant, 2001, nrs. 36-56, 69-71 en 118-121, evenals p. 704-705. Zie ook Verslag Kamer, *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/11, 109.

⁶² Art. 3 I.V.R.K. zou evenwel geen rechtstreekse werking hebben, Cass. AR C. 99.0048.N (D.W./M.G.D.) 4 november 1999, *T.J.K.* 2000, 62 en *R.W.* 2000-01, 232, noot A. VANDAELE. Inzake adoptie zie Jeugdrb. Antwerpen 11 januari 2000, *T.J.K.* 2000, 68, noot G. VERSCHULDEN en *R.W.* 2000-01, 701, noot F. SWENNEN. Zie over art. 3 I.V.R.K. P. SENAËVE m.m.v. S. ARNOEYTS, “Tien jaar Belgische rechtspraak inzake de aanwending van het I.V.R.K.”, in P. SENAËVE en P. LEMMENS, *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 123-131, nrs. 203-222. In verband met art. 21 I.V.R.K. overwoog het Arbitragehof (arrest nr. 50/98 van 20 mei 1998) dat inzake adoptie “het belang van het kind de voornaamste overweging is, zoals wordt bevestigd in art. 21 I.V.R.K.”. Over de rol van het Arbitragehof inzake het I.V.R.K. zie P. SENAËVE m.m.v. S. ARNOEYTS, “Tien jaar Belgische rechtspraak inzake de aanwending van het I.V.R.K.”, *o.c.*, p. 114-118, nrs. 182-191. Over de rechtstreekse werking van art. 21 I.V.R.K. zie *Id.*, p. 151-154, nrs. 281-285. Zie ook impliciet Cass. 4 november 1993, *Arr. Cass.* 1993, 919, *Pas.* 1993, I, 921, *T.B.B.R.* 1994, 394, noot L. BARNICH, “La technique du renvoi dans la matière de l’adoption internationale”, *J.T.*

29. Het Haagse verdrag gaat uit van het principe van een zo groot mogelijke subsidiariteit van de adoptie ten opzichte van het behoud van het kind in zijn milieu van herkomst. Pas wanneer dit behoud blijvend afbreuk doet aan zijn hoger belang – dat wil zeggen als er op termijn geen enkele opvangmogelijkheid van de adoptandus in zijn familiaal milieu meer bestaat – getoetst aan de fundamentele rechten die hem toekomen op grond van de verscheidene op hem van toepassing zijnde internationale verdragen, resoluties en aanbevelingen inzake kinderrechten, is adoptie in het voordeel van het kind.⁶³

30. De voorwaarde dat adoptie van een kind plaatsvindt in zijn hoger belang, getoetst aan de fundamentele rechten die hem op grond van het internationaal recht toekomen houdt ten slotte voor de rechter een verplichting in om zijn beslissing op dit punt te motiveren.⁶⁴

4. Wettige belangen

31. De rechter die de adoptie uitspreekt, moet nagaan of voldaan is aan de bij wet gestelde voorwaarden en zal, rekening houdend met alle wettige belangen, oordelen of de adoptie kan worden uitgesproken (art. 1231-13, 1e lid Ger.W.).

Concreet houdt dit in dat de rechter die de adoptie uitspreekt, ook oog moet hebben voor alle andere wettige belangen, buiten die van de adoptandus en van de adoptant, die door de voorgenomen adoptie beïnvloed worden.⁶⁵

1994, 187, *T. Not.* 1994, 454, noot K. WAUTERS-LAMBEIN, “De toepasselijkheid van renvoi bij adoptie”, en *Rev. trim. dr. fam.* 1994, 494, noot M. FALLON, “La Cour de Cassation et la théorie du renvoi”. Zelfde idee (eveneens impliciet) bij Gent 10 april 1995, *onuitg.*, aangehaald in C. MAES, “De doorwerking van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind in de Belgische rechtspraak”, in E. VERHELLEN (ed.), *Internationale regelgeving m.b.t. kinderen*, Centrum voor de rechten van het kind, Cahier 17, Gent, 1997, (161) 169. Zie ten slotte Gent 4 oktober 1999, *T.J.K.* 2000, 67, noot G. VERSCHULDEN, “Het belang van het kind bij stiefouderadoptie en partneradoptie: de onvoorspelbaarheid van artikel 21 I.V.R.K.”.

⁶³ Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 4. Zie ook Hof Mensenrechten, arrest Johansen t/ Noorwegen van 7 augustus 1996 en arrest P., C. en S. t/ V.K. van 16 juli 2002. Zie ten slotte L.A.C. VAN TUYLL, “Interlandelijke adoptie in het belang van kinderen? De Nederlandse ervaring inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, 57-73.

⁶⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 14.

⁶⁵ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 964. De wet spreekt van ‘alle’ belangen, maar de rechtspraak en de rechtsleer blijken de categorie van personen met wiens belangen rekening moet worden gehouden, in het verleden te hebben laten samenvallen met die wiens advies overeenkomstig de adoptiewet door het O.M. verplicht moest worden ingewonnen. Zie Jeugdrb.

In de rechtspraak gaat het inzonderheid om de wettige belangen van⁶⁶:

- de ene ouder van het kind, bij adoptie door de (nieuwe) echtgenoot, wettelijk samenwonende of feitelijk samenlevende partner van de andere ouder⁶⁷;
- de grootouder(s) van het kind, inzonderheid bij adoptie, na overlijden van hun eigen kind⁶⁸, door de (nieuwe) echtgenoot of partner van de langstlevende ouder en bij adoptie⁶⁹, na echtscheiding, door de nieuwe echtgenoot of partner van hun behuwd kind;
- de kinderen van degene die zich voorneemt te adopteren.⁷⁰

32. Dit criterium – dat uiteraard nauw samenhangt met het criterium “wettige redenen” – betekent geenszins dat de adoptie zou moeten worden afgewezen wanneer de wettige belangen van deze personen (bv. de erfrechtelijke aanspraken van de bestaande kinderen van de kandidaat-adoptant) erdoor in het gedrang komen, maar uitsluitend dat de rechtbank moet nagaan of de nadelen die deze personen bij de voorgenomen adoptie ondervinden, opwegen tegen het voordeel dat de adoptandus en de adoptant erbij bekomen.⁷¹

Brussel 31 mei 1974, *Pas.* 1977, II, 11; vgl. de positie van leden van het onthaalgezin: Jeugdrb. Nijvel 28 juni 1983, *Rev. Trim.Dr.Fam.* 1985, 218, adv. O.M., noot J.L.R. Zie ook R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 99, nr. 135.

⁶⁶ Voor de oudere rechtspraak en rechtsleer zie R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 100-101, nr. 137.

⁶⁷ Gent 10 augustus 1999, *A.J.T.* 200-2001, 151, noot I. ANNÉ, “Stiefouderadoptie, wettige redenen en wettige belangen”; in dezelfde zin Rb. Gent 30 juni 1994, *T.B.B.R.* 1996, 471; Bergen 12 januari 1993, *R.R.D.* 1994, 54; Jeugdrb. Dendermonde 22 september 1994, *KIDS* III, 3.2.4., 7; Jeugdrb. Antwerpen 12 juni 1990, *Rev.trim.dr.fam.* 1992, 378 en Gent 15 april 1996, *R.W.* 1997-98, 882. Zie evenwel Brussel 3 juli 1989, *Rev.trim.dr.fam.* 1990, 221: toestaan van volle adoptie door de moeder teneinde het contact met de vader te verbreken (hetgeen nu niet meer mogelijk zou zijn, aangezien krachtens nieuw art. 344-2 een persoon ten aanzien van wie de adoptie vaststaat, niet geadopteerd kan worden door de persoon met wie de afstamming vaststaat; zie randnr. 113).

⁶⁸ Zie randnr. 121, in het bijzonder voetnoot 250.

⁶⁹ Gent 23 oktober 2000, *T.G.R. – T.W.V.R.* 2004, afl. 1, 19.

⁷⁰ De erfrechtelijke en alimentaire belangen van de kinderen van de adoptant mogen de adoptie niet beletten als de kandidaat-adoptandus daardoor juridisch en psychologisch een bevredigender positie kan verkrijgen: Brussel 16 december 1999, *A.J.T.* 2000-2001, 245, noot I. ANNÉ; Bergen 25 juni 1981, *Rev.trim.dr.fam.* 1982, 290; Bergen 5 december 1995, *J.T.* 1996, 561 en *R.R.D.* 1996, 581; gecasseerd door Cass. 31 oktober 1996, *Arr. Cass.* 1996, 979; *Pas.* 1996, I, 1045; *J.T.* 1997, 236; *R.W.* 1997-98, 1019, noot S. MOSSELMANS, “Adoptie en het voorbehouden erfdeel van de descendents”; Rb. Luik 18 januari 1984, *Rev.trim.dr.fam.* 1985, 361; Luik 22 juni 1993, *J.T.* 1993, 827; Luik 2 oktober 2001, *J.T.* 2002, 88 en Jeugdrb. Dinant 18 december 1973, *Pas.* 1974, III, 15.

⁷¹ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 965; Cass. 31 oktober 1996, *R.W.* 1997-98, 1019, noot S. MOSSELMANS.

Op grond van deze voorwaarde moet de rechter in principe overigens alleen rekening houden met de persoonlijke, materiële en/of morele belangen van deze personen, en niet met hun eventueel oordeel over de instellingsvoorwaarden.⁷² De beoordeling van de instellingsvoorwaarden is immers de taak van de rechter, niet van de tussenkomende partij.⁷³

B. Adoptiebekwaamheid en adoptiegeschiktheid

33. De adoptant of de adoptanten die een kind wensen te adopteren, moeten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren (art. 346-1, 1e lid B.W.). Deze dubbele voorwaarde is absoluut.⁷⁴

Adoptie**bekwaamheid** houdt een juridische beoordeling in van het vervuld zijn van alle wettelijke grondvoorwaarden voor adoptie.⁷⁵

Adoptie**geschiktheid** houdt in dat de kandidaat-adoptant beschikt over de voor een adoptie vereiste sociaal-psychologische eigenschappen (art. 346-1, 2e lid B.W.).⁷⁶ De beoordeling van de adoptiegeschiktheid gebeurt niet in een afzonderlijke procedure maar door de jeugdrechter in het kader van de adoptieprocedure zelf. De rechtbank houdt inzonderheid rekening met de persoonlijke, familiale en medische toestand van de adoptant(en), en met zijn beweegredenen. De geschiktheid wordt in beginsel⁷⁷ beoordeeld op basis van de resultaten van een door de rechtbank te bevelen maatschappelijk onderzoek (art. 346-2, 1e lid B.W.). Tijdens dit maatschappelijk onderzoek wordt de dienst die door de Gemeenschappen is aangewezen,

⁷² R. UYTENDAELE, "Volle eenouderadoptie", in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 99, nr. 135.

⁷³ Jeugdrb. Bergen 5 oktober 1970, *Doc. Jeugdbesch.*, I-191.

⁷⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en 1367/1, 21.

⁷⁵ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 958; F. SWENNEN, "Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens", *R.W.* 2003-04, p. 444, nr. 14.

⁷⁶ Zie ter zake het toelichtend verslag bij het Haagse Adoptieverdrag, nrs. 38, 117, 119 en 308.

⁷⁷ De wetgever vond het systematisch opleggen van een maatschappelijk onderzoek nogal extreem in geval van "endofamiliale adopties" (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 12 en 21.). Het onderzoek is daarom niet verplicht wanneer de adoptant een kind wenst te adopteren 1° dat met hem, met zijn echtgenoot of met de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden, verwant is tot in de derde graad (= intrafamiliale adoptie), of 2° met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft (art. 346-2, laatste lid B.W.). De rechter kan dus wel op grond van de omstandigheden van de zaak alsnog een maatschappelijk onderzoek kan bevelen. De wetgever vestigde nochtans de aandacht op de bijzondere problematiek van de onthaalgezinnen, die in deze laatste categorie vallen. De finaliteit van zulke opvang is in wezen verschillend van de opvang met het oog op adoptie en deze moet dan ook niet worden omzeild. De rechter zal dan ook bijzonder waakzaam moeten zijn wanneer onthaalouders het kind dat hen werd toevertrouwd, wensen te adopteren (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 22).

geraadpleegd (art. 1231-6 Ger.W.). Vooraleer over hun adoptiegeschiktheid wordt geoordeeld, moet(en) de perso(o)n(en) die een kind wenst/wensen te adopteren immers een voorbereiding hebben gevolgd die door de bevoegde Gemeenschap wordt verstrekt, en die meer bepaald de informatie inhoudt over de stappen in de procedure, de juridische en andere gevolgen van de adoptie, en over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie.⁷⁸

34. In het Haagse Adoptieverdrag gaat bijzondere aandacht uit naar de controle op de bekwaamheid en de geschiktheid van de toekomstige adoptie-ouders om te adopteren (zie onder andere art. 5, a) van het Adoptieverdrag). Aangezien zulks in ons burgerlijk recht niet bestond, moesten de desbetreffende regels worden gewijzigd. De wetgever was van oordeel dat als een internationaal verdrag voorzag in belangrijke waarborgen inzake de eerbiediging van de rechten van het kind, alle kinderen die waarborgen zouden moeten genieten, ongeacht of de adoptie die voor hen geldt, een interlandelijke adoptie is.⁷⁹

De geschiktheid om te adopteren is voortaan een grondvoorwaarde voor de adoptie van een kind, ongeacht of het gaat om een interlandelijke adoptie in het kader van het Verdrag of om een adoptie in België zonder overbrenging van het kind van of naar een ander land. De wijze waarop de geschiktheid wordt vastgesteld, verandert wel naargelang het gaat om een adoptie zonder internationale overbrenging van een kind of om een interlandelijke adoptie.⁸⁰ De wetgever beklemtoonde dat deze voorwaarde er niet op gericht is de opdracht van diegenen die wensen te adopteren, te bemoeilijken, maar veeleer om alles in het werk te stellen opdat de voorgenomen adoptie slaagt en duurzaam is voor eenieder, maar vooral voor het kind.⁸¹

⁷⁸ Over de bevoegdheidsverdeling tussen federale overheid en Gemeenschappen, zie het advies van de Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 150-153.

⁷⁹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 12 en 20-21.

⁸⁰ Inzake de binnenlandse adoptie bestaat er maar één enkele procedure, tijdens welke de rechter de geschiktheid van de adoptant of van de adoptanten nagaat, de adopteerbaarheid van het kind in de strikte betekenis van het woord controleert en daarna, in voorkomend geval, de adoptie uitspreekt. Met betrekking tot de interlandelijke adoptie is integendeel in drie procedures voorzien. De eerste betreft de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten om te adopteren in het geval dat wellicht het vaakst zal voorkomen: België is Staat van opvang (art. 361-1 B.W.). De tweede strekt ertoe de adopteerbaarheid van het kind in ruime zin te controleren (met andere woorden alle voorwaarden inzake adopteerbaarheid bedoeld in het Verdrag en ook de louter wettelijke voorwaarden) en zulks in het zeldzame geval dat België de Staat van herkomst is (art. 362-2 B.W.). De derde is de eigenlijke adoptieprocedure.

⁸¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 13: "Het proces houdende evaluatie van de bekwaamheid en van de geschiktheid van de toekomstige adoptie-ouders is een borg voor het kind".

35. Ingevolge de combinatie van artikel 346-1 B.W. en artikel 343, § 1, c) B.W. geldt de vereiste van adoptiebekwaamheid en adoptiegeschiktheid enkel voor minderjarige adoptandi^{82, 83}, hetgeen voortvloeit uit de visie dat adoptie een maatregel van jeugdbescherming *sensu lato* is.⁸⁴

§ 2. BEKWAAMHEIDSVEREISTEN IN HOOFDE VAN DE ADOPTANT

A. Adoptant in leven

36. Degene die adopteert, moet in leven zijn op het ogenblik van het neerleggen van het verzoekschrift tot adoptie. Zijn overlijden tijdens de procedure belet evenwel de adoptie niet: een postume adoptie langs de zijde van de adoptant is mogelijk (art. 1231-20 Ger.W.).⁸⁵

B. Enkelvoudigheid of meervoudigheid van adoptanten

37. In het oude recht kon adoptie gebeuren door één persoon alleen of door twee personen *samen* op voorwaarde dat ze gehuwd waren én van een verschillend geslacht waren (art. 346 B.W.).⁸⁶

38. Ook in het nieuwe recht kan adoptie niet door iedereen. Adoptie van een bepaald kind kan uitsluitend worden verwezenlijkt (art. 343, § 1 B.W.):

- ofwel door één persoon alleen;
- ofwel door twee echtgenoten van ongelijk geslacht;
- ofwel door twee samenwonenden van ongelijk geslacht.

⁸² Zie ook de Omzendbrief van 24 augustus 2004 betreffende de tenuitvoeringlegging van de hervorming van de adoptie, *B.S.* 29 augustus 2005, 37.427.

⁸³ Wel kan de rechtbank, indien zij dat nuttig acht, een maatschappelijk onderzoek bevelen over de voorgenomen gewone adoptie van een persoon die ouder is dan achttien jaar (art. 1231-6 Ger.W.).

⁸⁴ Krachtens art. 357 B.W. vormen de adoptiebekwaamheid en de adoptiegeschiktheid op internationaal privaatrechtelijk vlak een politiewet.

⁸⁵ M.-C. WILLEMAERS, "De gevolgen van wijzigingen in de loop van de adoptieprocedure", in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 233-236, nrs. 294-298. Zie bv. Brussel 17 juni 1976, *Doc. Jeugdbesch.*, I, 329 en *Pas.* 1977, II, 112; Rb. Doornik 27 oktober 1969, *J.T.* 1970, 49; Jeugdrb. Ieper 16 januari 1970, *Doc. Jeugdbesch.*, I, 170; Jeugdrb. Brussel 17 november 1987, *onuitg.*, A.R. nr. 23.913.

⁸⁶ In een arrest van 3 mei 2000 kreeg het Arbitragehof in verband met het oude recht in secundaire orde de vraag opgeworpen of er geen discriminatie bestond tussen enerzijds echtparen, die samen ten volle konden adopteren, en anderzijds niet gehuwde koppels, die niet samen ten volle konden adopteren. Het Arbitragehof ging evenwel niet in op deze vraag (Arbitragehof nr. 53/2000, *A.A.* 2000, 727; *R.W.* 2000-01, 687, noot en *J.L.M.B.* 2000, 1063, noot D. PIRE).

1. Adoptie door één persoon alleen

39. Dit is een bevestiging van het oude adoptierecht. Het betreft de adoptie door een vrijgezel, een gehuwde, een wettelijk samenwonende, een feitelijk samenlevende, een echtgescheidene, een weduwnaar/weduwe. Vaak spreekt men hier van éénouderadoptie.

2. Adoptie door twee echtgenoten van ongelijk geslacht

40. Door de openstelling van het burgerlijk huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht zou het mogelijk zijn dat ook echtgenoten van hetzelfde geslacht samen kinderen zouden kunnen adopteren. Gelet op het feit dat de openstelling van het huwelijk voor twee personen van hetzelfde geslacht een andere invulling van het begrip echtgenoten met zich meebrengt (niet meer enkele de klassieke man-vrouwsituatie), werd een aanpassing van het adoptierecht noodzakelijk geacht.⁸⁷

De wetgever heeft (onder andere⁸⁸) daarom in de Wet van 13 februari 2003 tot openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht en tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek⁸⁹ ook de adoptiewetgeving gewijzigd, in die zin dat voortaan in meerdere artikelen betreffende de adoptanten uitdrukkelijk werd opgenomen dat deze van verschillend geslacht moeten zijn.⁹⁰

Ook in de nieuwe adoptiewet werd de ingeslagen weg bevestigd (art. 343, § 1, a) B.W.).

3. Adoptie door twee samenwonenden van ongelijk geslacht

41. Hier innoveert de nieuwe adoptiewet. Voortaan kunnen ook twee samenwonenden *samen* een kind adopteren.

⁸⁷ *Parl. St.* Senaat 2-1173/1, 4.

⁸⁸ Het hoofdargument dat werd aangevoerd, was dat omdat aan een huwelijk tussen twee personen van hetzelfde geslacht geen afstammingsrechtelijke gevolgen worden toegekend, ook inzake adoptie aan dergelijke huwelijken geen gevolgen toegekend worden (*Parl. St.* Senaat 2-1173/1, 7). Daarnaast werd ook aangevoerd dat de beperking van de mogelijkheid van adoptie tot personen van verschillend geslacht eventuele problemen dient te voorkomen inzake de erkenning in het buitenland. Het is immers mogelijk dat de adoptie niet als rechtsgeldig wordt beschouwd ten opzichte van de regels van het internationaal privaatrecht die in het buitenland gelden en die een buitenlandse overheid zou moeten toepassen (*Parl. St.* Senaat 2-1173/1, 4).

⁸⁹ *B.S.* 28 februari 2003, p. 9880 ev.

⁹⁰ Oud art. 345, oud art. 346, oud art. 361, § 2 en oud art 368, § 3 B.W.

a. De definitie van samenwonen uit artikel 343, § 1, b) B.W.

42. Op het gebied van adoptie werden ingevolge de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie beschouwd als samenwonenden, twee personen van ongelijk geslacht die geen verwanten zijn van elkaar en die op permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot adoptie (art. 343, § 1, b) B.W.).

43. Al snel na de publicatie van de nieuwe adoptiewet vielen bepaalde onduidelijkheden en onvolkomenheden van de nieuwe wetgeving op, die een reparatief wetgevend optreden leken te vereisen.⁹¹ Enkele maanden na de goedkeuring van de adoptiewet, en zelfs voor de inwerkingtreding ervan, werd het adoptierecht bijgevolg (voor de eerste maal) gerepareerd. Dit gebeurde bij programmwet van 27 december 2004, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 31 december 2004.⁹² Artikel 241 van deze programmwet verving artikel 343, § 1, b) B.W.

44. Voortaan worden op het gebied van adoptie beschouwd als samenwonenden, twee personen van ongelijk geslacht die een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd of twee personen van ongelijk geslacht⁹³ die op een permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar op het tijdstip van de indiening van het verzoek om adoptie, voor zover zij niet verbonden zijn door een band van bloedverwantschap of aanverwantschap die leidt tot een huwelijksverbod waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen.

45. Het begrip “samenwonenden” bevat dus meerdere constitutieve bestanddelen, die we hierna overlopen.

I. Twee personen van ongelijk geslacht

46. Om beschouwd te worden als samenwonend in de zin van het nieuwe adoptierecht is ten eerste vereist dat de partners van verschillend geslacht

⁹¹ C. CASTELEIN, “De rol van de notaris in het nieuwe adoptierecht”, *T. Not.* 2004, p. 544, nr. 47; p. 547, nr. 53. en p. 566, nr. 108.

⁹² Zie over deze eerste reparatiewet: C. CASTELEIN, “Het nieuwe adoptierecht voor de eerste maal gerepareerd”, *T. Not.* 2005, afl. 3, 114-126.

⁹³ In het wetsvoorstel (art. 274) was nog sprake van “twee personen van verschillend geslacht” (*Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/1 en nr. 51-1438/1, 428). Tijdens de bespreking in de Commissie voor de Justitie van de Kamer werd deze terminologie terecht aangepast aan de terminologie van de adoptiewet, die spreekt van “twee personen van ongelijk geslacht”, zie *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, 22.

zijn. Deze voorwaarde werd gesteld naar analogie van de in het oude recht ingevoerde – en in het huidige recht gehandhaafde – regel dat enkel echtgenoten van ongelijk geslacht samen kunnen adopteren.

47. De voorwaarde van verschillend geslacht geldt zowel voor de wettelijk samenwonenden als de feitelijk samenlevenden.

II. Voor zover zij niet verbonden zijn door een band van bloedverwantschap of aanverwantschap die leidt tot een huwelijksverbod waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen

48. Oorspronkelijk bepaalde de adoptiewet enkel dat de samenwonende personen niet met elkaar verwant mochten zijn. Het adoptierecht bevatte evenwel geen specifieke definitie van het begrip “verwanten”. In de Memorie van Toelichting werd enkel gesteld: “bijgevolg kan een persoon niet worden geadopteerd door een zus en een broer of door een oom en zijn nicht”.⁹⁴

Aangezien de wetgever het begrip “verwanten” niet definieerde, mocht ervan uit worden gegaan dat dit woord in zijn normale (juridische) betekenis kon worden opgevat. Verwantschap wordt in het familierecht gedefinieerd als de juridische band tussen personen die de één van de ander afstammen, dan wel een gemeenschappelijke stamvader of stammoe-der hebben.⁹⁵

Dat de wet echter in het algemeen sprak van “verwanten” zonder dat daaraan werd toegevoegd tot welke graad van verwantschap deze regel zich uitstreckte, kwam bijzonder vreemd over.⁹⁶ Hoewel het waarschijnlijk is dat de wetgever deze regel had geïnspireerd op de bestaande huwelijksbeletse-len – met als bedoeling op het gebied van adoptie het afstammingsrecht na te bootsen – kwam dit nergens in de parlementaire voorbereiding tot uiting. Bovendien was het opmerkelijk dat de wet niet sprak van “bloedverwanten” maar van “verwanten”; dit terwijl het nieuwe adoptierecht op meerdere plaatsen wel het begrip “bloedverwanten” gebruikt.⁹⁷ Het was dus totaal onduidelijk wat het begrip “verwanten” inhield, en wat de afbakening ervan was.

⁹⁴ Parl. St. Kamer, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 12.

⁹⁵ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 2125.

⁹⁶ De gevolgen van de verwantschap worden immers meestal door de wet tot een bepaalde graad beperkt, zeker wat de zijlijn betreft: zie art. 755 B.W. voor het erfrecht, art. 162 en 163 B.W. voor de huwelijksbeletsen. Zelfs in het adoptierecht gebeurt dit, zie art. 346-2, 1° B.W.

⁹⁷ Art. 353-15, art. 353-16, art. 353-17 en art. 363-1 B.W.

In bepaalde gevallen leek de regel zelfs bijzonder problematisch. Als voorbeeld kon worden gedacht aan de situatie van een neef en een nicht. Tussen beiden bestaat er geen huwelijksbeletsel, waardoor zij zouden kunnen trouwen. Als echtgenoten zouden zij (onmiddellijk) samen kunnen adopteren. Wonen neef en nicht echter op permanente en affectieve wijze samen gedurende 3 jaar, dan zouden zij toch niet samen hebben kunnen adopteren, omdat zij verwanten waren? Het was dan ook ten zeerste de vraag of het ontbreken van een begrenzing van het begrip “verwanten” de toets met de grondwettelijke regels van gelijkheid en niet-discriminatie had kunnen doorstaan.

De wetgever kon overigens niet aanvoeren dat hij niet gewaarschuwd was. Tijdens de parlementaire voorbereiding had de Koninklijke Federatie voor het Belgisch Notariaat reeds op dit probleem gewezen.⁹⁸ De Federatie suggereerde een voorstel van amendement dat ertoe moest strekken het woord “verwant” te vervangen door “(...) die geen bloedverwanten tot en met de vierde graad zijn van elkaar”. Ter verantwoording argumenteerde de Federatie (terecht) dat de definitie van “samenwonenden” niet nauwkeurig genoeg leek. Bedoelde men bijvoorbeeld bloedverwanten én aanverwanten?

Ingaand op het verzoek van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat om de graad van verwantschap te verduidelijken, dienden twee volksvertegenwoordigers een amendement in⁹⁹ dat ertoe strekte de graad van verwantschap te preciseren door te bepalen dat het verwanten tot en met de vierde graad zou betreffen. Volgens de vertegenwoordiger van de minister was het desbetreffende artikel evenwel voldoende duidelijk geformuleerd, waarop het amendement werd verworpen.¹⁰⁰

49. Desalniettemin beoogde de programmawet van 27 december 2004 net het preciseren van de voorwaarde van niet-verwantschap. Voortaan is bepaald dat tussen de twee samenwonenden van ongelijk geslacht geen band van bloedverwantschap of aanverwantschap mag bestaan die een absoluut huwelijksverbod inhoudt.¹⁰¹

⁹⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 166.

⁹⁹ Amendement nr. 38 van mevr. SCHAUVLIEGE en de heer VERHERSTRAETEN, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/2, en de bespreking ervan *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 24.

¹⁰⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 25.

¹⁰¹ Art. 161 t.e.m. 164 B.W. F. SWENNEN verdedigde reeds op basis van de eerste versie van art. 343, § 1, b), B.W. dat in het licht van het gelijkheidsbeginsel de voorwaarde van niet-verwantschap niet anders kon worden uitgelegd dan dat de verwantschap die geen absoluut huwelijksbeletsel oplevert, geen bezwaar vormt (F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R. W.* 2003-04, 443).

Dergelijk absoluut huwelijksbeletsel (onmogelijkheid van ontheffing, en dus onmogelijkheid om samen te adopteren) bestaat tussen bloed- en aanverwanten in de rechte lijn en tussen bloedverwanten in de zijlijn tot en met de tweede graad.¹⁰² De affectief samenwonende tante en neef of oom en niet kunnen bijgevolg samen adopteren, evenals de affectief samenwonende schoonbroer en schoonzus.

50. Ook deze voorwaarde geldt zowel voor wettelijk samenwonenden als voor de feitelijk samenlevenden.¹⁰³

III. Die op permanente wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar

51. Deze derde voorwaarde houdt verband met de stabiliteit van het feitelijk samenleven. De kandidaat-adoptanten moeten op het tijdstip van de indiening van het verzoek sedert ten minste drie jaar permanent (i.e. ononderbroken) samenwonen.¹⁰⁴ Deze regeling beoogt vooral het belang van de geadopteerde – meestal een kind – die reeds uit zijn omgeving is weggehaald, en die over waarborgen moet kunnen beschikken dat de familie waarin hij wordt opgevangen, een stabiel milieu vormt.¹⁰⁵

52. Deze voorwaarde geldt alleen voor feitelijk samenlevenden. Wettelijk samenwonenden kunnen vanaf het ogenblik van het aangaan van een wettelijke samenwoning samen een kind adopteren (*cf. infra*).

¹⁰² Zie P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nrs. 1526-1530.

¹⁰³ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/1 en nr. 51-1438/1, 149. Reeds tijdens de parlementaire voorbereiding van de adoptiewet wees A.-CH. VAN GYSEL erop dat het niet opportuun leek een vorm van “adoptie-incest” in het leven te roepen; daarom zou adoptie hoe dan ook niet toegestaan mogen zijn in geval van wettelijke samenwoning van twee verwanten die op grond van hun graad van bloedverwantschap eigenlijk niet zouden mogen trouwen (Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 217).

¹⁰⁴ Wanneer het (wettelijk of feitelijk) samenleven in de loop van de procedure wordt beëindigd, kan de adoptie toch worden uitgesproken. Zie (onder het oude recht) Jeugdrb. Antwerpen 29 april 2003, *NjW* 2003, afl. 53, 1376, noot RDC, *R. W.* 2003-04, afl. 33, 1311, noot.

¹⁰⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 12. Uiteraard is iedere termijn in zekere zin arbitrair; de wachttijd van drie jaar werd geïnspireerd op de Spaanse wetgeving (Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 127). Gedurende de parlementaire voorbereiding werd er op gewezen dat uit het feit dat heel wat huwelijken eindigen op een echtscheiding, blijkt dat het huwelijk evenmin de gewenste stabiliteit kan bieden (Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 124-125).

IV. Die op affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar

53. Deze laatste voorwaarde heeft betrekking op de hoedanigheid van de relatie tussen de adoptanten, die verplicht van affectieve aard moet zijn.¹⁰⁶ Vermoedelijk wordt bedoeld dat de personen een seksueel-affectieve relatie met elkaar moeten onderhouden.¹⁰⁷

De regering motiveert dat als volgt: “Het belang van de geadopteerde, in hoofdzaak van het geadopteerde kind, schuilt erin te worden opgevangen in een familie, in de algemene betekenis van het woord”.¹⁰⁸ Essentieel is dus het vormen van een gezin, in de eigenlijke zin van het woord.¹⁰⁹

54. Ook deze vierde voorwaarde geldt alleen voor feitelijk samenlevenden.

V. Overspelig samenwonen

55. Het is niet ondenkbaar dat één of beide van de feitelijk samenwonende partners gehuwd is.¹¹⁰ Indien voldaan is aan de voorwaarden uit artikel 343 B.W., kunnen mijns inziens ook in overspel samenwonende partners samen een kind adopteren, aangezien dit niet uitdrukkelijk bij wet verboden werd.

b. Het begrip samenwonen en de wettelijke samenwoning

56. Door de wet van 23 november 1998 werd in het Burgerlijk Wetboek een nieuwe titel (Titel *Vbis* – Wettelijke samenwoning, art. 1475 t.e.m.

¹⁰⁶ De vereiste van affectieve samenwoning zou een uitvoering zijn van de bepalingen van het Haagse Adoptieverdrag waarin vastgelegd wordt dat het kind in een stabiel midden moet worden opgevoed (Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 127). Tijdens de parlementaire voorbereiding werd er (zonder verder gevolg) op gewezen dat het criterium van het op affectieve wijze samenwonen eerder subjectief is en om die reden beter niet als wettelijke voorwaarde voor adoptie werd ingevoerd. Dergelijke voorwaarde hoort eerder thuis in de voorbereidende werken. Daarbij werd gepleit voor een objectief criterium, zoals het bewijs van een aantal jaren samenwoning. Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 126 en 128.

¹⁰⁷ F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R.W.* 2003-2004, 443, nr. 10.

¹⁰⁸ Aldus stelt de Memorie van Toelichting letterlijk: “Twee vrienden, hoe eerbaar hun streven ook mag zijn, kunnen dat de geadopteerde niet bieden”. Zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 12.

¹⁰⁹ Gedurende de parlementaire voorbereiding wees P. SENAËVE erop dat bovendien ook de vraag rijst hoe de rechter de affectieve wijze van samenwonen van twee personen zal moeten controleren zonder de privacy van die mensen te schenden. Voorwaarden die niet kunnen worden gecontroleerd, zouden beter niet in een wet worden opgenomen... *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 123.

¹¹⁰ Krachtens art. 1475, § 2, 1° B.W. kan een gehuwde persoon geen wettelijke samenwoning afsluiten. Het overspelig samenwonen beperkt zich dus noodzakelijk tot feitelijk samenwonen.

1479) ingevoegd. Het toepassingsgebied van de wettelijke samenwoning wordt als volgt omschreven: “de toestand van samenleven van twee personen die een verklaring hebben afgelegd overeenkomstig artikel 1476” (art. 1475, § 1 B.W.). De wettelijke samenwoning staat ook open voor verwanten en voor personen van hetzelfde geslacht. Door het afsluiten van een wettelijke samenwoning is een deel van de regels van het primair huwelijksrecht van toepassing op de samenwonende partners (art. 1477 B.W.). De wettelijke samenwoning is op ieder ogenblik, ongemotiveerd en zonder inachtneming van enige termijn (eenzijdig) opzegbaar (art. 1476, § 2 B.W.).

57. Het was opvallend dat de oorspronkelijke versie van artikel 343, § 1, b) B.W. het begrip samenwonen definieerde zonder een onderscheid te maken tussen de wettelijke en de feitelijke samenwoning.¹¹¹ Nochtans was er de vroegere rechtspraak van het Arbitragehof, die ertoe neigde in de materie van adoptie een zekere gelijkschakeling door te voeren tussen gehuwden en wettelijk samenwonenden, die beide als ‘institutionele samenlevingsvormen’ gezien werden.¹¹² En personen die zich in een verschillende situatie bevinden, mogen niet op dezelfde wijze worden behandeld.¹¹³ Het was in elk geval minstens merkwaardig te noemen dat de wetgever de wettelijke samenwoning hier doodzweeg.¹¹⁴

¹¹¹ Art. 343, § 1, b) B.W. luidde in oorspronkelijke versie: “*b) samenwonenden: twee personen van ongelijk geslacht, die geen verwanten zijn van elkaar en die op permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot adoptie*”.

¹¹² Zie o.a. het arrest van het Arbitragehof nr. 154/2001 van 28 november 2001, A.A. 2001, afl. 5, 1993, A.J.T. 2001-02, 649, A.J.T. 2001-02, afl. 34, 887, noot J. VAN BROECK, “Wie a zegt... Een stand van zaken over de adoptie door de partner van een oorspronkelijke ouder”, B.S. 12 februari 2002, J.L.M.B. 2002, afl. 3, 136, J.T. 2002, 82, noot Y. LELEU, *Juristenkrant* 2001 (weergave G. VERSCHOLDEN), afl. 40, 4, R.W. 2001-02, 949, noot P. SCHOLLEN, *Rev.trim.dr.fam.* 2002, afl. 2, 304, T.B.B.R. 2002, afl. 6, 381, T.B.P. 2002, afl. 10, 718, noot, T.J.K. 2002, afl. 1, 28, noot M. GYSBERGS.

¹¹³ Zie o.a. overweging B.6. van het arrest van het Arbitragehof nr. 154/2001 van 28 november 2001.

¹¹⁴ Zie daarover P. SENAËVE tijdens de parlementaire voorbereiding: “Eerst en vooral is het aangegeven om uitdrukkelijk ook in de tekst van de wet de wettelijk samenwonenden te vermelden. In art. 2 van het ontwerp wordt het huwelijk vermeld en daarnaast samenwonenden, maar sinds de wet van 1998 bestaat er naast het instituut huwelijk, het instituut wettelijke samenwoning. Dat is een wettelijke instelling. Het gaat niet om gehuwden wél uitdrukkelijk te vermelden en de wettelijk samenwonenden niet.” (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 123). F. SWENNEN, (“Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, R.W. 2003-04, 443, nr. 10 *in fine*) stelt dan ook terecht dat het opleggen van een minimale samenwoning van drie jaar aan de wettelijk samenwonenden wellicht een schending van het gelijkheidsbeginsel inhoudt. Zie ook laatste auteur, p. 453. Ook GERLO vroeg zich af of de gelijkschakeling tussen wettelijk en feitelijk samenwonenden in overeenstemming was met het gelijkheidsbeginsel: J. GERLO, *Personen- en Familierecht*, p. 135, nr. 297.

58. Het begrip “samenwoning” in de zin van de oorspronkelijke redactie van de adoptiewet was bijgevolg zowel restrictiever als ruimer dan het begrip “wettelijke samenwoning”. Enerzijds restrictiever omdat een bepaalde stabiliteit werd beoogd (drie jaar samenwonen), en verwanten of personen van hetzelfde geslacht niet werden bedoeld (terwijl dezen wel een wettelijke samenwoning kunnen afsluiten). Anderzijds ruimer omdat het niet was vereist een verklaring van wettelijke samenwoning te hebben afgelegd om te kunnen adopteren. Er kon bijgevolg worden gesteld dat niet enkel wettelijke samenwonenden samen konden adopteren, maar ook dat niet alle wettelijke samenwonenden samen konden adopteren. Wettelijk samenwonenden werden inzake adoptie dus volledig gelijkgesteld met feitelijk samenwonenden. Zo zouden wettelijk samenwonenden bijvoorbeeld ook drie jaar moeten wachten alvorens zij samen zouden kunnen adopteren.¹¹⁵

59. Artikel 241 van de programmawet van 27 december 2004 verving artikel 343, § 1, b) B.W. door de wettelijke samenwoning uitdrukkelijk op te nemen in de definitie van samenwonenden. Voortaan kunnen bijgevolg ook twee personen van ongelijk geslacht die een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd, adopteren, waarbij niet langer vereist is dat zij op een permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar op het ogenblik van de indiening van het verzoekschrift tot adoptie.¹¹⁶ Evenals het volstaat om gehuwd te zijn, volstaat dus het feit een verklaring van wettelijke samenwoning te hebben afgelegd opdat twee personen samen een kind zouden kunnen adopteren.¹¹⁷

Waar men tijdens de totstandkoming van het oorspronkelijke artikel 343, § 1, b) B.W. nog uitdrukkelijk opteerde voor een uitsluiting van de wettelijk samenwonenden, en dus voor de gelijkschakeling van wettelijk samenwonenden met feitelijk samenlevenden¹¹⁸, werd het uitdrukkelijk opnemen

¹¹⁵ Zie C. CASTELEIN, “De rol van de notaris in het nieuwe adoptierecht”, *T. Not.* 2004, p. 547-548, nr. 54-55.

¹¹⁶ De Raad van State vroeg zich af of met deze precisering de rechter volledig vrij blijft om rekening te houden met het niet samenwonen of met de ontoereikende duur ervan – ongeacht of het gaat om echtgenoten of om samenwonenden – wanneer hij zich uitspreekt over het adoptieverzoek (*Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/2 en nr. 51-1438/2, 610). In de Memorie van Toelichting wordt daarop geantwoord dat het aan de rechter toekomt om aan de hand van het maatschappelijk onderzoek na te gaan of het belang van het kind in casu wordt gediend, op grond van de effectieve samenwoning van de kandidaat-adoptanten (*Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/1 en nr. 51-1438/1, 149).

¹¹⁷ Zie de verklaring van de Minister van Justitie: “Net als echtgenoten kunnen wettelijke samenwonenden nu ook vanaf de dag van hun verklaring van wettelijke samenwoning een adoptie-procedure opstarten”, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, 22.

¹¹⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 11 en 12. Zie ook de opmerking van P. SENAËVE tijdens de parlementaire voorbereiding, geciteerd in voetnoot 13.

van eerstgenoemden tijdens de voorbereidende werken van de Programma-wet als volgt gemotiveerd¹¹⁹:

“Evenwel, wanneer een man en vrouw de in artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde verklaring afleggen, geven zij daardoor het bestaan van een voornemen van een gemeenschappelijk gezinsleven te kennen. Wanneer één van de samenwonenden een kind heeft, is het in overeenstemming met het belang van dat kind dat het de andere samenwonende als zijn vader of zijn moeder zou kunnen beschouwen. Hoewel er een objectief verschil bestaat tussen de situatie van gehuwde paren en die van wettelijk samenwonenden, kan dat verschil, inzake adoptie, de (...) ongelijke behandeling niet verantwoorden (...).”.

60. Mede omwille van de gelijkschakeling van wettelijk samenwonenden en gehuwden voor wat betreft de toegang tot de adoptie, werd voor wettelijk samenwonenden bepaald dat ze (zoals echtgenoten) van ongelijk geslacht moeten zijn, en dat er tussen hen geen absoluut huwelijksverbod mag bestaan.

c. Onduidelijkheid over het begrip samenwonenden

61. Naast de onduidelijkheid in verband met de bestanddelen van de hierboven weergegeven definitie, rijst ook de vraag of het zo is dat telkens als de wet het over “samenwonenden” heeft, dit woord in de zin van de definitie zoals opgenomen in artikel 343, § 1, b) B.W. moet worden geïnterpreteerd. De wet lijkt immers niet erg consequent bij het gebruik van de term “samenwonenden”.¹²⁰

62. In het nieuwe adoptierecht wordt (zoals in het oude recht) enkel melding gemaakt van de voorwaarden en de gevolgen van een adoptie, maar niet van wie kan adopteren. Meer in het bijzonder rijst de vraag of de bovenvermelde voorwaarden uit artikel 343, § 1 B.W. enkel voorwaarden zijn die gelden voor de adoptie door twee personen *samen*, dan wel of de voorwaarden uit de definitie gelden telkens als er in de wet sprake is van samenwonenden, en dus bijvoorbeeld ook in het geval van adoptie van het kind door de feitelijk samenwonende partner van een ouder. Is ook in dat

¹¹⁹ Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/1 en nr. 51-1438/1, p. 150.

¹²⁰ Ook de terminologie wordt niet consequent gehanteerd. Nu eens spreekt de wet over “samenwonende(n)” (artt. 343; 345, lid 2; 347-2; 353-1; 353-9; 353-11; 354-1 en 354-2 B.W.), dan weer over “de persoon met wie hij samenwoont” (art. 346-2, 1°; 348-2; 348-6; 353-2; 353-4; 353-9; 353-13, 3° en 5°; 353-14, laatste lid; 353-18; 356-1, laatste lid; 356-2, laatste lid; 356-3, laatste lid B.W.), of nog over “de persoon met wie heeft samengewoond” (art. 353-13, 3° en 5° B.W.) en ten slotte ook over “de persoon met wie wordt samengewoond” (art. 356-1, laatste lid B.W.).

geval drie jaar samenwonen vereist? Vanuit de filosofie dat de termijn van drie jaar wordt ingegeven vanuit de bekommernis dat de geadopteerde opgroeit binnen een duurzame en stabiele relatie, lijkt het te verantwoorden dat de termijn van toepassing is op *alle* adopties door feitelijk samenwonende partners, dus ook in geval van adoptie van het kind van een feitelijk samenwonende partner. Het vereisen van drie jaar ononderbroken samenleven zou in ieder geval strenger zijn dan de huidige wet...

63. Een ander voorbeeld betreft de toestemmingsvereiste in hoofde van de persoon met wie de adoptant of de adoptandus samenwoont (art. 348-2 B.W.). Moet enkel de samenwonende partner in die zin van artikel 343, § 1, b) B.W. toestemmen¹²¹, of vereist de wetgever de toestemming van elke samenwonende partner¹²²?

Stel dat men oordeelt dat het samenwonen dat wordt vereist om zijn toestemming te geven, gelezen moet worden in de zin van artikel 343 B.W. Aangezien 348-2 B.W. nergens bepaalt dat alleen toestemming is vereist van de echtgenoot van ongelijk geslacht, zal een gehuwde homo die alleen adopteert (want samen adopteren is niet mogelijk), daarvoor toestemming nodig hebben van zijn echtgenoot.¹²³ Als een homo samenwoont met zijn partner, en alleen adopteert, dan kan hij niet onder de definitie van samenwonende vallen, zoals opgenomen in artikel 343 B.W., omdat het verschillend geslacht daar een vereiste is. Samenwonende homo's zouden in deze interpretatie geen toestemming nodig hebben van hun partner, omdat het geen samenwoning betreft zoals gedefinieerd in de wet. De homoseksueel samenwonende partner van de adoptant wordt in deze interpretatie dus ongelijk behandeld ten aanzien van de homoseksuele echtgenoot van de adoptant enerzijds, alsook ten aanzien van de heteroseksuele samenwonende die wel zijn toestemming zou moeten geven (als die samenleving voldoet aan alle voorwaarden van de wettelijke definitie tenminste), anderzijds.

¹²¹ Tijdens de parlementaire voorbereiding stelde de wetgever "dat aangezien het nieuwe adoptierecht bepaalde samenwonenden de mogelijkheid biedt te adopteren, zulks in het kader van de adoptie, een zekere erkenning inhoudt van een *bepaalde vorm van samenwonen*. Het is dan ook logisch hiermee rekening te houden wat de toestemmingen betreft" (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 25, mijn cursivering). F. SWENNEN, (*L.c.*, p. 445) stelt niettemin dat enkel samenwonenden in de zin van art. 343, § 1, b) B.W. toestemming moeten geven (maar hij wijst er onmiddellijk op dat daarom later wellicht een feitelijke invulling aan "samenwonende" moet worden gegeven en niet de juridische).

¹²² P. SENAËVE verdedigt dat de toestemmingsvereiste geldt zowel bij huwelijk als bij wettelijke samenwoning en feitelijke samenwoning, zowel van gelijk als van ongelijk geslacht, en ongeacht de duur van de samenwoning (P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 937 en nr. 938).

¹²³ Art. 348-2 B.W. bepaalt immers: "Wanneer de adoptant (...) gehuwd is (...), moet zijn echtgenoot (...) toestemmen".

Indien men artikel 348-2 B.W. zo interpreteert dat de toestemmingsvereiste geldt zowel bij huwelijk als bij wettelijke samenwoning en feitelijke samenwoning, zowel van gelijk als van ongelijk geslacht, en ongeacht de duur van de samenwoning, creëert men geen ongelijke behandeling.

Het lijkt logisch dat als een regel op twee manieren kan worden geïnterpreteerd, waarbij de ene interpretatie een ongelijke behandeling installeert, en waarbij de andere interpretatie dat niet doet, het de voorkeur verdient die interpretatie aan te houden waardoor geen ongelijke behandeling ontstaat. Op die basis moet mijns inziens worden verdedigd dat de toestemmingsvereiste uit artikel 348-2 B.W. zowel geldt bij huwelijk als bij wettelijke samenwoning en feitelijke samenwoning, zowel van gelijk als van ongelijk geslacht, en ongeacht de duur van de samenwoning.

64. Een soortgelijke verwarring kan ontstaan voor wat betreft de huwelijksbeletselen.¹²⁴ Artikel 353-13, 3° en 5° B.W. creëert een huwelijksbeletsel tussen de geadopteerde en de persoon met wie de adoptant heeft samengewoond of samenwoont, en tussen de adoptant en de persoon met wie de geadopteerde heeft samengewoond of samenwoont. Betreft het hier enkel samenwoningen in de zin van artikel 343, § 1, b) B.W.?

Neemt men dit aan, dan bestaat er met andere woorden geen huwelijksbeletsel tussen de geadopteerde en de persoon van ongelijk geslacht met wie de adoptant twee jaar samenwoont. Of nog, dan bestaat er geen huwelijksbeletsel tussen de geadopteerde en de partner van gelijk geslacht waarmee de adoptant reeds 20 jaar samenwoont, terwijl er wel een huwelijksbeletsel bestaat tussen de geadopteerde en de persoon (van ongelijk geslacht) met wie de adoptant meer dan twintig jaar geleden gedurende drie jaar samenwoonde, en met wie de adoptant sindsdien geen contact meer had?

Bovendien creëert 353-13, 2° B.W. een huwelijksbeletsel tussen de geadopteerde en de vorige echtgenoot van de adoptant. Aangezien hier geen onderscheid wordt gemaakt naar gelang het geslacht, betreft het noodzakelijkerwijze zowel de ex-echtgenoot uit een heterohuwelijk als een ex-echtgenoot uit een homohuwelijk. Dit betekent dat er wel een huwelijksbeletsel zou zijn tussen de geadopteerde en de ex-echtgenoot van gelijk geslacht van de adoptant, uit een huwelijk dat twee jaar duurde, terwijl er geen huwelijksbeletsel zou zijn enerzijds tussen de geadopteerde en de ex-samenwonende partner van gelijk geslacht van de adoptant uit een relatie die 20 jaar duurde, en reeds enkele jaren geleden werd verbroken, en

¹²⁴ F. SWENNEN, "Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens", *R. W.* 2003-04, nr. 36, 449-450.

anderzijds ook niet tussen de geadopteerde en de huidige samenwonende partner van gelijk geslacht van de adoptant uit een relatie van 20 jaar. Of nog, betekent dit dat er wel een huwelijksbeletsel zou bestaan tussen de geadopteerde en de ex-samenwonende partner van ongelijk geslacht van de adoptant uit een relatie die drie jaar duurde en 20 jaar geleden werd verbroken, terwijl er geen huwelijksbeletsel zou bestaan tussen de geadopteerde en de ex-samenwonende partner van gelijk geslacht van de adoptant uit een relatie die drie jaar duurde en 20 jaar geleden werd verbroken.

Indien men artikel 353-13 B.W. zo interpreteert dat de huwelijksbeletselen gelden zowel bij huwelijk als bij wettelijke samenwoning en feitelijke samenwoning, zowel van gelijk als van ongelijk geslacht, en ongeacht de duur van de samenwoning, creëert men geen ongelijke behandeling.

Naar analogie van wat reeds werd verdedigd inzake de toestemmingsvereisten moet mijns inziens worden verdedigd dat ook de huwelijksbeletselen gelden zowel bij huwelijk als bij wettelijke samenwoning en feitelijke samenwoning, zowel van gelijk als van ongelijk geslacht, en ongeacht de duur van de samenwoning.

Bij dit alles rijst bovendien nog de vraag hoe bijvoorbeeld het huwelijksbeletsel tussen de geadopteerde en de persoon met wie de adoptant heeft samengewoond, zal worden bewezen.

Al deze onduidelijkheden van de wet in verband met het al dan niet bestaan van een huwelijksbeletsel zijn onaanvaardbaar, te meer daar algemeen wordt aanvaard dat het recht om te huwen een mensenrecht is (art. 12 E.V.R.M.).¹²⁵

65. Tenzij men dus aanvaardt dat de wetgever de definitie van het begrip samenwonenden consequent toegepast zou zien telkens als dit woord in de adoptiewet werd opgenomen – hetgeen erg onwaarschijnlijk is – zal ook hier een (nieuw) reparatief wetgevend optreden aangewezen zijn.¹²⁶

¹²⁵ In het licht van datzelfde art. 12 E.V.R.M. lijkt het schragen van absolute (!) huwelijksbeletselen op samenwoning, zelfs van voorbije relaties (“persoon met wie de adoptant/geadopteerde heeft samengewoond”) aberrant. Zo zou de geadopteerde bijvoorbeeld niet kunnen trouwen met een persoon met wie de adoptant twintig jaar geleden heeft samengewoond, en die deze laatste sindsdien bij hypothese nooit meer heeft ontmoet.

¹²⁶ De uitvoerende macht gaat daar echter wel van uit: de Omzendbrief van 24 augustus 2004 betreffende de tenuitvoeringlegging van de hervorming van de adoptie, B.S. 29 augustus 2005, p. 37.428, bepaalt immers dat in de context van de huwelijksbeletselen het begrip “samenwonende” moet worden verstaan in de zin van de in art. 343 B.W. gegeven definitie.

66. Ondanks alle onduidelijkheid zou ik, bij gebreke van reparatief optreden, het volgende voorstellen:

- in volgende gevallen moet voor samenwonenden zeker de definitie van artikel 343 B.W. worden toegepast: wanneer de bepaling slaat op adoptie door twee samenwonenden samen (tweeouderadoptie): artikelen 353-1 (naamgeving); 353-9 (ouderlijk gezag); 353-11 (voogdijgezag over onbekwaam-verklaarden); 354-1 (herroeping) en 354-2 (herroeping) B.W.;
- ingeval de bepaling slaat op adoptie van het (adoptief) kind van de samenwonende partner (eigenlijk een bijzonder geval van eenouderadoptie): toepassen van de definitie uit artikel 343 B.W., en dus de wachttermijn van drie jaar:
 - zowel wanneer de wet het heeft over “samenwonenden”: artikelen 345, tweede lid (soepelere leeftijdvereisten) en 347-2 (nieuw adoptie) B.W.;
 - als wanneer de wet het heeft over “de persoon met wie hij samenwoont”: artikelen 346-2, 1° (maatschappelijk onderzoek), 353-2 (naamgeving), 353-4 (naamgeving), 353-9 (ouderlijk gezag), 353-14, laatste lid (levensonderhoud), 353-18 (gevolgen nieuwe adoptie), 356-1 (gevolgen volle adoptie), 356-2 (naamgeving) en 356-3 (gevolgen nieuwe adoptie) B.W.;
 - en ook wanneer de wet het heeft over “de persoon met wie wordt samengewoond”: artikel 356-1, derde lid (gevolgen volle adoptie) B.W.;
- in andere gevallen is er telkens sprake van “de persoon met wie hij samenwoont”. Het betreft artikelen 348-2 (toestemming), 348-6 (toestemming) en 353-13, 3° en 5° (huwelijksbeletselen). In deze gevallen leidt het toepassen van de definitie van artikel 343 B.W. zoals aangegeven tot onbillijkheden, en is het bijgevolg aangewezen elke samenwoning in acht te nemen (dus zowel van gelijk als van ongelijk geslacht, en ongeacht de duur van de samenwoning¹²⁷).¹²⁸

67. Aangezien wettelijk samenwonenden vanaf het ogenblik van het afleggen van de verklaring van wettelijke samenwoning kunnen overgaan tot gezamenlijke adoptie of tot adoptie van het kind van de wettelijk samenwonende partner, zullen de hierboven beschreven problemen zich in hun geval niet voordoen. Wettelijk samenwonenden bevinden zich qua adoptie immers in een identieke situatie als gehuwden.¹²⁹

¹²⁷ Vertrekkende vanuit de *ratio legis* zal dit uiteraard niet elke samenwoning betreffen. Het lijkt noodzakelijk dat de samenwonende partners doelbewust een gemeenschappelijke huishouding voeren.

¹²⁸ *Contra* de Omzendbrief van 24 augustus 2004 betreffende de tenuitvoerlegging van de hervorming van de adoptie, *B.S.* 29 augustus 2005, p. 37.428. Zie voetnoot 126 hierboven.

¹²⁹ Mits ze voldoen aan de andere voorwaarden van art. 343 B.W., namelijk dat ze van ongelijk geslacht zijn, en dat tussen hen geen absoluut huwelijksbeletsel geldt.

4. (Voorlopig?) geen adoptie door twee personen van gelijk geslacht

a. Samen adopteren kan enkel door personen van ongelijk geslacht

68. In geval van adoptie door twee personen samen heeft de wetgever, zoals gezegd, vastgehouden aan de vereiste van het ongelijk geslacht van de echtgenoten resp. de partners. Dit houdt in dat twee personen van hetzelfde geslacht, ongeacht of ze gehuwd zijn, wettelijk of feitelijk samenwonen, niet samen hetzelfde kind kunnen adopteren: adoptie door twee personen samen vereist steeds dat zij van ongelijk geslacht zijn (art. 343, § 1, a)).¹³⁰

69. Na het openstellen van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht lijkt het openstellen van de adoptie voor twee personen van hetzelfde geslacht evenwel een logische volgende stap.¹³¹ Ook een resolutie van het Europees Parlement¹³² en een resolutie van het Vlaams Parlement vragen om een bezinning over de openstelling van de adoptie.¹³³

Tijdens de parlementaire voorbereiding van de adoptiewet werd de minister gevraagd of een adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk wordt, waarop hij antwoordde: “Een wetgevend initiatief, dat losstaat van voorliggend wetsontwerp en dat betrekking heeft op het sociaal ouderschap, zal in de Senaat door de meerderheidspartijen worden ingediend. Dit initiatief zal halebikoppels op het vlak van afstamming en adoptie mogelijkheden bieden”.¹³⁴

¹³⁰ Uiteraard belet niets dat een homoseksueel een kind alleen adopteert. M.i. kan zelfs *de legatata* worden verdedigd dat stiefouderadoptie door de echtgenoot van gelijk geslacht mogelijk is; zie daarover verder, nr. 97.

¹³¹ Zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 18, waar werd gesteld dat het uitsluiten van adopties door personen van hetzelfde geslacht voor zich spreekt in de huidige stand van de wetgeving maar het is raadzaam nu reeds oog te hebben voor het wetgevende initiatief dat beoogt het huwelijk open te stellen voor homoseksuele paren. Zie ook F. SWENNEN, *l.c.*, p. 444.

¹³² Resolutie van het Europees Parlement over de situatie van grondrechten in de Europese Unie (2002), *Europees Parlement* 4 september 2003, document nr. 2002/2013 (INI).

¹³³ Resolutie Vlaams Parlement van 21 april 2004, *Parl. St. Vlaams Parlement*, zitting 2003-2004, nr. 2170/5. Zie ook de verslagen van de hoorzitting, *Parl. St. Vlaams Parlement*, zitting 2002-2003, nr. 2170/4.

¹³⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 16. Tijdens de parlementaire voorbereiding van de adoptiewet was er reeds ruime aandacht voor de adoptie door personen van hetzelfde geslacht. Zie amendement nr. 1 van mevr. K. GRAUWELS, mevr. M. DE MEYER en mevr. Z. GENOT: *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/2, en de bespreking ervan, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-366/11, 19-24. Zie ook *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 7-10 en 128-129 en het advies van de Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 157-158. Om politieke redenen werd beslist huwelijk en adoptie van elkaar los te koppelen.

b. Arrest nr. 134/2003 van het Arbitragehof en zijn gevolgen

70. Voor koppels van gelijk geslacht, ongeacht of zij gehuwd zijn of samenwonend, kunnen zich met betrekking tot het gezamenlijk opvoeden van kinderen veel problemen stellen. Vaak wordt het kind opgevoed door (één van) zijn juridische ouder(s) en diens (nieuwe) partner, die als zgn. sociale, mee- of zorgouder functioneert.

In elk geval kan moeilijk worden ontkend dat reeds op dit ogenblik een aantal kinderen wordt opgevoed door twee personen van hetzelfde geslacht, en dat het ontbreken van een regeling inzake het co-ouderschap of het zorgouderschap van de mee-ouder leidt tot gevolgen die maatschappelijk moeilijk aanvaardbaar lijken.¹³⁵

Omdat het ouderlijk gezag een gevolg is van het bestaan van een afstammingsband, en omdat het onmogelijk is een afstammingsband te hebben met twee personen van gelijk geslacht, is het onmogelijk om de bestaande feitelijke situatie (gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag) ook juridisch als dusdanig te erkennen.

Het Grondwettelijk Hof oordeelde in zijn arrest 134/2003 – het betrof een kind van een lesbisch koppel waarvan de moeder was bevrucht door middel van kunstmatige inseminatie met donor – dan ook terecht: “dat die categorie van kinderen zonder toelaatbare verantwoording verschillend wordt behandeld”. Het Hof nodigt de wetgever uit “om te preciseren in welke vorm, onder welke voorwaarden en volgens welke procedure het ouderlijk gezag, in het belang van het kind, zou kunnen worden uitgebreid tot andere personen die geen afstammingsband met het kind hebben”.¹³⁶

71. Om tegemoet te komen aan het arrest van het Arbitragehof kan de wetgever kiezen voor een “light”-oplossing (het zgn. zorgouderschap) en/of voor een oplossing “full options” (de adoptie).¹³⁷

¹³⁵ Zie daarover onder andere P. BORGHS, “Recente ontwikkelingen in de Belgische rechtspraak inzake homoseksueel ouderschap. Volgt de wetgever?”, *A.J.T.* 2000-01, 367-369; P. BORGHS, “Homoseksualiteit en ouderschap. Actuele stand van zaken?”, *NjW* 2004, 290-302; P. BORGHS, “Homoseksualiteit en ouderschap. Situatie in het buitenland en toekomstperspectief”, *NjW* 2004, 326-336 en T. ROBERT, “Gezags- en omgangsrechten met betrekking tot het kind van een (ex-)partner van hetzelfde geslacht: stand van zaken en perspectieven”, *R. W.* 2002-03, 1190-1194.

¹³⁶ Arbitragehof 8 oktober 2003, nr. 134/2003, *E.J.* 2003, 134, noot P. SENAËVE.

¹³⁷ Het Arbitragehof heeft immers op geen enkel ogenblik gesteld dat de uitbreiding van het ouderlijk gezag tot andere personen dan diegenen die een afstammingsband hebben met het kind, alleen via het instituut van adoptie door paren van gelijk geslacht kan gebeuren.

72. In het parlement liggen op dit ogenblik meerdere wetsvoorstellen neer houdende de invoering van een zorgouderschap.¹³⁸ Het zorgouderschap is een nieuwe instelling in die mate dat ouderlijk gezag tot op heden steeds werd vastgekoppeld aan het bestaan van een afstammingsband tussen de ouder en het kind. In geval van zorgouderschap wordt het ouderlijk gezag toegekend aan iemand met wie de minderjarige geen afstammingsband heeft (de mee-ouder of zorgouder): een vorm van afstammingsloos gezag/verantwoordelijkheid.¹³⁹

Voordeel is dat de mee-ouder juridisch afdwingbare inspraak krijgt in de opvoeding van de minderjarige. Ook na het verbreken van het huwelijk of de samenwoning blijft de zorgouder drager van het ouderlijk gezag.

Nadeel is dat de band tussen zorgouder en minderjarige beperkt is tot de duur van de minderjarigheid. De zorgouder zal eventueel nog plichten hebben na het bereiken van de meerderjarigheid (onderhoudsplicht, dragen van de kosten voor opvoeding), maar door het bereiken van de meerderjarigheid is zijn ouderlijk gezag uiteraard verdwenen.

Doordat zorgouderschap geen afstammingsband creëert tussen kind en ouders kunnen de gevolgen van de afstammingsband dus niet genoten worden. Zo zal er geen erfrecht zijn tussen zorgouder en kind, een testamentaire bevoordeling is noodzakelijk (wel houdt de fiscale wetgever rekening met deze situatie, zie art. 50 W.Succ.).

Bovendien beperkt het zorgouderschap zich noodzakelijk tot de situatie waar minstens één van beide partners juridisch ouder is van de minderjarige. Een kind dat vreemd is aan beide ouders komt niet in aanmerking.

¹³⁸ Wetsvoorstel van 20 augustus 2003 tot aanvulling van het Burgerlijk Wetboek met bepalingen inzake het zorgouderschap, *Parl. St. Senaat*, nr. 3-167; Wetsvoorstel van 6 november 2003 tot aanvulling van het Burgerlijk Wetboek, met bepalingen inzake het zorgouderschap, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393; Wetsvoorstel van 16 februari 2004 tot invoering van het zorgouderschap in het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-815 en Wetsvoorstel van 19 juli 2005 ten einde het zorgouderschap in het Burgerlijk Wetboek op te nemen, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1958.

¹³⁹ Zie C. ASSER en J. DE BOER, "Inleiding tot de beoefening van het Nederlandse Burgerlijk recht. Personen en familierecht", in *Asser serie 1 Personen- en familierecht*, Deventer, Kluwer, 16e ed., 2002, 630-639; in het kader van de rechtsvergelijking kan het ook interessant zijn om volgende website te consulteren: <http://www2.law.uu.nl/priv/cefl/>, alwaar het antwoord op een vragenlijst inzake de werking van het ouderlijk gezag in meer dan 10 lidstaten van de EU kan worden teruggevonden.

Anderzijds is het zorgouderschap uiteraard niet beperkt tot koppels van hetzelfde geslacht. Het zorgouderschap kan in alle gevallen van nieuw-samengestelde gezinssituatie een nuttige oplossing bieden. Het is daarom in ieder geval aangewezen dat de wetgever een regeling voor zorgouderschap ontwikkelt.

73. Adoptieve afstamming laat daarentegen toe een juridische afstammingsband te creëren, daar waar er geen (vermoede) biologische afstammingsband voorhanden is. Adoptieve afstamming is in die zin een ‘fictieve’ afstamming. Op dit ogenblik is er nog voor gekozen om ook de adoptieve afstamming te laten aansluiten bij de sociaal-biologische werkelijkheid; daar adoptie een fictieve afstammingsband creëert, is dat juridisch uiteraard niet noodzakelijk.

Een argument dat tegen de openstelling van adoptie voor partner(s) van hetzelfde geslacht wordt aangevoerd, is dat men hiermee al te ver van de (vermoede) biologische realiteit zou afwijken. Dit is echter een argument tegen adoptie *in se*, omdat elke adoptie fundamenteel afwijkt van de biologische realiteit.

Adoptie biedt in het specifieke geval van adoptie door personen van hetzelfde geslacht zelfs veel mogelijkheden. Door het onderscheid tussen gewone adoptie en volle adoptie kan immers gegarandeerd worden dat ook de (eventuele) oorspronkelijke ouder nog zijn afstammingsband behoudt met zijn kind.

c. Recente parlementaire initiatieven inzake adoptie door personen van hetzelfde geslacht

74. In uitvoering van het regeerakkoord¹⁴⁰ werd binnen de Kamer van Volksvertegenwoordigers binnen de Commissie voor de Justitie een Subcommissie Familierecht opgericht, die zich recentelijk over de openstelling van adoptie voor personen van gelijk geslacht heeft gebogen.¹⁴¹

¹⁴⁰ Regeringsverklaring en regeerakkoord, *Zuurstof voor het land. Een creatief en solidair België*, juli 2003, p. 98, te vinden op www.fgov.be: “Het parlement zal daarom worden uitgenodigd een subcommissie familierecht op te richten om vraagstukken aan te snijden en mogelijke oplossingen aan te reiken voor (...) de adoptie door paren van hetzelfde geslacht (...)”.

¹⁴¹ Zie J.-L. RENCHON, “Parenté sociale et adoption homosexuelle. Quel choix politique?”, *J.T.* 2005, 125 e.v. Het verslag van de activiteiten van de Subcommissie Familierecht werd opgenomen in het Verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer, *Parl. St.* Kamer, nr. 51-664/8.

In het Parlement liggen op het gebied van adoptie door personen van hetzelfde geslacht meerdere wetsvoorstellen neer.¹⁴² Binnen de Subcommissie Familierecht werd beslist het wetsvoorstel-SWENNEN als basis te nemen voor het verdere verloop van de werkzaamheden.¹⁴³

Na de eerste hoorzittingen leek er een politieke meerderheid te bestaan voor de goedkeuring van het wetsvoorstel-SWENNEN. Het aanhoudende verzet van (het grootste deel van) de MR en cdH en het gewijzigde CD&V-standpunt leidden er echter toe dat de eindstemming over het parlementair reces heen werd getild, zodat bij het in werking treden van de adoptiewet op 1 september 2005 een adoptie door twee personen van hetzelfde geslacht niet mogelijk was (is).

75. De MR, cdH en de CD&V dienden inmiddels elk een eigen tegenvoorstel in als amendement op het wetsvoorstel-SWENNEN.

76. Het voorstel van (het grootste deel van) de MR strekt ertoe een voogdij in te voeren door de echtgenoot of de samenwonende.¹⁴⁴ Daartoe zouden in het Burgerlijk Wetboek een artikel 475octies-1 tot en met 475octies-14, en in het Gerechtelijk Wetboek een artikel 1237-1 tot en met 1237-9 worden ingelast. Bedoeling is door middel van een voogdijovereenkomst de echtgenoot of partner in te stellen als voogd.

Het is duidelijk dat het voorstel werd gebaseerd op het oude adoptierecht: de overeenkomst moet worden opgesteld voor de vrederechter of een notaris; de overeenkomst moet worden bekrachtigd door de jeugdrechtbank als het een minderjarige betreft en door de rechtbank van eerste aanleg als het een meerderjarige betreft; de voogdij moet worden gegrond op gegronde redenen; de voogd moet achttien jaar zijn, en ten minste tien jaar ouder dan het kind; ...

¹⁴² Wetsvoorstel van 7 januari 2004 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde adoptie door koppels van gelijk geslacht toe te laten, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664; Wetsvoorstel van 8 januari 2004 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde adoptie door koppels van gelijk geslacht toe te laten, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-666; Wetsvoorstel van 8 januari 2004 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde adoptie door koppels van gelijk geslacht toe te laten, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-667; Wetsvoorstel van 30 maart 2004 tot wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, teneinde adoptie door ouders van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-980 en het Wetsvoorstel van 19 mei 2004 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1144.

¹⁴³ Wetsvoorstel van 7 januari 2004 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde adoptie door koppels van gelijk geslacht toe te laten, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664.

¹⁴⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/4. Zie de bespreking ervan in de Commissie voor de Justitie van de Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 45-47 en 59-60.

De belangrijkste gevolgen zijn het verkrijgen van ouderlijk gezag door de voogd en het totstandkomen van huwelijksbeletselen, onderhoudsverplichtingen en erfrecht in de relatie tussen voogd en ‘pupil’.

Het amendement bevat klaarblijkelijk een voogdijregeling *sui generis*, die nagenoeg niets gemeen heeft met de burgerrechtelijke (gemeenrechtelijke) voogdijregeling.¹⁴⁵ Het spreekt voor zich dat het gebruik van het juridische begrip “voogdij” in deze situatie allesbehalve wenselijk is. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat de wetgever aan vastomlijnde juridische begrippen meerdere en onverzoenbare invullingen geeft.¹⁴⁶

77. Het voorstel van het cdH sterkt ertoe een (m.i. oneigenlijk) zorgouderschap in te voeren.¹⁴⁷ Daartoe zouden in het Burgerlijk Wetboek een artikel 387 *ter* tot en met 387 *quinquies* ingelast worden. Bedoeling is aan de zorgouder bepaalde rechten toe te kennen.¹⁴⁸

De belangrijkste gevolgen van het zorgouderschap zouden bestaan in het verkrijgen van ouderlijk gezag door de mee-ouder en het totstandkomen van onderhoudsverplichtingen en erfrecht in de relatie tussen mee-ouder en kind. Het wetsvoorstel gaat dus aanzienlijk verder dan wat gebruikelijk zorgouderschap wordt genoemd. Het is duidelijk dat dergelijk oneigenlijk zorgouderschap¹⁴⁹ nog moeilijk onder de term *zorgouderschap* te vatten valt,

¹⁴⁵ Zie daarover de discussies in de Commissie voor de Justitie, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 46-47. Hoofdbedoeling is geen afstammingsband te creëren (*Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 46).

¹⁴⁶ Vgl. het advies van de Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 93, nr. 112: “het is niet erg geslaagd een nieuw instituut aan te duiden met dezelfde benaming als die van een ander instituut, des te minder wanneer ze met elkaar te vergelijken zijn. Er moet dus worden vermeden het stiefouderschap, dat aan de orde is in de voorliggende amendementen, te bestempelen als ‘voogdij’ (...)”.

¹⁴⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/5, amendement nrs. 22 en 23. Vgl. met het Wetsvoorstel van 19 juli 2005 teneinde het zorgouderschap in het Burgerlijk Wetboek op te nemen, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1958.

¹⁴⁸ Voor de bespreking hiervan, zie het Verslag van de Kamercommissie voor de Justitie, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 53-55.

¹⁴⁹ Vgl. immers met het Wetsvoorstel van 20 augustus 2003 tot aanvulling van het Burgerlijk Wetboek met bepalingen inzake het zorgouderschap, *Parl. St. Senaat*, nr. 3-167; het Wetsvoorstel van 6 november 2003 tot aanvulling van het Burgerlijk Wetboek, met bepalingen inzake het zorgouderschap, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393 en het Wetsvoorstel van 16 februari 2004 tot invoering van het zorgouderschap in het Burgerlijk Wetboek, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-815, die alle een zorgouderschap willen invoeren dat meer beantwoordt aan wat onder ouderschap naar Belgisch recht wordt verstaan. Ook naar Nederlands recht bestaat een regeling betreffende “het gezamenlijk gezag van een ouder tezamen met een ander dan een ouder” (art. 253sa-253y, in Afdeling 3A van titel 14 van Boek I Nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek), beperkt tot het ouderschap.

aangezien het ouderschap slechts één van de gevolgen van het zorgouderschap zou zijn.

78. Het voorstel van de CD&V sterkt ertoe een mee-ouderschap in te voeren.¹⁵⁰ Daartoe zouden in het Burgerlijk Wetboek een artikel 387ter tot en met 387^{novies}, en in het Gerechtelijk Wetboek een artikel 1237bis tot en met 1237^{quinquies} worden ingelast. Bedoeling is de mee-ouder bepaalde rechten toe te kennen, ofwel na rechterlijke machtiging, ofwel krachtens rechterlijke beslissing. Het mee-ouderschap wordt beperkt tot situaties met partners van gelijk geslacht.¹⁵¹

Ook hier bestaan de belangrijkste gevolgen van het mee-ouderschap in het verkrijgen van ouderlijk gezag door de mee-ouder en het totstandkomen van onderhoudsverplichtingen en erfrecht in de relatie tussen mee-ouder en kind.

79. Zowel het MR-, het cdH- als het CD&V-voorstel willen vooralsnog een nieuwsoortige rechtsfiguur invoeren die ertoe moet strekken ouderlijke verantwoordelijkheid, recht op onderhoudsuitkering en plicht tot betalen van onderhoudsuitkering en erfrecht toe te kennen aan de echtgenoot of partner van een ouder. Wel is het zo dat niet alle voorstellen zich beperken tot de bijzondere situatie van holebi-koppels.

Het is op zijn minst opmerkelijk te noemen dat de gevolgen die men aan de nieuwe instellingen – hoe men ze ook noemt – wenst te koppelen, (quasi-)identiek zijn aan de gevolgen van een (gewone) adoptie. Men creëert dus een nieuwe instelling om zogenaamd tegemoet te komen aan behoeften waarvoor ons recht reeds een oplossing kent. Waarom een nieuwe instelling in het leven roepen als we kunnen terugvallen op welbekende, nauwkeurig omlinjnde juridische concepten? Met andere woorden: wat is de toegevoegde waarde van de nieuwe instellingen? Het enige verschil tussen een (gewone) gewone adoptie en de voorgestelde instellingen zit daarin dat de voorstellen eigenlijk alle juridische gevolgen van een

¹⁵⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/5, amendement nrs. 19, 20 en 21. Zie bespreking ervan in de Commissie voor de Justitie van de Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 47-53 en 60.

¹⁵¹ De Raad van State vond deze beperking niet kunnen, zie het advies van de Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 98, nr. 128: “Aangezien de wetgever het wenselijk acht de kwestie van het monoseksuele stiefouderschap te regelen, waarbij hij overigens ingaat op het verzoek dat hem daartoe is gedaan bij arrest nr. 134/2003 van 8 oktober 2003 van het Arbitragehof, moet hij, wil hij ervoor zorgen dat het gelijkheidsbeginsel en het niet-discriminatiebeginsel in acht genomen worden, de soortgelijke situaties in een heteroseksuele context regelen”.

afstammingsband willen toekennen, zonder evenwel een afstammingsband zelf te vestigen.¹⁵²

Het lijkt er dus op dat men uit vrees voor van de publieke opinie officieel geen adoptie (en dus afstammingsband) wil toekennen, maar tegelijkertijd via een andere (neutralere en dus beter aanvaardbare) noemer wel alle gevolgen ervan wil toekennen. Persoonlijk zou ik ervoor pleiten dat de juridische concepten correct en consequent worden gehanteerd, en dat de wetgever zich behoedt voor dergelijke ‘etikettenplakkerij’. Noemt men iets zorgouderschap, dan regelt men enkel het ouderschap. Wil men meer mogelijkheden, dan werkt men het best via adoptie.¹⁵³

Uit het verschil tussen zorgouderschap en adoptie vloeit m.i. wel voort dat men best beide instellingen kan invoeren. Net zoals in Nederland lijkt het wenselijk dat er een “wetgevend totaalpakket” bestaat, waarbij zowel homohuwelijk, homoadoptie als zorgouderschap worden voorzien.

80. Inmiddels werd eerst door de Commissie voor de Justitie, en vervolgens op 1 december 2005 door de plenaire zitting van de Kamer van Volksvertegenwoordigers het wetsvoorstel-SWENNEN aangenomen, zij het met de nodige amendering.¹⁵⁴ Zowel de amendementen van MR, cdH als CD&V werden in de Commissie verworpen.¹⁵⁵

Het wetsontwerp werd inmiddels door de Senaat geëvoceerd.^{155bis}

d. Het advies van de Raad van State

81. Op 7 oktober 2005 bracht de Raad van State advies uit over de verschillende wetsvoorstellen houdende invoering van een zorgouderschap, over het wetsvoorstel tot openstelling van de adoptie voor personen van

¹⁵² Waarbij het nog maar de vraag is of men alle praktische consequenties daarvan heeft door-dacht. Van ons erfrecht wordt bijvoorbeeld aangenomen dat het gefundeerd is op het afstam-mingsrecht. De voorstellen zouden er echter toe leiden dat het ouderlijk gezag en niet de afstammingsband basis wordt van het erfrecht, wat het herdenken van de grondslagen van het erfrecht impliceert.

¹⁵³ Zie daarover mijn pleidooi in de Subcommissie Familierecht, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 147 en volgende. Dit wordt ook gevolgd door de Commissie voor de Justitie, zie *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 31-32.

¹⁵⁴ Zie *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8 voor het Verslag van de Kamercommissie, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/9 voor de aangenomen tekst in de Commissie en *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/10 voor de tekst zoals aangenomen in de plenaire vergadering en overgezonden naar de Senaat. Zie ook *Integraal Verslag Kamer*, nr. 51-173, 125.

¹⁵⁵ Verslag Kamercommissie voor de Justitie, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 59 en 60.

^{155bis} *Parl. St. Senaat*, nr. 3-1460/1.

gelijk geslacht, en over de amendementen op dit voorstel die reeds in de Commissie voor de Justitie binnen de Kamer waren goedgekeurd.¹⁵⁶

Na een uitgebreide en grondige analyse van onder meer de rechtspraak van het Europees Mensenrechtshof in deze materie geeft de Raad van State volgende aanbevelingen¹⁵⁷:

- 1°) Het recht op een gezinsleven onderstelt het bestaan van een reeds samengesteld gezin, en beschermt niet de loutere wens om een gezin te stichten;
- 2°) Het recht op een gezinsleven houdt niet het recht in op adoptie, dat erin bestaat een kind een gezin te geven, en niet een gezin een kind te geven;
- 3°) Het begrip “gezinsleven” is niet beperkt tot de gezinnen die ontstaan zijn uit een huwelijk, noch tot de “biologische” gezinnen, dat wil zeggen ontstaan uit een biologische of een daarmee bij de wet gelijk-gestelde band, maar kan ook andere feitelijke relaties omvatten;
- 4°) Er is bijgevolg een “gezinsleven” tussen een kind en zijn stiefouder¹⁵⁸, wanneer deze, vanaf de verwekking van het kind, deelgenomen heeft aan het geboorteproject in een affectieve context ten aanzien van dat kind;
- 5°) In het Belgische recht bestaat de mogelijkheid om de relatie die tot stand is gekomen tussen een kind en zijn stiefouder of stiefouders, inzonderheid door toedoen van een rechter juridisch te regelen, en dit zowel wat betreft de aspecten die te maken hebben met het ouderlijk gezag, als wat betreft de aspecten die betrekking hebben op het financiële onderhoud van een kind¹⁵⁹; andere bijzondere statussen die door het geldende positieve recht worden toegekend, kunnen van

¹⁵⁶ Advies Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 3.

¹⁵⁷ Advies Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 59-62.

¹⁵⁸ De Raad van State geeft een eigen invulling van het begrip stiefouder: “Er zal worden gewerkt met de begrippen “stiefouder” of “stiefouderschap”, om te verwijzen naar situaties waarin een bijzondere band ontstaat of in feite of in rechte neigt te ontstaan tussen een kind en de persoon die ofwel gehuwd is, ofwel wettelijk of feitelijk samenwoont met een van zijn ouders, of ook nog zich samen met een van zijn ouders werkelijk om een kind heeft bekommerd 2, zoals die namelijk geregeld worden door zes van de zeven onderzochte teksten, ongeacht het geslacht van de ouder en van die echtgenoot, van die wettelijk samenwonende of van die feitelijk samenwonende, zonder dat die persoon de vader of de moeder is van het kind” (Advies Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 4).

¹⁵⁹ De Raad van State gaat hier volgens mij nogal scherp door de bocht. Het huidige recht laat mijns inziens niet toe dat (een bestanddeel van) het ouderlijk gezag krachtens rechterlijke beslissing op een stiefouder wordt overgedragen. Sommige rechtsleer, vooral Franstalig, verdedigt dit op basis van art. 387bis B.W., maar dit is zeker geen algemeen aanvaarde opvatting. Zie daarover mijn analyse van de wetgeving voor de Subcommissie Familierecht, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8, 144-147.

- toepassing zijn op de stiefouders, bijvoorbeeld inzake voogdij en verplichtingen afgeleid uit artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek;
- 6°) Niettegenstaande die mogelijkheid is de wetgever, luidens een arrest van het Arbitragehof, verplicht een wettelijk kader vast te stellen voor de relatie tussen een kind en zijn stiefmoeder die het leven gedeeld heeft van de moeder van dat kind in een homoseksueel gezin, wanneer de stiefmoeder met dat kind een affectieve band heeft gehad sedert de verwekking ervan;
 - 7°) Bij zulk een wetgevend optreden moeten het gelijkheidsbeginsel en het niet-discriminatiebeginsel in acht genomen worden, wat zou moeten inhouden dat een soortgelijke status ook verleend wordt aan duurzame situaties van stiefouderschap die ontstaan zijn na de geboorte van het kind, zowel in een homoseksuele als in een heteroseksuele context;
 - 8°) Het recht op eerbiediging van het gezinsleven moet de betrokkenen in staat stellen een normaal gezinsleven te leiden, waarbij laatstgenoemd bijvoeglijk naamwoord niet nader omschreven is in de rechtspraak, behalve de noodzaak de mogelijkheid te scheppen dat het kind vanaf zijn geboorte opgenomen wordt in zijn gezin. Het recht op een gezinsleven kan weliswaar uitgebreid worden tot sommige situaties van stiefouderschap, maar de draagwijdte van de bescherming van het gezinsleven bestaat er hoofdzakelijk in, wat de betrokken kinderen betreft, hun recht vast te leggen op het vaststaan van hun afstamming van bij hun geboorte, hun recht om een normaal gezinsleven te leiden en hun recht om opgevoed te worden door hun oorspronkelijke ouders, wat een belemmering kan vormen voor de erkenning van een gezinsband tussen een kind en andere personen dan zijn ouders;
 - 9°) Wanneer de ouders van een kind scheiden, mag, bij de beslissing aangaande het ouderlijk gezag over het kind, de homoseksualiteit van één van de ouders geen doorslaggevende reden zijn om hem of haar het behoud van dat gezag te weigeren;
 - 10°) Het recht op de eerbiediging van het privé-leven houdt de vrijheid van seksueel leven in; inmenging in de uitoefening van dit recht en de verschillen gegrond op de seksuele geaardheid mogen alleen steunen op zeer zwaarwichtige overwegingen;
 - 11°) De bescherming van het gezin in de traditionele betekenis van het woord is in beginsel een belangrijke en legitieme reden die een verschillende behandeling kan rechtvaardigen, waarbij evenwel ook moet worden nagegaan of ze in verhouding staat tot het nagestreefde doel;
 - 12°) Ondanks de ontwikkeling in de rechtspraak die, om redenen van proportionaliteit eraan in de weg staat dat sommige rechten beperkt

worden op grond van de homoseksualiteit van de houders van die rechten, kunnen de Staten – maar ze hoeven niet – in abstracto steunen op de homoseksualiteit van een kandidaat voor de adoptie van een kind, om die adoptie te weigeren¹⁶⁰;

- 13°) Er is geen discriminatie tussen homoseksuelen die afzonderlijk om adoptie vragen, en diegenen die die stap als paar willen zetten;
- 14°) Zoals voor alle wetgeving moet in de voorgestelde teksten naar redelijkheid en evenredigheid gewettigd worden waarom daarin vergelijkbare categorieën van personen verschillend worden behandeld en categorieën van personen die in verschillende situaties verkeren, gelijk worden behandeld;
- 15°) Bij de beoordeling van de geldigheid van een wetgeving betreffende de gezinsstatus van een kind moet hoe dan ook als voornaamste criterium het belang van het kind worden gehanteerd, dat voorrang heeft op dat van de ouder of van diegene die te kennen geeft dat hij een vergelijkbare status wil genieten. Het beginsel van het belang van het kind is nauw verbonden met de eerbiediging van zijn privé- en gezinsleven, maar ook met de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie: afbreuk doen aan de belangen van sommige kinderen zou betekenen dat ze tegenover de andere kinderen worden gediscrimineerd;
- 16°) Het belang van het kind is in beginsel het best gediend wanneer het bij zijn ouders is, die belast zijn met de opvoeding en het onderhoud van dat kind;
- 17°) Situaties waarbij kinderen van hun ouders gescheiden worden, moeten uitzonderlijk blijven en geregeld worden met als criterium het belang van het kind;
- 18°) In geval van scheiding heeft het kind het recht om op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het hoger belang van het kind;
- 19°) In geval van adoptie moet rekening worden gehouden met het vereiste van continuïteit in de opvoeding van het kind, met zijn etnische, godsdienstige, culturele achtergrond en met zijn achtergrond wat betreft de taal;
- 20°) Bij de adoptie moet rekening gehouden worden met de status van het kind wat betreft ouders, familieleden en wettige voogden, en moet ervoor gezorgd worden dat de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op basis van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd.

¹⁶⁰ Zie ook Advies Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 66-67.

82. De Raad van State wijst er overigens terecht op dat inzake adoptie door paren van hetzelfde geslacht een onderscheid moet worden gemaakt tussen verschillende situaties.¹⁶¹

Enerzijds zijn er de situaties waarin geen van beide betrokken volwassenen de ouder is van het kind. Het betreft situaties waarbij het kind door zijn moeder of door zijn ouders wordt afgestaan voor adoptie of waarbij de volwassenen werken met een draagmoeder. In deze gevallen zal slechts één van beide volwassenen het kind kunnen adopteren.

Anderzijds zijn er situaties waarin één van de twee betrokken volwassenen de ouder is van het kind. Een eerste hypothese is die waarin één van beide betrokken volwassenen de ouder is van het kind: het kind is geboren uit een heteroseksueel paar, gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend, en na de scheiding van de ouders leeft minstens één van hen met iemand samen als al dan niet gehuwd homoseksueel paar. Een tweede hypothese is die waarin iemand die reeds in een homoseksuele relatie samenleeft, met goedvinden van zijn partner besluit een kind te verwekken met zijn gameten en die van een derde, waarbij laatstgenoemde ermee instemt dat het kind geboren uit deze situatie opgenomen wordt in het homoseksuele gezin. Het gaat hier om twee situaties:

- die waarin een lesbienne een kind ter wereld brengt als gevolg van geslachtsgemeenschap of van medisch begeleide voortplanting, bijvoorbeeld kunstmatige donorbevruchting. Ingeval het kind verwekt is door geslachtsgemeenschap, bevindt men zich in het hier besproken geval wanneer de vrouw niet gehuwd is en de biologische vader het kind niet erkent. In het geval van medisch begeleide voortplanting is vereist dat, wanneer de moeder gehuwd is, haar echtgenoot daarmee niet ingestemd heeft en hij met succes het vaderschap dat volgt uit het huwelijk, betwist heeft;
- die waarin een homoseksuele man een vrouw vraagt met hem een kind te verwekken, door geslachtsgemeenschap of via kunstmatige bevruchting met zijn sperma, en hij het kind erkent met wie hij, samen met zijn partner, een gezinsband wil onderhouden; ook hier bevindt men zich in het geval van draagmoederschap.

Daarnaast moeten ook nog “gemengde” situaties in aanmerking genomen worden. Zo kan worden gedacht aan de situatie dat een lesbienne en een homoseksuele man beiden met een derde, hun partner, een gezin wensen te stichten met een kind, en door geslachtsgemeenschap of via medisch

¹⁶¹ Verslag Kamer, *Parl. St.* Kamer, 393/2, 63-65.

begeleide voortplanting samen een kind verwekken. Het kind zou dan twee ouders hebben die elk in een verschillend homoseksueel gezin leven.

Volgens de Raad van State rijst de vraag of – gezien het belang van het kind en gezien de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie – de wetsvoorstellen die het mogelijk maken dat aan een *lesbienne* de status van stiefmoeder wordt toegekend ten aanzien van de kinderen van haar echtgenote resp. van de vrouw met wie ze samenwoont, en die tijdens het huwelijk resp. de samenwoning geboren zijn, niet ook dienen te voorzien in een soortgelijke juridische status voor gehuwde of samenwonende *homoseksuele mannen* die daadwerkelijk de zorg voor een kind op zich nemen dat bijvoorbeeld uit draagmoederschap geboren is. Is het niet veeleer aangewezen de status van stiefouder te verlenen los van het “procédé” dat werd toegepast om het kind ter wereld te brengen en toe te vertrouwen aan de betrokken volwassenen?¹⁶²

83. Toch lijkt de Raad van State niet echt gewonnen voor het idee van adoptie door paren van hetzelfde geslacht. Iets verder in zijn advies wijst de Raad er immers op dat als de wetgever ervoor opteert adoptie door homoseksuele paren mogelijk te maken, hij nog steeds overeenkomstig de algemene criteria voor de beoordeling van de verenigbaarheid van de rechtsregels met het gelijkheidsbeginsel en het beginsel van niet-discriminatie, in staat moet zijn om aan te tonen dat voor de gelijke behandeling die op verschillende situaties van toepassing is, een redelijke verantwoording bestaat, met naleving van het proportionaliteitsbeginsel, waarbij heel in het bijzonder aandacht wordt besteed aan het belang van het kind. Immers, doordat ook aan homoseksuele paren de mogelijkheid tot adoptie wordt geboden, wordt daarin eenzelfde rechtsfiguur, namelijk de adoptie, gebezigd voor feitelijke situaties die essentiële verschillen vertonen: die waarbij de adoptanten van verschillend geslacht zijn en die waarbij zij van hetzelfde geslacht zijn, terwijl inzonderheid kinderen noodzakelijkerwijze en natuurlijkerwijze voortkomen uit ongelijkslachtige gameten en de adoptie leidt tot een losser maken, in het geval van gewone adoptie of tot een haast volledig doorknippen, in het geval van volle adoptie, van de juridische band die aanvankelijk tussen het kind en zijn ouders bestaat.

Het voorstel heeft volgens de Raad van State dus tot gevolg dat onder éénzelfde instituut situaties gecreëerd worden waarin de betrokken kinderen ten gevolge van de adoptie beschikken over een referentiekader met ouders van verschillend geslacht, welk kader een verlengstuk vormt

¹⁶² Advies van de Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 66.

van datgene dat ten tijde van hun verwekking gold, en situaties waarin het referentiekader van de betrokken kinderen grondig gewijzigd wordt.¹⁶³

Voor deze gelijke behandeling van deze verschillende situaties dient – nog steeds volgens de Raad – een verantwoording te worden gegeven in het licht van de voornoemde criteria van verenigbaarheid met het gelijkheidsbeginsel en het beginsel van niet-discriminatie. Aangezien het verschil tussen de situaties verband houdt met een belangrijk aspect van de aard zelf van het ontstaan van het leven en de geschiedenis van de menselijke samenleving, namelijk het gegeven dat een kind voortkomt uit twee mensen van verschillend geslacht en dat het in principe deel uitmaakt van een soortgelijk gezin, is daarvoor een bijzonder gedegen verantwoording vereist.

Bij deze verantwoording moet het belang van het kind als het meest fundamentele criterium in rekening worden genomen. Daarnaast dient volgens de Raad eveneens rekening te worden gehouden met het feit dat voor de adoptie van kinderen van minder dan twaalf jaar de toestemming van die kinderen niet vereist is, dat in geval van een interlandelijke adoptie van een kind dat in het buitenland verblijft, die toestemming niet altijd vereist is en dat overigens heel wat kleine kinderen zelfs niet in staat zijn daarover een mening uit te brengen. Gelet, bovendien, op de context waarin de toestemming van het kind eventueel vereist is, op een leeftijd waarin het door de mening van de betrokken volwassenen beïnvloed zou kunnen worden, dient de rol van die toestemming naar zijn juiste waarde te worden geschat, rekening houdend met het belang van het kind. Bij de verantwoording moet ook acht worden geslagen op de regel vervat in artikel 20, lid 3 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, naar luid waarvan, onder andere, in geval van adoptie op passende wijze rekening (wordt) gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn achtergrond wat betreft de taal, en zulks niet alleen wanneer het een interlandelijke adoptie betreft.¹⁶⁴

e. Arrest nr. 192/2005 van het Arbitragehof en zijn gevolgen

84. Het zag er bovendien reeds een tijdje naar uit dat het Arbitragehof zich zou moeten uitspreken over het verschil in behandeling dat de oude

¹⁶³ Advies Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 67.

¹⁶⁴ Advies Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 67-69. Verder wijst de Raad van State nog op mogelijke problemen in verband met het gelijkheidsbeginsel vanuit IPR.

adoptiewet instelde naar gelang het geslacht (en de seksuele voorkeur) van de adoptant.

85. Grondslag hiervoor was een reeds gekend juridisch probleem. Volgens het feitenrelaas van het arrest van het Arbitragehof is mevrouw S.V. in juli 2001 bevallen van een dochter, na kunstmatige inseminatie met semen van een anonieme donor. Haar lesbische partner, mevrouw E.V., gaat in februari 2003 bij notariële akte over tot adoptie van het kind. In maart 2003 wordt door mevrouw E.V. een verzoekschrift tot homologatie van de adoptieakte ingediend bij de griffie van de jeugdrechtbank te Brugge.

86. Opmerkelijk is alvast dat de notaris bij het verlijden van de adoptieakte geen punt maakte van het feit dat het een adoptie betrof door een partner van hetzelfde geslacht als de ouder (met andere woorden het betrof een stiefouderadoptie waarbij de adoptant hetzelfde geslacht had als de oorspronkelijke ouder¹⁶⁵). Dit komt overeen met wat SENA EVE voordien reeds had verdedigd: juridisch-technisch is een stiefouderadoptie mogelijk in geval van echtgenoten van hetzelfde geslacht.¹⁶⁶ Enerzijds werd de gunstige leeftijdsvereiste en de gunstige vereiste inzake het leeftijdsverschil, namelijk 18 jaar in plaats van 25 jaar en 10 jaar in plaats van 15 jaar, door de wetgever van 13 februari 2003¹⁶⁷ uitdrukkelijk uitgesloten in geval van adoptie door echtgenoten van hetzelfde geslacht (aanpassing van het oude art. 345, tweede lid B.W. door art. 13 van die wet). Anderzijds is het niet omdat de gunstige leeftijdsvereisten in geval van stiefouderadoptie niet van toepassing gemaakt worden bij echtgenoten van hetzelfde geslacht, dat meteen ook de stiefouderadoptie door de gelijkslachtige echtgenoot verboden zou zijn.

Bijgevolg verdedigde SENA EVE (inzake het oude adoptierecht) dat op basis van de tekst van de wet een lesbische vrouw die in het huwelijk treedt (of

¹⁶⁵ De term stiefouderadoptie kan hier wat ongelukkig gekozen lijken. Stiefouderadoptie betekent immers klassiek dat de echtgenoot-adoptant het kind van zijn echtgenoot-oorspronkelijke ouder adopteert. Aangezien de dames op het ogenblik van het verlijden van de notariële adoptieakte nog niet gehuwd waren maar wettelijk samenwoonden, is er eigenlijk sprake van 'stiefpartneradoptie', of adoptie door de (wettelijk samenwonende) partner van de oorspronkelijke ouder, en niet van stiefouderadoptie. Wel houdt de jeugdrechtbank aan wie het verzoek tot homologatie wordt gericht rekening met het latere huwelijk, wat onder meer blijkt uit de formulering van de prejudiciële vraag. De rechtbank beschouwt de voorliggende adoptie dus wel degelijk als een stiefouderadoptie.

¹⁶⁶ P. SENA EVE, "De wet van 13 februari 2003 tot invoering van het homohuwelijk in het Belgische recht", *E.J.* 2003, p. 57-58, nr. 37.

¹⁶⁷ Wet tot van 13 februari 2003 tot openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht en tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, *B.S.* 28 februari 2003.

reeds gehuwd is) met een andere vrouw, het kind van haar echtgenote kan adopteren, maar dan wel mits te voldoen aan de algemene leeftijdsvereiste en de algemene vereiste inzake het leeftijdsverschil die geldt bij elke adoptie (namelijk respectievelijk 25 jaar oud zijn en 15 jaar verschil). De regel dat niemand kon worden geadopteerd door meer dan één persoon behalve door twee echtgenoten van verschillend geslacht (gewijzigd oud art. 346, eerste lid B.W.) speelde hier niet, nu het per definitie een (bijzonder) geval van éénouderadoptie betrof.¹⁶⁸ Hoewel dit waarschijnlijk niet de bedoeling van de wetgever was geweest, maakte de tekst van de wet de adoptie door de echtgenoot van gelijk geslacht van de ouder zonder twijfel mogelijk.

87. Dergelijke adoptie zou echter overeenkomstig de algemene regel inzake de éénouderadoptie van artikel 361, § 1, eerste lid B.W. tot gevolg hebben dat de adoptant ten aanzien van het geadopteerde kind bekleed zou zijn met de rechten van het ouderlijk gezag, en dat de echtgenoot-oorspronkelijke ouder van het kind de prerogatieven van het ouderlijk gezag zou verliezen. In ons voorbeeld van een lesbisch koppel zou dit betekenen dat ten gevolge van de adoptie door de lesbische echtgenote van de moeder, deze laatste haar ouderlijk gezag zou verliezen.

De regel van oud artikel 361, § 2 B.W., die bepaalde dat in geval van stiefouderadoptie, een bijzonder geval van éénouderadoptie, het ouderlijk gezag door de oorspronkelijke ouder samen met de echtgenoot-adoptant wordt uitgeoefend, was niet van toepassing, omdat artikel 15 van de wet van 13 februari 2003 in oud artikel 361, § 2 B.W. liet bepalen dat de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag werd voorbehouden voor echtgenoten van verschillend geslacht. Bij echtgenoten van gelijk geslacht kon dus alleen artikel 361, § 1 B.W. worden toegepast, namelijk de algemene regel inzake éénouderadoptie.

Het spreekt voor zich dat dit verregaande gevolg (verlies van ouderlijk gezag door de oorspronkelijke ouder) onwenselijk was, waardoor de adoptie door de gelijkslachtige echtgenoot in de praktijk niet vaak zou voorkomen, mede doordat de jeugdrechtbanken dergelijke adoptie meestal zullen weigeren omdat de gevolgen van dergelijke adoptie niet in het

¹⁶⁸ P. SENAËVE, "De wet van 13 februari 2003 tot invoering van het homohuwelijk in het Belgische recht", *E.J.* 2003, p. 57-58, nr. 37. Zie ook M. PERTEGÁS SENDER, "Huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht in België: internrechtelijke en internationale implicaties", in P. SENAËVE en F. SWENNEN (eds.), *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 266, nr. 552.

voordeel van de adoptandus zijn, en niet op wettige redenen zijn gesteund (behalve bijvoorbeeld als de mede-echtgenoot stervende is).

Onmiddellijk rees in de rechtsleer¹⁶⁹ de vraag of het verbinden, in functie van het al dan niet gelijkslachtige karakter van het huwelijk, van dergelijk ingrijpend verschillend gevolg aan de adoptie door de echtgenoot van de oorspronkelijke ouder, de toets van het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod kan doorstaan, in het bijzonder gelet op het arrest van het Arbitragehof van 28 november 2001.¹⁷⁰ In dat arrest heeft het Arbitragehof gesteld dat artikel 361, § 2, tweede lid B.W. de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt in zoverre het de gevolgen van het ouderlijk gezag van een gewone adoptie door de partner van de vader/moeder van het adoptieve kind niet uitbreidt tot de situatie van twee personen *van verschillend geslacht* die een wettelijke samenwoning hebben aangegaan.¹⁷¹

88. In voorliggend geval was de jeugdrechtbank van Brugge zich terdege bewust van het problematische karakter van de ‘homostiefouderadoptie’: in zijn advies werpt het openbaar ministerie op dat in de actuele stand van de wetgeving de moeder het ouderlijk gezag over haar kind zou verliezen wanneer het door haar partner wordt geadopteerd. De rechter oordeelt evenwel dat de voorgenomen adoptie ontegensprekelijk in het belang van het kind zou zijn. Daarom meent hij dat het aangewezen is in te gaan op het verzoek van het openbaar ministerie om een prejudiciële vraag te stellen, toegespitst op het verschil in behandeling tussen gehuwden van verschillend geslacht en gehuwden van gelijk geslacht betreffende de gevolgen van de adoptie.

Bij vonnis van 28 oktober 2004 heeft de jeugdrechtbank van Brugge bijgevolg een prejudiciële vraag gesteld naar de eventuele onverenigbaarheid van (oud) artikel 361, § 2 B.W. met de artikelen 10 en 11 G.W. omdat dit artikel bepaalt dat wanneer de geadopteerde een kind of adoptiefkind is van de echtgenoot van verschillend geslacht van de adoptant, de rechten

¹⁶⁹ P. SENAËVE, “De wet van 13 februari 2003 tot invoering van het homohuwelijk in het Belgische recht”, *E.J.* 2003, p. 58, nr. 38.

¹⁷⁰ Arbitragehof 28 november 2001, nr. 154/2001. In dit arrest veroordeelt het Arbitragehof immers de achterstelling van wettelijk samenwonenden ten opzichte van gehuwden. In voorliggend geval wordt echter een onderscheid ingevoerd tussen gehuwden onderling, naargelang het een heterohuwelijk betreft dan wel een homohuwelijk.

¹⁷¹ Zie daarover het arrest, overweging B.3.3.: “Hoewel de vraag in algemene bewoordingen is gesteld en de wettelijke samenwoning in het algemeen betreft, beperkt het Hof zijn onderzoek tot de aan de verwijzende rechter voorgelegde hypothese, namelijk die van twee personen van verschillend geslacht die een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd”.

van het ouderlijk gezag door beide echtgenoten worden uitgeoefend, en dit gevolg dat wordt gekoppeld aan het huwelijk aangegaan door personen van verschillend geslacht niet wordt uitgebreid tot het huwelijk gesloten tussen personen van hetzelfde geslacht.¹⁷²

89. Na het stellen van deze prejudiciële vraag, maar vóór het beantwoorden ervan, trad op 1 september 2005 de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie¹⁷³ (hierna de Adoptiewet) in werking.

Op 14 december 2005 heeft het Arbitragehof in zijn arrest nr. 192/2005 voornoemde prejudiciële vraag niet beantwoord. Het Arbitragehof beperkt zich tot de vaststelling dat artikel 361, § 2 B.W. is opgeheven sinds 1 september 2005 door de inwerkingtreding van het nieuwe adoptierecht. Het Hof zendt de zaak bijgevolg terug naar de verwijzende rechter, maar wel met de suggestie dat deze in het licht van de nieuwe bepalingen van de Adoptiewet het voorgelegde verzoek opnieuw onderzoekt en oordeelt of het antwoord op de prejudiciële vraag nog nuttig is.

90. De vraag rijst echter of het Arbitragehof zich zo simpelweg van deze zaak kon afmaken door te bepalen dat artikel 361 B.W. is opgeheven sinds het in werking treden van het nieuwe adoptierecht. In afdeling 3 – Overgangsbepalingen van hoofdstuk IV. – Slotbepalingen van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie vinden we immers een artikel 21, dat bepaalt: “*Wanneer een akte van adoptie werd opgesteld of bij de rechtbank een verzoek tot homologatie of uitspraak van de adoptie werd ingediend voor de datum van inwerkingtreding van deze wet, blijft het vroegere recht van toepassing*” (zie verder, nr. 492).

Wanneer we het reeds geschetste feitenrelaas combineren met de letterlijke tekst van artikel 21 Adoptiewet, dan moeten we vaststellen:

- dat zowel de adoptieakte als het verzoek tot homologatie plaatsvonden in 2003, dit is vóór het in werking treden van de nieuwe Adoptiewet;
- dat bijgevolg het vroegere recht van toepassing blijft.

Op zicht van deze eerste vaststelling zou men dus geneigd kunnen zijn te stellen dat het Arbitragehof de zaak ten onrechte heeft teruggestuurd naar de verwijzende rechter. In tegenstelling tot wat het Hof stelde, is artikel 361 B.W. immers niet opgeheven; krachtens artikel 21 van de wet van 24 april 2003 blijft immers het vroegere recht van toepassing.

¹⁷² B.S. 2 december 2004.

¹⁷³ B.S. 16 mei 2003.

91. Bij nader inzien kunnen toch een aantal vraagtekens worden geplaatst bij deze conclusie. De algemene teneur van artikel 21 Adoptiewet zou er immers toe leiden dat voor *alle* adopties die onder het oude recht tot stand kwamen, het oude recht van toepassing blijft; immers, onder het oude recht kwam elke adoptie tot stand krachtens een akte of rechterlijke uitspraak.

92. Nu valt het sterk te betwijfelen dat het de bedoeling van de wetgever was om eerbiedigende werking toe te kennen aan het oude recht, ook voor alle rechtsgevolgen die ontstaan zijn na het in werking treden van het nieuwe recht.

93. Enerzijds kunnen we ons daarvoor baseren op de parlementaire voorbereiding. Tijdens het parlementair debat was er een felle discussie over de vraag naar de gevolgen van het in werking treden van de nieuwe Adoptiewet, meer bepaald of dit zou betekenen dat alle voorafgaande stappen verloren zouden zijn, en een volledig nieuwe procedure zou moeten worden aangevat.¹⁷⁴ Deze vraag was zeker van belang aangezien de nieuwe Adoptiewet in een strengere adoptieprocedure voorziet.

Na veel discussie heeft de wetgever beslist dat de adoptieakte, alsook het verzoek tot homologatie of tot uitspraak van adoptie (in geval van gedwongen adoptie) kentermomenten zullen zijn voor wat betreft het toepasselijke recht. Is er een adoptieakte, een verzoek tot homologatie of tot uitspraak van adoptie, dan moet het oude adoptierecht immers eerbiedigende werking worden verleend: “Meestal wordt een adoptieakte opgesteld of een gerechtelijke procedure gericht op een adoptie aangevat nadat talrijke stappen zijn ondernomen, vooral wanneer het gaat om een interlandelijke adoptie. Teneinde de personen die wensen te adopteren niet te verplichten de gehele procedure opnieuw te beginnen, en zodoende weken zelfs maanden van vaak vervelende stappen teniet te doen, voorziet dit artikel erin dat de nieuwe bepalingen niet van toepassing zijn ingeval voor de inwerkingtreding van de wet een akte van adoptie is opgesteld of een gerechtelijke procedure is aangevat”.¹⁷⁵ Als met andere woorden een adoptieakte werd verleden vóór het in werking treden van de Adoptiewet, dan blijft deze akte rechtsgeldig en zal omwille van het bestaan van deze

¹⁷⁴ Zie daarover C. CASTELEIN, “De rol van de notaris in het nieuwe adoptierecht”, *T. Not.* 2004, p. 562-566, nrs. 102-106 en C. CASTELEIN, “Het nieuwe adoptierecht voor de eerste maal gerepareerd”, *T. Not.* 2005, p. 122-124, nrs. 19-22. Dat deze kwestie bijzonder gevoelig ligt, blijkt ook uit een extra reparatie van deze bepalingen door de wet van 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie, *B.S.* 16 december 2005.

¹⁷⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, p. 104.

akte de *adoptieprocedure* zoals beschreven in het oude adoptierecht toepasbaar blijven.¹⁷⁶

Bijgevolg zal het omwille van de overgangsbepaling uit artikel 21 van de Adoptiewet mogelijk zijn dat de jeugdrechter of de rechtbank van eerste aanleg, na het in werking treden van de nieuwe wet, toch nog een adoptieakte, opgesteld vóór het in werking treden van de wet, homologeert. Tijdens de parlementaire voorbereiding werd zelfs gesuggereerd dat kandidaat-adoptanten zich voor het in werking treden van de nieuwe Adoptiewet beter haasten, zodat ze de procedure onder het oude recht kunnen voltooien.¹⁷⁷

In tegenstelling tot de ongenueanceerde letterlijke tekst van artikel 21 Adoptiewet blijkt uit de parlementaire voorbereiding toch dat de wetgever vooral als bedoeling had ervoor te zorgen dat bepaalde adopties nog onder de (eenvoudiger) procedure van het oude recht tot stand konden komen. Nergens wordt in de parlementaire voorbereiding melding gemaakt van de wens van de wetgever om verder te gaan, bijvoorbeeld door meer dan alleen de totstandkoming van de adoptie (de adoptieprocedure) blijvend door dat oude recht te laten beheersen, laat staan dat de bedoeling werd uitgedrukt de onder het oude adoptierecht tot stand gekomen adopties blijvend door het oude recht te laten beheersen.¹⁷⁸

94. Anderzijds blijkt enige studie van de regels inzake het opeenvolgen van wetten bijzonder interessant. Wanneer een wettelijke regeling wordt opgevolgd door een andere wettelijke regeling, rijst immers automatisch de vraag hoe onder de vorige regeling voorgevallen feiten door de nieuwe regeling behandeld moeten worden. Het is de vraag naar de wetsconflicten in de tijd, ook genoemd de vraag naar het overgangsrecht.¹⁷⁹

De wetgever heeft echter de keuze tussen twee technieken: ofwel voorziet hij een regel van overgangsrecht in de eigenlijke zin van het woord (*lois de conflit*) door uitdrukkelijk de onmiddellijke, eerbiedigende of zelfs terugwerkende kracht van de nieuwe wet te poneren; ofwel stelt hij maatregelen op, vaak tijdelijke bepalingen genoemd, die de aanpassing aan de nieuwe wet vergemakkelijken en de overgang van de oude naar de door

¹⁷⁶ *Parl. St. Senaat*, nr. 2-1428/4, p. 10, 12 en 23. Eigen cursivering.

¹⁷⁷ *Parl. St. Senaat*, nr. 2-1428/4, p. 29.

¹⁷⁸ Dit laatste zou ook onlogisch zijn daar de nieuwe Adoptiewet onder andere net wou remediëren aan bepaalde ongrondwettigheden en tekortkomingen van het oude recht, ook op het gebied van de gevolgen van de adoptie.

¹⁷⁹ Het is overigens uiteraard aangewezen dat de wetgever de vraag van het opeenvolgen van rechtsregels voor elke nieuwe wet van enige betekenis regelt: DE PAGE, I, 329 e.v.

de nieuwe regel in het leven geroepen rechtstoestand begeleiden (*lois de transition*): dit zijn geen eigenlijke conflictsregelen maar overgangsregelen (bv. een speciale tijdsspanne gedurende welke de rechtsonderhorigen aan de door de nieuwe wet gestelde vereisten kunnen voldoen) bestemd om de nieuwe wet zonder al te veel ongemakken voor de rechtsonderhorigen in werking te doen treden.¹⁸⁰

De temporele functie van de norm wijst op de periode waarop deze norm uitwerking heeft. Wetsconflicten (*lois de conflit*) in de tijd kunnen, in het algemeen bezien, op drie verschillende manieren worden aangepakt: ofwel heeft de nieuwe regeling terugwerkende kracht, ofwel heeft de nieuwe wet onmiddellijke of exclusieve werking, ofwel heeft de nieuwe wet eerbiedigende werking.¹⁸¹

Als algemene regel geldt de onmiddellijke of exclusieve werking van de rechtsregel.¹⁸² In dat geval laat de nieuwe wet de reeds verwezenlijkte rechtsgevolgen van eerder voorgevallen feiten onberoerd; zij wordt evenwel onmiddellijk van toepassing op rechtsgevolgen van dergelijke feiten die zich voordoen na de inwerkingtreding van de wet. Onder de oude wet voorgevallen feiten worden dus, vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe wet, door deze laatste beheerst; de nieuwe wet grijpt onmiddellijk in op de nog niet verwezenlijkte maar onder de nieuwe wet voortdurende, dit is verder uitwerking hebbende *rechtsgevolgen* van de onder de oude wet tot stand gekomen rechtsverhoudingen.¹⁸³ Volgens VAN GERVEN is dit een regel die nauwelijks verantwoording behoeft: “De toekomst is het normale toepassingsgebied van de wet. (...) is het abnormaal dat de nieuwe wet de oude wet naast zich dult om toekomstige gevolgen van vroegere rechtshandelingen te regelen”.¹⁸⁴

¹⁸⁰ P. ROUBIER, *Le droit transitoire: les conflits des lois dans les temps*, Parijs, 1960, 146-148; P. POPELIER, *Toepassing van de wet in de tijd*, in *A.P.R.*, Antwerpen, Kluwer, 1999, p. 7, nr. 13 en nr. 39, p. 25-26 en W. VAN GERVEN, *Algemeen deel*, in *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Brussel, Story-Scientia, 1987, p. 64, voetnoot 78.

¹⁸¹ Dit drievoudig onderscheid treft men ook in Frankrijk aan, zie het standaardwerk van P. ROUBIER, *Le droit transitoire: les conflits des lois dans les temps*, Parijs, 1960, tweede druk. Zie evenwel P. POPELIER, *Toepassing van de wet in de tijd*, in *A.P.R.*, Kluwer, 1999, 31-36 die een onderscheid maakt tussen een formele en materiële benadering van de temporele functie, met een voorkeur voor de formele benadering. VAN GERVEN wijst erop dat deze regels alleen gelden indien de geïnterpreteerde wet geen eigen overgangsregelen opstelt (VAN GERVEN, *Algemeen deel*, in *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Brussel, Story-Scientia, 1987, p. 66, nr. 23).

¹⁸² H. DE PAGE, I, nr. 231 *ter* en de verwijzingen aldaar. Zie onder meer Cass. 22 februari 1988, *Arr. Cass.* 1987-1988, 808; Cass. 31 oktober 1988, *Arr. Cass.* 1988-1989, 252; Cass. 27 april 1990, *Arr. Cass.* 1989-90, 1118 en Cass. 2 mei 1994, *Arr. Cass.* 1994, 443.

¹⁸³ W. VAN GERVEN, *o.c.*, nr. 24, p. 70.

¹⁸⁴ W. VAN GERVEN, *o.c.*, p. 70, nr. 25.

Eerbiedigende werking moet als uitzondering op het algemene beginsel van onmiddellijke werking door de wetgever uitdrukkelijk worden bepaald, of minstens duidelijk blijken uit de bewoordingen of de strekking van de norm. Indien de nieuwe wet eerbiedigende werking bezit, zal zij de oude regeling eerbiedigen, ook met betrekking tot toekomstige rechtsgevolgen van vóór de wet voorgevallen feiten.

Op de regel dat eerbiedigende werking een uitzondering is, bestaat echter een voor de voorliggende materie relevante uitzondering: inzake overeenkomsten is de eerbiedigende werking van de wet de regel; met andere woorden op overeenkomsten die nog uitwerking hebben, blijft de wet die van kracht was op de dag van hun totstandkoming, van toepassing, ook ten aanzien van de toekomstige gevolgen van deze overeenkomsten.¹⁸⁵ Nu kwam adoptie onder het oude recht in de regel¹⁸⁶ tot stand na een overeenkomst (de adoptieakte). Toch moet de regel van eerbiedigende werking inzake adoptie worden genuanceerd en wel om twee redenen. Ten eerste was de adoptie bij het tot stand komen wel een contract tussen adoptant(en) en (de wettelijke vertegenwoordiger van) de adoptandus, het was toch een contract waarop bijzondere regels van toepassing waren¹⁸⁷, en na het contractuele ontstaansmoment werd de adoptie ook beschouwd als een door de wet geregelde instelling, eerder dan een contract. Ten tweede wordt op het principe van eerbiedigende werking van de nieuwe wet met betrekking tot overeenkomsten een uitzondering aanvaard: er moet worden aangenomen dat geen eerbiedigende maar wel onmiddellijke werking toekomt aan dwingende wetteksten betreffende de overeenkomsten: de regel van de onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet met uitsluiting van de oude wet herneemt dan zijn volledige gelding.¹⁸⁸ Aangezien adoptie de staat van de persoon raakt, betreft het een wetgeving die van openbare orde is, waardoor de algemene regel van onmiddellijke werking toepasselijk is.

95. Uit een combinatie van de argumenten voortvloeiend uit de parlementaire voorbereiding en de argumenten voortvloeiend uit de algemene beginselen inzake het overgangsrecht ben ik de mening toegedaan dat:

- artikel 21 van de Adoptiewet ondanks zijn algemene strekking een overgangsmaatregel is, beperkt tot de totstandkoming van de adoptie,

¹⁸⁵ W. VAN GERVEN, *o.c.*, nr. 25, p. 71.

¹⁸⁶ De uitzondering was de gedwongen adoptie, waarbij de adoptie tegen de wil van een persoon die moest toestemmen in de adoptie, door de rechtbank werd uitgesproken.

¹⁸⁷ Een bijzondere bijzondere overeenkomst dus, of een familierechtelijk contract, zie P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2003, nrs. 888-889.

¹⁸⁸ H. DE PAGE, I, nr. 231^{quinquies} en W. VAN GERVEN, *o.c.*, nr. 25, p. 71-72. Zie ook Cass. 21 oktober 1966, *R.W.* 1966-67, 1572.

met als doel het vermijden van het verlies van de reeds gezette stappen tot adoptie;

- de gevolgen van de adoptie gehomologeerd of uitgesproken op basis van deze overgangsmaatregel na de inwerkingtreding van het nieuwe adoptierecht worden beheerst door het nieuwe adoptierecht.

96. Nochtans zijn de totstandkoming van een adoptie en de gevolgen die een adoptie resorteert, niet altijd eenvoudigweg van elkaar los te koppelen. Zo werd vooraleer een adoptie werd gehomologeerd of uitgesproken, door de rechter nagegaan of de grondvoorwaarden tot adoptie waren voldaan, meer bepaald of de adoptie in het voordeel van de adoptandus was, en steunde op wettige redenen. En uiteraard nam de rechter hierbij vaak net de gevolgen die de adoptie zou resorteren, mee in overweging. Met andere woorden, de grondvoorwaarden van de adoptie en de gevolgen van de adoptie zijn vaak niet los te koppelen, in die mate dat de gevolgen essentieel zijn voor het beoordelen van het vervuld zijn van de grondvoorwaarden.¹⁸⁹

97. Nu het Arbitragehof de zaak terugstuurt naar de verwijzende rechter, dringt zich de vraag op naar de situatie van het lesbische koppel onder het huidige recht. Zoals bleek uit het besluit, mogen we er immers van uitgaan dat de betreffende adoptie naar de procedure wordt beheerst door het oude recht, en naar de gevolgen door het nieuwe recht.

Het nieuwe adoptierecht bevat inzake de geschetste problematiek wijzigingen ten aanzien van het oude recht. Enerzijds bevat ook het nieuwe adoptierecht – inzake éénouderadoptie – geen uitdrukkelijke bepaling die de adoptie door de partner van de ouder die van hetzelfde geslacht is, verbiedt. Anderzijds is de nieuwe regelgeving voor wat betreft de uitoefening van het ouderlijk gezag wel verschillend van het oude adoptierecht, doordat de uitdrukkelijke verwijzing naar het geslacht van de echtgenoten is weggefallen. In concreto is voortaan bepaald dat de adoptant ten aanzien van de geadopteerde bekleed is met de rechten van het ouderlijk gezag

¹⁸⁹ Concreet is het immers zo dat het verlies van het ouderlijk gezag in hoofde van de oorspronkelijke ouder de rechtbanken bijna dwingt tot het weigeren van de homologatie van de adoptie, omwille van strijdigheid met het belang van het kind. Dergelijke adoptie werd dus geacht niet te zijn gesteund op wettige redenen. Uiteraard interfereert op die wijze een gevolg van de adoptie op indringende wijze met een grondvoorwaarde of instellingsvoorwaarde tot adoptie (gesteund zijn op wettige redenen). In die zin had het Arbitragehof mijns inziens kunnen oordelen dat de gevolgen van de adoptie die onlosmakelijk verbonden zijn met de grondvoorwaarden tot adoptie, eigenlijk ook als grondvoorwaarden voor die adoptie moeten worden beschouwd. Dit zou betekenen dat het oude recht op dit punt eerbiedigende werking heeft, en dat het Arbitragehof zich dus eigenlijk wel kon uitspreken over art. 361 B.W.

(art. 353-8 B.W., situatie van éénouderadoptie), maar dat bij adoptie door echtgenoten of samenwonenden, of ingeval de geadopteerde het kind of het adoptiekind is van de echtgenoot van de adoptant, of van de persoon met wie hij samenwoont, het ouderlijk gezag gezamenlijk door beide echtgenoten of samenwonenden wordt uitgeoefend (art. 353-9 B.W., situatie van gezamenlijke adoptie of van stiefouderadoptie/ stiefpartneradoptie).

Nu is het zo dat nieuw artikel 343 B.W. wel een definitie bevat van de begrippen “adoptanten” en “samenwonenden”, maar niet van het begrip “echtgenoten”. Aangezien het *in casu* een stiefouderadoptie betreft door de echtgenoot (van gelijk geslacht) van een oorspronkelijke ouder, aangezien artikel 353-9, eerste lid B.W. bepaalt dat “ingeval de geadopteerde het kind (...) is van de echtgenoot van de adoptant (...) het ouderlijk gezag gezamenlijk door beide echtgenoten (...) wordt uitgeoefend”, en aangezien de wet – in tegenstelling tot het oude recht – het geslachtsverschil niet opneemt als voorwaarde, kan mijns inziens worden besloten dat de echtgenoot-adoptant na de adoptie het gezamenlijk gezag samen met de echtgenoot-oorspronkelijke ouder kan uitoefenen. Met andere woorden: onder het nieuwe recht is adoptie van het kind van de echtgenoot van gelijk geslacht mogelijk, en in voorkomend geval zullen zowel de oorspronkelijke ouder als de adoptant met de rechten van het ouderlijk gezag bekleed zijn, waardoor de jeugdrechtbank niet langer de adoptie hoeft te weigeren in naam van het belang van het kind.

Voor ongehuwd samenwonenden ligt de situatie wel enigszins anders, daar de wet, zoals gezegd, wel een definitie opneemt van samenwonenden, waarbij het verschillend geslacht wel een vereiste is (art. 343 B.W.). Het nieuwe recht lijkt dus (tot goedkeuring van de openstelling van de adoptie voor personen van hetzelfde geslacht) een ongelijke behandeling te bevatten tussen enerzijds adoptie door de echtgenoot van het kind van zijn echtgenoot (wat wel kan) en anderzijds adoptie door een ongehuwd en duurzaam samenwonende van het kind van zijn partner (wat niet kan).¹⁹⁰

f. Slotopmerkingen in verband met adoptie door personen van hetzelfde geslacht

98. Het frequent ingeroepen argument van problemen die zouden ontstaan na de openstelling van de adoptie voor personen van hetzelfde

¹⁹⁰ Uiteraard bestaat er ook een onderscheid tussen de onmogelijkheid voor twee personen van hetzelfde geslacht om samen te adopteren, waar de stiefouderadoptie door een gelijkslachtige echtgenoot wel mogelijk zou zijn.

geslacht op het vlak van internationaal privaatrecht¹⁹¹, alsook de daarop volgende weigering van herkomstlanden om nog kinderen te sturen, moet worden gerelativeerd. Een onderzoek door het Nederlandse Ministerie van Justitie toont aan dat landen van herkomst weliswaar niet zullen samenwerken met het oog op adoptie door gelijkslachtige koppels, maar daarom niet de medewerking aan andere adopties zullen stopzetten.¹⁹²

99. Het vasthouden aan het vereiste van verschillend geslacht lijkt trouwens geen zinvolle vereiste. Vooreerst moet de rechter sowieso bij iedere adoptie *in concreto* nagaan of de adoptant adoptiegeschikt is, of de adoptie gegrond is op wettige redenen, en of zij plaatsvindt in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, en rekening houdend met alle andere wettige belangen. Bovendien kan men – aangezien het onmogelijk valt te ontkennen dat ook op dit ogenblik kinderen worden opgevoed door personen van hetzelfde geslacht – zich afvragen of het aangewezen is dat de wet(gever) zich verzet tegen het juridisch bekrachtigen van bestaande sociaal-affectieve banden.

100. Adoptie door homoseksuelen blijft overigens in meerdere landen problematisch.¹⁹³ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg heeft zich hierover al uitgesproken in het arrest Fretté tegen Frankrijk van 26 februari 2002. Het betrof een klacht van een alleenstaande homoseksueel aan wie de adoptie werd geweigerd op basis van zijn seksuele

¹⁹¹ Zie onder meer ook het advies van de Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 69-71 en amendementen nr. 24 e.v. op het wetsvoorstel, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/7. De problematiek van interlandelijke adopties liep ook als een rode draad door de besprekingen in de Subcommissie Familierecht en de Kamercommissie voor de Justitie, zie *Parl. St. Kamer*, nr. 51-664/8.

¹⁹² Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 21 februari 2005, gepubliceerd op www.adoptie.nl > Actueel > Adoptie in het parlement. Zie ook Nederlands Ministerie van Justitie, Directoraat-Generaal Preventie, Jeugd en Sancties, Brief van de minister van Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 21 februari 2005: "... indien adoptie door een homoseksueel paar in Nederland wettelijk mogelijk wordt gemaakt, heeft dat geen invloed op huidige samenwerking met Nederland". Zie verder ook M. JÄNTERÄ-JAREBORG, "Registered Partnerships in Private International Law: Scandinavian approach", in K. BOELE-WOELKI en A. FUCHS (eds.), *Legal Recognition of Same-Sex Couples in Europe*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 155.

¹⁹³ Op dit ogenblik bestaat het adoptierecht van koppels van gelijk geslacht al in Nederland, Denemarken en IJsland. Zweden was het vierde Europese land dat het adoptierecht opentrekt naar koppels van gelijk geslacht en het is bovendien het eerste Europese land dat buitenlandse adoptie door koppels van gelijk geslacht mogelijk maakt. Recentelijk voerde ook Spanje de adoptie door personen van gelijk geslacht in.

geaardheid.¹⁹⁴ Het Hof oordeelde dat er betreffende adoptie door homoseksuelen (nog) geen consensus bestaat in de lidstaten, nu alleen in Nederland homoseksuele koppels kunnen trouwen en adopteren. De Staten beschikken bijgevolg over een ruime beoordelingsmarge, zodat geen schending kon worden vastgesteld van artikel 8 *juncto* artikel 14 E.V.R.M.

Uit de motivering van het arrest kan hoofdzakelijk worden onthouden dat de Staten ter zake over een ruime beoordelingsmarge beschikken; dat adoptie betekent een kind een gezin geven en dus niet een gezin een kind geven; dat bijzonder veel belang moet worden gehecht aan het hogere belang van het kind dat, naar gelang van de aard en de ernst ervan, voorrang kan krijgen op dat van de ouder en dat de wetenschappers verdeeld zijn over de eventuele gevolgen van de opvang van een kind door een of twee homo-ouders, zodat de nationale autoriteiten met recht en reden hebben kunnen oordelen dat het adoptierecht beperkt werd door de belangen van de voor adoptie in aanmerking komende kinderen, wat niet inhoudt dat vraagtekens worden geplaatst bij de legitimiteit van de wensen van de eiser en bij diens persoonlijke keuzen.¹⁹⁵

C. Leeftijdsvereisten

101. Ons recht stelt in hoofde van adoptanten enkel een minimumleeftijd, geen maximumleeftijd.¹⁹⁶

Als algemene regel geldt dat de adoptant minstens 25 jaar oud moet zijn (art. 345, 1e lid B.W.). Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen een adoptant die alleen adopteert en twee echtgenoten, twee wettelijk samenwonenden of twee feitelijk samenwonenden die tegelijk adopteren, in welk geval beide echtgenoten of samenwonenden minstens 25 jaar moeten zijn.

¹⁹⁴ Vgl. nochtans met arrest Salgueiro Da Silva Mouta t/ Portugal van 21 december 1999, waar werd beslist dat de seksuele geaardheid op zich niet voldoende is om een bepaalde ouder de exclusieve uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheden en a fortiori het omgangsrecht te ontfeggen. Zie daarover D. VAN GRUNDERBEECK, "Grondbeginselen van een Europees personen- en familierecht geformuleerd vanuit het perspectief van de mensenrechten", in P. SENAEVE en P. LEMMENS (eds.), *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 35-36.

¹⁹⁵ Advies Raad van State, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-393/2, 51. De Raad voegt eraan toe: "Er kan dus niet vanuit worden gegaan dat wie aan homoseksuelen het recht ontfegt om kinderen te adopteren zich schuldig maakt aan een discriminatie die verboden is krachtens artikel 14 van het E.V.R.M."

¹⁹⁶ Andere landen kennen wel een maximumleeftijd, en stellen grenzen die variëren van 42 tot 60 jaar. Die leeftijdsgrenzen hebben de bedoeling om een kind ouders (en geen grootouders) te geven die het kunnen begeleiden tot de meerderjarigheid (Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 129). Zie over de maximumleeftijd ook Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 155.

Ingeval de adoptandus een afstammeling in de eerste graad of een geadopteerde van de echtgenoot, van de wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner van de adoptant is (= partneradoptie), volstaat het evenwel dat de adoptant 18 jaar oud is. Dit geldt ook indien de echtgenoot, de wettelijk samenwonende resp. de feitelijk samenlevende partner van de adoptant, ouder van de adoptandus, vooroverleden is (art. 345, 2e lid B.W.).¹⁹⁷

102. Aangezien de adoptieakte is afgeschaft, moeten de leeftijdsvoorwaarden voortaan vervuld zijn op het ogenblik van de indiening van het verzoekschrift tot adoptie¹⁹⁸ en niet langer bij het verlijden van de akte (art. 345, 3e lid B.W.).

D. Burgerlijke staat

103. Zowel gehuwde, wettelijk samenwonende, feitelijk samenwonende als alleenstaande personen komen in aanmerking voor adoptie.

Een alleenstaande, een wettelijk of een feitelijk samenwonende alsook een gehuwde (zowel van gelijk als van ongelijk geslacht) kan overgaan tot een éénouderadoptie.¹⁹⁹

Een gehuwde, een wettelijk samenwonende en een feitelijk samenwonende wiens partner van ongelijk geslacht is, kan zowel partij zijn bij een éénouderadoptie als bij een tweeouderadoptie samen met zijn echtgenoot of partner.

¹⁹⁷ In het oude recht golden de verlaagde leeftijdsvereisten enkel voor echtgenoten, niet voor wettelijk of feitelijk samenwonenden (zie oud art. 345 B.W.). In verband met de adoptie van het kind door de echtgenoot van de vooroverleden ouder zie P. SENAËVE, "De opeenvolgende adopties", in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 68-70, nrs. 77-82.

¹⁹⁸ Art. 345, 3e lid B.W. F. SWENNEN wijst erop dat het wellicht voldoende is dat men op de dag van de toezending of neerlegging de vereiste leeftijd heeft, en dat de griffier de leeftijdsberekening per uur niet hoeft toe te passen: F. SWENNEN, "Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens", *R.W.* 2003-04, 444, nr. 13, en de verwijzing aldaar.

¹⁹⁹ Voor de bijzondere toestemmingsvereiste ingeval de adoptant gehuwd is, wettelijk of feitelijk samenwoont, zie nr. 174 en volgende.

§ 3. BEKWAAMHEIDSVEREISTEN IN HOOFDE VAN DE ADOPTANDUS

A. Adoptandus in leven

104. De aspirant-adoptandus moet in leven zijn tot op het ogenblik waarop de adoptie-uitspraak in kracht van gewijsde treedt. Een prenatale adoptie is onmogelijk. Overlijdt de aspirant-adoptandus vóór het in kracht van gewijsde treden van de adoptie-uitspraak, dan vervalt de adoptieprocedure: een postume adoptie langs de zijde van de adoptandus is uitgesloten.²⁰⁰

B. Leeftijdsvereisten

1. Minimumleeftijd

105. De adoptie kan nooit vóór de geboorte van het kind worden uitgesproken. Hoewel dit niet letterlijk in de wet werd bepaald, lijkt dit logisch.²⁰¹

106. Ingeval minstens één van de ouders het ouderlijk gezag uitoefent, kan de adoptie niet worden uitgesproken vooraleer er twee maanden verstreken zijn sinds de geboorte (art. 348-4). Zijn er geen ouders (bekleed met het ouderlijk gezag), dan is er geen wachttermijn.

Er wordt met deze tweemaandenregel gezocht naar een evenwicht tussen het belang van het kind om zich zo spoedig mogelijk in een stabiele toestand te bevinden en het belang voor de ouders of voor de moeder om over een bepaalde reflectietermijn te kunnen beschikken.²⁰² De lengte van de termijn werd niet gewijzigd.²⁰³ Na raadpleging van bepaalde actoren

²⁰⁰ C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1970, p. 258, nr. 356 en p. 132, nr. 146. Zie P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 40 en J. GERLO, *Personen- en Familierecht*, nr. 299, p. 136. Zie Gent 24 juni 1981, aangehaald in J. MOENS, P. VERLYNDE en L. VERSCHINGEL, *Adoptie naar Belgisch en internationaal recht*, VGA, 1985, 217 (hervorming van Jeugdrb. Dendermonde 30 oktober 1980, zelfde werk, 215).

²⁰¹ Zie art. 4, c), 4 Verdrag van Den Haag: "(...) dat de toestemming van de moeder, indien deze vereist is, eerst na de geboorte is gegeven".

²⁰² Zie het Verslag van de Staatscommissie voor de ethische problemen, *Gedr. St. Senaat*, 1976-77, nr. 954, 76 en 85-86. Voor de huidige wet: *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en 50-1367/1, 27-28. Deze regel is geïnspireerd op de voorschriften van de Europese overeenkomst betreffende de adoptie van kinderen (Convention européenne en matière d'adoption des enfants, Conseil de l'Europe, Stratsbourg, 24 april 1967, in *European Treaty Series*, nr. 58). België heeft het verdrag tot op heden noch ondertekend noch bekrachtigd.

²⁰³ De minimale termijn van twee maanden na de geboorte van het kind die de ouders moeten naleven alvorens hun toestemming in de adoptie van hun kind te kunnen geven, werd overgenomen uit het oude art. 348, § 1, laatste lid B.W. Zie daarover M. WILLEMAERS, "De wacht-

werkzaam op het terrein, daaronder begrepen de adoptie-instellingen, is immers gebleken dat geen enkele consensus is bereikt ten gunste van een verkorting, en nog minder van een verlenging ervan.²⁰⁴

De bescherming van de oorspronkelijke ouders is bovendien uitgebreid met de mogelijkheid om tot de uitspraak van het vonnis en, ten laatste, zes maanden na de indiening van het verzoekschrift tot adoptie, hun toestemming te kunnen intrekken²⁰⁵, alsook met de verplichting aan de vader en aan de moeder nuttige gegevens te verstrekken over de middelen waardoor de problemen veroorzaakt door hun situatie kunnen worden opgelost.²⁰⁶ Deze verplichting past bij de opvatting dat alle maatregelen moeten worden genomen om het kind in zijn familie van herkomst te houden en dat de adoptie slechts een bijkomende oplossing biedt voor het kind ingeval dat niet mogelijk is (het zgn. subsidiariteitsbeginsel²⁰⁷).

Met deze maatregelen wordt, volgens de regering, tegemoet gekomen aan de wens die inzonderheid werd uitgedrukt door de oorspronkelijke moeders van wie de toestemming in de adoptie van hun kind onder grote maatschappelijke druk is verkregen en die erin bestaat te voorkomen dat andere moeders in moeilijkheden in de toekomst dit soort situaties moeten meemaken.²⁰⁸

2. Maximumleeftijd

107. Alleen bij volle adoptie bestaat er in hoofde van de adoptandus een maximumleeftijd: alleen degenen die minderjarig zijn op het ogenblik van het neerleggen van het verzoekschrift tot adoptie, komen daarvoor in aanmerking²⁰⁹ (art. 355).

Daarentegen kunnen ook meerderjarigen gewoon geadopteerd worden.²¹⁰

termijn van twee maanden”, in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 187-196.

²⁰⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 27-28.

²⁰⁵ Artikel 348-8, laatste lid B.W. *Cf. infra*, nr. 204.

²⁰⁶ Artikel 348-4, tweede en derde lid B.W.

²⁰⁷ *Cf. supra*, randnrs. 28 en 29.

²⁰⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 27-28.

²⁰⁹ Ontvoogde minderjarigen kunnen zoals niet-ontvoogde minderjarigen zowel gewoon geadopteerd als ten volle geadopteerd worden.

²¹⁰ P. SENAËVE pleitte voor een modernisering van het adoptierecht in die zin dat de gewone adoptie van meerderjarigen voorbehouden zou zijn voor twee gevallen:

1° voor geadopteerden die reeds tijdens hun minderjarigheid gedurende een zekere periode door de adoptant werden opgevoed;
2° voor geadopteerden die het (adoptief) kind zijn van de echtgenoot, de wettelijk samenwonende of de feitelijk samenwonende partner, zelfs als die intussen overleden is.

Het betreft het enige verschil, op het vlak van de vereisten, tussen beide soorten adoptie.

108. Ingevolge de definitie opgenomen in artikel 343 B.W. heeft het woord “kind”, telkens het in de adoptiewet wordt gebruikt, betrekking op een persoon van minder dan achttien jaar oud. Bijgevolg geldt het woord “persoon” zowel voor kinderen als voor personen die achttien jaar oud en ouder zijn.²¹¹

Met inachtneming van deze definitie kan dus samenvattend worden gesteld dat kinderen zowel ten volle als gewoon geadopteerd kunnen worden. Daarentegen kunnen alleen kinderen ten volle geadopteerd worden. Meerderjarigen kunnen dan weer enkel gewoon geadopteerd worden.²¹²

C. Burgerlijke staat

109. Zowel gehuwde, wettelijk samenwonende, feitelijk samenwonende als alleenstaande personen komen in aanmerking voor adoptie.²¹³

§ 4. BEKWAAMHEIDSVEREISTEN MET BETREKKING TOT DE VERHOUDING TUSSEN ADOPTANT EN ADOPTANDUS

A. Leeftijdsverschil

110. Als algemene regel is er tussen adoptant en adoptandus een minimumleeftijdsverschil vereist van 15 jaar (art. 345, 1e lid B.W.). Dit

In alle andere gevallen zou adoptie van meerderjarigen beter uitgesloten worden (Verslag Kamer, *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/11, 123-124).

²¹¹ *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 18.

²¹² Wel wordt aangenomen dat een verlengd minderjarig verklaarde, met een kalenderleeftijd van 18 jaar of meer, nog in aanmerking komt voor volle adoptie: hij wordt immers geacht minder dan 15 jaar oud te zijn. Zie Jeugdrb. Verviers 10 maart 1992, *T.B.B.R.* 1993, 148, noot P. SENAËVE, “Volle adoptie van een verlengd minderjarige”; Rb. Luik 24 juni 1994, *J.L.M.B.* 1996, 955; Bergen 26 april 1999, *J.L.M.B.* 1999, 1534. *Anders:* Rb. Antwerpen 4 november 1991, *T.B.B.R.* 1993, 147 noot P. SENAËVE. Omstreden blijft het antwoord op de vraag of in dergelijk geval de zaak bij de jeugdrechtsbank dan wel de rechtbank van eerste aanleg aanhangig gemaakt moet worden: vgl. Jeugdrb. Verviers en Rb. Luik, *gecit.*

²¹³ Voor de bijzondere toestemmingsvereiste ingeval de adoptandus gehuwd is, wettelijk of feitelijk samenwoont, zie nr. 178.

vereiste houdt verband met de nabootsing van de natuurlijke verhoudingen.²¹⁴ Er bestaat geen maximumleeftijdsverschil.

111. Ingeval de adoptandus een afstammeling in de eerste graad of een geadopteerde van de echtgenoot of van de wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner van de adoptant is, volstaat evenwel een leeftijdsverschil van 10 jaar. Dit geldt ook indien de echtgenoot of de samenwonende partner van de adoptant vooroverleden is (art. 345, 2e lid B.W.).

112. Deze minimale leeftijdsverschillen maken een vast tijdsbestek uit, waar de rechter noch op grond van billijkheid, noch op enige andere grond van kan afwijken.²¹⁵

B. Verwantschaps- en aanverwantschapsbeletselen

1. Ouderadoptie

a. Verbod inzake ouderadoptie

113. De wet verbiedt de adoptie door personen ten aanzien van wie de afstamming vooraf reeds vaststaat.

Een persoon van wie de afstamming van moederszijde vaststaat, kan dus niet door zijn moeder worden geadopteerd. Een persoon van wie de afstamming van vaderszijde vaststaat, kan niet door zijn vader worden geadopteerd (art. 344-2).

114. Met het begrip “afstamming” wordt hier de oorspronkelijke afstamming en niet de adoptieve afstamming bedoeld.²¹⁶ Beoogd wordt adopties te verbieden die tot doel hebben de vaststelling van de afstamming van het kind ten aanzien van de andere ouder te verhinderen of deze haar gevolgen te ontnemen en, inzonderheid de adoptie van een kind door zijn

²¹⁴ Het noodzakelijk leeftijdsverschil varieert in Europa van 14 tot 18 jaar (Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 129). Tijdens de parlementaire voorbereiding rees de (blijkbaar retorische) vraag of het levensverschil maatschappelijk gezien nog relevant is (Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 127).

²¹⁵ Brussel 25 november 1999, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 423; *J.T.* 2001 (samenvatting). Het betrof een man die de dochter van zijn overleden echtgenote wou adopteren, maar die slechts 9 jaar en 3 maanden ouder was dan deze dochter. De homologatie van de adoptieakte werd geweigerd omdat van de leeftijdsvereisten – een grondvoorwaarde voor adoptie – niet kan worden afgeweken, hoe nobel de bedoelingen van de adoptant ook zijn.

²¹⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 20.

moeder teneinde enig gevolg te ontnemen aan de latere erkenning door de vader.²¹⁷

115. Onder het oude recht was deze regel niet in de adoptiewet opgenomen. De wetgever neemt deze bepaling op als reactie op de in de wet van 1987 bestaande leemte met betrekking tot de gevolgen van de volle adoptie van een kind door de (nieuwe) echtgenoot of de (nieuwe) partner van een van de ouders van het kind.²¹⁸

Bron van de discussie was (oud) artikel 370, § 1, tweede lid B.W. Luidens deze bepaling hielden de kinderen die ten volle werden geadopteerd op te behoren tot hun oorspronkelijke familie. In de rechtsleer heerste grote verdeeldheid over de strekking van deze bepaling, meer bepaald over de vraag of een stiefouder- of partneradoptie – dit is een bijzonder geval van éénouderadoptie – dezelfde gevolgen (verbreking van de afstammingsbanden) resulteerde als de overige éénouderadopties.

Een *eerste discussiepunt* betrof de gevolgen van volle éénouderadoptie op zich.²¹⁹ Een stelling (de stelling-CASMAN) verdedigde dat een volle eenouderadoptie enkel de afstammingsband verbreekt ten aanzien van de ouder wiens afstammingsband door de volle adoptie wordt vervangen, en dat de banden met de familie van de andere ouder door dergelijke volle adoptie intact bleven.²²⁰ De tegenovergestelde stelling (de stelling-SENAEVE) verdedigde echter dat in geval van volle eenouderadoptie de verwantschapsbanden zowel langs vaderszijde als langs moederszijde worden verbroken.²²¹

²¹⁷ Zie ook de oude rechtspraak in die zin, randnr. 24. Zie over dergelijke “regularisatieadopties” P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 926 en 927 en de daar aangehaalde rechtspraak.

²¹⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 20.

²¹⁹ Zie daarover uitvoerig R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarige*, Leuven, Acco, 1990, 127-141.

²²⁰ Zie daarover H. CASMAN, “Adoptie, volle adoptie en verklaring van adopteerbaarheid”, in G. BAETEMAN, *Afstamming en adoptie*, Brussel, Story-Scientia, 1987, nr. 413, p. 300-301; H. CASMAN, *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys en Breesch, 1991, nrs. 791-793; zie ook G. BAETEMAN, *Personen- en gezinsrecht*, deel II, Brussel, Story-Scientia, uitg. 1988, nr. 642 *in fine*, p. 495; zie evenwel G. BAETEMAN, *Overzicht van het personen- en gezinsrecht*, deel II, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 4e uitg., 1992, nr. 1112, p. 690-691, waar hij stelt dat deze stelling nochtans geen directe steun vindt in de wettekst, en waar hij beide stellingen aanhaalt zonder zelf een standpunt in te nemen.

²²¹ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, I, eerste uitg. 1988, nr. 868 *in fine*; P. SENAËVE, “Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling van adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, p. 172-174, nrs. 336-338; P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 1000 en P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 995.

Een *tweede discussiepunt* betrof de gevolgen van de volle stiefouderadoptie, een bijzonder geval van de volle eenouderadoptie. Een (strikte) stelling (de stelling-SENAEVE) hield voor dat aangezien het artikel zelf geen uitzonderingen bepaalde, het niet mogelijk was de regel uit artikel 370, § 1, tweede lid B.W. (verbreking van de (afstammings)banden met de oorspronkelijke familie) niet in alle gevallen toe te passen. Concreet betekende dit dat in het geval van stiefouderadoptie door de volle adoptie van de stiefouder (de echtgenoot of partner van een ouder), ook de afstammingsband met de juridische ouder teniet zou gaan.²²² Omdat dit kennelijk strijdig zou zijn geweest met het belang van het kind, werd verdedigd dat dit nefaste gevolg kon worden opgevangen, ofwel door het verlenen van een gewone adoptie, in plaats van een volle adoptie, ofwel door het eveneens bestaan van een volle adoptie door de ouder met een afstammingsband.²²³

Een andere (ruimere) stelling (de stelling-UYTTENDAELE) verwees naar de *ratio legis* en naar de historische wortels van artikel 370, § 1 B.W.²²⁴ Bij de wet van 27 april 1987 werd het instituut van wettiging door adoptie, dat bij wet van 21 maart 1969 in het B.W. was ingevoerd, vervangen door dat van de volle adoptie. Beide instituten waren er, volgens deze stelling, op gericht om aan het geadopteerde kind het voordeel van een dubbele afstamming te geven in het kader van een gezin samengesteld rond twee echtgenoten. Door de wet van 21 maart 1969 was uitdrukkelijk voorzien in de mogelijkheid van wettiging enkel door de echtgenoot van een van de ouders. Deze afwijking veronderstelde dat de band van afstamming tussen de geadopteer-

²²² P. SENAËVE, "Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling van de adoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, p. 170-184, nrs. 331-358; P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 925 en nrs. 1000-1001; I. LAMMERANT, "Quelques problèmes actuels soulevés par l'adoption plénière", *T.B.B.R.* 1988/6, (525), p. 531, nr. 21 en R. UYTENDAELE, "Volle eenouderadoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarige*, Leuven, Acco, 1990, p. 129-133, nrs. 164-167. Zie over deze stelling G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, A. WYLLEMAN, V. DE SADELEER en K. JACOBS, "Overzicht van rechtspraak personen- en familierecht (1988-1994)", *T.P.R.* 1994, 2266, nr. 387.

²²³ Rechtspraak: Brussel (Jk.) 17 mei 1988, *Rev. not. b.* 1989, 275, noot P. MAHILLON, "L'adoption plénière par des époux de l'enfant de l'un d'eux. Demande d'homologation. Irrecevable dans le chef de l'époux auteur de l'enfant"; Jeugdrb. Brussel 17 november 1987, *R.W.* 1989-90, 1062; Jeugdrb. Brussel 28 oktober 1988, *R.W.* 1989-90, 1063, noot R. UYTENDAELE, "De volle stiefouderadoptie: dode letter of uitzondering?" en Gent (Jk.) 30 november 1992, *T.G.R.* 1993, 99, noot A. WYLLEMAN, "Wetgever, hoelang nog?". Sommige rechtspraak weigerde ook de volle adoptie te homologeren: Jeugdrb. Brussel 28 oktober 1988, *onuitg.*, R. Verz. nr. 26.084 en Jeugdrb. Brussel 11 maart 1988, *onuitg.*, A.R. nr. 302.

²²⁴ R. UYTENDAELE, "Volle eenouderadoptie", *o.c.*, p. 149-159, nrs. 183-190 en R. UYTENDAELE, "De volle stiefouderadoptie: dode letter of uitzondering?", *R.W.* 1989-90, 1049 e.v.

de en de echtgenoot van de adoptant behouden bleef.²²⁵ Bij de vervanging van het instituut van wettiging door adoptie door dat van volle adoptie, was de wetgever het uitdrukkelijk overnemen van dit beginsel uit het oog verloren. Deze stelling verdedigde daarom dat ook onder de wet van 1987 volgehouden kon worden dat de volle stiefouderadoptie de afstammingsband met de oorspronkelijke ouder niet verbrak.²²⁶ De rechtspraak die deze stelling volgde, oordeelde dat de volle adoptie door de oorspronkelijke ouder zonder voorwerp was.²²⁷

De rechtsonzekerheid die bestond met betrekking tot het behoud van de verwantschapsbanden met voornoemde ouder, had in de praktijk tot gevolg dat aan deze laatste vaak de raad werd gegeven ook zijn eigen kind te adopteren.²²⁸

De kwestie werd uiteindelijk beslecht bij arrest nr. 67/97 van het Arbitragehof van 6 november 1997.²²⁹ Aan de basis lag een vonnis van de jeugdrechtbank te Luik, die zich aan de strikte interpretatie hield, en in het belang van het kind, de moeder – echtgenote van de vol adoptant – verzocht ook een akte van volle adoptie voor haar eigen kind te verlijden, om zo een band met beide vol adoptanten tot stand te brengen. Het nut van deze tweede akte werd door het openbaar ministerie betwist. De jeugdrechtbank stelde daarop volgende prejudiciële vraag: “Schendt artikel 370 van het Burgerlijk Wetboek, door niet toe te staan een juridische band te handhaven tussen het kind en zijn oorspronkelijke ouder in geval van volle adoptie, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat het een verschil in behandeling tot stand brengt tussen, enerzijds, de kinderen die met één

²²⁵ R.P.D.B., v° *Filiation adoptive*, nr. 317.

²²⁶ UYTENDAELE volgde inzake de gevolgen van de volle eenouderadoptie (het eerste discussiepunt) dus de stelling-SENAEVE (de volle eenouderadoptie verbreekt de verwantschapsbanden zowel langs vaders- als langs moederszijde); ze was evenwel van oordeel dat de volle stiefouderadoptie een uitzondering op deze regel inhield.

²²⁷ Rechtspraak: Antwerpen (Jk.) 6 november 1987, *R.W.* 1989-90, 1062, noot R. UYTENDAELE, “De volle stiefouderadoptie: dode letter of uitzondering?”; Antwerpen (Jk.) 23 oktober 1988, *Rev.not.b.* 1989, 274, noot P. MAHILLON, “L’adoption plénière par des époux de l’enfant de l’un d’eux. Demande d’homologation. Irrecevable dans le chef de l’époux auteur de l’enfant”; Brussel (Jk.) 16 oktober 1992, *Not.Fisc.M.* 1993, 181, noot G. VAN OOSTERWIJCK, “Volle adoptie door stiefouders” en Brussel (Jk.) 19 november 1993, *Pas.* 1993, II, 22.

²²⁸ Dit was vaak te wijten aan het geven van de voorkeur aan de meest voorzichtige stelling. Zie P. SENAËVE, “Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling van de adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlaten-verklaring*, Leuven, Acco, 1995, p. 184, nr. 358.

²²⁹ B.S. 14 januari 1998, 903; A.A. 1997, 961; *Rev.trim.dr.fam.* 1997, 410; *J.L.M.B.* 1998, 1192, noot D. PIRE, “Requiem pour un effet pervers de l’adoption plénière”; *Not. Fisc. M.* 1998, 148, noot I VAN OPSTAL, “Het kind ten volle geadopteerd door zijn stiefouder: ongelijk behandeld?”; *Chron.dr.not.* 1998, XXVII, opm. E. VIEUJEAN, *R.W.* 1997-98, 1469.

van hun ouders leven, die een juridische band met hem behouden en aan wie aldus het recht wordt ontzegd op een volle adoptie en dus op een tweoudergezin, en, anderzijds, de kinderen die, aangezien zij met geen van hun oorspronkelijke ouders leven, door een echtpaar kunnen worden geadopteerd?”.

Het Arbitragehof oordeelde dat uit de historische situering van deze regeling volgt dat artikel 370, § 1, tweede lid B.W. niet van toepassing kon zijn op het geval van de volle adoptie door de echtgenoot van de verwekker van de geadopteerde.²³⁰ In dat geval wil de logica van het instituut dat het geadopteerde kind juridisch twee banden van afstamming van verschillende aard geniet: de gehandhaafde band van oorspronkelijke afstamming ten aanzien van zijn verwekker en de adoptieve band van afstamming ten aanzien van de adopterende echtgenoot.²³¹

Omdat het niet tot de bevoegdheid van het Arbitragehof behoort wetsbepalingen te interpreteren, voegt het Arbitragehof daar nog aan toe dat elke andere interpretatie van artikel 370 B.W. een schending uitmaakt van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie, zoals vastgelegd in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.²³² Maar, preciseert het Arbitragehof, aangezien artikel 370 B.W. niet van toepassing is op het geval van volle adoptie door een echtgenoot van de verwekker van de geadopteerde, dient de prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord.²³³

Derhalve werd voortaan aangenomen dat de volle adoptie door de oorspronkelijke ouder van het eigen kind niet langer noodzakelijk was opdat een volle adoptie door de stiefouder (zowel echtgenoot als partner van de ouder²³⁴) in overeenstemming zou zijn met het belang van het

²³⁰ Overwegingen B.3. t.e.m. B.6.

²³¹ Overweging B.6.

²³² Overweging B.6.

²³³ Overweging B.7.

²³⁴ In een tweede arrest van het Arbitragehof (arrest nr. 53/2000 van 3 mei 2000) oordeelde het Hof immers dat het verschil in behandeling tussen enerzijds, kinderen die ten volle geadopteerd worden door de echtgenoot van een ouder en die op basis van het arrest nr. 67/97 van 6 november 1997 hun afstammingsband behouden t.a.v. deze ouder, en anderzijds, de kinderen die ten volle geadopteerd worden door de persoon met wie de ouder een feitelijk gezin vormt, en die (ook) hun afstammingsband t.a.v. de oorspronkelijke ouder verliezen, kennelijk onevenredig is ten aanzien van het nagestreefde doel, te weten een volledige integratie van het ten volle geadopteerde kind in het adoptiegezin, alsof het een uit dat gezin geboren kind was. Ingevolge dit arrest was de rechter niet gerechtigd om nog de homologatie (of de uitspraak) van de volle adoptie door de persoon met wie de ouder een feitelijk gezin vormde, te weigeren op de enkele grond dat het ten volle geadopteerde kind dan de juridische banden met genoemde ouder zou verliezen. Zie I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001,

kind.²³⁵ Het nieuwe artikel 344-2 bevestigt dus de rechtspraak van het Arbitragehof.

116. Complementair met artikel 344-2 B.W. (onmogelijkheid van adoptie van een afstammeling) bepaalt artikel 350, eerste lid B.W. dat een latere vaststelling van de afstamming van de geadopteerde ten aanzien van de adoptant of van een van de adoptanten voortaan een einde maakt aan de adoptie ten aanzien van die adoptant resp. van die adoptanten.²³⁶

b. Overgangsrecht

117. Artikel 17 van de Adoptiewet bevat een bepaling inzake overgangsrecht die ertoe strekt de onzekerheid die sedert 1987 bestond, uit de wereld te helpen.²³⁷ In deze bepaling wordt – in de zin van de uitlegging van artikel 370, § 1, tweede lid B.W., die het Arbitragehof als correct heeft beschouwd – nader bepaald dat de volle adoptie van een kind door de echtgenoot van een van zijn ouders (of adoptiefouder) niet geacht wordt de banden tussen deze laatste en het kind te verbreken.²³⁸

118. Ook artikel 18 van de adoptiewet betreft een overgangsbepaling betreffende een mogelijk conflict tussen oorspronkelijke en adoptieve afstammingsbanden.

Wanneer de wetgever bij de wet van 31 maart 1987 het recht inzake de afstamming heeft hervormd, heeft hij verzuimd te voorzien in een regeling van het statuut van kinderen die buiten het huwelijk zijn geboren en die voor de inwerkingtreding van deze wet door een van hun ouders zijn geadopteerd (te weten, in het merendeel van de gevallen door hun

p. 43-44, nr. 12; D. PIRE, "Concubinage et adoption plénière: un progrès important grâce à l'arrêt Pharaïlde", *J.L.M.B.* 2000, 1066; Y.-H. LELEU, "Les recompositions familiales par voie d'adoption et la Cour d'arbitrage", *J.T.* 2000, 536 en volgende; P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 1001-3, alsook G. VERSCHOLDEN, "Adoptie door de ongehuwde partner, ouderlijk gezag en belang van het kind", *T.B.B.R.* 2000, 409-411 en F. SWENNEN, "Adoptie door de "feitelijke partner" van een oorspronkelijke ouder", *R.W.* 2000-01, 681-686.

²³⁵ In die zin dat homologatie niet langer kon worden geweigerd omwille van het verbreken van de afstammingsband met de oorspronkelijke ouder. Zie P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 1001-2 en E. VIEUJEAN, "Adoption plénière par le conjoint du père ou de la mère", *Chronique de droit à l'usage du notariat*, XXVII, Luik, 1999, 297 en volgende.

²³⁶ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nrs. 1024-1025 en F. SWENNEN, "Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens", *R.W.* 2003-04, p. 450 nr. 37.

²³⁷ Zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 102.

²³⁸ Het is wel vreemd vast te stellen dat de wetgever een regel voorziet in verband met adoptie door een stiefouder, dus door de echtgenoot van een ouder, en niet voor partneradoptie, hoewel dit uitdrukkelijk het voorwerp uitmaakte, arrest Arbitragehof nr. 53/2000 van 3 mei 2000. Dit berust waarschijnlijk op een vergetelheid.

moeder).²³⁹ Dergelijke adopties (die alleen gewone adopties konden zijn aangezien een persoon alleen geen kind kon wettigen door adoptie) strekten ertoe het kind een beter statuut te verlenen dan dat van een natuurlijk kind (inzonderheid op het gebied van de erfopvolging), zelfs al bleef deze regeling minder gunstig dan die inzake het wettige kind.²⁴⁰

Aangezien voornoemde wet met betrekking tot de gevolgen van de afstamming de discriminaties heeft opgeheven die voorheen bestonden tussen kinderen die binnen het huwelijk zijn geboren en die welke erbuiten zijn geboren, moest de vraag worden gesteld of kinderen die vóór de inwerkingtreding van de wet zijn geadopteerd door hun moeder (resp. hun vader), nog als geadopteerde kinderen moesten worden beschouwd. In de rechtsleer werden indertijd ter zake uitermate uiteenlopende standpunten ingenomen.²⁴¹

Het voornaamste juridische probleem veroorzaakt door de afwezigheid van enige bepaling betreffende dit probleem in de wet, hield verband met het oude artikel 362, tweede lid B.W., op grond waarvan de vaststelling van de afstamming van de geadopteerde ten aanzien van een andere persoon dan de adoptant de adoptie doet voortbestaan en slechts gevolgen heeft indien deze niet strijdig zijn met die van de adoptie (zonder dat die derde daardoor een aanspraak op levensonderhoud of enig recht op de nalatenschap verkrijgt). Indien het kind dat door zijn moeder in de hiervoor omschreven omstandigheden werd geadopteerd, nog steeds als een adoptiekind werd beschouwd, zou uit deze bepaling voortvloeien dat een erkenning van het kind door de echtgenoot of de partner van de moeder voor deze persoon enerzijds ten aanzien van het kind geen aanspraak op levensonderhoud of enig recht op de nalatenschap meebrengt, terwijl hij anderzijds ook niet het ouderlijk gezag over het kind zou bezitten en ook zijn naam niet zou kunnen overdragen aan het kind.²⁴²

Bij vonnis van 21 april 1997 heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen daarom de volgende prejudiciële vraag gesteld: “Schendt artikel 362, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre dat kinderen die buiten het huwelijk werden

²³⁹ Zie daarover I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, 56-57.

²⁴⁰ Over deze regularisatieadopties, zie R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 118-126, nr. 152-158.

²⁴¹ Zie onder meer P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 45-54 en I. LAMMERANT, “La réforme de l’adoption en droit interne”, *J.T.* 1987, 521, nrs. 102 en volgende.

²⁴² *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 102-103.

geboren en voor de nieuwe afstammingswet van 31 maart 1987 door hun moeder werden erkend en geadopteerd geen volwaardige afstammingsband hebben t.a.v. hun moeder en de latere vaststelling van hun afstamming t.a.v. een derde deze adoptie laat bestaan en slechts gevolgen sorteert in zoverre deze gevolgen niet in strijd zijn met die van de adoptie, dan wanneer kinderen die buiten het huwelijk werden geboren doch niet door hun moeder werden geadopteerd door de nieuwe afstammingswet wel een volwaardige afstammingsband hebben t.a.v. hun moeder en t.a.v. de erkennende derde?”.

Het Arbitragehof herinnerde er vooreerst aan dat in de interpretatie dat dergelijke kinderen ophouden adoptieve kinderen te zijn, het genoemde verschil in behandeling niet bestaat. Het verschil in behandeling stelde volgens het Hof weliswaar op een objectief criterium (het al dan niet geadopteerd zijn), maar in de interpretatie van de verwijzende rechter vormde artikel 362, tweede lid B.W. een maatregel die *in casu* niet pertinent was; het (wettige) doel van deze bepaling was te verhinderen dat een laat-tijdige vaststelling van de afstamming de inmiddels door adoptie ontstane affectieve en sociale banden doorkruist of gebeurt tegen het belang van het kind in. Maar de moederlijke adoptie creëert geen nieuwe sociale en affectieve band, en het belang van het (al dan niet geadopteerde) kind wordt voldoende gevrijwaard door de regels betreffende de erkenning op zich, zodat artikel 362, tweede lid B.W. in de interpretatie van de verwijzende rechter zijn doel voorbijschiet.

Het Arbitragehof antwoordde op een prejudiciële vraag van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen “dat artikel 362, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de grondwet schendt, in zoverre het volgens de uitlegging van de verwijzende rechter, van toepassing is op kinderen die buiten het huwelijk werden geboren en door hun moeder werden geadopteerd voor de inwerkingtreding van de afstammingswet van 31 maart 1987”.²⁴³

Uit dit arrest van het Arbitragehof vloeide voort dat het ouderlijk gezag over dergelijke kinderen zowel door de vader als de moeder wordt uitgeoefend, en de kinderen volledig erfgerrechtigd zijn in zowel de vaderlijke als de moederlijke tak van de familie.²⁴⁴

²⁴³ Arrest Arbitragehof nr. 50/98 d.d. 20 mei 1998, overweging B.3.1, B.S. 11 juli 1998, R.W. 1998-99, 710, J.L.M.B. 1998, 1157, noot D. PIRE, *Rev. not. b.* 1999, 249, noot E. BEGUIN, “Quand le mieux se relève l’ennemi du bien des enfants adoptifs”.

²⁴⁴ I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, 57 en E. VIEUJEAN, “Filiation”, *Chronique de droit à l’usage du notariat*, XXX, Brussel, Larcier, 1999, nr. 63.

Om een einde te stellen aan de controverses en de leemte aan te vullen die de wet van 31 maart 1987 op dit gebied heeft gelaten, wordt in artikel 18 van de adoptiewet derhalve bij middel van interpretatieve wet bepaald dat adopties die in voorbeschreven omstandigheden tot stand zijn gebracht, als niet bestaande worden beschouwd. Uiteraard moet, opdat de adoptie als niet bestaande zou worden beschouwd, de afstamming van het kind ten aanzien van de adoptant vaststaan, bij toepassing van de wetgeving die van kracht was voor de inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987 of ten gevolge van deze laatste: dit is wat in het artikel wordt bedoeld wanneer het spreekt over de adoptie door een persoon van zijn kind.²⁴⁵

2. Adoptie door een adoptieve ouder

119. Na de overschrijving van een vonnis waarbij de gewone adoptie van een kind wordt uitgesproken, kunnen de adoptant of de adoptanten een verzoekschrift indienen dat erop gericht is deze adoptie om te zetten in een volle adoptie. Dergelijke omzetting van een reeds bestaande adoptieve afstammingsband is geenszins zonder voorwerp, daar zij in de adoptieve familie aanleiding geeft tot een statuutverbetering.

Deze omzetting wordt slechts toegestaan indien alle voorwaarden, inzonderheid deze betreffende de toestemming, gesteld voor het totstandkomen van de volle adoptie, vervuld zijn (art. 347-3 B.W., *cf. infra* randnrs. 147 tot 149).²⁴⁶

3. Adoptie door de (nieuwe) echtgenoot of samenwonende partner van een ouder

120. De adoptie door de (nieuwe) echtgenoot, de wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner van ongelijk geslacht van de ouder of adoptieve ouder van het kind (= partneradoptie) wordt niet alleen niet verboden, maar wordt door de wet zelfs gestimuleerd, door het bepalen van een gunstige leeftijdsvereiste in hoofde van de adoptant²⁴⁷ en van een gunstige vereiste inzake het leeftijdsverschil²⁴⁸, die ook blijven gelden indien de echtgenoot of de samenwonende partner van de adoptant vooroverleden is.

²⁴⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 102-103.

²⁴⁶ Zie nrs. 147 e.v.

²⁴⁷ Zie randnr. 101.

²⁴⁸ Zie randnr. 110.

Dit betekent echter niet dat elke dergelijke partneradoptie zal worden toegestaan: ook dergelijke ‘regularisatieadoptie’ dient gegrond te zijn op wettige redenen, met inachtneming van de andere wettelijke belangen, en ingeval de adoptie betrekking heeft op een kind, kan zij slechts plaatsvinden in het hoger belang van dat kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen.²⁴⁹

121. In bepaalde delicate gevallen van adoptie van een minderjarige door de (nieuwe) echtgenoot, de wettelijk samenwonende of feitelijk samenlevende partner verdient het, in navolging van de rechtspraak en rechtsleer onder de oude adoptiewet²⁵⁰, aanbeveling de voorkeur te geven aan een gewone adoptie boven een volle adoptie, omdat een volledige breuk met de oorspronkelijke ouder (van hetzelfde geslacht als de adoptant) en diens familie²⁵¹, in zo’n geval niet noodzakelijk in het hoger belang van het kind is, en de gewone adoptie evenzeer tegemoetkomt aan de betrachtingen van de echtgenoot, de wettelijk samenwonende resp. de feitelijke samenlevende partner om de verdere integratie van het kind in zijn gezin te waarborgen.²⁵²

4. Adoptie van een echtgenoot of wettelijk samenwonende partner

122. Adoptie tussen echtgenoten is uitgesloten, ook al verbiedt de wet dit niet uitdrukkelijk: de huwelijkse band is onverenigbaar met de afstamingsband die door adoptie gecreëerd wordt.

²⁴⁹ Zie randnrs. 18-32, en in het bijzonder de rechtspraak geciteerd in randnrs. 24 en 31. Zie voor een soortgelijke situatie E.H.R.M., arrest Söderbäck t/ Zweden van 28 oktober 1998, te raadplegen op <http://hudoc.echr.coe.int/>. Ter zake is art. 7.1. I.V.R.K. van belang: het recht om door zijn (biologische) ouders te worden opgevoed. Zie daarover SENAËVE m.m.v. S. ARNOEYTS, “Tien jaar Belgische rechtspraak inzake de aanwending van het I.V.R.K.”, in P. SENAËVE en P. LEMMENS (eds.), *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 133-136, nrs. 233-248.

²⁵⁰ Zie bv. Gent 9 november 1985, R.W. 1985-86, 2842; Gent (Jk.) 14 november 1994, R.W. 1995-1996, 371; Jeugdrrb. Brugge 16 november 1995, R.V. 95/043, *onuitg.*, aangehaald in I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, 37. Zie ook R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 108-110, nr. 145.

²⁵¹ Dit gevolg wordt soms problematisch ervaren door de grootouders van de adoptandus, vooral bij een volle adoptie na het overlijden van hun eigen kind. Wel stelde het Hof van Cassatie dat na een volle adoptie de oorspronkelijke grootouders titularis blijven van een omgangsrecht met hun kleinkind, op grond van de tussen hen bestaande bloedband (Cass. 4 maart 1976, *Arr. Cass.* 1976, 767, noot F.D., R.W. 1976-77, 288, noot H. NUYTINCK, *J.T.* 1977, 455, noot J. MAHOUX, *Pas.* 1976, I, 732, noot F.D. en *Rev. not. B.* 1978, 177, noot).

²⁵² Sommige rechtspraak gaat (ten onrechte) nog verder en pleit ook inzake gewone stiefouderadoptie voor grote terughoudendheid vanuit het oogpunt van de fundamentele rechten van de andere oorspronkelijke ouder, in het licht van art. 8 E.V.R.M. Zie Jeugdrrb. Dendermonde 22 september 1994, *KIDS III*, 3.2.4., 7.

123. Ook wettelijk samenwonenden kunnen elkaar niet adopteren.²⁵³

5. Grootouderadoptie

124. De vraag of grootouders hun kleinkinderen kunnen adopteren is omstreden.²⁵⁴ Principieel is zowel de gewone adoptie als de volle adoptie van een kleinkind toegelaten, zelfs tijdens het leven van de ouder, kind van de adoptanten.²⁵⁵ Aangezien de wetgever uitdrukkelijk de verklaring van de grootouder om het kind te willen adopteren vooropstelde als een van de gevallen waarin de – thans afgeschafte – overdracht van het ouderlijk gezag kon worden bevolen (oud art. 370ter, 1e lid B.W.), kan niet meer worden voorgehouden dat grootouderadoptie in strijd zou zijn met de openbare orde, en dus principieel niet op wettige redenen zou steunen.²⁵⁶ Adoptie door de grootouders dient bijgevolg in elk geval afzonderlijk op eigen merites getoetst te worden.²⁵⁷

125. Bepaalde rechtspraak staat nochtans zeer weigerachtig tegenover dergelijke adoptie, omdat zij de afstammingschakels vervalst (generatiesprong): van verwant in de tweede graad wordt het geadopteerde kind een verwant in de eerste graad van zijn oorspronkelijke grootouders. Zij staat dergelijke adoptie slechts toe wanneer zeer uitzonderlijke omstandigheden de verstoring van de familiale orde verantwoorden.²⁵⁸

126. Sommige rechters geven in geval van adoptie door grootouders de voorkeur aan de gewone adoptie boven de volle adoptie, omdat dan de

²⁵³ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 914. Adoptie van de partner met wie men feitelijk samenleeft, lijkt niet gebaseerd op wettige redenen, zie J. GERLO, *Personen- en Familierecht*, p. 133, nr. 293.

²⁵⁴ Zie R. UYTENDAELE, "Volle eenouderadoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarige*, Leuven, Acco, 1990, 112-118, nrs. 147-151.

²⁵⁵ J. GERLO, *Personen- en Familierecht*, p. 134, nr. 295. Zie Gent (Jk.) 18 december 1975, *R.W.* 1985-76, 1496: adoptie door grootouders is niet noodzakelijk strijdig met de openbare orde. Bijgetreden door G. BAETEMAN en J. GERLO, "Overzicht van rechtspraak – Personen-en familierecht (1975-1980)", *T.P.R.* 1981, nr. 194, 901. Zie ook Jeugdrb. Kortrijk 4 februari 1975, *R.W.* 1975-76, 1956 (adoptandus was *in casu* een niet-erkend natuurlijk kind).

²⁵⁶ R. UYTENDAELE, "Volle eenouderadoptie", *o.c.*, 115, en P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 919. Zie ook Brussel 28 september 2004, *Rev. trim. dr. fam.* 2005, 529.

²⁵⁷ Gent (Jk.) 18 december 1975, *R.W.* 1975-76, 1496.

²⁵⁸ *Weigering*: Luik 12 september 1989, *J.T.* 1990, 161; Brussel 2 december 1977, *J.T.* 1978, 192, noot F. POELMAN; *Rev. not. b.* 1978, 481, bevestiging van Rb. Brussel 10 oktober 1977, *J.T.* 1977, 750 (ouder van de geadopteerden, kind van de adoptanten nog in leven) en Jeugdrb. Hasselt 27 oktober 1980, *Limb. Rechtsl.* 1981, 19, noot T (ouders nog in leven). Zie ook in verband met weigering van adoptie door een grootouder: Bergen (Jk.) 27 maart 1981, *Rev. trim. dr. fam.* 1982, 287; Antwerpen (Jk.) 17 mei 1985, *R.W.* 1985-86, 2840 en Rb. Turnhout 9 november 1995, *Turnh. Rechtsl.* 1994-95, 107.

verwantschapsband met de ouder, kind van de adoptanten, niet in een *sibling*-relatie wordt omgezet, nu de gewone adoptie geen gevolgen teweegbrengt naar de verwanten van de adoptanten toe.²⁵⁹

Daar tegenover staat wel dat bij gewone grootouderadoptie de adoptandus tegelijk kind blijft van zijn ouder(s) en kind wordt van zijn grootouder(s), hetgeen bij volle adoptie niet het geval is, aangezien daar de verwantschapsband in de oorspronkelijke familie ongedaan wordt gemaakt.²⁶⁰ Met andere woorden, ook een gewone adoptie houdt in zekere zin een verstoring van de orde van de familie in, enerzijds omdat de geadopteerde tegelijk het kind wordt van zijn ouder(s) en van zijn grootouder(s), en anderzijds, omdat ook door een gewone adoptie de adoptandus het kind wordt van de adoptant(en) en aldus *in feite* evenzeer broer of zus zal worden van zijn oorspronkelijke ouder.²⁶¹

Bijgevolg doen beide adoptievormen (gewone en volle) in deze toepassing afbreuk aan de normale opvolging van de generaties binnen eenzelfde familie.²⁶²

127. De (volle) adoptie door een grootouder wordt gemakkelijker toegestaan als ze gericht is op het bevestigen van een bestaande feitsituatie²⁶³ en wanneer daarenboven ofwel de ouder(s) van de adoptandus

²⁵⁹ Het kleinkind wordt in dat geval immers wel het kind van zijn grootouders, maar niet de broer of zus van zijn ouder. Brussel 2 december 1977, *J.T.* 1978, 193, noot F. POELMAN, overgenomen door J. DALCQ-DEPOORTER, "Adoption et légitimation par adoption – Considérations sur l'application de la loi du 21 mars 1969", *Rev.not.B.* 1979, nr. 11; Brussel (Jk.) 9 februari 1978, *Rev.trim.dr.fam.* 1978, 243, noot N. GALLUS, *J.T.* 1978, 425 en *T.Vred.* 1980, 92; Jeugdrb. Brussel 5 februari 1982, geciteerd door J. MOENS, P. VERLYNDE en L. VERSCHINGEL, *Adoptie naar Belgisch en internationaal recht*, VGA, 1985, 225. Zie P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nrs. 920 en 1004.

²⁶⁰ M. BAX, "Kroniek Personen- en familierecht (1977-1979)", *R.W.* 1979-80, 1753, nr. 60.

²⁶¹ Antwerpen 17 mei 1985, *R.W.* 1985-86, 2840.

²⁶² Zie daarover R. UYTENDAELE, "Volle eenouderadoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie*, Leuven, Acco, 1990, p. 112-118, nrs. 148-151.

²⁶³ Men geeft dan aan de grootouder(s) een juridische rol die overeenstemt met de ouderrol die ze in feite vervullen. Zie Brussel 15 november 1984, *Rev.Trim.Dr.Fam.* 1985, 102; Brussel (Jk.) 18 november 1976, geciteerd door J. MOENS, P. VERLYNDE en L. VERSCHINGEL, *Adoptie naar Belgisch en internationaal recht*, VGA, 1985, 120 (gewone adoptie); Brussel 28 mei 1970, *Rev.not.b.* 1972, 138, noot P. MAHILLON; Jeugdrb. Brussel 7 mei 1985, *Pas.* 1985, III, 65.

overleden zijn²⁶⁴, ofwel de ouder(s) zich geruime tijd niet hebben bekommerd om hun kind.²⁶⁵

6. Adoptie van een (half)broer/zus

128. Adoptie door een broer/zus of halfbroer/halfzus wordt door de wet niet verboden, maar algemeen wordt aangenomen dat dergelijke intrafamiliale adoptie met grote voorzichtigheid moet worden benaderd.

Indien het gevaar voor verstoring van de familiale orde zo goed als onbestaande is, bijvoorbeeld doordat de gemeenschappelijke ouder van adoptant en geadopteerde (die zijn halfbroer is) overleden is toen geadopteerde nog heel jong was, enerzijds, en de adoptant die aanzienlijk ouder is dan geadopteerde vanaf het overlijden van hun vader de zorg en opvoeding van geadopteerde op zich heeft genomen, anderzijds, wordt gemakkelijker aangenomen dat de adoptie op wettige redenen is gesteund.²⁶⁶

7. Schoonouderadoptie

129. Adoptie van zijn behuwdkind wordt door de wet niet verboden, maar wordt door de rechtspraak slechts uitzonderlijk geacht op wettige redenen te steunen.²⁶⁷

²⁶⁴ Brussel (Jk.) 28 mei 1970, *Rev.trim.dr.fam.* 1970, 61, noot J. CARNIVET en *Rev.not.b.* 1972, 138, noot P. MAHILLON; Jeugdrb. Brussel 7 mei 1985, *Pas.* 1985, III, 65; omgekeerd: Bergen 27 maart 1981, *Rev.Trim.Dr.Fam.* 1982, 287; in dezelfde zin: N. GALLUS, noot onder Brussel 9 februari 1978, *Rev.Trim.Dr.Fam.* 1978, 252, II, *in fine*; F. POELMAN, noot onder Brussel 2 december 1977, *J.T.* 1978, 193. Enkele beslissingen zijn evenwel strenger en voegen eraan toe dat de overleden ouder geen broers of zusters mag hebben: Jeugdrb. Brussel 30 april 1984 en Brussel 15 november 1984, *Rev.Trim.Dr.Fam.* 1985, 102. Terecht is men in deze – uitzonderlijke – omstandigheden milder, aangezien de orde van de familie *in concreto* niet of slechts in beperkte mate wordt verstoord.

²⁶⁵ R. UYTENDAELE, “Volle eenouderadoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie*, Leuven, Acco, 1990, 117 en J. GERLO, *Personen- en Familierecht*, p. 134, nr. 295. Zie ook Jeugdrb. Brussel 3 april 1984, hervormd door Brussel 5 november 1984, *Rev.trim.dr.fam.* 1985, 102; Jeugdrb. Kortrijk 4 februari 1975, *R.W.* 1975-76, 1956; Jeugdrb. Brussel 11 maart 1983, geciteerd door J. MOENS, P. VERLYNDE en L. VERSCHINGEL, *o.c.*, 193; Jeugdrb. Brussel 24 juni 1983, geciteerd door J. MOENS, P. VERLYNDE en L. VERSCHINGEL, *o.c.*, 200.

²⁶⁶ Brussel (Jk.) 21 december 2004, 2004/JR/109, *onuitg.*

²⁶⁷ Voorbeeld: Rb. Luik 27 oktober 1972, *Jur. Liège* 1972-73, 117: is gegrond, de adoptie van een echtgenoot van de vooroverleden dochter, enige descendent van de adoptanten.

§ 5. OPEENVOLGENDE ADOPTIES EN NIEUWE ADOPTIES

130. Er moet een terminologisch onderscheid worden gemaakt tussen ‘opeenvolgende’ adopties en ‘nieuwe’ adopties.²⁶⁸

A. Opeenvolgende adopties

131. In geval van *opeenvolgende adopties* volgt (chronologisch) na een eerste adoptie een tweede adoptie, waarbij een oorspronkelijke afstammingsband wordt vervangen door een adoptieve afstammingsband, of waarbij voor het eerst een afstammingsband ten aanzien van een tweede persoon totstandkomt.

132. Een persoon kan opeenvolgend door een persoon en door diens echtgenoot of (wettelijk of feitelijk) samenwonende partner van ongelijk geslacht worden geadopteerd.²⁶⁹ De wet verbindt daar zelfs gunstige voorwaarden aan inzake leeftijd en leeftijdsverschil (art. 345, tweede lid B.W.).

133. Zelfs ingeval de echtgenoot-adoptant, wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner vooroverleden is, kan de langstlevende het adoptieve kind nog adopteren onder de gunstige voorwaarden inzake leeftijd en leeftijdsverschil (art. 345, tweede lid B.W.). Aangezien het niet gaat om een nieuwe adoptie, maar om opeenvolgende adoptie, vormt de meerderjarigheid van de adoptandus geen beletsel voor een (gewone) adoptie.²⁷⁰

B. Nieuwe adopties

134. Een *nieuwe adoptie* veronderstelt de vervanging van een adoptieve afstammingsband door een adoptieve afstammingsband.

²⁶⁸ Terminologie gebaseerd op de nieuwe adoptiewet. Vgl. voor het oude recht P. SENAËVE, “De opeenvolgende adopties”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 57, nr. 52, alsook P. SENAËVE, “Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling”, *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, p. 158-163, nrs. 304-313.

²⁶⁹ Het betreft dus een bijzonder geval van stiefouder- of partneradoptie, meer bepaald waar de afstammingsband ten aanzien van de ouder een adoptieve afstammingsband is.

²⁷⁰ Rb. Brussel 16 januari 1978, *Pas.* 1979, III, 21 en *Rev.trim.dr.fam.* 1978, 374 met advies O.M. en Rb. Brussel 14 oktober 1980, *J.T.* 1981, 348.

1. Problematisch onder het oude recht

a. Regel

135. Krachtens (oude) artikelen 346, eerste lid en 368, § 3, tweede lid B.W. werd een nieuwe adoptie in beginsel verboden. De wet wou, wat adoptie van minderjarigen betreft, belangenconflicten vermijden, en wat adoptie van meerderjarigen betreft, erfenisjagerij tegengaan.²⁷¹

136. In bepaalde gevallen werden nieuwe adopties door de wet toch toegelaten.²⁷²

b. Voorwaarden

137. *Gewone adoptie na gewone adoptie.* Een tweede gewone adoptie was mogelijk bij herroeping van de eerste adoptie en bij overlijden van de adoptant(en) (art. 346, tweede lid B.W.). Een nieuwe adoptie was slechts mogelijk zolang de adoptandus minderjarig is. Volgens het Arbitragehof vormde dit onderscheid tussen minderjarigen en meerderjarigen een objectief criterium en was er geen sprake van discriminatie.²⁷³ In geval van herroeping van de adoptie ten aanzien van slechts één van beide adopterende echtgenoten, of in geval van overlijden van slechts één van beide adopterende echtgenoten, was een nieuwe adoptie door de tweede echtgenoot van verschillend geslacht van de overblijvende adoptant mogelijk, zelfs als de adoptandus meerderjarig was (art. 346, derde lid B.W.).

138. *Gewone adoptie na volle adoptie.* Na volle adoptie was alleen bij overlijden van de adoptant(en) een tweede, gewone adoptie toegelaten, en dit slechts zolang de adoptandus minderjarig was (art. 346, tweede lid B.W.).²⁷⁴ In geval van overlijden van slechts één van beide echtgenoten die ten volle geadopteerd hebben, was zelfs als de adoptandus meerderjarig was, een nieuwe, gewone adoptie door de tweede echtgenoot van verschil-

²⁷¹ P. SENAËVE, "De opeenvolgende adopties", in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 71, nr. 84 en P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 932.

²⁷² Zie daarover uitvoerig P. SENAËVE, "De opeenvolgende adopties" in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 55-88.

²⁷³ Arrest Arbitragehof nr. 12/2003 van 22 januari 2003, A.A. 2003, afl. 1, 105, B.S. 8 april 2003 (eerste uitg.), 17.677, *Juristenkrant* 2003 (weergave G. VERSCHULDEN, "Meerderjarige met overleden adoptanten kan niet opnieuw geadopteerd worden"), afl. 63, 12, *NjW* 2003 (verkort), afl. 35, 705, noot R.D.C., *Rev. trim. dr. fam.* 2003, afl. 3, 550 en T.J.K. 2003, afl. 2, 100. Zie daarover ook Brussel 23 september 2004, *Rev. trim. dr. fam.* 2004/4, 1127-1132.

²⁷⁴ Bepaalde rechtspraak aanvaarde *contra legem* een gewone adoptie na een volle adoptie tijdens het leven van de eerste adoptanten: Brussel (Jk.) 19 april 1990, *R.W.* 1990-91, 156, noot P. SENAËVE.

lend geslacht van de overblijvende adoptant mogelijk (art. 346, derde lid B.W.).

139. *Volle adoptie na gewone adoptie.* Zowel bij herroeping van de adoptie als bij overlijden van de adoptant(en) was een nieuwe, volle adoptie mogelijk (art. 368, § 3, tweede lid B.W.). Overeenkomstig de algemene regel (art. 368, § 2 B.W.) was een nieuwe, volle adoptie slechts mogelijk zolang de adoptandus minderjarig is, en dit in alle hypothesen.

140. *Volle adoptie na volle adoptie.* Na een eerste volle adoptie was alleen bij overlijden van de adoptant een tweede volle adoptie toegelaten (art. 368, § 3, tweede lid B.W.).²⁷⁵ Ook hier kon de tweede volle adoptie enkel als de adoptandus nog minderjarig is.

141. *Ongrondwettigheid.* Als de eerste adoptie een volle adoptie was, was krachtens de wet een nieuwe adoptie enkel mogelijk in geval van overlijden van de adoptant(en).²⁷⁶

Een soortgelijke feitenconstellatie vormde ook het uitgangspunt van een vonnis waarbij verzoekers na een wettiging door adoptie²⁷⁷ wilden overgaan tot een nieuwe adoptie door de nieuwe echtgenoot van de moeder. De adoptandus vorderde daarom de herroeping van zijn adoptie, teneinde een nieuwe adoptie mogelijk te maken.²⁷⁸

De rechtbank van eerste aanleg wees de vordering af op grond van artikel 370, § 5 B.W., dat bepaalt dat de volle adoptie onherroepelijk is. Daarna erkende het Hof van Beroep van Gent dat de (wettiging door) volle adoptie was mislukt, maar het Hof wees erop dat artikel 370, § 5 B.W. de

²⁷⁵ Voor een voorbeeld uit de rechtspraak: Antwerpen 1 april 2003, *NjW*2003, afl. 39, 845 en Brussel 14 mei 1987, *T.B.B.R.* 1988, 549.

²⁷⁶ Zie daarover I. LAMMERANT, "Impossibilité d'une seconde adoption après échec d'une adoption plénière", noot onder Luik 24 april 1989, *R.R.D.* 1990, 63. Zie ook P. SENAËVE, "De opeenvolgende adopties", in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 71-87, nrs. 83-125 en P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 938.

²⁷⁷ Na de hervorming van het adoptierecht in 1987 werd wettiging door adoptie gelijkgesteld met volle adoptie.

²⁷⁸ Zie feitenrelaas van het arrest Arbitragehof nr. 117/2001 d.d. 3 oktober 2001, *A.A.* 2001, afl. 4, 1619, *A.J.T.* 2001-02, 647, *B.S.* 30 november 2001, 41.216, *J.T.* 2001, 838, *Juristenkrant* 2001 (weergave G. VERSCHULDEN, "Volle adoptie geen belemmering meer voor nieuwe adoptie"), afl. 38, 4, *R.W.* 2001-02, 840, *Rev.trim.dr.fam.* 2002, afl. 2, 300, noot, *T.J.K.* 2002, afl. 1, 25, noot M. GYSBERGHS, "Na een volle adoptie wordt een nieuwe adoptie mogelijk: het principe van de onherroepelijkheid op de helling". Zie voor het feitenrelaas ook C. CASTELEIN, "Over herroeping van adoptie en opeenvolgende en nieuwe adoptie naar huidig en komend recht", *T. Not.* 2004, nr. 15, p. 584-585.

herroeping van een volle adoptie inderdaad uitdrukkelijk uitsluit. Verbonden met het verbod van nieuwe adopties (art. 346, eerste lid en 368, § 3, eerste lid B.W.), houdt die regel in dat een ten volle geadopteerd kind niet kan worden geadopteerd zolang de adoptant of adoptanten leven. Voor de andere categorieën van kinderen (huwelijkse, buitenhuwelijkse, gewoon geadopteerde kinderen) die met hun ouders gebroken hebben, bestaat die mogelijkheid wel tijdens het leven van de ouders. Steunend op deze conclusie stelde het Gentse Hof het Arbitragehof volgende prejudiciële vraag: “Schenden de artikelen 370, § 5, *juncto* 346, eerste lid, en 368, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat zij het absoluut onmogelijk maken dat een ten volle geadopteerd kind tijdens het leven van de adoptant(en) opnieuw wordt geadopteerd, terwijl voor alle andere categorieën kinderen, die in dezelfde situatie van breuk met hun ouders verkeren, die mogelijkheid tijdens het leven van hun ouder(s) wel bestaat?”²⁷⁹

Het Arbitragehof oordeelde²⁸⁰ vooreerst dat de wetgever door in de artikelen 346 en 368, § 3 B.W. nieuwe adopties uit te sluiten, de stabiliteit van de verwantschapsbanden en de gezinsomgeving van de geadopteerde heeft willen waarborgen. Door in artikel 370, § 5 B.W. te bepalen dat de volle adoptie onherroepelijk is, heeft de wetgever immers de gelijkstelling met de gewone afstammingsband nagestreefd. Volgens het Hof kan deze bepaling niet los worden gezien van de regel volgens welke alle banden van het geadopteerde kind met zijn oorspronkelijke familie worden verbroken (art. 370, § 1 B.W.) en het daaruit voor de geadopteerde voortvloeiende risico, in geval van herroeping van de adoptie, om geheel zonder familie te vallen. De onherroepelijkheid van de volle adoptie beoogt met andere woorden eveneens de stabiliteit van het statuut van het adoptieve kind. De ingeroepen bepalingen zijn dus in beginsel in overeenstemming met de doelstelling van de wetgever die inzake adoptie voorrang geeft aan het belang van het kind.

²⁷⁹ In de rechtsleer werd er reeds voordien op gewezen dat de uitgangssituatie op zich ongezonder was, en dat ze naast een schending van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie, zoals vastgelegd in art. 10 en 11 van de Grondwet, tevens een schending vormde van art. 8 en 14 van het E.V.R.M., onder meer omdat er zonder reden een onderscheid werd gemaakt tussen de reeds geadopteerde kinderen en de andere kinderen. In verband met de volledige problematiek, zie C. MAES, “Wandelen kind en EVRM hand in hand doorheen de Belgische rechtspraak?”, *T.G.R.* 1991, 100-101 en de verwijzingen aldaar; P. SENAËVE, “De opeenvolgende adopties”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 82-87, nrs. 115-125; P. SENAËVE, “Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling”, *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, 158 tot 163, en I. LAMMERANT, “Quelques problèmes actuels soulevés par l’adoption plénière”, *T.B.B.R.* 1988, 540 tot 547.

²⁸⁰ Arrest Arbitragehof nr. 117/2001 van 3 oktober 2001.

Toch oordeelde het Arbitragehof dat deze artikelen, doordat zij ertoe leiden dat, behalve in geval van overlijden van de adoptant of adoptanten, een reeds ten volle geadopteerd kind in geen enkel geval kan worden geadopteerd, onevenredige gevolgen doen ontstaan ten aanzien van de geadopteerde kinderen die definitief door hun adoptant of adoptanten verlaten zijn. In tegenstelling tot andere kinderen die door hun ouders verlaten zijn, wordt hun de kans ontnomen om opnieuw op volwaardige wijze in een gezin te worden opgenomen.²⁸¹ Bijgevolg schendden de in het geding zijnde bepalingen het non-discriminatiebeginsel zoals verwoord in artikelen 10 en 11 G.W. in zoverre zij tot gevolg hebben dat een ten volle geadopteerd kind tijdens het leven van de adoptant of adoptanten niet opnieuw kan worden geadopteerd.

Na dit arrest van het Arbitragehof rees onmiddellijk de vraag naar de gevolgen ervan.²⁸² VERSCHULDEN verdedigde dat moest worden aangenomen dat een volle adoptie voortaan kon worden herroepen en op die manier plaats kon maken voor een nieuwe adoptie.²⁸³ Deze stelling moet bijgetreden worden, omdat men anders dreigde te worden geconfronteerd met een niet door de wet voorzien conflict tussen adoptieve afstammingsbanden.²⁸⁴

Het arrest had overigens niet tot gevolg dat de rechter voortaan een nieuwe (gewone of volle) adoptie na een bestaande volle adoptie diende te homologeren c.q. uit te spreken, maar enkel dat de rechter zulks voortaan *kon* doen, rekening houdend met het belang van het kind.²⁸⁵

²⁸¹ Zie ook de argumentatie in Brussel 23 september 2004, *Rev.trim.dr.fam.* 2004, 1127.

²⁸² Voor een voorbeeld uit de rechtspraak, zie Brussel 23 september 2004, *Rev.trim.dr.fam.* 2004, 1127.

²⁸³ G. VERSCHULDEN, "Volle adoptie geen belemmering meer voor nieuwe adoptie", *Juristenkrant* 2001, afl. 38, 4. Zie ook M. GYSBERGHS, "Na volle adoptie wordt nieuwe adoptie mogelijk: het principe van de onherroepelijkheid op de helling", *T.J.K* 2002, afl. 1, 26-28.

²⁸⁴ In geval van volle adoptie na volle adoptie zou men op basis van een extensieve interpretatie van art. 370, § 1, lid 2 B.W. misschien nog kunnen voorhouden dat een nieuwe volle adoptie de voorafgaande adoptieve afstammingsbanden verbreekt, en een herroeping van de eerste volle adoptie niet noodzakelijk is. Deze redenering gaat evenwel niet meer op in geval van gewone adoptie na een volle adoptie. Doordat de banden met de oorspronkelijke familie na gewone adoptie niet worden verbroken, zou een conflict kunnen ontstaan tussen verschillende adoptieve afstammingsbanden. In beide gevallen is het daarom aangewezen eerst de volle adoptie te laten herroepen (in strijd met de wet, maar conform de rechtspraak van het Arbitragehof). In dezelfde zin vermeldt Rb. Brugge 9 maart 2004, *T. Not.* 2004, 578-580 dat het Hof van Beroep van Gent de aan de basis van het geschil liggende wettiging door adoptie (volle adoptie) heeft herroepen.

²⁸⁵ I. ANNÉ, "Recente ontwikkelingen inzake adoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, 58-59 en P. SENAËVE, *Compendium*, o.c., nr. 940.

2. Het nieuwe adoptierecht

142. *Nieuwe adoptie door derden.* In het nieuwe adoptierecht kan een *kind* na een eerste adoptie, ongeacht of het daarbij gaat om een gewone dan wel een volle adoptie, nogmaals worden geadopteerd, zowel bij wijze van een gewone als van een volle adoptie (art. 347-1 B.W.). Een nieuwe adoptie is in principe enkel mogelijk voor minderjarigen. De adoptiewet gebruikt immers doelbewust de term ‘kind’, waarmee per definitie een minderjarige bedoeld wordt (art. 343, § 1, c) B.W.).²⁸⁶

Een nieuwe adoptie is mogelijk als alle voorwaarden gesteld voor het totstandkomen van de nieuwe adoptie vervuld zijn én indien, ofwel²⁸⁷:

- 1° de vorige adoptant resp. beide adoptanten overleden zijn;
- 2° de vorige adoptie herzien is of de vorige gewone adoptie ten aanzien van de adoptant resp. beide adoptanten herroepen is;
- 3° zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat op verzoek van het Openbaar Ministerie een nieuwe adoptie wordt uitgesproken.²⁸⁸

143. *Nieuwe adoptie door een nieuwe echtgenoot, wettelijk samenwonende of feitelijk samenlevende partner.* Bij wijze van uitzondering (en in aansluiting met het oude recht) is evenwel bepaald dat een *persoon* die door twee adoptanten geadopteerd is, ongeacht of het daarbij gaat om een gewone dan wel een volle adoptie, nogmaals kan worden geadopteerd door de nieuwe echtgenoot, wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner van de overblijvende adoptant, zowel bij wijze van een gewone als van een volle adoptie (art. 347-2 B.W.). De wet gebruikt hier doelbewust de term ‘persoon’ die door twee adoptanten geadopteerd is, waardoor ook meerderjarigen onder het toepassingsgebied van deze regel vallen, hetgeen uiteraard pas mogelijk is ingeval de tweede adoptie een gewone adoptie is.

De vereisten zijn quasi gelijk aan deze voor een nieuwe adoptie door derden. Een nieuwe adoptie is mogelijk als alle voorwaarden gesteld voor het totstandkomen van de nieuwe adoptie vervuld zijn én indien, ofwel:
1° de vorige adoptant overleden is;

²⁸⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en 50-1367/1, 22.

²⁸⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 23: de punten 1°, 2° en 3° vormen vanzelfsprekend alternatieve en geen cumulatieve voorwaarden.

²⁸⁸ Volgens I. LAMMERANT zal de adoptiewet door deze nieuwe bepaling een doeltreffende oplossing aanreiken voor dat probleem van mislukte adopties en zal zich ook op dat punt conformeren aan de Europese meerderheidsstroming ter zake. Zie Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 117.

- 2° de vorige gewone adoptie ten aanzien van de andere adoptant herroepen is;
- 3° zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat op verzoek van het Openbaar Ministerie een nieuwe adoptie wordt uitgesproken.

144. Om de problemen te verhelpen die het oude recht inzake nieuwe adoptie kende, worden de onder het oude recht bestaande mogelijkheden voor nieuwe adoptie gehandhaafd, en wordt een bijkomende mogelijkheid ingevoerd: nieuwe adoptie is voortaan ook mogelijk in geval van zeer gewichtige redenen, zelfs als de vorige adoptant(en) nog leven is en de vorige adoptie niet herzien is of de vorige gewone adoptie niet herroepen is. Indien de eerste adoptie mislukt, kan een kind opnieuw worden geadopteerd ingeval personen daartoe de wens hebben uitgedrukt.

Het verzoek moet in dit geval worden ingediend door het Openbaar Ministerie²⁸⁹, dat daardoor met betrekking tot de wenselijkheid van een nieuwe adoptie een eerste controle kan verrichten.²⁹⁰ Adopties “op proef” kunnen vanzelfsprekend niet worden toegestaan: de nieuwe adoptie moet verantwoord zijn door “zeer gewichtige redenen”.²⁹¹ De redenen hiervoor zijn die welke bij (het oude) artikel 367, § 1, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek²⁹² als voorwaarden werden gesteld om de gewone adoptie te herroepen.²⁹³

Het begrip “zeer gewichtige redenen” werd door de rechtspraak op strenge wijze beoordeeld en wel zo dat de herroeping slechts in uitzonderlijke gevallen werd aanvaard, namelijk wanneer zeer buitengewone, onbedwingbare omstandigheden de handhaving van de adoptieband onmogelijk maakten.²⁹⁴ Het gaat er immers om de stabiliteit van de burgerlijke staat van de personen te handhaven, en te voorkomen dat de gelijkstelling van het geadopteerde kind met het kind met gewone afstammingsband in het gedrang komt.²⁹⁵ De rechter moet bij het beoordelen van het bestaan van onbedwingbare omstandigheden die de instandhouding van de adoptie

²⁸⁹ De procureur des Koning treedt ambtshalve of op verzoek van iedere belanghebbende op. Het begrip “iedere belanghebbende” kan ook betrekking hebben op een autoriteit van de Gemeenschap of een door een Gemeenschap aangewezen autoriteit (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 87).

²⁹⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 23.

²⁹¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 22.

²⁹² Het huidige art. 354-1 B.W.

²⁹³ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 23.

²⁹⁴ Rb. Brussel 2 oktober 1996, *J.L.M.B.* 1997, 514. Vgl. H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire du droit civil*, t. II, *Les Personnes*, 1986.

²⁹⁵ Gent 15 maart 1973, *R.W.* 1973-1974, 1271.

onmogelijk maken, in de eerste plaats oog hebben voor het belang van de geadopteerde.²⁹⁶

In de rechtspraak gaat het om twee soorten gevallen²⁹⁷:

- 1° foutieve handelingen of foutief gedrag van een van de partijen tegenover de andere partij²⁹⁸; zowel van de adoptandus als van de adoptant;
- 2° andere zwaarwichtige omstandigheden inzonderheid de psychologische onmogelijkheid van samenleven en/of de volledige mislukking van de opvoedingsrelatie, zodat er geen socio-affectieve werkelijkheid vasthangt aan de adoptieve afstammingsband.

In de rechtspraak treffen we onder meer aan:

- herroeping na 20 jaar aanslepende totale onverschilligheid²⁹⁹;
- herroeping in geval van voortdurende onverschilligheid en agressiviteit vanwege de geadopteerde, als door tijdsverloop blijkt dat de situatie onomkeerbaar is³⁰⁰ of herroeping wegens onafwendbare omstandigheden die het behoud van de adoptie onmogelijk maken³⁰¹;
- herroeping wegens volledige mislukking van de adoptie³⁰²;
- herroeping van een buitenlandse adoptie waarna de adoptanten de adoptiekinderen daadwerkelijk hebben uitgebuit en daarbij zelfs hun fysieke en psychische gezondheid in gevaar hebben gebracht.³⁰³

In volgende gevallen werd de herroeping evenwel geweigerd:

- weigering van herroeping rekening houdend met de onvermijdelijke moeilijkheden die zich bij het leven in gemeenschap kunnen voordoen.

²⁹⁶ H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1175. Zie ook Rb. Luik 18 januari 1999, *T.B.B.R.* 2000, 662.

²⁹⁷ Zie I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, p. 55, nr. 31 en P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 1027-4.

²⁹⁸ De rechtspraak merkt terecht op dat adoptie geen contract is, maar een instelling. De herroeping als sanctie voorstellen van een foutieve niet-uitvoering van contractuele verplichtingen is volkomen onjuist: Gent 14 september 2000, *T.W.V.R.* 2001, afl. 2, 75. Dit neemt uiteraard niet weg dat een schuldige gedraging veelal de feitelijke grond tot herroeping zal uitmaken.

²⁹⁹ Brussel 23 januari 1980, *R.W.* 1981-1982, 1351, noot J. PAUWELS; *Rev. Not.B.* 1983, 248, noot J. DALCQ – DE POORTER. Vgl. evenwel Brussel 26 januari 1993, *T.B.B.R.* 1996, 302, noot N. HUSTIN – DENIES (20 jaar onverschilligheid volstaat niet).

³⁰⁰ Brussel 5 mei 1971, *T. Not.* 1971, 165.

³⁰¹ Jeugdrb. Namen 3 maart 1970, *J.L.* 1970-71, 166; Rb. Brussel 23 november 1977, *Pas.* 1977, III, 71 en Rb. Luik 9 november 1973, *Rev.not.b.* 1974, 133.

³⁰² Rb. Luik 26 maart 1971, *Rev.not.b.* 1971, 421.

³⁰³ Jeugdrb. Namen 20 november 2000, *J.dr.Jeun.* 2001, afl. 203, 52.

- Wrijvingen, meningsverschillen en strubbelingen die zich veelal in huiselijke kring voordoen, vormen geen grond tot herroeping³⁰⁴;
- weigering van herroeping wegens verslechtering van de gezondheidstoestand van de adoptant³⁰⁵;
 - weigering van herroeping na weigering van onderhoud van adoptant³⁰⁶;
 - weigering van de herroeping waarbij de adoptant die het initiatief tot herroeping nam, fouten inriep waarvoor hij zelf (mede-)verantwoordelijk was³⁰⁷;
 - weigering van herroeping in het geval waar de geadopteerde werd veroordeeld wegens aanranding van de eerbaarheid van minderjarigen en werd geïnterneerd wegens verkrachting van minderjarigen, waaronder zijn eigen zoon: een vijandige houding ten aanzien van de adoptanten is niet bewezen.³⁰⁸ Bovendien zou de herroeping niet alleen ernstige stoornissen kunnen veroorzaken bij de geadopteerde, maar tevens de banden verbreken die de adoptanten verenigen met hun kleinzoon, voor wie ze een grote genegenheid hebben.³⁰⁹

145. De mogelijkheid van een nieuwe adoptie, uitgesproken op verzoek van het Openbaar Ministerie, vormt ook een nieuwe beëindigingsgrond van adoptie. In geval van nieuwe adoptie van een minderjarige door een derde tijdens het leven van de adoptant(en) vervallen de gevolgen van de eerste adoptie indien de nieuwe adoptie een volle adoptie is (art. 356-3, eerste lid B.W.), alsook indien de nieuwe adoptie een gewone adoptie na een gewone adoptie is (art. 353-18 B.W.).

146. De regering stipt zelf aan dat sommigen zouden kunnen aanvoeren dat hier nog steeds sprake is van een discriminatie, maar dan tussen de

³⁰⁴ Gent 15 maart 1973, *R.W.* 1973-74, 1271-1275. Zie ook Gent 14 september 2000, *T.W.V.R.* 2001, afl. 2, 75 (de geadopteerde weigert zijn studies verder te zetten en bouwt zijn leven uit volgens zijn eigen inzicht, verschillend van hetgeen de adoptant had verwacht of gehoopt); Gent 29 juni 1998, *T.G.R.* 1999, 10 (moeilijke opvoedbaarheid); Rb. Luik 18 januari 1999, *T.B.B.R.* 2000, 662, noot Y. DEKETELAERE; Rb. Brussel 2 oktober 1996, *J.L.M.B.* 1997, 514 (slechte verstandhouding); Rb. Mechelen 10 april 1979, *Rev.trim.dr.fam.* 1979, 430.

³⁰⁵ Luik 22 januari 1960, *J.T.* 1960, 375; *J.L.* 1959-60, 186; *Rev.dr.fam.* 1960, 70 en *Rev.prat.not.b.* 1960, 282.

³⁰⁶ Rb. Tongeren 10 december 1964, *R.W.* 1964-65, 1271.

³⁰⁷ Rb. Brussel 26 januari 1998, A.R. 95/6169/A, *onuitg.*, aangehaald in I. ANNÉ, “Recente ontwikkelingen inzake adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Themis Personen- en Familierecht*, Brugge, die Keure, 2001, 55. Zie onrechtstreeks ook Rb. Luik 18 januari 1999, *T.B.B.R.* 2000, 662 (mislukking adoptie eveneens te wijten aan onverantwoordelijk gedrag van de adoptanten: weigering herroeping).

³⁰⁸ Vgl. Rb. Hasselt 26 november 2002, *Limb. Rechtsl.* 2004, afl. 2, 113: herroeping van adoptie ten aanzien van de adoptiebroer na veelvuldig en jarenlang seksueel misbruik van zijn adoptiezussen, waarvoor hij ook strafrechtelijk werd veroordeeld.

³⁰⁹ Luik 3 maart 1998, *R.R.D.* 1998, 427 en *Rev.trim.dr.fam.* 1999, 535.

“biologische” kinderen en de adoptiekinderen, aangezien deze laatsten slechts (opnieuw) geadopteerd kunnen worden indien zeer gewichtige redenen zulks verantwoorden.³¹⁰ Maar deze ongelijke behandeling vloeit, aldus de regering, voort uit de billijke doelstelling die erin bestaat misbruiken en adopties op proef te voorkomen.³¹¹

§ 6. OMZETTING VAN ADOPTIE

147. De oude wetgeving voorzag niet uitdrukkelijk in de omzetting van een gewone adoptie in een volle adoptie.³¹² In een aantal arrondissementen deed zich dit in de praktijk nochtans voor. Sterker nog, een aantal rechtbanken hebben de volle adoptie uitgesproken terwijl om gewone adoptie was verzocht omdat zij van oordeel waren dat de volle adoptie het best beantwoordde aan het hoger belang van het kind.³¹³ Een dergelijke handelwijze kan aanleiding geven tot misbruiken wanneer zij niet wordt gereglementeerd.³¹⁴

148. De nieuwe adoptiewet giet derhalve voormelde praktijk in wettelijke vorm. Voortaan kunnen de adoptant of beide adoptanten na de overschrijving van een vonnis waarbij de gewone adoptie van een kind wordt uitgesproken, een verzoekschrift indienen dat erop gericht is deze adoptie om te zetten in een volle adoptie.

Deze omzetting wordt slechts toegestaan indien alle voorwaarden, inzonderheid deze betreffende de toestemming, gesteld voor het totstandkomen van de volle adoptie, vervuld zijn (art. 347-3 B.W.).

Deze procedure kan dus geenszins worden aangewend om de toestemming die slechts voor gewone adoptie is gegeven, als een toestemming voor volle adoptie te beschouwen. Vanzelfsprekend moeten het Openbaar Ministerie

³¹⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 23.

³¹¹ *Id.*, 23.

³¹² Zie daarover C. LEJEUNE, L. SEVENS en M. DEVOS, “Commentaire des nouvelles dispositions législatives en matière d’adoption”, *Rev. not. b.* 1988, (62), 82 en P. SENAËVE, “De opeenvolgende adopties”, in P. SENAËVE, *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 58-63, nr. 53-66.

³¹³ Deze praktijk werd onder meer gebaseerd op een opmerking van de staatssecretaris voor justitie in het Verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer, *Parl. St. Kamer*, 1985-86, nr. 256/2, 11.

³¹⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 24.

en de rechter ter zake strikt de redenen nagaan die bij het verzoek tot die omzetting worden ingeroepen.³¹⁵

149. Deze procedure mag niet worden verward met de “omzetting” van de adoptie die wordt gevorderd op basis van artikel 1231-14 Ger.W. Dit artikel betreft immers het omzetten van adoptievorm vóór de adoptieuitspraak. In tegenstelling tot het oude recht – waar enkel omzetting van een volle adoptie in een gewone adoptie mogelijk was³¹⁶ – is dergelijke omzetting van adoptie voortaan in beide richtingen mogelijk. Het is evenwel niet de bedoeling aldus de normale procedure te omzeilen en de vereiste toestemmingen niet in te winnen. Het is integendeel onontbeerlijk dat eenieder die in het oorspronkelijke verzoek tot adoptie heeft toegestemd, ook het verzoek tot omzetting steunt. De rechter moet de personen bedoeld in artikel 1231-10 Ger.W. dan ook opnieuw horen en hun beslissing betreffende de omzetting verantwoorden.³¹⁷

§ 7. TOESTEMMING VANWEGE BEPAALDE PERSONEN

150. In de artikelen 348-1 tot 348-11 B.W. wordt bepaald welke toestemmingen noodzakelijk zijn met het oog op adoptie, en wordt de wijze geregeld waarop de toestemming (of de weigering of intrekking van de toestemming) moet worden uitgedrukt.

A. Vereiste toestemmingen

1. Toestemming van de adoptandus zelf

151. Eenieder die op het ogenblik van de uitspraak van het vonnis van adoptie de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, moet in zijn adoptie toestemmen (art. 348-1, 1e lid B.W.).³¹⁸ In afwijking van het gemene recht waarbij de niet-ontvoogde minderjarige, omdat hij volledig handelingsonbekwaam is, bij alle materiële rechtshandelingen en proceshandelingen vertegen-

³¹⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 24. Zie ook art. 359-2 en 359-3 inzake de interlandelijke adoptie, en de bespreking daarvan in de Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 45.

³¹⁶ Oud artikel 369, § 2 B.W.

³¹⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 85.

³¹⁸ Zie (onder het oude recht) Cass. 22 februari 1979, *R.W.* 1979-80, 906, *T. Not.* 1980, 45, *J.T.* 1979, 540, *Pas.* 1979, I, 758 en *Rev.trim.dr.fam.* 1979, 378: de geadopteerde die tussen de sluiting van de debatten en de uitspraak de leeftijd bereikt waarop zijn toestemming noodzakelijk is, dient toestemming te geven; zo niet is de adoptie nietig.

woordigd moet worden³¹⁹, geldt inzake adoptie dat de minderjarige vanaf 12 jaar niet wordt vertegenwoordigd, maar dat hij zelf kan en moet optreden. Dit houdt ook in dat vanaf 12 jaar een kind een vetorecht heeft tegen zijn adoptie.³²⁰

De toestemming is echter niet vereist indien de adoptandus onbekwaam is verklaard, verlengd minderjarig is, alsook ingeval de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een gemotiveerd proces-verbaal, oordeelt dat hij geen onderscheidingsvermogen heeft (art. 348-1, 2e lid B.W.).

152. Indien het kind op het tijdstip van de neerlegging van het verzoek de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt, maar twaalf jaar wordt tijdens de procedure, moet zijn toestemming worden ingewonnen.³²¹ Om die reden komt het tijdstip waarop wordt nagegaan of deze voorwaarde is vervuld, overeen met dat waarop het vonnis wordt uitgesproken.³²²

153. Ook hier innoveert het nieuwe adoptierecht.³²³ In het oude recht was de toestemming van de minderjarige adoptandus immers pas vereist vanaf 15 jaar (oud art. 348, § 3 B.W.). Verlaging van de leeftijd voor het geven van de toestemming was volgens de wetgever noodzakelijk aangezien het om een bijzonder belangrijke beslissing gaat waardoor het kind – waarvan men thans reeds erkent dat het zijn advies moet geven in de procedures

³¹⁹ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 1390.

³²⁰ P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 930.

³²¹ Vgl. onder het oude recht. In een principesarrest van 22 februari 1979 oordeelde het Hof van Cassatie (Cass. 22 februari 1979, *R. W.* 1979-80, 906, *J. T.* 1979, 540, *Rev. Trim.Dr.Fam.* 1979, 378, *Rev. not.B.* 1980, 402, noot R.D.V., *T. Not.* 1980, 45, noot, *Pas.* 1979, I, 758 en *Arr. Cass.* 1978-79, 754) dat de minderjarige adoptandus, die pas tijdens de procedure tot uitspraak van gedwongen adoptie de leeftijd van 15 jaar bereikte, op straffe van nietigheid van de adoptie vooralsnog zijn persoonlijke toestemming met de adoptie diende te geven. Het principe van dit cassatiearrest is onverkort van toepassing op contractuele adopties. Voor toepassing zie Jeugdrb. Brussel 25 mei 1981, gepubliceerd in J. MOENS, P. VERLYNDE en L. VERSCHINGEL, *Adoptie naar Belgisch en internationaal recht*, VGA, 1985, 128 (contractuele adoptie); Jeugdrb. Brussel 16 november 1981, *idem*, 192 (contractuele adoptie); Jeugdrb. Brussel 30 april 1984, *Rev. Trim.Dr.Fam.* 1985, 102 (gedwongen adoptie). Zie ook M.-C. WILLEMAERS, “De gevolgen van wijzigingen in de loop van de adoptieprocedure”, in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 242-243, nrs. 307-308.

³²² *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 25.

³²³ Het ziet er overigens naar uit dat het afstammingsrecht het adoptierecht zal volgen. Er wordt immers voorgesteld de leeftijd inzake toestemming van het kind inzake zijn erkenning te verlagen tot 12 jaar. Zie het Verslag van de Subcommissie Familierecht inzake de hervorming van het afstammingsrecht, *Parl. St. Kamer*, nr. 51-597/24, 42, 54, 109, 120 en 125.

die hem aanbelangen (zie art. 931 Ger.W.³²⁴ en art. 56*bis* van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming) – deel moet hebben aan een procedure die het een nieuwe afstammingsband bezorgt en, in geval van volle adoptie, de banden met zijn oorspronkelijke familie totaal verbreekt.³²⁵

154. De toestemming van de geadopteerde werd bovendien symbolisch als eerste artikel geplaatst in de reeks artikelen die betrekking hebben op de toestemming. Dit moet nogmaals onderstrepen dat het kind de centrale persoon van de adoptie is, die voor alles ten behoeve van het kind in het leven is geroepen.³²⁶

De bijzondere aandacht voor het belang van het kind blijkt ook uit artikel 358 B.W., een bijzondere bepaling van internationaal privaatrecht, die voorschrijft dat de toestemming van de geadopteerde vereist is voor zover die de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, ongeacht het recht dat van toepassing is op de toestemming van de geadopteerde.³²⁷ Door deze bepaling krijgt artikel 348-1 het statuut van een Belgische politiewet.³²⁸

155. Het uitdrukken van de toestemming van de geadopteerde mag niet worden verward met het horen van deze tijdens de adoptieprocedure, aangelegenheid geregeld in de artikelen 1231-10 en 1231-11 van het Gerechtelijk Wetboek (zie inzonderheid art. 1231-10, 3° Ger.W. betreffende het horen van de geadopteerde van *minder* dan twaalf jaar oud).

³²⁴ Zie Gent 15 april 1995, *R.W.* 1995-96, 1357, *J.dr.jeun.* 1996, 383, *KIDS* III, 3.10, 37: het kind dat de volle leeftijd van 13 jaar bereikte, moet in staat worden gesteld zijn mening vrijelijk te uiten inzake de adoptie, die voor dat kind een belangrijke aangelegenheid is (art. 12 I.V.R.K.). Mede gelet op art. 931 Ger.W. oordeelde het Hof dat het wenselijk voorkwam de minderjarige uit te nodigen om door de jeugdrechter in hoger beroep te worden gehoord indien hij op die uitnodiging wenst in te gaan.

³²⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 24-25.

³²⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 25.

³²⁷ Zie ook art. 68 Wetboek Internationaal Privaatrecht.

³²⁸ Vgl. art. 20 Wetboek Internationaal Privaatrecht. Zie daarover (impliciet) *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 44. Zie ook *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 43.

2. Adoptie van een minderjarige, onbekwaamverklaarde of verlengd minderjarige verklaarde

a. Minderjarige, onbekwaamverklaarde of verlengd minderjarige die twee ouders heeft

156. Adoptie vormt een inmenging in het recht van de oorspronkelijke ouder op bescherming van zijn privéleven.³²⁹ Het E.H.R.M. oordeelt dat de oorspronkelijke ouder daarom minstens moet kunnen tussenkomen in de adoptieprocedure.³³⁰ Deze voorwaarde is vervuld in het Belgische recht, krachtens de instemmingsvereiste van de ouder(s).³³¹ Wel is gedwongen adoptie mogelijk, indien de weigering van de ouders onverantwoord is.³³²

157. Is de adoptandus een minderjarige, onbekwaamverklaarde of verlengd minderjarige ten aanzien van wie de afstamming langs moederszijde en langs vaderszijde vaststaat, dan moeten beide ouders in de adoptie toestemmen (art 348-3, lid 1 B.W.).³³³

Dit artikel neemt het oude artikel 348, § 1, eerste en derde lid B.W. inzake de toestemming van de ouders van een minderjarig kind over. Het tweede lid van bedoelde paragraaf – waarin werd bepaald dat de toestemming van de moeder voldoende is (zelfs wanneer de afstamming ten aanzien van haar echtgenoot vaststaat) wanneer zij gescheiden leeft van haar echtgenoot, het kind niet het bezit van staat ten aanzien van deze laatste heeft en de omstandigheden van zijn geboorte het vaderschap weinig waarschijnlijk maken – wordt opgeheven. Dat lid was immers bijzonder onduidelijk, in bepaalde opzichten absurd en werd blijkbaar nooit toegepast.³³⁴ Voor het overige is met betrekking tot de toestemming van de ouders van het kind gekozen voor de oplossing geboden door de oude wet.

³²⁹ E.H.R.M., arrest Keegan t/ Ierland van 26 mei 1994, *Publ. Eur. Court H.R.*, Serie A, nr. 290; E.H.R.M., arrest Söderbäck t/ Zweden van 28 oktober 1998, *Report 1998-VII* en Jeugdrb. Antwerpen 11 januari 2000, *T.B.B.R.* 2000, 405.

³³⁰ E.H.R.M., arrest Keegan t/ Ierland van 26 mei 1994, *Publ. Eur. Court H.R.*, Serie A, nr. 290.

³³¹ Zie N. VAN LEUVEN, “Artikel 8 en 14 E.V.R.M. in de Belgische rechtspraak inzake personen- en familierecht”, in P. SENAËVE en P. LEMMENS (eds.), *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 79-80, nr. 121.

³³² Aangenomen wordt dat gedwongen adoptie in deze situatie geen schending inhoudt van de mensenrechten, zie *infra* randnrs. 218 en volgende.

³³³ Vgl. oud art. 348, § 1, eerste en derde lid B.W. Een minderjarige ouder is handelingsbekwaam tot het stellen van daden in het kader van het ouderlijk gezag, zoals het toestemmen in een volle adoptie: Jeugdrb. Tongeren 21 november 1990, *Limb. Rechtsl.* 1991, 48.

³³⁴ Aldus *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 27-28.

158. Indien echter één van de ouders zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats heeft, of afwezig is verklaard, is de toestemming van de andere voldoende (art. 348-3, 1e lid B.W.).

159. Artikel 8 van de adoptiewet wijzigt artikel 33 van de Jeugdbeschermingswet³³⁵ teneinde de draagwijdte van de volledige of gedeeltelijke ontzetting uit het ouderlijk gezag te preciseren. Waar de tweede slechts slaat op de rechten die de rechtbank bepaalt, slaat de eerste op alle rechten die uit het ouderlijk gezag voortvloeien.

De ontzetting werd in de praktijk evenwel gelijkgesteld met de situatie van het zich in de wettelijke onmogelijkheid bevinden om zijn wil te kennen te geven.³³⁶ Ontzette ouders werden derhalve beschouwd als niet in staat hun wil te kennen te geven en de toestemming in de adoptie van hun kind werd dan ook niet vereist.

Deze interpretatie was betwistbaar om twee wezenlijke redenen. Vooreerst is de toestemming in de adoptie intrinsiek verbonden met de afstammingsband en niet met de uitoefening van het ouderlijk gezag. Verder zijn de maatregelen van ontzetting in essentie voorlopig en herzienbaar, terwijl de adoptie, eens zij tot stand gekomen is, definitief is (onder voorbehoud van herroeping en nu ook van herziening).³³⁷

Om aan deze kritiek tegemoet te komen, wijzigde de wetgever artikel 33 Jeugdbeschermingswet door te bepalen dat, zelfs bij volledige ontzetting uit het ouderlijk gezag, de rechter in zijn beslissing moet aangeven of de ontzetting ook slaat op het recht toe te stemmen in de adoptie. Het principe wordt dus omgekeerd: voortaan zullen ontzette ouders nog in de adoptie van hun kind moeten toestemmen, behalve indien de beslissing van ontzetting hen uitdrukkelijk dit recht ontnemt.³³⁸

³³⁵ Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming.

³³⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 98.

³³⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 98-99.

³³⁸ Dit betekent dat de voogd aangesteld op basis van art. 34 Jeugdbeschermingswet geen toestemming moet geven. Zie ook *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 99. In dezelfde zin preciseert art. 19 van de adoptiewet dat, behoudens tegenstrijdige vermelding in de beslissing, de toestemming van personen die bij een beslissing genomen vóór de inwerkingtreding van de wet, werden ontzet uit het ouderlijk gezag, vereist is voor de adoptie van hun kind (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 103-104). Ten slotte bevat ook art. 15 van de adoptiewet een bepaling met betrekking tot de Jeugdbeschermingswet. Dat artikel bepaalt dat de bepalingen van Jeugdbeschermingswet die van toepassing zijn op de bloedverwanten in de opgaande lijn en op de bloedverwanten in de neerdalende lijn, van toepassing zijn op de adoptant, op de geadopteerde en op zijn afstammelingen (vgl. oud

De rechter die de vraag tot ontzetting behandelt, zal dus in ieder geval, naargelang de specifieke omstandigheden, moeten oordelen of dat recht al dan niet wordt onttrokken.

160. Opmerkelijk, zeker in het licht van bovenstaande opmerkingen, is wel dat de wet bepaalt: “Wanneer de afstamming (...) van een persoon in staat van verlengde minderjarigheid (...) ten aanzien van zijn moeder en zijn vader vaststaat, moeten beiden in de adoptie toestemmen”.

Immers, krachtens artikel 487^{quater} B.W. blijft degene die in de staat van verlengde minderjarigheid verkeert, zolang de ouder(s) in leven zijn onderworpen aan hun ouderlijk gezag; evenwel kan de rechtbank van eerste aanleg in het belang van degene die in de staat van verlengde minderjarigheid verkeert, op verzoek van de ouders of een van hen, dan wel op vordering van de procureur des Konings, gelasten dat het ouderlijk gezag wordt vervangen door de voogdij. In dat geval wordt de voogd en de toeziende voogd door de rechtbank benoemd, eventueel met inachtneming van een gezamenlijk voorstel van de ouders.

Het is met andere woorden mogelijk dat een verlengd minderjarige nog ouders in leven heeft, maar toch onder voogdijgezag staat. Wie moet in dergelijk geval toestemmen met de adoptie van de verlengd minderjarige³³⁹? Gezien de uitdrukkelijke bewoordingen van de wet, zullen de ouders toestemming moeten geven.³⁴⁰

161. Ook in geval van pleegvoogdij of voogdij over een niet-begeleide minderjarige vreemdeling blijft de toestemming van de ouder(s) vereist (art. 745^{quater} B.W. en art. 10, § 2 van de Wet voogdij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen³⁴¹), niettegenstaande de minderjarige onder voogdij staat.

³³⁹ art. 361, § 5, tweede lid B.W.). Zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 100-101. In de oorspronkelijke redactie van art. 348-3 was nog geen sprake van de verlengd minderjarig verklaarde, zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 110 (voorontwerp van wet aan de Raad van State voorgelegd).

³⁴⁰ Zie de parlementaire voorbereiding in verband met de uit gezag ontzette ouders, die hier analoog van toepassing lijkt: “toestemming in de adoptie is intrinsiek verbonden met de afstammingsband en niet met de uitoefening van het ouderlijk gezag”; *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 98-99.

³⁴¹ Programmawet van 24 december 2002 (I) – Titel XIII – Hoofdstuk VI: Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, (art. 479), *B.S.* 31 december 2002.

162. Zowel de vader als de moeder kunnen hun toestemming ten vroegste twee maanden na de geboorte van het kind geven (art. 348-4, lid 1 B.W.).³⁴²

De wetgever zocht met deze regel een evenwicht tussen het belang van het kind om zich zo spoedig mogelijk in een stabiele toestand te bevinden en het belang voor de ouders of voor de moeder om over een bepaalde reflectietermijn te kunnen beschikken.³⁴³

De lengte van de termijn is niet gewijzigd ten opzichte van het oude recht.³⁴⁴ Na raadpleging van bepaalde actoren werkzaam op het terrein, daaronder begrepen de adoptie-instellingen, was immers gebleken dat geen enkele consensus is bereikt ten gunste van een verkorting, en nog minder van een verlenging ervan.³⁴⁵

163. De ouders worden voorafgaandelijk over de adoptie en de gevolgen van hun toestemming geïnformeerd door de rechtbank voor wie de toestemming dient te worden gegeven en door haar sociale dienst (art. 348-4, lid 2 B.W.).³⁴⁶

Deze informatie heeft inzonderheid betrekking op de rechten, de bijstand en de voordelen waarop de families, de vaders en moeders, al dan niet alleenstaand, en hun kinderen bij wet of decreet aanspraak kunnen maken, alsook op de middelen waarop een beroep kan worden gedaan om sociale, financiële, psychologische of andere problemen die hun situatie meebrengt, op te lossen (art. 348-4, 3e lid B.W.).

Deze nauwkeurige omschrijving van de informatieplicht moet ertoe strekken de objectiviteit van de informatie aan de oorspronkelijke ouders alsmede de noodzakelijke neutraliteit op dat vlak te waarborgen. Deze bepaling werd bewust gevormd naar het model van artikel 350, tweede lid, 1°, b) van het Strafwetboek, dat voorziet in een vergelijkbare verplichting tot informatieverstrekking bij opzettelijke zwangerschapsonderbreking.³⁴⁷

164. Inzake toestemming tot interlandelijke adoptie beklemtoonde de wetgever dat aangezien de families van herkomst vaak in moeilijke omstandigheden leven (afkomstig van de vierde wereld, zonder vaste woon-

³⁴² Zie (onder het oude recht) M. WILLEMAERS, “De wachttermijn van twee maanden”, in P. SENAEVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 187-196.

³⁴³ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 27.

³⁴⁴ Vgl. oud art. 348, § 1, laatste lid B.W.

³⁴⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 27.

³⁴⁶ Dit is een nieuwe regel: *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 14.

³⁴⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 26-27.

plaats, ...), het van primordiaal belang is dat werkelijk op grondige wijze naar de ouders wordt gezocht.³⁴⁸ Het begrip “geen gekende verblijfplaats” is bijvoorbeeld een objectief element dat aandachtig moet worden onderzocht. De onzekerheid van de levensomstandigheden van de oorspronkelijke familie heeft vaak juist de afwezigheid van een vast verblijf voor gevolg. Aan de rechter zal dus moeten worden aangetoond dat alle opzoeken die redelijk mogelijk zijn, werden gedaan alvorens aan de toestemming van de ouders voorbij te gaan.³⁴⁹ De bedoeling van deze regeling bestaat hierin dat getracht wordt zo veel mogelijk waarborgen te bieden aan de oorspronkelijke ouders om ervoor te zorgen dat de adoptie niet tot stand is gekomen op grond van toestemmingen die zijn “afgedwongen” enkel door de moeilijke omstandigheden waarin zij leven (waardoor zij adoptie zouden beschouwen als de enige oplossing voor hun problemen). Met deze regeling wordt, volgens de regering, tegemoet gekomen aan de bezorgdheid van verscheidene representatieve organisaties van de allerarmsten, zoals ATD – Vierde Wereld.³⁵⁰

In datzelfde kader kan overigens worden verwezen naar de Aanbeveling van 21 oktober 1994 van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht met betrekking tot de toepassing van het Haagse Adoptieverdrag. Deze Aanbeveling schrijft aan de Verdragsluitende Staten voor “zich ervan te vergewissen dat alle maatregelen zijn genomen om de ouders van het kind of leden van zijn familie terug te vinden vooraleer een internationale adoptieprocedure wordt ingesteld...”.

165. Naast deze maatregel ter bescherming van de oorspronkelijke ouders moet ook worden gewezen op de mogelijkheid voor de ouders om hun toestemming tot aan de uitspraak van de adoptie en, ten laatste, zes maanden na de indiening van het verzoekschrift tot adoptie, in te trekken (zie art. 348-8 B.W.).

166. Alle bovenvermelde maatregelen passen bij de opvatting dat alle maatregelen moeten worden genomen om het kind in zijn familie van herkomst te houden en dat de adoptie slechts een bijkomende oplossing biedt voor het kind ingeval zulks niet mogelijk is (het zogenaamde subsidiariteitsbeginsel³⁵¹).

³⁴⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en 50-1367/1, 26.

³⁴⁹ *Id.*, 26.

³⁵⁰ *Id.*, 26.

³⁵¹ Zie daarover *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 4-5, 27 en 50; *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 4, 109 en 132 en *Parl. St. Senaat*, nr. 2-1428/4, 2-3.

b. Minderjarige, onbekwaamverklarde of verlengd minderjarige met één ouder

167. Staat de afstamming van het kind, de verlengd minderjarige of de onbekwaamverklarde slechts ten aanzien van één van zijn ouders vast, of is één van beide ouders overleden, dan dient enkel de enige resp. de langstlevende ouder in de adoptie toe te stemmen (art. 348-3, 2e lid B.W.).

168. Ook in deze hypothese geldt dat de ouder zijn toestemming slechts kan geven twee maanden na de geboorte van het kind. Bovendien moet de ouder eveneens voorafgaandelijk over de adoptie en de gevolgen van hun toestemming geïnformeerd worden door de rechtbank voor wie de toestemming dient te worden gegeven en door haar sociale dienst.

c. Minderjarige, onbekwaamverklarde of verlengd minderjarige die geen ouders heeft

I. Toestemming van de voogd

169. De toestemming wordt door de voogd gegeven, ingeval de afstamming van een kind of een onbekwaamverklarde niet vaststaat, alsook ingeval de vader en de moeder van de minderjarige of de onbekwaamverklarde, of de enige ouder ten aanzien van wie diens afstamming vaststaat, overleden zijn.

Hetzelfde geldt ingeval de ouder(s) zich in de onmogelijkheid bevinden hun wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats hebben of afwezig zijn verklaard (art. 348-5, 1e lid B.W.).

170. Het is opvallend dat waar de wetgever in verband met de vereiste toestemmingen steeds een onderscheid maakt tussen minderjarigen, onbekwaamverklarden en verlengd minderjarigen, diezelfde wetgever inzake de toestemming van de voogd het geval van de verlengd minderjarigen niet vermeldt.³⁵² Nochtans is het krachtens de artikelen 389 en 487 *quater* B.W.³⁵³ niet uit te sluiten dat een verlengd minderjarige onder voogdij staat. De weglating van de verlengd minderjarige berust waarschijnlijk op een vergetelheid.³⁵⁴

³⁵² Vergelijk de formulering van art. 348-3, lid 1 en lid 2 B.W., alsook art. 348-6 en 348-7 B.W. met de formulering van art. 348-5 B.W.

³⁵³ Zie randnr. 160 in verband met art. 487 *quater* B.W.

³⁵⁴ In de parlementaire voorbereiding wordt het afwijken van de andere bepalingen in elk geval niet gemotiveerd. Oorspronkelijk werd in art. 348-5 wel rekening gehouden met de verlengd minderjarige, zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 111 (aan de Raad van State

De vraag rijst bijgevolg of voor een verlengd minderjarig verklaarde onder voogdijgezag de toestemming van de voogd vereist is. Is het immers wel mogelijk een toestemmingsvereiste op te leggen als de wet die niet uitdrukkelijk voorziet? Bovendien nam de wetgever – hetgeen veel eenvoudiger was geweest – geen algemene bepaling op waarin wordt gesteld dat de toestemming van de voogd nodig is, telkens als de adoptandus onder voogdij staat. Integendeel, de wetgever opteerde ervoor een specifieke regeling op te nemen en is de hypothese van de verlengd minderjarig verklaarden onder voogdijgezag uit het oog verloren.

Twee hypothesen moeten worden onderscheiden. Vooreerst is het mogelijk dat de ouders het ouderlijk gezag over de verlengd minderjarige hebben uitgeoefend totdat een situatie conform artikel 389 B.W. ontstond, dat wil zeggen beide ouders overleden zijn, wettelijk onbekend zijn of in de voortdurende onmogelijkheid zijn om het ouderlijk gezag uit te oefenen. Op basis van de algemene bepaling die stelt dat hij die in staat van verlengde minderjarigheid is verklaard, ten aanzien van zijn persoon en zijn goederen gelijkgesteld wordt met een minderjarige beneden de vijftien jaar (art. 487*bis*, laatste lid B.W.), kan worden verdedigd dat de verlengd minderjarige voor wat betreft de vereiste toestemming wordt gelijkgeschakeld met een minderjarige beneden de vijftien jaar die onder voogdij staat.³⁵⁵ In dergelijk geval vereist artikel 348-5 B.W. dus toestemming van de voogd. In dezelfde zin valt de voogd van de verlengd minderjarige mijns inziens ook onder artikel 1231-10, 2° Ger.W. (horen van eenieder wiens toestemming in de adoptie vereist is).

Staat de verlengd minderjarige daarentegen krachtens artikel 487*quater* B.W. onder voogdijgezag, en leven zijn ouders nog³⁵⁶, dan leidt de combinatie van het niet opnemen in de wet van een toestemmingsvereiste in hoofde van de voogd, en het bestaan van een toestemmingsvereiste in hoofde van de ouders (art. 348-3 B.W.)³⁵⁷ tot de conclusie dat in dit geval geen toestemming van de voogd noodzakelijk is.

171. Verder is de toestemming van de voogd evenmin vereist in geval van pleegvoogdij of voogdij over een niet-begeleide minderjarige vreemdeling (wel blijft de toestemming van de ouder(s) vereist) (art. 745*quater* B.W. en

ter advies voorgelegde voorontwerp van wet). Om onduidelijke redenen verloor men deze bepaling evenwel uit het oog.

³⁵⁵ Deze oplossing gold ook onder het oude recht, waar art. 348, § 1, vierde lid B.W. een soortgelijke redactie kende.

³⁵⁶ De redenering geldt uiteraard ook indien nog slechts één ouder leeft, of ingeval er slechts één ouder is.

³⁵⁷ Zie randnr. 160

art. 10, § 2 van de Wet voogdij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen³⁵⁸). Ook van de voogd die na ontzetting van de ouder(s) uit het ouderlijk gezag krachtens artikel 34 Jeugdbeschermingswet werd aangesteld, is geen toestemming vereist, tenzij het vonnis houdende ontzetting de ouder dit recht uitdrukkelijk ontzegde (art. 33 Jeugdbeschermingswet).

172. In voorafgaande situaties is het evenwel niet zo dat deze voogden niet in het adoptiegebeuren betrokken worden. In de gevallen waar van de voogd geen toestemming vereist is, moet krachtens artikel 1231-5, 1° Ger.W. de procureur des Konings het advies inwinnen bij de voogd van de geadopteerde³⁵⁹ (dit is wel een algemene bepaling), waarbij geldt dat krachtens artikel 1231-10, 4° Ger.W. de rechtbank eenieder moet horen wiens advies voor de adoptie ongunstig is. Deze voogden vallen wel niet onder het toepassingsgebied van artikel 1231-10, 2° Ger.W. (horen van eenieder wiens toestemming in de adoptie vereist is), wat niet belet dat de rechtbank de voogd toch kan horen op basis van artikel 1231-10, 5° Ger.W. (mogelijkheid om eenieder te horen die de rechtbank wil horen). Het lijkt aangewezen dat de rechtbank de voogd die geen ongunstig advies uitbracht, toch ook nog hoort op basis van artikel 1231-10, 5° Ger.W., teneinde voor de minderjarige een maximumwaarborg te voorzien. In voornoemde gevallen is immers de toestemming van de voogd wel niet vereist, maar is het mogelijk dat hij een beter zicht heeft op het hoger belang van het kind.

II. Toestemming van de toeziende voogd – toestemming van een voogd ad hoc

173. In geval van adoptie door de voogd, wordt de toestemming gegeven door de toeziende voogd (art. 348-5, 2e lid B.W.).

Zijn de belangen van de toeziende voogd strijdig met die van de minderjarige, dan wordt de toestemming gegeven door een voogd *ad hoc* aangewezen door de rechtbank op verzoek van iedere betrokken persoon of van de procureur des Konings.

³⁵⁸ Programmawet van 24 december 2002 (I) – Titel XIII – Hoofdstuk VI: Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, (art. 479), B.S. 31 december 2002.

³⁵⁹ Indien de voogd het kind heeft opgevangen om het te onderhouden en op te voeden in de plaats van de moeder en de vader, zou zijn advies sowieso ook moeten worden ingewonnen op basis van art. 1231-5, 4° Ger.W.

3. Toestemming van de echtgenoot, de wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner van de adoptant

174. Ingeval de adoptant of een van de adoptanten gehuwd is en niet van tafel en bed gescheiden, resp. op het tijdstip van verschijning voor de rechtbank die over het verzoekschrift tot adoptie uitspraak moet doen, wettelijk samenwonend of feitelijk samenlevend is, moet zijn echtgenoot resp. zijn wettelijk samenwonende of feitelijk samenlevende partner in de adoptie toestemmen, behalve als deze laatste zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats heeft, of afwezig is verklaard (art. 348-2 B.W.).³⁶⁰

175. Dit toestemmingsvereiste geldt zowel bij huwelijk, wettelijke samenwoning en feitelijke samenleving van ongelijk geslacht als van gelijk geslacht, en geldt ongeacht de duur van de wettelijke samenwoning resp. de feitelijke samenwoning.³⁶¹

176. Een bijzonder geval betreft adoptie door overspelig feitelijk samenwonende partners.³⁶²

In geval van eenouderadoptie door een overspelig samenwonende persoon heeft deze zowel toestemming nodig van zijn echtgenoot als van zijn samenwonende partner. Artikel 348-2 B.W. bepaalt immers: “Wanneer de adoptant (...) gehuwd is (...) moet zijn echtgenoot (...) toestemmen”.

In geval van tweeouderadoptie geldt dezelfde regel. Artikel 348-2 B.W. bepaalt immers: “Wanneer (...) een van de adoptanten (...) gehuwd is (...) moet zijn echtgenoot (...) toestemmen”.

177. Aangezien de toestemming van de echtgenoot, de wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner geen vetorecht is, zal in geval van onverantwoorde weigering van de toestemming de adoptie toch kunnen plaatsvinden.³⁶³

³⁶⁰ Huidig art. 347 B.W. (enkel met betrekking tot echtgenoten).

³⁶¹ Zie randnr. 63 en 66 en P. SENAËVE, *Compendium 2004*, nr. 937.

³⁶² Zie randnr. 55. Krachtens art. 1475, § 2, 1° B.W. kan een gehuwde persoon geen wettelijke samenwoning afsluiten. Het overspelig samenwonen beperkt zich dus noodzakelijk tot feitelijke samenwonen.

³⁶³ Art. 348-11 B.W. Cf. *infra*, randnr. 213.

4. Toestemming van de echtgenoot, de wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner van de adoptandus

178. Ingeval de geadopteerde gehuwd is en niet van tafel en bed gescheiden, resp. op het tijdstip van verschijning voor de rechtbank die over het verzoekschrift tot adoptie uitspraak moet doen, wettelijk samenwonend of feitelijk samenlevend is, moet zijn echtgenoot resp. zijn wettelijk samenwonende of feitelijk samenlevende partner in de adoptie toestemmen, behalve als deze laatste zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats heeft, of afwezig is verklaard (art. 348-2 B.W.).

179. Dit toestemmingsvereiste geldt zowel bij huwelijk, wettelijke samenwoning en feitelijke samenleving van ongelijk geslacht als van gelijk geslacht, en geldt ongeacht de duur van de wettelijke samenwoning resp. de feitelijke samenwoning.³⁶⁴

180. De opmerking in verband met overspelig samenwonen geldt naar analogie ook in hoofde van de adoptandus (dubbele toestemming vereist, namelijk toestemming van de echtgenoot en de overspelig samenwonende partner).

5. Toestemming in geval van een nieuwe adoptie

a. De voorafgaande adoptie is een gewone adoptie

181. Voor de nieuwe adoptie van een kind, van een persoon in staat van verlengde minderjarigheid of van een onbekwaamverkleerde die voorheen op gewone wijze is geadopteerd, zijn vereist (art. 348-6 B.W.):

1° de toestemming van de personen die in de vorige adoptie hebben toegestemd³⁶⁵;

³⁶⁴ Zie randnrs. 63 en 66 en P. SENAEVE, *Compendium 2004*, nr. 937.

³⁶⁵ De Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat had voorgesteld om art. 348-6, eerste lid, 1°, B.W. te amenderen als volgt: "1° de toestemming van de personen die met de vroegere adoptie hebben ingestemd, met uitzondering van deze bedoeld in artikel 348-2". Ter verantwoording werd aangegeven dat de huidige tekst nogal verregaand lijkt wat de vereiste toestemmingen betreft, aangezien hij het akkoord eist van alle personen die met de vorige adoptie hebben ingestemd – dus ook de toestemming als bedoeld in art. 348-2, nl. de echtgenoot of de persoon met wie de adoptant samenwoont op het ogenblik van verschijning voor de rechter voor de eerste adoptie. Bij de nieuwe adoptie kan deze samenwoning beëindigd zijn, of kunnen de echtgenoten uit de echt gescheiden zijn. De Federatie vroeg zich af of het opportuun is om in deze hypothesen de niet meer samenwonende of uit de echt gescheiden partij nog te betrekken bij de nieuwe adoptie. Zie Verslag Kamer, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 166. Aan dit voorstel werd evenwel geen gevolg gegeven.

2° de toestemming van de vorige adoptant of adoptanten³⁶⁶, behalve indien de vorige adoptie ten aanzien van die persoon of personen herroepen of herzien³⁶⁷ is.

182. In geval van een nieuwe adoptie die volgt op een gewone adoptie moeten de toestemmingen dus altijd bij de familie van herkomst worden ingewonnen.³⁶⁸ De gewone adoptie verbreekt immers niet alle banden met die familie en creëert tegelijkertijd nieuwe banden met de adoptiefamilie. De oorspronkelijke ouders zullen bovendien sowieso vallen onder de categorie van ‘personen die met de vorige adoptie hebben toegestemd’.

De toestemming van de oorspronkelijke vader of moeder, van de voogd en van de toeziende voogd, van de echtgenoot van de geadopteerde, of van de persoon met wie hij samenwoont, die vroeger onverantwoord geweigerd hebben in de adoptie toe te stemmen, evenals die van de vader en de moeder ingeval het kind door hen verlaten werd verklaard³⁶⁹, is evenwel niet vereist. Ook indien de eerste adoptie herroepen is of herzien, is de toestemming van de eerste adoptanten of van die adoptant ten aanzien van wie de adoptie herroepen is, vanzelfsprekend niet meer vereist.³⁷⁰

183. Voor het overige zijn de regels inzake de toestemmingen normaal ten aanzien van alle personen van toepassing.

b. De voorafgaande adoptie is een volle adoptie

184. Voor de nieuwe adoptie van een kind, van een onbekwaamverklarde of van een persoon in staat van verlengde minderjarigheid die voorheen ten volle is geadopteerd, is de toestemming van de vorige adoptant of adoptanten vereist.

185. Indien de vorige adoptant of adoptanten zich in de onmogelijkheid bevinden hun wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats hebben

³⁶⁶ Onder “adoptanten” dienen de vorige echtgenoten of samenwonende adoptanten te worden verstaan, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 28.

³⁶⁷ Herziening van adoptie is een nieuwe beëindigingsgrond voor adoptie, zie art. 351 B.W.

³⁶⁸ Het notariaat had voorgesteld dit te beperken (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 166), maar dit werd door de wetgever niet gevolgd.

³⁶⁹ Het betreft hier enkel het kind dat verlaten werd verklaard overeenkomstig de procedure van het oude art. 370bis B.W. (dat werd opgeheven bij de wet van 7 mei 1999 tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag, in werking getreden op 9 juli 1999): zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 28.

³⁷⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 28.

of afwezig zijn verklaard, of indien de vorige adoptie ten aanzien van hen herzien is, is hun toestemming niet vereist (art. 348-7 B.W.).

186. Ingevolge de volle adoptie houdt het kind op tot zijn familie van herkomst te behoren. Het is derhalve logisch dat in geval van een nieuwe adoptie slechts de toestemming van de eerste adoptiefamilie vereist is. De normale regels inzake de toestemmingen worden dan toegepast en de eerste adoptanten worden als de familie van herkomst beschouwd. Dit heeft inzonderheid tot gevolg dat bij weigering van toestemming de procedure die van toepassing is in geval van onterechte weigering, kan worden gevolgd (art. 348-11 B.W.).³⁷¹

187. Voor het overige zijn de regels betreffende de toestemmingen normaal ten aanzien van alle personen van toepassing.³⁷²

6. Toestemming van de adoptant(en)

188. De toestemming van de adoptant(en) wordt door de wet niet meer anderszins vereist dan door de verplichte ondertekening van het verzoekschrift.³⁷³

³⁷¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 28.

³⁷² Teneinde het kind vanaf de leeftijd van twaalf jaar toe te laten zijn toestemming te geven bij een nieuwe adoptie, werd een amendement nr. 52 ingediend (*Kamer, Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/10), dat ertoe strekte het vereiste van toestemming van deze minderjarige uitdrukkelijk op te nemen in art. 348-7 B.W. De vertegenwoordiger van de minister kon zich omwille van de volgende drie redenen niet scharen achter dit amendement:

- Art. 348-1 stelt duidelijk als algemeen principe dat personen die op het tijdstip van de uitspraak van het vonnis van adoptie, de leeftijd van twaalf jaar hebben bereikt, moeten toestemmen met hun adoptie. (...) Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de nieuwe adoptie;
- Art. 347 stelt uitdrukkelijk dat het kind dat reeds geadopteerd is, ongeacht of het daarbij om een gewone of om een volle adoptie gaat, nogmaals geadopteerd kan worden zowel bij wijze van een gewone als van een volle adoptie indien alle voorwaarden gesteld voor het totstandkomen van de nieuwe adoptie zijn vervuld. Eén van de cruciale voorwaarden voor de totstandkoming van de adoptie is vanzelfsprekend de toestemming;
- In het oude art. 343 B.W. werd reeds in nieuwe adoptie voorzien. Hoewel dit artikel niets bepaalt over de toestemming van de minderjarige geadopteerde, is dit voorzien in het huidige art. 348, § 3 B.W., dat stelt dat als de minderjarige geadopteerde de leeftijd van 15 jaar heeft bereikt, zijn persoonlijke toestemming vereist is.

Bijgevolg werd het amendement verworpen, zie *Verslag Kamer, Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 39-40.

³⁷³ F. SWENNEN, *l.c.*, 445. Zie onder het oude recht Brussel 9 juni 1987, *T.B.B.R.* 1989, 42, noot I. LAMMERANT, dat bepaalde dat bij gewone of volle adoptie door twee echtgenoten op straffe van nietigheid elk van hen ondubbelzinnig toestemming moest verlenen enerzijds als adoptant, anderzijds als echtgenoot van de andere adoptant.

7. Bijzondere gevallen waar geen toestemming is vereist

189. De wet bepaalt niet dat de toestemming vereist is van de personen die het kind hebben opgevangen om het te onderhouden en op te voeden.

190. Naar aanleiding van de opheffing van artikel 370^{quater} van het Burgerlijk Wetboek door artikel 2 van de wet van 7 mei 1999 tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag is de toestemming van de persoon aan wie het kind krachtens deze bepaling door de rechtbank werd toevertrouwd (opvang door familieleden), niet langer vereist.³⁷⁴

191. In beide gevallen geldt evenwel dat het advies van de persoon die het kind heeft opgevangen en opgevoed, steeds moet worden gevraagd in het kader van het onderzoek (zie art. 1231-5, 4° Ger.W.).

B. Vormvereisten

1. Vormvereisten in het oude recht

192. De adoptieakte werd opgesteld door de vrederechter van de woonplaats van de adoptant, of door een notaris naar keuze.³⁷⁵

a. Nominale adoptie

193. In de regel moest de toestemming van de ouders tot adoptie nominaal zijn, dat wil zeggen dat zij uitdrukkelijk de persoon diende te vermelden die het kind zou adopteren. De toestemming van de ouder(s) en van de echtgenoot werd gegeven ofwel in de adoptieakte³⁷⁶ zelf, ofwel in een afzonderlijke authentieke akte (oud art. 349, derde lid B.W.), die dan wel noodzakelijk aan de adoptieakte moest voorafgaan.³⁷⁷

Bovendien dienden de ouders (of de voogd) als wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige onder de 15 jaar samen met de aspirant-adoptant

³⁷⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 24.

³⁷⁵ Voor een grondige beschrijving van de taak en de rol van de notaris, zie H. CASMAN, *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 314-334. Zie ook G. MAHIEU, "l'adoption", *Répertoire notarial*, Tome I, *Les Personnes*, Brussel, Larcier, 1989, 1-164 (met modellen).

³⁷⁶ Voor modellen zie C. DE WULF m.m.v. H. DE DECKER, *Het opstellen van notariële akten*, I, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1994, p. 227-232, nr. 191/1-194 (gewone adoptie) en p. 234-235, nr. 200 (volle adoptie), alsook G. MAHIEU, "l'adoption", *o.c.*, p. 116-124, model 7-13.

³⁷⁷ Voor modellen zie G. MAHIEU, "L'adoption", *o.c.*, p. 111-114, model 2 t.e.m. model 4.

bij het opstellen van de adoptieakte te verschijnen.³⁷⁸ Was de adoptandus 15 jaar, dan moest hij zelf bij de akte verschijnen.

De akte kon in elk geval slechts gevolg resulteren nadat zij werd gehomologeerd door de rechtbank van eerste aanleg, resp. de jeugdrechtbank al naar gelang de adoptandus een meerderjarige, dan wel een minderjarige was.

b. Niet-nominale adoptie

194. Als afwijking hierop liet de wet evenwel de overdracht van de keuzebevoegdheid inzake de adoptant toe (oud art. 349, lid 4-6 B.W.), omwille van redenen van discretie. We spreken dan van een niet-nominaal bepaalde toestemming.³⁷⁹

De niet-nominaal bepaalde toestemming was uitsluitend mogelijk met betrekking tot de toestemming in hoofde van de ouders.³⁸⁰ Was de toestemming van beide ouders vereist, dan moesten zij niet noodzakelijk gelijktijdig optreden, maar het was wel vereist dat hun verklaring een ondeelbare opdracht aan een derde inhield. Volstond de toestemming van één van de ouders, of was er slechts één ouder, dan had deze ouder de mogelijkheid de keuzebevoegdheid aan een derde over te dragen.

In geval van niet-nominale adoptie moesten meerdere authentieke aktes worden opgesteld. De eerste akte was de akte van verklaring van overdracht van keuzebevoegdheid.³⁸¹ Dit was een akte waarin de ouders hun toestemming tot adoptie gaven, en een derde persoon volmacht gaven om een adoptant te kiezen, alsook om de persoon aan te duiden die in hun plaats de adoptandus beneden 15 jaar in de adoptieakte en in de adoptieprocedure zou vertegenwoordigen.³⁸² Beide keuzebevoegdheden moesten noodza-

³⁷⁸ Art. 349, lid 1 en 2 B.W.

³⁷⁹ Zie P. SENAËVE, "De niet-nominaal bepaalde toestemming tot de adoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 197-223 alsook P. SENAËVE, *Compendium 2003*, 964-972. Zie ook Zie H. CASMAN, *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 277-282 en G. MAHIEU, "L'adoption", *o.c.*, 44-48. Vgl. met Jeugdrb. Brugge 24 november 1988, *T. Not.* 1989, 131, noot E. VAN HOVE, "Volle adoptie – Verwezenlijking in twee akten" en Jeugdrb. Brussel 2 maart 1994, *J.L.M.B.* 1994, 908. Over de "adoptie in twee akten", zie G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, A. WYLLEMAN, G. VERSCHULDEN en S. BROUWERS, "Overzicht van rechtspraak personen- en familierecht 1995-2000", *T.P.R.* 2001/3, 1922, nr. 485.e

³⁸⁰ In geval van toestemming door de voogd, de toeziende voogd *resp.* de voogd *ad hoc* moet de toestemming steeds nominaal worden gegeven. Discretie heeft in hun hoofde immers weinig zin.

³⁸¹ Voor een model zie C. DE WULF m.m.v. H. DE DECKER, *o.c.*, p. 223, nr. 187 en p. 231, nr. 194 en G. MAHIEU, "L'adoption", *o.c.*, p. 115, model 5.

³⁸² Het betreft dus eigenlijk een door de wet toegelaten overdracht van een bestanddeel van het ouderlijk gezag.

kelijk aan dezelfde persoon worden gegeven.³⁸³ De wet hield geen beperking in inzake de keuze van de derde-lasthebber; het kon zowel gaan om een fysieke persoon als om een rechtspersoon (adoptie-vzw, OCMW, ...).

Vervolgens moest deze akte worden voorgelegd aan de jeugdrechtbank. De jeugdrechtbank moest niet alleen een legaliteitscontrole, maar ook een opportuniteitscontrole (is de aangestelde lasthebber geschikt?) doorvoeren.³⁸⁴

Na aanvaarding van de opdracht door de lasthebber³⁸⁵ (oud art. 349, laatste lid B.W. en art. 1984 B.W.) en na homologatie ervan kon de lasthebber de persoon (personen) aanwijzen die in aanmerking komt om het kind te adopteren, alsook de persoon die de adoptandus beneden de 15 jaar zou vertegenwoordigen.

Bij het opstellen van de eigenlijke adoptieakte dienden bijgevolg te verschijnen³⁸⁶:

- de derde-lasthebber die werd aangesteld in de eerste akte. Hij laat in deze akte de keuze van adoptant(en), die hij in uitvoering van zijn opdracht heeft gemaakt, opnemen;
- de aspirant-adoptant(en);
- de vertegenwoordiger van de minderjarige ingeval de minderjarige jonger is dan 15 jaar³⁸⁷, de aspirant-adoptandus zelf vanaf 15 jaar.

Ten slotte volgde, zoals in geval van een nominale adoptie, nog de homologatie van de adoptieakte voor de jeugdrechter als het een minderjarige betrof, voor de rechtbank van eerste aanleg voor meerderjarigen.

³⁸³ Gent 6 februari 1994, *T.G.R.* 1995, 234: het is niet toegelaten dat ouders één persoon zouden gelasten om een geschikte adoptant te vinden, en een andere persoon zouden gelasten om hen in de adoptieprocedure te vertegenwoordigen.

³⁸⁴ Zie P. SENAËVE, "De niet-nominaal bepaalde toestemming tot de adoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 213-215, nrs. 265-266 en P. SENAËVE, *Compendium 2003*, II, 969. In dezelfde zin: Jeugdrb. Brugge 28 april 1988, *T.Not.* 1988, 157.

³⁸⁵ De aanvaarding door de derde kon, maar moest niet, in dezelfde akte gebeuren als waarin de verklaring werd gedaan. De aanvaarding kan bovendien stilzwijgend gebeuren.

³⁸⁶ De ouders en de grootouders van de adoptandus moesten toch nog om advies worden gevraagd door het O.M. (art. 350, § 3 B.W.).

³⁸⁷ De derde-lasthebber kan ook zichzelf aanduiden als vertegenwoordiger van de adoptandus onder 15 jaar. Gezien de *ratio legis* van deze instelling was het uitgesloten dat de derde-lasthebber zichzelf of zijn echtgenoot aanduidde als kandidaat-adoptant, zie P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 970.

195. Bij een niet-nominale adoptie diende dus een (vrij omslachtige) procedure in vier opeenvolgende fasen doorlopen te worden:

- opstellen akte overdracht keuzebevoegdheid door de ouders;
- homologatie van deze akte;
- opstellen van de eigenlijke adoptieakte;
- homologatie van deze akte.

2. Vormvereisten sinds de nieuwe adoptiewet

a. Persoonlijke verklaring of afzonderlijke akte

196. Aangezien zowel de adoptieakte als de niet-nominale adoptie worden afgeschaft³⁸⁸, moest worden geregeld hoe de toestemmingen kunnen worden ingewonnen.

197. Eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is³⁸⁹, zal zulks voortaan kunnen doen (art. 348-8 B.W.):

- 1° ofwel door een persoonlijke verklaring voor de rechtbank die het verzoekschrift tot adoptie behandelt en waarvan deze een proces-verbaal zal opstellen;
- 2° ofwel door een akte verleden ten overstaan van een notaris naar keuze of ten overstaan van de vrederechter van zijn woonplaats.

De nieuwe adoptiewet is in dit opzicht heel soepel aangezien de toestemmingen kunnen worden ingewonnen rechtstreeks door de rechter die het verzoek tot adoptie behandelt (hetgeen volgens de wetgever de algemene regel zou moeten zijn) of door een afzonderlijke akte verleden voor een notaris of een vrederechter (zou volgens de wetgever de uitzondering moeten zijn). Het beoogde doel bestaat erin de personen van wie de toestemming is vereist, zo veel mogelijk middelen te bieden.³⁹⁰

³⁸⁸ De wetgever motiveert dit als volgt (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, p. 29): “Het doel van de techniek van de blanco-instemming (= niet-nominale adoptie) was enerzijds toe te laten dat de toestemming werd gegeven zonder dat reeds een precies adoptievoornemen was en anderzijds een zekere discretie te waarborgen. De techniek heeft haar beperkingen en het nagestreefde doel werd niet bereikt. Die regeling is dan ook opgegeven”.

³⁸⁹ Moet één persoon in hoofde van verschillende hoedanigheden toestemmen (bv. als moeder en als echtgenoot resp. partner in het geval van stiefouder- of partneradoptie), dan moet de toestemming in elk van die hoedanigheden duidelijk blijken. Zie (onder het oude recht) Brussel 4 november 1982, *Credoc* 1983, afl. 1, 5.

³⁹⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 29.

198. In het oorspronkelijke wetsvoorstel³⁹¹ was bepaald:

“Art. 348-8. Eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is, kan zulks doen door middel van (...):

2° een akte *volgens het model vastgesteld door de Koning*, verleden ten overstaan van een notaris naar keuze of ten overstaan van de vrederechter van zijn woonplaats”.

De parlementaire voorbereiding verduidelijkte: “Het model van de akte wordt bij koninklijk besluit vastgesteld. Het is geïnspireerd op het model aanbevolen door de speciale commissie van de Haagse Conferentie voor het Internationaal Privaatrecht inzake de tenuitvoerlegging van het Verdrag.³⁹² Het kan op zodanige wijze worden vervolledigd (het voorgestelde model is inderdaad niet verplicht. Iedere staat kan het aanpassen) dat vermeldingen, waarin het Verdrag niet voorziet, erin kunnen worden aangebracht (zie inzonderheid het ontwerpartikel 348-9). De akten houdende toestemming worden door de Belgische autoriteiten bevoegd om ze te ontvangen, volgens dit model opgemaakt”.³⁹³

De Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat vroeg zich echter terecht af of het wel zinvol is dat een model van akte wordt vastgesteld door de Koning. Immers: “De akte is toch onderworpen aan de controle door de rechter; deze heeft de bevoegdheid te oordelen of de akte al dan niet conform de wet is”.³⁹⁴ In de Kamer werd gehoor gegeven aan deze opmerking. Bijgevolg werd een amendement ingediend (en goedgekeurd)³⁹⁵ dat ertoe strekte artikel 348-8 B.W. te wijzigen naar zijn huidige vorm door de woorden “volgens het model vastgesteld door de Koning” weg te laten. Ook de motivering van het notariaat werd daarbij overgenomen: “Gezien de akte is onderworpen aan de controle van de rechter die derhalve zal oordelen of de akte al dan niet conform de wet is, is het niet opportuun dat er een model van akte wordt vastgesteld door de Koning”.³⁹⁶

199. Bij het geven van de toestemming moet nader worden bepaald of de toestemming wordt gegeven voor een gewone adoptie dan wel voor een

³⁹¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 164.

³⁹² Zie het model opgenomen in het “Report of the special Commission of the implementation of the Hague Convention of 29 may 1993 on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption”, oktober 1994.

³⁹³ Zie daarover *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 29.

³⁹⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 166

³⁹⁵ Amendementen 39 en 40, *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 41. Zie ook *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/6.

³⁹⁶ *Ibid.*

volle adoptie (art. 348-8, derde lid B.W.).³⁹⁷ Dit voorschrift moet de rechtszekerheid versterken en het toezicht van de rechter vergemakkelijken.³⁹⁸

b. Toch een substituut voor de niet-nominale adoptie

200. De wetgever behoudt na de afschaffing van de niet-nominale adoptie wel de bekommernis dat in de loop van de procedure een zekere discretie moet kunnen worden gewaarborgd teneinde aan bijzondere situaties tegemoet te komen.³⁹⁹ Daarom kan ieder lid van de oorspronkelijke familie van het kind van wie de toestemming is vereist, in de akte of in de verklaring houdende zijn toestemming nader bepalen dat (art. 348-9 B.W.):

- 1° hij de identiteit van de adoptant of van de adoptanten niet wenst te kennen; in dat geval wijst hij een persoon aan die hem in het kader van de procedure zal vertegenwoordigen; of dat
- 2° hij later in de procedure niet wenst tussenbeide te komen; in dat geval wijst hij eveneens een persoon aan die hem zal vertegenwoordigen.

Dit artikel voorziet er derhalve in dat aan de ouders⁴⁰⁰ de mogelijkheid wordt geboden enerzijds de identiteit van de adoptanten niet te kennen, wat meebrengt dat zij in de procedure worden vertegenwoordigd, en anderzijds niet persoonlijk tussen te komen in de procedure, zodat alle akten aan hun vertegenwoordiger worden gericht (waardoor wordt

³⁹⁷ Zie ook 1231-3 Ger.W. en 1231-13 Ger.W.

³⁹⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 29. Zie ook *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 78: "Dit artikel (1231-3 Ger.W.) voorziet in de verplichting dat de gewenste vorm van adoptie moet worden aangegeven en die keuze met redenen moet worden omkleed. Dit is in twee opzichten nuttig: enerzijds moeten de adoptanten nadenken over de gevolgen die zij voor hen en de geadopteerde beogen, anderzijds beschikt de rechter zodoende over de gegevens op grond waarvan zij kan oordelen over de wettige redenen bedoeld in artikel 344-1 van het Burgerlijk Wetboek. Bovendien moet zij haar beslissing in dat opzicht met redenen omkleeden". Zie ten slotte ook *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 84: "Krachtens dit artikel (1231-13 Ger.W.) moet de rechter waarborgen dat die keuze met kennis van zaken is gemaakt. Hij moet zijn beslissing om de adoptie uit te spreken of te weigeren dan ook rechtvaardigen in het licht van die keuze. Hij zal bovendien rekening houden met alle aanwezige belangen en nieuwe gebeurtenissen of wijzigingen in de toestand van de partijen (zo kan de toestemming zijn ingetrokken, kunnen de personen die wensen te adopteren of een van hen strafrechtelijk vervolgd worden voor ernstige feiten, enz.)."

³⁹⁹ Ook art. 1231-5 Ger.W. strekte ertoe deze discretie te garanderen door te bepalen dat de procureur des Konings, die alle nuttige inlichtingen inwint over de voorgenomen adoptie, het advies van de ascendenten in de tweede graad van de geadopteerde inwint *behalve indien de moeder of de vader zich daartegen verzet*. Inmiddels werd deze bepaling gewijzigd door de programmawet van 27 december 2004, zie daarover C. CASTELEIN, "Het nieuwe adoptierecht voor de eerste maal gerepareerd", *T. Not.* 2005, 119-122.

⁴⁰⁰ Het is ook mogelijk dat slechts één van de ouders hiervoor opteert.

voorkomen dat in de familie van de moeder bijvoorbeeld hieraan een soms ongewenste openbaarheid wordt verleend).⁴⁰¹

Artikel 348-9 B.W. is dus een bepaling die erop gericht is de oorspronkelijke ouder te beschermen, maar ook de adoptanten (die dikwijls niet wensen samengebracht te worden met de oorspronkelijke familie).⁴⁰²

201. Het is niet uitgesloten dat een beroep op dit artikel regelmatig zal voorkomen. Het betreft dan vaak problematische adopties waarbij de ouder(s) het kind zo snel mogelijk na de geboorte wil afstaan voor adoptie.⁴⁰³ Het opstellen van een notariële akte⁴⁰⁴ houdende toestemming tot adoptie waarin wordt verklaard dat de ouder(s) de identiteit van de adoptant(en) niet wenst te kennen alsook dat hij (zij) later in de procedure niet wenst tussenbeide te komen, kan een elegant middel zijn om te vermijden dat de ouder(s) onnoodzakelijk in het adoptiegebeuren worden betrokken. In dat geval is immers geen persoonlijke tussenkomst van betrokkene vereist in de procedure (onder voorbehoud van een eventueel verhoor van het betrokken familielid door de rechter op grond van art. 1231-10, 5° Ger.W.⁴⁰⁵).

202. Wie gebruik maakt van deze mogelijkheid, kan een advocaat, een notaris⁴⁰⁶, een familielid, een lid van de adoptiedienst die is tussengekomen in de procedure, of nog iedere andere derde als vertegenwoordiger aanwijzen. Hij moet tevens keuze van woonplaats doen.

203. Een opvallend verschil met de oude regeling inzake niet-nominale adoptie (art. 349, lid 4 t.e.m. 6 B.W.) is dat in de oude regeling, zoals reeds

⁴⁰¹ Zie artt. 1231-5, 1° en 5° en 1231-10, 2° Ger.W.

⁴⁰² *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 30. De zinsnede "ieder lid van de oorspronkelijke familie van het kind" heeft ook overigens ook betrekking op de eerste adoptant(en) in geval van een nieuwe adoptie.

⁴⁰³ Er moet wel worden opgemerkt dat krachtens art. 348-4 B.W. zowel de moeder als de vader hun toestemming ten vroegste kunnen geven twee maanden na de geboorte van het kind. De parlementaire voorbereiding bepaalt bovendien dat in ieder geval de toestemmingen slechts kunnen worden gegeven wanneer voor het kind een mogelijkheid tot adoptie bestaat (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 30), maar dergelijke vereiste werd niet in de wet opgenomen.

⁴⁰⁴ Respectievelijk het opstellen van een akte voor de vrederechter.

⁴⁰⁵ De Memorie van Toelichting geeft als voorbeeld het geval dat de rechter oordeelt dat betrokkene niet uit vrije wil, maar onder druk heeft afgezien van zijn tussenkomst in de procedure (bv. als tegenprestatie bij een betwiste echtscheiding): *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 83.

⁴⁰⁶ Ingevolge art. 8 van de Wet van 25 Ventôse van het jaar XI op het notarisambt moet erop worden gewezen dat de notaris die de akte opstelt, best voorzichtig is wat betreft het zichzelf als vertegenwoordiger aanduiden.

werd gezegd, de ouders bij het geven van de toestemming verklaren dat ze aan een derde de keuze overlaten van de adoptant of adoptanten (zodat zij de identiteit van deze niet kennen), alsook van de persoon die, in voorkomend geval, in hun plaats de geadopteerde zal vertegenwoordigen in de adoptieprocedure.

Het overlaten van de keuzebevoegdheid aan een derde houdt eigenlijk een door de wet toegestane delegatie van het ouderlijk gezag in, zodat de derde de ouders vertegenwoordigt, en ook in de eigenlijke adoptieakte als dusdanig zal optreden. Daarnaast moest ook een vertegenwoordiger voor de geadopteerde worden aangewezen.

In het nieuwe adoptierecht wordt alleen bepaald dat ieder lid van de oorspronkelijke familie van wie toestemming is vereist⁴⁰⁷ naar aanleiding van het geven van die toestemming een persoon kan aanwijzen die hem in het kader van de procedure zal vertegenwoordigen. De wet bepaalt evenwel niets in verband met de vertegenwoordiging van de geadopteerde. Dit valt eenvoudig te verklaren: het verzoek tot adoptie kadert binnen de willige rechtsmacht. De minderjarige wordt dus geen procespartij.⁴⁰⁸

C. Intrekking van de toestemming tijdens de procedure

204. De intrekking van de toestemming is slechts mogelijk tot het tijdstip van de uitspraak van het vonnis en, ten laatste, zes maanden⁴⁰⁹ na de indiening van het verzoekschrift tot adoptie. Zij dient te geschieden in dezelfde vorm als vereist is voor de toestemming in de adoptie (art. 348-8, laatste lid B.W.).

⁴⁰⁷ Ook hier is een verschil met de niet-nominale adoptie, die enkel mogelijk was met betrekking tot de toestemming van de ouders.

⁴⁰⁸ Het horen van de minderjarige maakt van hem nog geen partij. Uit de wet blijkt wel dat hij vanaf de leeftijd van twaalf jaar zelfstandig mag tussenkomen, hoger beroep mag aantekenen en een voorziening in cassatie instellen (art. 1231-16 en 1231-17, tweede lid Ger.W. *a contrario*). Zie F. SWENNEN, *l.c.*, p. 448.

⁴⁰⁹ De termijn van zes maanden (vgl. het oude art. 350, § 4, tweede lid B.W.) is verantwoord op grond van het gegeven dat de rechtsplegingen hoe dan ook verscheidene maanden in beslag nemen. Er is overigens meer dan eens onderstreept dat de vereiste onderzoeken met de nodige ernst moeten worden verricht. De nieuwe termijn vormt in dit verband een waarborg. Bovendien kunnen op die wijze gewoonlijk de omstandigheden van de plaatsing van het kind bij de kandidaat-adoptieouders worden geëvalueerd, evenals de goede inpassing in hun gezin. Zie daarover *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 84.

De intrekking gebeurt bijgevolg noodzakelijkerwijze:

- 1° ofwel door een persoonlijke verklaring gedaan voor de rechtbank die het verzoekschrift tot adoptie behandelt en waarvan deze een proces-verbaal opstelt;
- 2° ofwel door een akte verleden ten overstaan van een notaris naar keuze of ten overstaan van de vrederechter van zijn woonplaats.

205. Oorspronkelijk was er geen vormvereiste bepaald inzake de intrekking van de toestemming.⁴¹⁰ Tijdens de parlementaire voorbereiding stelde de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat de vraag of het niet nodig is te voorzien in zekere vormvereisten om de wijze van intrekking te verduidelijken, onder meer met het oog op een vaste datum, bijvoorbeeld intrekking per brief of bij notariële akte.⁴¹¹ Daarop werd in de Kamer een amendement ingediend teneinde in het toen voorgestelde artikel 348-8 de laatste zin aan te vullen als volgt: “(...) en dient te geschieden in dezelfde vorm als vereist is voor de toestemming in de adoptie”.⁴¹² Daarbij werd de motivering van het notariaat gevolgd: “De wijze van intrekking is niet bepaald terwijl het nuttig is hiervoor in enige vormvereisten te voorzien om discussies te vermijden”.⁴¹³ Het amendement werd goedgekeurd, waardoor het artikel zijn huidige formulering verkreeg.

206. De mogelijkheid om de toestemming in te trekken tot op het tijdstip van de uitspraak van het vonnis en, ten laatste, zes maanden na de indiening van het verzoekschrift tot adoptie, past in de logica van de nieuwe (niet-contractuele) opvatting inzake adoptie.⁴¹⁴

Binnen de contractuele opvatting gold immers dat de toestemming (ten laatste) was gegeven op het ogenblik van het verlijden van de adoptie-akte.⁴¹⁵ Volgens de oude rechtspraak van het Hof van Cassatie vormde de

⁴¹⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 164.

⁴¹¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 167.

⁴¹² Amendementen 39 en 40, zie *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 41 en *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/6.

⁴¹³ *Ibid.*

⁴¹⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 29.

⁴¹⁵ Zie daarover B. POELMANS, “Wijzigingen in de toestemming tot adoptie in de loop van de adoptieprocedure”, *T. Not.* 1991, 455-478 en M.-C. WILLEMAERS, “De gevolgen van wijzigingen in de loop van de adoptieprocedure”, in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 246-251. Uit de contractuele opvatting vloeide voort dat een ouder de vordering tot nietigverklaring van de akte houdende adoptie kon instellen, zo de toestemming totaal ontbrak of zo de toestemming met een wilsgebrek was behept. Zie C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1970, nrs. 72-83. Zie daarover ook Jeugdrb. Luik 6 maart 1991, *Act. dr.* 1991, 791, noot A. GOSSELIN, “L’annulation pour violence d’un acte d’adoption” (vordering ongegrond). In verband met de intrekking van de overdracht van keuzebevoegdheid in het kader van een niet-nominale adoptie,

intrekking van de toestemming tijdens de procedure slechts een bijkomend beoordelingselement voor de rechtbank.⁴¹⁶ Wel mocht de rechter bij de beoordeling van de wettige redenen voor adoptie, gezien zijn verplichting om daarbij alle wettige belangen in aanmerking te nemen, de intrekking van de toestemming niet buiten beschouwing laten.⁴¹⁷ De adoptie kon met andere woorden wel nog doorgaan, zo zij voldeed aan de overige voorwaarden.⁴¹⁸ Bepaalde rechtspraak oordeelde bovendien dat wanneer de toestemming gegeven door de minderjarige (van meer dan 15 jaar) door deze werd ingetrokken, de homologatie hoe dan ook geweigerd diende te worden.⁴¹⁹

D. Weigering van de toestemming

1. Vormvereisten

207. Eenieder van wie de toestemming vereist is en die niet in de adoptie wenst toe te stemmen, kan zijn weigering te kennen geven (art. 348-10 B.W.):

1° ofwel door een persoonlijke verklaring gedaan voor de rechtbank die het verzoekschrift tot adoptie behandelt en waarvan deze een proces-verbaal opstelt;

zie P. SENAËVE, "De niet-nominaal bepaalde toestemming tot de adoptie", in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 216-220, nrs. 268-275.

⁴¹⁶ Cass. 18 juni 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 1217, *Pas.* 1981, I, 1204, *R.W.* 1981-82, 1970, noot J.M. PAUWELS, *Rev.trim.dr.fam.* 1983, 69, noot M.-T. MEULDERS-KLEIN, *J.T.* 1981, 653 en *Rev.not.b.* 1981, 580, noot C. LEFEBVRE en Cass. 4 november 1993 (Y./M.,G.), *T.B.B.R.* 1994, 394, noot L. BARNICH, "La technique du renvoi dans la matière de l'adoption internationale"; *J.T.* 1994, 187, *R.W.* 1994-95, 30, *Bull.* 1993, 921, *T. Not.* 1994, 454, noot K. WAUTERS-LAMBEIN, "De toepasselijkheid van renvoi bij adoptie", *Arr. Cass.* 1993, 919, *Rev.trim.dr.fam.* 1994, 494, noot M. FALLON, "La Cour de Cassation et la théorie du renvoi", *Pas.* 1993, I, 921 en *KIDS* III, 3.1.2., 3.

⁴¹⁷ Cass. 18 juni 1981 (D./D.), *Arr. Cass.* 1980-81, 1217; *Bull.* 1981, 653; *Pas.* 1981, I, 1204; *R.W.* 1981-82, 1970, noot PAUWELS, "Intrekking van toestemming tot adoptie", *Rev.not.b.* 1981, 580, noot C. LEFEBVRE; *Rev.trim.dr.fam.* 1983, 79, noot M.-TH. MEULDERS-KLEIN. Zie ook Rb. Luik 23 april 1976, *J.L.* 1975-76, 294.

⁴¹⁸ Zie bv. Bergen (Jk.) nr. 1999/64, 26 april 2000, *T.B.B.R.* 2002, afl. 3, 172 en Jeugdrrb. Kortrijk 8 mei 1990, *Rev.not.b.* 1992, 46, noot, *T.Not.* 1990, 360, noot. De rechter moest bij zijn beoordeling van de wettige redenen niet nagaan of de ouder zich niet bekommerde om het kind of zijn veiligheid, gezondheid of zedelijkheid in gevaar bracht. Deze voorwaarden golden alleen bij een gedwongen adoptie, dat wil zeggen als de ouders *ab initio* hun toestemming weigerden. Zie daarover G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, A. WYLLEMAN, G. VERSCHULDEN en S. BROUWERS, "Overzicht van rechtspraak personen- en familierecht 1995-2000", *T.P.R.* 2001/3, 1923, nr. 486.

⁴¹⁹ Brussel (Jk.) 8 juni 1972, *J.T.* 1972, 677; *Rev.trim.dr.fam.* 1972, 26 en *Rev.not.b.* 1974, 296.

2° ofwel door een akte verleden ten overstaan van een notaris naar keuze of ten overstaan van de vrederechter van zijn woonplaats.⁴²⁰

208. Niet-verschijning voor de rechtbank na door de griffier bij gerechtsbrief te zijn opgeroepen, wordt als weigering van de toestemming beschouwd (zie nr. 456).

2. Gedwongen adoptie

a. Oud recht

209. Bij een gedwongen adoptie steunde de adoptie niet op een contract, maar op een uitspraak van de jeugdrechtbank.

Het ging om de situatie dat één van de toestemmingen die voor de adoptie vereist is, ontbrak. Concreet ging het om de toestemming van (één van) de ouders van de adoptandus, van zijn enige ouder (die moet toestemmen) of van zijn voogd, toezien voogd resp. voogd *ad hoc*.⁴²¹ Aangezien de vereiste toestemming(en) niet werd gegeven, kon er geen contract worden opgesteld, en was er al evenmin sprake van een homologatie.⁴²²

210. In geval van onverantwoorde weigering van de toestemming konden de aspirant-adoptanten in een contentieuze procedure (d.i. een procedure op tegenspraak) bestaande uit één fase tegen deze weigering opkomen. Deze vordering werd door de aspirant-adoptant bij verzoekschrift ingeleid bij de jeugdrechtbank, gericht tegen de persoon/personen die hun toestemming weigerden. In dit geval werd de adoptie uitgesproken.⁴²³

⁴²⁰ De Memorie van Toelichting verantwoordt dit als volgt: “Teneinde een grootst mogelijke rechtszekerheid te waarborgen voorziet dit artikel in de mogelijkheid de weigering uitdrukkelijk in een akte weer te geven die op dezelfde wijze is opgemaakt als voor de toestemming” (*Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 30).

⁴²¹ Gedwongen adoptie was bijgevolg niet mogelijk bij het ontbreken van toestemming van de minderjarige zelf boven 15 jaar en evenmin bij ontstentenis van de toestemming van de echtgenoot van de adoptant of adoptandus; zij beschikten over een vetorecht. Zie over deze laatste Brussel 30 september 2004, *NjW* 2004, afl. 92, 1352, noot G. VERSCHULDEN: het vetorecht van de echtgenoot geldt onverkort ingeval het huwelijk wordt gesloten tijdens de adoptieprocedure. De instemming van de echtgenoot moet worden geuit ter regularisatie van de procedure; afwezigheid van de toestemming brengt afwijzing van het verzoek tot homologatie mee.

⁴²² Zie H. CASMAN, *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, p. 264-265, nr. 692 en P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 979. Vanzelfsprekend kon een adoptie evenmin worden verwezenlijkt zonder toestemming van de adoptant(en). De gedwongen adoptie kon ook toepassing vinden als de adoptandus meer dan 15 jaar was, en akkoord ging met de adoptie.

⁴²³ Zie art. 353 B.W. Zie P. SENAËVE, “Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling van adoptie”, in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, 164-170, alsook P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nrs. 978-989.

b. Nieuw adoptierecht

211. Ook in het nieuwe adoptierecht kan in bepaalde gevallen van onverantwoorde weigering van toestemming tegen de weigering worden opgekomen.

212. De toestemming die gegeven moet worden door de adoptandus zelf vanaf 12 jaar kan nooit worden vervangen door een gerechtelijke uitspraak: deze beschikt over een vetorecht ten aanzien van zijn eigen adoptie.⁴²⁴ Vanzelfsprekend kan een adoptie evenmin worden verwezenlijkt zonder toestemming van de adoptant(en).

213. Ingeval een andere persoon die in de adoptie moet toestemmen (de echtgenoot, de wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner van de adoptant of geadopteerde, de vader of moeder van een onbekwaamverklarde of van een verlengd minderjarige, of de voogd resp. toezienende voogd van de geadopteerde) dit weigert te doen⁴²⁵, kan de adoptie op verzoek van de adoptant, van de adoptanten of van het openbaar ministerie toch worden uitgesproken indien de rechtbank van oordeel is dat de toestemming op onverantwoorde wijze is geweigerd, dat wil zeggen indien de rechtbank oordeelt dat de weigering een misbruik van bevoegdheid inhoudt (*'refus abusif'*) (art. 348-11, 1e lid B.W.).⁴²⁶

In deze hypothesen is aldus geen sprake van een vetorecht: de rechter kan over de weigering heen stappen zelfs zonder dat aan de betrokkene enig concreet verwijt geformuleerd kan worden, indien blijkt dat de weigering is ingegeven door andere beweegredenen of motieven dan die welke het hoger belang van het kind op het oog hebben.⁴²⁷

⁴²⁴ Dit volgt onrechtstreeks uit het feit dat in art. 348-11 B.W. in verband met het opkomen tegen onverantwoorde weigering van toestemming de verwijzing naar art. 348-1 B.W. (betreffende de toestemming van de adoptandus) werd weggelaten. Eventueel zou door de adoptant(en) wel een beroep kunnen worden gedaan op art. 348-1, tweede lid B.W., dat bepaalt dat de toestemming van de adoptandus die ouder is dan twaalf jaar toch niet wordt vereist indien hij onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat hij geen onderscheidingsvermogen heeft.

⁴²⁵ In tegenstelling tot de oude regeling van gedwongen adoptie beschikken de echtgenoot van de adoptant en de echtgenoot van de adoptandus niet meer over vetorecht (vgl. met voetnoot 421).

⁴²⁶ Vgl. voor Nederland art. 1:228 (in het bijzonder § 2) Nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek.

⁴²⁷ Zie (onder het oude recht) Gent (Jk.) 15 april 1996, *R.W.* 1997-98, 882; Gent 14 november 1994, *R.W.* 1995-96, 371, *J.dr.jeun.* 1996, 132, noot, *R.W.* 1995-96, 1247, *KIDS* III, 3.2.4, 11 en Brussel (Jk.) 8 maart 1973, *Pas.* 1973, II, 114, *Rev.not.b.* 1973, 373.

214. Bij onverantwoorde weigering van toestemming moet de procedure bijgevolg worden ingeleid hetzij door de persoon of de personen die wensen te adopteren (art. 1231-3 Ger.W.), hetzij door het Openbaar Ministerie dat ambtshalve optreedt of op verzoek van “iedere belanghebbende”⁴²⁸ (art. 1231-24 Ger.W.).

Ingeval evenwel de vader en/of de moeder van het kind weigert in de adoptie toe te stemmen, kan de rechtbank, behalve als het gaat om een nieuwe adoptie, de adoptie pas uitspreken voor zover na een grondig maatschappelijk onderzoek gebleken is dat deze persoon zich niet meer om het kind heeft bekommerd of de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar heeft gebracht (art. 348-11, laatste lid B.W.). Het maakt hierbij geen verschil uit of de ouders samenleven of niet.

Wanneer de weigering uitgaat van de ouders, is er dus een cumulatieve voorwaarde om over de weigering heen te stappen: de weigering is onterecht én er is sprake van onverschilligheid.⁴²⁹

215. Onder het nieuwe adoptierecht wordt dus niet langer een onderscheid gemaakt naargelang de ouder de bewaring over het kind heeft, of naargelang hij ten aanzien van het kind al dan niet het ouderlijk gezag uitoefent. Om de adoptie, ondanks de weigering van een (de) ouder(s), toch uit te spreken, moet voortaan steeds worden vastgesteld (a) dat de weigering niet verantwoord is én (b) dat de vader of de moeder van wie de weigering uitgaat, zich niet om het kind heeft (hebben) bekommerd, dan wel zijn gezondheid, veiligheid of zedelijkheid in gevaar heeft (hebben) gebracht.⁴³⁰ Elk van beide ouders resp. de enige ouder heeft aldus een vetorecht tegen de adoptie van zijn minderjarig kind voor zover hij zich steeds over zijn kind bekommerd heeft én diens gezondheid, veiligheid of zedelijkheid niet in gevaar heeft gebracht.

Ook hier gaat de adoptiewetgever dus innoverend te werk. In oud artikel 353, § 1, tweede lid B.W. was immers nog bepaald dat indien “de

⁴²⁸ Daarmee wordt onder meer de bevoegde autoriteit van de Gemeenschap bedoeld, of de adoptanten; daardoor kan worden voorkomen dat deze laatsten zelf een adoptieprocedure moeten instellen – wat door de familie van herkomst als een agressieve daad kan worden beschouwd – en dat beide families tegenover elkaar komen te staan – bv. wanneer de familie van opvang wenst te adopteren: *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 30-32.

⁴²⁹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 30.

⁴³⁰ GERLO wijst erop dat deze voorwaarden allicht niet vervuld zijn in hoofde van de ouder die na echtscheiding het ouderlijk gezag niet langer uitoefent, maar zijn omgangsrecht en alimentatieplicht strikt naleeft. De voorwaarden zijn wellicht wel vervuld in hoofde van de uit het ouderlijk gezag ontzette ouder. Zie J. GERLO, *Personen- en Familierecht*, p. 139, nr. 313.

weigering uitgaat van beide ouders *of van de ouder aan wie de bewaring van het kind is toevertrouwd*, de rechtbank de adoptie, behalve wanneer het gaat om een nieuwe adoptie, slechts kan uitspreken indien degene die weigert toe te stemmen, zich niet om de te adopteren persoon heeft bekommerd of diens gezondheid, veiligheid of zedelijkheid in gevaar heeft gebracht”.

Als de weigering uitging van de ouder die de bewaring over het kind heeft, moest om de adoptie te kunnen uitspreken dus worden vastgesteld dat hij zich niet had bekommerd om het kind of zijn gezondheid, veiligheid of zedelijkheid in gevaar had gebracht. De ouder(s) had (hadden) aldus een vetorecht voor zover hij (zij) zich steeds tegenover zijn (hun) kind heeft (hebben) bekommerd, en zijn gezondheid, veiligheid of zedelijkheid niet in gevaar heeft (hebben) gebracht.⁴³¹

Krachtens dezelfde bepaling kon de adoptie daarentegen wel worden uitgesproken, ongeacht de weigering van de ouder die de bewaring niet heeft, voor zover die weigering niet verantwoord was.⁴³² In dit geval was het criterium dat de rechter diende te hanteren, veel soepeler: de jeugdrechtbank kon de adoptie uitspreken indien zij de weigering onverantwoord achtte, dat wil zeggen indien zij oordeelde dat de weigering een misbruik van bevoegdheid inhield (*‘refus abusif’*).⁴³³

216. In artikel 348-11 B.W. wordt daarmee ten gronde geopteerd voor een betere bescherming van de vader of de moeder die de bewaring over het kind niet heeft⁴³⁴, waardoor in bepaalde gevallen de adoptie door de nieuwe echtgenoot of partner van de ouder die het ouderlijk gezag exclusief uitoefent, moeilijker kan worden.

Die oplossing past volgens de wetgever overigens in het geheel van de hervormingen ingevoerd bij de wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag (die aan de ouder aan wie de uitoefening van het ouderlijk gezag is ontnomen, een aantal rechten laat).⁴³⁵

⁴³¹ P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 980.

⁴³² Deze ouder had daarmee dezelfde positie als de voogd, de toeziende voogd resp. de voogd *ad hoc*.

⁴³³ P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 980. Zie ook Gent (Jk.) 15 april 1996, *R.W.* 1997-98, 882, *J.dr.Jeun.* 2001, afl. 208, 45, Gent 14 november 1994, *R.W.* 1995-96, 371; *J.dr.jeun.* 1996, 132, noot, *R.W.* 1995-96, 1247, *KIDS* III, 3.2.4, 11 en Brussel (Jk.) 8 maart 1973, *Pas.* 1973, II, 114, *Rev.not.b.* 1973, 373.

⁴³⁴ Vgl. oud art. 353 B.W. en P. SENAËVE, *Compendium 2003*, nr. 980.

⁴³⁵ *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 31.

217. In geval van een nieuwe adoptie moet nog steeds worden vastgesteld dat de weigering van de ouder(s) onverantwoord was, maar niet langer dat de vader of de moeder zich niet om het kind bekommerden of het in gevaar brachten; zulks wordt vermoed, aangezien zij toestemden in de eerste adoptie.⁴³⁶

c. Gedwongen adoptie en de mensenrechten

218. In de rechtsleer werd de opvatting verdedigd dat de mogelijkheid van adoptie tegen de wil van (een van) de ouders strijdig zou zijn met het E.V.R.M., in het bijzonder met artikel 8, dat de bescherming van het gezinsleven inhoudt.⁴³⁷

In de Belgische rechtspraak werd deze stelling (terecht) verworpen.⁴³⁸

219. Ook de voormalige Europese Commissie voor de Rechten van de Mens heeft herhaaldelijk geoordeeld dat gedwongen adoptie van een kind tegen de wil in van (één van) de ouders, weliswaar een inmenging inhoudt van een overheidsorgaan in het gezinsleven van de ouder(s), maar verantwoord kan zijn, op grond van de concrete omstandigheden van het geval, overeenkomstig artikel 8, tweede lid E.V.R.M.⁴³⁹

220. In het arrest *Söderbäck t/ Zweden* van 28 oktober 1998 oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat gelet op de minieme contacten tussen de oorspronkelijke vader en zijn kind enerzijds, en de langdurige contacten tussen de stiefvader en het kind anderzijds, de gedwongen adoptie door de stiefouder zoals toegestaan door de Zweedse rechtbanken, geen schending uitmaakte van artikel 8 E.V.R.M.

In de ontvankelijkheidsbeslissing *Trijntje Kuijper t/ Nederland* van 3 maart 2005 betreffende de gedwongen adoptie door een stiefmoeder tegen de wil van de oorspronkelijke moeder, oordeelde het E.H.R.M. dat dergelijke gedwongen adoptie weliswaar een inbreuk in het gezinsleven van de oorspronkelijke moeder inhoudt, maar dat de inbreuk *in casu* verantwoord was op grond van artikel 8.2. E.V.R.M. De beslissing van de Nederlandse

⁴³⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1 en nr. 50-1367/1, 32.

⁴³⁷ A. HEYVAERT en H. WILLEKENS, *Beginselen van het gezins- en familierecht na het Marchxarrest*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1981, nr. 60. Zie daarover P. SENAEVE, "Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling", *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, p. 164, nrs. 314-316.

⁴³⁸ *Gent (Jk.)* 26 juni 1980, *R. W.* 1980-81, 1846.

⁴³⁹ E.C.R.M., Verzoek nr. 7626/76, beslissing inzake de toelaatbaarheid d.d. 11 juli 1977, alsook Verzoek nr. 9520/81, beslissing inzake de toelaatbaarheid d.d. 13 maart 1984.

rechtscolleges – die conform artikel 1:228 B.W. het principiële vetorecht van de moeder naast zich neerlegden omdat zij naar hun oordeel misbruik maakte van haar wettelijke (veto)recht – was immers in overeenstemming met de wet, gebaseerd op wettige redenen en de adoptie was ‘noodzakelijk in een democratische samenleving’, wat wil zeggen dat de adoptiebeslissing een redelijk evenwicht tot stand brengt tussen de belangen van de betrokken partijen, waarbij bijzondere aandacht mocht en moest worden besteed aan het hoger belang van het kind. Door de adoptie toe te staan zijn de nationale autoriteiten hun appreciatiemarge dus niet te buiten gegaan, noch hebben ze onevenredig getrancheerd tussen de in het geding zijnde belangen. Bijgevolg verklaarde het Europese Hof het verzoek unaniem onontvankelijk.⁴⁴⁰

221. In de arresten E.P. t/ Italië en P., C. en S. t/ Verenigd Koninkrijk oordeelde het Europese Hof daarentegen dat de niet-consensuele adoptie *in casu* wel een schending uitmaakte van artikel 8 E.V.R.M.

In het arrest E.P. t/ Italië van 16 november 1999, aangaande de klacht van de moeder dat de dochter tegen haar wil werd geadopteerd, oordeelde het Hof dat de nationale overheden, hoewel ze een ruime appreciatiemarge genieten, er niet in geslaagd waren alle redelijkerwijze te verwachten stappen te ondernemen om te verzekeren dat de kansen van herstel van de relatie tussen moeder en dochter niet definitief werden uitgesloten. Deze inmenging in het recht van de moeder op bescherming van het gezinsleven kon niet verantwoord worden op grond van artikel 8.2 E.V.R.M.

In arrest P., C. en S. t/ Verenigd Koninkrijk van 16 juli 2002 betrof het een gedwongen adoptie van een kind dat onmiddellijk na de geboorte van zijn ouders werd verwijderd wegens het gevaar dat uitging van hun gedrag. Het Hof oordeelde dat de plaatsingsmaatregel die in het kader van de verwijdering werd getroffen, de hereniging van het kind met de ouder(s) als uiteindelijk doel moet hebben. Bovendien leidde het gebrek aan rechtsbijstand voor de ouders en de snelheid waarmee de procedure werd gevoerd, ertoe dat de ouders niet effectief gehoord konden worden. Het Hof besliste daarom dat zowel de verwijdering van het kind als de adoptie ervan een schending inhielden van artikel 8.2 E.V.R.M.

⁴⁴⁰ Vgl. met de ontvankelijkheidsbeslissing in de zaak Klaus Bader t/ Duitsland van 5 juli 2005, alsook met de ontvankelijkheidsbeslissing F. t/ Slowakije van 18 oktober 2005.

**DEEL II.
DE JURIDISCHE GEVOLGEN
VAN DE ADOPTIE**

FREDERIK SWENNEN

Hoofddocent Universiteit Antwerpen

HOOFDSTUK I.

UITGANGSPUNTEN

§ 1. ALGEMENE SITUERING

222. Naar juridische gevolgen gezien, is de adoptie de rechtsinstelling waarin nieuwe afstammings- en verwantschapsbanden tot stand komen tussen (de familie van) de adoptant of adoptanten enerzijds en (de familie van) de geadopteerde anderzijds.

Daarom moet de adoptie als een vorm van afstamming worden beschouwd, ook al regelt de wetgever haar in een afzonderlijke Titel VIII van het B.W.¹

Anders dan de principieel (vermoede) biologische grondslag van de oorspronkelijke afstamming, is de grondslag voor de adoptieve afstamming een rechterlijke beslissing. Vooral Franstalige rechtsleer noemt de adoptie daarom ten onrechte een fictieve of artificiële afstamming.² Onterecht, want de rechtsgevolgen van de adoptie zijn uiteraard reël.³

223. De rechtsgevolgen van de adoptie betreffen de staat van een persoon en daardoor zijn burgerlijke rechten en plichten. Daarom is de regeling van die rechtsgevolgen een federale bevoegdheid.⁴

¹ Wet 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *B.S.* 16 mei 2003 (Adoptiewet I) en Wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft, *B.S.* 16 mei 2003 (Adoptiewet II).

Programmawet van 27 december 2004, *B.S.* 31 december 2004 (Reparatiewet I); Wet houdende diverse bepalingen van 27 december 2004, *B.S.* 31 december 2004 (Reparatiewet II); Wet 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen, *B.S.* 29 juli 2005 (Reparatiewet III). Decreet Vlaams Parlement 30 april 2004 tot regeling van de binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen, *B.S.* 8 september 2004 (Adoptiedecreet).

Omzendbrief 24 augustus 2005 betreffende de tenuitvoerlegging van de hervorming van de adoptie, *B.S.* 29 augustus 2005.

Voornaamste parlementaire stukken:

Parl.St. Kamer 2000-01, nr. 50-1366/1 (verder: Memorie van Toelichting en Advies Raad van State); 2001-2002, nr. 50-1366/11 (verder: Kamerverslag I) en 2002-2003, nr. 50-1366/16 (verder: Kamerverslag II).

Parl.St. Senaat 2002-03, nr. 2-1428/4 (verder: Senaatsverslag).

² Bv. H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, Brussel, Bruylant, 4e uitg., 1990, II, vol. 2, 1146; A.-C. VAN GYSEL (dir.), *Précis de droit de la famille*, Brussel, Bruylant, 2004, 472; G. MAHIEU, *L'adoption*, in *Répertoire notarial*, I, 3, Brussel, Larcier, 1989, 60. Zie nochtans ook de oudere Nederlandstalige rechtsleer: C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1970, 365; J. MOENS, P. VERLYNDE en L. VERSCHINGEL, *Adoptie naar Belgisch en internationaal recht*, Heule, UGA, 1985, 81.

³ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 8e uitg., 2004, 886.

⁴ Advies Raad van State, 150-153; Kamerverslag I, 8 en 18.

224. Voor een goed begrip van de rechtsgevolgen van de adoptie is het onderscheid tussen de gewone adoptie en de volle adoptie essentieel. Ondanks (beperkte) kritiek erop⁵ zijn de beide adoptievormen naast elkaar behouden.⁶ Ik licht meteen de respectieve uitgangspunten toe.

De wetgever regelt achtereenvolgens de rechtsgevolgen die gemeenschappelijk zijn aan de beide vormen van adoptie, en vervolgens afzonderlijk de gevolgen eigen aan de gewone adoptie en de gevolgen eigen aan de volle adoptie. Eenmaal de uitgangspunten gekend, lijkt zo'n opsplitsing me niet functioneel. Ik deel Hoofdstuk II daarom in hoofdzaak op per rechtsgevolg en niet per adoptievorm.

225. Vooraf dit nog. De wetgever heeft, zoals is besproken in Deel I, in artikel 343 B.W. een aantal rechtsbegrippen met het oog op de adoptie gedefinieerd, met name "adoptant", "samenwonenden" en "kind".

De gewoonlijke betekenis van het begrip "kind" is in het personen- en familierecht: afstammeling in de eerste graad, ongeacht de leeftijd. In artikel 343, § 1, c) B.W. wordt "kind" daarentegen gedefinieerd als persoon beneden de achttien jaar, naar analogie van artikel 1 Kinderrechtenverdrag. Zo'n persoon heet in het personenrecht: minderjarige. Nu bedoelt de wetgever bij de regeling van de juridische gevolgen van de adoptie in een aantal gevallen kennelijk de "minderjarige" wanneer hij het heeft over "kind". Hij is dus niet consequent geweest. Ik gebruik hierna de begrippen "minderjarige" en "kind" consequent in hun gebruikelijke familierechtelijke betekenis als "persoon beneden de achttien jaar" resp. "afstammeling in de eerste graad, ongeacht de leeftijd". Waar nodig, stip ik aan waar de wetgever zich heeft vergist.

In mindere mate rijst hetzelfde probleem met het begrip "samenwonende"; ik kom daarop nog terug.

§ 2. UITGANGSPUNT VAN DE GEWONE ADOPTIE

A. In de adoptieve familie

226. De gewone adoptie brengt nieuwe afstammings- en verwantschapsbanden tot stand tussen de adoptant of adoptanten enerzijds en de geadopteerde en zijn afstammelingen anderzijds.

Enerzijds komen in de regel enkel afstammings- en verwantschapsbanden tot stand met de gewoon adoptant of adoptanten, maar niet met de

⁵ Kamerverslag I, 171 en 221.

⁶ Artikel 343, § 2 B.W.

familieleden ervan. De huwelijksbeletselen vormen daarop een beperkte uitzondering.⁷

Anderzijds meen ik dat met de afstammelingen van de geadopteerde enkel de oorspronkelijke of daarmee gelijkgestelde vol adoptieve afstammelingen zijn bedoeld, maar niet de gewoon adoptieve. Vanuit het standpunt van de geadopteerde gezien, komt op grond van art. 353-12 B.W. immers geen band van verwantschap tot stand met de adoptant van zijn *gewoon geadopteerde* adoptant. De *vol geadopteerde* wordt met een oorspronkelijke afstamming gelijkgesteld (zie verder).

De gevolgen van de gewone adoptie strekken zich ook niet uit tot andere leden van de oorspronkelijke familie.

De afstammingsband die tot stand komt tussen de adoptant(en) en de geadopteerde valt als 'gewone' afstammingsband te beschouwen⁸, maar is niet op alle vlakken even 'volwaardig' als de oorspronkelijke afstammingsband of de vol adoptieve afstammingsband.⁹ Bijvoorbeeld is de regeling van het erfrecht en van de successierechten verschillend van de oorspronkelijke afstamming.

B. In de oorspronkelijke familie

227. De gewone adoptie *vult* de oorspronkelijke afstamming *aan*. De geadopteerde behoudt met andere woorden zijn oorspronkelijke afstammings- en verwantschapsbanden en de rechten en verplichtingen die daaruit voortvloeien.¹⁰

Sommige van die rechten en plichten worden echter 'op waakvlam' gezet om interferenties met de rechtsgevolgen van de gewone adoptie te vermijden. Het uitgangspunt hierbij is dat de gevolgen van de gewone adoptie voorgaan op deze van de oorspronkelijke afstamming. Deze laatste heeft maar gevolgen voor zover deze niet in strijd zijn met die van de gewone adoptie.¹¹

Om die reden heeft de wetgever de rechtsgevolgen van de gewone adoptie, in verhouding tot die van de oorspronkelijke afstamming, uitdrukkelijk geregeld. Dat gebeurt op een vrij ingewikkelde wijze. De wetgever had met eenvoudiger verwijsbepalingen kunnen werken.

⁷ Daarover *infra* nr. 270 e.v.

⁸ Bijvoorbeeld kan de gewoon geadopteerde als bloedverwant de gerechtelijke onbekwaamverklaring van de adoptant vorderen. C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 434.

⁹ Anders: P. SENAËVE, *o.c.*, 1004.

¹⁰ Aldus uitdrukkelijk art. 348 B.W. vóór de wetwijziging van 1969.

¹¹ Argument uit art. 350, tweede lid B.W., dat de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming na de adoptie betreft.

§ 3. UITGANGSPUNT VAN DE VOLLE ADOPTIE

A. In de adoptieve familie

228. “De volle adoptie verleent aan het kind en zijn afstammelingen een statuut met dezelfde rechten en verplichtingen, als ware het kind geboren uit de adoptant of uit de adoptanten”.¹²

Met “geboren uit” wordt uiteraard niet de biologische afstamming bedoeld maar de juridisch vastgestelde oorspronkelijke afstamming, ook al berust die niet op een bestaande biologische band.¹³

De vol geadopteerde wordt enerzijds volledig geïntegreerd in de adoptiefamilie: de nieuwe afstammings- en verwantschapsbanden strekken zich uit tot alle familieleden van de adoptant of adoptanten.

De nieuwe verwantschapsbanden strekken zich anderzijds uit tot de oorspronkelijke of vol geadopteerde afstammelingen van de vol geadopteerde, maar niet tot andere leden van zijn oorspronkelijke familie.

B. In de oorspronkelijke familie

229. De vol adoptieve afstamming en verwantschap *vervangen* de oorspronkelijke afstamming en verwantschap. In de regel houdt de vol geadopteerde daarom op, tot zijn oorspronkelijke familie te behoren.

De huwelijksbeletselen in de oorspronkelijke familie blijven wel bestaan, wegens de eugenetische grondslag ervan. Bovendien zouden oorspronkelijke familieleden ook een recht op persoonlijk contact behouden.¹⁴

C. De problematiek van de stiefouderadoptie

230. Onder de gelding van de vorige wetgeving bestond betwisting over de draagwijdte van het ophouden te behoren tot zijn oorspronkelijke familie in geval van volle eenouderadoptie.¹⁵

¹² Art. 356-1, eerste lid B.W.

¹³ Memorie van Toelichting, 41.

¹⁴ Bv. J. GERLO, *Handboek voor familierecht. Deel 1. Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2003, 354. Daarover meer *infra* nr. 269.

¹⁵ De verschillende, hierna vermelde, strekkingen worden uitgebreid toegelicht door R. UYTENDAELE, ‘De volle stiefouderadoptie: dode letter of uitzondering?’, *R.W.* 1989-90, 1049; R. UYTENDAELE, ‘De volle eenouderadoptie’, in P. SENAEVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 89; I. LAMMERANT, ‘Quelques problèmes actuels soulevés par l’adoption plénière’, *T.B.B.R.* 1988, 525, nrs. 19-38; I. LAMMERANT, *L’adoption et les droits de l’homme en droit comparé*, Brussel, Bruylant, 2001, nr. 179. Zie voorts G. MAHIEU, *o.c.*, 101-1; I. ANNE, ‘Recente ontwikkelingen inzake adoptie’, in P. SENAEVE (ed.), *Personen- en familierecht*, Themis cahier 7, Brugge, die Keure, 2001, 10-13.

Volgens de stelling-SENAEVE, genoemd naar de voortrekker van deze meerderheidsopvatting, hield de geadopteerde na volle eenouderadoptie volledig op te behoren tot zijn oorspronkelijke familie, dus zowel langs vaderszijde als langs moederszijde. Bijgevolg hield de vol geadopteerde bij stiefouderadoptie ook op te behoren tot de familie van de oorspronkelijke ouder wiens partner tot adoptie overging.

Naar het oordeel van CASMAN was de tweezijdige verdwijning uit de oorspronkelijke familie bij volle eenouderadoptie strijdig met de beginselen van het nieuwe afstammingsrecht van 1987.¹⁶ Nu de afstamming langs moederszijde en langs vaderszijde onafhankelijk van elkaar worden gevestigd, kon de volle eenouderadoptie enkel de vervanging tot gevolg hebben van de afstammingsband van hetzelfde geslacht als de vol adoptant, terwijl de oorspronkelijke afstamming met de andere ouder bleef bestaan. Meteen was het probleem van de volle stiefouderadoptie opgelost.

Een tussenstelling werd uitgewerkt door LAMMERANT en UYTENDAELE. Zij hielden als regel aan dat de volle eenouderadoptie de tweezijdige verdwijning uit de oorspronkelijke familie teweegbrengt. Zij maakten een uitzondering voor de volle stiefouderadoptie, nu die juist tot doel heeft de geadopteerde opnieuw een tweezijdig functionerende afstamming te bezorgen.

Het Arbitragehof heeft uiteindelijk deze derde strekking toegepast.

Zonder uitdrukkelijk stelling te kiezen, heeft het Arbitragehof in 1997 een eerste maal geoordeeld dat oud artikel 370, § 1, tweede lid B.W. het gelijkheidsbeginsel niet schendt als het aldus wordt geïnterpreteerd dat de geadopteerde niet verdwijnt uit de familie van de ouder wiens echtgenoot vol adopteert.¹⁷

In een tweede arrest heeft het Arbitragehof deze oplossing uitgebreid tot de volle adoptie door de feitelijke partner van het andere geslacht dan de oorspronkelijke ouder, met wie deze een feitelijk gezin vormt.¹⁸ Uit de rechtsoverwegingen B5 en B7 valt duidelijk af te leiden dat het Hof van oordeel is dat de volle eenouderadoptie in de regel wel de tweezijdige verdwijning uit de oorspronkelijke familie tot gevolg heeft. Dit viel ten

¹⁶ H. CASMAN, 'Adoptie, volle adoptie en verklaring van adopteerbaarheid', in G. BAETEMAN (ed.), *Afstamming en adoptie*, Brussel, Story-Scientia, 1987, 413.

¹⁷ Arbitragehof, arrest nr. 67/97 van 6 november 1997, *R.W.* 1997-98, 1469; *J.L.M.B.* 1998, 1192, noot D. PIRE, 'Requiem pour un effet pervers de l'adoption plénière?'; *Not. Fisc. M.* 1998, 148, noot I. VAN OPSTAL, 'Het kind ten volle geadopteerd door zijn stiefouder: ongelijk behandeld?'.
¹⁸ Arbitragehof, arrest nr. 53/2000 van 3 mei 2000, *R.W.* 2000-01, 687, noot F. SWENNEN, 'Adoptie door de 'feitelijke partner' van een oorspronkelijke ouder'; *J.L.M.B.* 2000, 1066, noot D. PIRE, 'Concubinage et adoption plénière: un progrès important grâce à l'arrêt Pharaïlde'; *J.T.* 2000, 536, noot Y.-H. LELEU, 'Les recompositions familiales par voie d'adoption et la Cour d'arbitrage'; *T.J.K.* 2000, 76, noot.

overvloede ook *a contrario* af te leiden uit artikel 370, § 3, laatste lid B.W. Naar luid van die bepaling liet – en laat – enkel de volle adoptie door een vrouw van het (adoptief) kind van haar man, de naam van de geadopteerde ongewijzigd.

231. De rechtspraak van het Arbitragehof is nu gecodificeerd in het nieuwe art. 356-1, derde lid B.W.: de kinderen of adoptieve kinderen van de echtgenoot van de vol adoptant of van de persoon met wie hij samenwoont, blijven toch behoren tot de familie van die echtgenoot of samenwonende partner.

232. Het *oorspronkelijke kind van de echtgenoot of samenwonende partner van de vol adoptant* verdwijnt met andere woorden enkel uit de familie van de andere oorspronkelijke ouder of van de vorige echtgenoot of samenwonende partner die tot volle stiefouderadoptie was overgegaan.¹⁹ Ging die vorige echtgenoot of samenwonende partner tot gewone adoptie over, dan is de volle adoptie door de nieuwe stiefouder hoe dan ook maar mogelijk na overlijden van de gewoon adopterende vorige stiefouder, na herziening of na herroeping van de gewone adoptie of om zeer gewichtige reden. De volle stiefouderadoptie beëindigt de gevolgen van de gewone adoptie door de vorige stiefouder én doet de geadopteerde verdwijnen uit de oorspronkelijke familie van de ouder die die vorige stiefouder aanvulde.

Het *vol geadopteerde kind van de echtgenoot of samenwonende partner van de vol adoptant* blijft in elk geval behoren tot de vol adoptieve familie van die echtgenoot of samenwonende partner. Ging het om een volle eenouderadoptie, dan was het kind ook al verdwenen uit zijn andere oorspronkelijke familie en krijgt het nu opnieuw een tweezijdige vol adoptieve afstamming door de opeenvolgende adoptie die niet als nieuwe adoptie moet worden beschouwd. Ging het om een volle stiefouderadoptie, dan verdwijnt het kind nu uit de oorspronkelijke familie van de vorige echtgenoot of samenwonende partner van de echtgenoot of samenwonende partner van de huidige vol adoptant. Ging het om een gezamenlijke (of opeenvolgende) volle adoptie, dan was het kind al tweezijdig verdwenen uit zijn oorspronkelijke familie en verdwijnt het nu uit de vol adoptieve familie van de vorige echtgenoot of samenwonende partner van de echtgenoot of samenwonende partner van de huidige vol adoptant.

Moeilijker wordt het voor het *gewoon geadopteerde kind van de echtgenoot of samenwonende partner van de adoptant*. Dat dit kind “blijft behoren tot de familie” van die echtgenoot of samenwonende partner, kan niets anders betekenen dan dat de gevolgen van de gewone adoptie blijven bestaan. Er

¹⁹ Memorie van Toelichting, 42.

is dan een hybride adoptie: het kind is gewoon geadopteerd kind van de ene partner en vol geadopteerd kind van de andere partner. Of het nu ging om een gewone eenouderadoptie, een gewone stiefouderadoptie of een gezamenlijke of opeenvolgende gewone adoptie met de vorige partner, er valt moeilijk te verantwoorden dat in dit geval het kind (logischerwijze) zou blijven behoren tot de familie van de andere oorspronkelijke ouder. De gewone adoptant zou hier eerst alleen de gewone adoptie in een volle adoptie moeten laten omzetten of samen met zijn partner tot volle adoptie moeten overgaan.²⁰

233. In een interpretatieve wetsbepaling voorziet de wetgever in de retroactieve werking van de nu gecodificeerde rechtspraak van het Arbitragehof. In artikel 17 Adoptiewet I luidt het dat wanneer een persoon het (adoptief) kind van zijn *echtgenoot* ten volle heeft geadopteerd vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet, de afstammingsband tussen de echtgenoot en het *kind* dan niet als verbroken wordt beschouwd.

De wetgever is vergeten de oplossing uit te breiden tot de volle stiefouderadoptie door de feitelijke partner, terwijl die uitbreiding wel in artikel 356-1 B.W. is overgenomen. Met die categorie rijst wel een probleem, doordat artikel 343 B.W., wat betreft de feitelijke partner, strikter is geformuleerd dan de verwijzing naar het “feitelijke gezin” in arrest nr. 53/2000 van het Arbitragehof.

Daarnaast is met “kind” in het laatste zinsdeel wellicht ook de afstamming in de eerste graad bedoeld die intussen meerderjarig werd.

234. De wetgever bevestigt niet uitdrukkelijk de regel van de tweezijdige verdwijning uit de oorspronkelijke familie bij volle eenouderadoptie. Dit gevolg kan nu wel *a contrario* worden afgeleid uit de besproken gevolgen van de volle stiefouderadoptie.

235. Hoewel dat niet uit de letter van de wet voortvloeit, moet naar de bedoeling van de wetgever in functie van artikel 343, § 1, a) en b) B.W. worden uitgelegd wie tot volle stiefouderadoptie kan overgaan met behoud van de afstamming van het kind ten opzichte van de ouder.

De “persoon met wie hij samenwoont” is daarom enkel de persoon met wie hij wettelijk samenwoont of met wie hij op het ogenblik van het verzoek minstens drie jaar permanent en affectief samenwoont.

Wettelijke samenwoners hoeven geen drie jaar samen te wonen. Naar de bedoeling van de wetgever van 2003 moest ook hun samenwoning

²⁰ P. SENAEVE, ‘Opeenvolgende adopties’, in P. SENAEVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, p. 65, nr. 71.

echter wel permanent en affectief zijn.²¹ Sinds de Reparatiwet I geldt dit vereiste echter enkel nog voor de feitelijke samenwoners en niet meer voor de wettelijke.²²

Tussen de samenwoners mag geen absoluut huwelijksbeletsel bestaan wegens bloed- of aanverwantschap. Hoewel de tekstschikking anders doet vermoeden, geldt deze voorwaarde ook voor wettelijke samenwoners.²³ De wet verwijst daarnaast enkel naar absolute huwelijksbeletselen *wegens bloedverwantschap of aanverwantschap*. Met enige goede wil kan hieronder het huwelijksbeletsel tussen de vermoedelijke verwekker en het onderhoudsgerechtigde kind worden begrepen omdat daar een vermoeden van bloedverwantschap is. Wegens de gelijkstelling die artikel 356-1, eerste lid B.W. doorvoert, kunnen wellicht ook de huwelijksbeletselen in de vol adoptieve familie eronder worden begrepen. Om discriminaties te vermijden, moeten ook de absolute huwelijksbeletselen in de gewoon adoptieve familie, met een beroep op artikel 353-12 B.W., als bloed- of aanverwantschapsbeletselen worden gekwalificeerd.²⁴

De volle adoptie door een echtgenoot of partner die niet aan de voorwaarden van artikel 343 B.W. voldoet, is wel mogelijk, maar heeft dan de tweezijdige verbreking van de eerdere afstammingsbanden tot gevolg.

236. De wet maakt de ‘voordelige’ stiefouderadoptie ook nog mogelijk na het overlijden van de echtgenoot of samenwonende partner van de adoptant

Quid na ontbinding van de relatie door echt- of samenwoningscheiding? De reden voor de bevoordeling van de stiefouderadoptie is hier weggeval- len. Toch heeft bepaalde rechtspraak de ‘voordelige’ stiefouderadoptie door de feitelijke partner van de adoptant toegelaten hoewel de samenwo- ning in de periode tussen de adoptieakte en de homologatie ervan was beëindigd.²⁵ Naar de letter van artikel 343, § 1, b) B.W. blijft de uitspraak van de adoptie in zo’n geval mogelijk. Wellicht heeft in het geciteerde geval echter meegespeeld dat de gewezen feitelijke partner ook de verwekker was ten opzichte van wie de oorspronkelijke afstamming niet meer kon worden gevestigd. Bovendien is volgens de regering de effectieve samenwo- ning op het ogenblik van de uitspraak vereist.²⁶

²¹ F. SWENNEN, ‘Het nieuwe interne adoptierecht: *horresco referens*’, *R.W.* 2003-04, 441, nr. 10.

²² Memorie van Toelichting bij Reparatiwet I, *Parl. St.* Kamer 2004-05, nr. 51-1437/1, 149.

²³ *Ibid.*

²⁴ H. WILLEKENS, *Comm. Pers.*, art. 161, nr. 1, volgens wie het begrip “bloedverwantschap” in art. 161 B.W. zowel op de oorspronkelijke als op de adoptieve afstamming doelt.

²⁵ Jeugdrrb. Antwerpen 29 april 2003, *R.W.* 2003-04, 1311, noot.

²⁶ Memorie van Toelichting bij Reparatiwet I, *Parl. St.* Kamer 2004-05, nr. 51-1437/1, 149.

237. De bevoordeling van de stiefouderadoptie zal wellicht op korte termijn worden uitgebreid tot de adoptie door een partner van hetzelfde geslacht.²⁷ Zie hierover nader *supra* Deel I en *infra* nr. 263.

§ 4. DE TEMPORELE GEVOLGEN VAN DE ADOPTIE

238. De adoptie krijgt pas *uitwerking* na de overschrijving van de definitieve beslissing in de registers van de burgerlijke stand.²⁸ Die overschrijving gebeurt “onmiddellijk” nadat de ambtenaar het beschikkende gedeelte van de adoptiebeslissing toegezonden kreeg. Deze toezending gebeurt onverwijld door de griffier, na het verstrijken van de termijn voor hoger beroep of voor de voorziening in cassatie, dan wel na de afwijzing van de voorziening.²⁹

Dit tijdstip van uitwerking is bijvoorbeeld van belang voor de gevolgen van de adoptie inzake de toekenning van de Belgische nationaliteit, waarvoor ze als aanknopingspunt geldt.³⁰

Onder de vorige regeling verwees de wetgever ter zake van de overschrijving naar artikel 333, § 3, derde lid B.W. inzake de oorspronkelijke afstamming. Daar is de overschrijving in de regel een zuiver administratieve formaliteit zonder rechtsgevolgen. Sommigen beweerden dan ook dat de adoptie al uitwerking kreeg vanaf het in kracht van gewijsde gaan van de beslissing.³¹ Op grond van de duidelijke wettekst en zeker nu de verwijzing naar artikel 333 B.W. is weggevallen, moet nochtans de overschrijving (weer) als bepalend worden beschouwd.

239. De adoptie roept een nieuwe rechtstoestand in het leven en is dus constitutief van staat, dit is met rechtsgevolgen *ex nunc*. Artikel 349-1 B.W. wijkt daarvan af door de bepaling dat de adoptie, nadat zij uitwerking heeft gekregen, retroactief gevolgen heeft vanaf (het tijdstip van) de neerlegging van het verzoekschrift.³² De wetgever heeft deze regel met name aangehouden om de geadopteerde erfrechtelijk veilig te stellen.³³ Overlijdt de

²⁷ Wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St.* Kamer 2005-2006, nr. 51-664/10, art. 2.

²⁸ P. SENAËVE, *o.c.*, 991; A. HEYVAERT, *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed*, Mechelen, Kluwer, 2002, 590.

²⁹ Art. 349-1 B.W. en art. 1231-19 Ger.W.

³⁰ *Infra* nr. 245.

³¹ Bv. G. MAHIEU, *o.c.*, 56.

³² Art. 349-1 B.W.

³³ Memorie van Toelichting, 32.

adoptant tijdens de procedure, dan kan deze immers zonder hem worden voortgezet. De geadopteerde moet in dat geval ook erfgerechtigd zijn.

Enkel voor de gewone adoptie van een gerechtelijk onbekwaamverklaarde heeft de wetgever de periode tussen de neerlegging van het verzoekschrift en de overschrijving geregeld, door te bepalen dat de opdracht van de voordien aangeduide voogd pas eindigt bij de overschrijving van de adoptiebeslissing.³⁴

De aanbeveling door de Raad van State om de verhouding tussen de oorspronkelijke en adoptieve afstamming in het algemeen te regelen voor de genoemde tussenperiode³⁵, is niet gevolgd.

De beperkte retroactieve werking doet er daarom bijvoorbeeld niet aan af dat de adoptant zich vóór de overschrijving van de adoptie nog niet op de gevolgen van de adoptie, bijvoorbeeld het ouderlijk gezag, kan beroepen. Ook al verkrijgt de adoptie nadien uitwerking, toch kan hij dus wegens niet-afgeven van het kind worden veroordeeld.³⁶

§ 5. DE INVLOED VAN DE VASTSTELLING VAN DE OORSPRONKELIJKE AFASTAMMING NA DE ADOPTIE

240. De vestiging van de oorspronkelijke afstamming van de geadopteerde ten aanzien van de *adoptant* of *één van de adoptanten* nadat de beslissing in kracht van gewijsde is gegaan, maakt *ex nunc* een einde aan de adoptie ten aanzien van die adoptant.³⁷ Deze vorm van beëindiging van de adoptie wordt hierna besproken in Deel III.

241. De vestiging van de oorspronkelijke afstamming ten aanzien van een *andere persoon* dan de adoptant of één van de adoptanten nadat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, maakt aan de adoptie geen einde.³⁸

Wellicht is met “vonnis” ruimer bedoeld: de *adoptiebeslissing*, eventueel in hoger beroep gewezen.

De wetgever verwijst naar de vestiging van de afstamming *na het in kracht van gewijsde gaan* van de adoptiebeslissing. Onder de vorige regeling was er sprake van de vestiging van de oorspronkelijke afstamming na de adoptiebeslissing.

De nieuwe regel mag niet aldus worden gelezen dat voortaan de vestiging van de afstamming in de periode tussen de beslissing en het in

³⁴ Art. 353-11 B.W.

³⁵ Advies Raad van State, 158.

³⁶ Cass. 1 februari 1977, A.C. 1977, 611.

³⁷ Art. 350, eerste lid B.W.

³⁸ Art. 350, tweede lid B.W.

kracht van gewijsde gaan ervan, de adoptie wél zou beëindigen. Volgens de algemene procesrechtelijke regels komt het de ouders hier toe derdenverzet aan te tekenen.

Vroeger zowel als nu heeft de vestiging van de afstamming vóór de adoptiebeslissing tot gevolg dat de ouder(s) alsnog tot de adoptie moet(en) toestemmen.³⁹

242. Op de gevolgen van de oorspronkelijke afstamming, gevestigd na (het in kracht van gewijsde gaan van) de adoptiebeslissing, zijn de hiervóór beschreven algemene uitgangspunten van toepassing.

In geval van gewone adoptie heeft de vestiging van de oorspronkelijke afstamming slechts gevolg voor zover zij niet in strijd is met de gevolgen van de adoptie. Onder de vorige regeling kon de oorspronkelijke ouder bovendien geen aanspraak maken op onderhoudsgeld en op erfrecht jegens zijn kind.⁴⁰ Die beperkingen zijn nu geschrapt.

In geval van volle adoptie heeft de oorspronkelijke afstamming geen ander gevolg dan het ontstaan van huwelijksbeletselen en eventueel een recht op persoonlijk contact.

243. Op grond van artikel 350, tweede lid B.W. worden ouders en kinderen anders behandeld naargelang het kind al dan niet geadopteerd is.

Is het kind geadopteerd wanneer de oorspronkelijke afstamming wordt gevestigd, dan sorteert deze afstamming geen of slechts beperkte rechtsgevolgen, terwijl zij wel rechtsgevolgen heeft als het kind niet geadopteerd is.

Deze verschillende behandeling is niet discriminerend. De wetgever dient zonder disproportionele gevolgen het belang van het kind, enerzijds door de affectieve en sociale banden die door de adoptie zijn ontstaan, te beschermen en anderzijds door te verhinderen dat van de vaststelling van afstamming gebruik wordt gemaakt om belangen te dienen die niet overeenstemmen met die van de geadopteerde.

Voor zover deze regeling vóór de hervorming ook gold tegen de vader ingeval de moeder haar oorspronkelijk kind had geadopteerd, was ze wel discriminerend.⁴¹

Naar analogie van de stiefouderadoptie moet hetzelfde besluit wellicht worden getrokken als de echtgenoot of samenwonende partner van de

³⁹ F. SWENNEN, 'Het nieuwe interne adoptierecht', *L.c.*, nrs. 17 en 37 en voordien H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *o.c.*, 1174.

⁴⁰ Art. 362, tweede lid B.W.

⁴¹ Arbitragehof, arrest nr. 50/98 van 20 mei 1998, *R. W.* 1998-99, 710; *Rev. not. b.* 1999, 249, noot E. BEGUIN, 'Quand le mieux se révèle l'ennemi du bien des enfants adoptifs'; *J.L.M.B.* 1998, 1157, noot D. PIRE, 'Filiation, adoption et cour d'arbitrage: encore une violation de la Constitution'.

adoptant geen adoptieve maar een oorspronkelijke afstammingsband met het kind vestigt en die vestiging tot doel heeft het kind opnieuw een tweezijdige afstamming te bezorgen. Een gepubliceerde uitspraak betrof een man die het gewoon geadopteerde kind van zijn echtgenote had erkend. De echtgenoten wensten de naam van de man aan het kind te geven met toepassing van artikel 335, § 3 B.W. Dat werd hen geweigerd omdat het om een rechtsgevolg van de oorspronkelijke afstamming ging dat strijdig was met de adoptieve afstamming, volgens welke het kind de naam van de adopterende moeder had gekregen. Wegens de onlogische uitkomst van die strikte interpretatie van de wet, legde de rechtbank de ambtenaar van de burgerlijke stand op de naamsverandering toch door te voeren.⁴²

§ 6. KENNIS VAN DE HERKOMST

244. Op grond van art. 368-6 B.W. is de overheid verplicht tot verzameling en bewaring van de gegevens van de geadopteerde in verband met zijn herkomst, meer bepaald de identiteit van zijn oorspronkelijke vader en moeder, en in verband met zijn medische antecedenten. Met deze bepaling voert de wetgever artikel 30 van het Haagse Adoptieverdrag uit.

De verzameling en bewaring van gegevens moeten het de geadopteerde mogelijk maken zijn gezondheidstoestand te volgen en, belangrijker, zijn herkomst te achterhalen zo hij dat wenst.⁴³

De geadopteerde of zijn vertegenwoordiger krijgt toegang tot zijn gegevens – en passende begeleiding daarbij – in de mate toegestaan door de Belgische wet. Verzameling, bewaring en toegang tot de gegevens worden voorts geregeld in een koninklijk besluit. Dit is echter nog niet gebeurd. Er is wel al een Vlaamse regeling, waarover meteen meer.

In geval van een interne adoptie kan de geadopteerde zijn herkomst bij beide adoptievormen achterhalen via een afschrift van zijn geboorteakte.⁴⁴ De oorspronkelijke afstammingsgegevens blijven daarop ook na volle adoptie staan.⁴⁵

Zowel bij interne als bij internationale adoptie heeft de geadopteerde op grond van de Wet Verwerking Persoonsgegevens bovendien toegang tot zijn adoptiedossier en tot de herkomstgegevens die het bevat.⁴⁶ Of het

⁴² Rb. Gent 27 juli 1989, *R.W.* 1990-91, 24, noot J. GERLO, 'Naamwijziging van een adoptief buitenhuwelijks kind bij erkenning door de latere echtgenoot'.

⁴³ Uitgebreid over deze problematiek: I. LAMMERANT, *o.c.*, 638-635 en J. VAN BROECK, 'Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteouders te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan...', *T.B.B.R.* 2003, 407.

⁴⁴ Art. 45, § 1, tweede lid B.W.

⁴⁵ P. SENAËVE, *o.c.*, 899-1.

⁴⁶ J. VAN BROECK, *l.c.*, 40 e.v.

die bevat in geval van een internationale adoptie, hangt ervan af of het land van herkomst de afstammingsgegevens meedeelt.⁴⁷

Artikel 25 van het Adoptiedecreet voorziet in een inzagerecht in zijn dossier voor de geadopteerde vanaf de leeftijd van 14 jaar of voor de geadopteerde die volgens de adoptieambtenaar voordien al voldoende matuur is. Een uitvoeringsbesluit is er nog niet. Bovendien rijst de vraag in hoeverre het inzagerecht op Vlaams niveau kan worden geregeld.

Hoewel mogelijk volgens het Haagse Adoptieverdrag⁴⁸ en het Hof Mensenrechten⁴⁹, houden de Belgische en Vlaamse regelgevers dus geen rekening met de wens tot anonimiteit van de oorspronkelijke ouders. Een evenwichtiger regeling zou zijn dat zij zich tegen de bekendmaking zouden kunnen verzetten, en dat een onafhankelijke instantie over dat verzet zou oordelen.

Misschien komen deze overwegingen aan bod bij de ruimere reflectie over de anonimiteit van ouders, bijvoorbeeld ook van de sperma- of eiceldonor, die in de Federale Kamer is aangekondigd.⁵⁰

⁴⁷ Art. 16.2 Haags Adoptieverdrag.

⁴⁸ Toelichtend Verslag, nrs. 512 en 517, in *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-259/1.

⁴⁹ Hof Mensenrechten, arrest-Odièvre van 13 februari 2003, <http://www.echr.coe.int>.

⁵⁰ Memorie van Toelichting, 74.

HOOFDSTUK II.

OVERZICHT VAN DE JURIDISCHE GEVOLGEN

§ 1. NATIONALITEIT

245. In de regel worden de gewone en de volle adoptie in het nationaliteitsrecht gelijkgesteld met de oorspronkelijke afstamming.

De gevallen waarin de geboorte in België of uit Belgische ouders tot de *toekenning* van de Belgische nationaliteit leidt, worden in artikel 9 W.B.N. uitgebreid tot de adoptie, als die uitwerking⁵¹ heeft vóór de meerderjarigheid of vóór de ontvoogding van de geadopteerde. De adoptie wordt ook met de oorspronkelijke afstamming gelijkgesteld voor de toekenning van de nationaliteit aan tweede- en derdegeneratievreemdelingen en als gezamenlijk gevolg van de verkrijging door de ouder.⁵² Verdergaand heeft de betwisting van de oorspronkelijke afstamming wel en de beëindiging van de adoptieve afstamming, anders dan door nieuwe adoptie, vóór de meerderjarigheid of ontvoogding, niet het verlies van de Belgische nationaliteit tot gevolg.⁵³

Ook voor de *verkrijging* van de Belgische nationaliteit wordt met de adoptie in de regel op gelijke wijze rekening gehouden als met de oorspronkelijke afstamming.⁵⁴ Eén uitzondering op die regel heeft tot doel misbruik van de adoptie-instelling om nationaliteitsrechtelijke redenen te vermijden⁵⁵: voor de nationaliteitsverklaring met toepassing van artikel 12*bis*, § 1, 2° W.B.N. is een oorspronkelijke afstammingsband met een Belg vereist.

Ten slotte volgt de geadopteerde zijn adoptant, zoals een oorspronkelijke ouder, in het *verlies* van de Belgische nationaliteit. Adoptie van een Belg door een vreemdeling heeft in de regel ook het verlies van de Belgische nationaliteit tot gevolg.⁵⁶

⁵¹ *Supra* nr. 238.

⁵² Art. 11, tweede lid, 11*bis*, eerste en derde lid en 12 W.B.N.

⁵³ Cf. art. 8, § 4 W.B.N. Voorts over art. 9: M. VAN DE PUTTE en J. CLEMENT, *Nationaliteit*, in *A.P.R.*, Antwerpen, Kluwer, 2001, 68-71; P. SENAËVE, *o.c.*, 360-361.

⁵⁴ Art. 13, 2°-4° en 14, tweede lid W.B.N.

⁵⁵ Hierover algemeen I. ANNE, *l.c.*, 4.

⁵⁶ Art. 22, § 1, 3°, 4° en 6° W.B.N.

§ 2. NAMEN

A. Voornaam

246. De regeling is dezelfde voor beide adoptievormen.

In de loop van de procedure kan aan de rechtbank een wijziging van de voornamen worden gevraagd.⁵⁷ Er zijn drie mogelijkheden: ofwel blijft (blijven) de voorna(a)m(en) van de geadopteerde ongewijzigd, ofwel laat men de oorspronkelijke voorna(a)m(en) volgen of voorafgaan door (een) nieuwe voorna(a)m(en), ofwel vraagt men (een) volledig nieuwe voorna(a)m(en).

De mogelijkheid tot wijziging bestaat zowel voor minderjarige als voor meerderjarige geadopteerden.

Doorgaans wordt van de mogelijkheid gebruik gemaakt om de vreemde voornaam van een buitenlandse geadopteerde te verwestersen of te laten voorafgaan door een autochtone(re) voornaam.⁵⁸ Niets belet echter de wijziging van 'autochtone' voornamen, bijvoorbeeld van Monique naar Nathalie.⁵⁹

De rechtbank kan het verzoek tot wijziging inwilligen of weigeren. Het uitgangspunt bij haar oordeel moet zijn: de integratie van de geadopteerde in de nieuwe familie, en ruimer: de samenleving.⁶⁰ Is de geadopteerde minderjarig, dan oordeelt de rechter in zijn hoger belang.⁶¹ Meer algemeen geldt bij de keuze van de voorna(a)m(en) het algemene beginsel van art. 1 Naamwet, op grond waarvan de voornamen geen verwarring mogen stichten en de geadopteerde of derden niet mogen schaden.⁶²

247. Onder de oude regeling van artikel 360 B.W. werd de voornaamswijziging in onderlinge overeenstemming gevraagd door de partijen bij de adoptieakte, zodat naast de geadopteerde vanaf de leeftijd van vijftien ook zijn ouders of voogd inspraak hadden. In geval van gedwongen adoptie werd het verzoek gedaan door de eisende adoptant(en).

In de nieuwe regeling wordt het verzoek gedaan door de adoptant of de adoptanten. De geadopteerde moet vanaf de leeftijd van twaalf jaar toestemmen in de wijziging. Is hij vóór die leeftijd tot inspraak in staat, dan kan de rechter hem met toepassing van artikel 1231-10, eerste lid, 3° Ger.W. horen.⁶³ Is hij na die leeftijd nog niet in staat tot toestemmen, dan kan zijn

⁵⁷ Art. 349-2 B.W.

⁵⁸ Memorie van Toelichting, 32.

⁵⁹ Jeugdrb. Gent 23 juni 1972, *J.T.* 1973, 131.

⁶⁰ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 375.

⁶¹ Memorie van Toelichting, 32.

⁶² G. MAHIEU, *o.c.*, 64; H. CASMAN, *Notarieel familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 749.

⁶³ Memorie van Toelichting, 32.

toestemming met toepassing van artikel 348-1, tweede lid B.W. wellicht achterwege blijven. De ouders van de geadopteerde van minder dan achttien, of zelfs dan twaalf, hebben geen georganiseerde inspraak meer.

B. Familienaam

248. De familienaam is de naam die aanduidt tot welke familie een persoon behoort en is gemeenschappelijk aan een groep van personen – de familie – die zich daardoor onderscheidt van andere groepen van personen. De afstamming is het aanknopingspunt voor de familienaam. Vooralsnog heeft men doorgaans één familienaam, die dan ook de afstamming in één lijn aanduidt.

Op grond van die omschrijving van de familienaam is duidelijk dat de goede integratie van de geadopteerde in de adoptiefamilie in principe een wijziging van de familienaam naar de naam van de adoptant veronderstelt.⁶⁴

Bij de organisatie van de familienaam moeten ook overwegingen van sociaal nut meespelen. Omdat de familienaam voor andere deelnemers aan het rechtsverkeer een middel tot identificatie is, moet de toekenning ervan op eenvormige en eenvoudige wijze gebeuren en moet de familienaam in de regel onveranderlijk zijn.⁶⁵

249. De wetgever heeft voorgaande overwegingen trachten te verzoenen bij de organisatie van de familienaam na adoptie. Eenvoudig en eenvormig is de regeling bepaald niet. De wetgever voorziet in een soort van wettelijk stelsel (1) waarvan slechts in bepaalde gevallen kan worden afgeweken (2). De rechtstreeks betrokkenen moeten daarin toestemmen (3). Ten slotte moet de draagwijdte van de eventuele naamswijziging worden bepaald (4).

Tijdens de parlementaire voorbereiding was voorgesteld om zo veel mogelijk te verwijzen naar artikel 335 B.W. Aldus zouden toekomstige evoluties inzake de toekenning van de oorspronkelijke familienaam – bijvoorbeeld die van de moeder – meteen ook automatisch voor de adoptie gelden. Uit vrees dat dit voorstel uitstaans had met de toen nog niet aanvaarde adoptie door koppels van gelijk geslacht, is het verworpen.⁶⁶

⁶⁴ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 367-368.

⁶⁵ Arbitragehof, arrest nr. 161/2002, *NjW*2003, 309, noot RDC; arrest nr. 82/2004 van 12 mei 2004, *NjW*2004, 737, noot G. VERSCHULDEN; arrest nr. 171/2005 van 23 november 2005, www.arbitrage.be.

⁶⁶ Kamerverslag I, 48-50 en 54-55.

1. Wettelijk stelsel

250. De toekenning van een familienaam na adoptie gebeurt in de regel naar analogie van de toekenning bij oorspronkelijke afstamming.

In geval van *eenouderadoptie* krijgt de geadopteerde de familienaam van de adoptant.⁶⁷

In geval van een *gezamenlijke* of opeenvolgende adoptie door of binnen een ongelijkslachtig koppel, krijgt de geadopteerde de naam van de mannelijke adoptant.⁶⁸ Wanneer de adoptie door of binnen gelijkslachtige koppels mogelijk zal zijn, dan zullen de adoptanten in onderlinge overeenstemming mogen kiezen wie van beiden zijn naam aan de geadopteerde zal geven.⁶⁹ Wellicht schuilt in deze verschillende behandeling een discriminatie.⁷⁰ De keuze die de gelijkslachtige adoptanten maken voor de eerste geadopteerde, zal voor eventuele volgende geadopteerden moeten worden aangehouden.⁷¹

In geval van *stiefouderadoptie door de man* binnen een ongelijkslachtig koppel, krijgt de geadopteerde diens naam. Deze regeling wijkt in die zin af van artikel 335, § 3 B.W., dat bij vestiging van de vaderlijke adoptieve afstamming na de moederlijke oorspronkelijke of adoptieve afstamming, de familienaam van de man automatisch wordt toegekend, terwijl daartoe bij de latere vestiging van de vaderlijke oorspronkelijke afstamming een gezamenlijke verklaring van de ouders is vereist. De *stiefouderadoptie door de vrouw* binnen een ongelijkslachtig koppel heeft geen gevolgen op de familienaam.⁷² In geval van *stiefouderadoptie binnen een gelijkslachtig koppel*,

⁶⁷ Art. 353, § 1, eerste lid en 356-2, § 1, eerste lid B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 3 en 8.

⁶⁸ Art. 353, § 1, eerste lid en 356-2, § 1, eerste lid B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 3 en 8.

⁶⁹ Art. 353-1, § 2, eerste lid en 356-2, § 2, eerste lid B.W. zoals in te voegen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 3 en 8.

⁷⁰ Vgl. Arbitragehof, arrest nr. 171/2005 van 23 november 2005, www.arbitrage.be.

⁷¹ Art. 353-4bis en 356-2, § 2, derde lid B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 6 en 8.

⁷² Artikelen 353-1, § 1, eerste lid, 353-2, § 1, eerste lid (dat ten onrechte niet verwijst naar art. 347-2 B.W.), 353-4 (waarin ten onrechte sprake is van “kind” in plaats van “afstammeling in de eerste graad”), 356-2, § 1, eerste lid en art. 356-2, § 1, tweede lid B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 3, 4 en 8.

zullen de adoptant en zijn partner mogen kiezen wie van beiden zijn naam aan de geadopteerde zal geven.⁷³ Wellicht schuilt ook in deze verschillende behandeling een discriminatie. Opnieuw zal de naamkeuze ook voor de later te adopteren stiefkinderen gelden.⁷⁴

Dezelfde regeling geldt voor nieuwe adopties.

Van dit wettelijke stelsel kan nooit worden afgeweken in geval van volle adoptie.⁷⁵

Bij de gewone adoptie zijn de volgende afwijkingen mogelijk.

2. Afwijkingsmogelijkheden bij gewone adoptie

251. In geval van een *eerste adoptie* bestaat de mogelijkheid de naam van de geadopteerde te behouden, voorafgegaan of gevolgd door die van de adoptant, die van de adopterende man in geval van adoptie door een ongelijkslachtig koppel of, na de openstelling van de adoptie, die van de adoptant die zijn naam aan de geadopteerde zal geven in geval van een gelijkslachtig koppel.⁷⁶

Dat de adoptienaam de oorspronkelijke naam ook kan voorafgaan, is nieuw ten opzichte van de regeling van 1969.⁷⁷

Zonder uitdrukkelijke wettelijke grondslag wordt doorgaans een streepje tussen de zo samengestelde naam vereist⁷⁸, al is er ook afwijkende rechtspraak.⁷⁹ De samengestelde naam luidt dus Janssens – Peeters en niet Janssens Peeters. Het streepje kan uiteraard wel voor verwarring zorgen bij de samengestelde huwelijksnaam, waartussen ook een streepje hoort. Naar analogie van de Franse naamwetgeving is er misschien nog een toekomst voor het dubbele naamstreepje?

De naam van de geadopteerde blijft ongewijzigd als de naam dezelfde is als die van de adoptant, de mannelijke adoptant in een ongelijkslachtig koppel of de adoptant die, na de openstelling van de adoptie, zijn naam

⁷³ Art. 353-2, § 2, eerste lid en 356-2, § 2, tweede lid B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 3 en 8.

⁷⁴ Art. 353-4bis en 356-2, § 2, derde lid B.W. zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 6 en 8.

⁷⁵ Brussel 11 februari 2005, A.R. 2003/JR/111, onuitg.

⁷⁶ Artikel 353-1, § 1, tweede lid en § 2, tweede lid B.W. zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 3.

⁷⁷ Vóór 1969 bestond deze mogelijkheid op grond van het toenmalige art. 347 B.W. wel volgens G. MAHIEU, *o.c.*, 62, a).

⁷⁸ Brussel 7 april 1976, *J.T.* 1976, 482.

⁷⁹ Brussel 30 mei 1995, *R.W.* 1995-96, 787.

aan de geadopteerde zal geven in een gelijkslachtig koppel.⁸⁰ Wellicht is de schrijfwijze doorslaggevend, al kan ook iets gezegd worden voor een fonetische invulling van deze voorwaarde. Zo neen, zou de dubbele naam Peeters – Peeters niet mogelijk zijn, maar de dubbele naam Peeters – Peters wel.⁸¹

De oude regeling waarbij de gewoon geadopteerde na eenouderadoptie door een weduwe de naam van haar vooroverleden echtgenoot kon krijgen, is niet aangehouden.

252. In geval van een *nieuwe (stiefouder)adoptie* kan bij wijze van afwijking op de algemene regel een samenstelling worden gevraagd van de oorspronkelijke naam van de geadopteerde, als die was behouden of aangevuld met de vorige adoptienaam, *of* van de vorige adoptienaam⁸² enerzijds, met de naam van de nieuwe adoptant anderzijds.⁸³ De volgorde valt te kiezen.

Anders dan bij de oorspronkelijke afstamming kan bij de opeenvolgende adoptie door een vrouw en door een man dus een dubbele naam worden toegekend aan het kind.

Was de oorspronkelijke familienaam van de geadopteerde dezelfde als de nieuwe adoptienaam, dan verkrijgt hij die naam ongewijzigd opnieuw.⁸⁴

In de wet is m.i. onterecht sprake van “kind” in plaats van “afstammeling in de eerste graad”. De regels gelden immers ook voor meerderjarige geadopteerden.⁸⁵

253. Van de *meerderjarige geadopteerde* kan bovendien het behoud zonder meer van zijn oorspronkelijke of eerdere adoptienaam worden gevraagd.⁸⁶

⁸⁰ Art. 353-1, § 1, derde lid en § 2, derde lid B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 3.

⁸¹ Over dit alles C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 369.

⁸² Deze hypothese is kennelijk per vergetelheid niet uitgebreid tot de nieuwe stiefouderadoptie door een gelijkslachtige partner: art. 353-2, § 2, zoals in te voegen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 4.

⁸³ Art. 353-2, § 1 tweede en derde lid en § 2, tweede en derde lid en 353-3 B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 4.

⁸⁴ Art. 353-2, § 1, vierde lid en § 2, vierde lid B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 4.

⁸⁵ F. SWENNEN, ‘Het nieuwe interne adoptierecht’, *l.c.*, nr. 35.

⁸⁶ Art. 353-3 B.W., zoals te wijzigen door wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 4.

Dat deze mogelijkheid niet bestaat voor minderjarige geadopteerden, is volgens het Arbitragehof niet discriminerend.⁸⁷ Enerzijds moeten minderjarige geadopteerden zo goed mogelijk in de familie worden geïntegreerd met het oog op socialisering. Anderzijds weegt hiertegen minder dan bij meerderjarigen op dat de naam principieel onveranderlijk is wegens de functie ervan voor de sociale omgeving. Toch is duidelijk dat oorspronkelijke vaders soms hun toestemming tot de stiefouderadoptie weigeren wegens de verplichte wijziging van de familienaam.

3. Toestemmingen

254. Onder de oude regeling moesten de beschreven afwijkingen, zoals de voornaamswijziging, in onderlinge overeenstemming worden gevraagd door de partijen bij de adoptieakte of werd, in geval van gedwongen adoptie, het verzoek gedaan door de eisende adoptant(en).

In de nieuwe regeling⁸⁸ moet het verzoek uitgaan van “de partijen”. In de regel zijn dat, in de eenzijdige verzoekschriftprocedure, de adoptanten. Wellicht kunnen zij het verzoek ook alleen doen als de procedure wegens een toestemmingsweigering tegensprekelijk verloopt.

De geadopteerde moet zelf toestemmen vanaf de leeftijd van twaalf jaar. Is hij vóór die leeftijd tot inspraak in staat, dan kan de rechter hem ook hier met toepassing van artikel 1231-10, eerste lid, 3° Ger.W. horen. Is hij na die leeftijd nog niet in staat tot toestemmen, dan kan wellicht zijn toestemming ook hier met toepassing van artikel 348-1, tweede lid B.W. achterwege blijven.

Anders dan bij de voornaamswijziging is bij de naamkeuze bij adoptie *van een minderjarige* ook de toestemming vereist van de ouder(s), voogd of de vorige adoptanten bij nieuwe adoptie. De verwijzing die artikel 353-5 B.W. naar artikel 348-6 B.W. maakt, is wellicht te ruim voor zover zij ook de partner omvat. De verwijzing naar de bepalingen inzake de toestemming is ook te ruim voor zover ze de toestemming vereist van ouders, voogd of vorige adoptanten als de nieuwe adoptie een meerderjarige betreft.

Bij gebreke van overeenstemming naar aanleiding van de naamkeuze voor een minderjarige, beslist de rechtbank in diens belang en met eerbied van zijn fundamentele rechten.⁸⁹

In verband met de naamkeuze voor de meerderjarige geadopteerde, hebben de betrokkenen dan wellicht een vetorecht.

⁸⁷ Arbitragehof, arrest nr. 183/2004 van 16 november 2004, www.arbitrage.be.

⁸⁸ Art. 353-5, eerste lid B.W.

⁸⁹ Art. 353-5, tweede lid B.W.

4. Draagwijdte

255. De (eventuele) naamsverandering na adoptie geldt niet enkel de geadopteerde. Met betrekking tot de gewoon geadopteerde luidt het dat de naamsverandering ook geldt voor zijn afstammelingen, zelfs geboren vóór de adoptie.⁹⁰ Eenzelfde regel geldt uit de aard bij de volle adoptie.

De regel is nochtans te algemeen geformuleerd. De naamswijziging kan enkel de afstammelingen betreffen als die ten gevolge van de regels inzake de oorspronkelijke of adoptieve afstamming de naam van de geadopteerde dragen. Zo heeft de adoptie van een vrouw met kinderen uiteraard niet de naamsverandering van die kinderen tot gevolg als deze de naam van hun vader dragen.⁹¹

256. Enkel de meerderjarige afstammelingen in de eerste graad van de gewoon geadopteerde kunnen verklaren hun naam voor zichzelf en voor hun afstammelingen te behouden.⁹² De kennisgeving die hen de uitoefening van dit recht mogelijk moet maken, is gebrekkig geregeld.⁹³

Eenzelfde recht komt niet toe aan de afstammelingen in eerste graad van de vol geadopteerde. Wegens de volledige en uitsluitende integratie in de adoptiefamilie is dit logisch.

Dat het recht ook niet toekomt aan de minderjarige afstammelingen in eerste graad van de geadopteerde, valt wellicht te rechtvaardigen op grond van het geciteerde arrest nr. 183/2004 van het Arbitragehof.

Het recht komt evenmin toe aan de meerderjarige afstammelingen in verdere graad. De hypothese is niet denkbeeldig bij gewone adoptie door een hoogbejaarde man van zijn bejaarde stiefkinderen om successierechtelijke redenen.

Ook de afstammelingen in de eerste graad kunnen ten slotte geen andere afwijkingen vragen dan het behoud van de oorspronkelijke naam in plaats van die van de geadopteerde. Zij kunnen niet de naam van de adoptant dragen als de geadopteerde zijn naam behoudt, of een nog anders samengestelde naam vragen.

In alle genoemde gevallen kan wel een naamswijziging met toepassing van de Naamwet van 1987 worden gevraagd.

⁹⁰ Artikel 353-6, eerste lid B.W.

⁹¹ H. CASMAN, *o.c.*, 746.

⁹² Artikel 353-6, tweede lid B.W.

⁹³ F. SWENNEN, 'Het nieuwe interne adoptierecht' *l.c.*, nr. 22.

§ 3. ADELRECHT

257. Op aderechtelijk vlak heeft de volle adoptie in de regel dezelfde gevolgen als de oorspronkelijke afstamming.⁹⁴

Dit betekent enerzijds dat de geadopteerde in de oorspronkelijke familie zijn aanspraken op de titel verliest. De volle adoptie van de adellijke titeldrager valt voor aderechtelijke kwesties wellicht, zoals de afstand van de rechten of het verlies van nationaliteit, te beschouwen als een overlijden, waardoor de titel in de oorspronkelijke familie overgaat op de volgende lijn.⁹⁵

Anderzijds verkrijgt de geadopteerde in zijn adoptieve familie dezelfde rechten op de titel van (de ascendenten van) de adoptant als diens oorspronkelijke kinderen.⁹⁶ Voor de bepaling van het eerstgeborenrecht op de titel wordt in dit verband de kalenderleeftijd in rekening gebracht en niet de datum waarop de vestiging van afstamming gevolg heeft.⁹⁷ Er zij wel benadrukt dat de adelrechten doorgaans enkel overgaan op huwelijkse kinderen, dus ook enkel op de geadopteerde die door gehuwden of binnen een huwelijk wordt geadopteerd.⁹⁸ Evoluties in de lijn van het *infra* nr. 283 te bespreken arrest-*Pla en Puncernau* van het Hof Mensenrechten vallen niet onmiddellijk te verwachten, nu de adeldom een zuivere eerkwestie is en geen rechten genereert.

In de adelbrief kan hoe dan ook van één en ander worden afgeweken. Bijvoorbeeld kan ook de overgang van de adeldom worden voorbehouden voor de oorspronkelijke afstammelingen.

258. De gewone adoptie heeft van rechtswege geen enkel aderechtelijk gevolg.⁹⁹

Eenzijds behoudt de gewoon geadopteerde in zijn oorspronkelijke familie alle rechten op de titel.¹⁰⁰ Hiermee valt uiteraard in de mate van het mogelijke rekening te houden bij de keuze voor het behoud van de familienaam.

Anderzijds verkrijgt de gewoon geadopteerde geen recht op de titel van zijn gewoon adoptant. Dit is logisch, nu de gewoon geadopteerde enkel

⁹⁴ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 496; H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *o.c.*, 1179; G. MAHIEU, *o.c.*, 105.

⁹⁵ Cf. E. USAS, *Le statut de la noblesse en France et en Belgique*, Brussel, Bruylant, 1997, p. 256.

⁹⁶ Zie voor een toepassing Jeugdrb. Gent 23 juni 1972, *J.T.* 1973, 131.

⁹⁷ M. VAN DAMME, *Adel*, in *A.P.R.*, Brussel, Story-Scientia, 1982, 183-184.

⁹⁸ P. DE WIN, 'De overgang van adeldom en adellijke titels volgens het vigerend aderecht in België', in *Le droit nobiliaire et le Conseil héraldique (1844-1994)*, Brussel, Larcier, 1994, 101; E. USAS, *o.c.*, 249.

⁹⁹ Art. 353-7 B.W.

¹⁰⁰ M. VAN DAMME, *o.c.*, 180.

met de adoptant verwant wordt en dus niet de adelrechten van de verwanten van die laatste kan overnemen.¹⁰¹

Opnieuw kan de Koning hiervan in de adelbrief afwijken of een nieuwe adelbrief verlenen aan de gewoon geadopteerde.¹⁰²

§ 4. OUDERLIJK GEZAG

A. Regel

259. In overeenstemming met de doelstellingen van de adoptie is het logisch dat het ouderlijk gezag over de minderjarige geadopteerden zowel bij de volle als de gewone adoptie uitsluitend wordt uitgeoefend door de adoptant of de adoptanten.

Wat betreft de volle adoptie, vloeit dit zonder meer voort uit de hierboven beschreven uitgangspunten.

Voor de gewone adoptie is de verhouding tussen de oorspronkelijke en adoptieve ouders uitdrukkelijk in die zin geregeld.¹⁰³

B. Stiefouderadoptie

260. In geval van stiefouderadoptie van een minderjarig (adoptief) kind zou de uitsluitende uitoefening van het gezag door de (nieuwe) adoptant ingaan tegen de bedoeling van deze adoptie om het kind opnieuw een dubbelzijdig functionerende afstamming te bezorgen. De wetgever heeft dit als volgt verholpen.¹⁰⁴

261. Zoals vermeld, blijft bij de *volle stiefouderadoptie* de (adoptieve) afstammingsband met de ouder wiens partner tot adoptie overgaat, bestaan. De rechtsgevolgen van die band blijven ook intact, zodat het gezag naar de letter van de wet *gezamenlijk* wordt uitgeoefend door de adopterende stiefouder en de andere ouder, zo die nog in leven is.¹⁰⁵ De verwijzing naar de gezamenlijke uitoefening mag niet aldus worden begrepen dat het gezag altijd gezamenlijk wordt uitgeoefend. Beter ware gewoon een verwijzing geweest naar de bepalingen van Titel IX van Boek I B.W., die uitzonderlijk de exclusieve gezagsuitoefening toelaten als de “ouders” niet samenleven.

¹⁰¹ M. VAN DAMME, *o.c.*, 178.

¹⁰² M. VAN DAMME, *o.c.*, 179.

¹⁰³ Art. 353-8 B.W.

¹⁰⁴ Zie algemeen over de oude regeling: I. ANNE, *l.c.*, 14-19.

¹⁰⁵ Art. 356-1, derde lid, laatste zin B.W.

262. De regeling bij de *gewone stiefouderadoptie* was minder eenvoudig.

Het oude artikel 361, § 2, eerste lid B.W. bepaalde dat in geval van adoptie van een minderjarig (adoptief) kind door de echtgenoot van verschillend geslacht, het gezag door beide echtgenoten werd uitgeoefend overeenkomstig de regels die van toepassing zijn op de ouders.

De stiefouderadoptie door de echtgenoot van gelijk geslacht of door elke wettelijk of feitelijk samenwonende partner van de ouder was van de beschreven bevoordeling uitgesloten.

In een eerste arrest in dit verband oordeelde het Arbitragehof dat de uitsluiting van de bevoordeling, van de stiefouderadoptie door de feitelijke partner van het andere geslacht dan de ouder niet discriminerend was.¹⁰⁶ De wetgever kon de bevoordeling, die geen disproportionele gevolgen heeft, voorbehouden voor adopties binnen geïnstitutionaliseerde vormen van duurzaam samenleven.

In dat eerste arrest werd wel al de deur geopend naar een uitbreiding van het toepassingsgebied van artikel 361, § 2, eerste lid B.W. Het Arbitragehof oordeelde een jaar later inderdaad dat de uitsluiting van de bevoordeling van de stiefouderadoptie door een wettelijk samenwonende partner van het andere geslacht dan de ouder wel discriminerend was.¹⁰⁷ De bevoorrechting van het huwelijk heeft hier onevenredige gevolgen en is niet in overeenstemming met de doelstelling van de adoptie: het kind in een stabiele omgeving te laten opvoeden door een koppel. De wettelijke samenwoning valt, wat de hier besproken regeling betreft, als duurzame vorm van samenwoning kennelijk gelijk te stellen met het huwelijk.

De wetgever heeft de besproken rechtspraak van het Arbitragehof nu gecodificeerd in artikel 353-9, eerste lid B.W. De bevoordeling is enerzijds ruimer doordat de gezagsuitoefening door ouder én adoptant mogelijk wordt na stiefouderadoptie door de echtgenoot *of* de wettelijk samenwonende partner of de feitelijke partner met wie de ouder sinds minstens drie jaar affectief en duurzaam samenleeft en met wie geen absoluut huwelijksbeletsel bestaat. De bevoorrechting is anderzijds beperkter doordat ook tussen wettelijk samenwonenden geen absolute huwelijksbeletselen mogen bestaan.

¹⁰⁶ Arbitragehof, arrest nr. 49/2000 van 3 mei 2000, *R.W.* 2000-01, 687, noot F. SWENNEN, 'Adoptie door de 'feitelijke partner' van een oorspronkelijke ouder'; *J.L.M.B.* 2000, 1063, noot D. PIRE, 'L'autorité parentale limitée des adoptants-concubins'; *J.T.* 2000, 536, noot Y.-H. LELEU, 'Les recompositions familiales par voie d'adoption et la Cour d'arbitrage'.

¹⁰⁷ Arbitragehof, arrest nr. 154/2001 van 28 november 2001, *R.W.* 2001-02, 949, noot P. SCHOLLEN, 'Adoptie door twee wettelijk samenwonenden van verschillend geslacht'; *A.J.T.* 2001-02, 887, noot J. VAN BROECK, 'Wie a zegt... Een stand van zaken over de adoptie door de partner van een oorspronkelijke ouder'; *J.T.* 2002, 82, noot Y.-H. LELEU, 'La réforme de l'adoption pas à pas'; *T.J.K.* 2002, 28, noot M. GYSBERGS, 'Ouderlijk gezag blijft behouden na adoptie door wettelijke samenwoner'.

Opnieuw verwijst de wetgever onzorgvuldig naar de *gezamenlijke* uitoefening, al voegt hij er hier wel een verwijzing naar Titel IX van Boek I B.W. aan toe. De verwijzing naar deze titel had kunnen volstaan.

263. De besproken bevoordeling zal zich na de openstelling van de adoptie voor of binnen gelijkslachtige koppels ook uitstrekken tot de stiefouderadoptie door een partner van hetzelfde geslacht.¹⁰⁸

Wat betreft de gewone stiefouderadoptie door een wettelijk samenwonnende partner, was de uitsluiting van deze koppels al aangekaart bij het Arbitragehof. Omdat het betreffende lesbische koppel tijdens de procedure in het huwelijk was getreden, had het Hof de vraag of er discriminatie was, niet beantwoord.¹⁰⁹

Op vraag van hetzelfde koppel was vervolgens de vraag voorgelegd of de uitsluiting van de stiefouderadoptie door een echtgenoot van hetzelfde geslacht niet discriminerend is.¹¹⁰ Op die prejudiciële vraag heeft het Arbitragehof vervolgens niet geantwoord omdat zij betrekking had op het oude adoptierecht. De zaak werd teruggezonden naar de verwijzende rechter.¹¹¹

C. Draagwijdte

264. In verband met de gewone adoptie wordt in artikel 343-8, eerste lid B.W. gesteld dat de adoptant bekleed is met de rechten van het ouderlijk gezag, met inbegrip van het wettelijk genot, het recht om de ontvoogding te vorderen en toe te stemmen in het huwelijk van de geadopteerde.

Die opsomming is exemplatief.¹¹² Ook andere bevoegdheden in verband met de staat van de persoon van de geadopteerde komen toe aan de adoptant(en).¹¹³

Zowel bij de gewone als bij de volle adoptie gaan alle ouderlijke rechten én plichten in verband met het gezag volledig over.¹¹⁴ Wat betreft de plichten, gaat het bijvoorbeeld om de ouderlijke aansprakelijkheid bedoeld in artikel 1384, tweede lid B.W.¹¹⁵

¹⁰⁸ Wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 2.

¹⁰⁹ Arbitragehof, arrest nr. 126/2004 van 7 juli 2004, www.arbitrage.be.

¹¹⁰ Bericht in *B.S.* 2 december 2004.

¹¹¹ Arbitragehof, arrest nr. 192/2005 van 14 december 2005, www.arbitrage.be.

¹¹² C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 381.

¹¹³ Memorie van Toelichting, 38.

¹¹⁴ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 380; P. SENAËVE, *o.c.*, 999.

¹¹⁵ G. MAHIEU, *o.c.*, 66.

In de regel zijn de ontstaansgronden van de voogdij ook van toepassing op de adoptieve ouders.¹¹⁶

265. Bijzonder in verband met het gezag na gewone adoptie is dat bij adoptie van een gerechtelijk onbekwaam verklaarde, de adoptant van rechtswege als voogd wordt aangeduid. In geval van gezamenlijke adoptie wordt één adoptant van rechtswege voogd en de andere van rechtswege toezien voogd.¹¹⁷ Hetzelfde moet m.i. gelden in geval van stiefouderadoptie.

Noch oorspronkelijke noch vol adoptieve ouders worden van rechtswege voogd over hun gerechtelijk onbekwaam verklaard kind.

D. De “waakvlam” bij gewone adoptie

266. Bij gewone adoptie blijft het ouderlijk gezag van de oorspronkelijke ouders enkel “op waakvlam” bestaan.

De inhoud van de waakvlam is dat deze ouders het recht houden toe te stemmen in de nieuwe adoptie van hun gewoon geadopteerd kind.¹¹⁸

De waakvlam kan ook terug opflakkeren indien aan de gewone adoptie een einde komt door overlijden van de adoptant(en), door herroeping of na herziening.¹¹⁹ Dan is de terugplaatsing onder het ouderlijk gezag immers mogelijk. Zie daarover *infra* Deel III.

§ 5. HET RECHT OP PERSOONLIJK CONTACT

267. Een belendende problematiek aan die van het ouderlijk gezag, betreft de rechten van leden van de oorspronkelijke en adoptieve familie op persoonlijk contact met de minderjarige geadopteerde.

De rechtstechnische aanknopingspunten voor de problematiek zijn artikelen 373-374 en 375*bis* B.W. Op grond van de eerstgenoemde bepalingen hebben de titularissen van het ouderlijk gezag een recht op persoonlijk contact met hun minderjarige kind. De laatstgenoemde bepaling voorziet in een principieel recht op persoonlijk contact met een minderjarige¹²⁰ voor de grootouders en in een virtueel recht op persoonlijk

¹¹⁶ Art. 353-8, tweede lid en 353-9, tweede lid B.W.

¹¹⁷ Art. 353-11 B.W.

¹¹⁸ Art. 348-6 B.W.

¹¹⁹ Art. 353-10 en 354-2 B.W.

¹²⁰ Ten onrechte wordt in art. 375*bis* B.W. het woord ‘kind’ niet voorafgegaan door ‘minderjarig’. Vgl. hiertoe met art. 372 B.W.

contact voor derden die een bijzonder affectieve band met de minderjarige aantonen.

Ongeacht welke grondslag ervoor wordt aangevoerd, kunnen rechten op persoonlijk contact maar worden uitgeoefend als en voor zover niet in strijd met het belang van het kind.¹²¹

Hoe dan ook is enige relativering aangewezen, nu zelden conflicten rijzen tussen de oorspronkelijke en de adoptieve familie over het contact met het kind.¹²²

268. Aan de hand van de boven omschreven uitgangspunten, kunnen de rechten op persoonlijk contact *in de adoptieve familie* vrij eenvoudig worden bepaald.

De volledige (juridische) integratie van de geadopteerde in de *vol adoptieve familie* heeft tot gevolg dat de ouders van de adoptant ten opzichte van de geadopteerde als grootouders te beschouwen vallen¹²³, ook al beantwoordt deze verhouding niet aan de vereiste bloedband die de wetgever bij de redactie van artikel 375*bis* B.W. voor ogen had.¹²⁴ De adoptanten zijn ook als grootouder te beschouwen van de kinderen van hun vol adoptief kind.

Op grond van artikel 353-12 B.W. vallen in de *gewoon adoptieve familie* de ouders van de adoptant niet als grootouders van de geadopteerde te beschouwen. Op grond van dezelfde bepaling is de adoptant wel grootouder van de kinderen van de geadopteerde¹²⁵, ook al beantwoordt deze verhouding evenmin aan de *ratio legis* van artikel 375*bis* B.W.

269. Over de rechten op persoonlijk contact in de *oorspronkelijke familie* bestaat minder eenduidigheid.

De *gewone adoptie* laat de verwantschapsbanden – minstens op waakvlam – bestaan. De oorspronkelijke grootouders van de gewoon geadopteerde kunnen zich dus op die hoedanigheid blijven beroepen met het oog op de toepassing van artikel 375*bis* B.W. Op grond van hetzelfde uitgangspunt wordt aanvaard dat ook de oorspronkelijke ouders een recht op persoonlijk

¹²¹ Art. 375*bis* B.W. Voorts W. DE GROOTE, *Bezoekrecht*, in A.P.R., Brussel, Larcier, 1958, 23; M.-C. WILLEMAERS, 'Het omgangsrecht van de oorspronkelijke familie en van derden na de adoptie', in P. SENAËVE, *Adoptie, o.c.*, 161, 211-212.

¹²² M.-C. WILLEMAERS, *l.c.*, 193.

¹²³ *Toepassing*: Brussel 8 december 1971, *J.T.* 1972, 49 (bezoekrecht van een dag per maand. Er wordt wel op gezinspeeld dat de geadopteerde ook de adoptant was verwekt).

¹²⁴ A. DE WOLF, *Comm. Pers.*, art. 375*bis*, 5 en 13.

¹²⁵ *Toepassing*: Rb. Brussel 9 maart 1968, *Ann. not.* 1968, 235 (bezoekrecht van twee uur per maand).

contact met hun kind behouden.¹²⁶ Als er al een grondslag voor dit recht wordt aangevoerd, wordt verwezen naar het natuurrecht, artikel 374 B.W., of nog artikel 375*bis* B.W.

De zaak ligt anders bij de *volle adoptie*, waar de geadopteerde in principe ophoudt te behoren tot zijn oorspronkelijke familie. Naar de letter van de wet verliezen de oorspronkelijke grootouders daarom die hoedanigheid. Het Hof van Cassatie heeft in een geval van stiefouderadoptie nochtans geoordeeld dat de grootouders aan de zijde van de ‘vervangen’ oorspronkelijke ouder een recht op persoonlijk contact behouden op grond van “een rechtsbeginsel dat steunt op betrekkingen van genegenheid, eerbied en toewijding ten gevolge van de bloedgemeenschap”.¹²⁷ De wetgever wist zich door dit arrest geïnspireerd bij de redactie van artikel 375*bis* B.W.¹²⁸

Anders dan bij de gewone adoptie, wordt betwist of de redenering van het cassatiearrest dan even goed geldt voor de oorspronkelijke ouders.¹²⁹

Zoals vermeld, betrof het cassatiearrest van 4 maart 1976 een geval van stiefouderadoptie. Ten eerste is bekritiseerbaar dat het toepassingsgebied ervan fel is opgerekt tot alle gevallen van volle adoptie. Ten tweede valt uit het cassatiearrest naar mijn oordeel niet af te leiden dat de oorspronkelijke grootouders *principieel* omgangsgerechtigd moeten zijn. Het Hof verwijst immers niet louter naar de bloedbanden, maar wel naar de betrekkingen van genegenheid, eerbied en toewijding die daaruit ontstaan. Daarin valt te lezen dat een bijzonder affectieve band is vereist. De loutere bloedband kan op grond van dit arrest niet volstaan.¹³⁰ Ten slotte valt de oplossing van het Hof, zeker in de net beschreven ruime interpretatie, hoe dan ook te betreuren omdat zij ingaat tegen de bedoeling van de volle adoptie, die de volledige ‘overgang’ van de ene naar de andere familie organiseert. In dat opzicht zou een persoonlijk contact in de oorspronkelijke familie hoe

¹²⁶ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 395; W. DE GROOTE, *o.c.*, 33; H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *o.c.*, 1169; G. MAHIEU, *o.c.*, 74; H. CASMAN, *o.c.*, 761; M.-C. WILLEMAERS, *l.c.*, 207. *Toepassing*: Luik 25 februari 1954, *Pas.* 1954, II, 34 (oorspronkelijke moeder krijgt een bezoekrecht van een namiddag per maand); Brussel 12 mei 1982, *Pas.* 1982, II, 92; Rb. Luik (k.g.), 20 januari 1984, *J.L.* 1984, 194 (een halve dag per veertien dagen voor de verwekker wiens vaderschap nooit juridisch was gevestigd, na wettiging door de echtgenoot van de moeder).

¹²⁷ Cass. 4 maart 1976, *A.C.* 1976, 767, *Bull.* 1976, I, 732, noot F.D.; *R.W.* 1976-77, 288, noot H. NUYTINCK, ‘Het bezoekrecht van grootouders en de wettiging door adoptie’, *J.T.* 1977, 455, noot J. MAHAUX. Zie in dezelfde zaak *Vred. Waremmes* 22 mei 1975, *T. Vred.* 1975, 243, waar een schadevergoeding aan de grootouders werd toegekend wegens de weigering van het bezoekrecht dat door het hof van beroep was toegestaan en waartegen het cassatieberoep zou worden afgewezen.

¹²⁸ A. DE WOLF, *l.c.*, 6.

¹²⁹ Ouders hebben recht op persoonlijk contact: M.-C. WILLEMAERS, *l.c.*, 208-211; H. CASMAN, *o.c.*, 802; J. GERLO, *o.c.*, 353. Ouders hebben geen recht op persoonlijk contact: C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 495.

¹³⁰ Zie nochtans Jeugdrrb. Antwerpen 21 januari 2003, *RAGB* 2003, 941 in verband met een biologische vader.

dan ook in strijd zijn met het belang van de geadopteerde. In die familie blijft immers, anders dan bij de gewone adoptie, geen socio-juridische verhouding bestaan die rechten op persoonlijk contact zou rechtvaardigen. Mocht de eventuele bijzonder affectieve band met de oorspronkelijke ouders of grootouders een voortgezet persoonlijk contact rechtvaardigen, dan moeten de partijen kiezen voor de gewone in plaats van de volle adoptie.¹³¹

Wat daar ook van zij, de wetgever heeft met artikel 375*bis* B.W. kennelijk de bedoeling gehad de bestaande rechtspraak te bevestigen op grond waarvan oorspronkelijke grootouders ook na volle adoptie contact met hun kleinkind moeten kunnen houden. Die rechtspraak beoordeelt de aanspraken van oorspronkelijke (groot)ouders gelukkig met gezond verstand.¹³²

§ 6. HUWELIJSBELETSLEN

270. Had de wetgever de regeling van de huwelijksbeletselen in een schema weergegeven, dan zou hij hebben opgemerkt dat de ene discriminatie de andere opvolgt. Voor rechtswetenschappers is de zoektocht naar de vele ongerijmdheden wellicht boeiend; trouwlustigen denken er wellicht anders over. Ik overloop hierna achtereenvolgens de huwelijksbeletselen in de rechte lijn resp. de zijlijn van (adoptieve) (aan)verwantschap.

271. Vooraf kan worden opgemerkt dat voor de huwelijksbeletselen een drievoudige verantwoording kan bestaan. Op de eerste plaats worden sommige huwelijksbeletselen ingegeven door eugenetische overwegingen, in het bijzonder in geval van bloedverwantschap. Ten tweede spelen morele overwegingen mee, zo bijvoorbeeld de wens om te vermijden dat verwanten elkaars partners afsnoepen of andersom. Een derde verantwoording is, te vermijden dat door het huwelijk tussen bepaalde (aan)verwanten tegenstrijdige rechtsgevolgen zouden ontstaan. Zo is een huwelijk tussen vader en

¹³¹ Voor een overzicht van de genoemde punten van kritiek: I. LAMMERANT, *o.c.*, 636-673, i.h.b. 651 e.v. Voorts G. MAHIEU, *o.c.*, 108-1; J. DABIN, 'Le "droit de visite" des grands-parents de l'enfant naturel', (noot onder Cass. 22 september 1966), *R.C.J.B.* 1966, 373; V. VERHEYDEN-JEANMART, 'Quelques réflexions sur le consentement à l'adoption, le droit de visite des parents d'origine à l'égard de l'adopté et la révocation de l'adoption', *Ann. dr.* 1970, 193; M.-T. MEULDERS, 'A propos du droit de visite des grands-parents d'origine en cas de légitimation par adoption et du fondement du droit de visite des tiers en général', *Rev. not. b.* 1978, 118 e.v.; C. REMON, 'Du droit de visite des grands-parents et des tiers', *Rev. rég. dr.* 1980, 7.

¹³² Naast de geciteerde rechtspraak bv. Brussel 17 mei 1982, *Pas.* 1982, II, 94, waarin het bezoekrecht van de oorspronkelijke grootouders na volle adoptie principieel wordt erkend, maar de uitoefening ervan niet in het belang van het kind wordt geacht.

dochter onder meer verboden omdat zij dan jegens elkaar zowel verplichtingen op grond van de afstamming als op grond van het huwelijk zouden hebben.

272. Ook zij opgemerkt dat de wetgever vergeten is de verwijzing naar de huwelijksbeletselen na gewone adoptie aan te passen in artikel 184 B.W., dat voorziet in een absolute nietigheid van het huwelijk dat met overtreding van het huwelijksbeletsel is aangegaan. De verwijzing naar artikel 363 B.W. moet worden gelezen als een verwijzing naar artikel 353-13 B.W.

A. Huwelijksbeletselen in de rechte lijn

273. In de *oorspronkelijke familie* voorziet de wet, onbeperkt in graad, in een absoluut huwelijksbeletsel tussen (bloed)verwanten en aanverwanten in de rechte opgaande en neerdalende lijn.¹³³ Onder aanverwanten vallen zowel de schoon- als de stiefverwanten door huwelijk te begrijpen.

Zowel bij de gewone als bij de volle adoptie blijven deze huwelijksbeletselen in de oorspronkelijke familie bestaan.¹³⁴

Op grond van het hierboven beschreven uitgangspunt ontstaan in de *vol adoptieve familie* juist dezelfde huwelijksbeletselen.

274. Bij de regeling van de huwelijksbeletselen in de *gewoon adoptieve familie* heeft de wetgever zich vergist.

Aangezien enkel een verwantschapsband ontstaat tussen de gewoon adoptant en de geadopteerde en diens afstammelingen, hadden de huwelijksbeletselen van artikel 161 B.W. enkel moeten worden uitgebreid tot deze personen en hun echtgenoten.

Dat is niet gebeurd.

In de gewoon adoptieve familie is het huwelijk wegens “bloedverwantschap” verboden tussen de adoptant en de geadopteerde en zijn afstammelingen. Het is er wegens aanverwantschap *slechts in de eerste graad* verboden tussen de adoptant en de geadopteerde, diens echtgenoot *of (ex-)samenwonende partner* enerzijds en tussen de echtgenoot *of (ex-)samenwonende partner* van de adoptant en de geadopteerde anderzijds.¹³⁵ De begrippen “echtgenoot” en “samenwonende” moeten op grond van artikel 343, § 1 B.W. worden geïnterpreteerd zoals daar omschreven.

Het gaat telkens om absolute huwelijksbeletselen. Het toenmalige Agalev-Ecolo had voorgesteld om toch in een dispensatiemogelijkheid te

¹³³ Art. 161 B.W.

¹³⁴ Art. 356-1, tweede lid B.W. voor de volle adoptie. Wegens het beschreven uitgangspunt, hoefde dit voor de gewone adoptie niet te worden bevestigd.

¹³⁵ Art. 353-13, eerste lid, 1°-5° B.W.

voorzien voor de net beschreven huwelijksbeletselen wegens aanverwantschap, nu er toch meer hersamengestelde gezinnen komen en trouwlustigen niet altijd weten of ze ‘feitelijk’ aanverwant zijn (geweest). Om onethische intenties tegen te gaan, is dit voorstel niet aangehouden.¹³⁶

275. Ik zie nog twee (discriminerende) verschillen nadat de adoptie zal zijn opengesteld voor gelijkslachtige koppels.¹³⁷

De huwelijksbeletselen wegens *aanverwantschap* zijn ten eerste enkel voor de gewone adoptie, maar niet voor de volle adoptie en de oorspronkelijke verwantschap uitgebreid van de echtgenoot tot de (ex-)samenwonende partner. De gewoon geadopteerde mag dus bijvoorbeeld niet trouwen met de gewezen samenwonende partner van zijn adoptant; de vol geadopteerde of oorspronkelijke afstammeling mag dat wel met de gewezen samenwoner van zijn ouder. Ik meen dat dit discriminerend is, zeker nu de twee laatstgenoemde afstammingsvormen verdergaande gevolgen hebben.

In de gewoon adoptieve familie strekt het (uitgebreide) huwelijksbeletsel wegens aanverwantschap zich ten tweede maar uit tot de *eerste graad*.

In de opgaande lijn is dat logisch, omdat de adoptieve verwantschap zich niet uitstrekt tot de betreffende verwanten in verdere graad die de aanverwantschap doen ontstaan. Een gewoon geadopteerde mag dus huwen met de schoonmoeder van de adoptant – trouwens ook met de moeder van de adoptant¹³⁸ – terwijl de vol geadopteerde en oorspronkelijke afstammeling dat niet kunnen.

Maar ook in de neerdalende lijn zou de adoptant mogen huwen met de (ex-)partner van het kind van de geadopteerde, terwijl iets vergelijkbaars niet mogelijk is in geval van volle adoptie en oorspronkelijke afstamming. Aangezien de gewoon adoptieve verwantschap – dus ook de aanverwantschap – zich uitstrekt tot de afstammelingen van de geadopteerde, is er m.i. een discriminerend onderscheid.

¹³⁶ Kamerverslag I, 52-53.

¹³⁷ Wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, *Parl. St. Kamer* 2005-06, nr. 51-664/10, art. 2.

Voordien kon de uitbreiding van het begrip aanverwantschap bij de gewone adoptie zich logischerwijze enkel uitstrekken tot de echtgenoten of samenwoners *als bedoeld in art. 343 B.W.* (Omzendbrief 24 augustus 2005 betreffende de tenuitvoerlegging van de hervorming van de adoptie, *B.S.* 29 augustus 2005). De gewoon geadopteerde mocht dus bv. niet huwen met de gewezen vrouwelijke echtgenote van zijn mannelijke adoptant, maar wel met diens gewezen mannelijke echtgenoot. Ook dat onderscheid leek me discriminerend. Ook was discriminerend dat de oorspronkelijke of vol adoptieve afstammeling niet met de gelijkslachtige ex-partner van de ouder mocht huwen, terwijl de gewoon geadopteerde dat wel mocht – ook al gaat het voor de gewoon geadopteerde ook om een discriminatie.

¹³⁸ P. SENAËVE, *o.c.*, 1014.

B. Huwelijksbeletselen in de zijlijn

276. In de *oorspronkelijke familie* voorziet de wet enkel in de volgende huwelijksbeletselen tussen verwanten in de zijlijn.¹³⁹

Tussen verwanten in de tweede graad – broers en zusters – bestaat een absoluut huwelijksbeletsel.

Tussen verwanten in de derde graad – ooms of tantes enerzijds en neven of nichten anderzijds – bestaat een relatief huwelijksbeletsel; de Koning kan er dispensatie van verlenen.

De beschreven huwelijksbeletselen blijven bestaan in de oorspronkelijke familie van zowel gewoon als vol geadopteerde.¹⁴⁰

In de *vol adoptieve familie* ontstaan dezelfde huwelijksbeletselen op grond van de algemene gelijkstelling.

277. In de *gewoon adoptieve familie* hoefden de huwelijksbeletselen in de derde graad niet te worden overgenomen, aangezien de gewoon geadopteerde niet verwant wordt aan de broers en zusters van de adoptant of de kinderen van zijn adoptiebroers en -zusters.

De gewoon adoptieve afstammingsband strekt zich evenmin uit tot de kinderen van de adoptant. Toch ontstaan daar wel huwelijksbeletselen in de tweede graad. Gewoon adoptieve kinderen mogen niet huwen met de kinderen van de adoptant. Gewoon adoptieve kinderen van eenzelfde adoptant mogen ook niet met elkaar huwen, zelfs als er tussen hen geen oorspronkelijke huwelijksbeletselen bestaan. Van deze huwelijksbeletselen kan wel dispensatie worden verleend.¹⁴¹

De gewoon adoptieve huwelijksbeletselen in de tweede graad zijn verantwoordbaar uit morele overwegingen. Dat er anders dan voor de vergelijkbare huwelijksbeletselen bij volle adoptie dispensatie van kan worden verleend, is wellicht niet discriminerend wegens de verdergaande juridische gevolgen van de volle adoptie. Ook de onmogelijkheid van dispensatie bij de oorspronkelijke afstamming is niet discriminerend, nu de huwelijksbeletselen daar met de genoemde redenen kunnen worden verantwoord.

¹³⁹ Art. 162-164 B.W.

¹⁴⁰ Art. 356-1, tweede lid B.W. voor de volle adoptie. Wegens het beschreven uitgangspunt hoefde dit voor de gewone adoptie niet te worden bevestigd.

¹⁴¹ Art. 353-13, eerste lid, 6° en 7° en tweede lid B.W.

§ 7. LEVENSONDERHOUD

278. Bij de oorspronkelijke verwantschap en aanverwantschap bestaat een wederkerige verplichting tot levensonderhoud tussen de verwanten in de rechte lijn ongeacht de graad¹⁴² en tussen schoonouders en schoonkinderen.¹⁴³ Ten opzichte van hun minderjarige of studerende kinderen hebben ouders een bijzondere eenzijdige uitgebreide onderhoudsplicht, waartoe de langstlevende stiefouder eventueel met de nalatenschap van de ouder gehouden is.¹⁴⁴ In sommige gevallen kan ook een vordering tot levensonderhoud tegen de nalatenschap worden uitgeoefend.¹⁴⁵ Hieruit blijkt deels de correlatie tussen onderhoudsrecht en erfrecht.

279. De adoptie heeft op een en ander de volgende gevolgen.¹⁴⁶

Op grond van het beschreven uitgangspunt heeft de *volle adoptie* tot gevolg dat alle onderhoudsrelaties in de oorspronkelijke familie eindigen en dat ze volledig ontstaan in de vol adoptieve familie.

Omdat bij de *gewone adoptie* de oorspronkelijke verwantschapsbanden behouden blijven, moesten hier de onderhoudsrelaties uitdrukkelijk worden geregeld.

280. *Ten opzichte van de gewoon geadopteerde* zijn in de eerste graad in hoofdde de adoptieve ouders én ondergeschikt de oorspronkelijke ouders gehouden.

Hoewel dat overbodig was, want onbetwist¹⁴⁷, had de wetgever van 2003 de verplichting tot levensonderhoud van de adoptanten aldus gespecificeerd dat artikel 203 B.W. van overeenkomstige toepassing is op de *minderjarige* geadopteerde. Daardoor sloot hij de meerderjarige nog studerende adoptiekinderen uit van de toepassing van het genoemde artikel. De Reparatiewet I heeft daarom artikel 203 B.W. zonder beperking van overeenkomstige toepassing verklaard. Deze bepaling is overbodig, nu artikel 203 B.W. hoe dan ook van toepassing, niet van overeenkomstige toepassing, was.

De wetgever bepaalt voorts dat de oorspronkelijke ouders slechts levensonderhoud aan de geadopteerde verplicht zijn als hij dat niet van de adoptant(en) kan verkrijgen.

¹⁴² Art. 205 en 207 B.W.

¹⁴³ Art. 206 en 207 B.W.

¹⁴⁴ Art. 205 B.W.

¹⁴⁵ Art. 205*bis* B.W.

¹⁴⁶ Art. 353-14 B.W.

¹⁴⁷ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 402.

Ten slotte regelt de wetgever het geval van de stiefouderadoptie gebrekkig. Hij bepaalt dat in geval van stiefouderadoptie van een *kind* zowel de ouder als de adopterende stiefouder aan de geadopteerde overeenkomstig artikel 203 B.W. levensonderhoud verschuldigd zijn. Volgens de bijzondere adoptieterminologie is een kind een minderjarige; er had afstammeling in de eerste graad moeten staan om meerderjarige studerende adoptiekinderen niet uit te sluiten. Bovendien had de wetgever bij de stiefouderadoptie niet enkel naar artikel 203, maar ook naar artikel 205 *jo.* 207 B.W. moeten verwijzen zo de meerderjarige geadopteerde niet meer studeert. Het kan niet zijn dat hij in dat geval eerst enkel de adopterende stiefouder en dan pas ondergeschikt de ouder moet aanspreken.

Verder dan in eerste graad zijn ten opzichte van de geadopteerde enkel zijn oorspronkelijke verwanten in de opgaande lijn gehouden, dus bijvoorbeeld zijn oorspronkelijke grootvader maar niet de vader van de adoptant, met wie geen verwantschap ontstaat.

281. *De geadopteerde zelf* blijft op de eerste plaats onderhoudsplichtig in zijn oorspronkelijke familie. Artikel 353-14, derde lid B.W. bevestigt dat voor de ouders, maar ook de onderhoudsplicht jegens verdere ascendenten blijft bestaan.¹⁴⁸ De oorspronkelijke ouders zijn niet slechts ondergeschikt aan de adoptieve ouders onderhoudsgerechtigd. Wellicht is dat verklaarbaar door het behoud van de geadopteerde van zijn erfrecht in de oorspronkelijke familie. Anders dan onder de oude regeling, zijn de oorspronkelijke ouders ook onderhoudsgerechtigd als de afstammingsband pas na de adoptie wordt gevestigd.¹⁴⁹

In de *adoptieve familie* zijn de geadopteerde en zijn afstammelingen onderhoudsplichtig ten opzichte van de adoptant: dit is ook de draagwijdte van de verwantschap die ontstaat. De adoptant beschikt voorts over een vordering tot levensonderhoud tegen de nalatenschap van de geadopteerde die zonder nakomelingen sterft. Dergelijke onderhoudsvordering bestaat doorgaans bij gebreke van volwaardig erfrecht, en valt in die zin ook hier te verklaren door de verdeling van de nalatenschap in twee helften.¹⁵⁰ De adoptant heeft ten onrechte geen vordering tegen de nalatenschap van de afstammeling van de geadopteerde die zonder nakomelingen sterft. De nalatenschap van die afstammeling wordt immers ook volgens bijzondere regels verdeeld, waardoor het erfrecht van de adoptant vermindert. Voor oorspronkelijke ascendenten bestaat zo'n vordering bovendien wel op grond van artikel 205 *bis* B.W.

¹⁴⁸ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 404.

¹⁴⁹ Memorie van Toelichting, 33.

¹⁵⁰ Hierover meer in de nrs. 284 e.v.

§ 8. ERFRECHT

A. De geadopteerde erfgenaam

282. Op grond van de hierboven beschreven uitgangspunten kan het erfrecht van de geadopteerde in zijn oorspronkelijke en adoptieve familie als volgt worden bepaald.¹⁵¹

In de *oorspronkelijke familie* verliest de *vol geadopteerde* elk erfrecht, nu hij als regel ophoudt tot die familie te behoren. De volle stiefouderadoptie vormt daarop een uitzondering in één lijn.

De *gewoon geadopteerde* blijft tot zijn oorspronkelijke familie behoren en behoudt er zijn erfrecht volledig.¹⁵²

283. In de *adoptieve familie* verkrijgt de *vol geadopteerde* hetzelfde erfrecht als een oorspronkelijk kind, op grond van de algemene gelijkstelling daarmee. Dit erfrecht strekt zich uit tot de gehele adoptieve familie. Het Hof Mensenrechten heeft in het arrest *Pla en Puncernau t. Andorra* recentelijk bevestigd dat de rechter testamentaire beschikkingen verdragsconform moet interpreteren zodat onder “*filis ou petit-filis d’un mariage légitime et canonique*” ook het vol geadopteerd kind in zo’n huwelijk moet worden verstaan tenzij de testator anders heeft bepaald.¹⁵³

Aangezien de *gewoon geadopteerde* en diens afstammelingen enkel verwant worden aan de adoptant, strekt hun (reservataire) erfrecht zich enkel uit tot de nalatenschap van de adoptant.¹⁵⁴ Te dien aanzien worden zij wel gelijkgesteld met oorspronkelijke kinderen, bijvoorbeeld voor de erfrechtelijke bescherming tegen de stiefouder¹⁵⁵, het vermoeden van tussenpersoonstelling¹⁵⁶ en dergelijke meer. De (oorspronkelijke en vol adoptieve) afstammelingen van de geadopteerde kunnen diens plaats vervullen ten opzichte van de nalatenschap van de adoptant. Op de nalatenschap van de verwanten van de adoptant hebben de geadopteerde en zijn afstammelingen geen rechten, ook niet via plaatsvervulling van de adoptant.¹⁵⁷ Daardoor wordt de gewoon geadopteerde niet gediscrimineerd ten

¹⁵¹ Zie in het algemeen de bespreking bij M. PUELINCKX-COENE, *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1988, 188 e.v.

¹⁵² Art. 353-15 B.W. Bv. Brussel 3 oktober 1986, *Pas.* 1986, II, 183.

¹⁵³ Hof Mensenrechten, arrest-*Pla en Puncernau t. Andorra* van 13 juli 2004, <http://www.echr.coe.int>

¹⁵⁴ Art. 353-15 B.W.

¹⁵⁵ Onder de oude regeling: Cass. 27 oktober 1961, *Pas.* 1962, I, 222 met de conclusie van proc.-gen. Hayoit de Termicourt; *Rev. prat. not.* 1963, 421, noot F.L. Voorts G. MAHIEU, *o.c.*, 75-76.

¹⁵⁶ Cass. 4 april 1974, *A.C.* 1974, 859; *Rev. not. b.* 1974, 309, noot R.D. (het vermoeden van tussenpersoonstelling geldt niet als de geadopteerde ook het kleinkind is van de erflater). Voorts G. MAHIEU, *o.c.*, 77.

¹⁵⁷ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 413 en 419.

opzichte van oorspronkelijke kinderen van de adoptant.¹⁵⁸ In de nalatenschap van de adoptant heeft hij immers dezelfde rechten. Op de nalatenschap van de verwanten van de adoptant hoeft hij geen rechten te hebben aangezien met hen geen verwantschapsband ontstaat.

B. De geadopteerde erflater

284. De afwikkeling van de nalatenschap van de *vol geadopteerde* levert geen bijzondere problemen op. Op grond van artikel 356-1, eerste lid B.W. komt die nalatenschap met toepassing van de algemene regels toe aan de vol adoptieve familie als was het de oorspronkelijke familie. Opnieuw kan worden herinnerd aan de bijzondere gevolgen van de stiefouderadoptie.

De afwikkeling van de nalatenschap van de *gewoon geadopteerde* levert geen bijzondere problemen op als hij descendenten nalaat. De algemene regels zijn in dat geval van toepassing.

285. De zaak wordt ingewikkelder als de gewoon geadopteerde zonder nakomelingen sterft en hij zijn nalatenschap niet geheel aan de langstlevende echtgenoot laat.¹⁵⁹ In dit geval wordt de nalatenschap via twee wegen verdeeld tussen de oorspronkelijke en de adoptieve familie.¹⁶⁰

Eerst schakelt de wetgever twee mechanismen uit het gemene erfrecht uit.¹⁶¹ Enerzijds wordt de gemeenrechtelijke anomale terugkeer buiten toepassing verklaard. De anomale terugkeer houdt in dat schenkingen van ascendenten aan descendenten terugkeren naar de eersten na vooroverlijden van de tweeden. Het gaat om een persoonlijk recht van de ascendent.¹⁶² Anderzijds bepaalt de wetgever dat het erfrecht van de ascendenten van de gewoon adoptant niet reservatair is van aard. De gewoon geadopteerde kan van de hierna volgende regels dus afwijken bij gift.

Vervolgens regelt de wetgever de afwikkeling van de nalatenschap van de geadopteerde via de weg van de – uitgebreide – anomale terugkeer enerzijds en de verdeling van de rest van de nalatenschap anderzijds.¹⁶³ Deze twee wegen van vererving moeten los van elkaar worden gezien.¹⁶⁴

Enerzijds organiseert de wetgever een verruimde anomale terugkeer.¹⁶⁵ Deze heeft niet enkel betrekking op schenkingen, maar ook op hetgeen

¹⁵⁸ Rb. Verviers (k.g.), 3 maart 1988, *J.L.M.B.* 1989, 22. Zie de onterechte kritiek bij A.-C. VAN GYSEL (dir.), *o.c.*, 476.

¹⁵⁹ Art. 353-16, eerste lid en 915, tweede lid B.W.

¹⁶⁰ Daarover M. PUELINCKX-COENE, *o.c.*, 193-197.

¹⁶¹ Art. 353-16, eerste lid, 1° B.W.

¹⁶² M. PUELINCKX-COENE, *o.c.*, 199.

¹⁶³ Art. 353-16, eerste lid, 2° en 3° en tweede lid B.W.

¹⁶⁴ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 427.

¹⁶⁵ Hierover H. CASMAN, *o.c.*, 753.

de geadopteerde uit nalatenschap verkreeg. Legaten zijn blijkbaar uitgesloten.¹⁶⁶ De anomale terugkeer bestaat enkel als de goederen nog *in natura* aanwezig zijn of als ze zijn verkocht maar de prijs nog niet is betaald of vermengd met de massa. De wet verwijst enkel naar de verkoop, dus niet naar de ruimere vervreemding.¹⁶⁷ Het recht op anomale terugkeer komt logischerwijze niet enkel toe aan de oorspronkelijke ascendenten, maar ook aan de adoptant(en). Anders dan in het gemene recht het geval is, is dit recht niet persoonlijk: het kan ook worden uitgeoefend door de erfgenamen in neerdalende lijn van de ascendenten of adoptanten. Wellicht mag de gewoon geadopteerde niet tot die erfgenamen in neerdalende lijn worden gerekend.¹⁶⁸

Anderzijds worden de overige goederen van de geadopteerde “in twee gelijke helften verdeeld tussen de oorspronkelijke en de adoptieve familie”. In de oorspronkelijke familie zijn de algemene regels van toepassing op de verdeling van deze helft. De helft van de adoptieve familie komt toe aan de adoptant of bij helften aan de adoptanten. Het erfrecht van elke adoptant gaat over naar zijn erfgenamen in de neerdalende lijn en bij gebreke daarvan, naar de andere adoptant of diens erfgenamen in de neerdalende lijn. Is er in de oorspronkelijke of in de adoptieve familie geen erfgerechtigde, dan gaat de helft van die familie naar de andere familie.

Anders dan onder de oude regeling, komt het erfrecht voortaan ook toe aan oorspronkelijke ouders met wie de afstammingsband pas na de adoptie werd vastgesteld.¹⁶⁹

286. Nog ingewikkelder wordt het wanneer het laatste van de kinderen van de gewoon geadopteerde na hem overlijdt zonder nakomelingen na te laten. Artikel 353-17 B.W. heeft het trouwens ten onrechte enkel over kinderen – waarmee in de adoptiewet enkel minderjarigen zijn bedoeld – en niet over afstammelingen in de eerste graad.

Eerst vindt klovning plaats van die nalatenschap tussen de vaderlijke en de moederlijke lijn.

De helft van de nalatenschap die toekomt aan de lijn van de niet gewoon geadopteerde ouder, wordt volgens de algemene regels verdeeld.

De helft van de nalatenschap die toekomt aan de lijn van de vooroverleden gewoon geadopteerde ouder, wordt in twee gelijke helften verdeeld tussen de oorspronkelijke en de adoptieve familie, zoals net omschreven. Er is geen verruimde anomale terugkeer.

¹⁶⁶ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 423.

¹⁶⁷ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 423-424.

¹⁶⁸ C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 423.

¹⁶⁹ Memorie van Toelichting, 33.

De wet schakelt de gewone anomale terugkeer en het reservataire erfrecht enkel uit voor de oorspronkelijke familie van de geadopteerde. Logischerwijze moet die uitschakeling ook gelden voor de adoptanten, die anders ruimere rechten zouden krijgen op de nalatenschap van het kind van de geadopteerde dan op de nalatenschap van de geadopteerde.¹⁷⁰

§ 9. REGISTRATIE- EN SUCCESSIERECHTEN

287. In verband met de fiscale afwikkeling van schenkingen en nalatenschappen, is het relevant kort in te gaan op de bijzondere registratierechtelijke resp. successierechtelijke tarieven.

Voor de *volle adoptie* rijzen ter zake geen problemen. Enerzijds verdwijnt de vol geadopteerde volledig uit de oorspronkelijke familie, met de toepassing van de tarieven tussen derden tot gevolg mocht een schenking of nalatenschap de vol geadopteerde vanuit die familie toevallen. Anderzijds worden in de vol adoptieve familie de algemene regels toegepast als was de geadopteerde een oorspronkelijke verwant.¹⁷¹ De hierna besproken bijzondere regeling is dus niet van toepassing op de volle adoptie.¹⁷²

288. Om te vermijden dat de *gewone adoptie* met het oog op belastingontwijking zou plaatsvinden, blijft zij als regel zonder invloed op de berekening van de registratie- en successierechten.

Enerzijds blijft dus in de oorspronkelijke familie een beroep op de oorspronkelijke verwantschapsband mogelijk voor de toepassing van een voordelig tarief.

Anderzijds is tussen de adoptant en de geadopteerde als regel het tarief tussen derden van toepassing, tenzij uiteraard de geadopteerde die ook oorspronkelijke verwant is van de adoptant, zich in die hoedanigheid op een voordeliger tarief kan beroepen.¹⁷³

Het Arbitragehof ziet geen discriminatie in de principieel verschillende behandeling van vol en gewoon geadopteerden. Enerzijds nemen de adoptanten in geval van volle adoptie veel verder gaande verplichtingen op zich. Anderzijds behoudt de gewoon geadopteerde anders dan de vol geadopteerde het voordeel van het tarief in de rechte lijn in zijn oorspronkelijke familie. Hij moet dit tarief niet tweemaal genieten. Om die redenen

¹⁷⁰ G. MAHIEU, *o.c.*, 73.

¹⁷¹ G. MAHIEU, *o.c.*, 136 en 142; H. CASMAN, *o.c.*, 797.

¹⁷² Wat ook blijkt uit de wettekst. *Anders*: P. SENAËVE, *o.c.*, 994.

¹⁷³ H. CASMAN, *o.c.*, 757 en 769.

kon de wetgever zonder onevenredige gevolgen en aan de hand van een relevant verschil de belastingontwijking via de gewone adoptie vermijden.¹⁷⁴

289. In een limitatieve opsomming voorzien artikelen 132² W.Reg. en 52² W.Succ. in de uitzonderlijke toepassing van het tarief in de rechte lijn tussen de adoptant en de geadopteerde, wanneer kan worden vermoed dat de adoptie niet met het oog op belastingontwijking gebeurd is.¹⁷⁵

Het tarief is in vier gevallen van toepassing op de registratie van schenkingen en op nalatenschappen:

- 1° wanneer het adoptief kind een kind is van de echtgenoot van de adoptant. De stiefouderadoptie door de wettelijk of feitelijk samenwonende partner is dus nog uitgesloten, hoewel de Vlaamse decreetgever er elders wel rekening mee houdt. Wel zal onder deze hypothese de stiefouderadoptie door de gelijkslachtige echtgenoot vallen;
- 2° wanneer, op het ogenblik van de adoptie, het adoptiefkind onder de voogdij was van de openbare onderstand of van een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, of wees van een voor België gestorven vader of moeder. Die wees mag ook al meerderjarig zijn op het ogenblik van de adoptie¹⁷⁶;
- 3° wanneer het adoptiefkind, vóór de leeftijd van eenentwintig jaar, gedurende drie achtereenvolgende jaren hoofdzakelijk van de adoptant, of van deze en zijn levenspartner samen, de hulp en verzorging heeft gekregen die kinderen normaal van hun ouders krijgen.¹⁷⁷ Vóór 2003 werd vereist dat de hulp en verzorging *uitsluitend* door de adoptant en zijn echtgenoot werden verstrekt. Het Hof van Cassatie legde dit vereiste vrij ruim uit¹⁷⁸, zodat hoofdzakelijke hulp en verzorging volstonden. Het hier gebruikte begrip levenspartner – het gaat om de samenwonende partner – is ruimer dan het in artikel 343 B.W. gedefinieerde;
- 4° wanneer de adoptie gedaan werd door een persoon van wie alle afstammelingen voor België gestorven zijn.

¹⁷⁴ Arbitragehof, arrest nr. 101/2002 van 19 juni 2002, *Notariaat* 2003, afl. 1, 3, noot E. PEETERS, 'Geen discriminatie tussen gewoon en ten volle geadopteerden voor de toepassing van het Wetboek der Successierechten'.

¹⁷⁵ Voor een algemene bespreking: G. MAHIEU, *o.c.*, 131 en 137; A.-C. VAN GYSEL (dir.), *o.c.*, 482-485.

¹⁷⁶ Cass. 7 oktober 1965, *T. Not.* 1966, 236, noot.

¹⁷⁷ E. AERT, 'Lagere successierechten voor zorgkinderen en gehandicapten', *Fisc. Act.* 2003, afl. 18, 3; R. DEBLAUWE, 'Verlaagde schenkingsrechten in Vlaanderen', *T. Fin. R*2004, 808.

¹⁷⁸ Cass. 17 december 1987, *A.C.* 1987-88, 517. Voorts H. CASMAN, *o.c.*, 757.

§ 10. JEUGDBESCHERMINGSRECHT

290. Artikel 15 van de Adoptiewet I verklaart de bepalingen van de Jeugdbeschermingswet in verband met bloedverwanten in de opgaande en neerdalende lijn van toepassing op de adoptant, de geadopteerde en zijn afstammelingen.

Wat betreft de *volle adoptie* is deze bepaling, wegens de algemene draagwijdte van artikel 356-1, eerste lid B.W., overbodig. Op grond van die bepaling is de Jeugdbeschermingswet overigens even goed van toepassing op de 'bloedverwanten in de opgaande lijn' van de adoptant. De verdwijning uit de oorspronkelijke familie geldt ook het Jeugdbeschermingsrecht.

Wat betreft de *gewone adoptie*, herneemt artikel 15 Adoptiewet I het oude artikel 361, § 5 B.W. Op grond van artikel 353-12 B.W. lijkt die bepaling trouwens ook hier overbodig.

§ 11. STRAFRECHT

291. Het beschreven uitgangspunt bij de *volle adoptie* blijft gelden in de mate dat strafrechtelijke bepalingen verwijzen naar burgerrechtelijke begrippen in verband met afstamming en verwantschap. Er wordt enkel rekening gehouden met de vol adoptieve familie en niet meer met de oorspronkelijke.

Oud artikel 361, § 5 B.W. bepaalde hetzelfde in verband met de *gewone adoptie*, althans binnen de grenzen van de verhouding tussen de adoptant enerzijds en de geadopteerde en zijn afstammelingen anderzijds. Die bepaling is niet aangehouden.¹⁷⁹ In een aantal gevallen levert dat geen problemen op, omdat uitdrukkelijk wordt verwezen naar de gewone adoptie of zo'n verwijzing overbodig is. Zo wordt bij het misdrijf verlaten van familie de onderhoudsplicht na gewone adoptie uitdrukkelijk vermeld.¹⁸⁰ Zo is voor het misdrijf van niet-afgeven van kinderen geen uitdrukkelijke verwijzing nodig.¹⁸¹ In een aantal andere gevallen zouden door de verdwijning van oud artikel 361, § 5 B.W. een aantal verzwarende omstandigheden wegvallen; bijvoorbeeld zou de moord door de geadopteerde op de gewoon adoptant geen vadermoord zijn.¹⁸² Nochtans leidt artikel 353-12 B.W. toch tot gelijkstelling met vader, kinderen en afstamme-

¹⁷⁹ Memorie van Toelichting, 100-101. De reden is onduidelijk.

¹⁸⁰ Art. 391*bis*, tweede lid Sw.

¹⁸¹ Art. 431 Sw.

¹⁸² Art. 395 Sw. Onder de oude regeling was hoe dan ook betwist of dit als een geval van vadermoord kon worden gekwalificeerd. C. VAN MALDEREN, *o.c.*, 433.

lingen van de adoptant, geadopteerde en afstammelingen. In die optiek was ook het oude artikel 361, § 5 B.W. een overbodige bepaling.

§ 12. SOCIAAL RECHT

292. Een korte verwijzing naar de twee voornaamste bijzondere bepalingen van sociaal recht kan volstaan. Vooraf zij opgemerkt dat de gewone en de volle adoptie op gelijke voet worden behandeld.

Op eerste plaats is vermeldenswaard dat door artikel 293 Programmawet 9 juli 2004 het *adoptieverlof* voor werknemers is uitgebreid van 10 dagen tot maximum 6 resp. 4 weken, naargelang de geadopteerde jonger resp. ouder is dan drie jaar. Die termijn verdubbelt ingeval het kind gehandicapt is. De geadopteerde moet deel uitmaken van het gezin van de adoptant, wat uit de inschrijving in het bevolkingsregister moet blijken. Blijkbaar moet het verlof worden opgenomen vóór de geadopteerde 8 jaar wordt. De werknemer wordt tegen ontslag beschermd en krijgt een vervangingsinkomen.¹⁸³

Ten tweede geeft de adoptie recht op een *adoptiepremie* behalve als, in geval van stiefouderadoptie, de ouder al kraamgeld heeft ontvangen.¹⁸⁴ De betreffende regeling is nog niet aangepast aan de nieuwe Adoptiewet, zodat zij nog verwijst naar de adoptieakte. Bovendien wordt het begrip ‘stiefouderadoptie’ hier uitgelegd in de zin van de Kinderbijslagwet. Het samenwonen doet een vermoeden ontstaan dat er een feitelijk gezin is, waardoor het voordeel verloren gaat.¹⁸⁵ Aldus is het mogelijk dat een adoptie voor de toepassing van het B.W. niet en voor de toepassing van de Kinderbijslagwet wel als een stiefouderadoptie wordt aangezien.

¹⁸³ Art. 30ter Arbeidsovereenkomstenwet. Zie ook art. 25^{sexies} Wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomsten wegens dienst op binnenschepen.

¹⁸⁴ Art. 73^{quater} Kinderbijslagwet. Zie ook art. 22bis KB 8 april 1976 houdende regeling van de gezinsbijslag ten voordele van zelfstandigen.

¹⁸⁵ Art. 56bis, § 2, Kinderbijslagwet.

DEEL III.
DE BEËINDIGING VAN DE ADOPTIE

GUNTER MAES

Postdoctoraal navorser Universiteit Antwerpen

293. Adoptie is een constitutieve wijze van afstamming. De wederzijdse wil tussen adoptant(en) en geadopteerde om nieuwe afstammings- en verwantschapsbanden tot stand te brengen, wordt door de rechter getoetst aan de wettelijke voorwaarden. De rechter spreekt vervolgens de adoptie uit, waarna voorzien wordt in de nodige publiciteit. Deze rechtsinstelling kan, evenals de gewone afstamming, ook worden beëindigd. In het hiernavolgende deel zullen de onderscheiden wijzen van beëindiging worden besproken, geanalyseerd en becommentarieerd. Het betreft de nieuwe adoptie (art. 347-1 en 347-2 B.W.), de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming (art. 350 B.W.), de herziening (art. 351 B.W.) en de herroeping (art. 354-1 tot 354-3 B.W.). Daarnaast bestaan er ook oneigenlijke vormen van beëindiging, zoals de omzetting van de gewone adoptie in volle adoptie (art. 347-3).

HOOFDSTUK I. NIETIGHEID VAN DE ADOPTIE

294. Vooraf dient te worden opgemerkt dat zodra het vonnis of arrest dat de adoptie uitspreekt, is gewezen, de adoptie niet langer op grond van nietigheid kan worden bestreden (art. 349-3 B.W.), tenzij door de tijdige instelling van rechtsmiddelen.¹ Deze regel geldt zowel voor de volle adoptie als voor de gewone adoptie. Deze regel was ook al opgenomen in de vroegere wetgeving, in het toenmalige artikel 356, § 1 B.W. De adoptie wordt immers uitgesproken bij vonnis. De tussenkomst van de rechter die de adoptie uitspreekt, is een bijzondere en voldoende waarborg.² Deze bepaling in het Burgerlijk Wetboek is een herhaling van de algemene regel die geen middelen van nietigheid toelaat tegen vonnissen, behoudens de vernietiging door de bij wet bepaalde rechtsmiddelen (art. 20 Ger.W.).

295. De invoering van de herziening van de adoptie om redenen die de rechten van het kind al te zeer hebben miskend, m.n. bij voldoende aanwijzingen dat de adoptie tot stand is gekomen als gevolg van de ontvoering van, de verkoop van of de handel in kinderen (art. 351 B.W.), relateert wel de onaantastbaarheid van de in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing. Wel dient te worden aangestipt dat de herziening wordt uitgesproken bij gerechtelijke beslissing, die de gevolgen van de

¹ F. SWENNEN, 'Inleiding tot het interne adoptierecht. Toepasselijk recht na de hervormingen van 2003', *Kinderrechtengids*, Gent, Mys & Breesch, nr. 44; P. SENAEVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1026-2.

² G. MAHIEU, *L'adoption*, in *Rep. Not., t.1.3 Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1989, nr. 79

adoptie doet ophouden vanaf de overschrijving van het beschikkende gedeelte in de registers van de burgerlijke stand. De grond voor toepassing van deze wijze van beëindiging heeft weliswaar betrekking op (de motieven die aanleiding hebben gegeven tot) de gerechtelijke beslissing³, maar dit impliceert niet dat het hier een vorm van nietigheid zou betreffen.

³ Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St. Kamer* 2001-02, nr. 1366/01, 33 (Verder: *Memorie van Toelichting, Parl. St.*, nr. 1366/01)

HOOFDSTUK II. OVERLIJDEN VAN DE ADOPTANT(EN) – VOOGDIJ

296. Het overlijden van de adoptant of adoptanten maakt – net als bij de oorspronkelijke afstamming – geen einde aan de adoptieve afstammingsband.⁴ Ingeval de geadopteerde nog minderjarig is, kan in voogdij moeten worden voorzien in overeenstemming met de gemeenrechtelijke regelen ter zake. Voogdij is nodig bij ontstentenis van een overblijvende adoptant of ouder die mee het gezag uitoefende. De adoptieve afstammingsband is immers een volwaardige afstammingsband.

Voor de volledigheid wordt hier al opgemerkt dat de noodzaak om in (gemeenrechtelijke) voogdij te voorzien zich ook voordoet na de herroeping van de gewone adoptie, en in sommige gevallen waarschijnlijk ook na de herziening.

297. Artikel 1231-20 Ger.W. opent de mogelijkheid om in geval van overlijden van de adoptant, van de adoptanten of van een van hen na de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie, maar vóór de overschrijving van het beschikkende gedeelte in het register van de burgerlijke stand, de procedure verder te zetten. Het verzoek hiertoe kan uitgaan van de geadopteerde of van de overlevende adoptant. Voor de adoptant volstaat met andere woorden dat hij in leven blijft tot het ogenblik van de indiening van het verzoekschrift. De procedure kan vervolgens, in het belang van de geadopteerde, zonder hem worden verder gezet. De wetgever heeft nagelaten een gelijke regeling uit te werken voor het geval van het overlijden van de geadopteerde alvorens het beschikkende gedeelte is overgeschreven door de ambtenaar van de burgerlijke stand. De geadopteerde moet blijven leven tot wanneer de adoptiebeslissing in kracht van gewijsde is gegaan. Toch kan het ook hier wenselijk zijn om de gestarte procedure *post mortem* verder te zetten.⁵

298. Na gewone adoptie bestaat bij het vooroverlijden van de adoptant(en) de mogelijkheid voor de oorspronkelijke ouder(s) om, gezamenlijk of alleen, aan de jeugdrechtbank te vragen het minderjarige kind terug onder hun ouderlijk gezag te plaatsen (art. 353-10 B.W.). Dit is enkel

⁴ F. SWENNEN, 'Inleiding tot het interne adoptierecht. Toepasselijk recht na de hervormingen van 2003', *Kinderrechtengids*, Gent, Mys & Breesch, nr. 48; P. SENAEVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1026.

⁵ F. SWENNEN, 'Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens', *R.W.* 2003-04, (441) 445 nr. 15.

mogelijk bij gewone adoptie omdat de geadopteerde toch zijn afstammingsband met zijn oorspronkelijke ouders bewaart. Dit is niet het geval bij volle adoptie, zodat de terugplaatsing onder het ouderlijk gezag dan ook niet mogelijk is. Deze figuur wordt verder besproken onder Hoofdstuk III.

HOOFDSTUK III.

TERUGPLAATSING ONDER HET OUDERLIJK GEZAG

299. Na het overlijden van de adoptant(en) bij gewone adoptie, na herroeping van de adoptie (enkel mogelijk bij gewone adoptie), maar merkwaardig genoeg niet bij herziening van de adoptie, kunnen de oorspronkelijke ouders – zoals onder de oude wet⁶ – de jeugdrechtbank verzoeken hun minderjarig kind opnieuw onder hun ouderlijk gezag te plaatsen (art. 353-10 en 354-2 B.W.). Het betreft hier een mogelijkheid die door de oorspronkelijke ouder(s) zelf moet worden gevraagd. Het is de rechter die een opportuniteitsoordeel ter zake zal vellen en zal beslissen of het in het belang van de minderjarige is om hem terug onder het ouderlijk gezag te plaatsen. De terugplaatsing van de minderjarige onder het ouderlijk gezag impliceert van rechtswege de beëindiging van de voogdij waarin al tevoren was voorzien.

300. De ouders kunnen de terugplaatsing gezamenlijk vragen, en kunnen dan gezamenlijk in hun ouderlijk gezag worden hersteld, maar het is ook mogelijk dat slechts één ouder om de terugplaatsing verzoekt. Dit zal ook het geval zijn indien de afstamming van de minderjarige slechts ten aanzien van één ouder is gevestigd, of indien de andere ouder is vooroverleden, onbekwaam is of afwezig is verklaard. Ook bij (feitelijke) scheiding van de ouders zal het verzoek door slechts één ouder worden ingediend. Indien slechts één ouder dit verzoek indient, verkrijgt hij alleen opnieuw het ouderlijk gezag.

Onder de oude regeling was het slechts mogelijk dat één ouder opnieuw in het ouderlijk gezag werd hersteld indien de andere ouder onbekend of overleden was, dan wel onbekwaam of afwezig verklaard (oud art. 361, § 3 lid 2 B.W.). Thans wordt dus in een algemene mogelijkheid voorzien dat slechts één ouder om het ouderlijk gezag verzoekt.

301. Opgemerkt dient te worden dat de terugplaatsing onder het ouderlijk gezag ook mogelijk is indien de oorspronkelijke afstamming ten aanzien van de natuurlijke ouder(s) pas tijdens de (gewone) adoptie is komen vast te staan met toepassing van artikel 350 lid 2 B.W.⁷ In dergelijk geval is er eigenlijk geen sprake van *terugplaatsing* onder het ouderlijk gezag, want er was voor de adoptie geen oorspronkelijk ouderlijk gezag.

⁶ C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, Brussel, Larcier, 1970, nr. 388.

⁷ Memorie van Toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 33

302. Het is opmerkelijk dat de wetgever er niet voor geopteerd heeft om de terugplaatsing onder het ouderlijk gezag ook mogelijk te maken ingeval in de voogdij ten aanzien van de minderjarige moet worden voorzien na herziening van de adoptie. In dit geval zijn eveneens afstammingsbanden met de oorspronkelijke ouder(s) blijven bestaan die zouden kunnen herleven. Het is niet geheel ondenkbaar dat dit in het belang van het kind zou zijn. *Prima facie* zijn er geen objectieve en redelijke elementen aanwezig om in deze vergelijkbare gevallen niet gelijk te handelen, zodat de lacune in de wetgeving aanleiding zou kunnen geven tot sanctionering in het licht van het grondwettelijk gelijkheids- en non-discrimatiebeginsel.⁸ De wetgever heeft hier echter voorzien in een ruime(re) mogelijkheid voor een nieuwe adoptie (art. 347-1 en 347-2 B.W.) en wenste op die manier het welzijn van de minderjarige geadopteerde te vrijwaren. De vraag blijft of deze keuze van de wetgever de gelijkheidstoets ongeschonden kan doorstaan.

303. In het oorspronkelijke ontwerp diende het verzoek tot terugplaatsing van de minderjarige onder het ouderlijk gezag voor de vrederechter te worden gebracht. Ingevolge de aanpassingen die door de Senaat zijn aangebracht, is deze bevoegdheid terug toevertrouwd aan de jeugdrechtbank, aangezien deze laatste gemeenrechtelijk bevoegd is voor de geschillen m.b.t. het ouderlijk gezag.⁹ Door de gewone adoptie blijven immers de afstammingsbanden met de oorspronkelijke ouders bewaard.¹⁰

304. De vraag kan ten slotte rijzen waarom deze terugplaatsing onder ouderlijk gezag slechts mogelijk is als in de voogdij moet worden voorzien wegens het *overlijden* van de adoptant(en), en niet wegens de onmogelijkheid om het gezag uit te oefenen om andere redenen, zoals bijvoorbeeld de comateuze toestand van de adoptant(en). In het licht van het grondwettelijke gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel rijst geen probleem aangezien de beide categorieën niet vergelijkbaar zijn. Bij het vooroverlijden van de adoptant(en) is er op een decisieve en absolute wijze een einde gemaakt aan de uitoefening van de gezagsrechten volgend uit de adoptieve afstamming. Dezelfde absoluutheid geldt bij de beëindiging van de gezagsrechten ingevolge de herroeping van de adoptie. De andere redenen en oorzaken die de uitoefening van die gezagsrechten verhinderen, zijn niet even absoluut.

⁸ G. MAES, 'Sancties bij een door het Arbitragehof vastgestelde ongrondwettige afwezigheid van wetgeving', *R. W.* 2003-04, 1201-1210.

⁹ Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2001-02, nr. 1366/16, 3 (Verder: Verslag, *Parl. St.*, nr. 1366/16).

¹⁰ P. SENAËVE, *Compendium van Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1023.

HOOFDSTUK IV. NIEUWE ADOPTIE

§ 1. INLEIDING

305. De eerste vorm van beëindiging van adoptie is de *nieuwe adoptie*. Onder de oude wet waren opeenvolgende adopties van eenzelfde kind door volledig vreemde adoptanten, in beginsel verboden (oud art. 346 B.W.).¹¹ Deze regel werd ingegeven voor minderjarigen door de zorg om belangenconflicten te voorkomen, en voor meerderjarigen om erfenisjacht bij kandidaat-geadopteerden te vermijden. De wet voorzag uitdrukkelijk in enkele uitzonderingen waarin een tweede adoptie wel toegelaten was¹², o.m. de stiefouderadoptie (oud art. 361, § 2 B.W.). Ook de minderjarige kan opnieuw worden geadopteerd na herroeping van de vorige adoptie of na overlijden van de adoptant(en).¹³

306. Thans heeft de wetgever de regel omgedraaid en ervoor gekozen om uitdrukkelijk in de wettelijke mogelijkheid voor opeenvolgende, nieuwe adopties te voorzien. Toch betreft het geen algemene en onbeperkte toelating om tot een nieuwe adoptie over te gaan. Enkel in de gevallen door de wet bepaald, en voor zover door de wet bepaald, kan er een nieuwe adoptie plaatsvinden. De wet regelt in artikel 347-1 B.W. de nieuwe gewone of volle adoptie van een minderjarige door derden. Artikel 374-2 B.W. heeft betrekking op de adoptie van een persoon – ongeacht zijn leeftijd – die al door twee personen geadopteerd was, door de echtgenoot of partner van één van de adoptanten. Deze mogelijkheden worden hierna verder besproken.

Daarnaast bestaat nog de (gewone) stiefouderadoptie die niet als een nieuwe adoptie in de zin van de wet is te catalogeren, en die dus niet het voorwerp van deze commentaar uitmaakt.

¹¹ H. DE PAGE en J. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1149.

¹² Voor een overzicht, zie: P. SENAËVE, 'De opeenvolgende adopties', in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 55-87.

¹³ F. HEYVAERT, *Het personen- en familierecht ont(k)leed*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 547.

§ 2. NIEUWE ADOPTIE VAN EEN MINDERJARIGE

A. Gevallen waarin nieuwe adoptie van een minderjarige mogelijk is

1. Minderjarige geadopteerde

307. Een kind dat al geadopteerd is, kan opnieuw worden geadopteerd. Dit is mogelijk zowel na volle als na gewone adoptie. De nieuwe adoptie kan eveneens een gewone of een volle adoptie zijn. Artikel 347-1 B.W. spreekt van een *kind*, wat in de terminologie van de wet betekent: van een persoon onder de achttien jaar, zijnde een minderjarige. Het betreft hier geen discriminatie aangezien het hier een objectief onderscheid betreft tussen minderjarigen en meerderjarigen.¹⁴ Volwassenen hebben al het voordeel van de adoptie genoten, met het oog op de benaarstiging en begeleiding van hun volwassenwording in een gezin. Precies hierom dienen zij niet opnieuw in aanmerking te komen voor adoptie. Anderdeels wil de wet ook adoptie met het oog op de erfrechtelijke roeping vermijden.¹⁵

2. Adoptant(en)

308. De minderjarige kan worden geadopteerd hetzij door één adoptant, hetzij door twee personen. De wet bepaalt terecht niet dat deze vorm van nieuwe adoptie moet worden verricht door *nieuwe adoptanten*. Dit is belangrijk bij de herziening van de adoptie om redenen van ontvoering van, verkoop van of handel in minderjarigen, maar waar de goede trouw van de adoptant(en) geldt. Zij zijn volgens de memorie van toelichting gerechtigd om na de herziening hun adoptant opnieuw te adopteren.¹⁶ Zij zijn in die zin geen zuivere derden.

3. Precieze gevallen waarin nieuwe adoptie mogelijk is

a. Grond- en toestemmingsvoorwaarden

309. De nieuwe adoptie is slechts mogelijk voor zover alle voorwaarden voor de totstandkoming van de adoptie zijn vervuld. De algemene toestemmingsvereisten en de grond- en vormvoorwaarden krijgen hun normale toepassing. Voor de nieuwe adoptie van minderjarigen gelden tegelijk ook bijzondere toestemmingsvereisten die zijn opgenomen in de

¹⁴ Arbitragehof, nr. 12/2003, 22 januari 2003.

¹⁵ P. SENAEVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 928.

¹⁶ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 34-35.

artikelen 348-6 en 348-7 B.W. Voor de bespreking van deze voorwaarden verwijs ik naar de bijdrage van C. CASTELEIN in dit boek.

310. Zoals aangegeven, heeft de wetgever niet gekozen voor een algemene en onbeperkte mogelijkheid van een tweede adoptie. Artikel 347-1 B.W. omschrijft nauwkeurig drie gevallen waarin een nieuwe adoptie van een minderjarige mogelijk is. Deze drie mogelijkheden zijn alternatief¹⁷, en limitatief van aard.¹⁸ Het betreft steeds gevallen waarbij de bedoeling van de adoptieve afstamming niet langer wordt gerealiseerd. De adoptie wenst de minderjarige te socialiseren en bij te dragen tot zijn opvoeding. Adoptie is immers allereerst en essentieel een maatregel van jeugdbescherming. De vaststelling dat de bestaande adoptieband niet langer kan functioneren, rechtvaardigt dat in het belang van de minderjarige in een nieuwe adoptie wordt voorzien.

b. Gronden voor nieuwe adoptie – algemeen

311. De nieuwe adoptie kan alleen dan rechtsgeldig worden uitgesproken wanneer de vorige adoptant(en) is (zijn) overleden (1), de vorige adoptie is herzien of – indien het een gewone adoptie betreft – herroepen ten aanzien van de adoptant(en) (2), of wanneer er zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat op verzoek van het Openbaar Ministerie een nieuwe adoptie wordt uitgesproken (art. 347-1 B.W.).

c. Gronden voor nieuwe adoptie – vooroverlijden adoptant, herroeping en herziening

312. De huidige adoptiewetgeving laat een nieuwe adoptie slechts toe zolang de adoptant minderjarig is, en voor zover de vorige adoptie is herroepen ten aanzien van de adoptant of beide adopterende echtgenoten, of bij overlijden van de adoptant of echtgenoten die geadopteerd of ten volle geadopteerd hebben (oud art. 346 lid 2 B.W.). Door het overlijden is/zijn de adoptant(en) niet meer in de mogelijkheid om het voordeel van de jeugdbeschermende werking van de adoptie aan de geadopteerde te bieden. Ingeval de adoptie wordt herroepen, is de band tussen de adoptant(en) en de geadopteerde ook zodanig aangetast dat de rechter het noodzakelijk heeft geoordeeld om de bestaande adoptieve afstammingsband te beëindigen.

¹⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 23

¹⁸ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 22

313. De nieuwe adoptiewet handhaaft deze gronden en breidt ze uit met de herziening van de gewone of volle adoptie. De herziening van de adoptie is een nieuwe figuur die bij deze hervorming wordt ingevoerd voor die gevallen waar er voldoende aanwijzingen zijn dat de adoptie tot stand is gekomen als gevolg van de ontvoering van, de verkoop van of de handel in kinderen (art. 351 B.W.). Indien dergelijke aanwijzingen aanwezig zijn, moet de rechter de adoptie beëindigen. Met het oog op de verdere opvoeding van de minderjarige kan een nieuwe adoptie aangewezen zijn.

314. De procedure voor deze nieuwe adoptie wordt beheerst door het gemene recht. De artikelen 1231-3 tot en met 1231-23 Ger.W. zijn overeenkomstig van toepassing op de procedure met het oog op het verkrijgen van een nieuwe adoptie van een minderjarige. Voor de bespreking van deze bepalingen volsta ik met te verwijzen naar de bijdrage van P. SENAËVE verder in dit verslagboek.

d. Gronden voor nieuwe adoptie – wegens zeer gewichtige redenen op verzoek van het O.M.

315. Een absolute nieuwigheid van deze hervorming is de mogelijkheid die wordt geboden om tot nieuwe adoptie over te gaan om zeer gewichtige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie. Deze vernieuwing komt tegemoet aan een verzuchting in de rechtsleer, en aan kritiek van het Arbitragehof op de onherroepelijkheid van de volle adoptie. Vóór deze hervorming gold immers op absolute wijze de onherroepelijkheid van de volle adoptie (oud art. 370, § 5 B.W.). Dit impliceerde dat aan een mislukte volle adoptie niet kon worden geredieerd zolang de adoptant(en) niet was/waren overleden. Enkel na het overlijden van de volle adoptant(en) kon de minderjarige met toepassing van artikel 346 lid 2 B.W. opnieuw worden geadopteerd. Voor het minderjarige kind had dit nefaste gevolgen aangezien onvoldoende werd voorzien in zijn opvoeding en volwassenwording, en er ook geen mogelijkheid was tot adoptie door een andere persoon die hem wel wenste op te vangen.

316. Dit was een onwenselijke situatie en volgens sommigen in strijd met artikelen 8 en 14 EVRM¹⁹, in de mate dat er zonder redelijke verantwoording een onderscheid wordt gemaakt tussen de al geadopteerde kinderen en andere.²⁰ Op een prejudiciële vraag heeft het Arbitragehof aangegeven

¹⁹ Contra: Luik 24 april 1989, *R.R.D.* 1990, 63

²⁰ P. SENAËVE, 'Actuele problemen aangaande de burgerrechtelijke regeling van de adoptie', in P. SENAËVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, (151) 158-163; I. LAMMERANT, 'Quelques problèmes

dat de absolute onmogelijkheid om een volle adoptie te herroepen van een kind tijdens het leven van de adoptanten, de gelijkheid schendt afgezet tegen andere categorieën kinderen die in dezelfde situatie van breuk met hun ouders verkeren.²¹ Het Arbitragehof erkent dat de wetgever een oorbaar doel nastreeft met de onherroepelijkheid door de zorg voor de stabiliteit van de verwantschapsbanden en de gezinsomgeving van de geadopteerde. Door de volle adoptie zijn immers alle banden met de oorspronkelijke familie verbroken, met als gevolg dat na herroeping – met werking *ex nunc* – het kind geheel zonder familie en afstammingsbanden zou vallen. De wetgever wenst te voorkomen dat de stabiliteit van het kind in het gedrang komt, en opteert in die zin voor een parallel met de gewone afstamming (B.7.). Voor verlaten kinderen – te begrijpen als die kinderen wier volle adoptie mislukt is – acht het Hof de onherroepelijkheid in strijd met het gelijkheidsbeginsel. Er is enkel een nieuwe adoptie mogelijk als de adoptant(en) overlijdt(en), terwijl bij kinderen die verlaten worden door hun oorspronkelijke ouders, wel de mogelijkheid bestaat om hen alsnog in een nieuw gezin op te nemen (B.8.).

Deze nieuwe grond maakt het thans mogelijk op basis van zeer gewichtige redenen en na verzoek van het Openbaar Ministerie toch over te gaan tot een nieuwe adoptie. Deze mogelijkheid staat open zowel bij volle adoptie als bij gewone adoptie, in die gevallen waar de vorige adoptant(en) nog leeft/leven. De herroeping van volle adoptie is onmogelijk (art. 356-4 B.W.), maar thans is wettelijk voorzien in onrechtstreekse herroeping van volle adoptie om zeer gewichtige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie.

317. Het betreft een eigenstandige grond, zodat niet vooraf de procedure voor herziening of herroeping moet worden gevolgd. Toch is het geenszins de bedoeling een adoptie op proef in te voeren; daarom zal ook met de nodige omzichtigheid moeten worden geoordeeld over de zeer gewichtige redenen waarvan sprake in de wetsbepaling. Dit verklaart meteen waarom het verzoek moet worden ingediend door het Openbaar Ministerie. Deze keuze verleent aan het Openbaar Ministerie de functie van sluiswachter die een eerste controle verricht op de noodzakelijkheid en wenselijkheid van een nieuwe adoptie.

soulevés par l'adoption plénière', *T.B.B.R.* 1998, 540-547; I. LAMMERANT, *L'adoption et les droits de l'homme en droit comparé*, Brussel, Bruylant, 2001, 635-655; I. LAMMERANT, 'Impossibilité d'une seconde adoption après échec d'une adoption plénière', *R.R.D.* 1990, 64-65.

²¹ Arbitragehof, nr. 117/2001, 3 oktober 2001, *T.J.K.* 2002, 25 met noot, *R.W.* 2001-02, 840-841; M. GYSBERGS, 'Na een volle adoptie wordt nieuwe adoptie mogelijk: het principe van onherroepelijkheid op de helling', *T.J.K.* 2002, 26-28.

318. Het Openbaar Ministerie en de rechter zullen zelf moeten beoordelen welke omstandigheden en feiten in aanmerking te nemen zijn als zeer gewichtige redenen, en dus een nieuwe adoptie rechtvaardigen. De memorie van toelichting verwijst ter zake ook naar artikel 367, § 1, eerste lid B.W., waarin de voorwaarden worden omschreven om de gewone adoptie te herroepen, en die doorheen de rechtspraak zeer restrictief zijn geïnterpreteerd. Het gaat om foute handelingen of gedragingen van één van de partijen, zware omstandigheden zoals de psychologische onmogelijkheid samen te leven, of de totale mislukking van de educatieve relatie.²² Hierbij valt onder meer te denken aan zedenfeiten die de adoptant pleegt op de geadopteerde of de weigering van de adoptant om in te staan voor het onderhoud van de geadopteerde.²³

319. De nieuwe adoptie om zeer gewichtige redenen is *enkel* mogelijk op verzoek van het Openbaar Ministerie. Deze vorderingsmogelijkheid wordt met andere woorden niet rechtstreeks toevertrouwd aan mogelijke andere belanghebbenden, zoals de oorspronkelijke ouders bij gewone adoptie, maar ook niet aan een vertegenwoordiger die de belangen van de minderjarige moet benaarstigen. Juridisch is dit geen probleem aangezien het Openbaar Ministerie de bewaker is van de belangen van de minderjarige. Artikel 1231-24 Ger. W. bepaalt trouwens dat de procureur des Konings hier optreedt hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van iedere belanghebbende waaronder ook de minderjarige begrepen mag worden. De procedure voor de totstandkoming van deze nieuwe adoptie van een minderjarige wordt beheerst door artikelen 1231-24 en 1231-25 Ger.W. Ook hier verwijst ik naar de bijdrage van P. SENAËVE.

4. Nieuwe adoptie: gewone of volle

320. In de drie wettelijk bepaalde gevallen heeft de wetgever erin voorzien dat de adoptie die niet langer doelmatig en werkzaam is, kan worden vervangen door een nieuwe. Deze nieuwe adoptie dient op bijzondere wijze het belang van het kind. De bestaande adoptieve banden met het gezin kunnen zo volledig worden verbroken en het kind kan opnieuw juridisch worden geïntegreerd in een nieuw gezin.²⁴ De nieuwe adoptie kan zowel een gewone als een volle adoptie zijn, gelet op de vereiste dat het om een minderjarige geadopteerde moet gaan (art. 347-1 B.W.). Artikel 355 B.W.

²² Memorie van toelichting, *Parl. St. Kamer*, nr. 1366/01, 23; K. BOONE, 'De hervorming van de adoptiewetgeving. Interne aspecten', *T.v.W.* 2003, 344.

²³ H. DE PAGE en J. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, T. II *Les personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, 1086.

²⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 929.

laat volle adoptie immers enkel toe ten aanzien van minderjarigen. De (nieuwe) volle adoptie zal tot gevolg hebben dat de bestaande banden die de minderjarige met de (vorige) volle adoptant(en) verbonden, totaal worden verbroken. Bijgevolg kan hij volkomen worden geïntegreerd in de nieuwe familie.

B. Temporele werking van de bestaande en de nieuwe adoptie

1. Gemeenrechtelijke regeling: artikel 349-1 B.W.

321. De nieuwe adoptie volgt op een vorige adoptie. Daarom moet nauwkeurig worden bepaald welke rechtsgevolgen van de onderscheiden adopties op welk ogenblik gelden. Als gemeenrechtelijke regel bepaalt artikel 349-1 B.W. dat een adoptie die is overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand, rechtsgevolgen heeft vanaf de neerlegging van het verzoekschrift.²⁵ De wetgever heeft gekozen voor de datum van neerlegging, om zo de geadopteerde beter te beschermen bij mogelijk overlijden van de adoptant voor de overschrijving. Op het vlak van erfopvolging is de geadopteerde – na overschrijving van het vonnis of arrest – dan toch gerechtigd in de nalatenschap.

322. De overschrijving van de gerechtelijke beslissing die de adoptie uitspreekt, wordt beheerst door artikel 1231-19 Ger.W. In de nieuwe adoptiewet wordt de griffier de centrale figuur die het beschikkende gedeelte van de betrokken rechterlijke beslissing moet toezenden aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand (in de zin van art. 368-1 B.W.). Hij dient dit *onverwijld* te doen nadat de termijn om beroep of cassatieberoep in te stellen is verstreken, of na de uitspraak van het arrest waarin het beroep wordt afgewezen. Onder de oude wetgeving was dit een verplichting voor het Openbaar Ministerie. Onder de oude regeling bepaalde artikel 354, § 2 B.W. dat het Openbaar Ministerie na het verstrijken van de termijn voor hoger beroep of van voorziening in cassatie, of na de uitspraak van het arrest waarbij de voorziening wordt afgewezen, het beschikkende gedeelte van het vonnis of arrest dat de adoptie homologeert of uitspreekt, onverwijld aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand zendt. Waarna de betrokken ambtenaar de overschrijving binnen de maand verricht.²⁶

²⁵ H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1165.

²⁶ H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1164.

2. Gewone adoptie na gewone adoptie wegens herziening of herroeping

a. Rechtsgevolgen bij gewone adoptie na herroeping

323. Bij herroeping van de adoptie maakt het vonnis of arrest dat de herziening uitspreekt *ex nunc* een einde aan (de rechtsgevolgen van) de vorige adoptie, en dit vanaf de overschrijving van deze beslissing in de registers van de burgerlijke stand (art. 354-3 B.W.). De gevolgen blijven dus gelden tot de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de gerechtelijke beslissing die de herroeping uitspreekt. De verplichting die in artikel 1231-50 Ger.W. is opgenomen om in het beschikkende gedeelte de datum van het verzoek op te nemen bij herroeping of herziening van de adoptie, is niet dienstig. De huwelijksbeletselen vermeld in artikel 353-13 B.W. blijven wel van toepassing.

b. Rechtsgevolgen bij gewone adoptie na herziening

324. Bij herziening verklaart de rechtbank dat de adoptie geen gevolgen meer heeft vanaf de overschrijving van de beslissing in de registers van de burgerlijke stand (art. 351 lid 3 B.W.). De wetgever heeft bij vergetelheid hier niet opgenomen dat de huwelijksbeletselen uit artikel 353-13 B.W. overeenkomstig van toepassing blijven. De bewoordingen van paragraaf 1 van artikel 351 B.W. kunnen de indruk wekken dat de adoptie geen gevolgen meer heeft ingevolge de uitspraak ter zake door de rechtbank. Paragraaf 3 laat er geen twijfel over bestaan dat de rechtsgevolgen pas worden beëindigd na de overschrijving van het beschikkende gedeelte. De verplichting die in artikel 1231-50 Ger.W. is opgenomen om in het beschikkende gedeelte de datum van het verzoek op te nemen bij herroeping of herziening van de adoptie, is niet dienstig.

c. Rechtsgevolgen bij nieuwe gewone adoptie

325. De gerechtelijke beslissing die de nieuwe gewone adoptie uitspreekt, verkrijgt, overeenkomstig artikel 349-1 B.W., rechtsgevolgen na de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand. Dit is de gemeenrechtelijke regeling.

3. Gewone adoptie na gewone adoptie wegens vooroverlijden van de adoptant(en)

326. De gevolgen van een nieuwe gewone adoptie na een vorige gewone adoptie bij vooroverlijden van de adoptant(en) wordt niet uitdrukkelijk

in het Burgerlijk Wetboek geregeld. De gemeenrechtelijke regeling is bijgevolg van toepassing. Het overlijden van de adoptant(en) maakt geen einde aan de adoptiebanden, en de rechtsgevolgen blijven dientengevolge gelden.

327. Voor de nieuwe gewone adoptie geldt de louter temporele werking van artikel 349-1 B.W. Na de overschrijving van de gerechtelijke beslissing die de adoptie uitspreekt, zal de nieuwe adoptie rechtsgevolgen genereren vanaf de neerlegging van het verzoekschrift. Tot die datum blijft de vorige adoptie rechtsgevolgen hebben.

4. Gewone adoptie na gewone adoptie wegens zeer gewichtige redenen

328. De temporele werking van de gewone adoptie die voorafgaat aan een nieuwe gewone adoptie wegens zeer gewichtige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie wordt uitdrukkelijk geregeld in artikel 353-18 B.W. De gevolgen van de eerste adoptie houden van rechtswege op te gelden vanaf het tijdstip dat de nieuwe adoptie van kracht is geworden. Het toelaten op grond van zeer gewichtige redenen van een nieuwe adoptie leidt dus tot een van rechtswege beëindiging van de bestaande adoptie. Deze regel geldt niet voor de huwelijksbeletselen die voortvloeien uit de eerste adoptie en die onverkort blijven gelden. Alles welbeschouwd is dit een uitdrukkelijke wettelijke bevestiging van de gemeenrechtelijke regeling. Ook voor de nieuwe adoptie geldt het gemene recht. Deze werkt dus na de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de rechterlijke beslissing die de adoptie uitspreekt, terug tot op de dag van de neerlegging van het verzoekschrift (art. 349-1 B.W.).

5. Gewone adoptie na volle adoptie

a. Rechtsgevolgen na herziening volle adoptie

329. Nieuwe gewone adoptie die volgt op de *herziening* van een vorige volle adoptie heeft overeenkomstig de regeling van artikel 349-1 B.W. rechtsgevolgen vanaf de neerlegging van het verzoekschrift dat aanleiding gegeven heeft tot de overgeschreven beslissing die de adoptie heeft uitgesproken. De vorige volle adoptie die herzien is, heeft ingevolge artikel 351 lid 3 B.W. rechtsgevolgen tot de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de beslissing houdende de herziening in de registers van de burgerlijke stand. De verplichting die in artikel 1231-50 Ger.W. is opgenomen om in het beschikkende gedeelte de datum van het verzoek op te nemen bij herroeping of herziening van de adoptie, is niet dienstig.

(Rechtstreekse) herroeping van de volle adoptie is onmogelijk en dient bijgevolg ook niet te worden geregeld.

b. Rechtsgevolgen na vooroverlijden volle adoptant(en) of om zeer gewichtige redenen

330. Artikel 353-18 lid 2 B.W. regelt de gevolgen van een gewone adoptie na een vorige volle adoptie, ingeval deze tot stand komt na *vooroverlijden* van de adoptant(en) of om *zeer gewichtige redenen* op verzoek van het Openbaar Ministerie. De gevolgen van de eerste (volle) adoptie blijven bestaan voor zover zij niet strijdig zijn met deze van de nieuwe adoptie. De geadopteerde blijft met andere woorden adoptieve afstammingsbanden behouden met de oorspronkelijke volle adoptant(en). De gevolgen die hier blijven gelden, hebben betrekking op de verwantschap, de huwelijksbeletsen, het erfrecht en het subsidiair levensonderhoud.

331. Bij vooroverlijden van de adoptant(en) is deze bepaling niet meer dan een toepassing van de algemene regel dat het overlijden van de adoptant(en) geen einde maakt aan de adoptie, en de rechtsgevolgen dus blijven gelden. Bij volle adoptie blijven de adoptieve afstammingsbanden met de overleden adoptant(en) bestaan, ook na een latere gewone adoptie.

332. In het specifieke geval waar de nieuwe gewone adoptie tot stand komt om zeer gewichtige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie kan de vraag worden gesteld of het wenselijk is om die adoptieve banden met de vorige adoptant(en) te behouden. De rechter heeft immers moeten besluiten dat er afdoende redenen zijn om een nieuwe adoptie uit te spreken, en tegelijk zouden de adoptieve afstammingsbanden met die adoptant(en) bewaard blijven. Het is aan de rechter om hier in het belang van het kind te oordelen. Om te verhinderen dat deze adoptant(en) ten aanzien van de geadopteerde (en diens afstammelingen) een recht op levensonderhoud zou(den) vorderen, of gerechtigd zou(den) zijn in de nalatenschap van de geadopteerde ingevolge artikel 746 B.W., kan met toepassing van artikel 33 Jeugdbeschermingwet de ontzetting uit het ouderlijk gezag worden gevorderd. Deze mogelijkheid staat ingevolge cassatierechtspraak ook open ten aanzien van meerderjarige kinderen.²⁷

²⁷ Cass. 6 mei 1987, A.C. 1986-87, nr. 521.

6. Volle adoptie na herroeping, herziening of vooroverlijden van de adoptant(en)

333. Indien de volle adoptie wordt uitgesproken na herroeping of herziening van de vorige adoptie, dan houden de gevolgen van de vorige adoptie van rechtswege op vanaf de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand van het beschikkende gedeelte van de gerechtelijke beslissing houdende herziening (art. 351 B.W.) of herroeping (art. 354-3 B.W.). De verplichting die in artikel 1231-50 Ger.W. is opgenomen om in het beschikkende gedeelte de datum van het verzoek op te nemen bij herroeping of herziening van de adoptie is niet dienstig. Voor de nieuwe volle adoptie geldt de gemeenrechtelijke regel van artikel 349-1 B.W., zodat de nieuwe adoptie na de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de gerechtelijke beslissing rechtsgevolgen heeft vanaf de datum van de neerlegging van het verzoekschrift.

334. Bij vooroverlijden van de adoptant(en) blijft de eerste adoptie gevolgen hebben tot de dag dat de nieuwe volle adoptie haar uitwerking kent overeenkomstig artikel 349-1 B.W.. Dit is een loutere toepassing van de regel dat het overlijden van de adoptant(en) geen einde maakt aan de adoptie, gecombineerd met de gemeenrechtelijke temporele werking van de nieuwe adoptie.

7. Volle adoptie na vorige adoptie, om zeer gewichtige redenen

335. Tot slot moet aandacht worden besteed aan een volle adoptie die wordt uitgesproken na een vorige adoptie, op verzoek van het Openbaar Ministerie om zeer gewichtige redenen. Artikel 356-3 lid 1 B.W. bepaalt dat de gevolgen van de vorige adoptie, gewone of volle, van rechtswege ophouden vanaf het tijdstip waarop de nieuwe adoptie van kracht wordt. Ingevolge artikel 349-1 B.W. heeft de nieuwe volle adoptie na de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de gerechtelijke beslissing rechtsgevolgen vanaf de datum van de neerlegging van het verzoekschrift door het Openbaar Ministerie. De huwelijksbeletselen die ontstaan zijn ten gevolge van de eerste volle adoptie blijven vanzelfsprekend wel gelden.

§ 3. NIEUWE ADOPTIE: STIEFOUDERADOPTIE

A. Gevallen waarin stiefouderadoptie mogelijk is

336. De tweede vorm van nieuwe adoptie die de wetgever in de nieuwe adoptiewet mogelijk heeft gemaakt, is de ruime stiefouderadoptie. Met

toepassing van artikel 347-2 B.W. is het mogelijk dat een persoon die al door twee personen is geadopteerd, zowel bij gewone dan wel bij volle adoptie, door de nieuwe echtgenoot of samenwonende partner van een oorspronkelijke adoptant wordt geadopteerd, bij wijze van gewone dan wel volle adoptie.

337. In zekere zin gaat het om *oneigenlijke* stiefouderadoptie. De adoptant is al door twee personen geadopteerd geweest, en wordt thans geadopteerd door de nieuwe partner van een oorspronkelijke adoptant. Vóór deze hervorming van het adoptierecht werd de term stiefouderadoptie gebruikt in de betekenis van de adoptie door de echtgenoot of partner van het kind (afstammeling in de eerste graad) van wie de andere echtgenoot de ouder is.²⁸ Op deze stiefouderadoptie heeft artikel 356-1, lid 3 B.W. betrekking, waarin wordt bepaald dat de volle stiefouderadoptie enkel uitwerking heeft ten aanzien van de adoptant en de rechten van de oorspronkelijke ouder niet raakt.²⁹ Het is vanuit legistiek oogpunt te betreuren dat deze onderscheiden vormen van stiefouderadoptie met dezelfde term worden aangeduid.

1. Persoon van de geadopteerde

338. De stiefouderadoptie uit artikel 347-2 B.W. wordt niet beperkt tot minderjarigen. De wet spreekt over personen, zodat ook meerderjarigen van deze mogelijkheid gebruik kunnen maken. Overeenkomstig de algemene regel dat volle adoptie enkel openstaat voor minderjarigen kan de volle stiefouderadoptie enkel geschieden ten voordele van minderjarigen. De wetgever zag geen problemen om de stiefouderadoptie ook voor meerderjarigen open te stellen. De geadopteerde komt immers niet in een

²⁸ Voor de problematiek van stiefouderadoptie en partneradoptie, zie: G. BAETEMAN, A. WYLLEMAN, J. GERLO, G. VERSCHULDEN, E. GULDIX en S. BROUWERS, 'Overzicht van rechtspraak. Personen en familierecht 1995-2000', *T.P.R.* 2001, (1551), 1913, nr. 476 e.v.; R. UYTENDAELE, 'De volle stiefouderadoptie: dode letter of uitzondering?', *R.W.* 1989-90, 1049 e.v.

²⁹ Tevoren rees immers twijfel over de vraag of kinderen ingevolge volle stiefouderadoptie met toepassing van art. 370 § 1 B.W. zouden ophouden tot hun oorspronkelijke familie te behoren, en dus hun afstammingsband met de oorspronkelijke ouder zouden verliezen (H. CASMAN, 'Adoptie, volle adoptie en verklaring van adopteerbaarheid', in G. BAETEMAN (ed.), *Adoptie en volle adoptie*, Brussel, Story-Scientia, 1987, 300-301 verdedigt dat er enkel in dezelfde lijn een einde kan worden gesteld aan de afstammingsbanden met de oorspronkelijke familie). In het licht van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel rezen ook vragen over de gezagsrechten. Zie o.m.: Gent 30 november 1992, *T.G.R.* 1993, 3 met noot A. WYLLEMAN, 'Wetgever, hoelang nog?'; J. VAN BROECK, 'Wie a zegt ... Een stand van zaken over adoptie door de partner van een oorspronkelijke ouder', *A.J.T.* 2001-02, 889-894; Y.-H. LELEU, 'Les recompositions familiales par voie d'adoption et la Cour d'arbitrage' (noot onder Arbitragehof, nr. 53/2000), *J.T.* 2000, 537; K. BOONE, 'De hervorming van de adoptiewetgeving. Interne aspecten', *T.v.W.* 2003, 344.

nieuw gezin terecht, maar verkrijgt enkel adoptieve afstammingsbanden met de echtgenoot of partner van een adoptant.

2. Stiefouder-adoptant

339. Artikel 347-2 B.W. heeft betrekking op de stiefouderadoptie door de nieuwe echtgenoot of samenwonende partner van een adoptant. De wetgever wenst stiefouderadoptie te promoten en te begunstigen. Voor de adoptant geldt dan tevens dat hij slechts 18 jaar oud moet zijn en het leeftijdsverschil met de geadopteerde dient slechts 10 jaar te bedragen (art. 345 B.W.). Aan deze vereisten moet voldaan zijn op het tijdstip van indiening van het verzoekschrift.

340. De stiefouderadoptie heeft geen invloed op de adoptieve afstammingsband tussen de geadopteerde en de adoptant waarvan de stiefouder de partner is. Deze regel is eveneens ingegeven door de begunstiging van deze figuur.

3. Gevallen waarin stiefouderadoptie mogelijk is

a. Gronden voor stiefouderadoptie

341. Stiefouderadoptie is met toepassing van artikel 347-3 B.W. enkel mogelijk indien de andere vorige adoptant overleden is (1), of indien de vorige (gewone) adoptie t.a.v. de andere adoptant herroepen is (2), of indien er zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat op verzoek van het Openbaar Ministerie een nieuwe adoptie wordt uitgesproken (3). De wetgever heeft dus geen absoluut en onbeperkt recht op stiefouderadoptie door de nieuwe partner van een oorspronkelijke adoptant ingesteld. Deze mogelijkheid staat enkel open wanneer een van beide adoptanten niet langer adoptieve afstammingsbanden met de geadopteerde heeft, of door overlijden deze niet langer kan beleven. Er is dus geen ruimte om bij middel van de stiefouderadoptie een oorspronkelijke adoptant die zich niet in de gevallen bij de wet bepaald bevindt, van zijn adoptieve rechten te beroven.

342. Voor de precieze bespreking van de gronden kan worden volstaan met de verwijzing naar hetgeen hierboven is vermeld bij de nieuwe adoptie van een minderjarige. Opgemerkt kan nog worden dat er geen stiefouderadoptie mogelijk is na de herziening van de adoptie omdat deze zal worden uitgesproken tegen de beide adoptanten, en dit onafgezien van de mogelijke goede trouw van de adoptanten of van één van hen. In dergelijk geval

is er geen ruimte om over te gaan tot stiefouderadoptie in de zin van de wet omdat er geen oorspronkelijke adoptant meer overblijft.

b. Grond- en toestemmingsvoorwaarden

343. Opdat de wettelijk bepaalde vorm van stiefouderadoptie toepassing zou kunnen vinden, is vereist dat de grondvoorwaarden en toestemmingsvereisten voor de totstandkoming van de adoptie vervuld zijn, waar bij adoptie van minderjarigen bijzondere toestemmingsregels gelden (art. 348-6, 348-7 B.W.).

c. Stiefouderadoptie: gewone of volle

344. Deze stiefouderadoptie is niet enkel mogelijk voor een minderjarige, en kan dus worden toegepast ongeacht de leeftijd van de geadopteerde.³⁰ Nochtans is krachtens artikel 355 B.W. een volle adoptie slechts mogelijk voor personen die minder dan achttien jaar oud zijn. Een volwassene kan dus enkel het voorwerp uitmaken van een gewone stiefouderadoptie, en niet van een volle. De vraag rijst of dit bij aanwezigheid van zeer gewichtige redenen in hoofde van een meerderjarige geadopteerde geen probleem vormt. Door de volle adoptie blijft de geadopteerde die meerderjarig is, immers adoptieve afstammingsbanden behouden met zijn oorspronkelijke adoptant, die niet worden vervangen door de banden ten gevolge van de gewone adoptie. De gevolgen van deze afstammingsband kunnen echter op het vlak van het erfrecht en de vordering van het recht op levensonderhoud worden uitgesloten ingevolge artikel 33 Jeugdbeschermingwet. Deze mogelijkheid staat ingevolge cassatierechtspraak ook open na de meerderjarigheid van de betrokkene.³¹

345. Na vooroverlijden van een adoptant kan bij een minderjarige geadopteerde volle stiefouderadoptie plaatshebben. De vraag rijst naar de opportuniteit van deze maatregel. De rechter zal minutieus moeten beoordelen of het in het belang van het minderjarige kind is dat de adoptieve afstammingsbanden met de vooroverleden adoptant worden verbroken. Het is best denkbaar dat in dergelijk geval enkel gewone stiefouderadoptie in het belang van het kind te rechtvaardigen is.

³⁰ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 23; P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 926.

³¹ Cass. 6 mei 1987, *A.C.* 1986-87, nr. 521.

B. Temporele werking van de bestaande en de stiefouderadoptie

1. Gemeenrechtelijke regeling

346. Als gemeenrechtelijke regel bepaalt artikel 349-1 B.W. dat een adoptie die is overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand, rechtsgevolgen heeft vanaf de neerlegging van het verzoekschrift. Onder de oude regeling golden de rechtsgevolgen pas vanaf de overschrijving. De wetgever heeft thans gekozen voor de datum van neerlegging, om zo de geadopteerde beter te beschermen bij mogelijk overlijden van de adoptant voor de overschrijving. Op het vlak van erfopvolging is de geadopteerde – na overschrijving van het vonnis of arrest – dan toch gerechtigd in de nalatenschap van de vooroverleden stiefouderadoptant.

347. De overschrijving van de gerechtelijke beslissing die de adoptie uitspreekt, wordt beheerst door artikel 1231-19 Ger.W. In de nieuwe adoptiewet wordt de griffier de centrale figuur die het beschikkende gedeelte van de betrokken rechterlijke beslissing moet toezenden aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand (in de zin van art. 368-1 B.W.). Hij dient dit *onverwijld* te doen nadat de termijn om beroep of cassatieberoep in te stellen is verstreken, of na de uitspraak van het arrest waarin het beroep wordt afgewezen. Onder de oude regeling bepaalde artikel 354, § 2 B.W. dat het Openbaar Ministerie na het verstrijken van de termijn voor hoger beroep of voor voorziening in cassatie, of na de uitspraak van het arrest waarbij de voorziening wordt afgewezen, het beschikkende gedeelte van het vonnis of arrest dat de adoptie homologeert of uitspreekt, onverwijld aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand zendt. Waarna de betrokken ambtenaar de overschrijving binnen de maand verricht.³²

348. Voor de gevallen die hierna niet uitdrukkelijk worden besproken heeft de wetgever geen eigenstandige temporele bepalingen opgenomen. Dit is geen probleem aangezien in die gevallen de gemeenrechtelijke regelen een afdoende oplossing bieden.

2. Gewone adoptie na gewone adoptie bij zeer gewichtige redenen

349. De gevolgen van een gewone adoptie die wegens zeer gewichtige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie wordt vervangen door een gewone stiefouderadoptie, nemen van rechtswege een einde van zodra

³² H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1164.

de nieuwe adoptie van kracht wordt (art. 353-18, lid 1 *in fine* B.W.). De huwelijksbeletselen blijven evident gelden. De rechtsgevolgen blijven evident ook ongeschonden gehandhaafd ten aanzien van de vorige adoptant die echtgenoot of samenwonende partner van de nieuwe adoptant is.

350. De gewone stiefouderadoptie die vervolgens wordt uitgesproken volgt de gemeenrechtelijke regeling van artikel 349-1 B.W., zodat deze rechtsgevolgen heeft na de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de gerechtelijke beslissing die de stiefouderadoptie uitspreekt, vanaf de dag van neerlegging van het verzoekschrift.

3. Gewone stiefouderadoptie na volle adoptie, bij vooroverlijden of om zeer gewichtige redenen

351. De stiefouderadoptie is na volle adoptie enkel mogelijk indien de adoptant overleden is of indien er zeer gewichtige redenen bestaan die het Openbaar Ministerie doen verzoeken om een nieuwe adoptie. Bij een gewone stiefouderadoptie na een volle adoptie op verzoek van het Openbaar Ministerie om zeer gewichtige redenen of wegens het vooroverlijden van de andere adoptant, blijven de gevolgen van de volle adoptie bestaan voor zover zij niet onverenigbaar zijn met de gevolgen van de latere gewone adoptie, maar dit enkel voor de adoptant die niet de echtgenoot van de nieuwe adoptant is of de persoon met wie deze laatste samenwoont³³ (art. 353-18 lid 2 *in fine* B.W.). De gevolgen die gehandhaafd blijven, betreffen de verwantschap, de huwelijksbeletselen, het erfrecht en het subsidiair levensonderhoud. Voor de echtgenoot of partner van de huidige adoptant – de persoon dus die al geadopteerd heeft – blijft de volle adoptie gelden.

4. Volle stiefouderadoptie na volle stiefouderadoptie om zeer gewichtige redenen

352. Bij volle stiefouderadoptie na een vorige volle adoptie om zeer gewichtige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie houdt de vorige volle adoptie op gevolgen te hebben ten aanzien van de vorige adoptant die niet de echtgenoot is van de nieuwe adoptant of de persoon met wie deze samenwoont, vanaf het van kracht worden van de volle stiefouderadoptie (art. 356-3 B.W.). Deze regel geldt evident niet voor de huwelijksbeletselen, die wel bewaard blijven.

De gevolgen vervallen enkel ten aanzien van de oorspronkelijke adoptant die niet de partner is van de huidige adoptant. Voor de echtge-

³³ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1022.

noot of partner van de huidige adoptant blijft de oorspronkelijke adoptie gelden.³⁴

5. Gewone of volle adoptie na herroeping

353. Bij herroeping van de adoptie maakt het vonnis of arrest dat de herziening uitspreekt *ex nunc* een einde aan (de rechtsgevolgen van) de vorige adoptie, en dit vanaf de overschrijving van deze beslissing in de registers van de burgerlijke stand (art. 354-3 B.W.). De gevolgen blijven dus gelden tot de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de gerechtelijke beslissing die de herroeping uitspreekt. De verplichting die in artikel 1231-50 Ger.W. is opgenomen om in het beschikkende gedeelte de datum van het verzoek op te nemen bij herroeping of herziening van de adoptie, is niet dienstig. De huwelijksbeletselen vermeld in artikel 353-13 B.W. blijven wel van toepassing.

354. Voor de gewone of volle adoptie die wordt uitgesproken geldt vervolgens de gemeenrechtelijke regeling van artikel 349-1 B.W.

6. Volle stiefouderadoptie na vooroverlijden adoptant

355. De rechter zal bij het verzoek om tot volle stiefouderadoptie van een minderjarige over te gaan na het vooroverlijden van een adoptant het belang van het kind in het bijzonder in ogenschouw moeten nemen. In bepaalde delicate gevallen verdient het de voorkeur om, in navolging van de vroegere rechtspraak onder de oude adoptiewet³⁵, de voorkeur te geven aan een gewone adoptie boven de volle adoptie. De volledige breuk van de geadopteerde met zijn vooroverleden oorspronkelijke ouder door de volle adoptie is niet noodzakelijk in het voordeel van het kind. De gewone adoptie komt in dergelijk geval wel tegemoet aan het verlangen van de echtgenoot of samenlevende partner om de verdere integratie van het kind in het gezin te waarborgen.³⁶

³⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1003.

³⁵ Gent 14 november 1994, *R.W.* 1995-96, 371.

³⁶ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 918.

HOOFDSTUK V. OMZETTING VAN GEWONE NAAR VOLLE ADOPTIE

§ 1. OMSCHRIJVING – KWALIFICATIE

356. Een vorm van oneigenlijke beëindiging van gewone adoptie is de omzetting van gewone adoptie in volle adoptie na de overschrijving van de gerechtelijke beslissing die de gewone adoptie van een minderjarige uitspreekt. De wetgever heeft deze hypothese geregeld in artikel 347-3 B.W.

Het betreft hier een *oneigenlijke* wijze van beëindiging, omdat zowel de adoptant(en) als de geadopteerde dezelfde blijven, en de adoptieverhouding ook wordt verder gezet. Er is hoegenaamd geen sprake van beëindiging van de adoptie. Het belangrijkste gevolg is de beëindiging van de afstammingsbanden met de oorspronkelijke ouder(s), die vervangen worden door volwaardige adoptieve afstammingsbanden (art. 356-1 lid 1 B.W.), en als zodanig een adoptieve statuutverbetering doen ontstaan. Vanuit legistiek oogpunt kan kritiek worden geuit op de plaats van artikel 347-3 B.W. onder de hoofding ‘nieuwe adoptie’, terwijl er geen nieuwe adoptie komt maar een zuivere statuutverandering, weliswaar met naleving van toestemmingsvereisten voor de volle adoptie.

357. Onder de huidige adoptiewetgeving is in deze mogelijkheid niet voorzien. De parlementaire voorbereiding maakt gewag van een nood ter zake in een aantal arrondissementen. Sommige rechtbanken zouden zelfs de volle adoptie uitspreken wanneer om een gewone adoptie wordt verzocht, omdat zij van oordeel zijn dat de volle adoptie beter beantwoordt aan het hoger belang van het kind.³⁷ Dit is een situatie die moeilijk aanvaardbaar is, en die vraagt om regelgeving waarbij de nadruk ligt op de vervulling van alle voorwaarden voor volle adoptie, in het bijzonder de vereisten voor de toestemming. Geenszins is het de bedoeling om middels deze procedure de toestemming die slechts voor gewone adoptie is gegeven, te beschouwen als een toestemming voor een volle adoptie. De toestemmingsregeling voor volle adoptie moet worden nageleefd.³⁸

³⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 24.

³⁸ contra: F. SWENNEN, ‘Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens’, *R.W.* 2003-04, 451, nr. 45.

§ 2. GRONDVOORWAARDEN

358. De omzetting van gewone adoptie in volle adoptie is enkel mogelijk bij een kind, dus bij een minderjarige, en kan gebeuren op verzoek van de adoptant of adoptanten. De beperking tot een minderjarige is evident, gelet op de bepaling van artikel 355 B.W. die volle adoptie beperkt tot minderjarigen. De omzetting van de adoptieve afstammingsband in volle adoptie leidt tot een statuutverbetering voor de adoptant.³⁹ Meerderjarigen hebben ook minder nood aan volle adoptie omdat zij het voordeel van de adoptieve opvoeding al hebben genoten.

359. Het Openbaar Ministerie en de rechter moeten strikt de redenen nagaan die bij het verzoek tot omzetting worden ingeroepen.⁴⁰ Er dienen ernstige redenen voorhanden te zijn die de omzetting rechtvaardigen in het belang van het kind.

§ 3. PROCEDURE

360. Het verzoekschrift met de vraag om omzetting van de adoptie wordt ingediend door de adoptant(en), ten vroegste nadat het beschikkende gedeelte van het vonnis of arrest waarbij de gewone adoptie van de minderjarige werd uitgesproken, is overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand (art. 347-3 B.W.). De gewone adoptie is na de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de gerechtelijke beslissing die de adoptie uitspreekt, immers definitief tot stand gekomen. Slechts vanaf dit ogenblik kan op ontvankelijke wijze het verzoek tot statuutverbetering worden ingediend. De voorwaarden voor volle adoptie moeten hierbij vervuld zijn, i.h.b. de bepalingen betreffende de toestemming. De memorie van toelichting wijst op de bijzondere verplichting voor het parket en voor de rechter om bijzonder zorgvuldig de argumenten af te wegen die worden aangevoerd om de omzetting te verkrijgen⁴¹, en nauwkeurig af te wegen in het belang van het kind. De gerechtelijke procedure is die van het gemene adoptierecht, vervat in de artikelen 1231-3 e.v. Ger.W.

³⁹ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 922.

⁴⁰ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 24.

⁴¹ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 24.

§ 4. OMZETTING TIJDENS DE ADOPTIEPROCEDURE

361. Voor de volledigheid kan worden opgemerkt dat artikel 347-3 B.W. betrekking heeft op de omzetting na de overschrijving van het beschikende gedeelte van de gerechtelijke beslissing die de gewone adoptie heeft uitgesproken. Artikel 1231-14, 2° Ger.W. voorziet in de mogelijkheid voor de gewoon adoptant(en) om, lopende de adoptieprocedure en dus vooraleer de gewone adoptie is uitgesproken, aan de jeugdrechtbank te vragen om de volle adoptie uit te spreken in plaats van de gewone adoptie die in het verzoekschrift gevraagd is. Dit verzoek moet op ernstige redenen gegrond zijn, moet overeenstemmen met het hoger belang van het kind, en met de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen. Alle personen die hebben toegestemd in de adoptie waarop het verzoekschrift betrekking heeft, moeten dit verzoek ook steunen. De jeugdrechtbank verleent hiervan akte.

HOOFDSTUK VI. DE VASTSTELLING VAN DE (OORSPRON- KELIJKE) AFSTAMMING

§ 1. VASTSTELLING VAN DE AFSTAMMING T.A.V. ADOPTANT(EN)

A. Omschrijving

362. De *vaststelling van de afstamming* van de geadopteerde ten aanzien van de adoptant of van een van de adoptanten nadat het vonnis dat de adoptie uitspreekt, in kracht van gewijsde is gegaan, maakt, overeenkomstig artikel 350 lid 1 B.W., vanaf dat ogenblik en voor de toekomst een einde aan de adoptie ten aanzien van de betrokken adoptant(en).

363. Artikel 350 lid 1 B.W. regelt de vaststelling van de afstamming ten aanzien van de adoptant of één van hen, in zoverre dit gebeurt *na* het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis of arrest dat de adoptie uitspreekt. De wetgever kiest niet langer voor het tijdstip van het wijzen van het vonnis of het arrest dat de adoptie uitspreekt. Deze gewijzigde keuze in verhouding tot het oude artikel 362 lid 1 B.W. wordt tijdens de parlementaire behandeling niet uitdrukkelijk gemotiveerd, en is in die zin ook onbegrijpelijk.⁴² De vaststelling tijdens de adoptieprocedure en de vaststelling nadat de gerechtelijke beslissing houdende adoptie is gewezen maar alvorens deze in kracht van gewijsde is gegaan, wordt behandeld onder D.

364. De wettelijke regeling uit artikel 350 lid 1 B.W. houdt een wijziging in ten aanzien van de thans bestaande situatie waarbij de adoptieve afstamming blijft voortbestaan ondanks de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming na het vonnis of arrest dat de adoptie uitspreekt of homologeert. De biologische afstamming treedt thans niet in de plaats van de adoptieve afstamming en heeft enkel rechtsgevolgen voor zoverre verenigbaar met de adoptie (oud art. 362 B.W.). De wetgever heeft voor deze oplossing gekozen vanuit de vaststelling dat adoptie een maatregel van jeugdbescherming is, en dat een kind zo veel mogelijk in zijn oorspronkelijke gezinssituatie bewaard moet blijven.⁴³ De aangenomen wijziging is niet in strijd met de rechtspraak van het Arbitragehof. Het Arbitragehof oordeelde in het arrest 50/98 van 20 mei 1998 dat de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming ten aanzien van een andere persoon dan de adoptant geen

⁴² F. SWENNEN, 'Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens', *R. W.* 2003-04, 450, nr. 37.

⁴³ K. BOONE, 'De hervorming van de adoptiewetgeving. Interne aspecten', *T.v. W.* 2003, 343.

afbreuk mag doen aan de sociale en affectieve adoptiebanden.⁴⁴ Dit is niet het geval indien de oorspronkelijke afstamming wordt vastgesteld t.a.v. de adoptant. Door te bepalen dat de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming ten aanzien van de adoptant een einde maakt aan de adoptie door die adoptant, maakt de wetgever meteen een einde aan de discriminatie tussen de gevolgen van de vaststelling van de afstamming voor de ouder die het kind niet had geadopteerd, vergeleken met de ouder die wel had geadopteerd.⁴⁵ Voor beiden geldt nu dat ingevolge de vaststelling van de afstamming met de geadopteerde de biologische afstamming geldt.

B. Vaststelling van de oorspronkelijke afstamming

365. De afstamming kan komen vast te staan hetzij door erkenning, hetzij door een onderzoek naar vaderschap of moederschap. Gelet op de impact van de vaststelling spreekt het voor zich dat het om de definitieve vaststelling van de afstamming moet gaan. De vaststelling van de afstamming na een afstammingsvordering is definitief vanaf het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis of arrest. De regel is dan dat de afstammingsband wordt vastgesteld met terugwerkende kracht tot bij de geboorte (declaratieve uitspraak).⁴⁶ Erkenning daarentegen is in de regel een buitengerechtelijke rechtshandeling. Toch betreft het ook hier een declaratieve handeling die m.a.w. terugwerkt tot op het ogenblik van de geboorte.⁴⁷ De declaratieve werking van de vaststelling van de afstamming wordt bij vaststelling van de afstamming na adoptie bij wet getemperd, zodat de vastgestelde oorspronkelijke afstamming enkel uitwerking heeft voor de toekomst (art. 350 lid 1 B.W.). De oorspronkelijke afstamming heeft dus constitutieve werking na de adoptieve afstamming, en dit vanaf de dag dat de oorspronkelijke afstamming komt vast te staan.

C. Gevolgen van de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming

366. De nieuwe regel luidt thans dat de vaststelling van de (oorspronkelijke) afstamming van de geadopteerde ten aanzien van de adoptant of één van hen, vader of moeder, nadat het vonnis van adoptie in kracht van gewijsde is gegaan, vanaf dat ogenblik automatisch en onmiddellijk een einde maakt aan de adoptie ten aanzien van die adoptant of adoptanten, en dit voor de toekomst. De regeling van de oorspronkelijke afstamming treedt voor de toekomst in de plaats van de adoptieve afstamming. Deze

⁴⁴ Arbitragehof, nr. 50/98, 20 mei 1998, *R.W.* 1998-99, 710.

⁴⁵ Arbitragehof, nr. 50/98, 20 mei 1998, *R.W.* 1998-99, 710.

⁴⁶ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 863.

⁴⁷ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 806.

mogelijkheid is niet beperkt tot minderjarigen. De wet gebruikt immers de algemene term ‘geadopteerde’. Bij vaststelling van de oorspronkelijke afstamming na volle adoptie zijn de gevolgen van de afstamming nagenoeg dezelfde als bij volle adoptieve afstamming. Bij de gewone adoptie komen de gevolgen van de afstamming in de plaats van de beperktere gevolgen van de gewone adoptie.

D. Twee bijzondere gevallen: vaststelling tijdens de adoptie-procedure en vóór het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis dat de adoptie uitspreekt

367. Vooreerst moet het bijzondere geval worden onderzocht waarbij de afstamming komt vast te staan *alvorens* het vonnis of arrest dat de adoptie uitspreekt, gewezen is. In dat geval kan de adoptie niet meer worden uitgesproken. Adoptie door de oorspronkelijke ouder is immers onmogelijk. De nieuwe adoptiewet sluit in artikel 344-2 B.W. deze mogelijkheid uitdrukkelijk uit. Dergelijke adoptie berust immers niet langer op een wettige reden.⁴⁸ Zij leidt ertoe dat de gevolgen van de vaststelling van de oorspronkelijke afstamming ten opzichte van de andere ouder tenietgaat⁴⁹ en verhindert de vaststelling van diens afstamming. Zij is ook niet langer dienstig om de verbreking van de afstammingsband te vermijden na volle stiefouderadoptie. Dit was al het gevolg van de rechtspraak van het Arbitragehof, en is nu bij wet bepaald in artikel 356-1, lid 3 B.W. Ouderadoptie door de moeder van haar natuurlijk kind heeft sinds 1987 ook geen statuutverbetering⁵⁰ van de geadopteerde meer tot gevolg.⁵¹

368. Daarnaast moet worden nagegaan wat de invloed van de vaststelling van de afstamming is in de periode na de uitspraak van het vonnis of arrest houdende de adoptie en het in kracht van gewijsde gaan ervan. In de regel en volgens de letter van de wet heeft de vaststelling van de afstamming in die hypothese geen uitwerking, en blijft de adoptieve afstamming gelden.⁵²

⁴⁸ F. SWENNEN, ‘Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens’, *R.W.* 2003-2004, 450, nr. 12.

⁴⁹ De betwisting van het vaderschap kan met andere woorden niet langer omzeild worden door de adoptie: Luik 24 maart 1994, *J.L.M.B.* 1995, 521; G. BAETEMAN, A. WYLLEMAN, J. GERLO, G. VERSCHELDEN, E. GULDIX en S. BROUWERS, ‘Overzicht van rechtspraak. Personen en familierecht 1995-2000’, *T.P.R.* 2001, (1551), 1919, nr. 481.

⁵⁰ Als uitzonderingen dienen hier nog vermeld de kinderen verwekt en geboren in bloedschande, en de adoptie na draagmoederschap.

⁵¹ G. VAN OOSTERWIJCK, ‘Adoptie en volle adoptie in notariële praktijk’, *T. Not.* 1994, (154) 158 nr. 12. Als uitzonderingen dienen hier nog vermeld te worden: de kinderen verwekt en geboren in bloedschande, en de adoptie na draagmoederschap.

⁵² F. SWENNEN, ‘Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens’, *R.W.* 2003-2004, 450, nr. 37.

De logica gebiedt echter ervan uit te gaan dat het de bedoeling van de wetgever is geweest dat er ook dan hetzelfde gevolg zou gelden als bij de vaststelling na het in kracht van gewijsde gaan van de gerechtelijke beslissing. Deze lacune volgt uit de onduidelijkheid van en onzorgvuldigheid in de formulering van de wetgever. Een mogelijke oplossing om aan deze problematiek te remediëren, zal gelegen zijn in het derdenverzet (art. 1122 Ger.W.) door het Openbaar Ministerie.⁵³

E. Adoptie van een buitenhuwelijks kind daterend van vóór de Afstammingswet van 1987

369. Het statuut van het buitenhuwelijks kind voor de inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming, werd in heel wat gevallen geremedieerd en verbeterd door de adoptie door de (natuurlijke) moeder of vader. De wet van 31 maart 1987 maakt deze oplossing niet langer nodig omdat kinderen geboren buiten het huwelijk dezelfde rechten en plichten uit afstamming hebben als de kinderen geboren binnen een wettig huwelijk. Het juridische statuut van het buitenhuwelijks kind is thans completer dan het statuut van een kind dat door zijn ouder geadopteerd wordt.⁵⁴ De wetgever heeft in 1987 evenwel nagelaten om de nodige overgangsmaatregelen te nemen opdat het statuut zou worden bepaald van het vroegere natuurlijke kind dat onder gelding van de oude afstammingswet door zijn moeder (of uitzonderlijk vader) geadopteerd was. Het betreft hier de gewone adoptie omdat de wettiging door adoptie door één persoon uitgesloten was. Door de nalatigheid van de wetgever kwam er geen wijziging in de adoptieve afstamming van het (natuurlijke) kind. In de doctrine is hierop heel wat kritiek geleverd, en zijn ook creatieve maar niet sluitende voorstellen gedaan om uit de impasse te komen.⁵⁵

370. De regel uit het huidige artikel 362 B.W. die bepaalt dat de vaststelling van de afstamming van de geadopteerde ten aanzien van de adoptant(en), na het vonnis of arrest dat de adoptie homologeert of uitspreekt, de adoptie laat bestaan, vindt geen overeenkomstige toepassing. De ongehuwde moeders hebben in de regel onder de oude afstammingswet

⁵³ J. LAENENS, K. BROECKX en D. SCHEERS, *Handboek Gerechtelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2004, nrs. 1205 e.v.

⁵⁴ Rb. Brussel 2^e december 1994, *T.B.B.R.* 1996, 153; G. BAETEMAN, A. WYLLEMAN, J. GERLO, G. VERSCHULDEN, E. GULDIX en S. BROUWERS, 'Overzicht van rechtspraak. Personen en familierecht 1995-2000', *T.P.R.* 2001, (1551), 1919, nr. 481.

⁵⁵ Zie voor een overzicht: P. SENAËVE, 'De weerslag van het nieuwe afstammingsrecht op de adoptie', in P. SENAËVE (ed.), *Adoptie, verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, nr. 42.

hun kind eerst erkend en vervolgens geadopteerd. Deze voorafgaande erkenning was nodig om van de leeftijdsbegunstiging te kunnen genieten. De oorspronkelijke afstamming stond dus al vast voor het vonnis of arrest dat de adoptie homologeert of uitspreekt.

371. Deze toestand heeft als onaangenaam gevolg dat de vaderlijke erkenning van dergelijk gewoon geadopteerd kind, met toepassing van het huidige artikel 362 lid 2 B.W. de adoptie laat bestaan en dat de afstamming die ten aanzien van een derde komt vast te staan, slechts rechtsgevolgen heeft voor zover niet in strijd met die van de adoptie. De erkennende derde verkrijgt geen aanspraak op levensonderhoud, noch recht in de nalatenschap van de geadopteerde. Hij kan ook geen titularis zijn van ouderlijk gezag over zijn kind. Deze kinderen hebben dus geen volwaardige afstammingsband met hun moeder (maar slechts een gewoon adoptieve) en de latere vaststelling van hun afstamming heeft al evenmin bijzonder veel rechtsgevolgen. Indien de moeder evenwel niet tot adoptie zou zijn overgegaan van het natuurlijk kind, dan zou het een volwaardige afstammingsband hebben met de moeder en met de erkennende derde.

372. Getoetst in het licht van het grondwettelijke gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel heeft het Arbitragehof gesteld dat de regel terecht wenst te verhinderen dat door de latere vaststelling van de oorspronkelijke afstamming ten aanzien van een andere persoon dan de adoptant afbreuk zou worden gedaan aan de sociale en affectieve adoptiebanden. De bepaling wil met andere woorden de bestaande gezins-, opvoedings- en samenlevingsorganisatie laten voortbestaan, en vermijden dat de erkennende derde deze zou verbreken. Deze bepaling dient bijgevolg het belang van het kind. Toch oordeelt het Hof dat deze regel zijn doel niet dient wanneer hij van toepassing is op kinderen die buiten het huwelijk zijn geboren en voor de inwerkingtreding van de afstammingswet van 31 maart 1987 door hun moeder werden geadopteerd.⁵⁶

373. Op algemene wijze wenst de nieuwe adoptiewet hier een regeling voor te treffen. In artikel 18 van de Wet van 24 april 2003 wordt bepaald dat *‘de adoptie door een persoon van zijn buiten het huwelijk geboren kind, uitgesproken door een voor de datum van inwerkingtreding van de wet van 31 maart*

⁵⁶ Arbitragehof, nr. 50/98, 20 mei 1998, B.S. 11 juli 1998; G. BAETEMAN, A. WYLLEMAN, J. GERLO, G. VERSCHULDEN, E. GULDIX en S. BROUWERS, ‘Overzicht van rechtspraak. Personen en familierecht 1995-2000, T.P.R. 2001, (1551), 1924, nr. 497; E. BEGUIN, ‘Quand le mieux se révèle l’ennemi du bien des enfants adoptifs’, *Rev. not.* 1999, 257, die evenwel tot een bijzonder merkwaardig besluit komt en oordeelt dat het Arbitragehof beslist dat ingevolge de inwerkingtreding van de Afstammingswet op deze gevallen de regel *mater semper certa est* van rechtswege zou gelden. *Quod non!*

1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming definitief geworden beslissing, wordt als niet verkregen beschouwd. De wetgever geeft er met andere woorden de voorkeur aan dat de oorspronkelijke afstamming in de plaats kan treden van de gewoon adoptieve afstamming. Retroactief wordt, middels een interpretatieve bepaling, bepaald dat de adoptie nooit verkregen is geweest.⁵⁷ Dit impliceert wel de introductie van rechtsonzekerheid. Het statuut van het geadopteerde kind tijdens de periode van de niet verkregen adoptie wordt niet omschreven. Het verdient de voorkeur om de bepaling zo te lezen dat de rechtsgevolgen van de adoptie gelden tot de dag waarop deze bepaling in werking zal treden, en dat van die dag af de rechtsgevolgen van de adoptie zullen ophouden en plaats zullen maken voor de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke afstamming.

§ 2. VASTSTELLING VAN DE AFSTAMMING T.A.V. DERDEN

A. Omschrijving – rechtsgevolgen

374. De vaststelling van de afstamming van de geadopteerde ten aanzien van een andere persoon dan de adoptant(en) nadat het vonnis van adoptie in kracht van gewijsde is gegaan, maakt aan de adoptie geen einde (art. 350 lid 2 B.W.). Toch blijft de vaststelling van de afstammingsbanden ten aanzien van een derde ook niet geheel zonder gevolg. Indien het om een gewone adoptie ging, heeft deze afstamming overeenkomstig artikel 350, lid 2 B.W. gevolgen voor zover deze niet strijdig zijn met die van de adoptie. Dit betekent de regels i.v.m. verwantschap, huwelijksbeletselen, erfrecht van de geadopteerde, subsidiaire onderhoudsverplichting ten voordele van de geadopteerde, het recht van de ouder om de terugplaatsing van een minderjarige onder het ouderlijk gezag te vorderen. Een wijziging met de huidige regeling bestaat erin dat er wel een verplichting tot onderhoud kan ontstaan van de geadopteerde ten aanzien van de derde ten aanzien van wie de afstamming komt vast te staan. Ook ontstaat er een recht van die derde op de nalatenschap van de geadopteerde.⁵⁸ Bij volle adoptie zal die afstamming slechts de toepassing meebrengen van de verbodsbepaling inzake het huwelijk, zijnde de huwelijksbeletselen wegens verwantschap en aanverwantschap vermeld in de artikelen 161 tot 164 B.W.

⁵⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01 102-103.

⁵⁸ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 33.

B. Twee bijzondere gevallen: vaststelling tijdens de adoptie-procedure en voor het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis dat de adoptie uitspreekt

375. Ook hier rijst zoals hierboven ook uiteengezet de vraag wat er dient te gebeuren indien de oorspronkelijke afstamming ten aanzien van een derde niet komt vast te staan na het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis of arrest van adoptie. Indien de vaststelling gebeurt alvorens het vonnis of arrest gewezen is, dient de rechter te oordelen in het belang van het kind. Anderdeels zal de oorspronkelijke ouder ook de nodige toestemming moeten verlenen. De toestemming moet immers aanwezig zijn zolang de uitspraak niet is gewezen.

376. Komt de afstamming daarentegen vast te staan in de periode tussen de uitspraak en het in kracht van gewijsde gaan, dan volgt uit een letterlijke lezing van de betrokken wetsbepaling dat de adoptie wordt beëindigd en plaats moet maken voor de oorspronkelijke afstamming. De ouders dienen in dergelijke hypothese derdenverzet aan te tekenen.⁵⁹ (art. 1122 Ger.W.).

⁵⁹ J. LAENENS, K. BROECKX, D. SCHEERS, *Handboek Gerechtelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2004, nrs. 1205 e.v.

HOOFDSTUK VII. HERZIENING VAN DE ADOPTIE

§ 1. OMSCHRIJVING

377. De wetgever heeft met deze adoptiewet ook blijk willen geven van zijn inzet voor de kinderrechten, en in mogelijkheden willen voorzien om in gevallen waar deze beginselen geschonden zijn, daadwerkelijk te kunnen optreden. Artikel 351 B.W. bevat één van de nieuwigheden van de hervorming, m.n. de invoering van de herziening van de gewone en volle adoptie in bijzonder ernstige omstandigheden waarin het belang en de rechten van het geadopteerde kind kennelijk werden geschonden.⁶⁰

§ 2. GRONDEN DIE TOT HERZIENING KUNNEN LEIDEN

378. De herziening van het vonnis van de adoptie kan worden gevorderd, zowel bij gewone als bij volle adoptie, wanneer er voldoende aanwijzingen zijn van ontvoering, verkoop van of handel in kinderen; in de terminologie van de wet zijn dus bedoeld: minderjarigen. De wetgever heeft ontvoering noch verkoop noch handel in kinderen nader omschreven. De vraag rijst zo onder meer of adoptie na draagmoederschap, *a fortiori* tegen betaling, in aanmerking komt voor herziening. Uit lagere rechtspraak valt op te maken dat draagmoederschap waarbij geen sprake is van winstbejag, niet strijdig is met de openbare orde. De adoptie van het kind dat na draagmoederschap geboren is, door zijn genetisch-sociale ouders berust op wettige redenen en strekt de betrokkene tot voordeel.⁶¹

379. Deze handelingen die aanleiding kunnen geven tot herziening moeten ook niet noodzakelijk door de adoptanten zelf gesteld zijn, noch gewild of door hen gekend. De feiten die aanleiding kunnen geven tot herziening van de adoptie moeten betrekking hebben op een persoon die minderjarig was op het ogenblik van die feiten. Niets verhindert evenwel dat de herziening op grond van die feiten wordt gevorderd indien het kind ondertussen de meerderjarigheid heeft bereikt.⁶² Al rijst in deze laatste

⁶⁰ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 14.

⁶¹ Jeugdrb. Turnhout 4 oktober 2000, *R. W.* 2001-02, 206 met noot F. SWENNEN, 'Volle adoptie na draagmoederschap: nihil obstat?'

⁶² F. SWENNEN, 'Inleiding tot het interne adoptierecht. Toepasselijk recht na de hervormingen van 2003', *Kinderrechtengids*, Gent, Mys & Breesch, voetnoot 94.

hypothese de vraag of de meerderjarige dan ook niet zelf gerechtigd moet zijn om de herziening te vorderen.

§ 3. VORDERINGSRECHT

380. Indien er voldoende aanwijzingen zijn dat er sprake is van ontvoering, verkoop van of handel in minderjarigen *moet* het Openbaar Ministerie de herziening van het adoptievonnis t.a.v de betrokken adoptant of adoptanten vorderen. Voor het Openbaar Ministerie betreft het een verplichting. De vordering komt ook, facultatief, toe aan elke persoon tot de derde graad van de biologische familie van het kind (art. 351 B.W.), wat wijst op de oorspronkelijke familie van het kind.⁶³

§ 4. GEVOLGEN VAN DE HERZIENING

A. Algemeen

381. Indien het bewijs van ontvoering, verkoop van of handel in minderjarigen wordt geleverd, verklaart de rechtbank dat de adoptie geen gevolgen meer heeft vanaf de overschrijving van het beschikkende gedeelte van de beslissing houdende de herziening in de registers van de burgerlijke stand (art. 351 lid 3 B.W.). De herziening van zowel de volle als de gewone adoptie werkt *ex nunc*. De herziening maakt meteen een einde aan alle gevolgen van de adoptie, hierin begrepen de huwelijksbeletsels.⁶⁴ Dit laatste kan binnen het geheel van de hervorming enkel worden toegeschreven aan een vergetelheid van de wetgever omdat bij een nieuwe adoptie of na herroeping de huwelijksbeletsels wel blijven gelden.

B. Goede trouw van de adoptant(en)

382. Met de goede trouw van de adoptant of adoptanten wordt er bij het beoordelen van de aanwijzingen geen rekening gehouden.⁶⁵ Deze vaststelling gekoppeld aan de verplichting voor de rechter om de herziening uit te spreken wanneer de feiten bewezen zijn, is zeer streng, mogelijk zelfs te streng. De rechter beschikt over geen enkele appreciatiemarge om de opportuniteit van de maatregel te beoordelen. De wetgever heeft evenwel willen vermijden dat dergelijke adopties die op basis van fraude tot stand

⁶³ F. SWENNEN, 'Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens', *R.W.* 2003-04, 450, nr. 42.

⁶⁴ F. SWENNEN, 'Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens', *R.W.* 2003-04, 450, nr. 42.

⁶⁵ P. SENAËVE, *Compendium van Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1027-1.

zijn gekomen, zouden worden toegedekt, en wenst dat deze frauduleuze toestand wordt beëindigd. Voor adoptanten te goeder trouw is dit bijzonder onwenselijk, aangezien eerst de adoptie wordt herzien, waarna zij in de mogelijkheid verkeren om dezelfde geadopteerde opnieuw te adopteren.

383. De adoptanten die te goeder trouw waren, kunnen de geadopteerde wel opnieuw adopteren.⁶⁶ Het is merkwaardig te noemen dat met de goede trouw tijdens de procedure leidende tot de herziening geen rekening mag worden gehouden, om vervolgens toe te laten dat de adoptant(en) te goeder trouw opnieuw tot adoptie van dezelfde geadopteerde kunnen overgaan. Dit is een weinig proceseconomische houding, die wel getuigt van de uitdrukkelijke keuze van de wetgever om geen gedogende houding aan te zullen nemen tegenover feiten en handelingen die in de aanloop naar de adoptie de fundamentele rechten van de geadopteerde miskennen.

C. Juridisch statuut van de geadopteerde na de herziening

384. Het juridische statuut van de geadopteerde na de herzieningsbeslissing is niet geheel duidelijk, ook niet voor minderjarige geadopteerden. De memorie van toelichting wijst hier zelf – onbegrijpelijkwijze – op.⁶⁷ De wetgever stelt hier bijzonder laakbaar gedrag. De geadopteerde of zijn vertegenwoordiger kan wel verzoeken dat zijn naam ongewijzigd blijft (art. 1231-51 Ger.W.).

De herziening werkt *ex nunc* zodat er een adoptie geweest is, en de oorspronkelijke toestand niet zonder meer kan herrijzen. Zeker bij volle adoptie zal dit tot problemen aanleiding geven omdat er door de volle adoptie een eind is gekomen aan de oorspronkelijke afstamming. Het zal bijgevolg aan de rechter en aan de bevoegde openbare overheden toekomen om een voorlopig statuut uit te werken zodat het kind niet geheel verweesd achterblijft. De memorie van toelichting verwijst ter zake naar de mogelijke toepassing van de maatregelen van artikel 363-4 B.W., zodat in het belang van het kind gehandeld kan worden.⁶⁸ De herziening moet niet *ipso facto* tot gevolg hebben dat het betrokken kind naar zijn land van herkomst wordt teruggeleid. De rechter en bevoegde autoriteiten moeten derhalve onverwijld zorgen voor een plaatsing van het kind met het oog op zijn adoptie of bij gebreke daarvan voor een duurzame alternatieve opvang. Indien de herziening wordt uitgesproken en de ouders duidelijk te goeder trouw zijn, lijkt het me evident dat de minderjarige

⁶⁶ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 34-35.

⁶⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 34.

⁶⁸ Memorie van toelichting, *Parl. St.*, nr. 1366/01, 34.

geadopteerde in afwachting van de nieuwe adoptie met toepassing van artikel 347-1 B.W. bij de adoptieouders blijft.

385. Voor de oorspronkelijke ouders lijkt er in geen mogelijkheid voorzien te zijn om bij de herziening van een gewone adoptie van een minderjarige om de terugplaatsing onder het ouderlijk gezag te verzoeken.⁶⁹ Toch lijkt het naar analogie met de herroeping en het overlijden van de adoptant(en) te verkiezen dat de terugplaatsing onder het ouderlijke gezag wel mogelijk is. De adoptie heeft net als bij de herroeping opgehouden gevolgen te doen ontstaan, zodat in het gezag over de minderjarige moet worden voorzien, desgevallend middels de instelling van de voogdij. Er lijkt geen objectieve en redelijke verantwoording voorhanden die kan rechtvaardigen waarom bij herziening deze mogelijkheid niet zou moeten worden ingesteld voor de oorspronkelijke ouders. Ook in dit geval had de wetgever kunnen benadrukken dat de oorspronkelijke gezinsband voor het kind van primair belang is en blijft.

§ 5. PROCEDURE

386. De rechtspleging en bevoegdheid worden beheerst door de gemeenrechtelijke regels ter zake, aangevuld met de bepalingen eigen aan de adoptieprocedure. In het Gerechtelijk Wetboek is een afzonderlijke afdeling opgenomen houdende de rechtspleging bij de herroeping van gewone adoptie en herziening van adoptie (art. 1231-46 t.e.m. 1231-52 Ger.W). Voor een omstandiger bespreking wordt verwezen naar de bijdrage van P. SENAËVE in dit boek.

⁶⁹ F. SWENNEN, 'Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens', *R.W.* 2003-04, 450, nr. 42.

HOOFDSTUK VIII. HERROEPING VAN DE (GEWONE) ADOPTIE

§ 1. OMSCHRIJVING

A. Algemeen

387. Een laatste vorm van beëindiging van de adoptie is de *herroeping* van de gewone adoptie.⁷⁰ Voor de gewone adoptie was ook in het verleden al in herroeping voorzien (oud art. 367 B.W.). Voor de volle adoptie sluit de adoptiewet nog steeds uitdrukkelijk deze mogelijkheid uit (art. 356-4 B.W.), al is al vermeld dat de nieuwe adoptie van een minderjarige of de stiefouderadoptie om ernstige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie na een volle adoptie de onrechtstreekse herziening van de volle adoptie impliceert (art. 347-1 en 347-2 B.W.). De herroeping is bij volle adoptie verboden om adoptie op te proef te voorkomen. Tegelijk wenst de wetgever te vermijden dat kinderen die door de volle adoptie hun oorspronkelijke afstammingsband hebben verloren, na herroeping van de volle adoptie geen afstamming meer zouden bezitten. Artikel 356-1 B.W. wijst er immers terecht op dat de volle adoptie aan de geadopteerde en zijn afstammelingen een statuut verleent met dezelfde rechten en plichten als een kind geboren uit de adoptant(en).

B. Uitsluiting van herroeping van volle adoptie

388. Het Arbitragehof heeft de zorg om geen personen zonder vastgestelde afstamming te hebben in het arrest van 3 oktober 2001 als eerbaar gecatalogeerd, evenals de aandacht voor de stabiliteit van de verwantschapsbanden en de gezinsomgeving van de geadopteerde. Tegelijk geeft het Hof aan dat de absolute onmogelijkheid bij een breuk met de ouders om een ten volle geadopteerd kind tijdens het leven van de adoptanten opnieuw te kunnen adopteren, een miskennis van de gelijkheid inhoudt.⁷¹ Deze absolute onmogelijkheid is in deze wetwijziging gerelativeerd door de mogelijkheid, voorzien in artikel 347-1 B.W., om over te gaan tot nieuwe

⁷⁰ Zie ter zake algemeen, en ten dele gedateerd: C. WALGRAVE, *Adoptie*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1970, nr. 437 e.v.; H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1175 e.v.

⁷¹ Arbitragehof, nr. 117/2001, 3 oktober 2001; M. GYSBERGS, 'Na een volle adoptie wordt nieuwe adoptie mogelijk: het principe van onherroepelijkheid op de helling', *T.J.K.* 2002, 26-28; zie vroeger reeds: G. MAHIEU, *L'adoption*, in *Rep. Not.*, t. I. 3 *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1989, nr. 106; G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en R. DE WIT, 'Overzicht van de rechtspraak Personen- en familierecht 1981-1987', *T.P.R.* 1988, 567, nr. 258 e.v.

adoptie om zeer gewichtige redenen op verzoek van het Openbaar Ministerie. De *principiële* onmogelijkheid om de volle adoptie te herroepen blijft wel behouden, en wordt ingegeven door de zorg om de stabiliteit van het statuut van het adoptiekind te benaarstigen en de parallel met de gewone afstamming zo groot mogelijk te laten zijn. Deze onmogelijkheid is bijgevolg niet *ipso facto* in strijd met artikel 8 EVRM, noch in verbinding met artikel 14 EVRM. De nieuwe adoptie die hierboven besproken is, biedt de mogelijkheid om bij een duidelijk mislukte volle adoptie toch te remediëren en het kind een betere situatie te bezorgen.⁷² Dit relateert de principiële onmogelijkheid waarvan tevoren sprake.

389. Ter relativering dient opgemerkt te worden dat de herziening van volle adoptie wél mogelijk is. Door de volle adoptie is ook hier tevoren een einde gekomen aan de oorspronkelijke afstamming, en door de herziening wordt thans ook de adoptieve afstamming beëindigd. De redenen die aanleiding kunnen geven tot herziening zijn wel dermate ingrijpend en miskennen de waardigheid van het kind zodanig dat de nefaste situatie van afwezigheid van vastgestelde afstammingsbanden tolereerbaar werd geacht. Dit verschil kan op grond van de zwaarwichtigheid van de motieven die tot herziening aanleiding kunnen geven, als proportioneel en redelijk verantwoord worden gecatalogeerd. Anderdeels moet eveneens opgemerkt worden dat ook in de oorspronkelijke afstamming kinderen voorkomen wier afstamming niet (volledig) is vastgesteld.⁷³

§ 2. GRONDEN VOOR HERROEPING

390. De herroeping is mogelijk om zeer gewichtige redenen ten aanzien van de adoptant, de adoptanten of één van hen (art. 354-1 B.W.).⁷⁴ De rechtspraak die onder het oude recht van toepassing was, is overeenkomstig van toepassing onder de nieuwe wet. Maatgevend in de gepubliceerde rechtspraak is in beide categorieën het belang van het kind. De herroeping mag niet al te gemakkelijk worden uitgesproken ter wille van de rechtszekerheid en de stabiliteit van de afstammingsbanden. Buitengewone omstandigheden moeten het behoud van de adoptie onmogelijk maken, zodat

⁷² P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1027-2.

⁷³ F. SWENNEN, 'Inleiding tot het interne adoptierecht. Toepasselijk recht na de hervormingen van 2003', *Kinderrechtengids*, Gent, Mys & Breesch, nr. 45.

⁷⁴ Zie algemeen: C. WALGRAVE, *Adoptie en wettiging door adoptie*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1970, nr. 437-469; N. HUSTIN-DENIES, 'Réflexions sur les causes de révocation de l'adoption et sur la déchéance d'aliments en droit belge', *T.B.B.R.* 1996, 306-321; H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1175.

het in het belang van de geadopteerde is om de adoptie te beëindigen.⁷⁵ Deze mogelijkheid relateert de principiële gelijkwaardigheid tussen de gewone adoptieve afstammingsband en de gewone afstammingsband.⁷⁶

A. Zeer gewichtige redenen

391. De zeer gewichtige redenen waarvan sprake in de wet vormen een objectieve situatie, die niet noodzakelijk moet bestaan in de fout van de adoptant of de geadopteerde.⁷⁷ In de rechtspraak wordt dit criterium zeer restrictief benaderd.⁷⁸ De zeer gewichtige redenen waarvan sprake in zowel de oude als de nieuwe wet worden in de parlementaire voorbereiding van de wet van 22 maart 1940 – waarbij deze mogelijkheid voor het eerst werd ingeschreven – omschreven door te verwijzen naar manifest foutief gedrag, in hoofde van hetzij de adoptant, hetzij de geadopteerde: ‘*Les brutalités répétées de l’adoptant à l’égard de l’adopté, les menaces, violences ou l’ingratitude révoltante de l’adopté envers l’adoptant*’.⁷⁹ De rechtspraak benadert bijgevolg in heel wat gevallen de herroeping als een sanctionering voor foutief gedrag. Het gaat hierbij onder meer⁸⁰ om de weigering van de adoptant om in het levensonderhoud van de geadopteerde te voorzien⁸¹, het schrijven van bijzonder kwetsende en ongepaste brieven door de geadopteerde ten nadele van zijn adoptiefouders⁸², de ondankbaarheid van de geadopteerde en de harde en agressieve houding gedurende acht jaar⁸³ of zedenfeiten gepleegd door de adoptant ten aanzien van de geadopteerde.⁸⁴ De herroeping werd ook uitgesproken indien de adoptant duidelijk tekort is geschoten in zijn opvoedingsplicht en de geadopteerde een zeer slecht voorbeeld heeft voorgehouden.⁸⁵ In de rechtspraak is het duidelijk dat de loutere mislukking van de adoptie als zodanig niet kan volstaan. Er dient een foutief karakter mee verbonden zijn. De mislukking moet te wijten zijn aan een foutief handelen, zoals beledigende ondankbaarheid, gewilde onverschilligheid, en dergelijke meer. De karakteriële onverschillig-

⁷⁵ G. BAETEMAN, A. WYLLEMAN, J. GERLO, G. VERSCHULDEN, E. GULDIX en S. BROUWERS, ‘Overzicht van rechtspraak. Personen en familierecht 1995-2000’, *T.P.R.* 2001, (1551), 1926, nr. 488.

⁷⁶ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1027-3.

⁷⁷ F. SWENNEN, ‘Inleiding tot het interne adoptierecht. Toepasselijk recht na de hervormingen van 2003’, *Kinderrechtengids*, Gent, Mys & Breesch, nr. 45.

⁷⁸ Gent 15 maart 1973, *R.W.* 1973-74, 1271.

⁷⁹ *Pasin.* 1940, 136.

⁸⁰ N. HUSTIN-DENIES, ‘Réflexions sur les causes de révocation de l’adoption et sur la déchéance d’aliments en droit belge’, *T.B.B.R.* 1996, (306) 308.

Tongeren 10 december 1964, *R.W.* 1964-65, 1271.

⁸² Charleroi 27 maart 1970, *J.T.* 1970, 575.

⁸³ Brussel 5 mei 1971, *T. Not.* 1971, 165.

⁸⁴ Jeugdrb. Doornik 19 mei 1971, *Rev. b. Not.* 1974, 133.

⁸⁵ G. MAHIEU, *L’adoption*, in *Rep. Not., t. I.3 Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1989, nr. 80.

heid van de geadopteerde gedurende een periode van 22 jaar tegenover zijn adoptiefvader is op zichzelf genomen voor het Hof van Beroep te Brussel onvoldoende om tot herroeping van de adoptie over te gaan.⁸⁶

B. Noodzaak van de concrete toestand

392. Eerst impliciet en later ook meer expliciet heeft de rechtspraak aangenomen dat de herroeping van de adoptie gerechtvaardigd kan worden door omstandigheden die geen verband houden met de fout van betrokkene, maar door de noodzaak van de concrete toestand. Het betreft zwaarwichtige omstandigheden, inzonderheid de psychologische onmogelijkheid samen te leven en/of de mislukte opvoedingsrelatie. Kern is dat er geen socio-affectieve realiteit overeenstemt met de adoptieve afstammingsband.⁸⁷ Wel dient dit een voldoende graad van ernst te hebben: de loutere onenigheid tussen adoptant en geadopteerde na een lange periode van harmonie volstaan niet.⁸⁸ De herroeping van de adoptie van twee minderjarigen ter wille van de geesteszieke toestand van de adoptant zodat deze niet langer in de opvoeding van de kinderen kan voorzien, vormt een schoolvoorbeeld van dergelijke zwaarwichtige omstandigheden, los van enige fout.⁸⁹ De jeugdrechtsbank te Namen specificeert dat er sprake is van zeer gewichtige redenen '*chaque fois que l'on constate l'existence de circonstances incoercibles rendant impossible le maintien de l'adoption quelle que soit la cause des circonstances*'.⁹⁰ In de doctrine heeft lange tijd verzet geklonken tegen deze evolutie. Uiteindelijk is aangenomen dat de foutloze herroeping niet onverenigbaar is met de strikte interpretatie van de vereiste van zeer gewichtige redenen.⁹¹

§ 3. VORDERINGSRECHT

393. De herroeping kan worden gevorderd door de adoptant, de adoptanten of één van hen, maar ook door de geadopteerde of door het Openbaar Ministerie (art. 354-1 B.W.). Wanneer de herroeping gevorderd wordt door een minderjarige, dan kan deze vordering enkel worden ingesteld

⁸⁶ Brussel 26 januari 1993, *T.B.B.R.* 1996, 302.

⁸⁷ P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2004, nr. 1027-4.

⁸⁸ Rb. Brussel 2 oktober 1996, *J.L.M.B.* 1997, 514.

⁸⁹ Rb. Hasselt 28 november 1958, *J.T.* 1959, 96 in concreto geen herroeping maar wel de aanvaarding van het principe.

⁹⁰ Jeugdrb. Namen 3 maart 1970, *J.T.* 1970, 575.

⁹¹ N. HUSTIN-DENIES, 'Réflexions sur les causes de révocation de l'adoption et sur la déchéance d'aliments en droit belge', *T.B.B.R.* 1996, (306) 309.

door het Openbaar Ministerie.⁹² Het recht om de herroeping te vorderen is een persoonlijk recht en kan niet door de rechtsverkrijgers worden uitgeoefend noch worden verder gezet.⁹³ De herroeping geschiedt nooit van rechtswege, omdat de rechter een oordeel dient te vellen in het belang van alle partijen.⁹⁴

§ 4. GEVOLGEN VAN DE HERROEPING

394. De herroeping beëindigt, overeenkomstig artikel 354-3 B.W., de adoptie vanaf de overschrijving van de beslissing in de registers van de burgerlijke stand (*ex nunc*) en niet langer vanaf de akte van rechtsingang zoals onder de huidige wetgeving, al moet deze datum in het beschikkende gedeelte van het vonnis of arrest vermeld blijven. De huwelijksbeletselen blijven wel van toepassing. De geadopteerde kan ook verzoeken zijn naam ongewijzigd te bewaren (art. 1231-51 Ger.W.).

395. Onder de bestaande wet bepaalt artikel 367 § 5 B.W. dat degene die het vonnis of arrest dat de adoptie herroept, verkregen heeft, het beschikkende gedeelte moet betekenen of tegen ontvangstbewijs ter hand moet stellen van de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand, opdat deze binnen de maand na de betekening of terhandstelling tot de overschrijving zou overgaan.⁹⁵ Thans wordt de overschrijving in het register geregeld door artikel 1231-19 Ger.W. De griffier moet het beschikkende gedeelte van de betrokken rechterlijke beslissing toezenden aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand (in de zin van art. 368-1 B.W.). Hij dient dit *onverwijld* te doen nadat de termijn om beroep of cassatieberoep in te stellen, is verstreken, of na de uitspraak van het arrest waarin het beroep wordt afgewezen.

396. Indien de herroeping wordt uitgesproken ten aanzien van de enige adoptant of t.a.v. beide adoptanten, zal ingeval de geadopteerde minderjarig is, de voogdij openvallen en worden beheerst door de gemeenrechtelijke regelen ter zake. Bij gewone adoptie kunnen de oorspronkelijke ouders verzoeken dat de minderjarige opnieuw onder het ouderlijk gezag zou worden geplaatst (art. 354-2 B.W.), ook als hun afstamming slechts tijdens

⁹² G. MAHIEU, *L'adoption*, in *Rep. Not., t. I.3 Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1989, nr. 81.

⁹³ Rb. Luik 26 maart 1971, *Rev. not.* 1971, 421.

⁹⁴ G. MAHIEU, *L'adoption*, in *Rep. Not., t. I.3 Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1989, nr. 80; H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1990, nr. 1175.

⁹⁵ G. MAHIEU, *L'adoption*, in *Rep. Not., t. I.3 Les Personnes*, Brussel, Bruylant, 1989, nr. 86.

de adoptie is komen vast te staan. Ook nadat al in de voogdij is voorzien kunnen de oorspronkelijke ouders de jeugdrechtbank verzoeken om de minderjarige opnieuw onder het ouderlijk gezag te plaatsen. Indien de jeugdrechtbank dit toelaat, komt er onmiddellijk en van rechtswege een einde aan de voogdij (art. 354-2 lid 2 B.W.).

397. Bij gewone adoptie door twee echtgenoten of samenwonenden kan de rechtbank – zoals onder het oude recht – de herroeping uitspreken ten aanzien van slechts één van hen (art. 354-1 lid 2 B.W.). De adoptie blijft bijgevolg bestaan ten aanzien van de andere adoptant. Indien de rechter van deze mogelijkheid gebruik maakt, betekent dit tegelijk dat de geadopteerde niet langer in aanmerking komt voor een nieuwe adoptie met toepassing van artikel 347-1 B.W., aangezien er nog een adoptant overblijft. Wel is het mogelijk om desgevallend stiefouderadoptie te verkrijgen van de nieuwe echtgenoot of partner van de adoptant ten aanzien van wie de herroeping niet is uitgesproken (art. 347-2 B.W.).

§ 5. PROCEDURE

398. De rechtspleging verloopt via de gemeenrechtelijke regels inzake rechtspleging en bevoegdheid⁹⁶, aangevuld met de eigen regels voor de adoptieprocedure. In het Gerechtelijk Wetboek is een aparte afdeling opgenomen houdende de rechtspleging bij de herroeping van gewone adoptie en herziening van adoptie (art. 1231-46 t.e.m. 1231-52 Ger.W.). Voor een omstandiger bespreking wordt verwezen naar de bijdrage van P. SENAËVE in dit boek.

399. Bij de overgangsbepalingen is eveneens vermeld dat de verzoeken tot herroeping die bij de rechtbank werden ingediend voor de inwerking-treding van de wet, beheerst blijven door de regels van het vroegere recht.

⁹⁶ Zie i.v.m. de toepasselijkheid van de termijn uit art. 58 tweede lid Jeugdbeschermingswet: G. BAETEMAN, A. WYLLEMAN, J. GERLO, G. VERSCHULDEN, E. GULDIX en S. BROUWERS, 'Overzicht van rechtspraak. Personen- en familierecht 1995-2000', *T.P.R.* 2001, (1551), 1927, nr. 488.

HOOFDSTUK IX. SLOTBESCHOUWINGEN

400. De nieuwe adoptiewet behoudt de wijzen van beëindiging die bestonden onder de vorige adoptiewet, en voegt er enkele belangrijke vernieuwingen aan toe.

De *omzetting* van gewone adoptie in volle adoptie wordt ten onrechte als een vorm van beëindiging benaderd.

De regeling voor de *herroeping* van de gewone adoptie is dan weer zonder noemenswaardige veranderingen overgenomen.

De *herziening* van de adoptie is een echte vernieuwing en staat in de lijn van de zorg voor de fundamentele rechten van kinderen. Drie grote hiaten dienen hier te worden vermeld: na herziening is niet voorzien in de mogelijkheid voor ouders om de terugplaatsing van de minderjarige onder het ouderlijk gezag te bekomen, evenmin is bepaald dat de huwelijksbelet-selen uit de herziene adoptie gehandhaafd blijven, en het statuut van de (minderjarige) geadopteerde na herziening is geenszins uitgewerkt. Dat de memorie van toelichting zelf op dit laatste element wijst, is onverstaanbaar.

401. Belangrijk is ook de regeling die is uitgewerkt voor de *vaststelling van de oorspronkelijke afstamming* tijdens de adoptie. De grootste vernieuwing zit hier in de regeling bij de vaststelling ten aanzien van de adoptant(en). De wetgever heeft ervoor geopteerd de oorspronkelijke afstamming de voorrang te verlenen. De legistieke kwaliteit van artikel 350 lid 1 B.W. is evenwel van die aard dat de vaststelling na de uitspraak van de gerechtelijke beslissing maar alvorens het beschikkende gedeelte is overgeschreven, tot gevolg zou hebben dat de vastgestelde afstamming geen gevolg zou kennen. Tegelijk heeft de wetgever ook een verzuim uit de afstammingswet van 1987 rechtgezet en een regeling uitgewerkt voor moeders die hun (natuurlijk) kind hebben geadopteerd om hun statuut te verbeteren. De concrete uitwerking is niet gunstig in het licht van de rechtszekerheid.

402. Maar de hoofdschotel van deze hervorming is ongetwijfeld de uitgebreide regeling van de *nieuwe adoptie*. De wetgever heeft twee systemen uitgewerkt: de nieuwe adoptie van een minderjarige en de stiefouderadoptie van een persoon die al door twee personen was geadopteerd. Het gaat om de adoptie door de nieuwe levenspartner of echtgenoot van een oorspronkelijke adoptant, zodat zij niet had mogen worden aangeduid met de term stiefouderadoptie. De nieuwe adoptie kan ook niet altijd en in alle gevallen; enkel in de bijzondere wettelijk bepaalde omstandigheden behoort dit tot de mogelijkheden. De temporele werking van de vorige en

nieuwe adoptie is een bijzonder technisch punt en is op afdoende wijze in de wet geregeld. De wettelijke bepalingen ter zake zijn logisch in te schakelen binnen de gemeenrechtelijke regelen m.b.t. de temporele werking.

403. Adoptie is een wijze van afstamming, en zoals de oorspronkelijke afstamming niet langer op absolute wijze onaantastbaar en onwrikbaar vaststaat, zo is het na deze hervorming ook met adoptie. De ruimte en gronden om de adoptieverhouding te beëindigen zijn verruimd, en zouden zo nog meer in het belang van de geadopteerde moeten kunnen werken. De wetgever heeft er immers voor gekozen om de adoptieve afstammingsband te benaderen als een middel tot jeugdbescherming. De wisselingen in het samenleven van mensen, de wijzigende samenstelling en hersamenstelling van gezinnen wordt uiteindelijk mee verdisconteerd met als gevolg de toename en uitbreiding van wijzen van beëindiging. De rechtspraktijk zal ermee aan de slag gaan en zal de noodzaak en waarde proefondervindelijk vaststellen.

**DEEL IV.
DE BEVOEGDHEID
EN DE RECHTSPLEGING
INZAKE INTERNE ADOPTIES**

PATRICK SENAËVE

Buitengewoon hoogleraar K.U.Leuven

HOOFDSTUK I.

SITUERING

§ 1. BRONNEN

404. Door de Adoptiewet van 24 april 2003 werd de procedure aangaande de adoptie grondig gewijzigd.

De bepalingen aangaande de rechtspleging inzake de adoptie werden terecht overgebracht van het Burgerlijk Wetboek naar het Gerechtelijk Wetboek, waar ze thuishoren.¹ Daar vormen ze thans een nieuw Hoofdstuk VIIIbis “*Adoptie*” in Boek IV “*Bijzondere rechtsplegingen*” van het Deel IV “*Burgerlijke Rechtspleging*”, na Hoofdstuk VIII over “*Onbeheerde nalatenschappen*” en vóór Hoofdstuk IX over “*Voogdij over minderjarigen*”. Dit nieuwe Hoofdstuk omvat de artikelen 1231-1 tot 1231-56 Ger.W.

Door artikel 4 van de Adoptiewet van 24 april 2003 werd tevens de kennisgeving van de uitspraken bij gerechtsbrief i.p.v. bij gewone brief, zoals bepaald in artikel 792, 2e lid Ger.W., uitgebreid tot de kennisgeving van uitspraken inzake adoptie.

405. Een aantal lacunes en onjuistheden inzake de adoptieprocedure werden rechtgezet in een reparatiewet opgenomen in de Programmawet van 27 december 2004, artikelen 244-246. Aldus staan we voor de merkwaardige situatie dat een wet al vóór zijn inwerkingtreding gerepareerd werd! Door dezelfde Programmawet 27 december 2004 (art. 243) werd in het B.W. een bepaling ingelast aangaande het verhaal dat kan worden ingesteld tegen een beslissing van de federale centrale autoriteit inzake registratie van een buitenlandse beslissing aangaande adoptie (art. 367-3 B.W.).

406. Een afzonderlijke wet van 13 maart 2003 “*tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft*” bevat enkele procesrechtelijke bepalingen die een aangelegenheid vormen als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet (= verplicht bicamerale materie), waarbij artikel 596 Ger.W. inzake de volstreekte bevoegdheid van de vrederechter werd vervangen, en artikel 628 Ger.W. inzake de territoriale bevoegdheid werd gewijzigd.

407. Ten slotte werd in de Wet van 27 december 2004 houdende diverse bepalingen – die eveneens aangelegenheden regelt als bedoeld in artikel 77

¹ Parl. St. Kamer, nr. 50-1366/1, 76.

van de Grondwet – artikel 627 Ger.W. inzake de territoriale bevoegdheid aangevuld (art. 13).

§ 2. STRUCTUUR

408. Voor de interlandelijke adopties gelden niet dezelfde procedurevoorwaarden als voor de louter binnenlandse adopties die geen interlandelijke overbrenging van een kind veronderstellen. Om die reden heeft de wetgever die procedures in afzonderlijke afdelingen geregeld. De procedure inzake binnenlandse adopties vormt evenwel de grondslag waaraan wordt gerefereerd in de afdeling aangaande de procedure houdende interlandelijke adoptie. In laatstgenoemde afdeling worden dan een aantal bijkomende regels en uitzonderingen behandeld.² De procedures inzake interlandelijke adopties worden besproken in Deel V, nrs. 538-558. Hierna worden enkel de binnenlandse adopties behandeld.

409. De te volgen procedure is identiek bij gewone adoptie en bij volle adoptie.

² *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, 76.

HOOFDSTUK II. DE PROCEDURE TOT VERWEZENLIJING VAN EEN BINNENLANDSE ADOPTIE

§ 1. ALGEMEEN

410. Het toepassingsgebied van de procedurebepalingen inzake binnenlandse adopties wordt in de wet negatief gedefinieerd als de “*adopties die geen interlandelijke overbrenging van een kind met zich meebrengen*” (art. 1231-2 Ger.W.).

411. In de nieuwe adoptiewet is adoptie niet langer een overeenkomst gesloten tussen de kandidaat-adoptant en de kandidaat-geadopteerde die vervolgens gehomologeerd dient te worden door een rechter. Het vroegere systeem waarbij hetzij eerst een akte van adoptie diende te worden opgesteld die vervolgens gehomologeerd diende te worden door de jeugdrechtbank resp. de burgerlijke rechtbank, hetzij een vordering tot gedwongen adoptie diende te worden ingesteld bij de jeugdrechtbank, wordt vervangen door één enkele eengemaakte procedure voor de jeugdrechtbank resp. de burgerlijke rechtbank, tijdens welke de rechter de geschiktheid van de adoptant(en) nagaat, de adopteerbaarheid van het kind in de strikte betekenis van het woord controleert en ten slotte, in voorkomend geval, de adoptie uitspreekt.

412. De adoptie kan procedureel tot stand komen hetzij op verzoek van de kandidaat-adoptant(en), hetzij op verzoek van het O.M.

§ 2. BEVOEGDE RECHTBANK

A. Volstrekte bevoegdheid

413. In het oorspronkelijke wetsontwerp was bepaald dat de *vrederichter* de adoptierechter zou worden.³ In dat kader zou aan de vredechter een aanzienlijk aantal medewerkers ter beschikking gesteld worden, namelijk een afdeling van het parket gespecialiseerd in familiale aangelegenheden en een sociale dienst. In afwachting dat hij over deze middelen zou beschikken, zou de vredechter een beroep hebben kunnen doen op de sociale dienst van de jeugdrechtbank en op het bevoegde openbaar

³ Oorspronkelijk voorgestelde wijziging van art. 596 Ger.W.: *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, 201.

ministerie (cf. art. 23 van het wetsontwerp).⁴ Deze beoogde hervorming kaderde in het voornemen van de toenmalige minister van justitie om van de vrederechter de familierechter bij uitstek te maken.⁵

414. In zijn advies bij het wetsontwerp stelde de Hoge Raad voor de Justitie dat de omvorming of verdere uitbouw van de vrederechter tot familierechter een grondige reflectie verdiende die verder gaat dan hetgeen gesteld werd in het wetsontwerp. De Hoge Raad stelde dat de vrederechter veel meer is dan een familierechter. Traditioneel zijn de vredegerichten immers ook bevoegd voor de kleine, burgerrechtelijke handelsgeschillen en voor de aangelegenheden van o.a. nabuurschap, erfdienstbaarheden en huur. De laatste decennia hebben de vredegerichten er meerdere nieuwe en gewijzigde bevoegdheden bij gekregen, zoals de dringende voorlopige maatregelen tussen echtgenoten en later ook tussen wettelijk samenwonenden, de gedwongen opname van geesteszieken, het beheer van de goederen van de onbekwamen, het consumentenkrediet, de mede-eigendom en de voogdij. Weliswaar kaderen deze bevoegdheden gedeeltelijk in het familierecht, maar volgens de Hoge Raad voor de Justitie bevestigen zij vooral de traditionele rol van de vrederechter die, nauw verbonden met zijn omgeving, de dagdagelijkse al dan niet familiale aangelegenheden tussen individuele burgers regelt. De essentie van diens bevoegdheidspakket ligt dan ook in een snelle, soepele afhandeling bij een rechter in de buurt. De Hoge Raad oordeelde dan ook terecht dat het te betwijfelen viel of de adoptie, en voornamelijk de interlandelijke adoptie, kaderde in de huidige visie rond de functie van de vrederechter. De adoptie kan immers moeilijk worden beschouwd als een dagelijkse aangelegenheid die een vlugge, efficiënte afhandeling behoeft. Het adopteren van een persoon is integendeel een proces waarbij diverse belangen onderzocht dienen te worden en waarbij een grondige expertise en vertrouwde met de materie vereist is.

Daarentegen heeft de jeugdrechtsbank van oudsher de taak om de belangen van het kind te onderzoeken en te beschermen. Bovendien is de rechtbank van eerste aanleg, waartoe de jeugdrechtsbank behoort, in regel bevoegd voor de vorderingen betreffende de staat van personen, inzonderheid de aangelegenheden inzake afstamming. Terecht stelde de Hoge Raad voor de Justitie dan ook dat in het wetsontwerp de keuze van de vrederechter als adoptierechter onvoldoende werd verantwoord, en betwijfelde zij dat de vrederechter de daartoe best geplaatste rechter zou zijn. Ten slotte

⁴ *Parl. St.*Kamer, nr. 50-1366/1, Memorie van Toelichting, 14.

⁵ *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/1, 105, Toelichting bij het voorgestelde art. 23 van het wetsontwerp.

pleitte de Hoge Raad voor de Justitie voor de – verdere – ontwikkeling van een globale visie met betrekking tot de bevoegdheden inzake familierechtelijke aangelegenheden, die moet voorkomen dat partiële hervormingen een latere globale bevoegdheidsregeling in de weg zouden staan.⁶

415. Tijdens de parlementaire bespreking van de adoptiewet verklaarde de toenmalige minister van justitie in het begin nog dat hij geopteerd had voor de vrederechter als bevoegde rechter omdat “de jeugdrechter minder geconfronteerd wordt met aangelegenheden van burgerlijk recht” (sic), maar dat het mogelijk was om in een overgangsbepaling te bepalen dat in afwachting dat de vrederechter de adoptierechter zou worden, de jeugdrechter met zijn sociale diensten en openbaar ministerie, de taken van de adoptierechter op zich zou nemen.⁷

Nadat evenwel uit de hoorzittingen duidelijk gebleken was dat zowel de doctrine als de praktijk resoluut voor het behoud van de bevoegdheid van de jeugdrechtbank opteerden, paste de minister van justitie op dit vlak zijn opvatting aan. Hij stelde vast dat de vrederechters niet erg gemotiveerd waren om deze taak op zich te nemen, dat de jeugdrechters op het vlak van adoptie enige knowhow opgebouwd hebben, en dat de adoptieregeling daarenboven eerder een vorm van jeugdbescherming was dan een middel tot kunstmatige bepaling van afstamming. Tot slot oordeelde hij dat de financiële middelen tot oprichting van een eigen sociale dienst binnen het vredegerecht en voor de toevoeging van een openbaar ministerie bij de vredegerechten niet verzekerd waren.⁸ Om al die redenen diende de regering een amendement in waarbij de bevoegdheid bij de jeugdrechtbanken resp. de burgerlijke rechtbanken gelaten werd.⁹

416. Het verzoek tot adoptie wordt ingediend:

- ofwel bij de burgerlijke rechtbank (de wet spreekt over de ‘rechtbank van eerste aanleg’) ingeval de te adopteren persoon minstens 18 jaar oud is;
- ofwel bij de jeugdrechtbank ingeval de persoon die men wenst te adopteren, minder dan 18 jaar oud is (art. 1231-3, 1e lid Ger.W.).

Een gewone adoptie komt dus, afhankelijk van de leeftijd van de adoptandus, voor de burgerlijke rechtbank of voor de jeugdrechtbank, terwijl een volle adoptie altijd voor de jeugdrechtbank komt.

⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/4, Advies van de Hoge Raad voor de Justitie, 4-5.

⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 7.

⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/11, 15.

⁹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/7, Amendement nr. 41 van de Regering.

Op dit vlak neemt de nieuwe wet dus gewoon de voorheen bestaande bevoegdheidsregels inzake homologatie van de adoptie over. De vrederechter heeft voortaan inzake adoptie geen enkele bevoegdheid meer (zie ook art. 596 Ger.W., zoals gewijzigd door de Wet van 13 maart 2003, dat de bevoegdheid van de vrederechter inzake adoptie opheft).

417. Het al dan niet bereikt hebben van de leeftijd van 18 jaar moet beoordeeld worden op de datum van het neerleggen van het verzoekschrift op de griffie.¹⁰

B. Territoriale bevoegdheid

418. Voor de territoriale bevoegdheid heeft de wetgever in een cascade-systeem voorzien:

- 1°) in de eerste plaats is daarvoor bevoegd de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van de adoptant(en) of van een van beide adoptanten;
- 2°) bij gebreke daarvan, is bevoegd de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van de geadopteerde;
- 3°) ingeval ook die ontbreekt, is de rechter bevoegd van de plaats waar de adoptant(en) keuze van woonplaats doen (art. 628, 21° Ger.W., zoals ingevoegd door de Wet van 13 maart 2003, art. 3).

Ingeval de procedure voor de jeugdrechtbank moet worden ingeleid, is de algemene regel inzake de territoriale bevoegdheid voor de jeugdrechtbanken (art. 44 Jeugdbeschermingswet) niet van toepassing, nu dit artikel uitdrukkelijk slechts geldt “*onverminderd bijzondere bepalingen inzake adoptie*” (gewijzigd door art. 9 Wet van 24 april 2003).

§ 3. RECHTSPLEGING

A. Algemene regel: het totstandkomen van de adoptie op verzoek van de adoptant(en)

419. Hoewel in de nieuwe adoptiewet werd afgestapt van een adoptieakte die vervolgens gehomologeerd diende te worden, blijft de adoptieprocedure een niet-contentieuze of willige rechtspleging vormen.

¹⁰ Onder het oude recht diende niet het ogenblik van het verlijden van de adoptieakte, maar het ogenblik van het neerleggen van het verzoekschrift tot homologatie van de adoptie in rekening te worden gebracht; zie Rb. Leuven 25 oktober 2004, *onuitg.*, Rol 04/469/B.

1. Inleiding van de vordering

420. Een verzoek tot adoptie wordt ingeleid door het neerleggen van een eenzijdig verzoekschrift (art. 1231-3, 1e lid Ger.W.). In de wet van 24 april 2003 was nog bepaald dat de inleiding zou gebeuren bij “*verzoekschrift op tegenspraak*” dat aan de tegenpartij ter kennis zou worden gebracht, maar dat was een werkelijke misslag, nu er in de regel in een adoptieprocedure geen tegenpartij is.¹¹ Door de Programmawet van 27 december 2004 (art. 244 en 246) werd deze misslag rechtgezet.

421. Het verzoekschrift kan enkel uitgaan van de adoptant of, als er twee adoptanten zijn, van beide adoptanten samen. De te adopteren persoon kan nooit een verzoek tot adoptie aanhangig maken, zelfs niet als hij meerderjarig is. In het oude adoptierecht daarentegen kon ook de geadopteerde het verzoekschrift tot homologatie van de adoptie indienen (oud art. 350, § 2, 2e lid B.W.).

422. Als uitgangspunt zijn de regels van de inleiding en behandeling van de vordering op eenzijdig verzoekschrift zoals bepaald in artikel 1026-1034 Ger.W. van toepassing (art. 1025 Ger.W.).

Het verzoekschrift dient op straffe van nietigheid alle in artikel 1026 Ger.W. aangestipte elementen te vermelden. In afwijking van artikel 1026, 5° Ger.W. bepaalt artikel 1231-3, 1e lid Ger.W. echter dat het verzoekschrift ondertekend wordt ofwel door de adoptant resp. beide adoptanten zelf, ofwel door hun advocaat. Dit was ook reeds het geval in het oude recht inzake het verzoekschrift tot homologatie van de adoptie (oud art. 350, § 2, 2e lid B.W.).

423. Het verzoekschrift moet bovendien uitdrukkelijk vermelden of het een gewone dan wel een volle adoptie betreft, alsook de redenen waarom de adoptant(en) voor deze adoptievorm hebben gekozen. De verplichte vermelding van de gewenste vorm van adoptie werd in twee opzichten nuttig geacht: enerzijds moeten de adoptanten nadenken over de gevolgen die zij voor hen en de geadopteerde beogen, anderzijds beschikt de rechter zodoende onmiddellijk over de gegevens op grond waarvan hij kan oordelen over de wettige redenen bedoeld in artikel 344-1 B.W. Bovendien moet de rechter zijn beslissing in dat opzicht met redenen omkleeden.¹²

¹¹ F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R.W.* 2003-04, (441), nr. 20, 446-447.

¹² *Parl. St.* Kamer, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 78.

424. Het verzoekschrift vermeldt tevens de naam en voornamen die voor de geadopteerde zijn gekozen, uiteraard slechts voor zover dergelijke keuze toegelaten is door de wet (art. 1231-3, 2e lid Ger.W.).

425. Volgende stukken moeten bij het verzoekschrift tot adoptie worden gevoegd:

- 1° het origineel (of een voor eensluidend verklaard afschrift) van de stukken vereist voor het onderzoek van het verzoek tot adoptie;
- 2° het getuigschrift waaruit blijkt dat de adoptanten de in artikel 346-2 B.W. bedoelde door de Gemeenschappen georganiseerde voorbereiding tot de adoptie hebben gevolgd;
- 3° een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte of een hiermee gelijkgesteld stuk;
- 4° een nationaliteitsbewijs;
- 5° een verklaring betreffende de gewone verblijfplaats van de adoptant of van de adoptanten, en van de geadopteerde (art. 1231-3, 2e lid *in fine* en art. 1231-4, 1e lid Ger.W.).

Het niet bijvoegen van de onder 3° tot 5° genoemde stukken maakt het verzoek tot adoptie onontvankelijk (art. 1231-4, 1e lid Ger.W.). Het niet-bijvoegen van deze stukken bij het neerleggen van het verzoekschrift tot adoptie is evenwel niet voorgeschreven op straffe van nietigheid, zodat de griffier steeds aan de verzoeker kan vragen het ontbrekende stuk neer te leggen.¹³ Indien de verzoeker evenwel nalaat zijn dossier te vervolledigen, moet de rechter het verzoek tot adoptie onontvankelijk verklaren.

2. Kennisgeving van het verzoekschrift

426. De griffier geeft kennis van het verzoekschrift tot adoptie:

- a) binnen drie dagen na de ontvangst ervan, aan de afstammelingen van de geadopteerde (art. 1231-4, 2e lid Ger.W.);
- b) binnen acht dagen na ontvangst ervan, aan de procureur des Konings (art. 1231-5 Ger.W.). Het vooropstellen van deze termijn – die niet gekend was in de oude adoptiewet (zie oud art. 353, § 3, 1e lid B.W.) strekt ertoe de adoptieprocedure in de mate van het mogelijke te bespoedigen.¹⁴

Merkwaardig genoeg voorziet de wet niet in de kennisgeving van het verzoekschrift tot adoptie aan de kandidaat-geadopteerde zelf.

¹³ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 78.

¹⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 78.

427. De kennisgeving van het adoptieverzoek aan de afstammelingen van de geadopteerde moet hen inzonderheid toelaten – enkel bij gewone adoptie¹⁵ – te vragen hun naam te behouden na de adoptie van hun ascendent, overeenkomstig artikel 353-6, 2e lid B.W.¹⁶ De afstammelingen in de eerste graad (dus de kinderen) die *ouder dan 18 jaar* zijn, kunnen dan, binnen 15 dagen vanaf deze kennisgeving, een verzoekschrift richten aan de rechtbank die gevat is van het verzoek tot adoptie waarbij zij verklaren hun bestaande naam voor zichzelf en voor hun afstammelingen te behouden. In het beschikkende gedeelte van het vonnis waarbij de adoptie wordt uitgesproken, wordt hen dan akte verleend van de wil hun naam te behouden (art. 353-6, 2e lid *in fine* B.W.).

De kennisgeving van het verzoekschrift tot adoptie aan de afstammelingen van de geadopteerde is dus maar zinvol als zij meer dan 18 jaar zijn; nochtans is het vormvoorschrift van artikel 1231-4, 2e lid Ger.W. algemeen. De vraag rijst bovendien hoe de griffier de afstammelingen van de geadopteerde kan kennen, nu er van hen geen verplichte opgave dient te gebeuren in het verzoekschrift tot adoptie. Het lijkt dus aangewezen – hoewel niet verplicht – om in het verzoekschrift te vermelden of de geadopteerde al dan niet afstammelingen heeft, en in bevestigend geval hun identiteit te vermelden.

3. Opdracht van het O.M.

a. Algemeen

428. Het O.M. moet na ontvangst van een verzoekschrift tot adoptie “onverwijld” alle nuttige inlichtingen en adviezen inwinnen over de voorgenomen adoptie. In de praktijk worden deze inlichtingen en adviezen op instructie van het parket ingewonnen door de politiediensten.

b. Advies van vader, moeder, voogd en toeziende voogd

429. Deze inlichtingen omvatten in het bijzonder het advies van de vader en de moeder van het te adopteren kind en – in voorkomend geval – van zijn voogd, van zijn toeziende voogd en van de vrederechter van het voogdijforum, d.w.z. de vrederechter die belast is met de voogdij over de

¹⁵ Volle adoptie kan immers enkel van een minderjarige, en die kan onmogelijk afstammelingen hebben die ouder zijn dan 18 jaar.

¹⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 78.

minderjarige (art. 1231-5, 1° Ger.W.).¹⁷ In de Nederlandse tekst van de wet wordt ten onrechte gesteld dat het advies moet worden gevraagd van de voogd en toeziend voogd “*of van de vrederechter*”, waar vanzelfsprekend “*en van de vrederechter*” bedoeld wordt.

Indien de vader, de moeder of de voogd met toepassing van artikel 348-9 B.W. verklaard heeft niet in de adoptieprocedure te willen tussenkomen en daartoe een persoon heeft aangewezen die hem in de procedure zal vertegenwoordigen (zie nrs. 200-203), moet het O.M. niet hun advies, maar het advies van deze vertegenwoordiger vragen.

430. Het advies van de vader en de moeder van de te adopteren persoon moet dus steeds gevraagd worden, ook als de adoptandus reeds meerderjarig is. Dit was eveneens zo onder het oude adoptierecht (oud art. 350, § 3, 1e lid, 1° B.W.). Dit is met name belangrijk in het geregeld voorkomende geval van adoptie door de nieuwe echtgenoot [of wettelijk samenwonende of feitelijk samenlevende partner] van een van de ouders (kort) na de meerderjarigheid van het kind dat hij nog tijdens zijn minderjarigheid in zijn gezin had opgenomen: ook het advies van de andere oorspronkelijke ouder van het kind moet dan nog gevraagd worden.

c. Geen advies meer van de grootouders

431. Het verplichte advies van de ascendenten in de tweede graad van de geadopteerde, d.w.z. van de ouders van de moeder en/of de vader van het te adopteren kind (in het oude adoptierecht art. 350, § 3, 1e lid, 2° B.W.), werd in de nieuwe adoptiewet afgeschaft.

432. In de tekst van de Adoptiewet van 24 april 2003 was nochtans gesteld dat het advies van de ascendenten in de tweede graad wél gevraagd moest worden “*behalve indien de moeder of de vader zich daartegen verzet*” (oorspronkelijk art. 1231, 2° Ger.W.), maar dit 2° werd afgeschaft door de reparatiewet vervat in de Programmawet van 27 december 2004, artikel 245.

Het verplicht vragen van het advies van de grootouders van het te adopteren kind in de oude adoptiewet vloeide voort uit de wens om aan de grootouders in geval van voorgenomen adoptie door derden van hun kleinkind, inspraak te verlenen inzake het behoud van de band en het persoonlijk contact met hun kleinkind. Er is echter gebleken dat dit

¹⁷ In de Nederlandse tekst van art. 1231-5, 1e lid, 1° Ger.W. wordt ten onrechte gesproken over de “vrederechter die de voogdij uitoefent”; dit is een foutieve vertaling van “juge de paix tutélaire”; zie de – correcte – tekst in het oude art. 353, § 3, 1e lid, 1° B.W.

verplichte advies van de grootouders dikwijls problematisch was.¹⁸ In de praktijk blijkt dat (aanstaande) moeders die in een noodtoestand verkeren, immers vaak niet wensen dat hun eigen ouders weten dat zij een kind verwachten resp. op de wereld hebben gebracht, uit schrik geconfronteerd te worden met zware sociale en familiale gevolgen. Derhalve doet het risico dat hun familie kennis zou krijgen van het bestaan van hun kind, hen al te vaak toevlucht nemen hetzij tot een vrijwillige zwangerschapsafbreking, hetzij tot een bevalling in de anonimiteit in het buitenland (met name in Frankrijk).

Teneinde rekening te houden met die moeilijke sociale toestanden, bepaalde de Adoptiewet van 24 april 2003 oorspronkelijk, als een soort *compromisoplossing*, dat de ouders of een van hen zich konden verzetten tegen het inwinnen van het advies van de grootouders, zodat gebroken werd met het automatisme dat bestond in de oude adoptiewet. Het O.M. zou dan de ouder(s) vooraf hebben dienen te vragen of zij al dan niet aanvaardde(n) dat dit advies werd ingewonnen. Ingeval de ouder(s) zich zou(den) verzetten, zou het O.M. het advies van de grootouders niet hebben mogen vragen.¹⁹

433. De afschaffing van het advies van de grootouders door de Programawet van 27 december 2004 werd gemotiveerd door de wens om de stappen die in de adoptieprocedure noodzakelijk zijn, te verlichten door het aantal door het O.M. bij het dossier te voegen adviezen in te perken. De federale regering was van oordeel dat het adoptiedossier enkel de werkelijk essentiële adviezen dient te bevatten, gelet op de specifiek persoonlijke dimensie van de stappen die de oorspronkelijke ouders van het te adopteren kind enerzijds en de kandidaat-adoptanten anderzijds zetten.²⁰ Bij wijze van wat wellicht als boutade bedoeld werd, stelde de minister van justitie dat een vrouw die beslist om zwanger te worden, ook geen voorafgaand advies vraagt aan haar ouders om het kind te laten verwekken.²¹

Vanwege de oppositiepartijen kwam er verzet tegen deze afschaffing op grond dat bij het tot stand brengen van een adoptie het belang van het kind centraal dient te staan eerder dan het persoonlijke project van de ouders, en dat het advies van de grootouders nuttige inlichtingen aan het

¹⁸ Bepaalde rechtspraak oordeelde onder de oude adoptiewet – contra legem – dat in noodomstandigheden van dit verplichte advies van de grootouders kon worden afgezien; zie P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 5e uitg. 2000, nr. 975.

¹⁹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 79.

²⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, Uiteenzetting van de minister van justitie, 17.

²¹ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, Artikelsgewijze bespreking, 27.

licht kan brengen over de affectieve, sociale en psychologische behoeften van het te adopteren kind, nu de grootouders een objectievere kijk op de situatie van het kind kunnen hebben dan de ouder(s) van het kind zelf. De beweegredenen tot afschaffing van het advies van de grootouders zouden getuigen van een fundamenteel wantrouwen in familierelaties en in de verhoudingen tussen de generaties.²² Er werd ook betreurd dat op die manier het familierecht steeds meer geïndividualiseerd wordt, terwijl bij de opvoeding van kinderen de omgeving en zeker de familie een grote rol kunnen spelen.²³ Het amendement tot behoud van het gemoduleerde advies van de grootouders werd evenwel verworpen.²⁴

434. Ingeval de grootouders een werkelijke familiale band met hun te adopteren kleinkind hebben, is het zeer de vraag of de afschaffing van hun adviesrecht niet in strijd is met artikel 8 E.V.R.M., dat het gezins- en familieleven beschermt, nu enerzijds de relatie tussen grootouders en kleinkinderen ook onder het toepassingsgebied van artikel 8 E.V.R.M. kan vallen²⁵, en nu artikel 8 E.V.R.M. ook procedurele waarborgen inhoudt.²⁶

d. Advies van de kinderen van de adoptant

435. Het O.M. moet verder verplicht het advies inwinnen van de kinderen van de adoptant(en) die ten minste 12 jaar oud zijn (art. 1231-5, 3° Ger.W.). In de Adoptiewet van 24 april 2003 was nog sprake van de kinderen ouder dan 18 jaar, net zoals in het oude adoptierecht (oud art. 350, § 3, 1e lid, 3° B.W.). Door de Programmawet van 27 december 2004 (art. 245) werd die minimumleeftijd teruggebracht van 18 jaar naar 12 jaar.

Ten onrechte werd tijdens de voorbereidende werkzaamheden van de Programmawet o.m. door de minister van justitie voorgehouden dat het verplichte advies van de meerderjarige afstammelingen in de eerste graad van de adoptant zou zijn afgeschaft²⁷; die verklaringen steunen kennelijk op een verkeerde lezing van de wettekst. Het zou overigens absurd zijn dat het advies zou moeten worden ingewonnen van de kinderen tussen 12 en 18 jaar maar niet van die boven de 18 jaar.

²² *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, Verklaring van Van der Auwera, 26-27.

²³ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, Verklaring van Verherstraeten, 27.

²⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, Verslag, 79.

²⁵ Zie o.m. E.H.R.M. 13 juni 1979, arrest Marckx t/ België, Série A, vol. 31, §§ 45-46; Hoge Raad [Nederland] 3 juni 2005, *Rechtspraak Familierecht* 2005, 393, Nr. 90.

²⁶ Zie o.m. E.H.R.M. 24 februari 1995, arrest McMichael t/ Verenigd Koninkrijk, Série A, Vol. 307-B, § 87.

²⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, 26 en 27.

e. Advies van de kinderen van de geadopteerde

436. Door de Programmawet van 27 december 2004 werd het verplichte advies van de kinderen van de geadopteerde die ten minste 12 jaar oud zijn, ingevoerd (art. 1231-5, 3° Ger.W.). In de Memorie van toelichting werd enkel gesteld dat het nuttig leek ook het advies in te winnen van de kinderen vanaf 12 jaar van de geadopteerde.²⁸

Per definitie gaat het hier om het uitzonderlijke geval van de gewone adoptie van een meerderjarige (die zelf reeds kinderen heeft). In het oude adoptierecht moest hun advies niet gevraagd worden.

Voorbeeld: Een persoon van 50 jaar wenst iemand te adopteren van 34 jaar [minimum leeftijdsverschil = 15 jaar] die zelf reeds een kind heeft van 12 jaar: het advies van dit kind moet gevraagd worden.

f. Geen advies meer van de ex-partner van de adoptant

437. Het verplichte advies van de ex-partner van de kandidaat-adoptant, die de andere ouder is van een minderjarig gemeenschappelijk kind (vgl. oud art. 350, § 3, 1e lid, 3° B.W.) – advies dat nochtans behouden was in de oorspronkelijke versie van de Adoptiewet van 24 april 2003 (art. 1231-5, 3° Ger.W.) – werd eveneens afgeschaft door de Programmawet van 27 december 2004. Ook hier was de regering van oordeel dat het niet om een essentieel advies ging, gelet op het persoonlijke project van de kandidaat-adoptant.²⁹

Om gelijkaardige redenen als bij het advies van de grootouders van het te adopteren kind (zie boven, nr. 433) kwam er verzet tegen deze afschaffing vanwege de oppositiepartijen; er werd – m.i. terecht – opgeworpen dat het advies van de ex-partner, ouder van een gemeenschappelijk minderjarig kind, elementen aan het licht kan brengen over de opvoedingscapaciteiten van de kandidaat-adoptant (die misschien zijn eigen kinderen verwaarloost).³⁰

Voorbeeld: Een man en een vrouw zijn met elkaar getrouwd of leven samen en hebben twee kinderen van thans 7 en 8 jaar; er volgt een echtscheiding resp. een feitelijk uiteengaan, de man trouwt opnieuw of gaat een wettelijke samenwoning aan met een andere vrouw die een kind heeft van eveneens

²⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/1, Memorie van toelichting, 152.

²⁹ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, Uiteenzetting van de minister van justitie, 17.

³⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 51-1437/26, Verklaring van Van der Auwera, 26.

8 jaar, hij wenst een (pseudo-)stiefouderadoptie door te voeren van het kind van zijn partner: zijn eigen kinderen zijn te jong om advies te verlenen, zijn ex-echtgenote of ex-vriendin, moeder van hun gemeenschappelijke kinderen, moet voortaan geen advies meer verlenen, hoewel zij misschien goed geplaatst is om de mogelijk problematische verhouding van de kandidaat-adoptant met zijn eigen kinderen naar voor te brengen.

438. De vergelijking van de situatie tussen het oude en het nieuwe recht levert volgend resultaat op:

Leeftijd descendent	Oud recht	Nieuw recht
0-12 jaar	advies andere ouder	geen advies
12-18 jaar	advies andere ouder	zelf advies
+ 18 jaar	zelf advies	zelf advies

g. Advies van de personen die in de plaats van de ouders het kind hebben opgevoed

439. Een innovatie is dat het O.M. voortaan ook het advies moet inwinnen van de persoon of personen die het kind hebben opgevangen om het te onderhouden en op te voeden in de plaats van de moeder en de vader (art. 1231-5, 4° Ger.W.).

440. Met deze bepaling zouden volgens de voorbereidende werkzaamheden in de eerste plaats de personen bedoeld worden die in het kader van een verlatenverklaring van een minderjarige (oud art. 370bis B.W.) of van een overdracht van het ouderlijk gezag op een familielid (oud art. 370ter B.W.) belast werden met de ouderlijke prerogatieven en ouderlijke verplichtingen.³¹ Beide instellingen werden weliswaar opgeheven bij de wet van 7 mei 1999 tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag³², maar de verlatenverklaringen en overdrachten van het ouderlijk gezag naar een familielid die voorheen tot stand gekomen zijn, bleven gehandhaafd overeenkomstig artikel 4, 2e lid van deze wet, dat bepaalt dat het vroegere recht toepasselijk blijft op de gevolgen van verlatenverklaring of overdracht van het ouderlijk gezag die werd uitgesproken bij een beslissing die in kracht van gewijsde is gegaan

³¹ Zie daarover: M.-Ch. WILLEMAERS, "De verlatenverklaring van minderjarigen en de overdracht van het ouderlijk gezag aan een familielid", in P. SENAEVE (ed.), *Adoptie. Verlatenverklaring van minderjarigen*, Leuven, Acco, 1990, 279-329.

³² B.S. 29 juni 1999, 24.262.

voordat deze wet in werking treedt of een beslissing die genomen is na afloop van de procedure ingesteld voordat deze wet in werking treedt.

Het inwinnen van het advies van deze persoon werd in de nieuwe adoptiewet verplicht gesteld omdat hij nauwe affectieve en sociale banden met het kind heeft, en het onvoorstelbaar zou zijn indien hij in het kader van een voorgenomen adoptie van het kind, zijn mening niet kenbaar zou mogen maken.³³ Nochtans beschikt de persoon aan wie het ouderlijk gezag werd overgedragen, nog steeds over het recht om toe te stemmen in de adoptie, zoals dit bepaald was onder het oude artikel 370quater B.W., dat weliswaar werd afgeschaft door de Wet van 7 mei 1999 maar dat gelet op de overgangsbepaling van artikel 4 van de Wet van 7 mei 1999 – die zelf nog niet werd afgeschaft – nog steeds geldt.³⁴

441. Voorts gaat het om de pleegvoogd van een minderjarige, die de belangrijkste ouderlijke verplichtingen en een aantal bevoegdheden van het ouderlijk gezag (maar niet die inzake de toestemming tot adoptie: art. 475quater, 4e lid B.W.) van de ouders heeft overgenomen (art. 475bis-475septies B.W.).

Ten slotte beoogt de bepaling, gelet op de ruime bewoording ervan, ook het opvanggezin van de minderjarige.

h. Advies van de personen die geweigerd hebben in de adoptie toe te stemmen

442. Ten slotte moet het O.M. verplicht het advies inwinnen van eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is (zie daarover boven, nrs. 150-188) maar geweigerd heeft die te geven of, indien deze een vertegenwoordiger heeft aangewezen met toepassing van artikel 348-9 B.W., het advies van deze laatste (art. 1231-5, 5° Ger.W.). Het werd van belang geacht dat reeds in de fase van het voorafgaand onderzoek de redenen bekend zijn waarom de betrokken personen (bv. de echtgenoot, wettelijk samenwonende of feitelijk samenlevende partner van de adoptant: art. 348-2 B.W.) weigeren hun instemming met de adoptie te geven.³⁵ Van de weigering om toe te stemmen dient nochtans niet noodzakelijk vóór het indienen van het verzoek tot adoptie kennis te worden gegeven (zie nr. 197 – art. 348-10, 1e lid B.W.).

³³ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 80.

³⁴ Zie F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R.W.* 2003-04, (441), nr. 23, 447.

³⁵ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 80-81.

i. Beëindiging van de informatieopdracht van het O.M.

443. Nadat het al die adviezen en inlichtingen heeft ingewonnen, zendt het O.M. het verzoekschrift tot adoptie terug aan de griffier, samen met de ingewonnen inlichtingen en zijn advies. Deze terugzending van het dossier dient te gebeuren binnen twee maanden na ontvangst ervan door het O.M. (art. 1231-7, 1e lid Ger.W.). Op het laattijdig terugzenden van het dossier door het O.M. staat evenwel geen enkele sanctie.³⁶

4. Maatschappelijk onderzoek

a. Algemeen

444. Na de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie en vooraleer de berechttingsfase van de procedure start, dient de rechtbank in bepaalde gevallen een maatschappelijk onderzoek te bevelen.

445. In elk geval waarin de [jeugd]rechtbank een maatschappelijk onderzoek beveelt, of dit nu verplicht is of niet, velt zij daarover een '*tussenvonn**is*', en dit dus in de voorbereidende fase van de procedure, nog vooraleer het O.M. zijn dossier terug heeft overgemaakt aan de griffie. Het onderzoek door het O.M. en het maatschappelijk onderzoek op last van de rechtbank verlopen dus gelijktijdig.

Nu enkel de wet zelf de rechter opdraagt dit maatschappelijk onderzoek te bevelen, is hiervoor geen tegensprekelijk debat vereist en kan de jeugdrechter met een beschikking volstaan (te vergelijken met de situatie waarin de jeugdrechter in jeugdbeschermingszaken art. 50 Jeugdbeschermingswet toepast).

b. Minderjarige adoptandus

446. Indien het een minderjarige adoptandus betreft³⁷, wordt de geschiktheid van de adoptant(en) (zie boven, nrs. 33-35) door de jeugdrechtbank beoordeeld op grond van een door haar te bevelen maatschap-

³⁶ Anders in het Wetboek van de Belgische nationaliteit: indien het O.M. geen advies verleent binnen de termijn van één maand, wordt het advies geacht gunstig te zijn voor de verwerving van de Belgische nationaliteit: W.B.N. art. 11bis, § 3, 4e lid; art. 12bis, § 2, 5e lid.

³⁷ De wet spreekt van "*een kind*". Hoewel de definitie van kind als "*een persoon van minder dan 18 jaar*" in art. 343, § 1 B.W. strikt genomen enkel geldt voor de bepalingen van intern recht uit het Burgerlijk Wetboek, is het de ratio legis dat "kind" hier op dezelfde manier gedefinieerd wordt, temeer daar het tweede lid van art. 1231-6 Ger.W. het dan heeft over de persoon ouder dan 18 jaar.

pelijk onderzoek. De jeugdrechtbank houdt inzonderheid rekening met de persoonlijke, familiale en medische toestand van de adoptant, alsook met zijn beweegredenen.

Tijdens dit onderzoek wordt de dienst die door de Gemeenschappen is aangewezen, geraadpleegd (art. 1231-6, 1e lid Ger.W.). Vooraleer over hun geschiktheid wordt geoordeeld, moet(en) de perso(o)n(en) die een kind wenst/wensen te adopteren, immers de voorbereiding hebben gevolgd die door de bevoegde Gemeenschap wordt verstrekt. Deze voorbereiding houdt in: het verstrekken van informatie over de stappen in de procedure en de juridische en andere gevolgen van de adoptie, en over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie (art. 346-2, 1e lid B.W.).

447. Het maatschappelijk onderzoek is evenwel niet verplicht ingeval de adoptant een kind wenst te adopteren:

- 1° *ofwel* dat met hem, met zijn echtgenoot, met zijn wettelijk samenwonende of met zijn feitelijk samenlevende partner (zelfs indien overleden) verwant is tot in de derde graad (= endofamiliale adoptie: kind, kleinkind, neef/nicht in de verhouding tot tante/oom);
- 2° *ofwel* met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt, of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft (art. 346-2 B.W.).

De jeugdrechtbank kan evenwel ook in die gevallen toch een maatschappelijk onderzoek bevelen indien zij dit nuttig acht.³⁸

c. Meerderjarige adoptandus

448. Het staat de burgerlijke rechtbank vrij om, zo zij dit nuttig acht, ook over de voorgenomen (gewone) adoptie van een persoon boven 18 jaar – in welk geval de vereiste van de geschiktheid van de adoptant niet van toepassing is – een maatschappelijk onderzoek te bevelen (art. 1231-6, 2e lid Ger.W.).

d. Termijn

449. Het verslag van het maatschappelijk onderzoek wordt neergelegd ter griffie binnen twee maanden na uitspraak van het tussenvonnis waarbij het wordt bevolen (art. 1231-7, 2e lid Ger.W.). Er wordt niet in een aangepaste regeling voorzien voor het verloop van de termijn tijdens de gerechtelijke vakantie, hoewel het weinig realistisch is te verwachten dat dit maatschappelijk onderzoek in deze periode binnen dergelijke strikte

³⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 81.

termijn kan worden voltooid. Ook hier gaat het evenwel om een termijn van inwendige orde en staat er geen enkele sanctie op het laattijdig neerleggen van het maatschappelijk verslag.

Hoewel het tijdstip waarop met het onderzoek door het O.M. enerzijds en met het maatschappelijk onderzoek anderzijds wordt gestart, verschilt³⁹, wordt dus ook het verslag van dit onderzoek binnen de twee maanden ingewacht.

5. Rechtspleging ten gronde

a. Oproeping tot kennisneming

450. Binnen drie dagen nadat zowel het verslag van het O.M. als dat van het maatschappelijk onderzoek (d.w.z. nadat het laatste van beide verslagen) ter griffie werden neergelegd, worden de adoptant(en) alsook de geadopteerde wiens toestemming vereist is (dus vanaf 12 jaar), door de griffie opgeroepen om er kennis van te nemen. De oproeping gebeurt bij gerechtsbrief (art. 1231-8, 1e lid Ger.W.); ook aan de +12-jarige geadopteerde moet dus een gerechtsbrief gericht worden, hetgeen verwonderlijk is nu artikel 1231-10 Ger.W. bepaalt dat voor minderjarigen beneden 16 jaar de gerechtsbrief vervangen wordt door een gewone brief (zie verder, nr. 454) en artikel 35, 3e lid Ger.W. bepaalt dat het afschrift van een akte van betekening nooit mag worden overhandigd aan een kind dat geen volle 16 jaar oud is.

Er is niet voorzien in de oproeping tot kennisneming aan de ouder(s) van de minderjarige geadopteerde.

451. De adoptant(en) en de geadopteerde wiens toestemming is vereist [of hun advocaat] beschikken dan over een termijn van vijftien dagen vanaf hun oproeping om deze verslagen te komen inzien op de griffie (art. 1231-8, 2e lid Ger.W.). Er wordt van deze verslagen door de griffie geen afschrift verleend, ook niet aan de advocaat van de betrokkenen.

b. Vaststelling van de zaak

452. Vervolgens stelt de rechtbank tussen de 15e en de 45e dag na de neerlegging ter griffie van het laatste van beide verslagen ambtshalve de zittingsdag voor de zaak vast (art. 1231-9 Ger.W.). Daartoe dient dus geen enkel verzoek uit te gaan van de adoptant zelf. Het gaat hier slechts om

³⁹ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 81.

een termijn van inwendige orde, die de rechtbank moet naleven maar waar geen enkele sanctie aan verbonden is.

c. Verhoor van bepaalde personen

453. Op de aldus vastgestelde zittingsdag hoort de rechtbank in raadkamer (art. 1231-1, 1° Ger.W.) de volgende personen die verplicht moeten worden opgeroepen (art. 1231-10, 1e lid Ger.W.):

- 1° de adoptant resp. beide adoptanten;
- 2° de geadopteerde vanaf de leeftijd van 12 jaar;
- 3° alle andere personen wier toestemming tot de adoptie vereist is (ouders van de [verlengd] minderjarige geadopteerde, echtgenoot/partner van de adoptant of van de geadopteerde) of, indien deze een vertegenwoordiger heeft aangewezen overeenkomstig artikel 348-9 B.W., deze laatste;
- 4° de geadopteerde die de leeftijd van 12 jaar nog niet heeft bereikt, ingeval uit het door de jeugdrechtbank bevolen maatschappelijk onderzoek blijkt dat hij in staat is zijn mening over de voorgenomen adoptie te kennen te geven. In het tegenovergestelde geval beschikt het kind over 15 werkdagen vanaf de dag dat het resultaat van het onderzoek hem door het O.M. ter kennis is gebracht, om de jeugdrechtbank schriftelijk te verzoeken hem op te roepen opdat deze zelf over zijn bekwaamheid zou kunnen oordelen. Het Parket moet dus het resultaat van het onderzoek meedelen aan elke minder dan 12-jarige geadopteerde; in de wet staat geen minimumleeftijdsgrens. Ingeval de jeugdrechter oordeelt dat het kind in staat is zijn mening te kennen te geven, hoort hij hem.
- 5° eenieder van wie het door het O.M. ingewonnen advies (zie boven, nrs. 428-442) ongunstig is voor de adoptie;
- 6° eenieder die de rechtbank wenst te horen. De rechter kan aldus nog steeds beslissen om de grootouders van het te adopteren kind te horen, ook al werd het verplicht inwinnen door het O.M. van het advies van de grootouders afgeschaft (zie boven, nrs. 431-434).⁴⁰

454. Genoemde personen worden door de griffier opgeroepen bij gerechtsbrief of, indien het kinderen beneden de zestien jaar betreft, bij gewone brief (art. 1231-10, 1e lid *in initio* Ger.W.) (anders bij de oproeping tot kennisneming: zie nr. 450).

455. Behalve de adoptant(en) zelf is niemand verplicht om gevolg te geven aan deze oproeping en voor de rechter te verschijnen. Als hij wél

⁴⁰ Vgl. *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 83 (m.b.t. het in het wetsontwerp voorgestelde systeem van geclausuleerd advies van de grootouders).

ingaat op de oproeping om te verschijnen, moet hij in beginsel *in persoon* verschijnen. In uitzonderlijke gevallen kan de rechtbank evenwel vrijstelling van persoonlijke verschijning verlenen en de betrokkene toestaan om door een bijzonder gemachtigde, door een advocaat of zelfs door een notaris te worden vertegenwoordigd (art. 1231-10, 3e lid Ger.W.). Dit geldt eveneens voor de jeugdrechtbank, gelet op de schrapping van de uitzondering voor adoptie en volle adoptie in artikel 54, 1e lid Jeugdbeschermingswet (art. 12, Wet 24 april 2003).

456. De persoon die in de adoptie moet toestemmen maar niet verschijnt voor de adoptierechter na door de griffier bij gerechtsbrief te zijn opgeroepen, wordt evenwel geacht te weigeren in de adoptie toe te stemmen (art. 348-10, 2e lid B.W.) (zie boven, nr. 208).

457. Naast de reeds bestaande bepalingen aangaande het horen van minderjarigen in civielrechtelijke procedures die hen betreffen, namelijk artikel 56bis van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming m.b.t. de burgerlijke procedures voor de jeugdrechtbank⁴¹, artikel 931, 3e-7e lid Ger.W. m.b.t. procedures voor andere gerechten⁴², en artikel 1233, § 1, 2° Ger.W. voor de vrederechter m.b.t. voogdij⁴³, kent de nieuwe adoptiewet een vierde systeem van horen van minderjarigen. Het invoeren van nog eens een afzonderlijke regeling werd in de Memorie van toelichting en in het Kamerverslag verantwoord enerzijds op grond juist van het bestaande gebrek aan eenvormigheid dat in de praktijk tot problemen kan leiden, en anderzijds op grond van het feit dat de adoptie zulkdanig belangrijke gevolgen heeft voor het leven van een kind dat het horen van het kind zeer nauwkeurig moet worden geregeld.⁴⁴

Het te adopteren kind dat de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, moet door de jeugdrechtbank altijd worden opgeroepen; op dit vlak is de regeling van het hoorrecht gelijklopend met die van artikel 56bis Jeugdbeschermingswet.

⁴¹ Zie daarover P. SENAËVE, "De invoering van het hoorrecht van minderjarigen", in P. SENAËVE en J. PEETERS (eds.), *De hervorming van het jeugdbeschermingsrecht. Commentaar op de wet van 2 februari 1994 en de gecoördineerde decreten van 4 april 1990*, Leuven, Acco, 1994, 113-137.

⁴² Zie daarover B. POELEMANS, "Het hoorrecht van minderjarigen", in P. SENAËVE en W. PINTENS (eds.), *De hervorming van de echtscheidingsprocedure en het hoorrecht van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2e uitg. 1997, p. 53-123, nrs. 56-200.

⁴³ Zie daarover F. APS, "De procedures inzake voogdij en het hoorrecht van minderjarigen", in P. SENAËVE, J. GERLO en F. LIEVENS (eds.), *De hervorming van het voogdijrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2002, nrs. 610-656.

⁴⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 82; Kamerverslag I, 103.

Ingeval het te adopteren kind de leeftijd van 12 jaar niet heeft bereikt, gelast de jeugdrechtbank een onderzoek waaruit moet blijken of het al dan niet in staat is zijn mening over zijn adoptie te kennen te geven. Als zulks blijkt, moet het kind worden opgeroepen. In het tegenovergestelde geval kan het kind nog zelf aan de rechter vragen hem op te roepen. Ingeval het kind daarom verzoekt, moet de rechter het kind oproepen en vervolgens zelf oordelen of het kind al dan niet in staat is zijn mening te kennen te geven. Wanneer de jeugdrechtbank oordeelt dat hij daartoe in staat is, hoort hij het kind over de voorgenomen adoptie.⁴⁵

Tegen de beoordeling door de jeugdrechtbank aangaande de bekwaamheid van het kind staat geen hoger beroep open (art. 1231-10, 1e lid, 3° *in fine* Ger.W.). Deze regel is vergelijkbaar met die inzake de beslissing van de rechter in het gemeenrechtelijke hoorrecht (art. 931, 3e lid *in fine* en 4e lid *in fine* Ger.W.).

458. Het kind (zowel boven als onder de 12 jaar) wordt steeds alleen gehoord, in afwezigheid van wie ook, zelfs van het O.M., met uitzondering van, in voorkomend geval, een deskundige of een tolk (art. 1231-11, 2e lid Ger.W.). Uiteraard dient de griffier wél aanwezig te zijn teneinde het verslag op te maken, aangezien hij de rechter dient bij te staan bij alle verrichtingen van zijn ambt overeenkomstig artikel 170 Ger.W. en de afwijkende regeling uit de Jeugdbeschermingswet hier niet van toepassing is.

459. Het kind kan tijdens zijn verschijning voor de jeugdrechtbank ervan afzien te worden gehoord (art. 1231-11, 1e lid Ger.W.).

460. Van het verhoor van een minderjarige wordt een *verslag* opgesteld dat bij het dossier wordt gevoegd (art. 1231-11, 3e lid Ger.W.). Dit verslag hoeft hier dus geen letterlijke weergave te zijn van wat het kind verklaard heeft; op die manier kunnen harde woorden van het kind aan het adres van zijn ouder(s) of van de kandidaat-adoptant(en) door de rechter worden gefilterd.⁴⁶ In het gemeenrechtelijke hoorrecht moet daarentegen van het onderhoud met de minderjarige een *proces-verbaal* worden opgemaakt (art. 931, 7e lid Ger.W.).

Van de verhoren van andere personen wordt evenwel een proces-verbaal opgesteld (art. 1231-10, 4e lid Ger.W.).

⁴⁵ Parl. St. Kamer, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 82.

⁴⁶ Parl. St. Kamer, nr. 50-1366/1, Memorie van Toelichting, 83.

461. Met de mening van de minderjarige beneden 12 jaar wordt door de jeugdrechtbank behoorlijk rekening gehouden in functie van zijn leeftijd en maturiteit (art. 1231-11, 2e lid Ger.W.). Deze bepaling neemt het bepaalde in artikel 12.1 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) over.⁴⁷

Vanaf 12 jaar beschikt de minderjarige over een vetorecht tegen zijn adoptie (zie boven, nrs. 151-155).

462. Het horen geeft de minderjarige evenwel niet de hoedanigheid van partij in het geding (art. 1231-11, 2e lid in fine Ger.W.). Deze bepaling komt overeen met artikel 931, 7e lid *in initio* Ger.W.⁴⁸ Hij kan wel vanaf 12 jaar vrijwillig in het geding tussenkomen (zie verder, nr. 464).

463. Een persoon die weigert in de adoptie toe te stemmen en die zijn weigering nog niet vooraf d.m.v. een akte verleden voor een notaris of voor de vrederechter van zijn woonplaats ter kennis heeft gebracht, kan dit nog doen door dienaangaande in persoon [niet via vertegenwoordiging door een advocaat] een verklaring af te leggen voor de adoptierechter, waarvan deze dan een proces-verbaal opstelt (art. 348-10, 1e lid, 1° B.W.)

d. Vrijwillige tussenkomst

464. Indien de personen vermeld onder nr. 453, 2°, 3° en 5° verschijnen, kunnen zij verklaren in de adoptieprocedure vrijwillig tussen te komen (art. 1231-10, 2e lid Ger.W.). Het gaat hier om de geadopteerde vanaf de leeftijd van 12 jaar, en eenieder van wie de toestemming tot de adoptie vereist is of zijn aangewezen vertegenwoordiger, en eenieder van wie het door het O.M. ingewonnen advies ongunstig is voor de adoptie. Het louter verschijnen van deze personen maakt van hen evenwel geen procespartij.⁴⁹

Hetzelfde geldt voor elke persoon wiens advies moet worden ingewonnen, dus ook als het advies gunstig was voor de adoptie, maar deze persoon intussen van gedacht veranderd is (art. 1231-12 Ger.W.).

⁴⁷ Zie daarover P. SENA EVE m.m.v. S. ARNOEYTS, "Tien jaar Belgische rechtspraak inzake de aanwending van het IVRK" in P. SENA EVE en P. LEMMENS (eds.), *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, nrs. 253-264.

⁴⁸ Zie B. POELEMANS, "Het hoorrecht van minderjarigen", in P. SENA EVE en W. PINTENS (eds.), *De hervorming van de echtscheidingsprocedure en het hoorrecht van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2e uitg. 1997, p. 53-123, nrs. 181-182.

⁴⁹ Vgl. onder het oude adoptierecht: Cass. 23 maart 1990, *Arr. Cass.* 1989-90, 955, concl. proc.-gen. KRINGS, *R.W.* 1990-91, 543 en *Pas.* 1990, I, 856.

465. De minderjarigheid van de te adopteren persoon (vanaf 12 jaar) vormt geen beletsel voor zijn vrijwillige tussenkomst in de adoptieprocedure. Artikel 1231-10, 2e lid Ger.W. vormt een uitzondering op de procesonbekwaamheid van de minderjarige.⁵⁰ Dit wordt overigens bevestigd door artikel 1231-16, 2e lid en artikel 1231-17, 2e lid Ger.W. *a contrario* (zie daarover verder, nr. 484).

466. De wijze van vrijwillige tussenkomst werd zo eenvoudig mogelijk gehouden. Ze geschiedt bij eenvoudige akte, hetgeen betekent dat een gewone verklaring van de betrokkene tijdens het verhoor ter zitting en die opgenomen wordt in het proces-verbaal van dit verhoor, volstaat. De op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvereisten van artikel 813 Ger.W., dat voor de vrijwillige tussenkomst een verzoekschrift voorschrijft dat op straffe van nietigheid de middelen en de conclusie dient te bevatten, zijn hier niet van toepassing. Vanzelfsprekend mag de vrijwillig tussenkomende partij wel een verzoekschrift met haar middelen en conclusie ter griffie neerleggen.⁵¹

467. Nu ingevolge de Programmawet van 27 december 2004 het advies van de *grootouders* niet meer gevraagd moet worden, is meteen ook hun mogelijkheid om in de adoptieprocedure vrijwillig tussen te komen, afgeschaft.⁵² Aldus kunnen ze ook geen hoger beroep meer instellen tegen een vonnis dat de adoptie van hun kleinkind uitsprekt, hetgeen een ernstige aantasting betekent van de rechtspositie van de grootouders.

Het buitengewoon rechtsmiddel van derdenverzet (zie daarover nr. 488) staat voor hen wél open overeenkomstig de artikelen 1122-1131 Ger.W. Reeds onder het oude adoptierecht had het Hof van Cassatie gesteld dat de ascendenten die een ongunstig advies hadden uitgebracht en door de rechtbank waren opgeroepen maar die bij hun verschijning niet verklaard hadden in het geding te willen tussenkomen – wat ze toen nog wél konden – bij toepassing van oud artikel 356, § 2 B.W. en van artikel 1122 Ger.W.

⁵⁰ Dergelijke afwijking op het principe van de procesonbekwaamheid bestond overigens ook onder het oude adoptierecht waar de minderjarige adoptandus vanaf 15 jaar zelf optrad in de procedure tot homologatie van de adoptieakte; zie P. SENAEVE, *Compendium van het Jeugdbeschermingsrecht*, Leuven, Acco, 1998, 169-170.

⁵¹ Vgl. C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, Brussel, Larcier, 1970 [A.P.R.], nr. 283.

⁵² Zie nog anders in het wetsontwerp dat geleid heeft tot de Wet van 24 april 2003: *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 79.

derdenverzet konden aantekenen tegen het vonnis dat de adoptie uitspreekt.⁵³

e. Onderzoek door de rechtbank

468. Bij het beoordelen of de adoptie al dan niet kan worden uitgesproken moet de rechtbank (art. 1231-13, 1e lid Ger.W.):

- 1°) nagaan of is voldaan aan alle bij wet gestelde voorwaarden (legaliteitscontrole);
- 2°) er zich van vergewissen of met kennis van zaken is gekozen tussen gewone adoptie en volle adoptie;
- 3°) rekening houden met alle wettige belangen (opportuiniteitscontrole).

f. Wijziging van adoptievorm hangende de procedure

469. Vooraleer de adoptie wordt uitgesproken, kan/kunnen de adoptant(en) aan de jeugdrechtbank vragen om (art. 1231-14 Ger.W.):

- 1° de gewone adoptie uit te spreken in plaats van de volle adoptie gevraagd in het verzoekschrift;
- 2° de volle adoptie uit te spreken in plaats van de gewone adoptie gevraagd in het verzoekschrift.

In het oude adoptierecht was enkel de eerste omzetting mogelijk (oud art. 369, § 2 B.W.).

470. Dit verzoek moet op ernstige redenen gegrond zijn, moet overeenstemmen met het hoger belang van het kind, evenals met de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen en moet bovendien worden gesteund door alle personen die hebben toegestemd in de oorspronkelijk voorgenomen adoptie.

De artikelen 1231-10 tot 1231-12 Ger.W. inzake het oproepen en horen van bepaalde personen en inzake de vrijwillige tussenkomst zijn in dat geval opnieuw van toepassing.

g. Advies van het O.M.

471. Op grond van artikel 764, 1° Ger.W. moeten de vorderingen betreffende de staat van de persoon ingeval minderjarigen bij het geding betrokken zijn, op straffe van nietigheid worden meegedeeld aan het

⁵³ Cass. 23 maart 1990, *Arr. Cass.* 1989-90, 955, concl. proc.-gen. KRINGS, *R.W.* 1990-91, 543 en *Pas.* 1990, I, 856.

Openbaar Ministerie. Artikel 765 Ger.W. bepaalt dat de jeugdrechtbank en de jeugdkamer van het hof van beroep op straffe van nietigheid eerst uitspraak doen na het advies van het Openbaar Ministerie te hebben gehoord. Op grond van beide bepalingen kan er door de jeugdrechtbank in een adoptiezaak slechts uitspraak worden gedaan na advies van het O.M., dit op straffe van nietigheid.

Er is geen uitdrukkelijke wetsbepaling die gebiedt dat aangaande de adoptie van een meerderjarige het O.M. advies geeft op de zitting vooraleer de burgerlijke rechtbank hierover uitspraak doet. Het lijkt me nochtans niet meer dan logisch dat het O.M. overeenkomstig artikel 764, tweede lid Ger.W. ook inzake adoptie van meerderjarigen advies geeft.

h. Wachttermijn

472. Behalve indien het kind sinds meer dan zes maanden wordt opgevoed door de adoptant(en), doet de rechtbank pas ten vroegste zes maanden na de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie uitspraak (art. 1231-13, 2e lid Ger.W.). In het oude adoptierecht was dit drie maanden sinds het opstellen van de adoptieakte (oud art. 350, § 4, 2e lid B.W.). Merkwaardig is wel dat de wachttermijn vóór de hervorming van de adoptie door de Wet van 27 april 1987 eveneens zes maanden bedroeg. De langere termijn wordt verklaard doordat de adoptieprocedure hoe dan ook langer zal duren dan voordien. Voor de adoptanten geldt deze periode als proeftermijn, waarvan de rechtbank de beoordeling in haar vonnis kan verrekenen.⁵⁴

Dit houdt een afwijking in van artikel 770, 1e lid Ger.W., dat bepaalt dat elk vonnis in principe moet worden uitgesproken binnen de maand na het sluiten der debatten.⁵⁵

Deze wachttermijn geldt niet bij (gewone) adoptie van een meerderjarige.

i. Uitspraak

473. Het vonnis wordt in openbare terechtzitting uitgesproken (art. 1231-1, 2° Ger.W.). Ingeval de adoptie wordt uitgesproken, moet het beschikkende gedeelte van het vonnis de verplichte vermeldingen bevatten die artikel 1231-15 Ger.W. opsomt:

⁵⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 84.

⁵⁵ *Cf. R.P.D.B., V° Filiation adoptive*, Brussel, Bruylant, 1977, nr. 232.

- 1° de datum van neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie;
- 2° de naam en de voornamen van de adoptant(en);
- 3° of de uitgesproken adoptie een gewone adoptie dan wel een volle adoptie is;
- 4° de naam en de voornamen die de geadopteerde bij de adoptie droeg en ingeval zij ingevolge de adoptie zijn gewijzigd, de naam en de voornamen die hij voortaan zal dragen;
- 5° in voorkomend geval, de naam en de voornamen die de afstammelingen van de geadopteerde niettegenstaande de adoptie bewaren.

474. Van het vonnis, ongeacht of dit de adoptie uitspreekt of niet, wordt bij gerechtsbrief kennis gegeven aan de adoptant(en), aan iedere persoon van wie de toestemming in de adoptie vereist was, evenals aan het openbaar ministerie (art. 1231-15, 2e lid Ger.W.).

De Nederlandse tekst van de wet spreekt hier ten onrechte van ‘betekend’ en in artikel 1231-16, 1e lid Ger.W. van de ‘betekening’ van het vonnis, terwijl de Franse tekst het terecht heeft over ‘notifié’ en ‘la notification’, hetgeen kennisgeving betekent (zie art. 32 Ger.W.), zodat de Nederlandse versie te beschouwen is als een verkeerde vertaling van de correcte Franse versie.

Ook artikel 792 Ger.W. aangaande de opdracht van de griffie om een niet-ondertekend afschrift van het vonnis te sturen aan elke partij, werd in die zin aangevuld dat inzake adoptie de kennisgeving van het vonnis aan de partijen per gerechtsbrief dient te gebeuren en niet bij gewone brief (art. 792, 2e lid Ger.W.). Aan de advocaten van de partijen zendt de griffie een niet-ondertekend afschrift van het vonnis per gewone brief (art. 792, 1e lid Ger.W.).

B. Uitzonderlijk geval: het tot stand komen van de adoptie op verzoek van het O.M.

475. Het O.M. heeft in drie speciale gevallen het initiatiefrecht om een adoptie te doen verwezenlijken:

- 1° ingeval na een adoptie van een minderjarige er zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat een nieuwe adoptie van de minderjarige wordt uitgesproken (art 347-1, 3° B.W. – zie boven, nrs. 142 en 144-146);
- 2° ingeval na een adoptie door twee adoptanten er zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat een nieuwe adoptie van een minderjarige of van een meerderjarige wordt uitgesproken waarbij de nieuwe echtgenoot, wettelijk samenwonende resp. feitelijk samenlevende partner adopteert (347-2, 3° B.W. – zie boven, nr. 143);

3° in geval van onverantwoorde weigering van toestemming tot adoptie (art. 348-11 B.W. – zie boven, nrs. 211-217).

476. In de gevallen 1° en 2° heeft het O.M. een monopolie van vorderingsrecht voor de jeugdrechtbank (zie de tekst van art. 347-1, 3° en art. 347-2, 3° B.W.). In het laatste geval bestaat er een alternatief vorderingsrecht van enerzijds de adoptant(en) en anderzijds het O.M.

477. Zowel ingeval hij het monopolie daartoe heeft als in het andere geval, treedt het O.M. dat het verzoek tot adoptie indient op hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van iedere belanghebbende.⁵⁶ De notie “belanghebbende” slaat ook op de autoriteit van de Gemeenschap.⁵⁷

Ook hier wint het O.M. van bepaalde personen inlichtingen in (zie boven, nrs. 429-442 – art. 1231-24, 1e lid Ger.W.).

478. De adoptant(en) en, naargelang het geval, de personen die moeten toestemmen in de adoptie (zie boven, nrs. 150-188), resp. deze die geweigerd hebben toe te stemmen (zie boven, nrs. 211-217), worden in het geding geroepen (art. 1231-24, 2e lid Ger.W.). Deze personen worden aldus procespartij, en kunnen in voorkomend geval hoger beroep aantekenen tegen het vonnis.

479. De meeste regels inzake de procedure voor de adoptie op verzoek van de adoptant(en) zijn van overeenkomstige toepassing (zie boven, nrs. 444-474 – art. 1231-25 Ger.W.).

C. Rechtsmiddelen

1. Hoger beroep

480. Zowel het O.M. als de adoptant of, in voorkomend geval, beide adoptanten die gezamenlijk optreden, en de geadopteerde, evenals de tussenkomende partijen, kunnen bij wege van een verzoekschrift ingediend ter griffie van het hof van beroep, hoger beroep instellen tegen het vonnis inzake adoptie binnen een maand te rekenen vanaf de kennisgeving van het vonnis bij gerechtsbrief (art. 1231-16, 1e lid en art. 1231-53 en 1254-54 Ger.W.).

⁵⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 87.

⁵⁷ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 87.

Ook hier spreekt de Nederlandse tekst van de wet (art. 1231-16, 1e lid en art. 1254-54 Ger.W.) verkeerdelijk over de ‘*betekening*’ van het vonnis, terwijl de Franse tekst correct spreekt over ‘*notification*’ (vgl. boven, nr. 474). Er kan evenwel geen twijfel over bestaan dat de termijn voor hoger beroep begint te lopen vanaf de kennisgeving van het vonnis bij gerechtsbrief en dat er geen betekening van het vonnis nodig is om deze termijn te doen lopen. Overigens bepaalt artikel 1051, 1e lid Ger.W. ook dat de termijn van hoger beroep van één maand begint te lopen vanaf de kennisgeving van het vonnis overeenkomstig artikel 792, 2e lid Ger.W., en artikel 792, 2e lid Ger.W. werd in die zin aangepast dat nu ook de vonnissen inzake adoptie uitdrukkelijk worden vermeld (zie boven, nr. 474).⁵⁸

481. Het hof van beroep kan het openbaar ministerie verzoeken bijkomende inlichtingen in te winnen en kan eveneens een nieuw maatschappelijk onderzoek bevelen. Dezelfde termijnen zijn van toepassing als die welke voorzien zijn door de bepalingen betreffende de procedure in eerste aanleg (art. 1231-55 Ger.W.).

482. Indien het om een minderjarige geadopteerde gaat, kan de jeugdkamer van het hof van beroep ondertussen voorlopige maatregelen nemen in het belang van het kind (art. 1231-56 Ger.W.).

483. Ingeval het adoptievonnis betrekking heeft op verscheidene geadopteerden, heeft het hoger beroep ingesteld door een van hen, slechts voor die persoon gevolgen (art. 1231-18, 2e lid Ger.W.). Deze bepaling neemt *mutatis mutandis* het bepaalde in het oude artikel 352, § 2 B.W. over.

484. De wet bepaalt dat voor het instellen van hoger beroep (alsook voor het instellen van een voorziening in cassatie) de geadopteerde die de leeftijd van 12 jaar niet heeft bereikt, in staat van verlengde minderjarigheid verkeert of onbekwaam is verklaard, vertegenwoordigd wordt door een van de personen van wie de toestemming in de adoptie vereist is (art. 1231-16, 2e lid en art. 1231-17, 2e lid Ger.W.). Voor zover het de minderjarige betreft, is dit een absurde bepaling, aangezien een minderjarige beneden 12 jaar nooit procespartij kan zijn in de adoptieprocedure en dus geen hoger beroep noch cassatieberoep kan aantekenen.⁵⁹

⁵⁸ Vgl. *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 75-76.

⁵⁹ In dezelfde zin: F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R. W.* 2003-04, (441), nr. 27, 448.

2. Voorziening in cassatie

485. Het O.M., de adoptant of de adoptanten die gezamenlijk optreden, en de geadopteerde, alsook de tussenkomenende partijen, kunnen zich in cassatie voorzien tegen een arrest inzake adoptie (art. 1231-17, 1e lid Ger.W.).

486. Ingeval het adoptiearrest betrekking heeft op verscheidene geadopteerden, heeft het cassatieberoep ingesteld door een van hen, slechts voor die persoon gevolgen (art. 1231-18, 2e lid Ger.W.).

3. Geen voorlopige tenuitvoerlegging mogelijk

487. Rechterlijke beslissingen gewezen inzake adoptie kunnen niet ten uitvoer worden gelegd indien daartegen hoger beroep of cassatieberoep is ingesteld of het instellen van het rechtsmiddel nog mogelijk is (art. 1231-18, 1e lid Ger.W.).

4. Derdenverzet

488. Derdenverzet tegen een vonnis of arrest dat de adoptie uitspreekt, is slechts ontvankelijk indien het wordt ingediend binnen een termijn van een jaar te rekenen van de overschrijving bedoeld in artikel 1231-19 Ger.W. (art. 1231-21, 1e lid Ger.W.). Deze bepaling neemt het oude artikel 356, § 2 B.W. over.

5. Herroeping van het gewijsde

489. Het verzoek tot herroeping van het gewijsde is slechts ontvankelijk indien het uitgaat van de adoptant, van de adoptanten, van een van hen of van de geadopteerde ouder dan achttien jaar, en voor zover het wordt betekend binnen drie maanden te rekenen van de dag waarop de verzoeker kennis heeft gekregen van de reden waarop zijn verzoekschrift steunt. Indien de geadopteerde kennis kreeg van deze reden vóór zijn meerderjarigheid, gaat de termijn ten aanzien van hem slechts in op de dag waarop hij de leeftijd van achttien jaar bereikt (art. 1231-21, 2e lid Ger.W.). Deze bepaling neemt het oude artikel 356, § 2 B.W. over, met dit verschil dat de geadopteerde voortaan 18 jaar moet zijn om een verzoek tot herroeping van het gewijsde te kunnen indienen.⁶⁰

⁶⁰ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van toelichting, 86.

D. Administratieve formaliteiten

490. Na het verstrijken van de termijn om hoger beroep resp. voorziening in cassatie in te stellen of, in voorkomend geval, na de uitspraak van het arrest waarbij het hoger beroep resp. de voorziening wordt afgewezen, zendt de griffier (en niet meer het O.M. zoals overeenkomstig het oude art. 354, § 2, 1e lid B.W. het geval was) onverwijld het beschikkende gedeelte van de rechterlijke beslissing waarbij de adoptie wordt uitgesproken, toe aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de verblijfplaats in België van de adoptant(en) of, bij gebreke daarvan, van de geadopteerde (art. 1231-19 Ger.W. j° art. 368-1, 1° B.W.).⁶¹

491. De ambtenaar van de burgerlijke stand schrijft het beschikkende gedeelte over in zijn registers en zendt een afschrift van de akte van overschrijving toe aan de griffier alsook aan de federale centrale autoriteit; deze stelt de centrale autoriteiten van de Gemeenschappen hiervan in kennis.

De overschrijving moet ten slotte worden vermeld in de kant van de akten van de burgerlijke stand (o.m. geboorteakte) van de geadopteerde en van zijn afstammelingen (art. 368-1, laatste lid B.W.; art. 1231-19 Ger.W.).

§ 4. OVERGANGSRECHT

492. Artikel 21 van de Adoptiewet van 24 april 2003 bepaalt dat indien een akte van adoptie werd opgesteld of bij de rechtbank een verzoek tot homologatie of een verzoek tot uitspraak van een gedwongen adoptie werd ingediend vóór de datum van inwerkingtreding van de wet, dus vóór 1 september 2005, het vroegere recht van toepassing blijft.

Dit houdt in dat voor alle adoptieprocedures die hangende waren voor de jeugdrechtbanken en de burgerlijke rechtbanken op 1 september 2005, niet alleen de materiële voorwaarden voor adoptie uit de oude wet blijven gelden, maar ook de procedureregels van de oude adoptiewet. Hetzelfde geldt voor de homologatie van een adoptieakte die was opgesteld vóór 1 september 2005 waar er zelfs nog geen verzoek tot homologatie van die adoptieakte was ingediend op die datum; ook na 1 september 2005 kan dus nog een verzoekschrift worden neergelegd tot homologatie van zo'n "oude" adoptieakte.

⁶¹ In afstammingszaken is het daarentegen nog steeds het Parket dat moet instaan voor het overmaken van de uitspraak aan de ambtenaar van de burgerlijke stand (art. 333, § 2 B.W.), zodat er een gebrek aan concordantie bestaat.

HOOFDSTUK III.

DE PROCEDURE INZAKE HERROEPING VAN DE GEWONE ADOPTIE EN INZAKE DE HERZIENING VAN EEN (GEWONE OF VOLLE) ADOPTIE

§ 1. BEVOEGDE RECHTBANK

A. De volstreckte bevoegdheid

493. De volstreckte bevoegdheid wordt bepaald door de leeftijd van de geadopteerde ten aanzien van wie de herroeping wordt gevorderd, ongeacht of hij zelf dan wel het O.M. of (één van) de adoptant(en) eiser is: is de geadopteerde op het ogenblik van het instellen van de vordering nog minderjarig, dan is hiervoor de jeugdrechtbank bevoegd; is hij op dat ogenblik meerderjarig, dan is hiervoor de burgerlijke rechtbank bevoegd.⁶² Voorheen bepaalde het oude artikel 367, § 2, 1e lid B.W. uitdrukkelijk dat indien de geadopteerde minderjarig was, de vordering tot herroeping van zijn adoptie voor de jeugdrechtbank werd gebracht. Er is geen enkele aanwijzing noch in de tekst van de wet noch in de parlementaire voorbereiding, dat de Wet van 24 april 2003 deze bevoegdheidsregel veranderd zou hebben. Uit artikel 1231-47, 1e lid Ger.W., dat bepaalt: “*De rechtbank spreekt de herroeping van een gewone adoptie of de herziening van een adoptie uit*”, kan men geenszins afleiden dat steeds de burgerlijke rechtbank daarvoor bevoegd zou zijn.⁶³

B. Territoriale bevoegdheid

494. Voor de territoriale bevoegdheid in geval van een verzoek tot herroeping van een gewone adoptie of tot herziening van een adoptie heeft de wetgever in volgend systeem voorzien:

- 1°) in de eerste plaats is daarvoor bevoegd de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van (een van) de verweerder(s);
- 2°) ingeval die ontbreekt, is de rechtbank te Brussel bevoegd (art. 628, 22° Ger.W., zoals ingevoegd door de Wet van 13 maart 2003, art. 3). Deze laatste interne territoriale bevoegdheidsregel veronderstelt natuurlijk dat de Belgische rechtbanken voor deze herroeping of

⁶² Vgl. C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, Brussel, Larcier, 1970 [A.P.R.], nr. 448.

⁶³ Zie daarover F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R.W.* 2003-04, (441), nr. 43, p. 451, die de vraag stelt of daarmee bedoeld wordt dat steeds de rechtbank van eerste aanleg bevoegd zou zijn, vraag die o.i. negatief beantwoord moet worden.

herziening van een adoptie internationale rechtsmacht hebben (vgl. onder het oude recht: oud art. 367, § 2, 2e lid B.W.).

§ 2. RECHTSPLEGING

A. Algemeen

495. De procedureregels aangaande de herroeping van een gewone adoptie en inzake de herziening van een gewone of volle adoptie worden bepaald in de artikelen 1231-46 tot 1231-52 Ger.W. De wetgever heeft hier de regels aangaande de herroeping van de adoptie uit het oude artikel 367 B.W. overgenomen, en de toepassing ervan uitgebreid tot de nieuwe figuur van de herziening van de adoptie.⁶⁴

496. Behalve andersluidende bepalingen worden de vorderingen tot herroeping van een gewone adoptie en die tot herziening van een adoptie ingesteld, behandeld en berecht overeenkomstig de gewone procedure- en bevoegdheidsregels (art. 1231-46 Ger.W.). Deze bepaling herneemt het oude artikel 367, § 2, 1e lid B.W. Het gaat dus om een contentieuze rechtspleging ingeleid door (een van) de adoptant(en) tegen de geadopteerde, door de geadopteerde tegen (een van) de adoptant(en) of door het O.M. tegen (een van) de adoptant(en) en tegen de geadopteerde. Het contentieuze karakter van de rechtspleging volgt uit de hele filosofie van de wettelijke regeling alsook uit het nieuwe artikel 628, 22° Ger.W., dat uitdrukkelijk handelt over “de verweerder(s)”.

B. Inleiding van de vordering

497. De vordering tot herroeping of tot herziening van een adoptie wordt ingeleid bij *dagvaarding*, dit overeenkomstig artikel 700 Ger.W.⁶⁵ Dit is zelfs zo indien de vordering wordt uitgebracht voor de jeugdrechtbank; het bepaalde in artikel 45 Jeugdbeschermingswet dat in civielrechtelijke materies voor de jeugdrechtbank de zaak [behalve door het O.M.] wordt ingeleid bij verzoekschrift, is hier uitdrukkelijk niet van toepassing verklaard, gelet op de bewoordingen in dat artikel “*onverminderd (...) artikel 1231-46 van het Gerechtelijk Wetboek*” (gewijzigd door art. 10 Wet van 24 april 2003).

⁶⁴ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van Toelichting, 94.

⁶⁵ Vgl. onder het oude recht betreffende de herroeping: R.P.D.B., V° *Filiation adoptive*, Brussel, Bruylant, 1977, nr. 601.

C. Behandeling van de vordering

498. De zaak wordt in raadkamer behandeld (art. 1231-47 Ger.W.). Deze bepaling herneemt het oude artikel 367, § 3, 1e lid B.W. De behandeling in raadkamer werd noodzakelijk geacht om de discretie te waarborgen in een materie waarin vaak het belang van een minderjarig kind op het spel staat.⁶⁶

499. De geadopteerde wordt in alle gevallen door de griffier in het geding geroepen (art. 1231-48, 1e lid Ger.W.).

500. Is de geadopteerde minderjarig maar minstens 12 jaar, dan dient hij voortaan zelf in de procedure op te treden. Dit volgt uit artikel 1231-48, 2e lid Ger.W. a contrario: als de wet bepaalt dat de geadopteerde onder de 12 jaar vertegenwoordigd wordt, houdt dit in dat de geadopteerde vanaf 12 jaar zelf in de procedure kan én moet optreden. Dit is een belangrijke innovatie daar onder het oude adoptierecht aangenomen werd dat de minderjarige geadopteerde, die weliswaar vanaf 15 jaar in de zaak opgeroepen diende te worden om gehoord te worden (oud art. 367, § 3, 2e lid B.W.), in de procedure van herroeping steeds door een bijzondere voogd vertegenwoordigd diende te worden, zelfs als hij de leeftijd van vijftien jaar had bereikt.⁶⁷

501. De geadopteerde die minder dan twaalf jaar oud is, in staat van verlengde minderjarigheid verkeert of onbekwaam is verklaard, wordt in de procedure van herroeping of herziening vertegenwoordigd door een voogd *ad hoc* door de rechtbank op verzoek van de procureur des Konings aangesteld (art. 1231-48, 2e lid Ger.W.).

502. Artikel 1231-11 Ger.W. inzake het horen van minderjarigen is van overeenkomstige toepassing (art. 1231-48, 3e lid Ger.W.) (zie daarover boven, nrs. 453-462). Het bepaalde in artikel 1231-11, 2e lid in fine Ger.W. dat het horen de minderjarige niet de hoedanigheid geeft van partij in het geding, is hier evenwel, niettegenstaande de algemene verwijzing naar artikel 1231-11 Ger.W., niet van toepassing nu de geadopteerde in een procedure van herroeping of van herziening van zijn adoptie steeds procespartij is. Het gaat hier derhalve om een onzorgvuldigheid in de wet.

⁶⁶ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van Toelichting, 95.

⁶⁷ Zie C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, Brussel, Larcier, 1970 [A.P.R.], nr. 450.

503. De griffier moet daarenboven, naargelang het geval, een aantal personen in het geding oproepen.

504. Indien het verzoek betrekking heeft op de herroeping van een gewone adoptie, moet de griffier oproepen:

- a) de ouders van de geadopteerde die minder dan achttien jaar oud is ingeval de herroeping wordt gevorderd ten aanzien van de adoptant of van de adoptanten;
- b) de adoptant ten aanzien van wie de herroeping niet is gevorderd, wanneer de herroeping slechts wordt gevorderd ten aanzien van één van de adoptanten (art. 1231-49 Ger.W.).

Deze bepaling neemt oud artikel 367, § 2, 3e lid in initio B.W. over.

505. Indien het verzoek betrekking heeft op de herziening van een adoptie en voor zover de geadopteerde de leeftijd van achttien jaar niet heeft bereikt, moet de griffier oproepen:

- a) de ouders van de geadopteerde, wanneer de betwiste adoptie een gewone adoptie is;
- b) in geval van een volle adoptie, de personen die de hoedanigheid van ouder bezaten voordat de betwiste adoptie gevolgen had (art. 1231-49 Ger.W.).

Aangezien de herziening noodzakelijkerwijs de adoptie in haar geheel betreft, heeft zij noodgedwongen betrekking op de enige adoptant of op de twee adoptanten. Indien de bestreden adoptie een gewone adoptie is, moeten de vader en de moeder van de geadopteerde, net als bij een herroeping, bij de zaak worden betrokken. Indien het om een volle adoptie gaat, moeten de oorspronkelijke ouders van het kind bij de zaak worden betrokken. In dit laatste geval zal het uiteraard vaak erg moeilijk zijn hen terug te vinden, vooral wanneer het kind van buitenlandse afkomst is en de bestreden adoptie lange tijd voordien tot stand is gekomen. Het is ook mogelijk dat de oorspronkelijke ouders niet meer met hun kind in contact wensen te worden gebracht. De wetgever was nochtans van oordeel dat toch ernstige pogingen ondernomen zouden moeten worden om hen terug te vinden omdat de gevallen waarin om een herziening kan worden verzocht (ontvoering of verkoop van of handel in kinderen), meestal situaties betreffen waarin de oorspronkelijke ouders het slachtoffer van de omstandigheden zijn geweest en hun belangen bijgevolg moeten worden behartigd.⁶⁸

⁶⁸ *Parl. St. Kamer*, nr. 50-1366/1, Memorie van Toelichting, 95.

506. In al die gevallen worden door deze oproeping genoemde personen nochtans geen tussenkomende partij en dus geen procespartij.⁶⁹

507. Het vonnis wordt in openbare terechtzitting uitgesproken.

Indien daarbij de gewone adoptie wordt herroepen of de herziening van de adoptie wordt uitgesproken, vermeldt het beschikkende gedeelte van het vonnis de datum van het verzoek, de volledige identiteit van de adoptanten en van de geadopteerden ten aanzien van wie de gewone adoptie is herroepen of de adoptie is herzien, de naam en de voornamen die de persoon die geadopteerd was, zal dragen, alsook die welke zijn afstammelingen, van wie de naam ingevolge de adoptie was gewijzigd, zullen dragen (art. 1231-50 Ger.W.). Deze bepaling herneemt het oude artikel 367, § 3, 4e lid B.W.

508. Indien de persoon die geadopteerd was of zijn vertegenwoordiger daarom verzoekt, kan de rechtbank beslissen dat die persoon de voornamen en/of de familienaam⁷⁰ blijft dragen die hem waren toegekend in de rechterlijke beslissing waarbij de adoptie is uitgesproken (art. 1231-51 Ger.W.). Deze bepaling herneemt het oude artikel 367, § 3, 3e lid B.W., dat enkel toeliet om te verzoeken de bij de adoptie toegekende voornamen te behouden, en breidt het uit tot het behoud van de bij de adoptie verkregen familienaam. Voor deze uitbreiding tot de familienaam werd in de voorbereidende werkzaamheden geen verantwoording gegeven.

Enkel de geadopteerde (of zijn vertegenwoordiger) kunnen dergelijk verzoek tot de rechtbank richten; het O.M. kan dit niet, en de rechtbank kan dit evenmin ambtshalve beslissen.⁷¹

D. Rechtsmiddelen en administratieve formaliteiten

509. De artikelen 1231-16 tot 1231-21 Ger.W. inzake het hoger beroep (zie nrs. 480-484), de voorziening in cassatie (zie nrs. 485-486), de onmogelijkheid van voorlopige tenuitvoerlegging (zie nr. 487), de overschrijving van de uitspraak in de registers van de burgerlijke stand (zie nrs. 490-491) en het derdenverzet (zie nr. 488) m.b.t. het totstandkomen van de adoptie,

⁶⁹ Vgl. onder het oude recht m.b.t. de herroeping van de adoptie: C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, Brussel, Larcier, 1970 [A.P.R.], nr. 452.

⁷⁰ Parl. St. Kamer, nr. 50-1366/1, Memorie van Toelichting, 96.

⁷¹ Vgl. onder het oude recht m.b.t. de herroeping van de adoptie: C. VAN MALDEREN, *Adoptie en wettiging door adoptie*, Brussel, Larcier, 1970 [A.P.R.], nr. 455.

worden van overeenkomstige toepassing verklaard op procedures van herroeping van adoptie (art. 1231-52 Ger.W.).

§ 3. OVERGANGSRECHT

510. Artikel 22 van de Adoptiewet van 24 april 2003 bepaalt dat wanneer bij de rechtbank een verzoek tot herroeping werd ingediend vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet, dus vóór 1 september 2005, het vroegere recht van toepassing blijft.

DEEL V.
DE INCORPORATIE IN HET BELGISCHE
RECHT VAN HET HAAGSE VERDRAG VAN
29 MEI 1993 INZAKE DE INTERNATIONALE
SAMENWERKING EN DE BESCHERMING
VAN KINDEREN OP HET GEBIED VAN
DE INTERLANDELIJKE ADOPTIE

MICHAEL TRAEST

Referendaris bij het Hof van Cassatie¹
Postdoctoraal navorser Universiteit Antwerpen

¹ De auteur schrijft op persoonlijke titel.

HOOFDSTUK I. INLEIDENDE OPMERKINGEN

511. In deze bijdrage zal ingegaan worden op de wijze waarop het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van interlandelijke adoptie (hierna ook “Adoptieverdrag”) in het Belgische recht werd geïncorporeerd.² Daarbij zal vooral of bijna uitsluitend aandacht besteed worden aan de incorporatie van het verdrag op het federale niveau. We zullen dus vooral kijken naar de wijze waarop het verdrag werd geïncorporeerd in de federale adoptiewet van 24 april 2003.³ Aan die wet werden naderhand reeds aanpassingen verricht door middel van het WIPR⁴, de Programmawet van 27 december 2004⁵ en de Wet van 20 juli 2005 houdende diverse bepalingen.⁶ Verder was er nog de recente Wet van 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie (*B.S.* 16 december 2005). De wet van 24 april 2003 – de federale adoptiewet dus – beoogt een ingrijpende hervorming te realiseren van het Belgische adoptierecht op zowel intern als interlandelijk vlak. De federale adoptiewet van 24 april 2003 voorziet onder meer in de vervanging van Titel VIII van Boek I van het Burgerlijk Wetboek door een volledig nieuwe Titel VIII “*Adoptie*” én voorziet eveneens in de invoeging in het vierde deel, boek IV, van het Gerechtelijk Wetboek van een nieuwe Titel VIIIbis “*Adoptie*”. Deze

² Voor de tekst van het Adoptieverdrag, zie o.m.: *B.S.* 6 juni 2005 en verder ook de website van de Conferentie van Den Haag voor het Internationaal Privaatrecht: www.hcch.net. De tekst van het verdrag, van de belangrijkste wetgevende documenten over het nieuwe adoptierecht alsook van een gedeelte van de parlementaire voorbereiding is te vinden in de recente verzamelbundel: M. VERWILGHEN, *Het nieuwe adoptierecht in België*, Mechelen, Kluwer, 2005, 557 p.

³ Wet 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, *B.S.* 16 mei 2003, in deze bijdrage verder “federale adoptiewet” genoemd. Bij de verdere bespreking van deze wet en de wijze waarop het Haagse Adoptieverdrag werd geïncorporeerd in ons recht, zal evenwel ook verwezen worden naar de desbetreffende bepalingen uit het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek die door de federale adoptiewet in deze wetboeken werden ingevoegd. Zie overigens ook nog de Wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft, *B.S.* 16 mei 2003.

⁴ Wet 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, *B.S.* 27 juli 2004.

⁵ *B.S.* 31 december 2004.

⁶ *B.S.* 29 juli 2005.

federale adoptiewet trad in werking op 1 september 2005.⁷ Sinds die datum zijn alle teksten die relevant zijn inzake adoptie, in werking.⁸

512. We hebben hier te maken met een uiterst ingrijpende hervorming van het adoptierecht; deze hervorming gaat in feite verder dan strikt noodzakelijk was om het Belgische recht “*klaar te maken*” voor de toepassing in ons land van het Haagse Adoptieverdrag. Inderdaad, waar blijkens de Memorie van Toelichting⁹ de hervorming van het adoptierecht werd gerechtvaardigd door de wens om in ons land het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie in te voeren, maakt een oppervlakkige lectuur van de wet reeds duidelijk dat men verder gaat dan dit. Immers, behoudens bepalingen betreffende de totstandkoming van een adoptie die de interlandelijke overbrenging van een kind onderstelt, bevat de federale adoptiewet ook nog bijzondere bepalingen van internationaal privaatrecht die eigenlijk moeten worden samen gelezen met het WIPR. Tevens is er een afdeling die specifiek betrekking heeft op de uitwerking van buitenlandse beslissingen inzake adoptie in België, daaronder ook begrepen adopties die *niet* door het Haagse Adoptieverdrag worden beheerst. Om uitwerking te geven aan het Adoptieverdrag diende daarnaast uiteraard ook het Haagse Adoptieverdrag zélf nog te worden geratificeerd. Dit gebeurde enige tijd geleden reeds door de verschillende Gemeenschappen¹⁰, terwijl op federaal niveau de goedkeuringswet werd

⁷ Art. 6 van het KB van 24 augustus 2005 tot vaststelling van maatregelen houdende uitvoering van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, van de wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft en van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, *B.S.* 29 augustus 2005.

⁸ Met name dus ook het gedeelte van het WIPR in verband met adoptie en het Haagse Adoptieverdrag. *Cf.* de Omzendbrief van 24 augustus 2005 betreffende de tenuitvoerlegging van de hervorming van de adoptie, *B.S.* 29 augustus 2005. Zie ook *infra*.

⁹ Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 50-1366/001, 4 (hierna aangehaald als “Memorie van Toelichting”).

¹⁰ Zie meer bepaald: Decreet 31 maart 1994 van de Franse Gemeenschap houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van interlandelijke adoptie, ondertekend in Den Haag op 29 mei 1993, *B.S.* 19 mei 1994; Decreet 8 mei 2002 van de Vlaamse Gemeenschap houdende instemming met het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag op 29 mei 1993, *B.S.* 18 juni 2002; Decreet 27 oktober 2003 van de Duitstalige Gemeenschap houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993, *B.S.* 12 februari 2004; Ordonnantie 13 mei 2004 Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest houdende instemming met het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag op 29 mei 1993, *B.S.* 16 juni 2004.

bekrachtigd en afgekondigd op 24 juni 2004 om pas in juni 2005 te verschijnen in het *Belgisch Staatsblad*.¹¹

513. Voor de omzetting of aanpassing van het Belgische recht aan het Haagse Adoptieverdrag dienden echter niet enkel maatregelen getroffen te worden op het federale niveau doch óók op het niveau van de verschillende Gemeenschappen in ons land. In Vlaanderen werd aldus het Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen aangenomen¹² alsook het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie.¹³ Gelet op het feit dat deze Gemeenschapsregelgeving elders in dit boek meer uitgebreid wordt besproken, zullen we er hier in deze bijdrage verder geen bijzondere aandacht op vestigen.

514. Het voorwerp van deze bijdrage brengt dan ook met zich mee dat het interne adoptierecht in deze tekst buiten beschouwing wordt gelaten; enkel de wijzigingen aan de Belgische wetgeving op internationaal vlak worden behandeld. Naar de regeling op intern vlak zal enkel gekeken worden in zoverre een analyse van de hervorming van het adoptierecht op internationaal vlak – wat dus de interlandelijke adoptie betreft – de bespreking van de interne regeling noodzakelijk maakt.

¹¹ Wet 24 juni 2004 houdende instemming met het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993, *B.S.* 6 juni 2005.

¹² *B.S.* 16 september 2005.

¹³ *B.S.* 18 november 2005.

HOOFDSTUK II. DE KRACHTLIJNEN VAN HET ADOPTIE- VERDRAG

515. Het Adoptieverdrag van 29 mei 1993 dat werd gesloten in de schoot van de Conferentie van Den Haag voor het Internationaal Privaatrecht¹⁴, op 1 mei 1995 in werking trad en op 27 januari 1999 door België werd ondertekend, beoogt luidens artikel 1 in het bijzonder:

- waarborgen vast te leggen om te verzekeren dat interlandelijke adopties op zodanige wijze plaatsvinden dat het hoogste belang van het kind daarmee gediend is en de grondrechten die hem volgens het internationale recht toekomen, worden geëerbiedigd;
- een samenwerkingsverband tussen de verdragsluitende Staten in het leven te roepen teneinde te verzekeren dat deze waarborgen in acht worden genomen en ontvoering, verkoop of handel in kinderen aldus worden voorkomen;
- de erkenning van overeenkomstig het verdrag tot stand gekomen adopties in de verdragsluitende Staten te verzekeren.

Voor het effectueren van die samenwerking tussen de Verdragspartijen, werkt het Adoptieverdrag met zogenaamde Centrale autoriteiten, een begrip dat in vrij veel verdragen van de Haagse Conferentie voor het Internationaal Privaatrecht wordt gehanteerd, bijvoorbeeld ook in het Verdrag van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van de internationale ontvoering van kinderen. Gelet op het feit dat in ons land de bevoegdheid inzake adoptie is verdeeld tussen de federale overheid en de Gemeenschappen, brengt dit met zich mee dat de Centrale autoriteit bij ons wordt ontdubbeld in enerzijds de federale centrale autoriteit en anderzijds de centrale autoriteiten van de Gemeenschappen.¹⁵ Deze ontdubbeling wordt door artikel 6.2 van het Adoptieverdrag uitdrukkelijk toegelaten.¹⁶

¹⁴ Het valt evenwel op te merken dat dertig Staten die geen lid waren van de Haagse Conferentie, werden uitgenodigd om deel te nemen aan de werkzaamheden ter opstelling van het Adoptieverdrag. Het gaat om Staten die traditioneel worden beschouwd als landen van oorsprong van te adopteren kinderen. Zie o.m.: M. PESTMAN, "Verdrag over de bescherming van kinderen en samenwerking bij interlandelijke adoptie", *NJB* 1993, (1186) 1188; E. POISSON-DROCOURT, "L'entrée en vigueur de la Convention de La Haye du 29 mai 1993 sur la protection des enfants et la coopération en matière d'adoption internationale", *Clunet* 1999, (707) 708. De medewerking van deze landen was immers cruciaal voor het succes van het Haagse Adoptieverdrag. Zie ook infra.

¹⁵ De centrale autoriteit van de Vlaamse Gemeenschap is Kind en Gezin.

¹⁶ Wel is dan ook vereist dat de Staat die van deze mogelijkheid tot ontdubbeling gebruik maakt, de centrale autoriteit aanwijst waaraan mededelingen kunnen worden gedaan ter overbrenging daarvan aan de bevoegde centrale autoriteiten binnen die Staat. In België is dit

516. Het verdrag is daarbij ingevolge artikel 2.1 van toepassing wanneer een kind dat zijn gewone verblijfplaats in een verdragsluitende Staat – dit is de Staat van herkomst – heeft, naar een andere verdragsluitende Staat – de Staat van opvang – is, wordt of zal worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in de Staat van herkomst door echtgenoten of een persoon van wie de gewone verblijfplaats zich in de Staat van opvang bevindt, hetzij met het oog op een zodanige adoptie in die Staat van opvang of in die Staat van herkomst. Het verdrag is met andere woorden zowel van toepassing indien een adoptie in het land van herkomst van het kind plaats dient te vinden vóór zijn overbrenging naar het land van ontvangst als indien de adoptie na overbrenging plaatsgrijpt in het land van ontvangst. Daarmee omvat men zowel landen – zoals bv. de Latijns-Amerikaanse landen behalve Chili en bepaalde Afrikaanse en Oost-Europese landen – die vereisen dat de adoptie in het land van oorsprong plaatsvindt¹⁷ als die landen – zoals o.m. Nepal, Chili en Thailand – die aanvaarden dat de adoptie in het land van opvang plaatsvindt.¹⁸ De toepasselijkheid van het verdrag eindigt evenwel indien de toestemmingen tot de adoptie niet zijn verkregen voordat het kind de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt.¹⁹

de Dienst Internationale Adoptie van de Federale Overheidsdienst Justitie die als federale centrale autoriteit fungeert. Cf. art. 1 van het MB van 24 augustus 2005 tot aanwijzing van de federale centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie, bedoeld in art. 360-1, 2°, van het Burgerlijk Wetboek, B.S. 29 augustus 2005.

¹⁷ Merk overigens op dat art. 28 van het Adoptieverdrag bepaalt dat het verdrag geen afbreuk doet aan wettelijke bepalingen van een Staat van herkomst die vereisen dat de adoptie van een kind dat zijn gewone verblijf in die Staat heeft, in die Staat plaatsvindt, of die verbieden dat een kind voor zijn adoptie in de Staat van opvang wordt geplaatst of daarheen wordt gebracht.

¹⁸ Cf. J.H.A. VAN LOON, “Het Haagse verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie: achtergronden en krachtlijnen”, (hierna verkort geciteerd “Het Haagse verdrag van 29 mei 1993”), in P. SENAEVE (ed.), *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, (73) 85. De regel dat de adoptie plaatsvindt in het land waar de geadopteerde zijn gewone verblijfplaats heeft en die door meeste Latijns-Amerikaanse landen wordt gevolgd, vloeit overigens voort uit een verdrag dat bepaalde Latijns-Amerikaanse landen en de Verenigde Staten hebben gesloten te La Paz op 24 mei 1984. Zie o.m.: E. POISSON-DROCOURT, *l.c.*, 708, i.h.b. voetnoot 4.

¹⁹ Cf. art. 3 van het verdrag. Indien krachtens de wet van toepassing op de adoptie slechts adoptie tot een lagere leeftijd, bv. twaalf jaar, zou worden toegestaan, moet dit vereiste volgens de opstellers van het Adoptieverdrag ook worden geëerbiedigd ongeacht hetgeen is bepaald in art. 3 van het verdrag. Zie: G. PARRA-ARANGUREN, “Toelichtend Verslag”, *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-259/1, 20 e.v. en i.h.b. randnummer 96. Dit toelichtend verslag bij het Adoptieverdrag is overigens eveneens te raadplegen op: www.hcch.net. Zie daarover verder ook nog: N. MEYER-FABRE, “La Convention de La Haye du 29 mai 1993 sur la protection des enfants et la coopération en matière d’adoption internationale”, *Rev. crit. dr. internat. privé* 1994, (259) 265; E. POISSON-DROCOURT, *l.c.*, 712.

517. Men dient er ook op te wijzen dat met echtgenoten in de zin van het Haagse Adoptieverdrag personen van verschillend geslacht worden bedoeld. Ook in ons land is thans adoptie door personen van gelijk geslacht niet toegestaan.²⁰ Hoewel dit verbod van adoptie door echtgenoten en samenwoners van gelijk geslacht slechts voorkomt in Hoofdstuk I (“Intern recht”) en niet in Hoofdstuk II (“Internationaal recht”), is het niet betwifelbaar dat deze voorwaarde thans ook nog geldt voor interlandelijke adopties bedoeld in de federale adoptiewet van 24 april 2003 die door Belgen zouden worden aangegaan overeenkomstig het Belgisch internationaal privaatrecht. Immers, onder gelding van het WIPR zal bij adoptie door twee Belgische adoptanten toepassing moeten worden gemaakt van de Belgische wet.²¹ Bij de opstellers van het Haagse Adoptieverdrag was de algemene teneur nu in alle geval ook om onder echtgenoten in de zin van het verdrag personen van verschillend geslacht te verstaan.²² Naar ons oordeel zal men zich bewust moeten zijn van het feit dat indien men adoptie door personen van gelijk geslacht toelaat in ons land en dit óók mogelijk maakt voor interlandelijke adopties, het niet uitgesloten is dat bepaalde landen, bv. uit Latijns-Amerika, misschien geneigd zullen zijn om geen kinderen te laten overkomen indien een interlandelijke adoptie hier ook mogelijk zou zijn door echtgenoten van gelijk geslacht.²³ Gelet op de bedoeling van de opstellers van het Adoptieverdrag lijkt het in alle geval niet mogelijk om dergelijke adopties als adopties beheerst door het verdrag te gaan beschouwen.

518. Het is vervolgens ook van fundamenteel belang erop te wijzen dat het verdrag uitgaat van de zogenaamde *subsidiariteit*: uit artikel 4, b) van het Adoptieverdrag volgt dat een interlandelijke adoptie slechts kan plaatsvinden indien vaststaat dat er geen afdoende mogelijkheid tot plaatsing van het kind in zijn Staat van herkomst bestaat. Er wordt derhalve bij voorkeur een oplossing gevonden in de Staat van herkomst van het kind

²⁰ Zie art. 343, § 1, a) en b) B.W. Er werd op gewezen dat (het handhaven van) het verbod van adoptie door echtgenoten en samenwoners van gelijk geslacht als pasmunt was gebruikt bij de introductie in ons recht van het zogenaamde homohuwelijk. Zie: F. SWENNEN, “Het nieuwe interne adoptierecht: horresco referens”, *R.W.* 2003-04, (441) 444.

²¹ Zie art. 67 WIPR.

²² Zie: G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nrs. 79-85.

²³ Uit een rondvraag die Nederland bij enkele andere landen heeft verricht, zou echter blijken dat die landen de samenwerking met Nederland toch niet zouden stopzetten indien interlandelijke adoptie daar ook mogelijk zou worden door echtgenoten van gelijk geslacht. Zie daarover een brief van de Nederlandse Minister van Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer van 21 februari 2005. In het najaar van 2005 zou in Nederland een voorstel worden ingediend teneinde ook interlandelijke adoptie door homoparen toe te laten. Zie: www.justitie.nl.

vooraleer interlandelijke adoptie als alternatief wordt overwogen.²⁴ Uit haar aard zal het naleven van dit beginsel in eerste instantie een taak voor de Staten van herkomst zijn. Toch is het niet uitgesloten dat uit het subsidiariteitsbeginsel ook een verplichting voortvloeit voor de landen van opvang om opvangmogelijkheden voor kinderen in de landen van herkomst te steunen²⁵; op deze wijze kan het subsidiariteitsbeginsel immers ook praktisch en daadwerkelijk ten uitvoer gelegd worden nu landen van herkomst van kinderen dikwijls niet over de (financiële) mogelijkheden beschikken om degelijke opvang te organiseren. Bovendien is het ook niet ondenkbeeldig dat sommige landen van herkomst van kinderen niet écht zoeken naar een oplossing in eigen land.²⁶

519. Globaal genomen, kan men zonder enige twijfel zeggen dat het om een bijzonder succesrijk verdrag gaat: tot op vandaag²⁷ zijn 48 lidstaten van de Haagse Conferentie door het verdrag gebonden en 19 niet-lidstaten van de Conferentie. Men heeft immers bij de onderhandelingen die hebben geleid tot het Haagse Adoptieverdrag, ook niet-lidstaten van de Conferentie van Den Haag voor het Internationaal Privaatrecht uitgenodigd²⁸, hetgeen precies één van de redenen is waarom dit Verdrag één van de meest succesrijke verdragen van de Haagse Conferentie is geworden, tenminste indien gemeten naar het aantal verdragspartijen. Het succes van het

²⁴ M. PESTMAN, *l.c.*, 1189; E. POISSON-DROCOURT, *l.c.*, 709; J.H.A. VAN LOON, "Het Haagse verdrag van 29 mei 1993", *l.c.*, 90. Wel dient erop gewezen te worden dat in een aantal landen die traditioneel landen van herkomst van kinderen zijn, praktische problemen kunnen bestaan om eerst te zoeken naar een oplossing in het land van herkomst van het kind vooraleer interlandelijke adoptie als alternatief te overwegen. In de Filipijnen zijn officiële adopties bv. ongewoon en wordt vaak een geboorte gesimuleerd door een adoptiemoeder die het kind laat registreren als zijnde door haar ter wereld gebracht. In bepaalde andere landen van herkomst blijkt men in de praktijk evenmin te zoeken naar oplossingen in het eigen land van het kind. Zie daarover: HAGUE CONFERENCE, *Report and Conclusions of the Special Commission on the Practical Operation of the Hague Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption 28 November - 1 December 2000*, april 2001, nrs. 26-28 (hierna verkort aangehaald als "*Report and Conclusions*"). Bovendien werd er door de opsteller van het toelichtend verslag bij het verdrag op gewezen dat, hoewel uitdrukkelijk werd ingestemd met het subsidiariteitsbeginsel, toch overeengekomen werd dat in bepaalde omstandigheden en in het belang van het kind kan worden geëist dat het kind met het oog op een adoptie in het buitenland wordt geplaatst, hoewel het in de Staat van herkomst familie heeft, bijvoorbeeld als het zal worden geadopteerd door verwanten of als het kind een bijzondere handicap heeft en in de Staat van herkomst niet op adequate wijze kan worden verzorgd. Zie: G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nr. 123.

²⁵ *Report and Conclusions*, nr. 24.

²⁶ *Report and Conclusions*, nr. 28.

²⁷ 9 januari 2006. Sinds 1 januari 2006 is ook de Volksrepubliek China door het verdrag verbonden.

²⁸ Het beginsel van de participatie van niet-lidstaten aan de werkzaamheden van de Haagse Conferentie is aangenomen door de Veertiende Zitting van 1980. Zie: G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nr. 8.

Adoptieverdrag is immers niet in het minst te verklaren door het feit dat ook heel wat landen die men – wat oneerbiedig – “*landen van aanvoer van kinderen*” zou kunnen noemen, door het verdrag zijn gebonden. Denken we bijvoorbeeld aan India, Colombia, de Filipijnen, Sri Lanka, Guatemala, Costa Rica en Peru. Vooral in Latijns-Amerika kent het verdrag succes²⁹, terwijl dit bij de Afrikaanse landen, met uitzondering van onder meer Burkina Faso, toch wat minder is.

520. Voorafgaandelijk aan een analyse van de wijze waarop het Adoptieverdrag in de federale adoptiewet werd geïncorporeerd, dienen hier nog een drietal opmerkingen te worden gemaakt. In *eerste* instantie moet erop gewezen worden dat met een interlandelijke adoptie over het algemeen de situatie wordt bedoeld waarin een kind hetzij vanuit het buitenland naar België wordt overgebracht, hetzij vanuit België naar het buitenland.³⁰ Men moet evenwel onderstrepen dat een dergelijke interlandelijke adoptie niet noodzakelijk een klassiek conflict van internationaal privaatrecht doet rijzen.³¹ Omgekeerd kan het ook zijn dat een adoptie die niet als interlandelijk in de zin van de wet van 24 april 2003 wordt gekwalificeerd vermits een kind niet dient te worden overgebracht naar België of een ander land, tóch vragen doet rijzen van internationaal privaatrecht.³² In zo een geval is het Adoptieverdrag ook niet van toepassing.³³ Het Haagse Adoptieverdrag brengt zelf ook weinig teweeg op het vlak van het internationaal privaatrecht en laat de Belgische verwijzingsregels in principe ongemoeid³⁴; wel bevat het verdrag belangrijke bepalingen inzake erkenning van onder het verdrag vallende adopties door te voorzien in het principe van een van

²⁹ Gelet op de grote respons van de Latijns-Amerikaanse landen besliste de Haagse Conferentie om tijdens de werkzaamheden die hebben geleid tot het opstellen van het Adoptieverdrag, toe te laten dat de vertegenwoordigers van de verschillende Staten zich in het Spaans uitdrukten, hoewel slechts het Frans en het Engels de werktalen van de Conferentie zijn. Vergelijk: N. MEYER-FABRE, *l.c.*, 261.

³⁰ Zoals nog zal blijken, wordt ook het geval waarin een kind in België verblijft zonder gemachtigd te zijn er zich te vestigen of er langer dan drie maanden te verblijven, teneinde er te worden geadopteerd door een persoon of personen die er hun gewone verblijfplaats hebben, als een interlandelijke adoptie beschouwd. Zie art. 360-2, 3°, B.W.

³¹ Cf. N. MEYER-FABRE, *l.c.*, 265.

³² Zie ook: hoorzitting met de Heer Hans Van Loon en met professor Michel Verwilghen, *Parl. St. Kamer* 2001-2002, nr. 50-1366/011, 104.

³³ Cf. E. POISSON-DROCOURT, *l.c.*, 712.

³⁴ K. JANSEGGERS, “Internationaal privaatrechtelijke aspecten van de adoptie en van de onderhoudsverplichtingen jegens minderjarigen”, in CBR (ed.), *Jongeren & Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, (353) 357. Bij de samenwerking tussen autoriteiten in het land van oorsprong en het land van ontvangst van het kind zal iedere autoriteit zijn eigen recht toepassen, met inbegrip van het internationaal privaatrecht. Zie: J.H.A. VAN LOON, “Het Haagse verdrag van 29 mei 1993”, *l.c.*, 89-90. In bepaald opzicht bevat het verdrag slechts een aantal minimumregels, die verder moeten worden gepreciseerd door het toepasselijke recht. Zie: N. MEYER-FABRE, *l.c.*, 269. Art. 4 en 5 van het verdrag zijn dergelijke regels.

rechtswege wederzijdse erkenning.³⁵ In *tweede* instantie moet blijvend voor ogen gehouden worden dat ter zake adoptie ook de Gemeenschappen over zekere bevoegdheden beschikken. Daarop werd bij de inleidende opmerkingen reeds gealludeerd. Terwijl de federale Staat bevoegd is voor het uitwerken van het burgerlijk recht – en dit dus heeft gedaan door middel van de wet van 24 april 2003 – door onder meer de grondvoorwaarden voor de adoptie vast te leggen, zijn de Gemeenschappen daarentegen bevoegd voor de organisatie van hulp en bijstand aan, alsmede voor de begeleiding van personen en van de betrokken families.³⁶ Overleg is dan ook aangewezen, hetgeen blijkt uit het feit dat uitdrukkelijk³⁷ werd voorzien in de mogelijkheid om een samenwerkingsakkoord met de Gemeenschappen te sluiten over het gezamenlijk uitoefenen van eigen bevoegdheden, die onder meer betrekking hebben op het verstrekken en uitwisselen van informatie, gegevens, documenten, verslagen en beslissingen, teneinde een interlandelijke adoptie tot stand te brengen. Deze bevoegdheidsverdeling tussen de federale Staat en de Gemeenschappen komt overigens óók nog tot uiting in het feit dat, zoals reeds gezien, de centrale autoriteiten worden ontdubbeld in enerzijds de federale centrale autoriteit en anderzijds de centrale autoriteiten van de Gemeenschappen. *Ten slotte* moet men ook rekening houden met het Wetboek van internationaal privaatrecht van 16 juli 2004. Dit wetboek beoogt een regeling uit te werken voor de internationale bevoegdheid van de Belgische rechtbanken, voor de vaststelling van het toepasselijke recht en voor de vereisten inzake erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse beslissingen en openbare akten. Daarin komen ook bepalingen voor met betrekking tot adoptie³⁸; de bijzondere bepalingen van internationaal privaatrecht uit de wet van 24 april 2003 zijn te beschouwen als een aanvulling op het algemene stelsel dat uitgewerkt is in het WIPR.³⁹

³⁵ Cf. art. 23.1 van het verdrag.

³⁶ Memorie van Toelichting, 8. Zie ook: Verslag Verherstraeten, Van Hoorebeke, Herzet en Lalieux, *Parl. St.* Kamer 2001-02, nr. 50-1366/01, 7-8.

³⁷ Art. 13 van de federale adoptiewet.

³⁸ Art. 66 tot 72 WIPR.

³⁹ Memorie van Toelichting, 15.

HOOFDSTUK III. DE INCORPORATIE VAN HET HAAGSE ADOPTIEVERDRAG IN DE FEDERALE ADOPTIEWET

§ 1. INLEIDING

521. Indien we nu gaan kijken naar de wijze waarop aan het Haagse Adoptieverdrag van 29 mei 1993 gevolg werd gegeven bij de uitwerking van de wet van 24 april 2003, blijkt dat dit gebeurde zowel bij het vaststellen van sommige van de Bijzondere bepalingen van internationaal privaatrecht (dit is afdeling 1 van hoofdstuk II “Internationaal Recht” van de wet van 24 april 2003) als bij het vaststellen van de algemene regels betreffende de totstandkoming van interlandelijke adopties en de uitwerking van buitenlandse beslissingen inzake adoptie (afdelingen 2, 3 en 4 van hetzelfde hoofdstuk II “Internationaal Recht”). De bespreking van de incorporatie van het Haagse Adoptieverdrag of de aanpassing van het Belgische recht aan de inwerkingtreding van het verdrag door middel van de wet van 24 april 2003, zullen we dan ook verrichten door te gaan kijken naar de wijze waarop in deze verschillende afdelingen van de wet van 24 april 2003 rekening werd gehouden met en uitvoering werd gegeven aan bepaalde principes en krachtlijnen van het verdrag.

Aldus zullen we achtereenvolgens kijken naar:

- een aantal van de Bijzondere Bepalingen van internationaal privaatrecht (§ 2);
- regels betreffende de totstandkoming van een adoptie die de interlandelijke overbrenging van een kind veronderstelt (§ 3);
- regels betreffende de uitwerking van buitenlandse beslissingen inzake adoptie in België (§ 4);
- en ten slotte, bepaalde administratieve formaliteiten (§ 5).

Niettemin zullen we in de hiernavolgende bladzijden verder gaan dan dat. We zullen immers niet enkel kijken op welke wijze bepaalde principes uit het Haagse Adoptieverdrag in de federale adoptiewet werden geïncorporeerd, maar ook andere bepalingen van de federale adoptiewet die niet rechtstreeks voortvloeien uit regels uit het Adoptieverdrag zullen we aan een analyse onderwerpen teneinde een meer algemeen beeld te krijgen van de nieuwe federale regelgeving inzake interlandelijke adoptie.

§ 2. BIJZONDERE BEPALINGEN VAN INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

522. Deze bepalingen zullen in het bijzonder samen met het WIPR moeten worden gelezen aangezien het gaat om specifieke regels van internationaal privaatrecht die niet voorkomen in het WIPR, dat van algemene aard is en de adoptie niet op dusdanig gedetailleerde wijze regelt. Het gaat in wezen om een aantal voorwaarden die dusdanig essentieel worden geacht dat ze steeds vervuld moeten zijn opdat een adoptie in België zou kunnen worden aangevat. In voorkomend geval zullen deze voorwaarden óók moeten vervuld worden, zelfs indien een vreemd recht overeenkomstig de Belgische verwijzingsregels de adoptie beheerst.

523. Overeenkomstig *artikel 357 B.W.* moeten, ongeacht het recht dat van toepassing is op de totstandkoming van de adoptie, steeds de voorwaarden voor adoptie gesteld in artikel 344-1 vervuld zijn en moeten de adoptant of de adoptanten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren. Artikel 344-1 B.W. vereist dat de adopties steeds gegrond zijn op wettige redenen en, ingeval zij betrekking hebben op een kind, dat zij slechts kunnen plaatsvinden in het hoger belang van dat kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen. Deze voorwaarden evenals de voorwaarden dat de adoptant of de adoptanten bekwaam en geschikt moeten zijn om te adopteren, zullen ingevolge artikel 357 B.W. gelden ongeacht het recht dat de voorwaarden voor de adoptie – dat zelf vast te stellen is overeenkomstig het WIPR – beheerst.⁴⁰ Het gaat derhalve om een zogenaamde voorrangregel in de zin van artikel 20 van het WIPR vermits deze voorwaarden vervuld moeten zijn voor *alle* adopties die in België worden aangevat.⁴¹ De voorwaarde dat de adoptie op zodanige wijze plaatsvindt dat het hoogste belang van het kind daarmee gediend is en de grondrechten die hem volgens het internationale recht toekomen⁴², zijn voorwaarden die expliciet voorkomen in artikel 1, a) van het Haagse Adoptieverdrag doch die ingevolge artikel 357 B.W. gelden voor alle adopties, óók deze die niet onder het toepassingsgebied van het Haagse verdrag vallen.

⁴⁰ Memorie van Toelichting, 44.

⁴¹ Memorie van Toelichting bij het Wetsvoorstel houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, *Parl. St.* Senaat 2003, nr. 3-27/1, 101. Vergelijk ook met o.m.: M. EKELMANS, in A.C. VAN GYSEL e.a., “Chronique de législation. Droit privé belge (1er janvier – 30 juin 2003)”, *J.T.* 2003, (773) 791; K. JANSEGGERS, *l.c.*, 365.

⁴² De uitdrukkelijke verwijzing naar de rechten die het kind toekomen op grond van het internationale recht, werd in het Adoptieverdrag ingevoegd om te vermijden dat de Verdragspartijen de grondrechten van het kind zouden beperken tot de rechten vastgelegd in hun eigen grondwettelijke bepalingen. Zie: G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nr. 62.

524. Het hoger belang van het kind werd in de wet niet nader geconcretiseerd. De wetgever vond dit immers een welbekend en goed omschreven begrip in het internationaal recht. Het gaat om een begrip dat op diverse plaatsen in de federale adoptiewet⁴³ en ook in het Adoptieverdrag⁴⁴ meermaals voorkomt. Het gaat er in zekere zin om “*de trouver un foyer pour l’enfant et non un enfant pour un foyer*”.⁴⁵ Met de fundamentele rechten die het kind op grond van het internationaal recht toekomen, worden in concreto de rechten bedoeld die het kind ontleent aan het Adoptieverdrag en aan het Internationaal Verdrag van New York van 20 november 1989 inzake de bescherming van de rechten van het kind.⁴⁶ Deze beide begrippen – hoger belang en de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen – moeten uitdrukkelijk worden samen gelezen: door het belang van het kind te motiveren in het licht van deze internationale verdragen en het te toetsen aan de bepalingen van die verdragen alsook aan de algemeen aangenomen interpretatie ervan, zou men het dichtst de juiste interpretatie benaderen van wat het hoger belang van het kind is.⁴⁷

525. Het feit dat men ook voor adopties die *niet* door het Haagse Adoptieverdrag worden beheerst, vereist dat deze op zodanige wijze plaatsvinden dat het hoogste belang van het kind daarmee gediend is en de grondrechten die hem volgens het internationale recht toekomen, kan gezien worden als een uitvloeisel van een aanbeveling van de Bijzondere Commissie die van 28 november tot 1 december 2000 in de schoot van de Haagse Conferentie voor het Internationaal Privaatrecht samenkwam. Het ging om een bijzondere commissie die op regelmatige tijdstippen wordt samengeroepen om de toepassing van één van de Haagse verdragen te evalueren. In de bijeenroeping van zo een commissie is uitdrukkelijk voorzien door artikel 42 van het Adoptieverdrag.⁴⁸ Welnu, bij die gelegenheid⁴⁹ werd de aanbeveling aangenomen om de leidende principes uit het Haagse Adoptieverdrag eveneens toepassing te laten vinden op adopties

⁴³ Bv. art. 361-4, 3°, b) B.W.; art. 362-2, 2° B.W.; art. 362-3, 3° B.W.; art. 363-4 B.W.

⁴⁴ Bv. art. 4, b) en art. 21.1.

⁴⁵ Zie: E. POISSON-DROCOURT, *l.c.*, 710.

⁴⁶ Memorie van Toelichting, 19.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Het is de Secretaris-Generaal van de Haagse Conferentie voor het Internationaal Privaatrecht die deze bevoegdheid heeft om periodiek een dergelijke bijzondere commissie bijeen te roepen.

⁴⁹ Van 17 tot en met 23 september 2005 kwam nogmaals een bijzondere commissie bijeen in Den Haag om de praktische toepassing van het Adoptieverdrag te evalueren.

met landen die geen partij zijn bij het Adoptieverdrag.⁵⁰ Ook op andere punten blijkt de Wet van 24 april 2003 overigens te vereisen dat bepaalde krachtlijnen en principes uit het Adoptieverdrag van toepassing zijn op interlandelijke adopties met landen die niet door het Haagse Verdrag verbonden zijn. Daar zal later nog op worden gewezen.

526. In vergelijkbare zin als artikel 357 B.W. bepaalt *artikel 358, eerste alinea, B.W.* dat artikel 348-1 B.W. van toepassing is ongeacht het recht dat van toepassing is op de toestemming van de geadopteerde. Overeenkomstig artikel 348-1 B.W. moet eenieder die op het tijdstip van de uitspraak van het vonnis van adoptie de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, in zijn adoptie toestemmen of daarin hebben toegestemd, tenzij de betrokkene onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat hij geen onderscheidingsvermogen heeft. De wetgever heeft er derhalve voor geopteerd dat de toestemming van het kind dat men wenst te adopteren, steeds vereist is, indien dat kind de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt en over onderscheidingsvermogen beschikt, zelfs indien het vreemde recht dat gebeurlijk de toestemming beheerst, dergelijke conditie niet oplegt. Men vond dus dat de toestemming van de geadopteerde zo fundamenteel is dat ze in alle geval vereist is indien de geadopteerde twaalf jaar is.⁵¹

527. Deze regel is verzoenbaar met artikel 68 WIPR, dat in de eerste alinea bepaalt dat, onverminderd de toepassing van artikel 358 B.W., de toestemming van de geadopteerde en van zijn ouders of wettelijke vertegenwoordigers, evenals de wijze waarop zij wordt uitgedrukt, beheerst worden door het recht van de Staat op wiens grondgebied de geadopteerde zijn gewone verblijfplaats heeft onmiddellijk voorafgaand aan de overbrenging ter adoptie of, bij afwezigheid van zo een overbrenging, ten tijde van de adoptie en dat in de tweede alinea bepaalt dat het Belgische recht de toestemming van de geadopteerde beheerst indien het recht dat aldus van toepassing is, niet voorziet in de noodzaak van een dergelijke toestemming of de instelling van de adoptie niet kent. Gelet op de verwijzing in artikel 358 B.W. naar artikel 348-1 B.W. en vermits artikel 68 WIPR geldt “*onverminderd de toepassing van artikel 358 van het Burgerlijk Wetboek*”, zal het vereiste van toestemming door de geadopteerde van zodra hij twaalf jaar is, toepassing vinden indien het vreemde recht niet voorziet in de noodzaak

⁵⁰ Zie: *Report and Conclusions*, nr. 56: “(...) the Special Commission recommends that States Parties, as far as practicable, apply the standards and safeguards of the Convention to the arrangements for intercountry adoption which they make in respect of non-Contracting States.”

⁵¹ Memorie van Toelichting, 44.

van toestemming door de geadopteerde of bepaalt dat de geadopteerde wél toestemming moet verlenen, doch de leeftijd daarvoor hoger ligt dan twaalf jaar. De rechtbank zal de adoptieprocedure dan ook niet mogen voltrekken indien geen zekerheid bestaat dat de geadopteerde die twaalf jaar oud is en over voldoende onderscheidingvermogen beschikt, heeft toegestemd tot de adoptie. Ook deze bepaling is als een voorrangregel in de zin van artikel 20 WIPR te kwalificeren. Op dit punt gaat het Belgische recht overigens verder dan het Haagse Adoptieverdrag, nu artikel 4, d), 3° van het verdrag niet vereist dat ieder kind dat wordt geadopteerd, toestemming verleent, doch wel dat de toestemming van het kind in de adoptie, indien deze vereist is, vrij is gegeven, in de wettelijk voorgeschreven vorm, en dat deze op schrift is gegeven of vastgelegd.

528. In het verlengde van het voorgaande bepaalt *artikel 358, tweede alinea, B.W.* dat volle adoptie in België slechts kan plaatsvinden indien, ingeval zulks vereist is, het kind, zijn moeder of zijn vader of zijn wettelijke vertegenwoordiger hebben toegestemd in een adoptie die tot gevolg heeft dat de bestaande band van afstamming tussen het kind en zijn moeder en zijn vader wordt verbroken. Het gaat opnieuw om een regel waarvoor in het Adoptieverdrag inspiratie is gevonden, vermits daar in artikel 4, c), sub 1 is bepaald dat een adoptie slechts kan plaatsvinden indien de personen, instellingen of autoriteiten van wie toestemming voor de adoptie vereist is, de nodige voorlichting hebben ontvangen en naar behoren zijn ingelicht over de gevolgen van hun toestemming, *met name* over de vraag of adoptie zal leiden tot de beëindiging van de rechtsbetrekkingen tussen het kind en zijn familie van herkomst. Eens te meer wordt deze waarborg die het verdrag bevat, uitgebreid tot alle adopties in België, zelfs indien deze niet onder toepassing van het verdrag zouden vallen.

529. Op vergelijkbare wijze volgt uit *artikel 359-2 B.W.* dat een adoptie van een kind die in het buitenland heeft plaatsgevonden en die in België is erkend zonder dat de bestaande band van afstamming wordt verbroken, hier in België kan worden omgezet in een volle adoptie, indien de toestemmingen zijn gegeven of werden gegeven met het oog op een adoptie met dergelijke gevolgen, door het kind, wanneer zijn toestemming vereist is, en de andere personen, instellingen en autoriteiten van wie de toestemming tot de adoptie vereist is.⁵² Met andere woorden, enkel indien vaststaat dat oorspronkelijk toestemming werd gegeven tot het verbreken van de band van afstamming, kan een omzetting in volle adoptie plaatsvinden; in voorkomend geval moeten de toestemmingen opnieuw worden inge-

⁵² Art. 359-2 B.W., dat verwijst naar art. 361-4, 1°, b) en c), B.W.

wonnen.⁵³ Deze regel vormt de uitdrukking van het principe dat voorkomt in artikel 27 van het Adoptieverdrag.

530. Meer in het algemeen zullen ingevolge *artikel 359-3 B.W.* de bepalingen van de afdeling met bijzondere bepalingen van internationaal privaatrecht die van toepassing zijn op de adoptie, gelden voor de omzetting van een adoptie die niet tot gevolg heeft gehad de bestaande band van afstamming te verbreken in een volle adoptie. Daarvoor werd gekozen omwille van het feit dat de totstandkoming van de adoptie en de omzetting vergelijkbaar zijn.⁵⁴

531. De wetgever heeft verder in *artikel 359-4 B.W.* ook bepaald dat de in artikel 363-4 B.W. voorziene beschermingsmaatregelen zullen gelden wanneer een adoptie wordt herroepen. Indien het kind aldus in België verblijft, dient bij een herroeping van de adoptie⁵⁵ het kind weggehaald te worden bij de personen die het wensten te adopteren en moet er voorlopig zelf zorg voor worden gedragen, door te voorzien in een plaatsing van het kind met het oog op een nieuwe adoptie, in welk geval de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind op behoorlijke wijze moet zijn voorgelicht over de nieuwe adoptiefouders en indien de toestemmingen met het oog op die nieuwe adoptie zijn gegeven. In laatste instantie rust op de overheid de verplichting te zorgen voor de terugkeer van het kind naar de Staat van herkomst indien zijn hoger belang en de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, zulks vereisen. Met de hier bedoelde autoriteiten worden overigens ook de autoriteiten bedoeld die traditioneel een rol spelen in het kader van de jeugdbijstand en jeugdbescherming.⁵⁶ Het gaat om beschermingsmaatregelen die worden overgenomen uit artikel 21 van het Haagse verdrag en die – gelet op de gehanteerde wetgevingstechniek – zullen gelden voor alle adopties of herroepingen van adopties – zelfs indien deze niet onder het toepassingsgebied van het verdrag vallen. Hierna zal ook nog worden ingegaan op enkele andere beschermingsmaatregelen waarin de wet van 24 april 2003 voorziet.

532. Daarnaast had de wet van 24 april 2003 ook voorzien in een bevoegdheid van de Belgische rechtbanken om de herziening van de

⁵³ Memorie van Toelichting, 45.

⁵⁴ Memorie van Toelichting, 45.

⁵⁵ De herroeping van de gewone adoptie kan ingevolge art. 354-1 B.W. om zeer gewichtige redenen worden uitgesproken.

⁵⁶ Memorie van Toelichting, 62.

adoptie uit te spreken.⁵⁷ Dit was nieuw. Die bepaling werd evenwel geschrapt door artikel 139, 5° van het IPR-wetboek. Thans is in artikel 66, vierde lid van het IPR-wetboek bepaald dat de Belgische rechter bevoegd is om de herziening van een adoptie uit te spreken onder de voorwaarden bedoeld in het eerste lid van artikel 66⁵⁸ ingeval de adoptie in België is vastgesteld of ingeval een rechterlijke beslissing waaruit de adoptie blijkt in België is erkend of uitvoerbaar is verklaard.

533. Ten slotte kan ingevolge *artikel 359-6 B.W.* in geen geval de nietigheid van een adoptie worden uitgesproken, zelfs niet indien het recht van de Staat waar zij tot stand gekomen is, dit zou toestaan. Het gaat om een uitbreiding van de regel die reeds voorkomt in artikel 349-3 B.W., tot alle adopties, zelfs buitenlandse. Verder is ook nog bepaald dat iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, openbaar of particulier, die in het kader van een adoptie als tussenpersoon optreedt, dient te voldoen aan de voorwaarden die hem worden opgelegd door het recht van de Staat onder wiens bevoegdheid hij valt.⁵⁹

§ 3. REGELS BETREFFENDE DE TOTSTANDKOMING VAN EEN ADOPTIE DIE DE INTERLANDELIJKE OVERBRENGING VAN EEN KIND VERONDERSTELT

A. Inleiding

534. De afdeling van de wet van 24 april 2003 betreffende de totstandkoming van een adoptie die de interlandelijke overbrenging van een kind veronderstelt, vormt ongetwijfeld het kernstuk van de wet, waarin belangrijke principes uit het Haagse verdrag van 29 mei 1993 tot uiting komen en in ons recht worden geïntegreerd: hier wordt immers een regeling getroffen voor de zogenaamde interlandelijke adopties. Ook hier geldt dat de door het verdrag vereiste waarborgen zullen gelden voor *alle* interlandelijke adopties van een kind, dus óók voor deze in de verhouding tot landen die niet door het Haagse Adoptieverdrag gebonden zijn of voor adopties door twee samenwonenden die niet onder het verdrag vallen.⁶⁰ Een en

⁵⁷ Art. 359-5 B.W.

⁵⁸ Te weten de adoptant, een van de adoptanten of de geadopteerde is bij de instelling van de vordering Belg of heeft zijn gewone verblijfplaats in België. Zie hierover verder de bijdrage van M. PERTEGÁS in dit boek alsook: M. TRAEST, "Internationale adoptie: een eerste verkenning van enkele aspecten van bevoegdheid en procedure", Tijdschrift@ipr.be 2005, nr. 4, p. 51 e.v.

⁵⁹ Art. 359-1 B.W.

⁶⁰ Cf. Memorie van Toelichting, 50.

ander veronderstelt onder meer een nauwe samenwerking tussen de autoriteiten van de verschillende landen, teneinde te kunnen overgaan tot wat ook *matching* wordt genoemd. Het gaat er daarbij om uit de lijst met kandidaat-adoptiefouders die ouders te selecteren die het meest geschikt zijn om de zorg voor een kind op zich te nemen, zodat het hoogste belang van het kind gediend wordt.⁶¹ Een van de elementen in dit procédé van *matching* is het oordeel dat de kandidaat-adoptiefouders bekwaam en geschikt zijn om te adopteren, hetgeen, naast de vaststelling van de adopteerbaarheid van het kind, van fundamenteel belang is.

B. Interlandelijke adopties

535. Wat zijn nu de interlandelijke adopties bedoeld in de wet van 24 april 2003? Het gaat om drie gevallen omschreven in artikel 360-2 B.W. Ten *eerste* het geval waarin het kind vanuit de Staat van herkomst naar België werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in die Staat door een persoon of door personen met gewone verblijfplaats in België, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in die andere Staat. Het valt wellicht niet te betwijfelen dat we bij ons vooral te maken zullen hebben met de situatie waarin het kind naar België wordt overgebracht met het oog op een adoptie in ons land dan wel nadat in het land van herkomst van het kind een adoptie tot stand gekomen is. Die situatie is begrepen onder het eerste geval van interlandelijke adoptie bedoeld in artikel 360-2 B.W. Ten *tweede* is er het geval waarin het kind in België zijn gewone verblijfplaats heeft en het naar een andere Staat werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in België door een persoon of personen met gewone verblijfplaats in die andere Staat, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in die andere Staat. Ten *derde* is er nog het geval waarin het gaat om een kind dat in België verblijft zonder gemachtigd te zijn er zich te vestigen of er langer dan drie maanden te verblijven, teneinde er te worden geadopteerd door een persoon of personen die er hun gewone verblijfplaats hebben.⁶² Met het laatste geval wil men vermijden dat andere verblijfsmotieven worden ingeroepen om de toegang van kinderen tot ons grondgebied te verkrijgen met de bedoeling de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en het Adoptieverdrag te omzeilen. Dit zou bv. het geval kunnen zijn indien het kind in België verblijft omwille van toeristische motieven en deze motieven worden

⁶¹ Memorie van Toelichting, 47. Zie ook: G. PARRA-ARANGUREN, *L.c.*, nr. 318.

⁶² Uit deze omschrijving van de interlandelijke adopties bedoeld in de federale adoptiewet volgt a contrario dat een niet-interlandelijke of interne adoptie, de adoptie is in België die geen interlandelijke overbrenging van een kind onderstelt. Cf. C. CASTELEIN, "De rol van de notaris in het nieuwe adoptierecht", *T. Not.* 2004, (530) 536.

ingeroepen om in werkelijkheid de regels van het Adoptieverdrag niet te hoeven toepassen. Dergelijk kind dat dan België is binnengekomen met het oog op de adoptie maar zonder de bepalingen inzake interlandelijke adoptie na te leven, moet dan terugkeren naar zijn land van herkomst, in welk geval de nodige stappen daartoe kunnen worden genomen door de bevoegde autoriteiten.⁶³ Indien het kind evenwel België is binnengekomen om een andere reden dan om geadopteerd te worden, bv. als asielzoeker of hier illegaal verblijft, en dan – tijdens het verblijf – het plan wordt opgevat om tot adoptie over te gaan, gaat het niet om een interlandelijke adoptie bedoeld in artikel 360-2 B.W. De algemene regels van internationaal privaatrecht zullen dan van toepassing zijn.⁶⁴ Het zal nu natuurlijk problematisch kunnen zijn om vast te stellen welke de intentie was die aan de toegang tot ons grondgebied van het kind ten grondslag lag: om immers uit te maken of de waarborgen inzake interlandelijke adoptie al dan niet van toepassing zijn in het derde geval bedoeld in artikel 360-2 B.W., is de beoordeling van deze intentie niettemin van belang. Een element in deze beoordeling is wellicht de manier waarop de personen die tot adoptie willen overgaan, met het kind in contact zijn gekomen.

536. Hierna willen we in het bijzonder het geval bekijken waarin een kind naar België wordt overgebracht met het oog op een adoptie in België. Dit is immers het meer “*klassieke*” geval van interlandelijke adoptie. De situatie waarin een kind vanuit België naar een ander land wordt overgebracht, zullen we nadien slechts summier bekijken. Het geval van interlandelijke adoptie waarin een kind naar België wordt overgebracht na een adoptie in de Staat van herkomst, doet op het vlak van het internationaal privaatrecht evenwel de vraag rijzen naar de uitwerking van de buitenlandse beslissingen inzake adoptie in België, hetgeen nadien aan bod zal komen.

537. Wat de overbrenging van een kind naar België met het oog op adoptie in België betreft, zal een onderscheid moeten worden gemaakt tussen drie stadia, met name:

- de voorafgaandelijke procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren;
- de eigenlijke overbrenging van het kind naar België; en
- de eigenlijke adoptieprocedure na overbrenging van het kind naar België.

⁶³ Memorie van Toelichting, 50.

⁶⁴ *Ibid.*

C. De overbrenging van een kind naar België met het oog op adoptie in België

1. De procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren

538. De persoon of de personen met gewone verblijfplaats in België die een kind wensen te adopteren dat zijn gewone verblijfplaats in een andere Staat heeft, moeten, alvorens enige stappen met het oog op een adoptie te ondernemen, een vonnis verkrijgen waaruit blijkt dat zij bekwaam en geschikt zijn om een interlandelijke adoptie aan te gaan.⁶⁵ Dit is een nieuwigheid in vergelijking met de vroegere regeling. Vooraleer evenwel een oordeel kan worden geveld over de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten, moeten zij een voorbereiding volgen die door de Gemeenschappen wordt georganiseerd en die ertoe strekt inlichtingen te verstrekken betreffende de verschillende stappen van de adoptieprocedure, de juridische gevolgen en de andere gevolgen van de adoptie alsook over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie.⁶⁶ Het moet onderstreept worden dat het verkrijgen van een vonnis waaruit de geschiktheid en bekwaamheid om te adopteren blijkt, een procedure veronderstelt die voorafgaat aan iedere andere fase in de procedure van interlandelijke adoptie. Tot zolang is ieder contact tussen de ouders van het kind en de kandidaat-adoptanten verboden, wat uiteraard tot uiting komt in de eis dat het vonnis waaruit de geschiktheid en de bekwaamheid blijkt, wordt verkregen *alvorens* enige stappen met het oog op een adoptie worden ondernomen; dit verbod van contact, waarop weliswaar enige uitzonderingen bestaan onder meer omdat bepaalde landen precies een voorafgaand contact tussen de kandidaat-adoptanten en de kandidaat-geadopteerde vereisen, vloeit voort uit artikel 29 van het Adoptieverdrag.⁶⁷ Met het geschiktheidvereiste is een

⁶⁵ Art. 361-1, eerste alinea, B.W.

⁶⁶ Art. 361-1, tweede alinea, B.W. Wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, moet de voorbereiding worden gevolgd in een door de Vlaamse regering erkend voorbereidingscentrum. Zie art. 4 tot 7 van het Vlaamse Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *B.S.* 16 september 2005. De erkenningsprocedure, subsidiëring en voorwaarden tot erkenning van de voorbereidingscentra, worden geregeld door art. 3 t.e.m. 20 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie, *B.S.* 18 november 2005.

⁶⁷ Memorie van Toelichting, 51. Vergelijk ook met art. 363-1 B.W., dat in een verbod op dergelijk contact voorziet tot zolang onder meer de voorwaarde betreffende het bekomen van een vonnis tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren, werd bekomen. Enkel indien de adoptie plaatsvindt tussen leden van eenzelfde familie of indien is voldaan aan de voorwaarden gesteld door de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind, kan van dit verbod op contact worden afgeweken. Met dit laatste is zo onder meer het geval bedoeld waarin de wetgeving van bepaalde Staten, zoals Oekraïne of Madagascar, precies vereist dat de kandidaat-adoptanten een aantal keren contact hebben met het kind (Zie ook:

oordeel bedoeld over de vraag of iemand over bepaalde sociaal-psychologische eigenschappen beschikt, wat zal blijken uit een maatschappelijk onderzoek.⁶⁸ Ter zake gelden dezelfde regels als voor de adoptie naar intern recht.

539. De rechtbank die bevoegd is om te oordelen over de geschiktheid en bekwaamheid van de kandidaat-adoptanten is de jeugdrechtbank. Aanvankelijk was in artikel 1231-27 Ger.W. bepaald dat de adoptant of de adoptanten in persoon dienden te verschijnen en verklaren tot een interlandelijke adoptieprocedure te willen overgaan en of het een volle dan wel een gewone adoptie betrof. Ook de beweegredenen die zij daartoe hebben, moesten worden opgegeven. De procedure, waarvan men beoogde de formaliteiten tot een minimum te beperken⁶⁹, was in wezen opgevat als een vrijwillige verschijning. Naderhand heeft de wet van 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie⁷⁰ artikel 1231-27 Ger.W. gewijzigd. Overeenkomstig het nieuwe artikel 1231-27 Ger.W. zal een eenzijdig verzoekschrift moeten worden neergelegd ter griffie van de jeugdrechtbank dat ondertekend is hetzij door de adoptant of adoptanten, hetzij door hun advocaat. In dat verzoekschrift zal moeten worden vermeld dat de adoptant of adoptanten een internationale adoptieprocedure wensen aan te vatten⁷¹ en daarbij moeten het origineel of een voor eensluidend verklaard afschrift van de stukken vereist voor het onderzoek van het verzoek en het attest waaruit blijkt dat de door de bevoegde Gemeenschap georganiseerde voorbereiding werd gevolgd,

Verslag Taelman en de 'T Serclaes, *Parl. St.* Senaat 2002-03, nr. 2-1428/4, 7 en 13; *Parl. Hand.* Senaat, 27 februari 2003, nr. 2-272, 22).

⁶⁸ Cf. art. 346-1 en 346-2 B.W. Wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, zal het maatschappelijk onderzoek worden uitgevoerd door een door de Vlaamse regering erkende dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie. Zie art. 9 van het Vlaamse Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *B.S.* 16 september 2005. De erkenningsprocedure, subsidiëring en voorwaarden tot erkenning van de diensten voor maatschappelijk onderzoek, worden geregeld door de art. 21 t.e.m. 37 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie, *B.S.* 18 november 2005.

⁶⁹ Memorie van Toelichting, 88.

⁷⁰ *B.S.* 16 december 2005.

⁷¹ In tegenstelling tot hetgeen oorspronkelijk in art. 1231-27 Ger. W. bepaald was, moet niet worden aangegeven of het om een gewone dan wel een volle adoptie zou gaan. Het weglaten van dit vereiste is logisch omwille van het feit dat de kandidaat-adoptant(en) in dit stadium van de procedure nog veelal niet zullen weten of het om een volle dan wel gewone adoptie zal gaan én omwille van het feit dat de wet ook niet vereist dat het vonnis waarbij over de geschiktheid om te adopteren uitspraak wordt gedaan, vermeldt dat men geschikt is om een volle dan wel gewone adoptie aan te gaan.

worden gevoegd.⁷² Overeenkomstig artikel 1231-28 Ger. W. zoals het luidt ingevolge de wet van 6 december 2005, moeten bij het eenzijdig verzoekschrift, om ontvankelijk te zijn, volgende stukken worden gevoegd: een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte of een hiermee gelijkgesteld stuk, een bewijs van de nationaliteit en een verklaring betreffende de gewone verblijfplaats van de adoptant of van de adoptanten en een uittreksel van de huwelijksakte of een uittreksel uit de verklaring van wettelijke samenwoning of nog het bewijs van meer dan drie jaar samenwonen.

540. Vervolgens zal de jeugdrechtbank bij tussenvonnis⁷³ een maatschappelijk onderzoek bevelen dat inlichtingen moet verschaffen over de geschiktheid van de adoptant of adoptanten om te adopteren.⁷⁴ Dit maatschappelijk onderzoek⁷⁵ moet binnen de twee maanden afgelopen zijn, vermits de wet vereist dat het verslag ervan binnen twee maanden te rekenen van de datum van het vonnis waarbij een maatschappelijk onderzoek werd bevolen, moet worden neergelegd ter griffie. Op het overschrijden van deze termijn is echter geen sanctie bepaald. Het verslag betreffende het maatschappelijk onderzoek wordt eveneens bezorgd aan het openbaar ministerie, waaraan overigens door de rechtbank ook

⁷² Dit zou een origineel attest moeten zijn dat wordt overhandigd door het voorbereidingscentrum. Indien immers een origineel en geen kopie wordt overhandigd, zal de Vlaamse Centrale Autoriteit weten dat een nieuwe adoptieprocedure is opgestart. Het attest van voorbereiding blijft immers onbeperkt geldig. Enkel indien originele attesten worden aanvaard, zullen de voorbereidingscentra die dergelijke attesten moeten uitreiken, de Vlaamse Centrale Autoriteit ervan kunnen verwittigen dat een nieuwe adoptieprocedure is aangevat.

⁷³ Hierbij valt op te merken dat de wetgeving kennelijk niet voorziet in een oproeping van de partijen ter zitting waarop over het bevelen van het maatschappelijk onderzoek wordt gehandeld.

⁷⁴ Het vonnis waarbij het maatschappelijk onderzoek wordt bevolen, wordt overeenkomstig art. 792 Ger.W. ter kennis gebracht van de partijen. Vanuit de federale centrale autoriteit wordt gevraagd dat dit vonnis ook per fax aan hen zou worden meegedeeld.

⁷⁵ Overeenkomstig art. 24bis van de wet van 24 april 2003, zoals ingevoegd door de Programmwet van 27 december 2004, volstaat het maatschappelijk onderzoek dat werd aangevat vóór de inwerkingtreding van deze wet om te oordelen over de geschiktheid om te adopteren of geadopteerd te worden indien het werd gevoerd op grond van de in de Gemeenschappen geldende regels. De wet van 6 december 2005 voorziet evenwel in een nieuw art. 24bis dat bepaalt dat de adoptant die een attest heeft verkregen van de diensten van de bevoegde Gemeenschap waarin bevestigd wordt dat hij de voorbereiding heeft gevolgd en dat hij het voorwerp is geweest van een gunstig maatschappelijk onderzoek dat werd beëindigd voor de inwerkingtreding van de wet, op grond van de in de Gemeenschappen geldende regels, geacht wordt geschikt te zijn om te adopteren. Verder is bepaald dat dit attest geldig zal zijn gedurende drie jaar en slechts mag worden aangewend voor een enkele adoptieprocedure van één of meer kinderen.

verzoeken kunnen worden gericht om bepaalde inlichtingen te verkrijgen.⁷⁶

541. Binnen drie dagen na neerlegging van het verslag van het maatschappelijk onderzoek ter griffie worden de kandidaat-adoptanten opgeroepen bij gerechtsbrief teneinde kennis te nemen van het verslag; daarvoor beschikken zij zelf over een termijn van vijftien dagen. Deze gerechtsbrief bevat tevens oproeping om voor de rechtbank in persoon te verschijnen binnen de maand die volgt op het verstrijken van deze termijn van vijftien dagen.⁷⁷ Op dat moment kunnen de kandidaten eventuele opmerkingen met betrekking tot het verslag formuleren.⁷⁸ Daarna dient de jeugdrechtbank zich in een met redenen omkleed vonnis uit te spreken over de geschiktheid van de adoptant of adoptanten om tot interlandelijke adoptie over te gaan. Is dit vonnis positief, dan moet tevens opgave worden gedaan van het aantal kinderen dat men kan adopteren alsook van de eventuele beperkingen in de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten. Met deze beperkingen kan de rechtbank de geschiktheid wat “sturen”, door bv. de zorg voor gehandicapte kinderen uit te sluiten.⁷⁹ Daarnaast is ook bepaald dat dit vonnis van geschiktheid slechts mag worden gehanteerd in een enkele procedure tot adoptie van een of meer kinderen en dat het vonnis een geldigheidsduur van drie jaar na het uitspreken ervan heeft.⁸⁰ Uit deze wettelijke voorwaarden volgt dat de kandidaat-adoptanten reeds vooraf moeten aangeven of zij een of meerdere kinderen tegelijk willen adopteren.

542. Zijn de kandidaten volgens de jeugdrechtbank geschikt om te adopteren, dan wordt door het openbaar ministerie een verslag opgemaakt binnen twee maanden na uitspraak van de jeugdrechter over de geschiktheid. De bedoeling van dat verslag ligt erin aan de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind voldoende gegevens te verstrekken met betrekking tot de persoon van de kandidaat-adoptanten, zodat deze overheid voor ieder kind voor wie interlandelijke adoptie nodig is, de persoon of de personen kan aanwijzen die het kind de meest geschikte omgeving en de beste waarborgen bieden voor een goede integratie. Tevens bevat het verslag gegevens over de identiteit, wettelijke bekwaamheid, persoonlijke achtergrond, gezinssituatie en gezondheidstoestand, sociaal milieu, levensbeschouwelijke overtuiging, beweegredenen en geschiktheid

⁷⁶ Art. 1231-29 Ger.W.

⁷⁷ Art. 1231-30 Ger.W.

⁷⁸ Memorie van Toelichting, 89.

⁷⁹ Memorie van Toelichting, 89.

⁸⁰ Art. 1231-31 Ger.W.

om een interlandelijke adoptie aan te gaan, alsook over de kinderen waarvoor de kandidaat-adoptanten de zorg op zich zouden kunnen nemen.⁸¹ De verplichting om dergelijk verslag op te maken vloeit voort uit artikel 15.1 van het Adoptieverdrag.⁸² Het begrip “*omtrent de kinderen waarvoor de kandidaat-adoptanten de zorg op zich zouden kunnen nemen*” vloeit voort uit de gedachte dat het wenselijk is zich te vergewissen van de voorkeur van de kandidaat-adoptiefhouders, als bijkomende garantie voor het welslagen van de adoptie, met dien verstande dat de voorkeur in algemene termen moet zijn gesteld, bijvoorbeeld de leeftijd, godsdienst of bijzondere behoeften van het kind, overeenkomstig de geschiktheid en ervaring van de kandidaat-adoptiefouders, maar geen verband mag houden met de persoonlijke kenmerken van het desbetreffende kind.⁸³

543. Binnen drie dagen nadat dit verslag ter griffie werd neergelegd, wordt door de griffier een afschrift ervan evenals een afschrift van het vonnis overgemaakt aan de federale centrale autoriteit. De kandidaat-adoptanten worden van deze handelingen in kennis gesteld⁸⁴, doch zij beschikken zelf niet over het verslag dat door het openbaar ministerie werd opgemaakt.⁸⁵ Op haar beurt zal de federale centrale autoriteit dan het vonnis en het verslag dat het openbaar ministerie heeft opgemaakt, onverwijld overmaken aan de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap.⁸⁶

544. Uit bovenstaande omschrijving van de procedure tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren, blijkt dat deze procedure als het ware op zichzelf staat en van de jeugdrechtbank een beoordeling *in abstracto* vergt. Vermits het bekomen van dit vonnis primordiaal is opdat verdere stappen in de adoptieprocedure kunnen worden gezet – zo onder meer met het oog op de zogenaamde *matching* – kan geen uitspraak worden gedaan over de *concrete* mogelijkheid of geschiktheid om een *specifiek* kind – dat per hypothese reeds gekend is – te adopteren. Dit lijkt ons geen eenvoudige beoordeling te zijn. Het spreekt immers voor zich dat een beoordeling van de geschiktheid om te adopteren kan verschillen naar gelang men al dan niet een specifiek kind – met eventueel een bepaalde handicap of een bijzonder kenmerk – voor ogen heeft. Weliswaar kan men door het aangeven van bepaalde beperkingen in de geschiktheid om te

⁸¹ Art. 1231-32 Ger.W.

⁸² Het zou – volgens de opstellers van het Adoptieverdrag – in die verdragsbepaling gaan om een niet-limitatieve opsomming. Zie: G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nr. 298.

⁸³ Zie: G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nr. 297.

⁸⁴ Art. 1231-33 Ger.W.

⁸⁵ Memorie van Toelichting, 91.

⁸⁶ Art. 361-2 B.W.

adopteren, waarvan daarnet sprake, dit abstracte oordeel enigszins concretiseren. Doch ook dán blijft het een oordeel waar een specifiek kind dat voor adoptie in aanmerking komt, niet bij betrokken kan worden. Precies om deze reden heeft men uiteindelijk – na opmerkingen van de Raad van State⁸⁷ en de Hoge Raad voor Justitie⁸⁸ – geoordeeld deze voorafgaande en aparte procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren, niet te behouden in het kader van de adoptie van intern recht.⁸⁹ Aangezien evenwel het Haagse Adoptieverdrag voor de interlandelijke adopties vereist dat enerzijds de autoriteiten uit het land van herkomst de adopteerbaarheid van het kind beoordelen en anderzijds de autoriteiten uit het land van ontvangst de geschiktheid om te adopteren van de kandidaat-adoptanten – en het dus gaat om twee onderscheiden oordelen van verschillende instanties – bleef deze aparte procedure tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren behouden voor de interlandelijke adopties. Bij het Adoptieverdrag gaat het immers om een samenwerking waarbij de verantwoordelijkheden precies verdeeld worden. Wat de interlandelijke adopties betreft, kon men daar dan niet omheen.

2. De eigenlijke overbrenging van het kind naar België

545. Met het oog op de zogenaamde *matching* die gebeurt onder de verantwoordelijkheid van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind, moeten het verslag en het vonnis over de geschiktheid door de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap overgemaakt worden aan de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind. Dit is de eerste van vijf voorwaarden die dienen te zijn vervuld opdat een kind naar België kan worden overgebracht met het oog op een adoptie en opdat een adoptie zou kunnen worden uitgesproken.⁹⁰ Men moet hierbij voor ogen houden dat de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst de volle vrijheid blijft behouden om te weigeren de procedure verder te zetten en een kind niet aan de kandidaat-adoptanten toe te vertrouwen, zelfs indien deze geschikt zijn bevonden te adopteren en de centrale autoriteit van de Staat van herkomst daarvan in kennis werd gesteld.⁹¹

⁸⁷ *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 50-1366/001, 147-148.

⁸⁸ *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 50-1366/004, 4-5.

⁸⁹ Bij een adoptie naar intern recht dienen de kandidaat-adoptanten weliswaar ook geschikt en bekwaam bevonden te worden om te adopteren maar het oordeel dat deze voorwaarden zijn vervuld, gebeurt bij het oordeel of de adoptie zelf kan worden uitgesproken. Zie: art. 1231-13 Ger.W.

⁹⁰ *Cf.* art. 361-3, 1°, B.W.

⁹¹ *Cf.* Memorie van Toelichting, 53-54.

546. Een tweede voorwaarde vooraleer een kind naar België kan worden overgebracht, houdt in dat de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap bepaalde documenten moet hebben ontvangen van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind, met name een verslag dat gegevens bevat over de identiteit van het kind⁹², zijn adopteerbaarheid, zijn persoonlijke achtergrond, zijn gezinssituatie, zijn medisch verleden en dat van zijn familie, zijn sociaal milieu en de levensbeschouwelijke opvattingen ervan, alsmede zijn bijzondere behoeften.⁹³ De centrale autoriteit van de Gemeenschap moet bovendien ook de andere voor de adoptie vereiste stukken hebben ontvangen van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind.⁹⁴ Verder wordt nog vereist dat de adoptant of adoptanten er schriftelijk mee hebben ingestemd het kind met het oog op zijn adoptie ten laste te nemen, dat het bewijs werd geleverd dat de wet het kind toelaat of zal toelaten België binnen te komen en er permanent te verblijven en dat de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap en de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind schriftelijk hun goedkeuring hebben gehecht aan de beslissing om het aan de adoptant of adoptanten toe te vertrouwen.⁹⁵ Het gaat om voorwaarden die zijn afgeleid uit artikel 17 van het Adoptieverdrag. Bovendien wordt ook in artikel 19.1 van het Adoptieverdrag verduidelijkt dat de overbrenging van het kind naar de Staat van opvang slechts mag plaatsvinden indien aan de vereisten van artikel 17 voldaan is.

547. Met de andere voor de adoptie vereiste stukken waarvan sprake in artikel 363-3, 2°, b, B.W. bedoelt men een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte van het kind, van de akte houdende toestemming van het kind in de adoptie wanneer deze vereist is, van de akte van toestemming van de andere personen⁹⁶, instellingen en autoriteiten van wie de toestemming tot de adoptie is vereist; een nationaliteitsbewijs en een attest waaruit de gewone verblijfplaats van het kind blijkt; een attest

⁹² Er wordt niet vereist dat dit verslag ook de identiteit van de ouders van het kind zou bevatten; art. 16, tweede alinea van het Adoptieverdrag bepaalt immers dat de centrale autoriteit van het land van herkomst de identiteit van de vader en moeder van het kind niet vermeldt in het verslag indien deze identiteit in de Staat van herkomst niet mag worden bekendgemaakt. Dit was bv. het geval voor Sri Lanka, aldus: J.H.A. VAN LOON, "Het Haagse verdrag van 29 mei 1993", *l.c.*, 94. De Belgische wetgever kon dit dan ook niet vereisen; toch zal zo een land overeenkomstig art. 30 van het Adoptieverdrag wel verplicht zijn gegevens over de identiteit van de ouders van het kind te bewaren.

⁹³ Art. 361-3, 2°, a), B.W.

⁹⁴ Art. 361-3, 2°, b), B.W.

⁹⁵ Art. 361-3, 3°, 4° en 5°, B.W.

⁹⁶ Dienaangaande kan gewezen worden op het feit dat in bepaalde landen die traditioneel als land van herkomst fungeren, DNA-tests worden opgelegd aan moeder en baby om onregelmatigheden ter zake de vereiste toestemming te vermijden. Zie: *Report and Conclusions*, nr. 33.

waarbij de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind verklaart dat het kind adopteerbaar is, dat na de mogelijkheden tot plaatsing van het kind in de Staat van herkomst behoorlijk te hebben onderzocht, vaststelt dat de interlandelijke adoptie beantwoordt aan het hoger belang van het kind en de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, en dat vaststelt en motiveert waarom de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de adoptant of de adoptanten, eveneens aan het belang en deze eerbied beantwoordt. Tevens dient dit attest van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst vast te stellen dat de vereiste toestemmingen voor de adoptie vrij zijn gegeven en dat de nodige raadgevingen werden verleend aan de betrokkenen die toestemming dienden te verlenen.⁹⁷ Eveneens is vereist dat de bevoegde autoriteit uit het land van herkomst van het kind in dat attest verklaart dat de toestemmingen van de moeder en de vader, indien deze vereist zijn, gegeven werden na de geboorte van het kind⁹⁸ en bevestigt dat het kind, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit, de nodige raadgevingen heeft ontvangen en dat het behoorlijk is ingelicht over de gevolgen van de adoptie en van zijn toestemming indien deze vereist is, en dat zijn wensen en mening in aanmerking zijn genomen.⁹⁹

548. De reeds vermelde wet van 6 december 2005 strekte er onder meer ook toe een artikel 361-5 in het B.W. in te voegen. Deze aanvulling beoogt het mogelijk te maken kinderen te adopteren van wie het land van herkomst noch de adoptie, noch de plaatsing met het oog op adoptie kent, in welk geval aan bepaalde voorwaarden van artikel 361-3 niet voldaan kan worden.¹⁰⁰ Het gaat om een specifieke regeling die beperkt is tot gevallen waarin het toepasselijke recht van de staat van herkomst geen adoptie kent noch een plaatsing met het oog op adoptie, zoals de islamitische landen en die bovendien enkel toepassing zal kunnen vinden indien het gaat om verlaten kinderen of wezen. Vermits in dergelijke gevallen niet voldaan kan worden aan bepaalde voorwaarden van de artikelen 361-3 en 361-4 B.W., waarin de voorwaarden worden geformuleerd die dienen te zijn vervuld opdat een kind naar België zou kunnen worden overgebracht¹⁰¹, werd voorzien in deze nieuwe bepalingen. Aldus zal, ingeval het recht van de

⁹⁷ Art. 361-4, 3°, d) en e) B.W.

⁹⁸ Art. 361-4, 3°, f) B.W. Deze regel vloeit voort uit art. 4, c), 4° van het Adoptieverdrag, dat echter slechts bepaalt dat de toestemming van de moeder van het kind, indien deze vereist is, eerst na de geboorte van het kind is gegeven.

⁹⁹ Art. 361-4, 3°, g), B.W.

¹⁰⁰ *Parl. St.* Kamer 2005-06, doc 51 2021/003, p.7 e.v.

¹⁰¹ Men denke bv. aan het feit dat normaal een stuk moet worden overgemaakt dat bevestigt dat de toestemming van de vader en moeder van het kind, indien deze vereist zijn, gegeven werd na de geboorte van het kind. *Cf.* art. 361-4, f) B.W.

staat van herkomst van het kind de adoptie noch de plaatsing met het oog op adoptie kent, de overbrenging van dat kind naar België met het oog op adoptie slechts kunnen en de adoptie hier slechts kunnen worden uitgesproken indien vier voorwaarden zijn vervuld.¹⁰² In eerste instantie zal vereist zijn dat de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap een verslag heeft ontvangen van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind dat gegevens bevat over de identiteit van het kind, zijn persoonlijke achtergrond, zijn gezinssituatie, zijn medisch verleden en dat van zijn familie, zijn sociaal milieu en de levensbeschouwelijke opvattingen ervan, evenals zijn bijzondere behoeften. Verder moet de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap van de adoptant of adoptanten bepaalde stukken hebben ontvangen¹⁰³, moet die centrale autoriteit ook in het bezit zijn gesteld van het vonnis betreffende de geschiktheid en van het verslag dat het openbaar ministerie overeenkomstig artikel 1231-32 Ger.W. moet opmaken en moeten ten slotte de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap en de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind schriftelijk hun goedkeuring hebben gehecht aan de beslissing om het kind aan de adoptant of adoptanten toe te vertrouwen.

3. De eigenlijke adoptieprocedure na overbrenging van het kind naar België

549. Wat dan de eigenlijke adoptieprocedure betreft wanneer een kind met het oog daarop naar België is overgebracht, gelden daarvoor, behalve andersluidende bepaling, de procedureregels die ook adopties van intern

¹⁰² Art. 361-5 B.W. zoals het luidt ingevolge de wet van 6 december 2005.

¹⁰³ Het gaat meer bepaald om de volgende stukken: a) een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte van het kind; b) een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte houdende toestemming in zijn overbrenging naar het buitenland van het kind dat de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt en waarin wordt bevestigd dat deze toestemming vrij werd gegeven met inachtneming van de vereiste wettelijke vormen, dat zij niet tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie werd verkregen, en niet werd ingetrokken; c) hetzij een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van overlijden van de ouders, hetzij een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing van verlatenverklaring van het kind en een bewijs van het plaatsen onder de voogdij van de openbare overheid; d) een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst houdende totstandkoming van een vorm van voogdij over het kind door de adoptant of de adoptanten, alsmede een voor echt verklaarde vertaling van deze beslissing door een beëdigd vertaler; e) een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst tot machtiging van de overbrenging van het kind naar het buitenland om zich aldaar permanent te vestigen, alsmede een voor echt verklaarde vertaling van deze beslissing door een beëdigd vertaler; f) een bewijs dat de wet het kind toelaat of zal toelaten België binnen te komen en er permanent te verblijven; g) een bewijs van de nationaliteit van het kind en van zijn gewone verblijfplaats.

recht beheersen.¹⁰⁴ Wel geldt een bijzondere termijn vermits is bepaald dat het eenzijdige¹⁰⁵ verzoekschrift inzake adoptie bij de jeugdrechtbank wordt ingediend¹⁰⁶ binnen drie jaar na de datum van de vaststelling dat de adoptant of adoptanten bekwaam en geschikt zijn om een interlandelijke adoptie aan te gaan en binnen de zes maanden te rekenen van de aankomst van het kind in België.¹⁰⁷ De termijn van drie jaar is ingegeven door de idee dat de beslissing inzake de geschiktheid van de adoptanten een momentopname is en dus bijgevolg tijdelijk van aard is; de termijn van zes maanden is ingegeven door de zorg om de continuïteit in de adoptieprocedure te verzekeren.¹⁰⁸

550. Tenzij de rechtbank in het bezit werd gesteld van deze stukken, vraagt zij onverwijld aan de federale centrale autoriteit de stukken waaruit blijkt dat de kandidaat-adoptanten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren en dat het kind adopteerbaar is, de respectieve verslagen inzake het kind en de adoptanten alsmede het stuk waaruit blijkt dat de bevoegde centrale autoriteit van de Staat van herkomst van het kind van oordeel was dat de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de kandidaat-adoptanten overeenkomt met het belang van het kind.¹⁰⁹ In tegenstelling tot de adoptieprocedure naar intern recht, is niet vereist dat de procureur des Konings de adviezen van de in artikel 1231-5 Ger.W. bedoelde personen inwint.¹¹⁰ Het gaat meer bepaald om het advies van onder meer de vader en de moeder van de geadopteerde en van eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is en die geweigerd heeft die te geven.¹¹¹ Het feit dat het advies van deze personen in het kader van de interlandelijke adoptieprocedure niet moet worden ingewonnen, is logisch aangezien bij de interlandelijke adoptieprocedure een en ander reeds gebeurd zal zijn in de andere Staat. Opdat deze adviezen niet zouden moeten worden ingewonnen, is vereist dat de procedurele voorwaarden uit het Burgerlijk

¹⁰⁴ Art. 1231-40 Ger.W.

¹⁰⁵ Bij art. 246 van de Programmawet van 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004) werd bepaald dat het om een eenzijdig verzoekschrift ging in plaats van een verzoekschrift op tegenspraak, zoals in de oorspronkelijke wettekst was bepaald.

¹⁰⁶ Hierbij valt op te merken dat deze eigenlijke adoptieprocedure een nieuwe procedure veronderstelt, zodat opnieuw, m.a.w. net zoals bij het eenzijdige verzoekschrift houdende verzoek tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren, de nodige stukken moeten worden gevoegd en rolrechten zullen moeten worden betaald. Het gaat niet om een voortzetting van de eerste procedure tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren.

¹⁰⁷ Art. 1231-41 Ger.W.

¹⁰⁸ Memorie van Toelichting, 93.

¹⁰⁹ Zie art. 1231-42 Ger.W. Cf. Memorie van Toelichting, 93.

¹¹⁰ Art. 1231-43 Ger.W.

¹¹¹ Art. 245 van de Programmawet van 27 december 2004 heeft de voorwaarde dat ook toestemming van de grootouders nodig is, doen vervallen.

Wetboek en uit het Haagse Adoptieverdrag zijn vervuld.¹¹² Bovendien zal het in de praktijk vaak ook onmogelijk zijn om deze adviezen in te winnen indien deze personen zich bv. in het land van oorsprong van het kind bevinden.¹¹³

551. Ten slotte is óók uitdrukkelijk bepaald dat – in afwijking van de interne adoptieprocedure – geen maatschappelijk onderzoek meer nodig is¹¹⁴; het oordeel over de geschiktheid om te adopteren dan wel over de adopteerbaarheid en de bijkomende onderzoeken zijn reeds verricht hetzij in België hetzij in de andere Staat. Voor het overige geldt verder de procedure van het interne recht.

D. De adoptie van een kind met gewone verblijfplaats in België door (een) adoptant(en) met gewone verblijfplaats in een andere Staat

552. Opdat een kind met gewone verblijfplaats in België door adoptanten uit het buitenland zou kunnen worden geadopteerd, is vereist dat uit een procedure blijkt dat het kind adopteerbaar is. Daartoe is bepaald dat door het openbaar ministerie een verzoek wordt ingediend bij de jeugdrechtbank, en dit op vraag van de federale centrale autoriteit, nadat deze van de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap op de hoogte gebracht is van een adoptiewens en gegevens bekomen heeft over een kind dat in aanmerking komt voor adoptie.¹¹⁵ Deze procedure zal enkel worden geïnitieerd indien personen die in het buitenland verblijven, uiting hebben gegeven aan een wens om een op dat tijdstip nog niet geïdentificeerd kind te adopteren dat in België verblijft.¹¹⁶ Het kind zal in deze procedure worden vertegenwoordigd door een voogd ad hoc. Opnieuw wordt door de rechtbank een maatschappelijk onderzoek bevolen dat nu inlichtingen moet verschaffen over de adopteerbaarheid van het kind, waarna, eens het maatschappelijk onderzoek werd neergelegd ter griffie, de oproeping volgt aan de vertegenwoordiger van het kind om binnen vijftien dagen kennis te nemen van het verslag en vervolgens binnen de maand na het verstrijken van laatste termijn in persoon voor de rechtbank te verschijnen.¹¹⁷ Blijkt uit het vonnis dat het kind adopteerbaar is, dan zal het openbaar ministerie

¹¹² Met name van art. 361-3 (wat betreft de overbrenging van een kind naar België met het oog op de adoptie) en 362-2 B.W. (wat betreft de adoptie van een kind dat zijn gewone verblijfplaats heeft in België en wordt geadopteerd door een persoon of personen die hun gewone verblijfplaats in een andere Staat hebben).

¹¹³ Cf. Memorie van Toelichting, 94.

¹¹⁴ Art. 1231-45 Ger.W.

¹¹⁵ Art. 1231-34 Ger. W.

¹¹⁶ Memorie van Toelichting, 56-57.

¹¹⁷ Art. 1231-36 Ger.W.

opnieuw – naar analogie met het verslag betreffende de geschiktheid om te adopteren van artikel 1231-32 Ger.W. – een verslag moeten opstellen, zodat de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang over voldoende gegevens beschikt met betrekking tot het kind om haar de mogelijkheid te bieden de persoon of de personen aan te wijzen die het kind, rekening houdend met zijn specifieke noden, de meest geschikte omgeving en de beste waarborgen voor een goede integratie kunnen bieden.¹¹⁸ Dit verslag zal ook dienen om een correcte *matching* mogelijk te maken.

553. In navolging van artikel 4 van het Haagse Adoptieverdrag kan een adoptie van een kind dat zijn gewone verblijfplaats in België heeft door een persoon of personen die hun gewone verblijfplaats in een andere Staat hebben, slechts plaatsvinden indien de jeugdrechtbank vaststelt dat bepaalde waarborgen zijn vervuld met betrekking tot de wenselijkheid van een interlandelijke adoptie en de onderbrenging van een kind bij de personen die het wensen te adopteren, alsook met betrekking tot de omstandigheden waarin de toestemmingen zijn gegeven en de regelmatigheid ervan.¹¹⁹ Bovendien is voor het totstandkomen van de adoptie ook vereist dat bepaalde documenten – waaronder uiteraard het verslag bedoeld in artikel 1231-38 Ger.W. – worden overgezonden tussen de verschillende centrale autoriteiten.¹²⁰ Voor het totstandkomen van de adoptie is eveneens vereist dat de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschappen op grond van de verslagen betreffende de adoptant of adoptanten en betreffende het kind heeft vastgesteld dat de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de adoptant of adoptanten, beantwoordt aan het hoger belang van het kind en aan de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen. Daarbij zal rekening gehouden worden met de omstandigheden van de opvoeding van het kind en met zijn etnische, godsdienstige, levensbeschouwelijke en culturele achtergrond.¹²¹ Met dit laatste geeft men uitwerking aan artikel 16, 1, b) van het Adoptieverdrag door te vermijden dat een te grote breuk zou ontstaan tussen het oorspronkelijke milieu van het kind en dat van opvang. Voor een pasgeborene zal de bepaling daarom minder betekenis hebben.¹²²

554. Ten slotte wordt bevestigd dat de beslissing om een kind dat in België zijn gewone verblijfplaats heeft, toe te vertrouwen aan een adoptant of aan adoptanten die hun gewone verblijfplaats hebben in een andere Staat,

¹¹⁸ Art. 1231-38 Ger.W.

¹¹⁹ Cf. Memorie van Toelichting, 57.

¹²⁰ Art. 362-3 B.W.

¹²¹ Art. 362-3, 3°, B.W.

¹²² Cf. Memorie van Toelichting, 58.

slechts kan genomen worden indien de daarnet aangehaalde vaststellingen door de jeugdrechtbank zijn verricht en indien de vereiste documenten zijn overgezonden tussen de diverse centrale autoriteiten én indien bepaalde bijkomende waarborgen zijn vervuld, waaronder de schriftelijke bevestiging van de Staat van opvang dat de adoptanten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren, dat het kind het grondgebied van die Staat mag binnenkomen en daar permanent mag verblijven, dat de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap zich ervan heeft vergewist dat de adoptanten ermee hebben ingestemd dat kind te adopteren en de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang dit voornemen om te adopteren schriftelijk heeft goedgekeurd en deze autoriteiten schriftelijk hebben aanvaard dat de adoptieprocedure wordt voortgezet.¹²³ Het gaat om bijkomende voorwaarden die op vergelijkbare wijze bestaan voor de overbrenging van een kind naar België en die geput zijn uit artikel 17 van het Adoptieverdrag.¹²⁴ Het parallellisme is uiteraard treffend.

E. Beschermingsmaatregelen

555. Gelet op de strenge waarborgen die in de wet zijn ingebouwd vooreer een kind van zijn land van oorsprong naar het land van ontvangst kan worden overgebracht, is het niet méér dan logisch dat ook een aantal beschermingsmaatregelen werden gecreëerd die zullen gelden ongeacht of een kind vanuit een derde Staat naar België wordt overgebracht, dan wel van ons land naar het buitenland overgebracht wordt. Het gaat onder meer om een verbod voor de adoptant of de adoptanten en de bloedverwanten van het kind of enige andere persoon die het onder zijn bewaring heeft of van wie de toestemming in de adoptie vereist is, met elkaar in contact te treden zolang een aantal van de hierboven aangehaalde voorwaarden niet zijn vervuld. Het betreft onder meer de vaststelling van de geschiktheid om te adopteren en de schriftelijke instemming met de adoptie. Indien adoptie plaatsvindt tussen leden van eenzelfde familie, gelden deze beschermingsmaatregelen wel niet.¹²⁵ Het gaat dus om het verbod van contact dat is afgeleid uit artikel 29 van het Adoptieverdrag en waarvan hierboven reeds sprake was.

556. Daarnaast rust ook op alle bij de adoptie betrokken autoriteiten de verplichting om de verdere procedure te schorsen indien wordt vastgesteld dat een van de bepalingen van het verdrag of van de wet niet is nageleefd

¹²³ Art. 362-4 B.W.

¹²⁴ Memorie van Toelichting, 59.

¹²⁵ Art. 363-1 B.W.

of kennelijk dreigt niet te worden nageleefd.¹²⁶ Met dit laatste wordt onder meer het geval bedoeld waarin een strafonderzoek loopt tegen een van de bij de adoptie betrokken partijen.¹²⁷ De verplichting om de verdere beslissing of handeling te schorsen zoals bepaald in artikel 363-2 B.W., gaat verder dan de overeenkomstige bepaling van artikel 33 van het Adoptieverdrag, waarop de bepaling van artikel 363-2 B.W. gebaseerd werd.¹²⁸ Artikel 33 van het Adoptieverdrag bepaalt immers dat een bevoegde autoriteit die vaststelt dat een van de bepalingen van het verdrag niet is nageleefd of kennelijk dreigt niet te worden nageleefd, de centrale autoriteit van haar Staat hiervan onmiddellijk in kennis dient te stellen en dat deze centrale autoriteit de verantwoordelijkheid heeft erop toe te zien dat passende maatregelen worden getroffen. Er is dus geen absolute verplichting tot schorsing van de verdere procedure. Niettemin heeft Australië wel reeds een beroep gedaan op het mechanisme van artikel 33 van het Adoptieverdrag ten aanzien van Roemenië toen dat land bepaalde door het Adoptieverdrag ingebouwde waarborgen bleek te omzeilen.

557. Wordt evenwel vastgesteld dat de adoptant of een van de adoptanten bewust een bepaling van het verdrag of van de wet heeft overtreden of tijdens de adoptieprocedure bedrog heeft gepleegd, dan zal de jeugdrechtbank moeten weigeren de adoptie uit te spreken, tenzij behoorlijk vastgestelde redenen met betrekking tot de eerbied voor de rechten van het kind het tegenovergestelde vereisen.¹²⁹ Deze afwijking bestaat evenwel niet indien wordt vastgesteld dat aan het verzoek tot adoptie een ontvoering van, een verkoop van of een handel in kinderen is voorafgegaan of dat de adoptie erop gericht is de wetsbepalingen inzake de nationaliteit of betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, te omzeilen. In zulke gevallen zou de jeugdrechtbank immers als het ware een manifeste schending van bepalingen van openbare orde bekrachtigen, hetgeen niet enkel onaanvaardbaar is maar bovendien ook verondersteld kan worden niet ten goede te komen van de bij de adoptie betrokken kinderen. Ten slotte is ook voorzien in specifieke beschermingsmaatregelen indien de adoptie van een kind dient plaats te vinden na de overbrenging van het kind naar België en blijkt dat het verdere verblijf van het kind in het opvanggezin niet langer beantwoordt aan het hoger belang en de eerbied voor de fundamentele rechten van het kind¹³⁰; daarvan was hierboven reeds sprake.¹³¹

¹²⁶ Art. 363-2 B.W.

¹²⁷ Memorie van Toelichting, 60.

¹²⁸ Cf. Memorie van Toelichting, 60.

¹²⁹ Art. 363-3, eerste alinea, B.W.

¹³⁰ Art. 363-4 B.W.

¹³¹ Zie hierboven hoofdstuk III, § 2.

F. Rechtsmiddelen

558. Afdeling 5 van het in het Gerechtelijk Wetboek ingevoegde Hoofdstuk VIIIbis betreffende adoptie draagt de titel “*Beroep*” en is van toepassing op alle vonnissen alvorens recht te doen en de eindvonnissen inzake zowel de binnenlandse adoptie als de interlandelijke adoptie en de herroeping van de gewone adoptie en herziening van de adoptie. Voor het hoger beroep, zelf in te stellen door middel van een verzoekschrift dat ingediend wordt op de griffie van het hof van beroep, geldt een termijn van één maand, te rekenen van de betekening van het vonnis bij gerechtsbrief.¹³² Daarmee wordt de kennisgeving bedoeld.¹³³ In voorkomend geval kan het hof van beroep het openbaar ministerie verzoeken bijkomende inlichtingen in te winnen en eveneens een nieuw maatschappelijk onderzoek bevelen, in welk geval dezelfde termijnen gelden als voor de procedure in eerste aanleg.¹³⁴ Aangezien er verder geen specifieke bepalingen inzake rechtsmiddelen zijn voorzien voor de interlandelijke adoptie, zullen de desbetreffende bepalingen uit de binnenlandse adoptie overeenkomstig van toepassing zijn (zie nrs. 480-489).¹³⁵ Nu daar, wat de voorziening in cassatie betreft, enkel is bepaald dat het instellen van dit rechtsmiddel schorsende kracht heeft nu geen tenuitvoerlegging mogelijk is¹³⁶, moet voor het overige de gemeenrechtelijke regeling gelden.¹³⁷

§ 4. DE UITWERKING VAN BUITENLANDSE BESLISSINGEN INZAKE ADOPTIE IN BELGIË

A. Inleiding

559. De wet maakt in deze afdeling over de uitwerking van buitenlandse beslissingen inzake adoptie in België, vooreerst een onderscheid tussen de erkenning van adopties die beheerst worden door het Adoptieverdrag en de erkenning van adopties die niet beheerst worden door het Adoptieverdrag. Het spreekt voor zich dat deze regels betreffende de uitwerking van vreemde adopties in ons land en die het voorwerp uitmaken van afdeling 3 van hoofdstuk II van de wet van 24 april 2003, niet enkel

¹³² Art. 1231-53 en 1231-54 Ger.W.

¹³³ F. SWENNEN, *l.c.*, 449.

¹³⁴ Art. 1231-55 Ger.W.

¹³⁵ Zie immers: art. 1231-40 Ger.W., dat inhoudt dat, behoudens andersluidende bepaling, de procedurebepalingen voor de binnenlandse adoptie eveneens van toepassing zijn op de totstandkoming van de interlandelijke adoptie.

¹³⁶ Dit geldt ook voor het hoger beroep. Zie art. 1231-18 Ger.W.

¹³⁷ Vergelijk: F. SWENNEN, *l.c.*, 449.

toepassing zullen vinden indien de vraag naar de erkenning van een adoptie rijst kort na de vaststelling ervan, doch op ieder later ogenblik en dit ongeacht of het gaat om adopties in het buitenland door Belgen of om adopties waarop personen zich in ons land wensen te beroepen.¹³⁸

B. Adopties beheerst door het Adoptieverdrag

560. Wat betreft de adopties die beheerst worden door het Adoptieverdrag, is voorzien in een van rechtswege erkenning in ons land voor zover de adoptie door de bevoegde autoriteit van de Staat waar de adoptie heeft plaatsgevonden, in overeenstemming met het verdrag is verklaard. Deze van rechtswege erkenning vloeit voort uit artikel 23 van het Adoptieverdrag.¹³⁹ De overeenstemming met het verdrag dient te blijken uit een getuigschrift, waarvoor in de schoot van de Haagse Conferentie overigens een model werd voorgesteld.¹⁴⁰ Het getuigschrift vormt een vermoeden dat de adoptie in overeenstemming met het verdrag tot stand is gekomen.¹⁴¹ Zodra een schriftelijk bewijsstuk wordt voorgelegd, wordt de adoptie derhalve automatisch en van rechtswege erkend.¹⁴² De uitdrukking “*van rechtswege*” werd door de opstellers van het verdrag gehanteerd om te kennen te geven dat de erkenning automatisch geschiedt, dus zonder dat een erkennings-, uitvoerings- of registratieprocedure noodzakelijk is.¹⁴³

561. Nu beide betrokken landen volledige controle hebben op de adoptieprocedure en de toestemming van beide autoriteiten derhalve vereist is¹⁴⁴, is er geen reden om een erkenning van een adoptie die in overeenstemming met het verdrag heeft plaatsgevonden, te weigeren.¹⁴⁵ De erkenning van zo een adoptie kan slechts worden geweigerd wanneer de adoptie, rekening houdend met het hoger belang van het kind en met de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen,

¹³⁸ Cf. Memorie van Toelichting, 64.

¹³⁹ Indien een adoptie in België heeft plaatsgevonden, is het de Dienst Internationale Adoptie van de Federale Overheidsdienst Justitie die uitsluitend bevoegd is om de verklaring bedoeld in art. 23 af te leveren. Zie de door België afgelegde verklaring ten aanzien van art. 23.2 van het Adoptieverdrag: B.S. 6 juni 2005, alsook art. 1 van het MB van 24 augustus 2005 tot aanwijzing van de federale centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie, bedoeld in art. 360-1, 2° B.W., B.S. 29 augustus 2005.

¹⁴⁰ Memorie van Toelichting, 64.

¹⁴¹ N. MEYER-FABRE, *l.c.*, 286.

¹⁴² G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nr. 408.

¹⁴³ G. PARRA-ARANGUREN, *l.c.*, nr. 409.

¹⁴⁴ Cf. J.H.A. VAN LOON, “Anders denken over kinderrechten: de betekenis van de Haagse Verdragen over internationaal privaatrecht”, *T.J.K.* 2002, extra editie, (18) 20.

¹⁴⁵ K. JANSEGGERS, *l.c.*, 361; J.H.A. VAN LOON, “Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993”, *l.c.*, 92.

kennelijk strijdig is met de openbare orde.¹⁴⁶ Het gaat om de openbare-orde-exceptie zoals die voorkomt in artikel 24 van het Adoptieverdrag. Indien daarentegen een door het verdrag beheerste adoptie heeft plaatsgevonden in een andere Staat die door het verdrag is gebonden doch de voorwaarden van het verdrag niet werden nageleefd, kan deze in België niet worden erkend.¹⁴⁷ Men oordeelde immers dat het logisch is strenger op te treden in het geval waarin de voorwaarden van het verdrag niet werden nageleefd dan in het geval waarin een adoptie tot stand kwam in een land dat niet door het Adoptieverdrag is gebonden.¹⁴⁸

562. Om nu concreet een door het verdrag beheerste adoptie te laten erkennen, wordt in artikel 364-2 B.W. een onderscheid gemaakt tussen landen waarmee ons land een akkoord heeft gesloten betreffende de opheffing van grenscontroles ten aanzien van personen, en landen waarmee dergelijk akkoord niet bestaat. In het laatste geval dient de persoon die zich in ons land op een vreemde adoptie wenst te beroepen, de beslissing of akte houdende adoptie en het getuigschrift waaruit blijkt dat zij in overeenstemming is met het verdrag, over te leggen aan de Belgische diplomatieke of consulaire overheid of aan die van de Staat die de belangen van België behartigt, en dit vooraleer het kind naar België wordt gebracht.¹⁴⁹ Die overheid onderzoekt de authenticiteit van de stukken en bezorgt er kopie van aan de federale centrale autoriteit, die nagaat of de adoptie niet kennelijk strijdig is met de openbare orde. Zijn deze voorwaarden vervuld, dan kan een paspoort worden overhandigd op naam van het kind zo dit de Belgische nationaliteit heeft, of kan het machtiging worden verleend om in België te verblijven.¹⁵⁰

563. Gelet op het feit dat de adoptanten de vreemde adoptiebeslissing eerst dienen voor te leggen aan de diplomatieke of consulaire vertegenwoordigers van België, betekent dit in principe dat deze beslissing per diplomatieke koffer wordt opgestuurd naar de federale centrale autoriteit, zodat deze de beslissing kan gaan toetsen aan de openbare orde. Deze beslissing van de federale centrale autoriteit dient dan in beginsel opnieuw per diplomatieke koffer te worden overgemaakt aan de Belgische diplomatieke of consulaire vertegenwoordiger in het land van herkomst. Slechts nadat de Belgische ambassade of het Belgische consulaat aldus een gunstige

¹⁴⁶ Art. 364-1, eerste alinea, B.W.

¹⁴⁷ Art. 364-1, tweede alinea, B.W.

¹⁴⁸ Memorie van Toelichting, 65.

¹⁴⁹ De bijzondere commissie van 28 november – 1 december 2000 beklemtoonde overigens dat de ouders dit getuigschrift moesten hebben voor hun komst in het land om het kind met zich mee te nemen. Zie: *Report and Conclusions*, nr. 74.

¹⁵⁰ Art. 364-2, laatste alinea, B.W.

beslissing van de federale centrale autoriteit zal hebben ontvangen, zullen de adoptanten ook de nodige reisdocumenten voor het adoptiekind kunnen ontvangen en zullen zij met het kind naar België kunnen afreizen. Het feit dat deze documenten per diplomatieke koffer heen en weer tussen het land van herkomst en ons land moeten worden overgebracht, brengt met zich mee dat de adoptiefouders geruime tijd in het land van herkomst moeten wachten vooraleer met het kind naar België te kunnen afreizen. Om te vermijden dat de adoptiefouders moeten blijven wachten in het land van herkomst, is de praktische oplossing uitgewerkt dat de adoptanten de definitieve vreemde beslissing inzake adoptie faxen naar de federale centrale autoriteit op voorwaarde dat deze fax leesbaar is en het geen vrije adoptie betreft. Op die wijze kan een voorlopige erkenning bekomen worden door de federale centrale autoriteit en worden de bepalingen van de adoptiewetgeving nageleefd.¹⁵¹ In de andere gevallen worden de bedoelde stukken overgemaakt aan de centrale autoriteit, die zelf de authenticiteit van de stukken nagaat en een toetsing verricht aan de openbare orde.

C. Adopties die niet beheerst zijn door het Adoptieverdrag

564. Overeenkomstig artikel 365-1 B.W. kan een rechterlijke beslissing en openbare akte houdende totstandkoming van een adoptie in een andere Staat die niet door het Adoptieverdrag is gebonden, in België slechts worden erkend indien de adoptie tot stand is gekomen door de autoriteit die door het recht van die Staat als bevoegd wordt beschouwd, in overeenstemming met de geldende vormvereisten en procedures van die Staat, de beslissing houdende adoptie in die Staat als in kracht van gewijsde gegaan kan worden beschouwd én indien de artikelen 361-1 tot 361-4 in acht werden genomen wanneer het kind van zijn Staat van herkomst naar ons land werd, wordt of moet worden overgebracht, na adoptie in die Staat door een persoon of personen die op dat tijdstip hun gewone verblijfplaats in België hadden.¹⁵² Men verlangt dus eveneens dat uit een vonnis blijkt dat de adoptanten bekwaam en geschikt zijn om een interlandelijke adoptie aan te gaan en dat een aantal documenten worden overgemaakt, waaron-

¹⁵¹ Zie de tussenkomst van de vertegenwoordigster van de minister zoals weergegeven in het verslag Swennen over het Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie met betrekking tot de overgangsbepalingen, *Parl. St. Kamer* 2005-06, doc 51 2021/004, 5.

¹⁵² Art. 72 WIPR bepaalt dat, in afwijking van de bepalingen van het wetboek, een buitenlandse rechterlijke beslissing of authentieke akte houdende totstandkoming, omzetting, herroeping, herziening of vernietiging van een adoptie in België niet wordt erkend ingeval de bepalingen van art. 365-1 tot 366-3 B.W. niet werden in acht genomen en een beslissing bedoeld in art. 367-1 B.W. niet is geregistreerd overeenkomstig art. 367-2 B.W.

der de schriftelijke instemming van de adoptant of adoptanten om het kind met het oog op zijn adoptie ten laste te nemen en de geboorteakte van het kind. Op deze wijze wil men dus dezelfde garanties inbouwen als deze die zijn bepaald voor het totstandkomen van een adoptie in België met betrekking tot een kind dat zijn gewone verblijfplaats heeft in een Staat die wél door het Adoptieverdrag is gebonden. Ook dit weerspiegelt uiteraard de wil om de garanties uit het Adoptieverdrag van 29 mei 1993 in de mate van het mogelijke uit te breiden tot alle kinderen, ook deze uit landen die niet door het Adoptieverdrag zijn gebonden.¹⁵³

565. De erkenning van een adoptie totstandgekomen in een land dat niet door het verdrag is gebonden, wordt evenwel geweigerd indien bedrog werd gepleegd tijdens de procedure of indien de adoptie tot stand is gekomen met het oog op het ontduiken van de wet. In dat laatste geval kan van de regel van de niet-erkenning worden afgeweken indien behoorlijk vastgestelde redenen met betrekking tot de eerbied voor de rechten van het kind dit vereisen. Daaronder worden de rechten verstaan waarin wordt voorzien door de Belgische wetgeving of internationale instrumenten, en in het bijzonder het EVRM en het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de Rechten van het Kind. Indien een rechter op deze uitzondering van de niet-erkenning een beroep doet, moet hij in zijn vonnis uitdrukkelijk verwijzen naar deze verdragen en zijn vonnis in het bijzonder op dit punt motiveren.¹⁵⁴ Een afwijking op het principe van de niet-erkenning is evenwel niet mogelijk indien de adoptie, rekening houdend met het belang van het kind en met de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, kennelijk strijdig is met de openbare orde, indien een kind dat in België zijn gewone verblijfplaats heeft, naar het buitenland is overgebracht met miskenning van de artikelen 362-2 tot 362-4 B.W.¹⁵⁵ en indien de adoptie erop was gericht de wetgeving inzake nationaliteit of inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen te omzeilen.¹⁵⁶

566. Ook bij deze adopties wordt overigens een onderscheid gemaakt tussen kinderen die worden overgebracht uit landen waarmee België een overeenkomst betreffende de opheffing van de grenscontroles op personen

¹⁵³ Cf. Memorie van Toelichting, 66-67.

¹⁵⁴ Memorie van Toelichting, 67.

¹⁵⁵ Het gaat om de bepalingen betreffende de interlandelijke adoptie van een kind dat zijn gewone verblijfplaats heeft in België. Het gaat erom te verhinderen dat Belgen in het buitenland een adoptie zouden verkrijgen die zij in ons land niet zouden kunnen verkrijgen. Zie: Memorie van Toelichting, 67.

¹⁵⁶ Art. 365-2 B.W.

heeft gesloten en landen waarmee zulke overeenkomsten niet bestaan¹⁵⁷, zij het dat het aantal stukken dat zal moeten worden overhandigd om erkenning te bekomen, groter zal zijn.¹⁵⁸

D. Herziening en herroeping van adopties

567. Voor zover het gaat om de erkenning van buitenlandse beslissingen van herroeping en herziening van een adoptie¹⁵⁹, gelden bepaalde van de strengere voorwaarden die bestaan voor de erkenning van adopties die buiten het Adoptieverdrag om tot stand zijn gekomen, met name dat de beslissing genomen is door de autoriteit die door het recht van die Staat als bevoegd wordt beschouwd, conform de geldende vormvereisten en procedures in die Staat en de beslissing in die Staat als in kracht van gewijsde gegaan kan worden beschouwd. Ook hier geldt de mogelijkheid om de exceptie van internationaal privaatrechtelijke openbare orde in te roepen, maar moeten de bepalingen van de artikelen 361-1 tot 361-4 B.W. niet in acht zijn genomen, vermits deze laatste bepalingen enkel kunnen gelden voor de totstandkoming van een adoptie.¹⁶⁰ Zoals gezien, is de nietigverklaring van een adoptie in België niet mogelijk¹⁶¹; een erkenning van een beslissing tot nietigverklaring van een adoptie kan dan ook principieel niet, behoudens indien de vreemde beslissing tot nietigverklaring in werkelijkheid een beslissing van herroeping of herziening zou zijn.¹⁶²

E. De registratie

568. Nieuw is dat, indien voldaan is aan de voorwaarden voor de erkenning in België van een in een andere Staat gewezen beslissing houdende totstandkoming van een adoptie – doch ook voor een omzetting, herroeping of herziening van een adoptie – deze beslissing door de federale centrale autoriteit wordt geregistreerd en deze laatste de centrale autoriteiten van de Gemeenschappen daarvan in kennis stelt.¹⁶³ Met deze registratie wordt een concretisering van de erkenning bedoeld, niet een voorwaarde voor een erkenning; de bedoeling ligt erin het de adoptanten gemakkelijker te maken bij latere stappen, nu geen enkele autoriteit nog zal kunnen twijfelen aan de regelmatigheid van de adoptie die in het buitenland tot

¹⁵⁷ Art. 365-3 B.W.

¹⁵⁸ Zie de opsomming in art. 365-4 B.W.

¹⁵⁹ Art. 366-1 B.W.

¹⁶⁰ Cf. Memorie van Toelichting, 70.

¹⁶¹ Zie art. 359-6 B.W.

¹⁶² Cf. Art. 366-3 B.W.; Memorie van Toelichting, 70-71.

¹⁶³ Art. 367-2 B.W.

stand is gekomen, tenzij voor de rechtbank een betwisting inzake de erkenning van een adoptie aanhangig gemaakt zou zijn.¹⁶⁴ Gaat de federale centrale autoriteit bovendien over tot erkenning, dan bepaalt zij in haar beslissing eveneens uitdrukkelijk of de vreemde adoptie met een gewone dan wel met een volle adoptie overeenstemt.¹⁶⁵ Dit laatste werd gemotiveerd vanuit de overweging dat er veelal discussie bestaat over de vraag of een vreemde adoptie overeenstemt met een volle dan wel met een gewone adoptie. Het gevolg van deze registratie is in alle geval dat iedere geregistreerde beslissing, op eenvoudig vertoon van het bewijs van registratie, door iedere overheid of rechtsmacht zal worden erkend, alsook door iedere andere persoon.¹⁶⁶ De Programmawet van 27 december 2004 heeft ook voorzien in een beroepsprocedure bij de rechtbank van eerste aanleg te Brussel tegen de beslissing betreffende de registratie, nu de oorspronkelijke wet van 24 april 2003 daarin niet voorzag. Dit beroep kan gericht zijn tegen een beslissing tot niet-erkenning doch zou ook – in een eerder zeldzaam geval – gericht kunnen zijn tegen een beslissing tot erkenning.¹⁶⁷ Deze beroepsprocedure maakt thans het voorwerp uit van artikel 367-3 B.W. Het KB van 24 augustus 2005 heeft verder ook een aantal modaliteiten in verband met de registratie gepreciseerd. Aldus is onder meer bepaald dat binnen een termijn van drie werkdagen te rekenen vanaf de inschrijving van de buitenlandse beslissing in het register, de centrale autoriteit aan de verzoekers een bewijs van registratie afgeeft, volgens de modellen die in bijlage bij het KB van 24 augustus 2005 werden opgenomen.

§ 5. ADMINISTRATIEVE FORMALITEITEN

569. Definitieve uitspraken van adoptie worden door de griffier overgezonden naar de ambtenaar van de burgerlijke stand.¹⁶⁸ De ambtenaar van de burgerlijke stand is bevoegd om in zijn registers het beschikkende gedeelte over te schrijven van iedere in België gewezen beslissing van uitspraak, omzetting, herroeping of herziening van een adoptie, doch ook het beschikkende gedeelte van iedere vreemde beslissing inzake adoptie

¹⁶⁴ Cf. Memorie van Toelichting, 71.

¹⁶⁵ Art. 367-1, in fine, B.W.

¹⁶⁶ Art. 367-2, in fine, B.W.

¹⁶⁷ Bv. ingeval de vaststelling van de federale centrale autoriteit dat de vreemde adoptie met een gewone of volle adoptie overeenstemt, zou worden betwist.

¹⁶⁸ Art. 1231-19 Ger.W., dat ingevolge art. 1231-40 Ger.W. van toepassing is op de totstandkoming van de interlandelijke adoptie.

die in België erkend en geregistreerd is¹⁶⁹ en de geboorteakte van de geadopteerde wanneer de adoptie in België is uitgesproken of erkend. Vooral de mogelijkheid om ook het beschikkende gedeelte van vreemde beslissingen inzake adoptie die in ons land zijn erkend, over te schrijven in de registers van de burgerlijke stand, springt in het oog. Immers, vroeger was enkel een kantmelding van dergelijke beslissingen inzake staat van personen mogelijk¹⁷⁰; de mogelijkheid om tot overschrijving van het beschikkende gedeelte van vreemde beslissingen over te gaan, werd ingegeven door het feit dat deze beslissing meestal tot doel heeft nauwe banden tussen de geadopteerde en ons land tot stand te brengen, derwijze dat het wenselijk werd geacht daarvan een spoor te bewaren in de registers van de burgerlijke stand.¹⁷¹ Naar verluidt doet deze bepaling wel twijfels rijzen bij de ambtenaren van de burgerlijke stand, gelet op de informatisering van de administratie van de burgerlijke stand.

570. Verder kan hier gewezen worden op de bepaling van artikel 368-6 B.W., dat aan de bevoegde autoriteiten de opdracht verleent om te zorgen voor de bewaring van de gegevens waarover zij beschikken in verband met de herkomst van de geadopteerde en te waarborgen dat de geadopteerde of zijn vertegenwoordiger de toegang tot die gegevens hebben in de mate waarin dit door de Belgische wet is toegestaan. De gegevens waarover het hier gaat, zullen in hoofdzaak deze zijn die vervat liggen in het in artikel 361-3, 2°, B.W. bedoelde verslag betreffende het kind dat door de Staat van herkomst dient te worden overgemaakt.¹⁷² Dit artikel is een uitvloeisel van artikel 30 van het Adoptieverdrag, dat aan de bevoegde autoriteiten van iedere verdragsluitende Staat de verplichting oplegt zorg te dragen voor de bewaring van gegevens over de afkomst van het kind en tevens de verplichting oplegt te bewerkstelligen dat, voor zover de wetgeving van die Staat het toelaat, het kind of zijn vertegenwoordiger, onder passende begeleiding¹⁷³, toegang heeft tot die gegevens.

¹⁶⁹ Zonder dat er evenwel een verplichting bestaat tot overschrijving van het beschikkende gedeelte van een vreemde beslissing. Er zij hier opgemerkt dat – gelet op het feit dat de registratie, zoals hierboven gesteld, tot gevolg heeft dat de geregistreerde beslissing door iedere overheid of rechtsmacht zal worden erkend – de ambtenaar van de burgerlijke stand er niet meer toe gehouden is de geldigheid van de vreemde adoptieakte te onderzoeken zoals bepaald in art. 31 WIPR.

¹⁷⁰ Cf. G. VAN HECKE en K. LENAERTS, “Internationaal privaatrecht”, in *A.P.R.*, Brussel, Story-Scientia, 1989, nr. 146.

¹⁷¹ Memorie van Toelichting, 72.

¹⁷² Cf. Memorie van Toelichting, 74.

¹⁷³ Met de passende begeleiding zoals bedoeld in art. 30 van het Adoptieverdrag wordt bedoeld dat de schade voor het kind op affectief vlak of op enige andere wijze zo veel mogelijk moet worden voorkomen. Zie: G. PARRA-ARANGUREN, *L.c.*, nr. 518.

HOOFDSTUK IV. BESLUIT

571. Het werkstuk dat met de wet van 24 april 2003 voorligt, is ongetwijfeld bijzonder complex. Er werd reeds op gewezen dat de bijzonder talrijke formaliteiten die moeten worden vervuld vooraleer een interlandelijke adoptie kan plaatsvinden, een bijzondere inspanning vereisen van de kandidaat-adoptiefouders.¹⁷⁴ In die optiek is de beslissing om voor het interne adoptierecht af te zien van de aparte procedure voor de jeugdrechtsbank tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren – en die aanvankelijk was voorzien – ongetwijfeld een goede zaak geweest. Gezien de eisen die gesteld worden door het Haagse Adoptieverdrag, kon dit evenwel niet voor interlandelijke adopties. Meer in het algemeen is de complexiteit van de nieuwe wetgeving in aanzienlijke mate het gevolg van de complexiteit van het Haagse Adoptieverdrag zelf.¹⁷⁵

572. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de regels uit de nieuwe wetgeving in nauwe samenhang moeten worden gelezen met de inzake adoptie toepasselijke regels uit het WIPR.¹⁷⁶ Dit geldt bv. voor de voorwaarden tot maar ook voor de vaststelling van bepaalde gevolgen van een adoptie waarvoor – eens vastgesteld aan de hand van de verwijzingsregels dat deze door Belgisch recht worden beheerst¹⁷⁷ – zal moeten worden gekeken naar het luik van de wet van 24 april 2003 met betrekking tot het interne adoptierecht. Er valt hierbij nog op te merken dat het Adoptieverdrag ter zake de gevolgen van de erkenning van een adoptie een aantal minimumregels bevat. Zo is in artikel 26 van het verdrag bepaald dat de erkenning van de adoptie de erkenning meebrengt van de familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn adoptiefouders, het ouderlijk gezag van de

¹⁷⁴ Zie: A.C. VAN GYSEL, in A.C. VAN GYSEL e.a., “Chronique de législation. Droit privé belge (1er janvier – 30 juin 2003)”, *J.T.* 2003, (773) 774-775.

¹⁷⁵ Cf. M. VERWILGHEN, “Le renouveau de l’adoption internationale”, in M. VERWILGHEN en R. DE VALKENNEER (eds.), *Relations familiales internationales*, Brussel, Bruylant, 1993, (133) 172.

¹⁷⁶ Er zij hier nog aan herinnerd dat het WIPR op 1 oktober 2004 in werking getreden is met uitzondering van de bepalingen van het wetboek in verband met adoptie. Overeenkomstig art. 140, tweede alinea WIPR treden de bepalingen uit het WIPR inzake adoptie maar ten vroegste in werking op de dag van de inwerkingtreding van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie. Op deze wijze werd overeenstemming tussen de inwerkingtreding van de federale adoptiewet en de desbetreffende bepalingen inzake adoptie uit het WIPR bereikt.

¹⁷⁷ Zie ook art. 70 WIPR, dat bepaalt dat het recht toepasselijk op de voorwaarden voor de totstandkoming van de adoptie, de aard van de door de adoptie geschapen band bepaalt en of de geadopteerde ophoudt lid te zijn van zijn oorspronkelijke familie.

adoptiefouders over het kind en de verbreking van de voordien bestaande familierechtelijke betrekking tussen het kind en zijn moeder en vader, indien de adoptie dit gevolg heeft in de verdragsluitende staat waar zij plaatsvond.¹⁷⁸ Ook dit noodgewongen samenlezen van verschillende wettelijke bepalingen verhoogt ongetwijfeld de complexiteit van de materie, doch dit blijkt onvermijdelijk wanneer men ten eerste uitvoering wil verlenen aan het Haagse Adoptieverdrag van 29 mei 1993, ten tweede bepaalde waarborgen uit het Adoptieverdrag ook uitbreidt tot interlandelijke adopties die niet door het Adoptieverdrag worden beheerst en ten slotte de Belgische conflictenregels wil codificeren in één wetboek.

573. Niettemin lijdt het geen twijfel dat de uitvoering van het Adoptieverdrag met de desbetreffende bepalingen van de wet van 24 april 2003 dringend was. Op deze wijze kan ons land immers mede uitvoering verlenen aan één van de meest succesrijke verdragen die in de schoot van de Conferentie van Den Haag voor het Internationaal Privaatrecht werden gesloten. Het spreekt voor zich dat ons land op dat vlak niet achterwege kon blijven, temeer daar een aantal landen van herkomst enkel bereid zijn om kinderen te laten vertrekken naar andere landen die zelf ook het Haagse Adoptieverdrag hebben geratificeerd en daaraan uitvoering verlenen.¹⁷⁹ Door niet mee te werken aan de Haagse adoptieregels, zou België mogelijk aan de zijlijn moeten blijven staan.

¹⁷⁸ Vergelijk ook met: E. POISSON-DROCOURT, *l.c.*, 726.

¹⁷⁹ M. VERWILGHEN, *l.c.*, 172.

**DEEL VI.
INTERNATIONALE ADOPTIE:
ALGEMENE PROBLEMATIEK**

MARTA PERTEGÁS

Hoofddocent Universiteit Antwerpen

HOOFDSTUK I. INLEIDING

574. Adopteren in België impliceert doorgaans de overbrenging van een kind uit het buitenland. In 2004 werden 168 kinderen geadopteerd via erkende diensten, 25 Belgische en 143 buitenlandse. In 2003 waren dat er 186. China, Ethiopië en de Filipijnen zijn de belangrijkste herkomstlanden.¹ Ook komen in deze landen adopties tot stand die later in België juridische gevolgen moeten sorteren.

Het internationale karakter van een adoptie doet bijzondere vragen rijzen, die o.a. betrekking hebben op de coördinatie van de toezichtfunctie en de voorbereiding van de adoptie door de autoriteiten van het land van herkomst en het land van aankomst, de samenwerking inzake de overbrenging van het kind, de afbakening van de in aanmerking komende rechtsstelsels en de internationale reikwijdte van een adoptiebeslissing. Het internationaal privaatrecht (hierna, “IPR”) draagt bij tot de juridische omkadering van de internationale adoptie. Het levert met name de relevante regels voor de grensoverschrijdende gevolgen van de adoptiebeslissing en voor de vraag of de lokale rechtbanken een internationale adoptie kunnen uitspreken en op basis van welk recht.

¹ *De Standaard* 30 juni 2005, 9. Vergelijk met M. VERWILGHEN, “Le renouveau de l’adoption internationale”, in M. VERWILGHEN en P. DE VALKENEER, *Relations familiales internationales*, Brussel, Bruylant, 1993, 137 (bijna 1000 internationale adopties per jaar, met inbegrip van adopties die in de herkomstlanden tot stand komen).

HOOFDSTUK II.

WANNEER ZIJN DE IPR-REGELS RELEVANT?

575. Het IPR regelt de problemen die ontstaan door de rechtsbetrekkingen die niet volkomen besloten liggen in één rechtsorde.² De totstandkoming van de adoptie in het buitenland, de buitenlandse nationaliteit of de verblijfplaats van adoptant(en) en/of de geadopteerde, vormen aldus potentiële elementen die de toepassing van de IPR-regels vereisen.

Het IPR strekt zich uit over drie verschillende deeldomeinen: de internationale bevoegdheid (of internationale rechtsmacht),³ het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse beslissingen. Om de relevante regels te bepalen, is het noodzakelijk om een onderscheid te maken tussen adopties die in het buitenland tot stand kwamen en adopties die in België uitgesproken werden.

576. Wanneer de adoptie in het buitenland tot stand kwam, is de vraag naar de juridische gevolgen van de adoptie in België onderworpen aan de bepalingen inzake erkenning van buitenlandse akten en/of gerechtelijke beslissingen. Welke bepalingen van toepassing zijn, is echter afhankelijk van het land waar de adoptie tot stand is gekomen. Het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie (hierna, “Haags Adoptieverdrag”) kent immers een regeling voor de erkenning in de ene verdragstaat van een in een andere verdragstaat tot stand gekomen adoptie. Het Verdrag legt aan de verdragstaten de verplichting op om adopties te erkennen die in een andere verdragstaat tot stand zijn gekomen.⁴

Als de adoptie in een niet-verdragstaat tot stand kwam, is het Belgische gemene erkenningsrecht van toepassing. Dit impliceert de beoordeling van de adoptie op basis van de regels inzake erkenning van buitenlandse beslissingen van de Wet houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht van 16 juli 2004 (hierna, “WIPR”), vanaf het ogenblik van inwerkingtreding van het WIPR op het vlak van adoptie.

² G. VAN HECKE en K. LENAERTS, *Internationaal privaatrecht*, in *A.P.R.*, Gent, E. Story-Scientia, 1989, 1.

³ In deze bijdrage wordt de voorkeur gegeven aan de door wetgever gekozen terminologie, namelijk internationale bevoegdheid.

⁴ De erkenningsregeling van het Haagse Adoptieverdrag komt in deze bijdrage niet aan bod. Zie hierover de bijdrage van M. TRAEST in dit boek.

577. Ook voor adoptieprocedures die in België ingesteld worden, kan de vraag naar de internationale bevoegdheid van de Belgische rechtbanken en het toepasselijke recht op deze procedures rijzen, op voorwaarde uiteraard dat er een aanknoping met het buitenland aanwezig is.

De vraag of de Belgische rechtbanken internationaal bevoegd zijn om een interlandelijke adoptie uit te spreken, is, sinds de inwerkingtreding van het WIPR, niet langer geregeld in het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek. Ook de bepalingen over het toepasselijk recht op een interlandelijke adoptie en, meer bepaald, de toepasselijkheid van buitenlands recht op een adoptie die in België dient te worden uitgesproken, werden overgebracht van het Burgerlijk Wetboek naar het WIPR (met de nodige kruisverwijzingen).

Vooraleer we deze nieuwe regels onder de loep nemen, is het aangewezen om duidelijkheid te scheppen over de overgang van het “oude” naar het “nieuwe” IPR-regime. Het is immers de datum van inwerkingtreding van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie⁵ (hierna, “Adoptiewet van 2003”) die het keerpunt tussen het vroegere en het huidige adoptierecht aanduidt, ook op het vlak van het IPR.

⁵ Wet tot hervorming van de adoptie, B.S. 16 mei 2005, 26956.

HOOFDSTUK III. VAN OUD NAAR NIEUW IPR

578. De inwerkingtreding van het WIPR op 1 oktober 2004 bracht geen onmiddellijke gevolgen met zich mee voor de interlandelijke adoptie. Door de samenhang tussen de internationale en internrechtelijke facetten van het adoptierecht gaf de wetgever immers de voorkeur aan een simultane inwerkingtreding van de verschillende componenten van de nieuwe adoptiewetgeving.

Artikel 140 WIPR stelt de inwerkingtreding van de nieuwe IPR-regels inzake adoptie uit tot “ten vroegste” de dag van de inwerkingtreding van de Adoptiewet van 2003. De bedoeling van de wetgever was om in ieder geval te vermijden dat het WIPR van toepassing zou kunnen worden vooraleer de nieuwe internrechtelijke adoptiewetgeving in werking zou zijn getreden. De woorden “ten vroegste” dienen dan ook te worden geïnterpreteerd als een uitstel tot de laatste van de twee wetten in werking treedt. *De facto* is het huidige recht van toepassing vanaf 1 september 2005.⁶ Tot deze datum blijft het vroegere recht van toepassing.

579. Hoe vertaalt deze overgangsbepaling zich specifiek ten aanzien van de verschillende vragen die de adoptie in het IPR rijk is? De *summa divisio* tussen in een andere staat tot stand gekomen adoptie en een in België tot stand gekomen adoptie is in dat opzicht relevant.

§ 1. OVERGANGSRECHT TEN AANZIEN VAN BUITENLANDSE ADOPTIES

580. Inzake de erkenning van buitenlandse adopties is de datum van de definitieve beslissing van de buitenlandse instantie in principe doorslaggevend. Wanneer de adoptie definitief werd uitgesproken *op of na 1 september 2005*, is het huidige recht van toepassing. Op beslissingen die van *vóór 1 september 2005* dateren, wordt het vroegere recht toegepast.⁷ De redactie van artikel 24, § 2 van de Adoptiewet van 2003 doet echter twijfels rijzen

⁶ Cf. art. 7 van het KB van 24 augustus 2005 tot vaststelling van maatregelen houdende uitvoering van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, van de wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft en van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, *B.S.* 29 augustus 2005, 2e uitgave, 37411.

⁷ Wel dienen reeds erkende beslissingen op verzoek van de belanghebbenden door de federale centrale autoriteit te worden geregistreerd overeenkomstig art. 367-2 B.W.

wanneer het stelt dat de bepalingen van het vroegere recht die de grondvoorwaarden van de erkenning beheersen, “kunnen” worden toegepast “indien zij gunstiger zijn voor de erkenning”. Deze regel staat bovendien in schril contrast met de algemene overgangsregel van het WIPR.

Deze laat een beperkte retroactieve werking van het WIPR toe voor een beslissing die voor 1 september 2005 gegeven werd. Artikel 126, § 2, 2° WIPR stelt immers dat: *“een beslissing of akte die voor de inwerkingtreding van deze wet tot stand is gekomen, kan echter gevolgen hebben in België indien zij aan de voorwaarden van deze wet voldoet”*.

M.i. is het aangewezen om een duidelijke scheidingslijn te trekken tussen adopties uitgesproken vóór 1 september 2005 (die onder het vroegere regime vallen) en adopties uitgesproken op of na 1 september 2005, die onder het huidige erkenningsregime vallen. Afwijkingen van deze overgangsregel zijn slechts uitzonderlijk toegestaan indien ze gunstiger zijn voor de erkenning van de buitenlandse adoptie.⁸

§ 2. OVERGANGSRECHT TEN AANZIEN VAN IN BELGIË INGESTELDE ADOPTIEPROCEDURES

581. Voor de in België ingestelde adoptieprocedures rijst achtereenvolgens de vraag naar de relevante bepalingen inzake internationale bevoegdheid en die omtrent het toepasselijk recht. Wanneer de procedure *op of na 1 september 2005* ingesteld werd, is het huidige recht van toepassing (cf. art. 21 van de Adoptiewet van 2003, *juncto* art. 126, § 1 WIPR). De vroegere bevoegdheids- en verwijzingsregels blijven dan ook hun rol behouden in procedures die *vóór 1 september 2005* ingesteld werden.

Als er ten aanzien van onder het vroegere recht tot stand gekomen adopties, een verzoek tot herroeping of herziening ingesteld wordt, geldt de datum van dat verzoek als relevant criterium. De huidige bevoegdheids- en verwijzingsregels gelden dan ook ten aanzien van een verzoek ingesteld op of na 1 september 2005 tot herroeping van een adoptie die onder het vroegere recht tot stand kwam.

⁸ Cf. in het bijzonder de ingewikkelde regeling in art. 24, § 3 (voor een niet definitief geworden beslissing van voor 1 september 2005 die de interlandelijke overbrenging veronderstelt) en het in extremis toegevoegde art. 24quinquies en 24sexies (inzake de toelaatbaarheid van de adoptie in de overgangperiode).

582. Met de inwerkingtreding van de Adoptiewet van 2003 verdwijnt ten slotte het vroegere systeem waarbij een akte van adoptie werd opgesteld die vervolgens gehomologeerd diende te worden door de rechtbank.⁹ De specifieke overgangsbepaling in artikel 127, § 6 WIPR, die bepaalt dat de nieuwe verwijzingsregels (art. 67 tot 69 WIPR, cf. *infra*) op akten opgemaakt *op of na 1 september 2005* van toepassing zijn, blijkt dan ook zonder voorwerp.

⁹ Cf. de bijdrage van P. SENAËVE in dit boek.

HOOFDSTUK IV. ERKENNING VAN BUITENLANDSE ADOPTIES

§ 1. DE HOOFDROL VAN HET ADOPTIEVERDRAG VAN 1993

583. Hoewel het Haagse Adoptieverdrag van 1993 als een “ongebruikelijk internationaal privaatrechtelijk instrument” kan worden bestempeld¹⁰, vervult het een belangrijke IPR-functie, nl. de erkenning van buitenlandse beslissingen die in de staat van herkomst van de geadopteerde uitgesproken werden. Zo voorziet het Adoptieverdrag in de erkenning van rechtswege in alle verdragstaten van een in een andere verdragstaat uitgesproken adoptie, op voorwaarde dat de door het Verdrag opgelegde procedure is gevolgd. De garantie van een grensoverschrijdende draagwijdte van de adoptiebeslissing is immers een noodzakelijke component van de door het Verdrag geboden juridische samenwerking tussen de staat van herkomst en de staat van opvang.

584. Artikel 2 WIPR benadrukt de voorrang van internationale instrumenten op de subsidiaire regeling van het wetboek. Hieruit volgt dat het Adoptieverdrag de relevante erkenningsregeling voorziet voor in verdragstaten tot stand gekomen adopties. Door de aanzienlijke territoriale reikwijdte van het Verdrag (dat immers door verschillende herkomstlanden – zoals Colombia, India of de Filipijnen – geratificeerd werd), is het Haagse Adoptieverdrag dan ook de primaire bron inzake de erkenning in België van in het buitenland uitgesproken adoptiebeslissingen.

Niet alle buitenlandse adopties vallen echter onder de erkenningsregeling van het Haagse Adoptieverdrag; enkel die adopties die in de staat van herkomst plaatsvonden, worden geïndiceerd en dit op voorwaarde dat de staat van herkomst door het Haagse Adoptieverdrag gebonden is. De rechtsgevolgen in België van andere buitenlandse adopties worden geregeld door de subsidiaire regels van het WIPR.

¹⁰ A.P.M.J. VONKEN, “Legislatieve ontwikkelingen rond interlandelijke adopties”, *N.I.P.R.* 2004, 133-147, op p. 135. Het Adoptieverdrag regelt immers niet de “klassieke” IPR-vragen van internationale bevoegdheid en toepasselijk recht. Voor een gedetailleerde bespreking van het Haagse Adoptieverdrag verwijs ik naar de bijdrage van M. TRAEST in dit boek.

§ 2. HET SUBSIDIAIRE KARAKTER VAN DE ERKENNINGSREGELING VAN HET WIPR

585. De erkenningsregeling van het WIPR heeft betrekking op adopties die niet door het Haagse Adoptieverdrag worden omvat.

Artikel 72 WIPR geldt als sluitstuk voor de bepaling van de relevante erkenningsregels. In de eerste plaats volgt uitdrukkelijk uit artikel 72 WIPR dat de algemene weigeringsgronden van artikel 25 WIPR niet relevant zijn voor buitenlandse adopties. Deze adopties worden immers onderworpen aan specifieke regels. Dat afzonderlijke erkenningsregime is echter niet in het WIPR, maar in het B.W. vervat en meer bepaald in hoofdstuk II, afdeling 3, § 2 en § 3.

586. De erkenning van een buitenlandse rechterlijke beslissing drukt zich uit in een registratie door de federale centrale autoriteit overeenkomstig artikel 367-2 B.W. De federale centrale overheid is op basis van artikel 367-2 B.W. verplicht om de registratie te onderwerpen aan een controle van de erkenningsvoorwaarden. Opmerkelijk is wel dat een letterlijke toepassing van artikel 72 WIPR zou betekenen dat de registratie een categorische imperatief voor de erkenning van de buitenlandse adoptie vormt. Het lijkt een kringredenering, die allicht te wijten is aan een onvoldoende afstemming van de relevante bepalingen van de twee wetboeken.

De bedoeling van de wetgever is m.i. om de registratie als ‘bewijs’ – en niet als voorwaarde *sine qua non* – van de erkenning te beschouwen. De tekst van artikel 72 WIPR moet dan ook in het licht van artikel 367-2 B.W. en van de uitvoerende bepalingen van het KB van 24 augustus 2005¹¹ worden gelezen.

587. Evenals de erkenning van andere beslissingen in burgerlijke en handelszaken (art. 22 WIPR), vindt de erkenning van een buitenlandse adoptie van rechtswege plaats. Dit houdt in dat de buitenlandse adoptiebeslissing rechtstreeks aan de bevoegde administratieve instantie (art. 365-3 B.W.) wordt bezorgd, zonder voorafgaande gerechtelijke erkenningsprocedure. De vraag tot erkenning is dan ook een administratieve aangelegenheid die door de bevoegde Belgische diplomatieke of consulaire overheid

¹¹ Cf. art. 1-4 van het KB van 24 augustus 2005 tot vaststelling van maatregelen houdende uitvoering van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, van de wet van 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft en van de wet van 16 juli 2004 houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, *B.S.* 29 augustus 2005, 2e uitgave, 37411.

of door de federale centrale autoriteit wordt onderzocht. Wordt die vraag positief beantwoord, dan volgt de registratie en de verstrekking van de nodige documenten om het kind naar België over te brengen en het wettelijk in België te laten verblijven. Indien de erkenning geweigerd wordt, kunnen de adoptant(en) een gerechtelijke erkenning op basis van artikel 23 WIPR afdwingen.

§ 3. TOTSTANDKOMING EN OMZETTING VAN BUITENLANDSE ADOPTIE

588. Artikel 365 B.W. creëert een specifiek erkenningsregime voor buitenlandse rechterlijke beslissingen en authentieke¹² akten die een adoptieve afstamming vaststellen. Artikel 365-5 B.W. breidt dit regime uit tot vreemde beslissingen tot omzetting van adoptie.

Uit artikel 365 B.W. blijkt dat de erkenning van buitenlandse beslissingen aan een gradatie van weigeringsgronden is onderworpen. In de eerste plaats voorziet artikel 365-2, tweede lid B.W. in een ‘zwarte lijst’ van weigeringsgronden: de toepasselijkheid van deze gronden betekent dat de erkenning onmogelijk is (cf. 1). In de tweede plaats is er een ‘grijze zone’ van hypothesen waarin de eerbiediging van de rechten van het kind als doorslaggevende factor ten voordele van de erkenning van de adoptie mag spelen (cf. 2). Voor de restcategorie voorziet artikel 365-1 B.W. ten slotte in een mogelijkheid tot erkenning op voorwaarde dat een aantal procedurele vereisten werden nageleefd (cf. 3).

§ 4. DE ‘ZWARTE LIJST’: WEIGERING VAN ERKENNING

589. Artikel 365-2, tweede lid, B.W. geeft drie weigeringsgronden weer die de erkenning van een buitenlandse adoptie categorisch verbieden. Het gaat om 1° de kennelijke strijdigheid met de openbare orde; 2° de niet-naleving van de vereisten in verband met de overbrenging van het kind en 3° de omzeiling van de nationaliteits- of vreemdelingenwetgeving.

Hiermee knoopt artikel 365-2, tweede lid, B.W. aan bij de rechtspraak over het vroegere artikel 344bis B.W., waarbij de Belgische internationale openbare orde als essentiële controletoeets fungeerde inzake de erkenning van buitenlandse adopties.

¹² Art. 365-1 B.W. spreekt van ‘openbare’ akten.

Met de openbare-orde-exceptie als weigeringsgrond voor de erkenning van buitenlandse adopties dient men echter voorzichtig om te springen: het betreft in principe immers adopties die in het buitenland overeenkomstig de aldaar geldende wetgeving tot stand zijn gekomen. Zo oordeelde het Hof van Beroep te Luik dat de voorgelegde Haïtiaanse adoptieakte niet strijdig was met de Belgische internationale openbare orde en bijgevolg in België erkend diende te worden. *In casu* verzetten de adoptieouders zich tegen de erkenning van de adoptie die in Haïti had plaatsgevonden omdat ze geen geldige volmacht zouden hebben verleend aan de derde die in hun naam naar Haïti reisde en de adoptie tot stand bracht.¹³ In dezelfde lijn besliste het Hof van Beroep te Antwerpen dat een adoptie in Roemenië waarbij pleegvormen, voorzien in de lokale wet, niet werden nageleefd, geen schending van de Belgische internationale openbare orde opleverde.¹⁴

590. Het nieuwe regime concretiseert de situaties die in strijd met de fundamentele beginselen en waarden van het Belgische adoptierecht worden geacht. Het bevestigt dat een adoptie die slechts het verkrijgen van permanent verblijf in België of het verkrijgen van de Belgische nationaliteit beoogt, een ‘schijnadoptie’ is waaraan geen juridische gevolgen kunnen worden vastgeknoopt. Daarnaast benadrukt de wetgever dat de erkenning van de in het land van herkomst uitgesproken adoptie afhankelijk wordt gesteld van de posterieure naleving van de vereisten inzake overbrenging van het kind naar België. Naast deze twee permanente aandachtspunten vormt de “kennelijke strijdigheid met de openbare orde” een laatste subsidiaire weigeringsgrond van de erkenning, die ingeschakeld wordt wanneer de gevolgen van de buitenlandse adoptie afbreuk doen aan de Belgische opvatting waarbij adoptie wordt gezien als een instelling die het welzijn van het kind als hoogste norm hanteert. In de Memorie van Toelichting van de Adoptiewet van 2003 wordt gerefereerd aan ‘adopties’ die onder meer het gevolg zijn van een ontvoering, van een verkoop van kinderen of van kinderhandel.¹⁵

§ 5. DE ‘GRIJZE ZONE’: ERKENNING TEN VOORDELE VAN DE RECHTEN VAN HET KIND?

591. Artikel 365-2, eerste lid B.W. bepaalt dat de erkenning onmogelijk is wanneer de adoptanten bewust bedrog hebben gepleegd tijdens de

¹³ Luik 8 januari 1999, *T.B.B.R.* 2000, 662-673, noot Y. DEKETELAERE.

¹⁴ Antwerpen 13 januari 1998, *A.J.T.* 1998-99, 73.

¹⁵ Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St. Kamer* 2001-02, nrs. 1366 en 1367/01, 67.

procedure of indien de adoptie tot stand is gekomen met het oog op het ontduiken van de wet. In deze gevallen behoudt de rechter echter een appreciatiemarge om de erkenning toe te staan “*indien behoorlijk vastgestelde redenen met betrekking tot de eerbied voor de rechten van het kind dit vereisen*”. Er wordt niet langer gesproken over “*het hoger belang van het kind*” om een te laks beleid te verhinderen dat de erkenning van dubieuze adopties toestaat. De referentie aan de “*rechten van het kind*” plaatst de analyse in het licht van de bescherming van het kind, zoals die door de Belgische wetgeving en de internationale instrumenten wordt geboden.

592. De formulering van het eerste lid van artikel 365-2 B.W., en meer bepaald de referentie naar wetsontduiking, doet enigszins denken aan de ‘*contrôle de la loi convenable*’ die onder het vroegere recht gold. Overeenkomstig het opheffen artikel 344bis B.W. was de erkenning van een buitenlandse adoptie inderdaad steeds onderworpen aan de controle van de voorwaarden die de adoptie *in België* mogelijk zouden hebben gemaakt. De erkenningsvraag was met andere woorden aan de toets van de conflictenrechtelijke bepalingen onderworpen. Hieruit volgt dat de buitenlandse adoptiebeslissing gewezen moest zijn in overeenstemming met het rechtstelsel dat volgens de Belgische verwijzingsregels toepasselijk was.¹⁶

593. Artikel 365-2, eerste lid B.W. breekt met deze strikte erkenningsregel. De erkenning is met andere woorden niet afhankelijk van het toepasselijke recht dat volgens de Belgische verwijzingsregels relevant zou zijn als de adoptieprocedure in België plaatsvond. De afschaffing van deze controle is allicht geïnspireerd door de erkenningsregeling van het Haagse Adoptieverdrag, dat ook geen conflictenrechtelijke toets voorziet (cf. art. 364-1 B.W.).

Ter illustratie: het oude artikel 344bis B.W. verzette zich tegen de erkenning van een in de Verenigde Staten uitgesproken adoptie bij twee echtgenoten van gelijk geslacht (respectievelijk van Belgische en Spaanse nationaliteit, en met gewone verblijfplaats achtereenvolgens in de VSA en in België). Dit vloeit voort uit de onmogelijkheid om overeenkomstig het Belgische recht deze adoptie in België uit te spreken.

¹⁶ Voor illustraties, cf. K. JANSEGGERS, “De internationale adoptie voor en na de i.p.r.-codificatie”, *Tijdschrift@ipr.be* 2003, 52-82, 79. Cf. ook over de (betwiste) draagwijdte van oud art. 344bis B.W., J. ERAUW, “De nieuw geplande regeling in België van de internationale adoptie – een analyse”, *R.W.* 1986-87, 2081; K. LENAERTS en K. LENAERTS-GRIMONPREZ, “De adoptieve afstamming in het internationaal privaatrecht (deel 2)”, *T.B.B.R.* 1990, 6-7.

Op basis van het huidige erkenningsregime is een dergelijke inhoudelijke controle echter niet meer mogelijk. De kernvraag in het huidige regime is of deze adoptie strijdig is met de internationale openbare orde.

594. Zelfs een situatie van bewust bedrog door de adoptanten of van wetsonthouding (die beiden niet als onthouding van het nationaliteits- of het vreemdelingenrecht beschouwd kunnen worden, cf. 16) valt niet onvoorwaardelijk binnen de “zwarte lijst” van weigeringsgronden. Het is immers mogelijk dat de toets van de eerbiediging van de rechten van het kind in deze hypothesen *pro adoptionis* werkt en bijgevolg de erkenning verantwoordt. Het is hoe dan ook evident dat de toepassing van artikel 365-2, eerste lid B.W. een weloverwogen motivering van de rechter vereist en slechts in uitzonderlijke situaties tot de erkenning van de buitenlandse adoptie mag leiden.¹⁷

§ 6. VOORWAARDELIJKE ERKENNING VAN BUITENLANDSE ADOPTIES

595. De voorwaarden van artikel 365-1 B.W. gelden ten slotte voor de buitenlandse beslissingen die buiten de hypothesen van artikel 365-2 B.W. vallen. Ook buiten deze risicocategorie heeft de wetgever een controletoeets ingericht die hoofdzakelijk steunt op de inachtneming van procedurele bepalingen. Zo vereist artikel 365-1 B.W. een controle van de bevoegde instantie en de voorziene procedure om de adoptie uit te spreken, een controle over het definitieve karakter van de beslissing en de naleving van de procedurele vereisten betreffende de geschiktheid van de adoptant en de overbrenging van het kind naar België. Terwijl de eerste twee weigeringsgronden een beoordeling op basis van het recht van het land van herkomst vereisen, maken artikelen 361-1 tot 361-6 B.W. minimumnormen uit voor de geschiktheid van de adoptant of adoptanten, alsook voor de overbrenging van het kind naar België. Deze minimumnormen zijn slechts van toepassing als de adoptant(en) ten tijde van de adoptie hun gewone verblijfplaats in België hadden.

¹⁷ Wetsvoorstel houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-27/1, 103-104; Memorie van toelichting bij Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St.* Kamer 2000-01, nr. 2-1366/1, 67.

§ 7. BUITENLANDSE BESLISSING VAN HERROEPING, HERZIENING EN NIETIGVERKLARING VAN DE ADOPTIE

596. Erkenning van in het buitenland uitgesproken beslissingen tot herroeping of herziening van de adoptie worden krachtens artikel 366-1 B.W. onderworpen aan een gelijkaardige gradatie van weigeringsgronden als die i.v.m. de totstandkoming van de adoptie.

De ‘zwarte lijst’ (cf. A.1) is wel beperkt tot de kennelijke strijdigheid met de openbare orde.

Bewust bedrog van de verzoekers en wetsontduiking (inclusief de omzeiling van nationaliteits- of vreemdelingenwetgeving) kunnen slechts uitzonderlijk als weigeringsgronden wijken wanneer de rechten van het kind dit vereisen.

Ten slotte dient men steeds twee voorwaarden in acht te nemen, namelijk de procedurele controle van de bevoegdheidscriteria, enerzijds, en de vereiste van een beslissing die in kracht van gewijsde is gegaan, anderzijds.

597. De rechtsgevolgen van een buitenlandse beslissing tot nietigverklaring van de adoptie worden ten slotte door artikel 366-3 B.W. beperkt tot het leveren van bewijsmateriaal over het onrechtmatige karakter van de adoptie. Dit is uiteraard de logische keerzijde van artikel 349-3 B.W., dat de nietigverklaring van een adoptie verbiedt. De buitenlandse beslissing vormt desgevallend een aanwijzing dat de schijnadoptie een vorm van kinderhandel is en bijgevolg, overeenkomstig artikel 351 B.W., tot de herziening van de adoptie moet leiden.

HOOFDSTUK V. INTERNATIONALE BEVOEGDHEID OM EEN INTERLANDELIJKE ADOPTIE UIT TE SPREKEN

598. De vraag of de Belgische rechtbanken kennis kunnen nemen van de verzoeken van de adoptant(en), rijst telkens wanneer de adoptie een internationale dimensie vertoont. In het merendeel van de gevallen betreft het de buitenlandse nationaliteit (en/of gewone verblijfplaats) van de geadopteerde. In de rechtspraak over het vroegere recht valt op dat de rechtbanken slechts sporadisch een uitdrukkelijke overweging wijden aan de internationale bevoegdheidsvraag. Enige motivering over de internationale (on)bevoegdheid lijkt echter noodzakelijk, mede in het licht van het ambtshalve onderzoek van de internationale bevoegdheid dat artikel 12 WIPR oplegt.¹⁸

Artikel 66 WIPR is de enige relevante bepaling inzake de internationale bevoegdheid van de Belgische rechter om adopties uit te spreken. Van belang is dat deze bepaling de toepassing van andere bevoegdheidsgronden uit het WIPR uitsluit (cf. § 1). De compatibiliteit van artikel 66 WIPR met de interne bevoegdheidsregels van de hernieuwde adoptieprocedure verdient ook de nodige aandacht (cf. § 2).

De afbakening van de internationale bevoegdheid op basis van artikel 66 WIPR blijft in lijn met het vroegere recht (het oude art. 350 § 1, tweede lid B.W.). In grote lijnen volstaat de Belgische nationaliteit of de gewone verblijfplaats in België van de adoptant, een van de adoptanten of de geadopteerde, om een voldoende aanknoping met de Belgische rechtssfeer vast te stellen en de internationale bevoegdheid van de Belgische rechtbanken aldus te verantwoorden (cf. § 3).

§ 1. EXCLUSIEF KARAKTER VAN ARTIKEL 66 WIPR

599. Artikel 66 WIPR is van toepassing *‘in afwijking van de algemene bepalingen van deze wet’*. Hieruit volgt dat de bevoegdheidscriteria van artikel 66 niet aangevuld kunnen worden met de algemene bevoegdheids-

¹⁸ De verwijzing naar (en afwijking van) de algemene bepalingen van het WIPR dient limitatief te worden begrepen als een uitsluiting van de in Afdeling 4 van Hoofdstuk I opgenomen bevoegdheidsgronden. De algemene richtsnoeren van het Belgisch internationaal bevoegdheidsrecht, die in de artt. 12 tot 14 worden opgenomen, blijven dan ook van toepassing, ongeacht het aanvullende of uitsluitende karakter van de materiegebonden bevoegdheidsregels.

regels die in het algemeen deel van het WIPR worden opgesomd. Bijvoorbeeld, artikelen 6 en 7 WIPR, die de aanwijzing van de bevoegde rechtbanken aan de wilsautonomie van de betrokkenen toevertrouwen, zijn uit den boze inzake internationale adoptie, daar de adoptieregeling van dwingend recht is en bijgevolg niet ter beschikking van de partijen staat. Ook de werking van artikel 11 WIPR, die een 'noodforum' of een uitzonderlijke toekenning van internationale bevoegdheid voorziet, is uitgesloten inzake internationale adoptie.

De keerzijde van deze medaille is de verplichting voor de Belgische rechtbanken om zich internationaal bevoegd te verklaren wanneer één van de in artikel 66 WIPR voorziene criteria vervuld is. Een *forum non conveniens*-toets, waarbij de rechter apprecieert of er met de lokale rechtsorde een voldoende band bestaat, is niet toegelaten. De expliciet opgenomen bevoegdheidsfactoren zijn dus een noodzakelijke maar tevens voldoende aanknopng om bevoegdheid te verlenen aan de Belgische rechtbanken.¹⁹

§ 2. ARTIKEL 66 WIPR EN DE INTERNRECHTELIJKE BEVOEGDHEIDSREGELS

600. Artikel 66 WIPR verleent internationale bevoegdheid inzake adoptie aan “*de Belgische rechters*” en bevestigt hiermee de ont koppeling tussen de internationale en de internrechtelijke bevoegdheid in het Belgische adoptierecht. In het vroegere recht vervulde artikel 350, § 1, tweede lid, B.W. een dubbele functie als internationale en interne bevoegdheidsregel.²⁰

Voor adopties met een internationaal karakter vormt artikel 66 WIPR dan ook het onvermijdelijke vertrekpunt voor de vaststelling van de bevoegde rechtbank. Dit betekent dat wanneer noch de kandidaat-adoptant(en), noch de kandidaat-geadopteerde bij de instelling van de vordering Belg is (zijn) of zijn (hun) gewone verblijfplaats in België heeft (hebben), de rechtbank zich onbevoegd dient te verklaren. Het volstaat met andere woorden niet dat de kandidaat-adoptant(en) woonplaats heeft (hebben) in het arrondissement van de rechtbank of daar keuze van woonplaats

¹⁹ Vergelijk met de Nederlandse adoptieregeling, die in beperkte mate een *forum conveniens*-toets toestaat: A.P.M.J. VONKEN, "Legislatieve ontwikkelingen rond interlandelijke adopties", *N.I.P.R.* 2004, 133-147, op p. 137-138. De toetsing van de vraag of de procedure voldoende aanknopng met de Nederlandse rechtssfeer bezit, is niet louter afhankelijk van de nationaliteit of de woonplaats van de betrokkenen, maar ook van een belangenafweging.

²⁰ Het wetsvoorstel houdende het Wetboek van internationaal privaatrecht, Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Senaat 2003-04, nr. 3-27/1, 100.

doen.²¹ Deze bevoegdheidscriteria, die in de trapsgewijze regeling van artikel 628, 21° Ger.W. met betrekking tot de territoriale bevoegdheid werden opgenomen, zijn uitsluitend van betekenis eens de internationale bevoegdheid vaststaat.

601. Omgekeerd veronderstelt artikel 66 WIPR dat de internrechtelijke bevoegdheidsregels alle hypothesen moeten dekken waar de Belgische rechtbanken als zodanig internationaal bevoegd zijn. Wanneer de gewone verblijfplaats van (één van) de partijen als bevoegdheidscriterium geldt, rijst inderdaad geen probleem: ook inzake de territoriale bevoegdheid is dit criterium bevoegdheidsbepalend. Een situatie waarbij de enige band met België de nationaliteit van kandidaat-adoptant(en) of kandidaat-geadopteerde is, schept echter wel een probleem op het vlak van de territoriale bevoegdheid. In deze (in de praktijk weinig voorkomende) hypothesen mag de vordering krachtens artikel 13, § 2 WIPR voor de rechter van het arrondissement Brussel aanhangig gemaakt worden.

§ 3. DE BEVOEGDHEIDSCRITERIA VAN ARTIKEL 66 WIPR

602. Artikel 66 WIPR maakt een onderscheid tussen een verzoek tot adoptie enerzijds, en de ‘afgeleide’ procedures (omzetting, herroeping en herziening van adoptie) anderzijds.

§ 4. VERZOEK TOT ADOPTIE

603. De vraag of een interlandelijke adoptie in België kan worden uitgesproken is afhankelijk van de nationaliteit of de gewone verblijfplaats van de kandidaat-adoptant(en) en de kandidaat-geadopteerde. Het volstaat dat één van deze bevoegdheidscheppende criteria bij de instelling van de vordering in België is gelokaliseerd.

Wat de nationaliteit betreft, is het irrelevant dat de betrokkene twee of meer nationaliteiten bezit, indien één van die nationaliteiten de Belgische is (cf. art. 3 WIPR).

Met de “gewone verblijfplaats” van de betrokkene als bevoegdheidsfactor introduceert de wetgever een nieuwe maatstaf in het Belgische adoptierecht. Zoals gekend, verwees het oude artikel 350 § 1, tweede lid B.W. naar

²¹ Dit was wel een relevante bevoegdheidsgrond onder het vroegere recht: cf., ter illustratie, Rb. Antwerpen 25 maart 1997, *T.Not.* 1997, 538.

de “verblijfplaats” van de adoptant of de geadopteerde, wat niet noodzakelijk met de omschrijving van gewone verblijfplaats in de zin van artikel 4, § 2 WIPR overeenstemt. Volgens deze bepaling is de gewone verblijfplaats van een persoon de plaats waar de betrokkene zich hoofdzakelijk gevestigd heeft met de intentie om duurzame banden te scheppen. De verwijzingen naar “vestiging” en naar “duurzame banden” bewijzen dat een sporadisch of afgebroken verblijf in België op zich niet volstaat om internationale bevoegdheid aan de Belgische rechtbanken te verlenen.

§ 5. OMZETTING, HERROEPING OF HERZIENING VAN ADOPTIE

604. Voor de *omzetting* en de *herroeping* van een adoptie gelden dezelfde bevoegdheidscriteria als voor een verzoek tot adoptie (cf. § 4). Artikel 66 WIPR vult deze criteria nog aan met de volgende bevoegdheidsgrond: de internationale bevoegdheid kan steunen op het feit dat de adoptie in België werd vastgesteld.

Hierbij rijst de vraag naar de betekenis van “*een adoptie [die] in België is vastgesteld*” in de zin van artikel 66, §§ 2 en 3 WIPR. Uit artikel 66, § 4 WIPR (cf. *infra*) kan men *a contrario* afleiden dat de “vaststelling” van de adoptie in België ofwel verwijst naar de uitspraak van de adoptie in het kader van de huidige procedure ofwel naar een homologatie in het vroegere adoptiesysteem. De erkenning van een buitenlandse adoptie is echter geen vaststelling van adoptie, in de zin van artikel 66, §§ 2 en 3 WIPR.²²

Hieruit volgt dat de Belgische rechtbanken internationaal bevoegd blijven ten aanzien van een in België uitgesproken adoptie, zelfs wanneer alle bevoegdheidscheppende banden met België verbroken zijn op het ogenblik van de omzetting of herroeping van de adoptie.

605. Artikel 66, § 4 WIPR voorziet ten slotte in een specifiek bevoegdheidsregime om een adoptie te herzien. Twee cumulatieve voorwaarden dienen vervuld te worden om de *herziening* van een adoptie aan de Belgische rechtbanken voor te leggen: ten eerste vereist men dat minstens één van de bevoegdheidscriteria voor de adoptie-uitspraak voorhanden is en ten tweede moet het verzoek tot herziening een adoptie betreffen die in België

²² Cf. ook A. HEYVAERT, *De internationale rechtsmacht van de gerechten na het W.I.P.R.*, Mechelen, Kluwer, 2005, 98.

uitgesproken werd of die door een buitenlandse beslissing in België is erkend of uitvoerbaar is verklaard.

– *Schema over internationale bevoegdheid:*

Adoptie-uitspraak	Art. 66 lid 1 WIPR	Belg. nationaliteit of gewone verblijfplaats in België van de adoptant, een van de adoptanten of de geadopteerde
Omzetting van adoptie	Art. 66 lid 2 WIPR	Belg. nationaliteit of gewone verblijfplaats in België van de adoptant, een van de adoptanten of de geadopteerde of adoptie is in België vastgesteld
Herroeping van adoptie	Art. 66 lid 3 WIPR	Belg. nationaliteit of gewone verblijfplaats in België van de adoptant, een van de adoptanten of de geadopteerde of adoptie is in België vastgesteld
Herziening van adoptie	Art. 66 lid 4 WIPR	Adoptie-uitspraak in België (onder voorwaarden van art. 66 lid 1 WIPR) of buitenlandse adoptie is in België erkend

HOOFDSTUK VI. TOEPASSELIJK RECHT OP DE INTERLANDE- LIJKE ADOPTIE

606. De internationale bevoegdheid van de Belgische rechtbanken om een interlandelijke adoptie uit te spreken, brengt uiteraard niet automatisch met zich mee dat de totstandkoming en gevolgen van een adoptie (of diens omzetting, herroeping of herziening) aan het Belgische recht worden onderworpen. Het huidige conflictenrecht inzake adoptie is opgenomen in artikelen 67 tot 71 WIPR.

De nieuwe IPR-regeling inzake adoptieve afstamming is niet fundamenteel verschillend van deze die tot september 2005 gold. Het onderscheid tussen de verschillende verwijzingsregels (naar aanleiding van de aard van de relevante rechtsvraag) is steeds aanwezig in het Belgisch internationaal adoptierecht. Als nieuw element valt allicht de prominente rol op van het Belgische recht als juridisch referentiekader voor alle adoptieprocedures die aan de Belgische rechtbanken worden voorgelegd.

§ 1. TOTSTANDKOMING VAN DE ADOPTIE

607. Zoals in het vroegere recht, gelden verschillende verwijzingsregels voor de diverse rechtsvragen die in een interlandelijke adoptieprocedure kunnen rijzen. Het WIPR maakt immers een onderscheid tussen “*de voorwaarden voor de totstandkoming van de adoptie*” (art. 67 WIPR), “*de toestemming*” (art. 68 WIPR) en “*de wijze van de totstandkoming van de adoptie*” (art. 69 WIPR). Uiteraard vormen de toestemming en de formele geldigheid van de adoptie twee specifieke voorwaarden voor de totstandkoming voor de adoptie, maar vanuit IPR-standpunt worden deze rechtsvragen aan verschillende regimes onderworpen.

A. Artikel 67 WIPR: (grond)voorwaarden voor adoptie

Het recht dat toepasselijk is op de voorwaarden voor de totstandkoming van de adoptie, wordt door artikel 67 WIPR bepaald.

In de eerste plaats wijst deze bepaling naar het juridische referentiekader dat steeds van toepassing is op adoptieprocedures die voor de Belgische rechtbanken verlopen, namelijk de absolute voorwaarden van artikel 344, § 1 B.W. (cf. B). Daarnaast voorziet artikel 67 WIPR in een verwijzingsladder voor de andere grondvoorwaarden (cf. C).

B. Referentiekader: artikel 344, § 1 B.W.

608. Aan de absolute voorwaarden van artikel 344, § 1 B.W. dient steeds voldaan te worden. De adoptie moet immers steeds gegrond zijn op wettige redenen en plaatsvinden in het hoger belang en met eerbied van de fundamentele rechten van het kind (indien de geadopteerde een kind is). Anders gezegd, artikel 344, § 1 B.W. is een voorrangregel die een categorische imperatief voor elke adoptieprocedure in België aangeeft.²³

Deze absolute voorwaarden zijn van toepassing ongeacht het recht dat de verwijzingsladder van artikel 67 WIPR aanduidt. Hieruit volgt dat de rechter deze voorwaarden steeds in acht moet nemen, wat in de rechtspraak reeds een constante blijkt te zijn.²⁴

609. De controletoeets in verband met de wettigheid van de adoptie zal een adoptie verbieden die er slechts toe strekt om een verblijf in België te regulariseren. Een dergelijke schijnadoptie werd onder het vroegere recht ook geweigerd.²⁵ Het potentiële risico voor schijnadopties is hoe dan ook onder het huidige recht relatief beperkt: de voorbereiding tot de adoptie en de beoordeling van de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten vormen immers aanzienlijke drempels voor potentiële *mala fide* kandidaat-adoptanten.

Het hoger belang en de fundamentele rechten van het kind vormen een tweede *conditio sine qua non* voor de totstandkoming van de adoptie en dit in de lijn van het Adoptieverdrag en de Adoptiewet van 2003.²⁶

C. Het op de materiële voorwaarden toepasselijke recht

610. Het vroegere recht (art. 344 B.W.) maakte een onderscheid tussen de toelaatbaarheid en de grondvoorwaarden van de adoptie en moduleerde de verwijzingsregel naar de leeftijd van de geadopteerde (ouder of jonger dan 15 jaar). Artikel 67 WIPR hanteert deze modaliteiten niet meer. De

²³ Memorie van toelichting bij het Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, *Parl. St.* Senaat, 2003-2004, nr. 3-27/1, 100; Verslag Nyssens-Willems *Parl. St.* Senaat, 2003-2004, nr. 3-27/7, 146; M. TRAEST, "Interlandelijke adoptie na de wet van 24 april 2003", *R.W.* 2003-2004, 1364.

²⁴ Onder het vroegere recht moest de adoptie overeenkomstig het (oude) art. 343 B.W. "op wettige redenen steunen en de betrokkene tot voordeel strekken". Cf. o.a. Bergen 5 oktober 1981, *J.T.* 1981, 759; Brussel 15 februari 1979, *R.W.* 1979-80, 2178; Gent 9 januari 1989, *T.G.R.* 1989, 51; Rb. Brussel 6 september 1989, *J.T.* 1990, 260.

²⁵ Cf. K. JANSEGGERS, "De oorspronkelijke en adoptieve afstamming" in "Overzicht van rechtspraak IPR en Nationaliteitsrecht 1993-1998", *T.P.R.* 1998, 1456.

²⁶ Zie de bijdrage van M. TRAEST in dit boek.

leeftijd van de geadopteerde is dan ook niet langer een doorslaggevend element in het huidige recht voor de selectie van de relevante verwijzingsregel.

1. Verwijzingsladder

611. De voorwaarden voor de totstandkoming van de adoptie worden beheerst door de nationale wet van de adoptant of de gemeenschappelijke nationaliteit van de adoptanten. Bij gebrek aan een gemeenschappelijke nationaliteit van de adoptanten, wordt bij het recht van hun gewone verblijfplaats aangeknoopt en ten slotte, bij gebrek aan gewone verblijfplaats in dezelfde Staat, bij het Belgische recht. Met deze verwijzingsladder is de wetgever van oordeel dat de toepassing van het recht van de Staat waarmee de situatie het nauwst verbonden is, gewaarborgd wordt.²⁷

612. De keuze in hoofddorde voor de nationale wet van de adoptant(en) komt overeen met de verwijzingsregel inzake oorspronkelijke afstamming (art. 62, § 1 WIPR). Het parallellisme tussen de twee verwijzingsregels vormde immers een inspiratiebron voor de nieuwe regeling.²⁸ Ongetwijfeld heeft het argument van een toepassing van het Belgische recht in de meeste procedures, de keuze van deze aanknopingsfactor mee beïnvloed. In de doorsnee adoptieprocedure waarbij een Belgische adoptant / Belgische adoptanten een buitenlands kind wilt / willen adopteren, leidt de nieuwe verwijzingsregel trouwens tot het Belgische adoptierecht.

Ook via de subsidiaire aanknopingen aan de gewone verblijfplaats van de adoptanten of de *lex fori* zijn de Belgische wettelijke bepalingen inzake toelaatbaarheid en grondvoorwaarden in de meeste gevallen relevant.

613. Artikel 67 WIPR knoopt niet aan bij het recht van de nationaliteit van de geadopteerde, zoals dit in het vroegere recht in bepaalde hypothesen gebeurde. De wetgever heeft allicht rekening gehouden met de rechtspraak waarbij een adoptie niet kon worden gehomologeerd omdat de geadopteerde (ouder dan 15 jaar) afkomstig was uit een land dat de rechtsfiguur van de adoptieve afstamming niet kende of strengere grondvoorwaarden voor adoptie stelde. Zo werd bijvoorbeeld de homologatie van een akte waarbij een Algerijnse meerderjarige door een Belg werd geadopteerd, geweigerd omdat de Algerijnse wet de adoptie niet kende.²⁹ Verder verzette de toe-

²⁷ Memorie van Toelichting bij Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, *Parl. St. Senaat*, 2003-04, nr. 3-27/1, 100.

²⁸ Verslag Nyssens-Willems *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-27/7, 145.

²⁹ Rb. Brussel 22 oktober 1997, *Pas.* 1998, III, 90.

passing van het Roemeense recht zich tegen de adoptie van een meerderjarige die niet tijdens zijn minderjarigheid door de kandidaat-adoptant was opgevoed.³⁰ Ook de rechtspraak waarbij de adoptie strandde op een maximumleeftijd van de geadopteerde en de eventuele toevlucht tot de internationale openbare-orde-exceptie of het *renvoi* werd genomen, behoort tot het verleden.³¹

Voortaan is de invloed van een buitenlands recht inzake de totstandkoming van een adoptie overigens beperkt tot de procedures ingeleid door een niet-Belgische adoptant of door adoptanten van verschillende nationaliteiten die in hetzelfde land buiten België hun gewone verblijfplaats hebben, wat in België niet frequent voorkomende situaties zijn.

2. Uitzonderingsbepaling: toepassing van Belgisch recht

614. Het WIPR voorziet toch nog in een aanvullende begunstigingsregel voor de adoptieprocedures die aan een buitenlands recht onderworpen worden. De toepassingsruimte van artikel 67, § 3 WIPR is beperkt tot de adoptieprocedures waarbij de toepasselijkheid van het buitenlandse recht het uitspreken van de adoptie onmogelijk maakt.

Deze regel laat toe om het buitenlandse recht in het belang van de geadopteerde te negeren, wat *de facto* betekent dat het uitspreken van de adoptie met toepassing van het Belgische recht mogelijk gemaakt wordt.

De toepassing van deze “bijzondere uitzonderingsbepaling”³² door de rechter vereist een bijkomende motivering. Allicht is de toepassing van het Belgische recht op de totstandkoming van de adoptie verantwoord door de reeds met succes doorlopen procedures inzake de geschiktheid om te adopteren, enerzijds, en inzake de adopteerbaarheid van een kind, ander-

³⁰ Brussel 4 september 2001, *J.T.* 2002, 469.

³¹ In de recente rechtspraak onder het vroegere recht is de restrictieve toepassing van de exceptie van internationale openbare orde reeds aan de orde: Brussel 30 mei 2000, *R.T.D.F.* 2002, 476; Brussel 21 november 2000, *R.T.D.F.* 2002, 484; Brussel 4 september 2001, *R.T.D.F.* 2003, 386 en Cass. 10 april 2003, *T.Not.* 2004, 568, noot F. BOUCKAERT. Voor een analyse van deze rechtspraak onder het vroegere recht, cf. o.a. K. JANSEGGERS, “De internationale adoptie voor en na de i.p.r.-codificatie”, *Tijdschrift@ipr.be* 2003, 52-82, p. 64-67. Vergelijk met M. VERWILGHEN, “Le renouveau de l'adoption internationale”, in M. VERWILGHEN en P. DE VALKENNEER, *Relations familiales internationales*, Brussel, Bruylant, 1993, 153-154, die terecht opmerkt: “*s'il est vrai que, dans certains cas d'adoption internationale, l'ordre public pourra intervenir, il n'est pas exact d'affirmer que son rôle en cette matière doit devenir systématique au motif que le législateur belge s'est montré favorable à l'adoption*”.

³² Memorie van Toelichting bij Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, *Parl. St.* Senaat, 2003-2004, nr. 3-27/1, 101.

zijds. Het lijkt in deze omstandigheden voldoende gelegitimeerd om het voltooiën van de adoptie toe te staan, zelfs als dit met zich meebrengt dat een bepaalde andersluidende bepaling van het relevante buitenlandse recht ‘buitenspel’ wordt gezet. Andere hypothesen, waarbij de adoptie slechts een gunstiger erfrechtelijk of fiscaal regime beoogt, kunnen m.i. het beroep op artikel 67, § 3 WIPR niet verantwoorden.³³

– *Schema over toepasselijk recht op grondvoorwaarden voor adoptie:*

Art. 344, lid 1 B.W.	Controle op wettige redenen, hoger belang van het kind en eerbied van het internationaal recht
Art. 67 WIPR (trapsgewijze verwijzingsregel)	1) Nationaliteit van adoptant of adoptanten 2) Gewone verblijfplaats van adoptant of adoptanten 3) Belgisch recht

D. Recht toepasselijk op de toestemming

Het belang van de toestemming van de kandidaat-adoptant en van zijn ouders of wettelijke vertegenwoordigers wordt in artikel 68 WIPR benadrukt. Zo onderwerpt de wetgever deze voorwaarde voor de totstandkoming van de adoptie aan een aparte aanknopingsfactor die ervoor moet zorgen dat de vereiste van de toestemming steeds nagekomen wordt.

De opbouw van artikel 68 WIPR bevestigt immers het belang van de toestemming voor een in België uit te spreken adoptie. In de eerste plaats geldt artikel 348-1 B.W. (*juncto* art. 358 B.W.) als minimum referentiekader voor alle procedures (cf. 1.). Daarnaast geldt de aanknopingsfactor aan het recht van de staat op wiens grondgebied de geadopteerde zijn gewone verblijfplaats heeft – onmiddellijk voorafgaand aan de overbrenging ter adoptie, op voorwaarde dat deze regels voldoende worden geacht in het licht van het Belgische recht (cf. 2.).

1. Referentiekader: artikel 348-1 B.W. (*juncto* art. 358 B.W.)

De voorrangsregels inzake toestemming dienen steeds te worden gerespecteerd, ook met betrekking tot een geadopteerde van buitenlandse afkomst.

In de eerste plaats benadrukt artikel 358, § 2 B.W. dat volle adoptie in België een ‘doelgerichte’ toestemming van de geadopteerde en de andere betrokkenen vereist. De toestemming moet dan ook wel degelijk betrekking

³³ Cf., onder het vroegere recht, Rb. Gent 5 maart 1992, *R. W.* 1992-93, 1099; Rb. Antwerpen 25 maart 1997, *T. Not.* 1997, 538, noot K. LAMBEIN.

hebben op het verbreken van de band van afstamming die bestond met de oorspronkelijke familie.³⁴

Daarnaast onderstreept artikel 348-1 B.W. dat een geadopteerde die ouder is dan 12 jaar³⁵, steeds in de adoptie moet toestemmen. Hieruit volgt dat er geen rekening wordt gehouden met de maatstaven van het recht van herkomst van het kind inzake toestemming, als blijkt dat volgens deze regels een geadopteerde van 12 jaar of meer geen toestemming hoeft te geven.

2. De aanknoping aan het recht van herkomst en het Belgische recht als minimumnorm

615. Op voorwaarde dat de bovenvermelde minimumnormen worden nageleefd, voorziet de wetgever in een aanknoping bij het recht van de gewone verblijfplaats van de geadopteerde, die onmiddellijk voorafgaat aan de overbrenging ter adoptie.

Met deze aanknoping beoogt de wetgever een toepassing van de in het land van herkomst geldende criteria inzake toestemming en dit uit deferentie voor de belangen van de geadopteerde en zijn naasten op het moment van de adoptie.³⁶ Het is immers dat recht (en niet het recht van de adoptant, dat op basis van art. 67 WIPR de andere grondvereisten beheerst) dat de nauwste band met de geadopteerde en zijn naasten vertoont tot op het moment van de overbrenging.

616. Inzake toestemming knoopt men traditioneel aan bij de nationaliteit en niet bij de gewone verblijfplaats van de geadopteerde (cf. het oude art. 344, § 3 B.W.).³⁷ Het WIPR verkiest echter de aanknoping aan de gewone verblijfplaats boven de nationaliteit van de geadopteerde, dit om problemen van stateloosheid, dubbele nationaliteit of onvoldoende band met de wet van de nationaliteit te vermijden. De gewone verblijfplaats van de geadopteerde zal hoe dan ook doorgaans samenvallen met het land van herkomst van de geadopteerde en bijgevolg in de meeste gevallen tot hetzelfde recht leiden.

³⁴ Memorie van toelichting bij Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl. St. Kamer* 2000-01, nr. 2-1366/1, 44.

³⁵ Zie over deze toestemmingsvereiste in het Belgische recht de bijdrage van Ch. CASTELAIN in dit boek.

³⁶ Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Internationaal privaatrecht, memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat* 2003-04, nr. 3-27/1, 101.

³⁷ Cf. Vred. St. Gilles 16 januari 2001, *T.B.B.R.* 2001, 245.

617. De toepassing van de criteria van het land van herkomst inzake toestemming is echter voorwaardelijk: uit artikel 68, § 2 WIPR volgt immers dat wanneer dit recht de adoptie niet kent of geen toestemmingsvereiste voorziet, de Belgische voorschriften inzake de toestemming van toepassing zijn. De verwijzing naar het Belgische recht is dan ook afhankelijk van het buitenlandse (gebrek aan) adoptierecht. Een toevlucht tot de buitenlandse verwijzingsregels, die een beroep op de theorie van *renvoi* in het vroegere recht verantwoordde³⁸, is in strijd met de huidige IPR-regels.³⁹

– *Schema 3: Toepasselijk recht op toestemming*

Art. 358 en 348-1 B.W.	'Doelgerichte' toestemming Toestemming van geadopteerde is vereist indien < 12 jaar (uitzonderingen)
Art. 68 WIPR	Recht van gewone verblijfplaats voor geadopteerde (Belgisch recht indien in dat recht toestemming niet nodig is of adoptie niet gekend is)

E. De wijze van totstandkoming van de adoptie

Artikel 69 WIPR behelst de vormvereisten van de adoptie. Deze bepaling volgt de klassieke regel van de *locus regit actum*, waarbij het recht van de plaats waar de akte werd opgesteld, toepasselijk zal zijn.

Voor verzoeken tot adoptie die in België worden ingediend, geldt dan ook het Belgische procesrecht (art. 1231-27 tot 1231-45 Ger.W.).⁴⁰

In artikel 69, § 2 WIPR voorziet de wetgever de specifieke hypothese van een adoptieakte die in het buitenland werd verleden. Als volgens de daar toepasselijke regels de adoptie op geldige wijze tot stand kwam, zal men in België de erkenning hiervan (kunnen) vragen (cf. *supra*, Hoofdstuk III, § 1).

Quid wanneer de totstandkoming van de adoptie (in dat land) afhankelijk is van een gerechtelijke procedure die de adoptie bekrachtigt, zoals onder het oude Belgische recht het geval was? In deze hypothese is er nog geen

³⁸ Onder het vroegere recht werd de theorie van *renvoi* toegepast op de toestemming van de biologische ouders van een kind van Amerikaanse nationaliteit dat in België zijn woonplaats had: Cass. 4 november 1993, *T.B.B.R.* 1994, 394, noot L. BARNICH.

³⁹ Art. 16 WIPR ("In de zin van deze wet en behoudens bijzondere bepalingen worden onder het recht van een Staat de rechtsregels van die Staat verstaan met uitsluiting van de regels van het internationaal privaatrecht").

⁴⁰ Cf. de bijdrage van P. SENAËVE in dit boek.

adoptie tot stand gekomen in het buitenland en komt de buitenlandse adoptieakte *a fortiori* niet voor erkenning in aanmerking.

In deze omstandigheden is het noodzakelijk om de Belgische adoptieprocedure te doorlopen (art. 69, § 2 WIPR).

– *Schema 3: Toepasselijk recht op adoptieprocedure*

Art. 69 WIPR	Belgisch recht (ook voor de procedure naar aanleiding van een adoptieakte die in het buitenland is opgesteld)
--------------	---

§ 2. GEVOLGEN VAN DE ADOPTIE

618. Artikel 70 WIPR blijft trouw aan het principe van eenzelfde rechtstelsel voor de toelaatbaarheid, enerzijds, en de gevolgen van de adoptie, anderzijds.⁴¹ Bijgevolg is “*de aard van de door de adoptie geschapen band en of de geadopteerde ophoudt lid te zijn van zijn oorspronkelijke familie*” aan het recht toepasselijk krachtens artikel 67 WIPR onderworpen (cf. *supra*, § 1, A). Het Belgische recht bepaalt dan ook de juridische gevolgen van de adopties die overeenkomstig het Belgische recht tot stand zijn gekomen.⁴²

619. De formulering van artikel 70 WIPR wijst op de enge draagwijdte van deze verwijzingscategorie. Slechts de *rechtstreekse* gevolgen van de adoptie, met name of er sprake is van volle of gewone adoptie, en de aard van de banden tussen de geadopteerde en de adoptieve en de oorspronkelijke familie, vallen onder het toepassingsgebied van artikel 70 WIPR. Andere gevolgen, zoals naam, ouderlijk gezag, recht op persoonlijk contact, huwelijksbeletselen, onderhoudsplicht of erfrecht vallen daarentegen onder het toepassingsgebied van de respectieve verwijzingsregels van het WIPR. De vraag of de nationaliteit van de adoptant overgaat op de geadopteerde is afhankelijk van de nationaliteitswetgeving.⁴³

Ter illustratie: het Nederlandse recht is overeenkomstig artikel 67 WIPR (*juncto* art. 70 WIPR) van toepassing op de adoptie van een Chinees kind door een Nederlands koppel (woonachtig te Antwerpen). Voor de rechtstreekse gevolgen van de adoptie, nl. de aard van deze laatste en de verbre-

⁴¹ Cf., over het oude art. 344ter B.W., K. LENAERTS en K. LENAERTS-GRIMONPREZ, “De adoptieve afstamming in het internationaal privaatrecht (deel 2)”, *T.B.B.R.* 1990, 10-13.

⁴² Cf. de bijdrage van F. SWENNEN in dit boek.

⁴³ J. ERAUW, “De gevolgen van de internationale adoptie. De wetgever loopt zichzelf voorbij”, *R.W.* 1987, 651.

king of aanhouding van de familiale banden met de oorspronkelijke familie van het kind, knoopt men aan bij het Nederlandse recht. Is het Nederlandse recht als ‘adoptiewet’ ook relevant om na te gaan of er een onderhoudsplicht van de oorspronkelijke ouders jegens het kind overeind blijft? Het antwoord is negatief: overeenkomstig artikel 74, § 1 WIPR bepaalt het recht van de gewone verblijfplaats van de onderhoudsgerechtigde in welke mate en van wie de onderhoudsgerechtigde onderhoud kan vorderen. De inbreng van het Nederlandse (adoptie)recht is met andere woorden beperkt tot de voorvraag over de aard van de door de adoptie geschapen/verbroken familiale banden.

§ 3. TOEPASSELIJK RECHT OP DE OMZETTING, DE HERROEPING EN DE HERZIENING VAN DE ADOPTIE

620. Artikel 71 WIPR levert de relevante verwijzingsregels voor de procedures tot omzetting, herroeping of herziening van de adoptie. In parallel met de Belgische adoptiewetgeving voorziet artikel 71 WIPR in drie aparte verwijzingsregels.

A. Omzetting

621. De nieuwe verwijzingsregel inzake omzetting is uiteraard een rechtstreeks gevolg van de invoering in het Belgische recht van de mogelijkheid om een gewone adoptie in een volle adoptie om te zetten (art. 347-3 B.W.).⁴⁴

Zoals voor de andere verwijzingsregels inzake adoptieve afstamming, voorziet artikel 71, § 1 WIPR in een tweestappenprocedure om het toepasselijke recht te bepalen. Enerzijds vormen de vereisten van artikelen 359-2 en 361-4, 1°, b) en c) B.W. het minimum referentiekader waaraan de omzetting moet voldoen. Anderzijds verwijst artikel 71, § 1 WIPR naar het recht dat de totstandkoming van de adoptie beheerst. Een gezamenlijke lezing betekent *de facto* dat omzetting van een internationale adoptie slechts mogelijk is indien aan de volgende voorwaarden **cumulatief** is voldaan:

- de gewone buitenlandse adoptie is in België erkend;
- de noodzakelijke toestemmingen van de geadopteerde en van andere betrokkenen (overeenkomstig art. 68 WIPR) zijn gegeven;
- **en** het toepasselijke recht op de totstandkoming van de adoptie voorziet de mogelijkheid van omzetting.

⁴⁴ Cf. de bijdrage van G. MAES in dit boek.

B. Herroeping

622. Inzake de herroeping heeft het WIPR geopteerd voor de toepassing van het recht dat de totstandkoming van de adoptie beheerst. Deze aanknopingsregeling, die de eenheid van het toepasselijke recht behoudt, breekt met het oude aanknopingspunt in artikel 344^{quater} B.W., dat de herroeping steeds aan het Belgische recht onderwierp.⁴⁵

623. Een eventueel *conflit mobile* is door artikel 71, § 2 *in fine* uitgesloten: de beoordeling van de relevante aanknopingsfactoren (nationaliteit, gewone verblijfplaats, plaats van de opstelling van de akte) gebeurt op het tijdstip dat de adoptie tot stand kwam, en niet ten tijde van de herroepingsprocedure.

Ter illustratie: de adoptiefouder had de Chinese nationaliteit ten tijde van de adoptieprocedure. Ondertussen is hij/zij Belg geworden. De nationaliteitswijziging is echter zonder belang om het relevante recht inzake de herroeping vast te stellen: Chinees recht blijft dan ook van toepassing.

C. Herziening

624. Artikel 71, § 3 WIPR kent ten slotte het primaat toe aan het Belgische recht bij de vraag welk recht van toepassing is op de herziening van een adoptieprocedure.

Omzetting van adoptie	Toestemming van kind en anderen (art. 359-2 B.W.)	Art. 67-69 WIPR (grondvoorwaarden, toestemming en vormvoorwaarden)
Herroeping van adoptie	–	Art. 67-69 WIPR (grondvoorwaarden, toestemming en vormvoorwaarden) <i>Conflit mobile</i>
Herziening van adoptie	–	Belgisch recht

⁴⁵ Cf. o.a. Luik 18 januari 1999, *T.B.B.R.* 2000, 662, noot Y. DEKETELAERE; Jeugdrb. Namen 20 november 2000, *J. dr. Jeun.* 2001, afl. 203, 52.

HOOFDSTUK VII. TOT SLOT

625. De toepassing van de nieuwe IPR-regels inzake adoptie vereist veel puzzelwerk. De versplintering van de regelgeving betreffende internationale adoptie in verschillende rechtsbronnen verplicht de jurist om, op basis van een amalgaam van rechtsbronnen, op zoek te gaan naar antwoorden aangaande de internationale bevoegdheid en het toepasselijke recht op in België aanhangige adoptieprocedures of op de erkenning van buitenlandse adoptiebeslissingen.

Met een specifieke bepaling vestigt de wetgever (in het WIPR) de nodige aandacht op de kwestie van de internationale bevoegdheid van de Belgische rechtbanken om de adoptie uit te spreken. Deze vraag, die, chronologisch bekeken, het vertrekpunt van elke adoptieprocedure met buitenlandse elementen vormt, vereist logischerwijze een werkelijke band van de betrokkenen met België.

De regeling inzake toepasselijk recht is afhankelijk van de aard van de relevante rechtsvraag in de adoptieprocedure. Doorgaans zal elke adoptieprocedure aan de minimale waarborgen van de Belgische wetgeving moeten voldoen, ondanks de onderwerping van bepaalde rechtsvragen aan buitenlands adoptierecht.

Ten slotte geldt een uitgebalanceerde erkenningsregeling voor adopties uit niet-Verdragstaten. De afschaffing van de conflictenrechtelijke controle is gemitigeerd door een doordachte lijst van weigeringsgronden die de nodige waakzaamheid van de Belgische instanties vereisen.

DEEL VII.
DE VOORBEREIDING TOT DE ADOPTIE,
DE BEOORDELING VAN DE
ADOPTIEGESCHIKTHEID EN DE NAZORG

CHRISTINE FAURE

Tijdelijk coördinator Adoptie
Kind en Gezin

HOOFDSTUK I. INLEIDING

626. Voortaan moet eenieder die een kind wenst te adopteren, bekwaam en geschikt bevonden zijn om te adopteren. Deze vereiste is van toepassing zowel op binnenlandse als op interlandelijke adoptie en zowel op gewone als op volle adoptie. De wet preciseert in artikel 346 (intern recht) en artikel 361 (internationaal recht) B.W. dat als geschikt wordt beschouwd de persoon die daartoe over de vereiste psychosociale vaardigheden beschikt. Dit wordt beoordeeld door de jeugdrechter op grond van een maatschappelijk onderzoek. Ook zegt de wet dat ‘vooraleer over hun geschiktheid wordt geoordeeld, de persoon of personen die een kind wensen te adopteren, de voorbereiding moeten genoten hebben die door de bevoegde gemeenschap wordt verstrekt’.

§ 1. DE SITUATIE VÓÓR 1 SEPTEMBER 2005

627. Vooraleer dieper in te gaan op de inhoud en de modaliteiten van zowel voorbereiding als adoptiegeschiktheid, is het belangrijk even stil te staan bij de historische en maatschappelijke context van deze aspecten van de adoptieprocedure. De voorbije jaren werden reeds heel wat kandidaat-adoptanten voorbereid op een adoptie en beoordeeld op hun adoptiegeschiktheid. Dit fenomeen is op zich dus niet nieuw. De vorige Vlaamse regelgeving inzake adoptie voorzag, zowel voor de binnenlandse als voor de interlandelijke adoptie, in een procedure tot het bekomen van een beginseltoestemming inzake adoptie. Voorbereiding tot adoptie en een screening op adoptiegeschiktheid maakten deel uit van deze procedure. Het grote knelpunt was echter dat deze procedure niet afdwingbaar was, aangezien de voorwaarden tot adoptie federale materie zijn.

628. Deze chaotische juridische situatie was het gevolg van het feit dat het decreet inzake interlandelijke adoptie van 1997¹ bedoeld was om in werking te treden samen met een federale wetswijziging. Toen de federale wetswijziging werd afgeblazen, heeft de Vlaamse Gemeenschap haar regelgeving dusdanig aangepast dat kandidaat-adoptanten vrij bleven om te adopteren ook zonder dat zij een beroep deden op erkende diensten (verantwoordelijk voor voorbereiding, gezinsonderzoek en bemiddeling). De facto werden echter steeds meer adoptanten verplicht om deze procedure te volgen

¹ Decreet van 15 juli 1997 inzake interlandelijke adoptie, *B.S.* 23 september 1997.

omdat steeds meer herkomstlanden de voorbije jaren de tussenkomst vroegen van de overheid en/of erkende diensten.

629. De Vlaamse Gemeenschap juichte bovengenoemde wetswijziging dan ook toe. Na jaren van onduidelijkheid komt er nu een einde aan de juridische vrijblijvendheid van de procedure en wordt eindelijk rechtszekerheid geboden aan alle betrokkenen. De zogenaamde ‘vrije’ adoptie, die op geen enkele wijze omkaderd is door erkende diensten, is dus voortaan uitgesloten. De nieuwe wetgeving laat echter wel nog zelfstandige adoptie² toe.

§ 2. DE MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDING

630. De voorbereiding en geschiktheidsbeoordeling van adoptanten vloeit rechtstreeks voort uit het Haagse Adoptieverdrag.³ Artikel 5 voorziet dat interlandelijke adopties slechts kunnen plaatsvinden indien ‘de bevoegde autoriteiten van de staat van opvang:

- a. hebben vastgesteld dat de aspirant-adoptieouders aan de vereisten voor adoptie voldoen en daartoe geschikt zijn;
- b. zich ervan hebben verzekerd dat de aspirant-adoptieouders de nodige voorlichting hebben ontvangen’.

Daartegenover staat dat het herkomstland verplicht wordt om een aantal zaken vast te stellen, waaronder:

- a. dat het kind in aanmerking komt voor adoptie;
- b. dat na de mogelijkheden tot plaatsing van het kind in zijn staat van herkomst naar behoren te hebben onderzocht, een interlandelijke adoptie het hoogste belang van het kind dient (art. 4).

631. Adoptie is een sociale en juridische beschermingsmaatregel voor het kind. Adoptie heeft als doel om aan een kind in een noodsituatie (de onmogelijkheid van zijn oorspronkelijke familie om voor hem te zorgen) een gezin te bieden dat het meest geschikt is om aan zijn behoeften

² Een zelfstandige adoptie onderscheidt zich van een adoptie die tot stand komt via de bemiddeling van een erkende adoptiedienst. De zelfstandige adoptant adopteert via een gekend contact in het buitenland, dat vooraf ter goedkeuring moet worden voorgelegd aan de Vlaamse Centrale Autoriteit (art. 24 van het decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *B.S.* 8 september 2005 en artt. 73- 76 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie, *B.S.* 18 november 2005).

³ Het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie.

tegemoet te komen. Uitgaande van dit principe is het dus belangrijk dat adoptanten tijdens de voorbereiding een realistisch beeld krijgen van interlandelijke adoptie en gewezen worden op mogelijke valkuilen. Anderzijds betekent dit dat best vooraf wordt ingeschat of een kandidaat-adoptiegezin in staat is om op permanente wijze in te spelen op de noden van het adoptiekind.

632. De beoordeling van de geschiktheid en de opmaak van het verslag van het maatschappelijk onderzoek kunnen ook begrepen worden vanuit een respect ten aanzien van de landen van herkomst en de gezinnen die kinderen in noodsituaties afstaan. Als we deze actoren erkennen als volwaardige partners in de adoptieprocedure, impliceert dit dat hen ook minimale garanties geboden kunnen worden betreffende de meest geschikte oplossing voor hun kinderen.

HOOFDSTUK II. DE NIEUWE VLAAMSE ADOPTIEREGELGEVING

633. Een ander gevolg van de federale wetswijziging is dat de Vlaamse bevoegdheden inzake adoptie nu in een ander licht komen te staan. Voorbereiding, adoptiebemiddeling en nazorg worden beschouwd als exclusief Vlaamse bevoegdheden. De beoordeling van de geschiktheid is nu duidelijk een federale aangelegenheid. De bevoegde gemeenschap speelt echter nog een rol aangezien zij geraadpleegd wordt in het kader van het maatschappelijk onderzoek op basis waarvan de jeugdrechter een beslissing neemt. De Vlaamse regelgeving werd dan ook aangepast aan dit gewijzigde federale kader.

634. Binnenlandse en interlandelijke adoptie kregen in het verleden een afzonderlijke regeling. Dit blijft behouden. De regelgeving betreffende interlandelijke adoptie is grondig bijgestuurd. Niet alleen werden de noodzakelijke aanpassingen gedaan ten gevolge van de federale wet. Ook werden een aantal knelpunten verholpen en nieuwigheden ingevoerd. De belangrijkste hervormingen betreffen: professionalisering van de adoptiediensten, een inkomensgerelateerd bijdragestelsel voor de kandidaat-adoptanten, aanstelling van een Vlaamse adoptieambtenaar aan het hoofd van de Vlaamse Centrale Autoriteit en een kader voor de uitbouw van een degelijk nazorgaanbod. Vanaf 1 september 2005 wordt de interlandelijke adoptie geregeld door het decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen (hierna het decreet interlandelijke adoptie). Dit decreet heft het decreet van 1997 en het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 op. De uitvoering van het nieuwe decreet wordt verder geregeld in een Besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie van kinderen (hierna het B.Vl.Reg. interlandelijke adoptie).

635. Voor de binnenlandse adoptie is daarentegen enkel voorzien in een wijziging van het bestaande Besluit van de Vlaamse Regering van 2002⁴ bij Besluit van de Vlaamse Regering van 8 juli 2005 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen.⁵ Het betreft hier de strikt noodzakelijke aanpassingen aan het nieuwe federale kader. Het is evenwel

⁴ Besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen, *B.S.* 18 juni 2002.

⁵ *B.S.* 26 juli 2005 (hierna B.Vl.Reg. binnenlandse adoptie).

de bedoeling dat ook binnenlandse adoptie in de toekomst op een aantal punten wordt hervormd via een nieuw decreet.

HOOFDSTUK III. VOORBEREIDING TOT DE ADOPTIE

§ 1. DOELGROEP VAN DE VOORBEREIDING

636. Alle adoptanten worden voortaan verplicht om een voorbereiding te volgen. De artikelen 346-2 (intern recht) en 361-1 (internationaal recht) B.W. stellen dat vooraleer de geschiktheid van de adoptant beoordeeld wordt, ‘zij de voorbereiding gevolgd hebben die de bevoegde gemeenschap organiseert teneinde hen inzonderheid inlichtingen te verstrekken betreffende de verschillende stappen van de adoptieprocedure, de juridische gevolgen en de andere gevolgen van de adoptie, alsook over de mogelijkheden en het nut van nazorg na de adoptie’. De wet stelt uitdrukkelijk dat deze verplichting geldt voor alle adoptanten, dus ook voor diegenen die een kind wensen te adopteren dat met hen verwant is.

§ 2. MODALITEITEN VAN DE VOORBEREIDING

A. *Interlandelijke adoptie*

637. De Vlaamse Gemeenschap heeft de modaliteiten inzake de voorbereiding van adoptanten voor interlandelijke adoptie geregeld in het decreet interlandelijke adoptie⁶ en het B.VI.Reg. interlandelijke adoptie.⁷

De voorbereiding is de allereerste stap in het adoptieproces. De adoptant meldt zich aan bij de Vlaamse Centrale Autoriteit, waar hij of zij geregistreerd wordt en gevraagd wordt een bijdrage te betalen van 25 euro. Na betaling wordt men doorverwezen naar het voorbereidingscentrum van zijn keuze. Er kunnen maximaal twee voorbereidingscentra erkend worden die in onderlinge afspraak een geografisch gespreid vormingsaanbod aanbieden. De erkenning en subsidiëring van de voorbereidingscentra wordt geregeld in de artikelen 6 t.e.m. 8 van het decreet interlandelijke adoptie.

638. Doordat voorzien wordt in voldoende opstartmomenten, zou elke adoptant die zich aanmeldt, binnen de twee maanden moeten kunnen starten met de voorbereiding. De voorbereiding wordt georganiseerd in groepen van minimaal 8 adoptiegezinnen en duurt 20 uur, gespreid over

⁶ Artt. 4-8 van het decreet interlandelijke adoptie.

⁷ Artt. 2-20 van het B.VI.Reg. interlandelijke adoptie.

een tweetal maanden. Een adoptant die alleen adopteert, maar wel een vaste partner heeft (al dan niet samenwonend of gehuwd), wordt aangeraden om de voorbereiding samen met zijn of haar partner te volgen.

639. Bij afloop van de voorbereiding geeft het voorbereidingscentrum de adoptant een attest. Het model van dit attest is vastgelegd in artikel 1 van het samenwerkingsakkoord.⁸ Dit is het attest dat in het kader van de geschiktheidprocedure voor de jeugdrechter dient te worden voorgelegd bij de eerste verschijning.⁹ Dit attest blijft onbeperkt geldig. Bij een tweede of latere adoptie is het dus niet nodig opnieuw voorbereiding te volgen.

B. Binnenlandse adoptie

640. Bij binnenlandse adoptie werden de modaliteiten van voorbereiding vastgelegd via het B.VI.Reg. binnenlandse adoptie. De binnenlandse adoptiediensten krijgen nu de opdracht om in te staan voor de voorbereiding van alle kandidaat-adoptanten voor een binnenlandse adoptie, dus ook de intrafamiliale adopties of adopties waarvoor zij niet bemiddelen. Tot op heden konden zij dit enkel doen voor adoptanten die via hun dienst een kind adopteren.

641. De adoptant die zich laat begeleiden door een dienst, wendt zich rechtstreeks tot de binnenlandse adoptiedienst van zijn keuze. Deze dienst staat in voor de voorbereiding. De andere adoptanten melden zich aan bij de Vlaamse Centrale Autoriteit. Het voorbereidingsprogramma voor deze groep wordt gezamenlijk georganiseerd door de vijf binnenlandse adoptiediensten. De bijdrage te betalen door de adoptant is op vandaag niet geregeld. De binnenlandse adoptiediensten worden voorlopig niet gesubsidieerd. Zij kunnen zelf bepalen hoeveel zij hiervoor aanrekenen aan de adoptanten. Voor de adoptanten die niet via een dienst adopteren, zal wel een eenvormig tarief worden vastgelegd voor het volgen van de voorbereiding. Voor het overige lopen de modaliteiten gelijk met de interlandelijke adoptie. Het attest dat bij het einde van de voorbereiding ter beschikking wordt gesteld, is eveneens het standaardattest zoals vastgelegd in het samenwerkingsakkoord. Dit attest moet gevoegd worden bij het verzoekschrift ter inleiding van de adoptieprocedure voor de jeugdrechter.¹⁰

⁸ Het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie (hierna het samenwerkingsakkoord).

⁹ Art. 1231-28 Ger. W.

¹⁰ Art. 1231-3 Ger. W.

§ 3. INHOUD VAN DE VOORBEREIDING

A. Interlandelijke adoptie

642. De wet bepaalt dat de voorbereiding de adoptant beoogt inlichtingen te verstrekken betreffende de verschillende stappen van de adoptieprocedure, de juridische gevolgen en de andere gevolgen van de adoptie, alsook over de mogelijkheden en het nut van nazorg na de adoptie.¹¹ Verder stelt het decreet interlandelijke adoptie in artikel 5 dat de Vlaamse regering de algemene inhoud van de voorbereiding verder bepaalt en de inhoud van het programma goedkeurt.

643. Het B.VI.Reg. interlandelijke adoptie preciseert in artikel 2 dat het voorbereidingsprogramma volgende thema's omvat:

- 1° de stappen in de procedure, de juridische en andere gevolgen van de adoptie, de mogelijkheden en het nut van de nazorg na de adoptie, vastgelegd in artikel 346-2 B.W.;
- 2° verlieservaring en rouwproces, hechting, voorgeschiedenis van adoptiekinderen, ontwikkeling van opgroeiende adoptiekinderen, risico's die verbonden zijn aan adoptie, omgaan met diversiteit en discriminatie. Al die thema's worden benaderd vanuit de adoptiedriehoek geboortelouder, adoptiekinderen en adoptieouders.

644. De Vlaamse Gemeenschap heeft ervoor gekozen om de voorbereiding verder te blijven opvatten als een manier om de adoptant een realistisch beeld te geven van wat adoptie van een kind uit een ander land betekent voor alle betrokken partijen. De adoptiedriehoek vormt dan ook de rode draad doorheen het programma. Deze driehoek illustreert de blijvende band die door adoptie ontstaat tussen adoptiekind, afstandouders en adoptieouders. Een ander uitgangspunt bij de voorbereiding is de overtuiging dat adoptieouderschap een speciale vorm van ouderschap is, waarin de ouders met een aantal extra opvoedingstaken geconfronteerd zullen worden. De uiteindelijke bedoeling is dat de kandidaten op het einde van het programma een meer gefundeerde keuze kunnen maken om al dan niet te adopteren. Het programma kan inhoudelijk andere accenten krijgen indien het gaat om een intrafamiliale adoptie.

B. Binnenlandse adoptie

645. Het B.VI.Reg. binnenlandse adoptie vermeldt in artikel 18 onder de taken van de binnenlandse adoptiediensten: 'een kwalitatieve voorberei-

¹¹ Artt. 346-2 en 361-1 B.W.

ding van kandidaat-adoptanten die moet bijdragen tot een verantwoorde en bewuste keuze om al dan niet een kind te willen adopteren. Het voorbereidingsprogramma moet worden goedgekeurd door Kind en Gezin'. De regelgeving is dus minder gedetailleerd wat binnenlandse adoptie betreft. Inhoudelijk is het zeker en vast de bedoeling om vanuit dezelfde visie te werken als hierboven beschreven voor interlandelijke adoptie, zij het dan aangepast aan de specifieke situatie van binnenlandse adoptie. Ook hier zijn accentverschillen mogelijk bij intrafamiliale adopties.

HOOFDSTUK IV. BEOORDELING VAN DE ADOPTIEGESCHIKT- HEID

§ 1. DOELGROEP

646. Alle adoptanten worden voortaan beoordeeld op hun geschiktheid om te adopteren. Artikel 346-1 (intern recht) B.W. stelt dat de ‘adoptant of de adoptanten die een kind wensen te adopteren bekwaam en geschikt moeten zijn om te adopteren’. Artikel 361-1 (internationaal recht) B.W. stelt dat de persoon of de personen met gewone verblijfplaats in België die een kind wensen te adopteren dat zijn gewone verblijfplaats in een andere Staat heeft, een vonnis moeten verkrijgen waaruit blijkt dat zij bekwaam en geschikt zijn om een interlandelijke adoptie aan te gaan, en dit alvorens enige stappen met het oog op een adoptie te ondernemen. De geschiktheid wordt beoordeeld door de jeugdrechter op basis van een maatschappelijk onderzoek.

647. Anders dan bij de voorbereiding, voorziet de wet in een aantal mogelijke uitzonderingen. Artikel 346-2 derde lid B.W. bepaalt dat een maatschappelijk onderzoek niet verplicht is wanneer de adoptant een kind wenst te adopteren:

- ‘1° dat met hem, met zijn echtgenoot of met de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden, verwant is tot in de derde graad; of
- 2° met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft’.

§ 2. MODALITEITEN/PROCEDURE

A. Algemeen

648. De beoordeling van de geschiktheid is het gedeelte van de adoptieprocedure dat het meest ingrijpend wijzigt. Het Decreet van 1997 vertrouwt deze taak toe aan Kind en Gezin. Kind en Gezin nam een beslissing op basis van het advies van respectievelijk het evaluatieteam interlandelijke adoptie, ondergebracht bij het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk, of de binnenlandse adoptiedienst. Deze delicate taak behoort voortaan tot de bevoegdheid van de jeugdrechter. Het verschuiven van deze taak naar de magistratuur heeft het voordeel van een grotere onafhankelijkheid en rechterlijke toetsing. Gelet op de zeer strikte wettelijke termijnen, valt het echter af te wachten of dit ook op kwalitatief vlak een stap vooruit betekent.

649. Vooraf kan ook nog opgemerkt worden dat de geschiktheidsprocedure fundamenteel anders is opgevat voor binnenlandse dan voor interlandelijke adoptie. Bij interlandelijke adoptie is het verkrijgen van een geschiktheidsvonnis een procedure die voorafgaat aan iedere andere fase in de procedure van interlandelijke adoptie. Tot zolang is dus ieder contact tussen de ouders van het kind en de kandidaat-adoptanten verboden. Dit is het gevolg van de eisen die gesteld worden door het Haagse Adoptieverdrag. Bij binnenlandse adoptie daarentegen, heeft men afgezien van een aparte procedure voor de jeugdrechtbank tot vaststelling van de geschiktheid om te adopteren. De beoordeling van de geschiktheid maakt daar deel uit van de adoptieprocedure zelf. In het kader van een interlandelijke adoptie gaat het dus om een beoordeling in abstracto, terwijl bij binnenlandse adoptie een uitspraak gedaan wordt over de geschiktheid om een specifiek kind te adopteren.

B. Interlandelijke adoptie

1. De procedure

650. De procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren staat beschreven in de artikelen 1231-27 t.e.m. 1231-33 Ger.W., zoals gewijzigd door de wet van 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de adoptie (*B.S.* 16 december 2005). Deze procedure voor de jeugdrechtbank wordt ingeleid door neerlegging van een eenzijdig verzoekschrift ter griffie. Bij dit verzoekschrift worden de stukken gevoegd zoals vereist door artikel 1231-28 Ger.W. alsook het attest van voorbereiding.

651. Op de inleidingszitting beveelt de jeugdrechter een maatschappelijk onderzoek dat inlichtingen moet verschaffen over de geschiktheid van de adoptant of de adoptanten om te adopteren. Dit maatschappelijk onderzoek moet binnen de twee maanden afgerond zijn. De wet vereist immers dat het verslag ervan binnen twee maanden na de datum van het vonnis (waarbij een maatschappelijk onderzoek werd bevolen) moet worden neergelegd ter griffie.

652. Binnen drie dagen na neerlegging van het verslag ter griffie worden de kandidaat-adoptanten opgeroepen bij gerechtsbrief om kennis te nemen van het verslag. Zij beschikken hiervoor over een termijn van vijftien dagen. In dezelfde gerechtsbrief worden zij ook opgeroepen om opnieuw in persoon voor de rechtbank te verschijnen binnen de maand die volgt op het verstrijken van de termijn van vijftien dagen. Eventuele opmerkingen

op het verslag kunnen door de kandidaat-adoptanten op dat moment geformuleerd worden.

653. Vervolgens spreekt de jeugdrechtbank zich in een met redenen omkleed vonnis uit over de geschiktheid van de adoptant of de adoptanten om tot een interlandelijke adoptie over te gaan.

Is dit vonnis positief, dan moet tevens opgave worden gedaan van het aantal kinderen dat men kan adopteren alsook van de eventuele beperkingen in de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten. Ook voorziet de wet uitdrukkelijk dat het geschiktheidsvonnis slechts in één enkele procedure tot adoptie (van één of meer kinderen) mag worden gehanteerd en dat het vonnis een geldigheidsduur heeft van drie jaar na het uitspreken ervan.

654. Bij geschiktheid, zal het openbaar ministerie een verslag opmaken binnen twee maanden na de uitspraak van de jeugdrechter. Bedoeling van dit verslag is de bevoegde overheid van de Staat van herkomst van het kind voldoende gegevens te verstrekken met betrekking tot de persoon van de kandidaat-adoptanten, zodat deze overheid voor ieder kind voor wie interlandelijke adoptie nodig is, de persoon of personen kan aanwijzen die het kind de meest geschikte omgeving en de beste waarborgen bieden op een goede integratie. Een afschrift van dit verslag wordt door de griffier van de jeugdrechtbank samen met een afschrift van het vonnis toegestuurd aan de Federale Centrale Autoriteit, die het vervolgens onverwijld bezorgt aan de centrale autoriteit van de Gemeenschap.

2. Maatschappelijk onderzoek door de diensten van de Vlaamse Gemeenschap

655. Artikel 1231-29 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat tijdens het maatschappelijk onderzoek dat bevolen wordt door de jeugdrechter, de diensten die door de bevoegde gemeenschap zijn aangewezen, worden *geraadpleegd*. De formulering van het ontwerp van samenwerkingsakkoord luidt anders. In artikel 3 is voorzien dat het maatschappelijk onderzoek bevolen krachtens artikel 1231-29 eerste lid, *gevoerd wordt* door de dienst aangewezen door de Gemeenschap. Het decreet gaat uit van deze laatste formulering en vertrouwt deze taak toe aan de diensten voor maatschappelijk onderzoek. Hun erkenning en subsidiëring wordt geregeld in de artikelen 9 t.e.m. 12 van het decreet interlandelijke adoptie.

656. In de praktijk zijn deze diensten voor maatschappelijk onderzoek een nieuwe benaming voor de evaluatieteams interlandelijke adoptie die ondergebracht zijn bij de Centra voor Algemeen Welzijnswerk. Deze dien-

sten hebben in de aanloop tot de inwerkingtreding van de nieuwe wet hard gewerkt aan de afstemming van hun werking op de vereisten van de federale wet en aan de eenvormigheid van hun activiteit. Het gezinsonderzoek dient nu immers in een veel kortere tijdsspanne te worden gerealiseerd (2 maanden versus 6 maanden). Het accent verschuift van een gemotiveerd positief of negatief advies naar het aanleveren van alle nuttige inlichtingen om de jeugdrechter in staat te stellen een beslissing te nemen. Het eindverslag is voortaan ook niet langer bestemd voor het herkomstland.

657. Er wordt één dienst voor maatschappelijk onderzoek erkend in elke provincie. De jeugdrechter maakt het tussenvonnissen waarin het maatschappelijk onderzoek bevolen wordt, over aan de Vlaamse Centrale Autoriteit. Deze geeft de opdracht dan door aan de dienst van de provincie waarin de jeugdrechtbank gelegen is. Indien een dienst te veel lopende opdrachten heeft, kan de Vlaamse Centrale Autoriteit steeds doorverwijzen naar de dienst van een andere provincie.

658. Een maatschappelijk onderzoek bestaat in principe uit de volgende onderdelen. De kandidaat-adoptant wordt vooraf gevraagd een vragenlijst in te vullen en zijn levensverhaal op papier te zetten. Daarna vinden vier gesprekken plaats, waarvan twee met een maatschappelijk assistent (waaronder één huisbezoek) en twee met een psycholoog. Het verslag wordt opgesteld op basis van een multidisciplinaire teambespreking. Ook een klinisch onderzoek door de huisarts maakt deel uit van het maatschappelijk onderzoek. Aan de huisarts wordt gevraagd te attesteren dat er geen medische bezwaren zijn om te adopteren. Ook het model van dit attest werd eenvormig vastgelegd in het ontwerp van samenwerkingsakkoord.

C. Binnenlandse adoptie

1. Procedure

659. Zoals reeds aangegeven, is het geschiktheidsonderzoek bij binnenlandse adoptie een onderdeel van de adoptieprocedure zelf. Dit wordt geregeld in de artikelen 1231-2 t.e.m. 1231-22 Ger.W. Zie voor meer informatie over deze procedures boven, nrs. 419-479.

2. Maatschappelijk onderzoek door de diensten aangewezen door de Vlaamse Gemeenschap

660. Artikel 1231-6 Ger.W. bepaalt dat tijdens het maatschappelijk onderzoek dat bevolen wordt door de jeugdrechter, de diensten die door de bevoegde Gemeenschap zijn aangewezen, worden *geraadpleegd*. Ook hier geldt de opmerking dat het ontwerp van samenwerkingsakkoord de diensten van de Vlaamse Gemeenschap een ruimere opdracht geeft door te stellen dat dit maatschappelijk onderzoek *gevoerd* wordt door deze diensten. Voor de binnenlandse adopties heeft de Vlaamse Gemeenschap deze taak toevertrouwd aan de binnenlandse adoptiediensten.¹²

§ 3. INHOUD

661. De wetgever heeft weinig concrete invulling gegeven aan wat nu precies verstaan wordt onder 'geschiktheid om te adopteren'. Er wordt alleen vermeld dat geschikt om te adopteren is, hij of zij die daartoe over de vereiste sociaal-psychologische eigenschappen beschikt¹³ en dat de rechtbank daarbij rekening houdt met de persoonlijke, familiale en medische toestand van de betrokkene en met zijn beweegredenen.

662. Wel heeft de wetgever in het ontwerp van samenwerkingsakkoord vrij gedetailleerd bepaald welke thema's aan bod moeten komen in het maatschappelijk onderzoek en dit zowel bij binnenlandse als bij interlandelijke adoptie: gegevens inzake de identiteit van de adoptant, zijn sociaal-economische situatie en zijn sociaal milieu, de persoonlijkheidskenmerken van de kandidaat-adoptanten, de historiek en de dynamiek van het koppel en de familie, de kinderwens en de beweegredenen voor de adoptie, de opvattingen en de verwachtingen over de adoptie, de opvoeding van het kind, de psychoaffectieve mogelijkheden van de kandidaat-adoptanten, het profiel van het (de) kind(eren) die aan de kandidaat-adoptanten kunnen worden toevertrouwd (leeftijd, geslacht, aantal, herkomst, lichamelijke en geestelijke toestand van het kind) en, met de schriftelijke toestemming van de kandidaat-adoptanten, gegevens over hun medische toestand (art. 4 samenwerkingsakkoord). Dit komt trouwens in grote lijnen overeen met de thema's die het openbaar ministerie moet behandelen in het verslag dat, in geval van geschiktheid, bestemd is voor het herkomstland.¹⁴

¹² Art. 18 van het B.Vl.Reg. binnenlandse adoptie.

¹³ Art. 346-1 B.W.

¹⁴ Art. 1231-32 Ger. W.

HOOFDSTUK V. NAZORG

§ 1. DEFINITIES

663. Adoptie is een ingrijpend proces en de ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd dat geadopteerden en adoptanten heel wat specifieke vragen hebben naar informatie, ondersteuning of hulp. Nazorg is eigenlijk een heel brede noemer voor elk aanbod op een adoptiespecifieke vraag in elke fase na de adoptie, gaande van de eerste hechting en integratie van het jonge adoptiekind over zoektochten naar de herkomst voor geadopteerde adolescenten tot vragen die leven bij volwassen geadopteerden.

664. Traditioneel wordt een onderscheid gemaakt tussen eerste nazorg, gespecialiseerde nazorg en follow-up. Eerste nazorg of ook preventieve nazorg definieert het decreet als de taak om 'de adoptant en het geadopteerde kind bij te staan na de komst van de geadopteerde in het gezin en het verlenen van nazorg gedurende de eerste fase van hechting en integratie' en 'de adoptant op de hoogte te stellen van de bestaande nazorg'.¹⁵ Met gespecialiseerde nazorg of curatieve nazorg bedoelt men de nazorg die aangewezen is bij ernstige problemen, bv. zware hechtingsproblemen. Met de term follow-up of opvolgingsrapportage wordt verwezen naar de administratieve opvolgingsrapporten die door sommige herkomstlanden gevraagd worden soms zelfs tot de leeftijd van 18 jaar.

§ 2. KRIJTLIJNEN VAN DE NIEUWE REGELGEVING

665. De federale wetgever heeft het belang van nazorg onderlijnd. De adoptant dient reeds in de allereerste fase van het adoptieproces ingelicht te worden over de mogelijkheden en het nut van nazorg. Ook in het decreet interlandelijke adoptie wordt de nadruk gelegd op het informeren van de adoptanten over het nazorgaanbod. Maar het decreet gaat veel verder. Het nieuwe decreet geeft nazorg eindelijk een structurele plaats in het adoptielandschap. Net als in het decreet van 1997 wordt de eerste nazorg toevertrouwd aan de adoptiediensten.¹⁶ Bovendien wordt nu uitdrukkelijk bepaald dat ook zelfstandige adoptanten voor eerste nazorg en follow-up terecht kunnen bij de adoptiediensten mits betaling van een

¹⁵ Art. 14 van het decreet interlandelijke adoptie.

¹⁶ Art. 14 § 3 van het decreet interlandelijke adoptie.

maximale vergoeding van 750 euro.¹⁷ Daarnaast wordt nu ook een Steunpunt Nazorg Adoptie¹⁸ opgericht en wordt een kader gecreëerd voor de erkenning van trefgroepen.¹⁹ In de eerste voorstellen van het nieuwe decreet werd een bijzondere opdracht toevertrouwd aan de centra geestelijke gezondheidszorg voor gespecialiseerde nazorg. Uiteindelijk werd dit geschrapt, zonder deze mogelijkheid evenwel uit te sluiten. Desgevallend zal dit opgenomen worden in de reglementering van de centra geestelijke gezondheidszorg.

666. Met het Steunpunt Nazorg Adoptie krijgt het nazorggebeuren een regisseur. De opdrachten van deze nieuwe organisatie staan opgesomd in artikel 21 van het decreet. Het is de bedoeling dat dit steunpunt een overlegplatform biedt voor alle betrokken diensten en projecten en dat het nazorgaanbod op basis van een overkoepelende visie op nazorg wordt gecoördineerd en op elkaar afgestemd. Andere belangrijke opdrachten van het Steunpunt zijn de adoptiedeskundigheid bij het bestaande hulpverleningsaanbod bevorderen, fungeren als aanspreekpunt voor geadopteerden, adoptanten en afstandouders en de ondersteuning van trefgroepen.²⁰ Door de mogelijkheid in te bouwen om trefgroepen te erkennen, krijgt ervaringsdeskundigheid – weliswaar professioneel omkaderd – nu een duidelijke plaats.

667. Totslot dient opgemerkt te worden dat het B.VI.Reg. interlandelijke adoptie, dat de inwerkingtreding van het nieuwe decreet regelt, de inwerkingtreding van de bepalingen rond nazorg uitstelt. De erkenning van trefgroepen wordt uitgesteld tot 1 januari 2006. De oprichting van het Steunpunt Nazorg Adoptie wordt uitgesteld tot 1 januari 2007.

¹⁷ Art. 77 van het B.VI.Reg. interlandelijke adoptie.

¹⁸ Art. 21 van het decreet interlandelijke adoptie.

¹⁹ Artt. 22 en 23 van het decreet interlandelijke adoptie.

²⁰ Een vereniging van adoptanten, geadopteerden of een combinatie van deze personen.

**DEEL VIII.
HET VLAAMSE INSTITUTIONELE
ADOPTIERECHT**

FRANK WOUTERS

*Juridische Dienst
Kind en Gezin*

HOOFDSTUK I. SITUERING

668. Op 8 september 2004 verscheen het decreet van 30 april 2004 tot regeling van de binnenlandse en de interlandelijke adoptie in het *Staatsblad*. Met dit decreet wenste Vlaanderen het deel van de adoptieprocedure waarvoor zij bevoegd is (voorbereiding, adoptiebemiddeling en nazorg) af te stemmen op de nieuwe federale adoptiewet¹ en tevens tegemoet komen aan een aantal knelpunten van het adoptiedecreet van 15 juli 1997.²

669. Het decreet van 2004 zou echter een niet-levensvatbaar geboren kind blijken. Het uitvoeringsbesluit dat ook de datum van inwerkingtreding moest vaststellen, kwam er nooit. Na de verkiezingen van 2004 werd een nieuwe Vlaamse regering gevormd en die besliste een nieuw ontwerp van decreet bij het parlement in te dienen, m.n. het decreet tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, dat op 7 juli 2005 door het Vlaamse Parlement werd goedgekeurd.³ In de memorie van toelichting wordt uitgelegd dat vertraging bij de inwerkingtreding van de nieuwe adoptiewetgeving op federaal vlak de mogelijkheid gaf om de tekst van het decreet van 2004 daar waar nodig aan te passen aan een aantal kritische bedenkingen en aan het gewijzigde budgettaire kader. Omwille van de leesbaarheid en de overzichtelijkheid van de tekst werd gekozen voor een nieuw decreet, dat voortbouwt op het decreet van 2004, inhoudelijk grote delen ervan overneemt maar ook een aantal wijzigingen doorvoert.⁴

670. De belangrijkste wijziging t.o.v. het decreet van 30 mei 2004 is ongetwijfeld, zoals de titel al aanduidt, de beperking van het toepassingsgebied van het nieuwe decreet. Terwijl het decreet van 2004 zowel de binnenlandse als de interlandelijke adoptie wilde regelen, beperkt het decreet van 2005 zich tot de interlandelijke adoptie. Als motivatie wordt gesteld dat binnenlandse adoptie een aantal eigen specifieke kenmerken heeft, waar in éénzelfde regeling aan wordt voorbijgegaan.⁵ De binnenlandse adoptie blijft op dit moment dus nog steeds geregeld door het decreet van 3 mei 1989 houdende erkenning van adoptiediensten⁶ en het uitvoe-

¹ Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie.

² Decreet inzake interlandelijke adoptie, *B.S.* 23 september 1997.

³ Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *B.S.* 16 september 2005.

⁴ *Parl.St.* VI. P. 2004-05, stuk 371, nr.1, 3.

⁵ *Parl.St.* VI. P. 2004-05, stuk 371, nr.1, 4.

⁶ *B.S.* 12 december 1989.

ringsbesluit van 19 april 2002.⁷ In afwachting van een nieuw decreet inzake binnenlandse adoptie werden met het besluit van de Vlaamse regering van 8 juli 2005 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen⁸ wel reeds de minimaal noodzakelijke aanpassingen doorgevoerd om ook de Vlaamse regelgeving inzake binnenlandse adoptie te doen aansluiten bij het nieuwe federale kader. In de bijdrage in dit verslagboek over de voorbereiding tot de adoptie, beoordeling van de adoptiegeschiktheid en nazorg wordt hierop verder ingegaan.

671. Andere opvallende wijzigingen t.o.v. het decreet van 30 april 2004 zijn o.m. het verdwijnen van de Hoge Raad voor Adoptie, een sterke vereenvoudiging van het bijdragesysteem in de kosten van adoptiebemiddeling en de aanduiding van (een dienst binnen) Kind en Gezin als Vlaamse Centrale Autoriteit in het decreet zelf.

672. Deze bijdrage bespreekt het decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen en het besluit van de Vlaamse regering van 23 september 2005 betreffende de interlandelijke adoptie⁹ en behandelt meer specifiek de daarin opgenomen regeling inzake adoptiediensten, de Vlaamse Centrale Autoriteit en de adoptieambtenaar, het Steunpunt Nazorg Adoptie en de trefgroepen inzake adoptie. Wanneer in deze bijdrage gerefereerd wordt aan het decreet of het besluit worden bovenvermelde teksten bedoeld. Zowel het decreet als het besluit traden in werking op 1 september 2005.

⁷ Besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen, *B.S.* 18 juni 2002.

⁸ *B.S.* 26 juli 2005.

⁹ *B.S.* 18 november 2005.

HOOFDSTUK II. DE ADOPTIEDIENSTEN

§ 1. DEFINITIE

673. De adoptant die overeenkomstig de adoptiewet bekwaam en geschikt is bevonden om te adopteren kan voor de adoptiebemiddeling een beroep doen op een erkende adoptiedienst of de adoptie zelfstandig realiseren (art. 13 decreet). Een adoptiedienst wordt gedefinieerd als “een door de Vlaamse Regering erkende instelling die aan adoptiebemiddeling doet en de eerste nazorg verstrekt” (art. 3 decreet).

§ 2. VERPLICHTE ERKENNING

674. Het nieuwe artikel 352 B.W., ingevoerd door de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, bepaalt dat niemand in het kader van een adoptie als tussenpersoon kan optreden zonder daartoe vooraf door de bevoegde Gemeenschap te zijn erkend. Net zoals dit reeds het geval was in de adoptiedecreten van 1989¹⁰ and 1997¹¹ wordt adoptiebemiddeling, d.i. het al dan niet tegen betaling optreden als tussenpersoon bij een adoptie, ook in het nieuwe decreet exclusief toevertrouwd aan de erkende adoptiediensten en worden er sancties voorzien voor illegale bemiddelaars.

675. Het besluit stelt dat in Vlaanderen maximaal vier adoptiediensten erkend kunnen worden. Zij dienen gemiddeld dertig plaatsingen op jaarbasis te realiseren. Het gemiddelde aantal plaatsingen op jaarbasis wordt berekend over vijf opeenvolgende jaren, vertrekkend van het jaar 2006 (art. 38 besluit).

De erkenning van maximum vier erkende diensten betekent een consolidatie van de bestaande situatie bij de inwerkingtreding van het decreet.¹² Deze beperking hangt samen met de nieuwe subsidieregeling die werd ingevoerd door het decreet waarbij de erkende adoptiediensten vanaf 2007 een substantiële financiële ondersteuning zullen ontvangen (zie hiervoor § 6 van dit hoofdstuk). Door het aantal erkende adoptiediensten te beperken kan het subsidiebudget beter onder controle gehouden worden. Anderzijds dienen de erkende diensten jaarlijks wel voldoende

¹⁰ Decreet van 3 mei 1989 houdende erkenning van adoptiediensten, *B.S.* 12 december 1989.

¹¹ Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie, *B.S.* 16 september 2005.

¹² Op 1 september 2005 waren in Vlaanderen 4 interlandelijke adoptiediensten erkend: Flanders Intercountry Adoption Care (FIAC), De Vreugdezaaiers, Ray of Hope en Horizon.

plaatsingen te realiseren, gemiddeld minimum dertig per jaar. Er wordt dus gekozen voor een beperkt aantal goed uitgebouwde adoptiediensten, die daarvoor ook de nodige financiële ondersteuning krijgen.

676. Vóór 1 september 2005 bood het Brusselse Gewest een mogelijke ontsnappingsroute voor bemiddelaars die hun erkenning in een Gemeenschap verloren of zonder enige erkenning of overheidscontrole wilden werken. Vermits de Brusselse Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie geen eigen erkenningsreglementering heeft voor adoptiediensten, kon een dienst zijn zetel vestigen in het Brusselse Gewest en van daaruit opereren als zogenaamde bicommunautaire dienst. Nu het nieuwe artikel 352 B.W. een erkenning door de bevoegde Gemeenschap uitdrukkelijk als voorwaarde heeft gesteld om als tussenpersoon in het kader van adoptie te kunnen optreden, betekent dit dat een bicommunautaire adoptiedienst niet zal kunnen werken zolang Brussel geen eigen erkenningskader uitwerkt. In de praktijk zal een adoptiedienst die gevestigd is in het Brusselse Gewest dus een keuze moeten maken tussen de Vlaamse of de Franse Gemeenschap.

§ 3. TAKEN VAN DE ADOPTIEDIENSTEN

677. Artikel 14, § 1 van het decreet bepaalt dat de adoptiedienst als tussenpersoon optreedt inzake adoptie met als taak te bemiddelen en de eerste nazorg te verstrekken.

A. Taken inzake adoptiebemiddeling (art. 14, § 2 decreet)

678. De adoptiedienst dient mede op grond van de kindstudie de juridische en sociaal-psychologische adopteerbaarheid van het kind na te gaan (art. 14, § 2, 1° decreet).

Volgens het Haagse Verdrag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van interlandelijke adoptie (hierna het Haagse Verdrag) is het vaststellen van de adoptabiliteit van een kind de verantwoordelijkheid van de Staat van herkomst (art. 4 Haags Verdrag). Niet elk land is echter gebonden door het Haagse Verdrag en ervaringen uit het verleden leren dat het onderzoek van de adoptabiliteit van een kind in bepaalde herkomstlanden niet altijd zo grondig gebeurt. Daarom wordt van de adoptiedienst verwacht dat elk kindrapport opgemaakt in een staat van herkomst kritisch wordt bekeken om de werkelijke redenen van afstand na te gaan en dat indien nodig bijkomende informatie wordt opgevraagd.

Ook de Vlaamse Centrale Autoriteit zal haar schriftelijke goedkeuring aan de beslissing om een kind aan een adoptant of adoptanten toe te wijzen, vereist volgens artikel 361-3, 5° B.W., pas kunnen verlenen wanneer de adoptabiliteit voldoende aangetoond werd. De adoptabiliteit zal moeten blijken uit het verslag betreffende het kind vermeld in artikel 361-3, 2°, a B.W. en uit de inlichtingen opgenomen in het attest vermeld in artikel 361-4, 3° B.W. opgemaakt door de bevoegde autoriteit van de staat van herkomst.

679. De adoptiedienst bereidt de adoptanten voor op de komst van een kind (art. 14, § 2, 2° decreet).

De voorbereiding die hier bedoeld wordt, is verschillend van de verplichte voorbereiding van de adoptanten bedoeld in artikel 346-2 B.W. De verplichte voorbereiding betreft een algemene voorbereiding op de adoptie, waarbij informatie wordt gegeven over de verschillende stappen in de adoptieprocedure, de juridische gevolgen en de andere gevolgen van de adoptie alsook over de mogelijkheid en het nut van nazorg (art. 361-1 B.W.). Deze voorbereiding wordt in Vlaanderen gegeven door één van de twee daartoe erkende voorbereidingscentra.

De voorbereiding als taak van de adoptiedienst is een meer specifieke voorbereiding op de komst van een welbepaald kind uit een welbepaald land. De adoptiedienst zal de adoptanten niet enkel informeren over het concrete verloop van de adoptieprocedure maar ook heel praktische informatie geven over het land, de cultuur, voedingsgewoontes, soms zelfs een kleine basiswoordenschat aanleren in de taal van het adoptiekind om de integratie van het kind in het gezin zo vlot mogelijk te laten verlopen.

680. De adoptiedienst begeleidt de voortgang van de individuele adoptiedossiers (art. 14, § 2, 3° decreet).

De adoptiedienst begeleidt de adoptanten bij het samenstellen van hun dossier en dient dit vervolgens in bij de bevoegde autoriteit in de Staat van herkomst van het kind. De dienst onderneemt alle nodige acties, zowel in België als in het herkomstland, om de voortgang van het dossier te verzekeren en houdt de adoptanten op de hoogte van de stand van zaken.

681. De adoptiedienst gaat een adoptiesamenwerking aan met de buitenlandse kanalen die goedgekeurd zijn door de Vlaamse Centrale Autoriteit (art. 14, § 2, 4° decreet).

De adoptiediensten werken samen met buitenlandse kanalen die in het land van herkomst van het kind gemachtigd zijn om aan adoptiebemiddeling te doen. Vooraleer een adoptiedienst de toelating krijgt om in een bepaald land te werken doet hij bij de Vlaamse Centrale Autoriteit aangifte van zijn buitenlands kanaal. Hiertoe dient hij een informatiedossier in dat inlichtingen bevat over de identiteit van het buitenlandse kanaal, de adoptiewetgeving van het land in kwestie, het verloop van de adoptieprocedure ter plaatse, de verwachte kostprijs voor de adoptanten en alle andere nuttige inlichtingen. Het buitenlandse kanaal kan zowel een individuele persoon zijn, een organisatie, een weeshuis, een bevoegde overheidsdienst... De Vlaamse Centrale Autoriteit zal de legaliteit en de betrouwbaarheid van dat kanaal nagaan alvorens dit formeel goed te keuren en de adoptiedienst de toelating te geven in dat bepaalde land een adoptiewerking op te starten (zie ook art. 59, § 1, 1° besluit).

682. De adoptiedienst volgt de adoptie op zoals bepaald in de voorschriften en wettelijke bepalingen van de staat van herkomst (art. 14 § 2, 5° decreet).

Dit houdt verband met wat vermeld staat in artikel 14, § 2, 3°. Om die opvolging te verzekeren zal de adoptiedienst in het herkomstland meestal beschikken over een contactpersoon die er ter plaatse over waakt dat het adoptiedossier de correcte juridische en administratieve weg volgt.

683. De adoptiedienst meldt de aankomst van het kind in België bij de Vlaamse Centrale Autoriteit (art. 14, § 2, 6° decreet).

B. Taken inzake eerste nazorg

684. De adoptiedienst staat de adoptant en het geadopteerde kind bij na de komst van de geadopteerde in het gezin en verleent nazorg gedurende de eerste fase van hechting en integratie (art. 14, § 3, 1° decreet).

685. De adoptiedienst stelt de adoptant op de hoogte van alle bestaande nazorg inzake adoptie (art. 14, § 3, 2° decreet).

C. Andere verplichtingen

686. De adoptiedienst stelt een schriftelijke overeenkomst op met elke adoptant waarvoor hij bemiddelt, waarin zo exact mogelijk de procedure, de kostprijs, de duur en de gewaarborgde dienstverlening wordt omschreven (art. 14, § 4 decreet). Die overeenkomst wordt pas ter ondertekening

aan de adoptant voorgelegd nadat de jeugdrechtbank een positief geschiktheidsvonnis gevelde heeft (art. 59, § 1, 3° besluit).

687. Van elk adoptiedossier bezorgt de adoptiedienst een kopie aan de Vlaamse adoptieambtenaar binnen de vier maanden na de totstandkoming van de adoptie. Ook van de afgewerkte dossiers die zij op de datum van inwerkingtreding van het decreet reeds in hun bezit hebben, dienen zij binnen dezelfde termijn een kopie toe te sturen aan de Vlaamse adoptieambtenaar (art. 14, § 5 decreet). Deze overdracht is noodzakelijk om de adoptieambtenaar toe te laten de geadopteerde inzage te verlenen in zijn dossier wanneer die daarom verzoekt (zie hiervoor verder, Hoofdstuk IV § 3). Tevens wordt zo vermeden dat adoptiedossiers zouden verdwijnen wanneer een adoptiedienst zijn erkenning verliest of zijn werking stopzet.

§ 4. DE ERKENNING VAN DE ADOPTIEDIENSTEN

A. Erkenningsvoorwaarden

688. Artikel 15, § 2 van het decreet bepaalt de voorwaarden waaraan de adoptiedienst moet voldoen om erkend te worden. In de artikelen 41 tot en met 66 van het besluit worden die erkenningsvoorwaarden nog verder verfijnd en uitgebreid.

689. Enkel een vereniging zonder winstoogmerk of een publiekrechtelijke rechtspersoon kan als adoptiedienst erkend worden. Winstbejag bij adopties is vanzelfsprekend uitgesloten (zie ook art. 11 Haags Verdrag).

690. De voornaamste taak van een adoptiedienst is adoptiebemiddeling en het verstrekken van eerste nazorg. Hiervoor dient de dienst te beschikken over of moet hij een beroep kunnen doen op een interdisciplinair team dat bestaat uit ten minste vier personen, waaronder een coördinator, en waarin volgende disciplines vertegenwoordigd zijn:

- een arts,
- een licentiaat in de psychologie, pedagogie of een persoon met een gelijkwaardig diploma,
- een jurist,
- een maatschappelijk assistent of de houder van een ander diploma, ten minste van niveau hoger onderwijs buiten de universiteit met sociale, psychologische of pedagogische oriëntatie (art. 41 besluit).

691. De dienst moet over voldoende infrastructuur beschikken om de opgelegde verplichtingen uit te voeren en de continuïteit van de dienst

te verzekeren. Het besluit specificeert dat de infrastructuur moet toelaten om de gesprekken met de gebruikers te laten verlopen met maximale garanties voor de privacy (art. 49 besluit). De adoptiedienst moet ook vlot en voldoende toegankelijk zijn (art. 50 besluit).

692. De medewerkers en teamleden van de adoptiedienst dienen de persoonlijke levenssfeer van de adoptant te eerbiedigen en, zonder enige vorm van discriminatie, zijn ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging te respecteren.

693. Om erkend te blijven of opnieuw erkend te worden stelt het decreet nog volgende bijkomende voorwaarden:

De adoptiedienst dient elke aanvraag van een adoptant die bekwaam en geschikt is bevonden om te adopteren, te aanvaarden (art 15, § 3, 1° decreet). Men dient er wel rekening mee te houden dat bij interlandelijke adoptie ook aan de wettelijke of feitelijke voorwaarden van het herkomstland voldaan moet worden. Hierdoor kan het gebeuren dat adoptanten in bepaalde landen niet voor adoptie in aanmerking zullen komen, ook al werden ze door de Belgische rechter bekwaam en geschikt geacht om te adopteren. De verplichting om elke aanvraag van de adoptanten te aanvaarden dient dus zo geïnterpreteerd te worden dat een adoptiedienst niet vanuit een eigen religieuze, filosofische of ideologische overtuiging bepaalde adoptanten kan weigeren of een eigen tweede selectie inzake de adoptiegeschiktheid kan doorvoeren.

694. De adoptiedienst voert zijn taken op een kwaliteitsvolle manier uit (art. 15, § 3, 2° decreet). Hij bezorgt de Vlaamse Centrale Autoriteit een jaarverslag over zijn werking en participeert regelmatig in het overleg tussen de verschillende actoren in interlandelijke adoptie (art. 15, § 3, 3° en 4° decreet).

695. In de artikelen 41 tot en met 66 van het besluit worden de erkenningsvoorwaarden nog verder verfijnd en uitgebreid. Deze voorwaarden werden grotendeels overgenomen uit het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende interlandelijke adoptie¹³ en hebben betrekking op de teamleden en medewerkers van de adoptiedienst (art. 41-48 besluit), de infrastructuur en bereikbaarheid (art. 49-50 besluit), de werking van de adoptiedienst (art. 51-54), de hulp- en dienstverlening

¹³ B.S. 7 juni 2002.

(art. 55-62 besluit) en de dossiers en wachtlijsten (art. 63-66). Ik verwijs hiervoor naar de tekst van het besluit.

B. Erkenningsprocedure

696. Zoals supra reeds vermeld, kunnen er in Vlaanderen maximaal vier adoptiediensten erkend worden. Een adoptiedienst wordt erkend voor een periode van minimaal twee en maximaal vijf jaar en de erkenning kan voor dezelfde termijnen verlengd worden (art 15, § 3 decreet). De erkenning wordt verleend door de Vlaamse minister, bevoegd voor de bijstand aan personen (art. 38 besluit).

697. Om erkend te kunnen worden stuurt een adoptiedienst zijn erkenningsaanvraag aangetekend naar de Vlaamse Centrale Autoriteit. Deze onderzoekt de aanvraag en geeft uiterlijk zes maanden na ontvangst een gemotiveerd advies aan de minister. De minister beslist uiterlijk 3 maand na ontvangst van het advies. Een aanvraag tot hernieuwing van de erkenning wordt uiterlijk negen maanden voor het verstrijken van de erkenningstermijn op dezelfde wijze ingediend en behandeld (art. 39 besluit).

C. Intrekking of schorsing van de erkenning

698. Wanneer de adoptiedienst niet meer aan alle erkenningsvoorwaarden voldoet of als de adoptiebemiddeling niet meer gebeurt in het belang van het kind, kan de Vlaamse Centrale Autoriteit de minister adviseren om de erkenning van de adoptiedienst onmiddellijk in te trekken of voor een bepaalde termijn te schorsen. De adoptiedienst wordt hiervan vooraf per aangetekende brief op de hoogte gebracht en kan binnen veertien dagen vragen om gehoord te worden. De minister neemt binnen de maand na ontvangst van het gemotiveerde advies een beslissing (art. 16, § 1 decreet en art. 40 besluit).

In geval van intrekking of schorsing van de erkenning treft de Vlaamse Centrale Autoriteit maatregelen in verband met de afwerking en overdracht van de dossiers (art. 16, § 1 decreet).

§ 5. DE KOSTEN VAN ADOPTIEBEMIDDELING

699. Een belangrijke vernieuwing is de tussenkomst die de overheid voorziet in de kosten van de adoptiebemiddeling. Eén van de doelstellingen van het adoptiedecreet was namelijk om de adoptie toegankelijker te maken. De hoge kostprijs maakte adoptie voor mensen met lage inkomens

moeilijk haalbaar. Het decreet voorziet daarom in een tussenkomst van de overheid in de dossierkosten voor adoptie. Die tussenkomst wordt wel beperkt tot de adoptanten die een beroep doen op een erkende adoptiedienst.

700. De adoptant betaalt aan de adoptiedienst een forfaitair bedrag als bijdrage in de dossierkosten in België, de dossierkosten in het herkomstland en de kosten voor nazorg. De forfaitaire bijdrage houdt rekening met het belastbaar inkomen en de gezinssamenstelling.

De adoptiedienst mag enkel nog eventuele reis- en verblijfskosten aanbieden aan de adoptant (art. 17, § 1 decreet). De Vlaamse regering zal de verdere regels en voorwaarden voor de aanrekening van de bijdragen in de kosten van een adoptie bepalen (art. 17, § 2 decreet). De bijdrageregeling dient nog verder uitgewerkt te worden in een uitvoeringsbesluit en zal pas ingaan in 2007 (art. 89 besluit). Vlaams Minister van Welzijn Inge Vervotte kondigde tijdens een persconferentie wel reeds aan dat een adoptant met een beperkt inkomen vanaf dan een tussenkomst tot 3000 euro kan ontvangen in de kosten van de adoptie.¹⁴

701. Deze regeling is veel eenvoudiger en administratief veel minder zwaar om te beheren dan het oorspronkelijke toelagesysteem dat was uitgewerkt in het decreet van 30 april 2004.¹⁵ Het valt nu nog af te wachten of hierdoor ook effectief meer mensen met een lager inkomen zullen adopteren.

§ 6. DE SUBSIDIËRING VAN DE ADOPTIEDIENSTEN

702. Een andere doelstelling van het nieuwe adoptiedecreet was de professionalisering van de adoptiediensten. De professionalisering moet mee bereikt worden door het verlenen van een substantiële financiële ondersteuning aan de diensten, waardoor ze minder afhankelijk worden van het aantal dossiers dat ze behandelen. De subsidiëring dient hen ook in staat te stellen een team uit te bouwen om een zo optimaal mogelijke bemiddeling aan te reiken aan de kandidaat-adoptanten.

703. Sinds het Besluit van de Vlaamse Regering van 20 oktober 1998 inzake interlandelijke adoptie¹⁶ ontvangen de adoptiediensten die bemiddelen bij interlandelijke adoptie, jaarlijks reeds een eerder beperkte

¹⁴ “Wilde adoptie wordt onmogelijk”, *De Standaard* 25 augustus 2005.

¹⁵ Zie art. 13 van het decreet tot regeling van de binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen, *B.S.* 8 september 2004.

¹⁶ *B.S.* 19 december 1998.

subsidie voor werkingskosten en twee kanaalonderzoeken. De diensten bleven voor hun financiële overleving echter grotendeels afhankelijk van het aantal adoptiedossiers dat ze konden realiseren.

704. Het nieuwe decreet voorziet een eenmalige installatiepremie, een jaarlijkse subsidiëring voor personeels- en werkingskosten en een jaarlijkse subsidie voor dossierkosten (art. 18 decreet). De Vlaamse regering zal de nadere regels bepalen voor deze subsidiëring. Vermits de adoptiediensten behalve de reis- en verblijfskosten geen kosten mogen aanrekenen aan de adoptanten, zal deze subsidiëring voldoende hoog moeten zijn om alle dossierkosten te dekken. De dossierkosten kunnen ook sterk verschillen van land tot land, waardoor dit waarschijnlijk geen eenvoudige oefening wordt. Ook de subsidieregeling zal pas in werking treden op 1 januari 2007 (art. 89 besluit).

§ 7. DE ZELFSTANDIGE ADOPTIE

705. Toch ook nog een woordje over de zelfstandige adoptie. Terwijl erkende adoptiediensten het monopolie op adoptiebemiddeling behouden, blijft adoptie zonder tussenkomst van een adoptiedienst, de zogenaamde zelfstandige adoptie, onder bepaalde voorwaarden mogelijk. Vermits de erkende adoptiediensten slechts in een beperkt aantal landen werken en adoptanten om verschillende redenen voor een welbepaald land kunnen kiezen, zal zelfstandige adoptie waarschijnlijk ook in de toekomst nog veel voorkomen.¹⁷

706. De adoptant die zelfstandig wenst te adopteren, meldt zich aan bij de Vlaamse Centrale Autoriteit nadat hij door de jeugdrechter bekwaam en geschikt is bevonden om te adopteren. Hij doet aangifte van het buitenlandse kanaal dat bij de adoptie bemiddelt met het oog op de goedkeuring ervan (art. 24 § 1). De Vlaamse Centrale Autoriteit controleert de legaliteit en betrouwbaarheid van het buitenlandse kanaal en oordeelt of er voldoende garanties zijn dat de adoptie tot stand komt in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten van het kind op grond van het internationale recht (art. 74 besluit). De Vlaamse Centrale Autoriteit kan hiervoor via verschillende wegen informatie inwinnen, bv. via de Belgische diplomatieke posten ter plaatse, via de bevoegde overheden in de betrokken landen of NGO's die ter plaatse

¹⁷ In 2004 werkten de 4 erkende Vlaamse interlandelijke adoptiediensten in 7 landen: Ethiopië, Zuid-Afrika, Ecuador, Colombia, Thailand, Filipijnen, Sri Lanka. Vietnam en Bulgarije waren in voorbereiding.

werkzaam zijn, via andere Centrale Autoriteiten die reeds ervaring hebben in het betrokken land of met het betrokken kanaal...

707. De kanaalcontrole kan vier, en in uitzonderlijke gevallen zes maanden in beslag nemen (art. 75 besluit). De adoptant betaalt aan de Vlaamse Centrale Autoriteit een bijdrage in de kosten van het kanaalonderzoek, die gebaseerd is op de reële verantwoorde kosten met een maximum van duizend euro (art. 75 besluit).

708. Wanneer het kanaal wordt goedgekeurd, bezorgt de Vlaamse Centrale Autoriteit het vonnis betreffende de geschiktheid en het verslag bedoeld in artikel 1231-32 van het Gerechtelijk Wetboek aan de bevoegde autoriteiten in de staat van herkomst. De kosten van de vertaling en de verzending vallen ten laste van de adoptant (art. 24, § 3 decreet). De adoptant draagt dan verder de verantwoordelijkheid voor het goede verloop van de procedure. Wanneer de Vlaamse Centrale Autoriteit het kanaal niet goedkeurt, deelt ze de adoptant de redenen daarvoor mee (art. 75 besluit).

709. Net als de adoptiediensten bezorgt de zelfstandige adoptant binnen de vier maanden na de adoptie een kopie van het adoptiedossier met de gegevens over de afkomst van het kind aan de Vlaamse adoptieambtenaar (art. 24, § 2 decreet).

HOOFDSTUK III. DE VLAAMSE CENTRALE AUTORITEIT

§ 1. KIND EN GEZIN ALS VLAAMSE CENTRALE AUTORITEIT

710. Het Haagse verdrag voorziet dat er in een federale staat verschillende centrale autoriteiten aangeduid kunnen worden (art. 6 Haags Verdrag). Vermits in België de bevoegdheden inzake adoptie verdeeld zijn tussen de federale staat en de Gemeenschappen, diende er naast een Federale Centrale Autoriteit ook per Gemeenschap een centrale autoriteit te worden aangeduid.

711. De Vlaamse Centrale Autoriteit is de daartoe binnen Kind en Gezin aangeduide dienst (art. 19 § 1 decreet). Kind en Gezin fungeerde reeds als Vlaamse Centrale Autoriteit sinds het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 maart 1994 houdende de aanduiding van Kind en Gezin als bevoegde instantie inzake interlandelijke adoptie.¹⁸ Die aanduiding werd later ook nog bevestigd in het Besluit van de Vlaamse Regering van 20 oktober 1998 inzake interlandelijke adoptie¹⁹ en het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende interlandelijke adoptie.²⁰ Hoewel in al deze besluiten naar het Haagse Verdrag wordt verwezen en de taken grotendeels overeenkomen met de taken die de Vlaamse Centrale Autoriteit in dit decreet worden opgedragen, was die aanduiding van Kind en Gezin als Vlaamse Centrale Autoriteit op dat moment eerder symbolisch, vermits België het Haagse Verdrag nog niet geratificeerd had en ook Vlaanderen nog geen instemmingsdecreet had gestemd.²¹

§ 2. TAKEN VAN DE VLAAMSE CENTRALE AUTORITEIT

712. De Vlaamse Centrale Autoriteit is tegelijkertijd het aanspreekpunt, de secretaris en de bestuurder van elke Vlaamse adoptie. Ze informeert, bewaakt, adviseert, begeleidt diensten en maakt afspraken met andere overheden. De taken van de Vlaamse Centrale Autoriteit worden opgesomd in artikel 19 § 2 van het decreet.

¹⁸ B.S. 19 mei 1994.

¹⁹ B.S. 19 december 1998.

²⁰ B.S. 7 juni 2002.

²¹ Dit zou pas gebeuren bij Decreet van 8 mei 2002 houdende instemming met het verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag op 29 mei 1993, B.S. 18 juni 2002.

A. Opdrachten bepaald in het decreet

713. In eerste instantie wordt verwezen naar alle opdrachten die elders in het decreet aan de Vlaamse Centrale Autoriteit worden toegewezen. Het gaat dan over het goedkeuren van het voorbereidingsprogramma dat de voorbereidingscentra aanbieden en het bepalen van de momenten waarop de voorbereiding wordt gegeven (art. 5 decreet), het nemen van maatregelen in verband met de afwerking en overdracht van dossiers bij intrekking of schorsing van de erkenning of stopzetting van de adoptiedienst (art. 16 decreet) en het toezicht op de adoptiediensten (art. 27 decreet).

B. Informatieverstrekking aan adoptanten

714. De Vlaamse Centrale Autoriteit verstrekt informatie over alle aspecten van adoptie aan de adoptant (art. 19, § 2, 2° decreet). Ze is aldus het eerste aanspreekpunt voor personen die een adoptie overwegen.

C. Taken als secretaris van de adoptie

715. De Vlaamse Centrale Autoriteit registreert de adoptanten die zich aanmelden voor adoptie, verwijst ze door naar een voorbereidingscentrum en int de bijdrage van de adoptant in de kosten van de voorbereiding (art. 19, § 2, 3° decreet). Ze registreert de keuze van de adoptant voor adoptiebemiddeling of zelfstandige adoptie en wanneer de adoptant kiest voor bemiddeling via een adoptiedienst, stuurt ze het vonnis inzake de geschiktheid van de adoptanten en het verslag dat het openbaar ministerie overeenkomstig artikel 1231-32 Ger.W. betreffende de adoptanten heeft opgemaakt, door naar de adoptiedienst van keuze van de adoptant (art. 19, § 2, 4° decreet).

D. Taken t.o.v. zelfstandige adoptanten

716. Een aantal taken die de adoptiedienst voor haar cliënten uitvoert, neemt de Vlaamse Centrale Autoriteit op zich voor zelfstandige adoptanten. Zo brengt ze de zelfstandige adoptanten op de hoogte van de bestaande nazorg in Vlaanderen en stuurt ze het vonnis inzake de bekwaamheid en de geschiktheid van de adoptant en het verslag vermeld in artikel 1231-32 Ger.W. naar de bevoegde autoriteit van de staat van herkomst (art. 19 § 2, 5 decreet). Dit laatste uiteraard onder voorbehoud van goedkeuring van het aangebrachte buitenlandse kanaal (zie supra).

E. Taken in uitvoering van artikel 361-3 B.W.

717. Artikel 19, § 2, 6° van het decreet verwijst naar verantwoordelijkheden van de bevoegde centrale autoriteiten van de Gemeenschappen in het kader van artikel 361-3 B.W. In dit artikel worden de voorwaarden opgesomd waaraan moet voldaan zijn vooraleer de overplaatsing van een kind naar België met het oog op zijn adoptie kan gebeuren. De bevoegde centrale autoriteiten van de Gemeenschappen spelen daarin een cruciale rol. De overplaatsing van het kind zal pas kunnen nadat:

- de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap het geschiktheidsvonnis en het verslag van het openbaar ministerie aan de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst heeft bezorgd;
- de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap een verslag betreffende het kind en de andere voor de adoptie vereiste stukken vermeld in artikel 361-4 B.W. heeft ontvangen van de bevoegde autoriteit van de staat van herkomst;
- de adoptant of de adoptanten er schriftelijk mee hebben ingestemd het kind met het oog op zijn adoptie ten laste te nemen;
- het bewijs werd geleverd dat de wet het kind toelaat of zal toelaten België binnen te komen en er permanent te verblijven;
- de bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap en de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind schriftelijk hun goedkeuring hebben gehecht aan de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de adoptant of de adoptanten.

De bevoegde centrale autoriteit van de Gemeenschap kan m.b.t. de voor de adoptie vereiste stukken vermeld in artikel 361-4 B.W. ook gelijkwaardige documenten aanvaarden en in sommige gevallen vrijstelling verlenen indien de overlegging ervan materieel onmogelijk blijkt.

718. Aan de voorwaarden van artikel 361-3 B.W. moet ook voldaan zijn in het geval de adoptie in het buitenland tot stand komt en het kind nadien naar België werd, wordt of moet worden overgebracht. Dit wordt zo ook expliciet als voorwaarde gesteld voor de erkenning van buitenlandse beslissingen inzake adoptie die niet door het Haagse Verdrag beheerst zijn (art. 365-1, 3° B.W.).

719. Geen enkel kind zal dus vanuit het buitenland met het oog op een adoptie of na een adoptie in het herkomstland naar Vlaanderen kunnen komen zonder dat de Vlaamse Centrale Autoriteit, samen met de bevoegde autoriteit in het land van herkomst, haar schriftelijk akkoord aan die kindtoewijzing heeft geven en ze het dossier heeft nagekeken en goedgekeurd. Ze zal per dossier moeten nagaan of het alle documenten vermeld

in artikel 361-4 bevat, of er eventueel gelijkwaardige documenten aanvaard kunnen worden en of er voor sommige documenten eventueel vrijstelling kan worden verleend. Dit is een grote nieuwe verantwoordelijkheid, waar de Gemeenschappen tot nog toe weinig of geen ervaring mee hadden. Zeker m.b.t. het aanvaarden van gelijkwaardige stukken of het verlenen van vrijstelling voor bepaalde stukken uit een dossier is het aangewezen dat de bevoegde centrale autoriteiten van de drie Gemeenschappen eenzelfde beleid zullen hanteren per herkomstland.

F. Taken in uitvoering van artikel 362-1 B.W. e.v.

720. Hoewel hier niet naar verwezen wordt in het decreet – misschien omdat deze situatie eerder zelden zal voorkomen – speelt de Vlaamse Centrale Autoriteit ook een centrale rol bij de adoptie van een kind dat zijn gewone verblijfplaats heeft in Vlaanderen door adoptanten die hun gewone verblijfplaats in het buitenland hebben (art. 362-1 – 362-4 B.W.). Die adoptie zal slechts kunnen plaatsvinden indien, naast het naleven van de bepalingen van artikel 362-2 B.W., de Vlaamse Centrale Autoriteit:

- van de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang het verslag betreffende de aspirant-adoptanten heeft ontvangen;
- van de Federale Centrale Autoriteit het verslag inzake de adopteerbaarheid van het kind heeft ontvangen;
- op grond van inzonderheid deze beide verslagen en rekening houdend met de omstandigheden van de opvoeding van het kind en met zijn etnische, godsdienstige, levensbeschouwelijke en culturele achtergrond, heeft vastgesteld dat de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de adoptant of de adoptanten beantwoordt aan het hoger belang van het kind en aan de eerbied voor zijn fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen;
- het verslag inzake de adopteerbaarheid heeft overgezonden aan de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang, samen met het bewijs dat de vereiste toestemmingen zijn gegeven en met de redenen voor haar conclusie inzake de plaatsing (art. 362-3 B.W.).

721. Vooraleer het kind kan worden toegewezen aan de adoptanten en vooraleer het met het oog op een adoptie in het buitenland België kan verlaten, zal de Vlaamse Centrale Autoriteit zich er bovendien van moeten vergewissen dat de adoptanten ermee ingestemd hebben dit kind te adopteren en moet zij zich samen met de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst schriftelijk akkoord verklaren met de voortgang van de adoptieprocedure (art. 362-4 B.W.).

G. Bewaken van de voortgang van de adoptiedossiers

722. Als regisseur van elk adoptiedossier organiseert en bewaakt de Vlaamse Centrale Autoriteit de voortgangsrapportage (art. 19, § 2, 7° decreet). Bij zelfstandige adopties is deze taak minder evident omdat ze voor informatie betreffende de stand van een dossier mede afhankelijk zal zijn van de informatie die de adoptanten haar zelfverstrekken. Bovendien stelt artikel 24 § 2 van het decreet dat de zelfstandige adoptant de verantwoordelijkheid draagt voor het goede verloop van de procedure.

H. Taken t.a.v. andere overheden

723. De Vlaamse Centrale Autoriteit vervult een belangrijke rol t.a.v. andere binnenlandse en buitenlandse overheden. Ze verstrekt hen spontaan of op verzoek informatie over de regelgeving inzake adoptie alsook over andere relevante gegevens (art. 19, § 2, 8° decreet). Ze bewerkstelligt de samenwerking met de buitenlandse overheden, zodat bij interlandelijke adopties het belang van het kind en zijn fundamentele rechten worden gewaarborgd en de rechtsregels van de Gemeenschappen, federale en internationale overheden worden gerespecteerd (art. 19, § 2, 9° decreet). Ter uitvoering van de opdrachten, vastgelegd in punt 6° tot 9°, maakt de Vlaamse Centrale Autoriteit werkafspraken met de federale overheid en de andere Gemeenschappen (art. 19, § 2, 14° decreet).

I. Ondersteuning van de adoptiediensten

724. De Vlaamse Centrale Autoriteit heeft ook een ondersteunende rol t.o.v. de erkende adoptiediensten. Ze begeleidt hen bij het tot stand brengen van een samenwerkingsverband in het buitenland, het ontwikkelen van concrete bemiddelingsprocedures en het evalueren en verbeteren van de concrete adoptiebemiddeling (art. 19, § 2, 10° decreet). Ze bemiddelt tussen de bevoegde buitenlandse overheden en de erkende Vlaamse diensten en keurt de buitenlandse kanalen goed (art. 19, § 2, 11° en 12° decreet).

J. Advisering Vlaamse regering + jaarverslag

725. De Vlaamse Centrale Autoriteit brengt op verzoek van de Vlaamse regering of op eigen initiatief advies uit met betrekking tot de intrekking of schorsing van de erkenning van een voorbereidingscentrum, een dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie of een adoptiedienst (art. 19, § 2, 13° decreet). Jaarlijks bezorgt ze een activitei-

tenverslag aan de Vlaamse regering en het Vlaamse Parlement (art. 19, § 2, 15° decreet).

K. Ontwikkelen of ondersteunen van programma's in de geest van het Haagse Verdrag

726. De Vlaamse Centrale Autoriteit kan ook programma's ontwikkelen of ondersteunen in binnen- en buitenland die de doelstellingen ondersteunen van het Haagse Verdrag en van het Internationaal Verdrag van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, door België geratificeerd en goedgekeurd bij de wet van 25 november 1991 (art. 19, § 2, 16° decreet).

L. Organisatie van het sectoroverleg

727. De Vlaamse Centrale Autoriteit organiseert structureel overleg tussen alle betrokken partners uit het adoptiewerkveld, namelijk de voorbereidingscentra, de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie, de adoptiediensten, het Steunpunt Nazorg Adoptie en de erkende trefgroepen (art. 19, § 2, 17° decreet). Door de erkende trefgroepen van adoptanten en/of geadopteerden in het structurele overleg op te nemen wordt getracht ook de ervaringsdeskundigheid een plaats te geven in het adoptiebeleid (zie verder hoofdstuk VI).

HOOFDSTUK IV. DE VLAAMSE ADOPTIEAMBTENAAR

§ 1. ROL EN SPECIFIEKE TAKEN

728. Aan het hoofd van de Vlaamse Centrale Autoriteit staat de Vlaamse adoptieambtenaar. Hij neemt in die rol niet alleen de leiding van Vlaamse Centrale Autoriteit waar, het decreet kent hem ook nog enkele specifieke taken toe, m.n. de bewaring van de adoptiedossiers, het bijstaan van geadopteerden op zoek naar gegevens over hun adoptiedossier en het verlenen van inzage in dit dossier. De adoptieambtenaar gaat ook na of een adoptiedossier dat hem werd overgedragen, volledig is en vraagt, in voorkomend geval, elke nadere informatie op (art. 20 decreet).

§ 2. BEWARING VAN DE ADOPTIEDOSSIER

729. In het decreet is het recht van de geadopteerde om inzage te krijgen in zijn adoptiedossier uitdrukkelijk ingeschreven (art. 26 decreet). Om dat recht effectief te kunnen uitoefenen moeten alle dossiers bewaard worden en beschikbaar zijn. Daarom stelt het decreet dat van alle adoptiedossiers, ook die uit het verleden, een kopie moet worden bezorgd aan de Vlaamse adoptieambtenaar, die deze centraal zal bewaren.

730. Zowel de adoptiedienst als de zelfstandige adoptant bezorgen binnen vier maanden na de totstandkoming van een adoptie een kopie van het adoptiedossier aan de Vlaamse adoptieambtenaar (art. 14 § 5 en 24 § 2 decreet). De adoptiediensten moeten ook binnen vier maanden na de inwerkingtreding van het decreet een kopie van alle dossiers van de reeds gerealiseerde adopties die in hun bezit zijn, aan de adoptieambtenaar doorsturen (art. 14 § 5 decreet). Deze verplichting wordt verder in het decreet nog eens herhaald en uitgebreid tot “iedereen die in het bezit is van een adoptiedossier van een derde” (art. 25 decreet). De Raad van State merkte hierbij op dat de verplichting om een kopie van het adoptiedossier te bezorgen, geen betrekking kan hebben op stukken die tot federale procedures behoren en dat deze verplichting enkel kan worden opgelegd aan adoptanten die hun gewone verblijfplaats hebben binnen het Nederlandse taalgebied, niet aan adoptanten die hun gewone verblijfplaats hebben in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.²²

²² R.v.St., Afd. wetg., Advies 38.458/3 van 26 mei 2005.

§ 3. INZAGERECHT

731. De Vlaamse adoptieambtenaar verleent inzage in de adoptiedossiers aan de geadopteerde en staat geadopteerden bij die op zoek zijn naar gegevens over hun adoptiedossier en onderneemt eventueel ter zake zelf actie (art. 20 § 2, 2° en 3° decreet). Vanaf de leeftijd van twaalf jaar heeft de geadopteerde recht op inzage in zijn adoptiedossier. Wanneer de geadopteerde de leeftijd van twaalf jaar nog niet bereikt heeft, wordt door de adoptieambtenaar beslist, rekening houdend met de maturiteit van de verzoeker (art. 26, § 1 decreet).

Artikel 30 van het Haagse verdrag geeft het kind recht op toegang tot de gegevens over zijn afkomst voor zover de eigen nationale wetgeving dit toelaat. Dit recht is dus niet onbepikt. De overheden mogen en moeten rekening houden met nationale en internationale regels die hen zouden verplichten om, ter bescherming van bijvoorbeeld rechten of belangen van derden, de toegang van het kind tot de hemzelf betreffende gegevens te beperken. Ook uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is afgeleid dat het toekennen van een absoluut recht van toegang van het kind tot het hem betreffende adoptiedossier geenszins vanzelfsprekend is, en dat zulk recht integendeel in botsing kan komen met de rechten (o.m. het recht op eerbiediging van het privéleven) en de belangen van derden.²³ Daarbij kan gedacht worden aan de rechten en belangen van de natuurlijke ouders (die bij interlandelijke adoptie in het buitenland verblijven) en van de adoptanten. De adoptieambtenaar kan dus inzage weigeren in stukken die de rechten of belangen van derden schaden. De weigering dient te worden gemotiveerd.

732. Elke inzage moet schriftelijk aan de adoptieambtenaar worden gevraagd. Hij deelt zijn beslissing mee en verleent al dan niet inzage binnen drie maanden na ontvangst van de aanvraag (art. 26 § 2 decreet). Elke geadopteerde kan de Vlaamse adoptieambtenaar ook verzoeken verdere informatie over zichzelf op te vragen (art. 26 § 3 decreet). Indien nodig, zal hij hiervoor contact dienen op te nemen met de adoptiedienst, de bevoegde overheid van het land van herkomst of andere personen die bij de adoptie betrokken waren.

De bepalingen m.b.t. het inzagerecht treden in werking op 1 januari 2006.

²³ Zie o.m. E.H.R.M. 7 juli 1989, Gaskin/Verenigd Koninkrijk, Publ. Court, reeks A, vol.160, E.H.R.M. 24 september 2002, M.G./Verenigd Koninkrijk, nr. 39393/98, en E.H.R.M. 13 februari 2003, Odièvre/Frankrijk, nr. 42326/98, *ECHR*, 2003-III.

HOOFDSTUK V.

HET STEUNPUNT NAZORG ADOPTIE

733. Binnen de hulpverlening in Vlaanderen werd reeds lang een tekort ervaren aan expertise inzake nazorg bij adoptie. De eerste nazorg bij de aankomst van een kind wordt geboden door de adoptiediensten, maar er is vooral een tekort op de tweede lijn. Ook inzake nazorg bij zelfstandige adopties was nog niets voorzien. Om hieraan tegemoet te komen zal de Vlaamse regering een vereniging zonder winstoogmerk erkennen als Steunpunt Nazorg Adoptie. In de raad van bestuur van deze vereniging worden adoptiediensten, de voorbereidingscentra, de trefgroepen en de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie vertegenwoordigd (art. 21, § 1 decreet).

734. Het Steunpunt krijgt een sterk ondersteunende en coördinerende rol met betrekking tot de nazorg. Eén van de taken is het opzetten van netwerken tussen bestaande diensten en projecten die een rol spelen inzake nazorg bij adoptie. Het Steunpunt dient de expertise rond adoptie te bevorderen bij het bestaande hulpverleningsaanbod en de professionalisering van de nazorg te ondersteunen. Het zal fungeren als expertisecentrum en als aanspreek- en oriëntatiepunt voor geadopteerden, adoptanten en afstandsouders. Het bouwt een documentatie- en informatiecentrum uit en verleent de Vlaamse Centrale Autoriteit of de Vlaamse regering advies met betrekking tot specifieke nazorginitiatieven en -projecten. Het Steunpunt ondersteunt ook de trefgroepen inzake adoptie (art. 21 decreet).

De bepalingen m.b.t. het Steunpunt Nazorg Adoptie treden in werking op 1 januari 2007.

HOOFDSTUK VI.

TREFGROEPEN INZAKE ADOPTIE

735. De Vlaamse regering kan, na advies van de Vlaamse Centrale Autoriteit, een vereniging met als leden adoptanten of geadopteerden of een combinatie van deze personen, als trefgroep erkennen (art. 22, § 1 decreet).

Om erkend te kunnen worden dient een trefgroep de vorm aan te nemen van een vereniging zonder winstoogmerk, in haar beheersorganen respectievelijk adoptanten of geadopteerden de meerderheid laten uitmaken en als doelstelling hebben respectievelijk adoptanten of geadopteerden te ondersteunen en hun belangen te onderkennen en te behartigen (art. 22 decreet).

Erkende trefgroepen kunnen deelnemen aan het structureel overleg dat de Vlaamse Centrale Autoriteit organiseert tussen alle betrokken partners uit het adoptiewerkveld (art. 19, § 2, 17 decreet).

Aan die erkenning is geen subsidiëring verbonden.

De bepalingen m.b.t. de trefgroepen traden in werking op 1 januari 2006.

BIJLAGEN

- A. Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993
- B. Federale wetgeving
 - Burgerlijk Wetboek
 - Gerechtelijk Wetboek
 - Diverse wijzigingen aangebracht door de Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie
 - Slotbepalingen van de Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie
- C. Decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen

A. VERDRAG INZAKE DE INTERNATIONALE SAMENWERKING EN DE BESCHERMING VAN KINDEREN OP HET GEBIED VAN DE INTERLANDELIJKE ADOPTIE, GEDAAN TE DEN HAAG OP 29 MEI 1993^{1, 2}

HOOFDSTUK I. TOEPASSINGSGEBIED VAN HET VERDRAG

1. Dit Verdrag heeft tot doel:

- a. waarborgen vast te leggen om te verzekeren dat interlandelijke adopties op zodanige wijze plaatsvinden dat het hoogste belang van het kind daarmee is gediend en de grondrechten die hem volgens het internationale recht toekomen, worden geëerbiedigd;
- b. een samenwerkingsverband tussen de Verdragsluitende Staten in het leven te roepen ten einde te verzekeren dat deze waarborgen in acht worden genomen en ontvoering, verkoop van of handel in kinderen aldus worden voorkomen;
- c. de erkenning van overeenkomstig het Verdrag tot stand gekomen adopties in de Verdragsluitende Staten te verzekeren.

2. 1. Dit Verdrag is van toepassing wanneer een kind dat zijn gewone verblijfplaats in een Verdragsluitende Staat (Staat van herkomst) heeft, naar een andere Verdragsluitende Staat (Staat van opvang) is, wordt of zal worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in de Staat van herkomst door echtgenoten of een persoon van wie de gewone verblijfplaats zich in de Staat van opvang bevindt, hetzij met het oog op een zodanige adoptie in de Staat van opvang of in de Staat van herkomst.

2. Het Verdrag heeft slechts betrekking op adopties die familierechtelijke betrekkingen tot stand brengen.

3. Het Verdrag is niet langer van toepassing indien de instemmingen bedoeld in artikel 17, onder c, niet zijn verkregen voordat het kind de leeftijd van achttien jaren bereikt.

¹ B.S. 6 juni 2005. Het Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993, werd goedgekeurd:

- Vlaamse Gemeenschap: Decreet van 8 mei 2002, B.S. 18 juni 2002, tweede editie;
- Franse Gemeenschap: Decreet van 31 maart 1994, B.S. 19 mei 1994;
- Duitstalige Gemeenschap: Decreet 27 oktober 2003, B.S. 12 februari 2004;
- Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Ordonnantie van 13 mei 2004, B.S. 16 juni 2004, tweede editie.

² Een overzicht van de landen die zijn togetreden tot het verdrag of het hebben ondertekend vindt men op http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=69.

HOOFDSTUK II. VEREISTEN VOOR INTERLANDELIJKE ADOPTIES

4. Een adoptie als bedoeld in dit Verdrag kan slechts plaatsvinden indien de bevoegde autoriteiten van de Staat van herkomst:
- a. hebben vastgesteld dat het kind in aanmerking komt voor adoptie;
 - b. na de mogelijkheden tot plaatsing van het kind in zijn Staat van herkomst naar behoren te hebben onderzocht, hebben vastgesteld dat een interlandelijke adoptie het hoogste belang van het kind dient;
 - c. zich ervan hebben vergewist
 1. dat de personen, instellingen en autoriteiten, wier toestemming voor de adoptie vereist is, zonodig voorlichting hebben ontvangen en naar behoren zijn ingelicht over de gevolgen van hun toestemming, met name over de vraag of adoptie zal leiden tot de beëindiging van de rechtsbetrekkingen tussen het kind en zijn familie van herkomst,
 2. dat deze personen, instellingen en autoriteiten hun toestemming vrijelijk hebben gegeven, in de wettelijk voorgeschreven vorm en dat deze toestemming op schrift is gegeven of vastgelegd,
 3. dat de toestemmingen niet zijn verkregen tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie en dat zij niet zijn ingetrokken,
 4. dat de toestemming van de moeder, indien deze vereist is, eerst na de geboorte van het kind is gegeven, en
 - d. zich, rekening houdende met de leeftijd en het peil van ontwikkeling van het kind, ervan hebben vergewist
 1. dat het is voorgelicht en naar behoren ingelicht over de gevolgen van de adoptie en van zijn toestemming tot de adoptie, indien deze vereist is,
 2. dat de wensen en meningen van het kind in aanmerking zijn genomen,
 3. dat de toestemming van het kind tot de adoptie, indien deze vereist is, vrijelijk is gegeven, in de wettelijk voorgeschreven vorm, en dat deze toestemming op schrift is gegeven of vastgelegd, en
 4. dat deze niet is verkregen tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie.
5. Adopties als bedoeld in dit Verdrag kunnen slechts plaatsvinden indien de bevoegde autoriteiten van de Staat van opvang:
- a. hebben vastgesteld dat de aspirant-adoptiefouders aan de vereisten voor adoptie voldoen en daartoe geschikt zijn;
 - b. zich ervan hebben verzekerd dat de aspirant-adoptiefouders de nodige voorlichting hebben ontvangen; en
 - c. hebben vastgesteld dat het kind toegestaan is of toegestaan zal worden om die Staat binnen te komen en aldaar permanent te verblijven.

HOOFDSTUK III. CENTRALE AUTORITEITEN EN VERGUNNINGHOUDENDE INSTELLINGEN

6. 1. Elke Verdragsluitende Staat wijst een Centrale Autoriteit aan die is belast met de nakoming van de door het Verdrag aan haar opgelegde verplichtingen.

2. Federale Staten, Staten waarin meer dan één rechtsstelsel geldt en Staten die autonome territoriale eenheden omvatten, staat het vrij meer dan één Centrale Autoriteit aan te wijzen en de territoriale of personele reikwijdte van hun taken aan te geven. De Staat die van deze mogelijkheid gebruik maakt, wijst de Centrale Autoriteit aan waaraan mededelingen kunnen worden gedaan ter overbrenging daarvan aan de bevoegde Centrale Autoriteit binnen deze Staat.

7. 1. De Centrale Autoriteiten dienen onderling samen te werken en de samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten van hun onderscheiden Staten te bevorderen teneinde kinderen te beschermen en de overige doelstellingen van het Verdrag te verwezenlijken.

2. Zij nemen alle passende maatregelen teneinde:

- a. informatie te verstrekken over de wetgeving van hun Staat op het gebied van adoptie en andere algemene informatie, zoals statistieken en standaardformulieren;
- b. elkaar op de hoogte te houden omtrent de werking van het Verdrag en, voor zover mogelijk, belemmeringen voor de toepassing daarvan weg te nemen.

8. De Centrale Autoriteiten nemen, hetzij rechtstreeks, hetzij via overheidsinstanties, alle passende maatregelen om het ten onrechte genieten van financieel of ander voordeel in verband met de adoptie te voorkomen en alle praktijken die in strijd zijn met de doelstellingen van het Verdrag te verhinderen.

9. De Centrale Autoriteiten nemen, hetzij rechtstreeks, hetzij via overheidsinstanties of andere instellingen waaraan naar behoren vergunning is verleend in hun Staat, alle passende maatregelen, in het bijzonder om:

- a. informatie te verzamelen, te bewaren en uit te wisselen over de situatie van het kind en de aspirant-adoptiefouders, voor zover zulks noodzakelijk is om de adoptie tot stand te brengen;
- b. de procedure ten behoeve van de adoptie te vergemakkelijken, te volgen en te bespoedigen;
- c. de ontwikkeling van voorlichtingsactiviteiten op het gebied van adoptie en van nazorg bij adoptie in hun Staten te bevorderen;
- d. algemene evaluatierapporten betreffende ervaringen met interlandelijke adoptie uit te wisselen;
- e. voor zover de wetgeving van hun Staat dit toestaat, gevolg te geven aan met redenen omklede verzoeken van andere Centrale Autoriteiten of overheidsinstanties om informatie over een bepaalde adoptiesituatie.

10. Vergunningen kunnen slechts worden verleend aan, en worden behouden door, instellingen die aantonen in staat te zijn de taken die hun kunnen worden toevertrouwd naar behoren te vervullen.

11. Een vergunninghoudende instelling dient:

- a. uitsluitend doelstellingen zonder winstoogmerk na te streven onder de voorwaarden en binnen de beperkingen die door de bevoegde autoriteiten van de Staat die de vergunning verleent, worden bepaald;
- b. te zijn voorzien van bestuurders en medewerkers die op grond van hun onkreukbaarheid en hun opleiding of ervaring bekwaam zijn om werkzaamheden te verrichten op het gebied van de interlandelijke adoptie;
- en
- c. wat hun samenstelling, functioneren en financiële situatie betreft, onderworpen te zijn aan het toezicht van bevoegde autoriteiten van die Staat.

12. Een instelling waaraan in een Verdragsluitende Staat vergunning is verleend, kan in een andere Verdragsluitende Staat slechts optreden indien zij daartoe door de bevoegde autoriteiten van beide Staten is gemachtigd.

13. De aanwijzing van de Centrale Autoriteiten en de eventuele reikwijdte van hun taken, alsmede de namen en adressen van de vergunninghoudende instellingen worden door elke Verdragsluitende Staat medegedeeld aan het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht.

HOOFDSTUK IV. PROCEDURELE VEREISTEN VOOR INTERLANDELIJKE ADOPTIE

14. Personen die hun gewone verblijfplaats hebben in een Verdragsluitende Staat en die een kind wensen te adopteren dat zijn gewone verblijfplaats in een andere Verdragsluitende Staat heeft, dienen zich te wenden tot de Centrale Autoriteit van de Staat van hun gewone verblijfplaats.

15. 1. Indien de Centrale Autoriteit van de Staat van opvang van oordeel is dat de verzoekers voldoen aan de vereisten voor adoptie en daartoe geschikt zijn, stelt zij een rapport samen dat gegevens bevat omtrent hun identiteit, hun bevoegdheid en hun geschiktheid om te adopteren, hun persoonlijke achtergrond, gezinssituatie en medisch verleden, hun sociale milieu, hun beweegredenen, hun geschiktheid om een interlandelijke adoptie aan te gaan en omtrent de kinderen waarvoor zij de zorg op zich zouden kunnen nemen.

2. Zij doet het rapport toekomen aan de Centrale Autoriteit van de Staat van herkomst.

16. Indien de Centrale Autoriteit van de Staat van herkomst van oordeel is dat het kind voor adoptie in aanmerking komt,

- a. stelt zij een rapport samen dat gegevens bevat omtrent de identiteit van het kind, de vraag of het voor adoptie in aanmerking komt, zijn persoonlijke achtergrond, zijn sociale milieu en gezinssituatie, zijn medisch verleden en dat van zijn familie, alsmede zijn bijzondere behoeften;
- b. houdt zij naar behoren rekening met de opvoeding van het kind en zijn etnische, godsdienstige en culturele achtergrond;
- c. vergewist zij zich ervan dat de in artikel 4 bedoelde toestemmingen zijn verkregen; en
- d. bepaalt zij, op grond van in het bijzonder de rapporten betreffende het kind en de aspirant-adoptiefouders, of met de voorgenomen plaatsing het hoogste belang van het kind is gediend.

2. Zij doet het rapport inzake het kind, het bewijs dat de vereiste toestemmingen zijn verkregen en de redenen voor haar conclusie inzake de plaatsing toekomen aan de Centrale Autoriteit van de Staat van opvang, waarbij zij ervoor zorg draagt geen mededeling te doen van de identiteit van de moeder en de vader indien deze identiteit in de Staat van herkomst niet mag worden bekend gemaakt.

17. Een beslissing om een kind aan de zorg van aspirant-adoptiefouders toe te vertrouwen, mag in de Staat van herkomst slechts worden genomen indien:

- a. de Centrale Autoriteit van de Staat van herkomst zich ervan heeft vergewist dat de aspirant-adoptiefouders zich daarmee verenigen;
- b. de Centrale Autoriteit van de Staat van opvang deze beslissing heeft goedgekeurd, ingeval een zodanige goedkeuring is vereist door de wetgeving van die Staat of door de Centrale Autoriteit van de Staat van herkomst;
- c. de Centrale Autoriteiten van beide Staten ermede instemmen dat de adoptie voortgang vindt; en
- d. overeenkomstig artikel 5 is vastgesteld dat de aspirant-adoptiefouders aan de vereisten voor adoptie voldoen en daartoe geschikt zijn en dat het kind vergunning heeft of zal verkrijgen de Staat van opvang binnen te komen en aldaar permanent te verblijven.

18. De Centrale Autoriteiten van de beide Staten nemen alle nodige maatregelen om voor het kind de vergunningen te verkrijgen om de Staat van herkomst te verlaten en de Staat van opvang binnen te komen en aldaar permanent te verblijven.

19. 1. De overbrenging van het kind naar de Staat van opvang mag slechts plaatsvinden indien aan de vereisten van artikel 17 is voldaan.

2. De Centrale Autoriteiten van beide Staten zien erop toe dat deze overbrenging in alle veiligheid en onder passende omstandigheden geschiedt en, indien mogelijk, in gezelschap van de adoptiefouders dan wel de aspirant-adoptiefouders.

3. Indien de overbrenging van het kind niet plaatsvindt, worden de in de artikelen 15 en 16 bedoelde rapporten teruggezonden aan de autoriteiten die deze hebben verzonden.

20. De Centrale Autoriteiten houden elkaar op de hoogte van de adoptieprocedure en de maatregelen die worden genomen om deze af te wikkelen, alsmede van het verloop van de plaatsing, indien een proeftijd vereist is.

21. 1. Indien de adoptie moet plaatsvinden na de overbrenging van het kind naar de Staat van opvang en de Centrale Autoriteit van die Staat van oordeel is dat met het voortgezette verblijf van het kind in het gezin van de aspirant-adoptiefouders het hoogste belang van het kind niet is gediend, neemt zij de nodige maatregelen om het kind te beschermen, met name door:

- a. het kind bij de aspirant-adoptiefouders weg te nemen en voor tijdelijke opvang zorg te dragen;
- b. in overleg met de Centrale Autoriteit van de Staat van herkomst onverwijld zorg te dragen voor herplaatsing van het kind met het oog op adoptie of, indien deze maatregel niet passend is, zorg te dragen voor een andere vorm van langdurige verzorging; adoptie van het kind kan slechts plaatsvinden indien de Centrale Autoriteit van de Staat van herkomst naar behoren is ingelicht over de nieuwe aspirant-adoptiefouders;
- c. in de laatste plaats, het kind te doen terugkeren indien zijn belangen zulks vereisen.

2. Afhankelijk, in het bijzonder, van zijn leeftijd en zijn ontwikkelingspeil, wordt het kind geraadpleegd en wordt, waar passend, zijn toestemming tot de op grond van dit artikel te nemen maatregelen verkregen.

22. 1. De taken waarmee de Centrale Autoriteit op grond van dit hoofdstuk is belast, kunnen, voor zover de wet van haar Staat zulks toelaat, worden uitgevoerd door overheidsinstanties of door instellingen waaraan op grond van Hoofdstuk III vergunning is verleend.

2. Een Verdragsluitende Staat kan bij de depositaris van het Verdrag de verklaring afleggen dat, voor zover de wet zulks toelaat en onder toezicht van de bevoegde autoriteiten van die Staat, de taken waarmee de Centrale Autoriteit op grond van de artikelen 15 tot 21 in die Staat is belast, ook kunnen worden uitgevoerd door personen of instellingen die

- a. aan de eisen van die Staat betreffende onkreukbaarheid, vakbekwaamheid, ervaring en verantwoordelijkheid voldoen; en
- b. op grond van hun ethisch normbesef en door opleiding of ervaring in staat zijn werkzaamheden te verrichten op het terrein van interlandelijke adoptie.

3. Een Verdragsluitende Staat die de in het tweede lid bedoelde verklaring aflegt, doet aan het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht regelmatig mededeling van de namen en adressen van deze instellingen en personen.

4. Een Verdragsluitende Staat kan bij de depositaris van het Verdrag de verklaring afleggen dat adopties van kinderen die hun gewone verblijfplaats op zijn grondgebied hebben, slechts kunnen plaatsvinden indien de taken van de Centrale Autoriteit worden uitgevoerd in overeenstemming met het eerste lid.

5. Ongeacht of ingevolge het tweede lid een verklaring is afgelegd, worden de in de artikelen 15 en 16 bedoelde rapporten in elk geval opgesteld onder de

verantwoordelijkheid van de Centrale Autoriteit of van andere autoriteiten of instellingen in overeenstemming met het eerste lid.

HOOFDSTUK V. ERKENNING EN GEVOLGEN VAN DE ADOPTIE

23. 1. Een adoptie ten aanzien waarvan de bevoegde autoriteit van de Staat waar de adoptie heeft plaatsgevonden schriftelijk heeft verklaard dat zij in overeenstemming met het Verdrag is tot stand gekomen, wordt in de andere Verdragsluitende Staten van rechtswege erkend. In de verklaring wordt aangegeven wanneer en van wie de instemmingen ingevolge artikel 17, onder c, werden verkregen.

2. Elke Verdragsluitende Staat stelt, op het tijdstip van ondertekening, bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding, de depositaris van het Verdrag in kennis van de identiteit en de taken van de autoriteit of autoriteiten die in de Staat bevoegd is of zijn om de verklaring af te geven. Hij stelt de depositaris ook in kennis van wijzigingen in de aanwijzing van deze autoriteiten.

24. De erkenning van een adoptie kan in een Verdragsluitende Staat slechts worden geweigerd indien, gelet op het belang van het kind, de adoptie kennelijk niet verenigbaar is met zijn openbare orde.

25. Een Verdragsluitende Staat kan bij de depositaris van het Verdrag de verklaring afleggen dat hij ingevolge dit Verdrag niet gehouden zal zijn adopties te erkennen die in overeenstemming met een op grond van artikel 39, tweede lid, gesloten overeenkomst tot stand zijn gekomen.

26. 1. De erkenning van een adoptie houdt tevens in de erkenning van

- a. de familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn adoptiefouders;
- b. het ouderlijk gezag van de adoptiefouders over het kind;
- c. de verbreking van de voordien bestaande familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn moeder en vader, indien de adoptie dit gevolg heeft in de Verdragsluitende Staat waar zij plaatsvond.

2. Ingeval een adoptie tot gevolg heeft dat de voordien bestaande familierechtelijke betrekkingen worden verbroken, geniet het kind in de Staat van opvang en in elke andere Verdragsluitende Staat waar de adoptie wordt erkend, rechten gelijk aan die welke voortvloeien uit adopties die in elk van deze Staten dit gevolg hebben.

3. De voorgaande leden doen geen afbreuk aan de toepassing van voor het kind gunstiger bepalingen die gelden in de Verdragsluitende Staat die de adoptie erkent.

27. 1. Indien een in de Staat van herkomst toegestane adoptie niet tot gevolg heeft dat de voordien bestaande familierechtelijke betrekkingen worden verbroken, kan zij in de Staat van opvang die de adoptie ingevolge het Verdrag erkent, worden omgezet in een adoptie die dit gevolg heeft

- a. indien het recht van de Staat van opvang dit toestaat; en
 - b. indien de in artikel 4, onder c en d, bedoelde toestemmingen zijn of worden gegeven met het oog op een zodanige adoptie.
2. Op de beslissing tot omzetting van de adoptie is artikel 23 van toepassing.

HOOFDSTUK VI. ALGEMENE BEPALINGEN

28. Dit verdrag doet geen afbreuk aan de wetten van een Staat van herkomst die vereisen dat de adoptie van een kind dat zijn gewone verblijf in die Staat heeft in die Staat plaatsvindt, of die verbieden dat een kind voor zijn adoptie in de Staat van opvang wordt geplaatst of daarheen wordt overgebracht.

29. Er mag tussen de aspirant-adoptiefouders en de ouders van het kind of een andere persoon aan wie de zorg voor het kind is toevertrouwd geen contact zijn totdat is voldaan aan de vereisten van artikel 4, onder a tot en met c, en artikel 5, onder a, tenzij de adoptie plaatsvindt binnen eenzelfde familie of tenzij aan de daaraan door de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst gestelde voorwaarden is voldaan.

30. 1. De bevoegde autoriteiten van een Verdragsluitende Staat dragen zorg voor de bewaring van de in hun bezit zijnde gegevens omtrent de afkomst van het kind, met name gegevens betreffende de identiteit van zijn ouders, alsmede de medische gegevens betreffende het medische verleden van het kind en zijn familie.

2. Zij bewerkstelligen dat voor zover de wetgeving van hun Staat zulks toelaat, het kind of zijn vertegenwoordiger, onder passende begeleiding, toegang heeft tot deze gegevens.

31. Onverminderd artikel 30 mogen de op grond van het Verdrag verzamelde of toegezonden persoonlijke gegevens, in het bijzonder de in de artikelen 15 en 16 bedoelde gegevens, slechts worden gebruikt voor de doeleinden waarvoor zij zijn verzameld of toegezonden.

32. 1. Niemand mag ongerechtvaardigd financieel of ander voordeel trekken uit enig optreden in verband met een interlandelijke adoptie.

2. Uitsluitend kosten en uitgaven, met inbegrip van redelijke honoraria van personen die bij een adoptie hebben bemiddeld, mogen in rekening worden gebracht en betaald.

3. Bestuurders, beheerders en werknemers van instellingen die bij een adoptie hebben bemiddeld, mogen geen bezoldiging ontvangen die onevenredig hoog is in vergelijking met de verleende diensten.

33. Een bevoegde autoriteit die vaststelt dat een van de bepalingen van het Verdrag niet is nageleefd of kennelijk dreigt niet te worden nageleefd, stelt de Centrale Autoriteit van haar Staat hiervan onmiddellijk in kennis. De Centrale Autoriteit

heeft de verantwoordelijkheid erop toe te zien dat passende maatregelen worden getroffen.

34. Indien de bevoegde autoriteit van de Staat waarvoor een document is bestemd zulks verzoekt, moet een voor eensluidend gewaarmerkte vertaling worden verstrekt. Tenzij anders bepaald, worden de kosten van deze vertaling gedragen door de aspirant-adoptiefouders.

35. De bevoegde autoriteiten van de Verdragsluitende Staten betrachten voortvarendheid in adoptieprocedures.

36. Ten aanzien van een Staat die op het gebied van adoptie twee of meer rechtsstelsels heeft die in verschillende territoriale eenheden van toepassing zijn,

- a. wordt een verwijzing naar de gewone verblijfplaats in die Staat uitgelegd als een verwijzing naar de gewone verblijfplaats in een territoriale eenheid van die Staat;
- b. wordt een verwijzing naar de wetgeving van die Staat uitgelegd als een verwijzing naar het in de desbetreffende territoriale eenheid geldende recht;
- c. wordt een verwijzing naar de bevoegde autoriteiten of de overheidsinstellingen van die Staat uitgelegd als een verwijzing naar degenen die in de desbetreffende territoriale eenheid tot optreden bevoegd zijn;
- d. wordt een verwijzing naar de vergunninghoudende instellingen van die Staat uitgelegd als een verwijzing naar de in de desbetreffende territoriale eenheid erkende instellingen.

37. Ten aanzien van een Staat die met betrekking tot adoptie twee of meer rechtsstelsels heeft die op verschillende categorieën personen van toepassing zijn, wordt een verwijzing naar de wetgeving van die Staat uitgelegd als een verwijzing naar het door het recht van die Staat aangewezen rechtsstelsel.

38. Een Staat waarbinnen verschillende territoriale eenheden met betrekking tot adoptie hun eigen rechtsregels hebben, is niet gehouden het Verdrag toe te passen in gevallen waarin een Staat met een uniform rechtsstelsel daartoe niet gehouden zou zijn.

39. 1. Het Verdrag laat onverlet internationale regelingen waarbij Verdragsluitende Staten Partij zijn en die bepalingen bevatten betreffende in dit Verdrag geregelde onderwerpen, tenzij door de Staten die Partij zijn bij zodanige regelingen een andersluidende verklaring wordt afgelegd.

2. Een Verdragsluitende Staat kan met een of meer andere Verdragsluitende Staten overeenkomsten sluiten met het oog op verbetering van de toepassing van het Verdrag in hun onderlinge betrekkingen. Deze overeenkomsten kunnen alleen afwijken van de bepalingen van de artikelen 14 tot en met 16 en 18 tot en met 21. Staten die een zodanige overeenkomst hebben gesloten, zenden een afschrift daarvan aan de depositaris van het Verdrag.

40. Voorbehouden op het Verdrag zijn niet toegestaan.

41. Het Verdrag is steeds van toepassing wanneer op grond van artikel 14 een aanvraag is ontvangen nadat het Verdrag in de Staat van opvang en de Staat van herkomst in werking is getreden.

42. De Secretaris-Generaal van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht roept periodiek een Bijzondere Commissie bijeen ten einde de praktische werking van dit Verdrag te toetsen.

HOOFDSTUK VII. SLOTBEPALINGEN

43. 1. Dit Verdrag staat open voor ondertekening voor de Staten die ten tijde van de Zeventiende Zitting lid waren van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht en voor andere Staten die aan deze Zitting hebben deelgenomen.
2. Het Verdrag dient te worden bekrachtigd, aanvaard of goedgekeurd en de akten van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring te worden nedergelegd bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk der Nederlanden, depositaris van het Verdrag.

44. 1. Iedere andere Staat kan tot het Verdrag toetreden nadat het overeenkomstig artikel 46, eerste lid, in werking is getreden.

2. De akte van toetreding dient te worden nedergelegd bij de depositaris.

3. De toetreding heeft slechts gevolg in de betrekkingen tussen de toetredende Staat en die Verdragsluitende Staten die niet binnen zes maanden na de ontvangst van de in artikel 48, letter b, bedoelde kennisgeving bezwaar hebben gemaakt tegen de toetreding van deze Staat. Een dergelijk bezwaar kan ook worden gemaakt door een Staat op het tijdstip van een bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring van het verdrag, indien deze na de toetreding plaatsvindt. Van bezwaren wordt kennis gegeven aan de depositaris.

45. 1. Een Staat die twee of meer territoriale eenheden omvat waarin verschillende rechtstelsels van toepassing zijn betreffende onderwerpen die door dit Verdrag worden geregeld, kan op het tijdstip van ondertekening, bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding verklaren dat dit Verdrag van toepassing is op al deze territoriale eenheden of slechts op een of meer daarvan en kan te allen tijde deze verklaring wijzigen door een nieuwe verklaring af te leggen.

2. Deze verklaringen worden ter kennis gebracht van de depositaris en vermelden uitdrukkelijk de territoriale eenheden waarop het Verdrag van toepassing is.

3. Indien een Staat geen verklaring krachtens dit artikel aflegt, is het Verdrag van toepassing op het gehele grondgebied van die Staat.

46. 1. Het Verdrag treedt in werking op de eerste dag van de maand volgend op het verstrijken van een termijn van drie maanden na de nederlegging van de derde akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring, bedoeld in artikel 43.

2. Vervolgens treedt het Verdrag in werking

- a. voor iedere Staat die het Verdrag later bekrachtigt, aanvaardt, goedkeurt of hiertoe toetreedt, op de eerste dag van de maand volgend op het verstrijken van een termijn van drie maanden na de nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding;
- b. voor een territoriale eenheid waarop het Verdrag overeenkomstig artikel 45 is uitgebreid, op de eerste dag van de maand volgend op het verstrijken van een termijn van drie maanden na de kennisgeving bedoeld in dat artikel.

47. 1. Een Staat die Partij is bij het Verdrag kan dit opzeggen door middel van een schriftelijke kennisgeving gericht aan de depositaris.

2. De opzegging wordt van kracht op de eerste dag van de maand volgend op het verstrijken van een termijn van twaalf maanden nadat de kennisgeving door de depositaris is ontvangen. Wanneer in de kennisgeving een langere opzegtermijn is aangegeven, wordt de opzegging van kracht na het verstrijken van zulk een langere termijn nadat de kennisgeving door de depositaris is ontvangen.

48. De depositaris geeft de Lid-Staten van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht, de andere Staten die aan de Zeventiende Zitting hebben deelgenomen en de Staten die overeenkomstig artikel 44 zijn toegetreden, kennis van:

- a. de ondertekeningen, bekrachtigingen, aanvaardingen en goedkeuringen bedoeld in artikel 43;
- b. de toetredingen en bezwaren tegen toetredingen bedoeld in artikel 44;
- c. de datum waarop het Verdrag overeenkomstig artikel 46 in werking treedt;
- d. de verklaringen en aanwijzingen bedoeld in de artikelen 22, 23, 25 en 45;
- e. de overeenkomsten bedoeld in artikel 39;
- f. de opzeggingen bedoeld in artikel 47.

B. FEDERALE WETGEVING*

Burgerlijk Wetboek¹

[TITEL VIII. ADOPTIE]

Titel VIII, boek I B.W. (art. 343-370) volledig vervangen bij art. 2 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

HOOFDSTUK I. INTERN RECHT

Afdeling 1. Algemene bepaling

343. § 1. Er wordt verstaan onder:

- a) adoptant: een persoon, echtgenoten van ongelijk geslacht, of samenwonenden van ongelijk geslacht;
- b) [samenwonenden: twee personen van ongelijk geslacht die een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd of twee personen van ongelijk geslacht die op een permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar op het tijdstip van de indiening van het verzoek om adoptie, voor zover zij niet door een band van bloedverwantschap of aanverwantschap zijn verbonden die leidt tot een huwelijksverbod waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen];
- c) kind: een persoon van minder dan achttien jaar.

§ 2. Er bestaan twee vormen van adoptie: de gewone adoptie en de volle adoptie.

Vervangen bij art. 241 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004, ed. 2).

* Deze gecoördineerde versie van de federale wetgeving inzake adoptie werd verzorgd door Tim Wuyts, aspirant FWO-Vlaanderen (K.U.Leuven).

¹ Wet 21 maart 1804.

Afdeling 2. Bepalingen gemeenschappelijk aan beide vormen van adoptie

§ 1. Voorwaarden voor adoptie

A. Grondvoorwaarden

344-1. Adopties moeten steeds gegrond zijn op wettige redenen en ingeval zij betrekking hebben op een kind kunnen zij slechts plaatsvinden in het hoger belang van dat kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen.

344-2. Een persoon van wie de afstamming van moederszijde vaststaat, kan niet door zijn moeder worden geadopteerd. Een persoon van wie de afstamming van vaderszijde vaststaat, kan niet door zijn vader worden geadopteerd.

B. Leeftijd

345. De adoptant of de adoptanten moeten de leeftijd van vijftientwintig jaar hebben bereikt en ten minste vijftien jaar ouder zijn dan de geadopteerde.

Het volstaat evenwel de leeftijd van achttien jaar te hebben bereikt en ten minste tien jaar ouder te zijn dan de geadopteerde wanneer het gaat om een afstammeling in de eerste graad of om een geadopteerde van de echtgenoot of van de samenwonende, zelfs overleden, van de adoptant.

Deze voorwaarden moeten vervuld zijn op het tijdstip van indiening van het verzoekschrift tot adoptie.

C. Geschiktheid

346-1. De adoptant of de adoptanten die een kind wensen te adopteren moeten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren.

Een persoon die daartoe over de vereiste sociaal-psychologische eigenschappen beschikt, is geschikt om te adopteren.

346-2. De geschiktheid wordt door de jeugdrechtbank beoordeeld op grond van een door haar te bevelen maatschappelijk onderzoek. Vooraleer over hun geschiktheid wordt geoordeeld, moeten de persoon of de personen die een kind wensen te adopteren de voorbereiding hebben gevolgd die door de bevoegde gemeenschap wordt verstrekt, en die meer bepaald de informatie inhoudt over de stappen in de procedure, de juridische en de andere gevolgen van de adoptie, en over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie.

De rechtbank houdt inzonderheid rekening met de persoonlijke, familiale en medische toestand van de betrokkene, en met zijn beweegredenen.

Het maatschappelijk onderzoek is echter niet verplicht wanneer de adoptant een kind wenst te adopteren:

- 1° dat met hem, met zijn echtgenoot of met de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden, verwant is tot in de derde graad; of
- 2° met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft.

D. Nieuwe adoptie

347-1. Een kind dat reeds is geadopteerd, ongeacht of het daarbij gaat om een gewone dan wel om een volle adoptie, kan nogmaals worden geadopteerd, zowel bij wijze van een gewone als van een volle adoptie, indien alle voorwaarden gesteld voor het totstandkomen van de nieuwe adoptie zijn vervuld en indien, ofwel:

- 1° de vorige adoptant of adoptanten overleden zijn;
- 2° de vorige adoptie herzien is of de vorige gewone adoptie ten aanzien van de adoptant of van de adoptanten herroepen is;
- 3° zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat op verzoek van het openbaar ministerie een nieuwe adoptie wordt uitgesproken.

347-2. Een persoon die reeds door twee adoptanten geadopteerd is, ongeacht of het daarbij gaat om een gewone of om een volle adoptie, kan door de nieuwe echtgenoot of samenwonende nogmaals worden geadopteerd, zowel bij wijze van een gewone als van een volle adoptie, indien alle voorwaarden gesteld voor het totstandkomen van de nieuwe adoptie zijn vervuld en indien, ofwel:

- 1° de andere vorige adoptant overleden is;
- 2° de vorige gewone adoptie ten aanzien van de andere adoptant herroepen is;
- 3° zeer gewichtige redenen bestaan die vereisen dat op verzoek van het openbaar ministerie een nieuwe adoptie wordt uitgesproken.

347-3. Na de overschrijving van een vonnis waarbij de gewone adoptie van een kind wordt uitgesproken, kunnen de adoptant of de adoptanten een verzoekschrift indienen dat erop is gericht deze adoptie in een volle adoptie om te zetten. Deze omzetting wordt slechts toegestaan indien alle voorwaarden, inzonderheid deze betreffende de toestemming, gesteld voor het totstandkomen van de volle adoptie, zijn vervuld.

E. Toestemmingen

348-1. Eenieder die op het tijdstip van de uitspraak van het vonnis van adoptie, de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, moet in zijn adoptie toestemmen of daarin hebben toegestemd.

In afwijking van het eerste lid is de toestemming niet vereist indien hij onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat hij geen onderscheidingsvermogen heeft.

348-2. Wanneer de adoptant, een van de adoptanten of de geadopteerde gehuwd is en niet van tafel en bed is gescheiden of samenwoont op het tijdstip van

verschijning voor de rechtbank die over het verzoekschrift tot adoptie uitspraak moet doen, moet zijn echtgenoot of de persoon met wie hij samenwoont in de adoptie toestemmen, behalve indien deze laatste zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats heeft of afwezig is verklaard.

348-3. Wanneer de afstamming van een kind, van een persoon in staat van verlengde minderjarigheid of van een onbekwaamverklarde ten aanzien van zijn moeder en van zijn vader vaststaat, moeten beiden in de adoptie toestemmen. Indien echter een van hen zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats heeft of afwezig is verklaard, is de toestemming van de andere voldoende.

Wanneer de afstamming van een kind, van een persoon in staat van verlengde minderjarigheid of van een onbekwaamverklarde slechts ten aanzien van een van zijn ouders vaststaat, dient enkel deze in de adoptie toe te stemmen.

348-4. Zowel de moeder als de vader kunnen hun toestemming slechts geven twee maanden na de geboorte van het kind.

Zij worden over de adoptie en de gevolgen van hun toestemming geïnformeerd door de rechtbank voor wie de toestemming dient te worden gegeven en door haar sociale dienst.

Deze informatie heeft inzonderheid betrekking op de rechten, de bijstand en de voordelen waarop de families, de vaders en moeders, al dan niet alleenstaand, en hun kinderen bij wet of decreet aanspraak kunnen maken, alsook op de middelen waarop een beroep kan worden gedaan om sociale, financiële, psychologische of andere problemen die hun situatie meebrengt, op te lossen.

348-5. Wanneer de afstamming van een kind of van een onbekwaamverklarde niet vaststaat of wanneer de vader en de moeder van een kind of van een onbekwaamverklarde, of de enige ouder ten aanzien van wie de afstamming vaststaat, overleden zijn, zich in de onmogelijkheid bevinden hun wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats hebben of afwezig zijn verklaard, wordt de toestemming door de voogd gegeven.

In geval van adoptie door de voogd, wordt de toestemming gegeven door de toeziende voogd. Ingeval de belangen van de toeziende voogd tegenstrijdig zijn met die van de minderjarige, wordt de toestemming gegeven door een voogd ad hoc aangewezen door de rechtbank op verzoek van iedere betrokken persoon of van de procureur des Konings.

348-6. Voor de nieuwe adoptie van een kind, van een persoon in staat van verlengde minderjarigheid of van een onbekwaamverklarde die voorheen op gewone wijze is geadopteerd, zijn vereist:

- 1° de toestemming van de personen die in de vorige adoptie hebben toegestemd;
- 2° de toestemming van de vorige adoptant of adoptanten, behalve indien de vorige adoptie ten aanzien van die persoon of personen herroepen of herzien is.

Indien een van die personen zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats heeft of afwezig is verklaard, is zijn toestemming niet vereist. De toestemming van de oorspronkelijke vader of moeder,

van de voogd en van de toeziende voogd, van de echtgenoot van de geadopteerde, of van de persoon met wie hij samenwoont, die vroeger onverantwoord geweigerd hebben in de adoptie toe te stemmen, evenals die van de vader en de moeder wanneer het kind door hen verlaten werd verklaard, is evenmin vereist.

348-7. Voor de nieuwe adoptie van een kind, van een onbekwaamverklaarde of van een persoon in staat van verlengde minderjarigheid die voorheen ten volle is geadopteerd, is de toestemming van de vorige adoptant of adoptanten vereist, behalve indien zij zich in de onmogelijkheid bevinden hun wil te kennen te geven, geen gekende verblijfplaats hebben of afwezig zijn verklaard, of indien de vorige adoptie ten aanzien van hen herzien is.

348-8. Eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is, kan zulks doen door middel van ofwel:

- 1° een persoonlijke verklaring gedaan voor de rechtbank die het verzoekschrift tot adoptie behandelt en waarvan deze een proces-verbaal opstelt;
- 2° een akte verleden ten overstaan van een notaris naar keuze of ten overstaan van de vrederechter van zijn woonplaats.

Er moet nader worden bepaald dat de toestemming wordt gegeven voor een gewone adoptie of voor een volle adoptie.

De intrekking van de toestemming is slechts mogelijk tot het tijdstip van de uitspraak van het vonnis en, ten laatste, zes maanden na de indiening van het verzoekschrift tot adoptie en dient te geschieden in dezelfde vorm als vereist is voor de toestemming in de adoptie.

348-9. Ieder lid van de oorspronkelijke familie van het kind van wie de toestemming vereist is, kan in de akte of in de verklaring houdende zijn toestemming nader bepalen dat:

- 1° hij de identiteit van de adoptant of van de adoptanten niet wenst te kennen; in dat geval, wijst hij een persoon aan die hem in het kader van de procedure zal vertegenwoordigen; of dat
- 2° hij later in de procedure niet wenst tussenbeide te komen; in dat geval, wijst hij eveneens een persoon aan die hem zal vertegenwoordigen.

De persoon die gebruik maakt van een van de in het vorige lid bedoelde mogelijkheden doet keuze van woonplaats.

348-10. Eenieder van wie de toestemming vereist is en die niet in de adoptie wenst toe te stemmen, kan zijn weigering te kennen geven door middel van ofwel:

- 1° een persoonlijke verklaring gedaan voor de rechtbank die het verzoekschrift tot adoptie behandelt en waarvan deze een proces-verbaal opstelt;
- 2° een akte verleden ten overstaan van een notaris naar keuze of ten overstaan van de vrederechter van zijn woonplaats.

Niet-verschijning voor de rechtbank na door de griffier bij gerechtsbrief te zijn opgeroepen, wordt als weigering van de toestemming beschouwd.

348-11. Ingeval een persoon die overeenkomstig de artikelen 348-2 tot 348-7 in de adoptie moet toestemmen, dit weigert te doen, kan de adoptie op verzoek van de

adoptant, van de adoptanten of van het openbaar ministerie toch worden uitgesproken indien de rechtbank van oordeel is dat de toestemming op onverantwoorde wijze is geweigerd.

Wanneer evenwel de vader of de moeder van het kind weigert in de adoptie toe te stemmen, kan de rechtbank, behalve wanneer het gaat om een nieuwe adoptie, de adoptie pas uitspreken wanneer na een grondig maatschappelijk onderzoek gebleken is dat deze persoon zich niet meer om het kind heeft bekommerd of de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar heeft gebracht.

§ 2. Gevolgen van de adoptie

349-1. Een adoptie uitgesproken bij een beslissing overgeschreven overeenkomstig artikel 1231-19 van het Gerechtelijk Wetboek, heeft gevolgen vanaf de neerlegging van het verzoekschrift.

349-2. De adoptant of de adoptanten kunnen in de loop van de procedure aan de rechtbank vragen dat de voornamen van de geadopteerde worden gewijzigd. Indien de geadopteerde de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, moet hij in deze wijziging toestemmen.

349-3. Een adoptie kan niet bij wege van nietigheid worden bestreden.

§ 3. Vaststelling van de afstamming van de geadopteerde na de adoptie

350. Vaststelling van de afstamming van de geadopteerde ten aanzien van de adoptant of van een van de adoptanten nadat het vonnis van adoptie in kracht van gewijsde is gegaan, maakt vanaf dat tijdstip en voor de toekomst een einde aan de adoptie ten aanzien van die adoptant of van die adoptanten.

Vaststelling van de afstamming van de geadopteerde ten aanzien van een andere persoon dan de adoptant of de adoptanten nadat het vonnis van adoptie in kracht van gewijsde is gegaan, maakt daaraan geen einde. Indien het om een gewone adoptie gaat, heeft deze afstamming gevolgen voor zover deze niet strijdig zijn met die van de adoptie. Indien het een volle adoptie betreft, heeft die afstamming slechts de toepassing van de verbodsbepalingen inzake het huwelijk bedoeld in de artikelen 161 tot 164 tot gevolg.

§ 4. Herziening van de adoptie

351. Uitsluitend wanneer er voldoende aanwijzingen zijn dat de adoptie is totstandgekomen ingevolge de ontvoering van, de verkoop van of de handel in kinderen, wordt de herziening van het vonnis waarbij deze adoptie is uitgesproken, ten aanzien van de adoptant of van de adoptanten gevorderd door het openbaar ministerie.

De herziening kan eveneens worden gevorderd door een persoon die tot de derde graad deel uitmaakt van de biologische familie van het kind.

Indien het bewijs van de feiten als bedoeld in het eerste lid is geleverd, verklaart de rechtbank dat de adoptie geen gevolgen meer heeft vanaf de overschrijving van het beschikkend gedeelte van de beslissing houdende herziening in de registers van de burgerlijke stand.

§ 5. Tussenpersonen

352. Niemand kan in het kader van een adoptie als tussenpersoon optreden zonder daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap te zijn erkend.

Afdeling 3. Bepalingen eigen aan iedere vorm van adoptie

§ 1. Gewone adoptie

A. Gevolgen

353-1. De adoptie verleent aan de geadopteerde in plaats van zijn naam, die van zijn adoptant of bij gelijktijdige adoptie door twee echtgenoten of samenwonenden, die van de man.

De partijen kunnen evenwel de rechtbank vragen dat de geadopteerde zijn naam behoudt, voorafgegaan of gevolgd door die van de adoptant of van de adopterende man.

Ingeval de geadopteerde en de adoptant of de adopterende man dezelfde naam hebben, wordt de naam van de geadopteerde niet gewijzigd.

353-2. Indien een man het adoptief kind van zijn echtgenote of van de persoon met wie hij samenwoont adopteert of in het geval van een nieuwe adoptie zoals bepaald in artikel 347-1, komt de naam van de nieuwe adoptant of van de nieuwe adopterende man in de plaats van die van de geadopteerde, ongeacht of de naam van deze laatste bij de vorige adoptie behouden of veranderd werd.

Indien de naam van de geadopteerde bij de vorige adoptie vervangen werd door die van de adoptant, kunnen de partijen de rechtbank vragen dat de nieuwe naam van de geadopteerde samengesteld zal zijn uit de naam die hij bij die vorige adoptie heeft gekregen, voorafgegaan of gevolgd door die van de nieuwe adoptant of van de nieuwe adopterende man.

Indien, bij de vorige adoptie, de naam van de adoptant aan die van de geadopteerde toegevoegd werd, kunnen de partijen de rechtbank vragen dat de naam van de geadopteerde voortaan samengesteld zal zijn uit de oorspronkelijke naam van deze laatste of de naam van de vorige adoptant, voorafgegaan of gevolgd door die van de nieuwe adoptant of van de nieuwe adopterende man.

De geadopteerde die vóór een vorige adoptie, dezelfde naam droeg als de nieuwe adoptant of als de nieuwe adopterende man, verkrijgt die naam ongewijzigd opnieuw.

353-3. Is de geadopteerde ouder dan achttien jaar, dan kunnen de partijen de rechtbank vragen dat de naam van de geadopteerde onveranderd blijft of, ingeval de geadopteerde zijn naam bij een vorige adoptie heeft behouden, dat hij hem kan doen voorafgaan of volgen door die van de nieuwe adoptant of van de nieuwe adopterende man.

353-4. De adoptie door een vrouw van het kind of adoptief kind van haar echtgenoot of van de persoon met wie zij samenwoont brengt geen wijziging in de naam van de geadopteerde.

353-5. Voor de verzoeken bedoeld in de artikelen 353-1, tweede lid, 353-2, tweede en derde lid, en 353-3 is de instemming vereist van de adoptant of van de adoptanten, van de geadopteerde ouder dan twaalf jaar en indien hij minder dan achttien jaar oud is, van de personen die krachtens de artikelen 348-3, 348-5, 348-6 of 348-7, moeten toestemmen in de adoptie.

Bij gebreke van overeenstemming beslist de rechtbank in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen.

353-6. De naamsverandering van de geadopteerde als gevolg van de adoptie, geldt mede voor diens afstammelingen, zelfs geboren vóór de adoptie.

De afstammelingen in de eerste graad ouder dan achttien jaar kunnen evenwel verklaren hun naam voor zichzelf en voor hun afstammelingen te behouden. Dit recht wordt uitgeoefend door hiertoe, binnen de vijftien dagen na de kennisgeving bedoeld in artikel 1231-4, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, een verzoekschrift te richten aan de rechtbank die over de adoptie uitspraak moet doen. Akte van de wil de naam te behouden wordt verleend in het beschikkend gedeelte van het vonnis.

353-7. De adoptie heeft van rechtswege geen enkel adelrechtelijk gevolg.

353-8. De adoptant is ten aanzien van de geadopteerde bekleed met de rechten van het ouderlijk gezag, met inbegrip van het wettelijk genot, het recht om zijn ontvoogding te vorderen en toe te stemmen in zijn huwelijk.

Wanneer de adoptant overlijdt of zich in de onmogelijkheid bevindt het ouderlijk gezag uit te oefenen gedurende de minderjarigheid van de geadopteerde, wordt de voogdij geregeld overeenkomstig dit boek, titel X, hoofdstuk II.

353-9. Bij adoptie door echtgenoten of samenwonenden, of ingeval de geadopteerde het kind of het adoptief kind is van de echtgenoot van de adoptant, of van de persoon met wie hij samenwoont, wordt het ouderlijk gezag gezamenlijk door beide echtgenoten of samenwonenden uitgeoefend. De bepalingen van dit boek, titel IX, zijn van overeenkomstige toepassing.

Wanneer de beide adoptanten overlijden of zich in de onmogelijkheid bevinden het ouderlijk gezag uit te oefenen gedurende de minderjarigheid van de geadopteerde, wordt de voogdij geregeld overeenkomstig dit boek, titel X, hoofdstuk II.

353-10. Bij overlijden van de adoptant of van de adoptanten, kunnen de moeder en de vader van het geadopteerde kind gezamenlijk of alleen aan de jeugdrechtsbank vragen dat het kind opnieuw onder hun ouderlijk gezag wordt geplaatst. Wordt dit verzoek ingewilligd, dan neemt de voogdij waarin voorheen was voorzien een einde.

353-11. In geval van adoptie van een onbekwaamverklarde wijst de vrederechter de adoptant aan als voogd van de geadopteerde. In geval van adoptie door echtgenoten of samenwonenden wijst de vrederechter hen aan als respectievelijk voogd en toeziende voogd. De taak van de voogd, en in voorkomend geval van de toeziende voogd die voordien waren aangewezen, neemt van rechtswege een einde op de datum van overschrijving van het adoptievonnis.

353-12. De band van verwantschap die uit de adoptie ontstaat, strekt zich uit tot de afstammelingen van de geadopteerde.

353-13. Het huwelijk is verboden:

- 1° tussen de adoptant en de geadopteerde of zijn afstammelingen;
- 2° tussen de geadopteerde en de vorige echtgenoot van de adoptant;
- 3° tussen de geadopteerde en de persoon met wie de adoptant heeft samen-
gewoond of samenwoont;
- 4° tussen de adoptant en de vorige echtgenoot van de geadopteerde;
- 5° tussen de adoptant en de persoon met wie de geadopteerde heeft samen-
gewoond of samenwoont;
- 6° tussen de adoptieve kinderen van een zelfde adoptant;
- 7° tussen de geadopteerde en de kinderen van de adoptant.

De Koning kan om wettige redenen van de laatste twee verbodsbepalingen ontheffing verlenen.

353-14. De adoptant of de adoptanten zijn levensonderhoud verschuldigd aan de geadopteerde en aan diens afstammelingen indien zij behoeftig zijn. [Artikel 203 is van overeenkomstige toepassing].

De geadopteerde en zijn afstammelingen zijn levensonderhoud verschuldigd aan de adoptant of aan de adoptanten, indien zij behoeftig zijn: indien de geadopteerde zonder afstammelingen sterft, is zijn nalatenschap levensonderhoud verschuldigd aan de adoptant of aan de adoptanten ingeval deze personen ten tijde van het overlijden behoeftig zijn. Artikel 205bis, §§ 3 tot 5, is van toepassing op deze verplichting tot levensonderhoud.

De verplichting tot uitkering van levensonderhoud blijft bestaan tussen de geadopteerde en zijn ouders. Deze laatsten zijn aan de geadopteerde evenwel alleen levensonderhoud verplicht indien hij dit niet kan verkrijgen van de adoptant of adoptanten.

Ingeval een persoon het kind of het adoptief kind van zijn echtgenoot of van de persoon met wie hij samenwoont, adopteert, zijn zowel de adoptant als zijn echtgenoot of de persoon met wie hij samenwoont hem overeenkomstig artikel 203 levensonderhoud verschuldigd.

Gewijzigd bij art. 242 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004, ed. 2).

353-15. De geadopteerde en zijn afstammelingen behouden al hun erfrecht in hun oorspronkelijke familie. Zij verkrijgen op de nalatenschap van de adoptant of adoptanten dezelfde rechten als een kind of zijn afstammelingen daarop zouden hebben maar verkrijgen geen enkel recht op de nalatenschap van de bloedverwanten van de adoptant of adoptanten.

353-16. Onder voorbehoud van de rechten van de overlevende echtgenoot op de gehele nalatenschap van een geadopteerde die zonder nakomelingen is overleden, wordt deze als volgt geregeld:

- 1° de artikelen 747 en 915 zijn niet van toepassing;
- 2° bij gebreke van beschikkingen onder levenden of bij testament, keren de goederen die door de bloedverwanten in de opgaande lijn van de geadopteerde of door de adoptanten geschonken dan wel uit hun nalatenschap verkregen zijn en nog in natura aanwezig zijn in de nalatenschap van de geadopteerde, terug naar die bloedverwanten in de opgaande lijn of adoptanten of naar hun erfgenamen in de nederdalende lijn, onder verplichting om in de schulden bij te dragen en onder voorbehoud van de verkregen rechten van derden; wanneer de goederen verkocht zijn, wordt dit recht uitgeoefend op de prijs, indien deze nog niet is betaald of niet is vermengd met de massa;
- 3° de overige goederen van de geadopteerde worden in twee gelijke helften verdeeld tussen de oorspronkelijke en de adoptieve familie.

In de oorspronkelijke familie is deze nalatenschap onderworpen aan de regels van boek III, titel I. In de adoptieve familie komt zij uitsluitend toe aan de adoptant of bij helft aan ieder van de adoptanten of aan hun erfgenamen in de nederdalende lijn. Indien een van de adoptanten overleden is zonder erfgenamen in de nederdalende lijn, erven de andere adoptant of zijn erfgenamen in de nederdalende lijn de gehele nalatenschap. Indien in een van deze families niemand tot de helft van de nalatenschap geroepen is of de erfgenamen allen de nalatenschap verwerpen, vallen alle overige goederen van de geadopteerde aan de andere familie toe.

353-17. De artikelen 747 en 915 zijn ten aanzien van de oorspronkelijke familie van de geadopteerde niet van toepassing op de nalatenschap van zijn kinderen die na hem overleden zijn zonder nakomelingen. Het aandeel van de nalatenschap van de langstlevende van die kinderen, dat volgens artikel 746 wordt toegekend aan de bloedverwanten in de opgaande lijn van de geadopteerde, wordt verdeeld overeenkomstig artikel 353-16, eerste lid, 3°.

353-18. Wanneer overeenkomstig artikel 347-1, 3°, een gewone adoptie wordt uitgesproken na een vorige gewone adoptie, houden de gevolgen van de eerste adoptie, met uitzondering van de huwelijksbeletsels, van rechtswege op te gelden vanaf het tijdstip dat de gevolgen van de nieuwe adoptie van kracht worden. Wanneer overeenkomstig artikel 347-2, 3°, een nieuwe gewone adoptie wordt uitgesproken na een vorige gewone adoptie, geldt zulks ook ten aanzien van de vorige adoptant, zo deze niet de echtgenoot van de nieuwe adoptant is of de persoon met wie deze laatste samenwoont.

Wanneer overeenkomstig artikel 347-1, 1° of 3°, een gewone adoptie wordt uitgesproken na een vorige volle adoptie, blijven de gevolgen van de eerste adoptie slechts bestaan voor zover zij niet strijdig zijn met die van de nieuwe adoptie. Wanneer overeenkomstig artikel 347-2, 1° of 3°, een nieuwe gewone adoptie wordt uitgesproken na een vorige volle adoptie, geldt dit ook ten aanzien van de vorige adoptant, zo deze niet de echtgenoot van de nieuwe adoptant is of de persoon met wie deze laatste samenwoont.

B. Herroeping

354-1. De herroeping van de gewone adoptie kan om zeer gewichtige redenen worden uitgesproken op verzoek van de adoptant, van de adoptanten of van een van hen, van de geadopteerde of van de procureur des Konings.

In geval van gewone adoptie door twee echtgenoten of samenwonenden kan de rechtbank de herroeping uitspreken ten aanzien van slechts een van hen.

354-2. Bij herroeping van de gewone adoptie van een kind ten aanzien van de adoptant of van de adopterende echtgenoten of samenwonenden, kunnen de vader en de moeder of een van hen vragen dat het kind opnieuw onder hun ouderlijk gezag wordt geplaatst. Bij gebreke van een dergelijk verzoek of indien het wordt afgewezen, wordt de voogdij geregeld overeenkomstig dit boek, titel X, hoofdstuk II. In dit geval stelt de ambtenaar van de burgerlijke stand de bevoegde vrederechter onmiddellijk in kennis van de overschrijving van het vonnis waarbij de herroeping wordt uitgesproken.

Niettemin kunnen de moeder en de vader van het kind of een van hen, de jeugdrechtbank later verzoeken dat het kind opnieuw onder hun ouderlijk gezag wordt geplaatst. Indien de jeugdrechtbank dit toestaat, houdt de voogdij bedoeld in het vorige lid op.

354-3. De herroeping uitgesproken bij beslissing overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand, maakt een einde aan de gevolgen van de adoptie vanaf deze overschrijving. De huwelijksbeletsels bedoeld in artikel 353-13 blijven van toepassing.

§ 2. Volle adoptie

A. Leeftijdsvoorwaarde

355. Volle adoptie is slechts toegestaan ten aanzien van een persoon die bij de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie minder dan achttien jaar oud is.

B. Gevolgen

356-1. De volle adoptie verleent aan het kind en zijn afstammelingen een statuut met dezelfde rechten en verplichtingen, als ware het kind geboren uit de adoptant of uit de adoptanten.

Onder voorbehoud van de huwelijksbeletsels omschreven in de artikelen 161 tot 164, houdt het kind dat ten volle is geadopteerd, op tot zijn oorspronkelijke familie te behoren.

Kinderen of adoptieve kinderen van de echtgenoot van de adoptant of van de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden, houden evenwel niet op te behoren tot de familie van die echtgenoot of van de persoon met wie wordt samengewoond. Indien deze nog in leven is, wordt het ouderlijk gezag over de geadopteerde gezamenlijk uitgeoefend door de adoptant en die echtgenoot of persoon met wie wordt samengewoond.

356-2. Door de volle adoptie verkrijgt het kind in plaats van zijn naam die van de adoptant of van de adopterende man.

Volle adoptie door een vrouw van het kind of van het adoptief kind van haar echtgenoot of van de persoon met wie zij samenwoont brengt evenwel geen wijziging mee in de naam van het kind.

356-3. Wanneer overeenkomstig artikel 347-1, 3°, een volle adoptie wordt uitgesproken, houden de gevolgen van de vorige adoptie van rechtswege op te gelden vanaf het tijdstip waarop deze van de nieuwe adoptie van kracht worden, met uitzondering van de huwelijksbeletsels.

Wanneer overeenkomstig artikel 347-2, 3°, een nieuwe volle adoptie wordt uitgesproken, houden de gevolgen van de vorige adoptie van rechtswege op te gelden ten aanzien van de vorige adoptant die niet de echtgenoot is van de nieuwe adoptant of de persoon met wie deze samenwoont, vanaf het tijdstip waarop de nieuwe adoptie van kracht wordt, met uitzondering van de huwelijksbeletsels.

356-4. Volle adoptie is onherroepelijk.

Herziening is mogelijk overeenkomstig artikel 351.

HOOFDSTUK II. INTERNATIONAAL RECHT

Afdeling 1. Bijzondere bepalingen van internationaal privaatrecht

357. Ongeacht het recht dat van toepassing is op de totstandkoming van de adoptie, moeten de voorwaarden voor adoptie gesteld in artikel 344-1 steeds vervuld zijn en moeten de adoptant of de adoptanten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren.

358. Art. 348-1 is van toepassing, ongeacht het recht dat van toepassing is op de toestemming van de geadopteerde.

Volle adoptie kan in België slechts plaatsvinden indien, ingeval zulks vereist is, het kind, zijn moeder, zijn vader of zijn wettelijke vertegenwoordiger hebben toestemd in een adoptie die tot gevolg heeft dat de bestaande band van afstamming tussen het kind en zijn moeder en vader wordt verbroken.

359-1. Iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, openbaar of particulier, die in het kader van een adoptie als tussenpersoon optreedt, dient te voldoen aan de voorwaarden die hem door het recht van de Staat onder wiens bevoegdheid hij valt worden opgelegd.

359-2. Wanneer de adoptie van een kind die in het buitenland heeft plaatsgevonden en in België is erkend, de bestaande band van afstamming niet verbreekt, kan zij in België in een volle adoptie worden omgezet indien de toestemmingen bedoeld in artikel 361-4, 1°, b) en c), zijn gegeven of worden gegeven met het oog op een adoptie met dergelijke gevolgen.

359-3. [...] De bepalingen van deze afdeling die op adoptie van toepassing zijn, gelden voor de omzetting van een adoptie die niet voor gevolg heeft gehad de bestaande band van afstamming te verbreken in een volle adoptie.

359-4. Bij herroeping van een adoptie zijn de beschermingsmaatregelen bedoeld in artikel 363-4 van toepassing.

359-5. [...]

Opgeheven bij art. 139, 5° W. 16 juli 2004 (B.S. 27 juli 2004).

359-6. De nietigheid van een adoptie kan in België niet worden uitgesproken, zelfs niet indien het recht van de Staat waar zij is totstandgekomen dit toestaat.

Afdeling 2. Totstandkoming van een adoptie die de interlandelijke overbrenging van een kind onderstelt

§ 1. Definities

360-1. In deze afdeling wordt verstaan onder:

- 1° “het Verdrag”: het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te 's Gravenhage op 29 mei 1993;
- 2° “federale centrale autoriteit”: de autoriteit aangewezen door de Minister van Justitie om in België de opdrachten van een centrale autoriteit te verrichten zoals die in het Verdrag zijn omschreven en waarmee zij op grond van dit Wetboek wordt belast, alsook alle andere taken waarmee dit wetboek haar belast;
- 3° “centrale autoriteit van de gemeenschap”: de autoriteit aangewezen door de bevoegde gemeenschap;
- 4° “erkende adoptiedienst”: elke rechtspersoon die voldoet aan de voorwaarden gesteld om als tussenpersoon inzake adoptie te kunnen optreden en die door de bevoegde gemeenschap is erkend;
- 5° “Staat van herkomst”: de Staat waar het kind op het tijdstip van de vaststelling van zijn adopteerbaarheid zijn gewone verblijfplaats heeft;
- 6° “Staat van opvang”: de Staat naar welke het kind na zijn adoptie of met het oog op zijn adoptie in deze Staat werd, wordt of moet worden overgebracht;

7° “bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst” of “bevoegde autoriteit van de Staat van opvang”:

- a) indien het gaat om een door het Verdrag gebonden Staat, de centrale autoriteit van die Staat in de zin van het Verdrag;
- b) indien het gaat om een niet door het Verdrag gebonden Staat, iedere autoriteit die als dusdanig door het recht van die Staat werd erkend.

360-2. De bepalingen van deze afdeling zijn van toepassing wanneer het kind:

- 1° vanuit de Staat van herkomst naar België werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in deze Staat door een persoon of door personen met gewone verblijfplaats in België, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in deze Staat, of
- 2° in België zijn gewone verblijfplaats heeft en het naar een andere Staat werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in België door een persoon of personen met gewone verblijfplaats in die andere Staat, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in die andere Staat, of
- 3° in België verblijft zonder gemachtigd te zijn er zich te vestigen of er langer dan drie maanden te verblijven, teneinde er te worden geadopteerd door een persoon of personen die er hun gewone verblijfplaats hebben.

De adopties bedoeld in dit artikel worden “interlandelijke adopties” genoemd.

§ 2. Het kind heeft zijn gewone verblijfplaats in een andere Staat

361-1. De persoon of de personen met gewone verblijfplaats in België die een kind wensen te adopteren dat zijn gewone verblijfplaats in een andere Staat heeft, moeten alvorens enige stappen met het oog op een adoptie te ondernemen, een vonnis verkrijgen waaruit blijkt dat zij bekwaam en geschikt zijn om een interlandelijke adoptie aan te gaan.

Vooraleer hun geschiktheid wordt beoordeeld, moeten zij de voorbereiding hebben gevolgd die de bevoegde gemeenschap organiseert teneinde hen inzonderheid inlichtingen te verstrekken betreffende de verschillende stappen van de adoptieprocedure, de juridische gevolgen en de andere gevolgen van de adoptie alsook over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie.

Deze verplichting geldt voor alle adoptanten, zelfs voor diegenen die een kind wensen te adopteren dat met hen verwant is.

361-2. Wanneer het vonnis betreffende de geschiktheid van de adoptant of van de adoptanten en het verslag bedoeld in artikel 1231-32 van het Gerechtelijk Wetboek door de griffier van de jeugdrechtbank in afschrift aan de federale centrale autoriteit is toegestuurd, bezorgt deze laatste ze onverwijld aan de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap.

361-3. De overbrenging van het kind naar België met het oog op een adoptie kan slechts plaatsvinden en de adoptie slechts uitgesproken worden wanneer aan volgende voorwaarden is voldaan:

- 1° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap heeft de stukken bedoeld in artikel 361-2 bezorgd aan de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst;

- 2° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap heeft van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst ontvangen:
 - a) een verslag dat gegevens bevat omtrent de identiteit van het kind, zijn adopteerbaarheid, zijn persoonlijke achtergrond, zijn gezinssituatie, zijn medisch verleden en dat van zijn familie, zijn sociaal milieu en de levensbeschouwelijke opvattingen ervan, alsmede zijn bijzondere behoeften; en
 - b) de andere voor de adoptie vereiste stukken;
- 3° de adoptant of de adoptanten hebben schriftelijk ermee ingestemd het kind met het oog op zijn adoptie ten laste te nemen;
- 4° het bewijs werd geleverd dat de wet het kind toelaat of zal toelaten België binnen te komen en er permanent te verblijven;
- 5° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap en de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind hebben schriftelijk hun goedkeuring gehecht aan de beslissing om het aan de adoptant of aan de adoptanten toe te vertrouwen.

361-4. Behoudens indien de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap gelijkwaardige documenten aanvaardt of, ingeval het gaat om één of meerdere documenten bedoeld in 3° hieronder, indien deze autoriteit de overlegging ervan vrijstelt wanneer deze materieel onmogelijk blijkt, zijn de stukken bedoeld in artikel 361-3, eerste lid, 2°, b), de volgende:

- 1° een voor eensluidend verklaard afschrift:
 - a) van de akte van geboorte van het kind;
 - b) van de akte houdende toestemming van het kind in de adoptie, wanneer zij vereist is;
 - c) van de akten van toestemming van de andere personen, instellingen en autoriteiten van wie de toestemming tot de adoptie is vereist;
- 2° een nationaliteitsbewijs en een attest waaruit de gewone verblijfplaats van het kind blijkt;
- 3° een attest waarbij de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst:
 - a) verklaart dat het kind adopteerbaar is;
 - b) na de mogelijkheden tot plaatsing van het kind in de Staat van herkomst behoorlijk te hebben onderzocht, vaststelt dat de interlandelijke adoptie aan het hoger belang van het kind en de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, beantwoordt;
 - c) vaststelt en motiveert waarom de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de adoptant of de adoptanten, eveneens aan dit belang en deze eerbied beantwoordt;
 - d) bevestigt dat de personen, instellingen en autoriteiten van wie de toestemming voor de adoptie is vereist, de nodige raadgevingen hebben ontvangen en dat zij behoorlijk zijn ingelicht over de gevolgen van die toestemming, inzonderheid met betrekking tot het handhaven of het verbreken van de bestaande rechtsbanden tussen het kind en zijn oorspronkelijke familie ingeval een adoptie;

- e) bevestigt dat zij vrij hun toestemming hebben gegeven met inachtneming van de vereiste wettelijke vormen, dat zij niet tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie werd verkregen, en niet werd ingetrokken;
- f) bevestigt dat de toestemmingen van de moeder en de vader, indien deze vereist zijn, gegeven werden na de geboorte van het kind;
- g) bevestigt dat het kind, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit, de nodige raadgevingen heeft ontvangen en dat het behoorlijk is ingelicht over de gevolgen van de adoptie en van zijn toestemming in de adoptie indien deze vereist is, en dat zijn wensen en mening in aanmerking zijn genomen;
- h) bevestigt dat de toestemming van het kind in de adoptie, indien deze vereist is, vrij werd gegeven, met inachtneming van de vereiste wettelijke vormen, dat deze niet tegen betaling of in ruil voor enige tegenprestatie werd verkregen, en niet werd ingetrokken.

[361-5. In afwijking van de artikelen 361-3 en 361-4 kan, ingeval het recht dat van toepassing is in de Staat van herkomst van het kind noch de adoptie noch de plaatsing met het oog op adoptie kent, de overbrenging van het kind naar België met het oog op adoptie slechts plaatsvinden en de adoptie slechts worden uitgesproken wanneer aan volgende voorwaarden is voldaan:

- 1° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap heeft van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind een verslag ontvangen dat gegevens bevat over de identiteit van het kind, zijn persoonlijke achtergrond, zijn gezinssituatie, zijn medisch verleden en dat van zijn familie, zijn sociaal milieu en de levensbeschouwelijke opvattingen ervan, alsmede zijn bijzondere behoeften;
- 2° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap heeft van de adoptant of de adoptanten de volgende stukken ontvangen:
 - a) een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte van het kind;
 - b) een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte houdende toestemming in zijn overbrenging naar het buitenland van het kind dat de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt en waarin wordt bevestigd dat deze toestemming vrij werd gegeven met inachtneming van de vereiste wettelijke vormen, dat zij niet tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie werd verkregen, en niet werd ingetrokken;
 - c) hetzij een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van overlijden van de ouders, hetzij een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing van verlatenverklaring van het kind en een bewijs van het plaatsen onder de voogdij van de openbare overheid;
 - d) een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst houdende totstandkoming van een vorm van voogdij over het kind door de adoptant of de adoptanten, alsmede een voor echt verklaarde vertaling van deze beslissing door een beëdigd vertaler;
 - e) een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing van de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst tot machtiging van de overbrenging

- van het kind naar het buitenland om zich aldaar permanent te vestigen, alsmede een voor echt verklaarde vertaling van deze beslissing door een beëdigd vertaler;
- f) een bewijs dat de wet het kind toelaat of zal toelaten België binnen te komen en er permanent te verblijven;
 - g) een bewijs van de nationaliteit van het kind en van zijn gewone verblijfplaats.
- 3° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap is in het bezit gesteld van het vonnis betreffende de geschiktheid van de adoptant of de adoptanten en van het verslag van het openbaar ministerie, overeenkomstig artikel 1231-33 van het Gerechtelijk Wetboek;
- 4° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap en de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind hebben schriftelijk hun goedkeuring gehecht aan de beslissing om het aan de adoptant of aan de adoptanten toe te vertrouwen.]

Ingevoegd bij art. 2 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

[**361-6.** De centrale autoriteiten van de gemeenschappen delen onverwijld aan de federale centrale autoriteit de buitenlandse beslissingen mee bedoeld in de artikelen 361-3 en 361-5 op grond waarvan de overbrenging van het kind van de Staat van herkomst naar België toegelaten werd met het oog op adoptie.]

Ingevoegd bij art. 3 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

§ 3. Het kind heeft zijn gewone verblijfplaats in België

362-1. Wanneer de bevoegde autoriteit van een andere Staat aan de federale centrale autoriteit een verslag heeft toegestuurd over een persoon of personen die een kind wensen te adopteren dat zijn gewone verblijfplaats in België heeft, bezorgt zij het binnen veertien dagen aan de centrale autoriteit van de gemeenschap.

362-2. Een kind dat zijn gewone verblijfplaats in België heeft, kan slechts worden geadopteerd door een persoon of personen die hun gewone verblijfplaats in een andere Staat hebben indien de jeugdrechtbank bij wie de procedure aanhangig is gemaakt volgens artikel 1231-34 van het Gerechtelijk Wetboek:

- 1° op grond van een door haar bevolen maatschappelijk onderzoek en rekening houdend met de culturele en psychosociale elementen eigen aan het kind, heeft vastgesteld dat het kind interlandelijk adopteerbaar is;
- 2° heeft vastgesteld dat, gelet op de mogelijkheden tot plaatsing van het kind in België, de interlandelijke adoptie aan het hoger belang van het kind en aan de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, beantwoordt;
- 3° zich ervan heeft vergewist dat de personen, instellingen en autoriteiten van wie de toestemming voor de adoptie is vereist, de nodige raadgevingen hebben ontvangen en dat zij behoorlijk zijn ingelicht over de gevolgen van die toestemming, inzonderheid met betrekking tot het handhaven of het verbreken

van de bestaande rechtsbanden tussen het kind en zijn oorspronkelijke familie ingevolge een adoptie;

- 4° zich ervan heeft vergewist dat de toestemming van de personen, instellingen en autoriteiten van wie de toestemming voor de adoptie is vereist, vrij en met inachtneming van de vereiste wettelijke vormen werd gegeven, dat zij niet is verkregen tegen betaling of in ruil voor enige tegenprestatie en niet is ingetrokken;
- 5° zich ervan heeft vergewist dat de toestemmingen van de moeder en de vader, indien deze vereist zijn, gegeven werden na de geboorte van het kind;
- 6° zich ervan heeft vergewist dat het kind rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit, de nodige raadgevingen heeft ontvangen en behoorlijk werd ingelicht over de gevolgen van de adoptie en van zijn toestemming in de adoptie, indien deze vereist is, en dat zijn wensen en mening in aanmerking zijn genomen;
- 7° zich ervan heeft vergewist dat de toestemming van het kind in de adoptie, indien deze vereist is, vrij en met inachtneming van de vereiste wettelijke vormen werd gegeven, dat deze niet tegen betaling of in ruil voor enige tegenprestatie is verkregen en niet werd ingetrokken.

362-3. Bovendien kan de adoptie slechts plaatsvinden indien de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschappen:

- 1° van de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang het verslag bedoeld in artikel 362-1 heeft ontvangen dat gegevens bevat omtrent de identiteit van de adoptant of de adoptanten, hun wettelijke bekwaamheid en hun geschiktheid om te adopteren, hun persoonlijke achtergrond, hun gezinssituatie en hun gezondheidstoestand, hun sociaal milieu, hun beweegredenen, hun geschiktheid om een interlandelijke adoptie aan te gaan en omtrent de kinderen waarvoor zij de zorg op zich zouden kunnen nemen;
- 2° van de federale centrale autoriteit het verslag heeft ontvangen bedoeld in artikel 1231-38 van het Gerechtelijk Wetboek;
- 3° op grond van inzonderheid de verslagen bedoeld in 1° en 2°, en rekening houdend met de omstandigheden van de opvoeding van het kind en met zijn etnische, godsdienstige, levensbeschouwelijke en culturele achtergrond, heeft vastgesteld dat de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de adoptant of de adoptanten aan het hoger belang van het kind en aan de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, beantwoordt;
- 4° het in 2° bedoelde verslag heeft overgezonden aan de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang, samen met het bewijs dat de vereiste toestemmingen zijn gegeven en met de redenen voor haar conclusie inzake de plaatsing.

362-4. De beslissing om een kind dat in België zijn gewone verblijfplaats heeft, toe te vertrouwen aan een adoptant of aan adoptanten die hun gewone verblijfplaats in een andere Staat hebben, kan slechts worden genomen en het kind kan met het oog op zijn adoptie in deze Staat, België slechts verlaten, indien de bepalingen van de artikelen 362-2 en 362-3 zijn nageleefd en wanneer daarenboven:

- 1° de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang schriftelijk heeft bevestigd dat de adoptant of de adoptanten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren;
- 2° de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang schriftelijk heeft bevestigd dat het kind gemachtigd is het grondgebied van de Staat van opvang binnen te komen en aldaar permanent te verblijven;
- 3° de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap zich ervan heeft vergewist dat de adoptant of de adoptanten ermee hebben ingestemd dat kind te adopteren;
- 4° de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang dit voornemen om te adopteren schriftelijk heeft goedgekeurd;
- 5° de autoriteiten bedoeld in de punten 3° en 4° schriftelijk hebben aanvaard dat de adoptieprocedure wordt voortgezet.

§ 4. Beschermingsmaatregelen

363-1. De adoptant of de adoptanten en de bloedverwanten van het kind of enig ander persoon die het onder zijn bewaring heeft of van wie de toestemming in de adoptie vereist is, mogen met elkaar niet in contact treden zolang de bepalingen van de artikelen 361-1 en 361-3, 1° tot 5°, of van de artikelen 362-2 tot 362-4 niet in acht zijn genomen, behalve indien de adoptie plaatsvindt tussen leden van een zelfde familie of indien is voldaan aan de voorwaarden gesteld door de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind.

[In het geval bedoeld in artikel 361-5 mogen de adoptant of de adoptanten en de ouders van het kind of enig ander persoon die het onder zijn bewaring heeft of van wie de toestemming in de adoptie vereist is, met elkaar niet in contact treden zolang de bepalingen van de artikelen 361-1 en 361-5, 4°, niet in acht zijn genomen, behalve indien de adoptie plaatsvindt tussen leden van eenzelfde familie.]

Ingevoegd bij art. 4 W. 6 december 2005 (B.S. 16 december 2005).

363-2. Elke autoriteit bevoegd inzake adoptie die vaststelt dat een van de bepalingen van het Verdrag of van de wet niet is nageleefd of kennelijk dreigt niet te worden nageleefd, stelt elke verdere beslissing of handeling uit en geeft daarvan onverwijld kennis aan de betrokkenen, aan de federale centrale autoriteit en aan de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap opdat zij ervoor zouden zorgen dat alle nuttige maatregelen worden genomen.

363-3. Wanneer de adoptant of een van de adoptanten bewust een bepaling van het Verdrag of van de wet heeft overtreden of tijdens de adoptieprocedure bedrog heeft gepleegd, weigert de jeugdrechtbank de adoptie uit te spreken. Van deze regel kan slechts worden afgeweken indien behoorlijk vastgestelde redenen met betrekking tot de eerbied voor de rechten van het kind zulks vereisen.

De griffier bezorgt de beslissing tot weigering aan de federale centrale autoriteit, welke de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap en, in voorkomend geval, de bevoegde autoriteiten van de Staat van herkomst hiervan in kennis stelt.

De Belgische rechter weigert in elk geval de adoptie uit te spreken:

- 1° wanneer wordt vastgesteld dat aan het verzoek tot adoptie een ontvoering van, een verkoop van of een handel in kinderen is voorafgegaan; of
- 2° wanneer hij vaststelt dat de adoptie erop is gericht de wetsbepalingen inzake de nationaliteit of die betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen te omzeilen.

363-4. Wanneer de adoptie moet plaatsvinden na de overbrenging van het vreemde kind naar België en blijkt dat het verdere verblijf van het kind in het opvanggezin niet langer aan zijn hoger belang en aan de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, beantwoordt, nemen de bevoegde autoriteiten, in nauw overleg, de nodige maatregelen om het kind te beschermen, inzonderheid om:

- 1° het kind weg te halen bij de personen die het wensten te adopteren en om er voorlopig zorg voor te dragen;
- 2° in overleg met de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind, onverwijld te zorgen voor een nieuwe plaatsing van het kind met het oog op zijn adoptie of bij gebreke daarvan, voor een duurzame alternatieve opvang; in dat geval kan het kind slechts worden geadopteerd indien de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst op behoorlijke wijze is voorgelicht omtrent de nieuwe adoptieouders en indien de toestemmingen met het oog op die nieuwe adoptie zijn gegeven;
- 3° in laatste instantie te zorgen voor de terugkeer van het kind naar de Staat van herkomst indien zijn hoger belang en de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, zulks vereisen.

Het kind wordt geraadpleegd overeenkomstig artikel 1231-11 van het Gerechtelijk Wetboek.

Het eerste en tweede lid zijn eveneens van toepassing in geval van erkenning van een buitenlandse beslissing van herroeping of herziening van een adoptie.

363-5. De maatregelen bedoeld in het vorige artikel worden meer bepaald in de volgende gevallen getroffen:

- 1° de adoptant of de adoptanten hebben zonder geldige reden verzuimd een verzoekschrift tot adoptie of tot erkenning van de adoptie in te dienen binnen zes maanden te rekenen van de aankomst van het kind in België of hebben duidelijk afgezien van hun voornemen om te adopteren;
- 2° de bevoegde Belgische rechtbank heeft geweigerd de adoptie uit te spreken of te erkennen, en die beslissing is definitief geworden.

363-6. In geval van repatriëring op grond van de artikelen 363-4 en 363-5 komen de kosten voor verblijf, verzorging, alsmede de reiskosten van het kind hoofdelijk ten laste van de adoptant of de adoptanten en, in voorkomend geval, van de erkende adoptiedienst die op hun verzoek is opgetreden en waarvan de aansprakelijkheid is vastgesteld, of van enig ander persoon die op onwettige wijze bij de adoptie als tussenpersoon is opgetreden.

Afdeling 3. Uitwerking van buitenlandse beslissingen inzake adoptie in België

§ 1. Erkenning van adopties beheerst door het Verdrag

364-1. Iedere adoptie die is tot stand gekomen in een andere Staat die door het Verdrag is gebonden, wordt in België van rechtswege erkend indien zij door de bevoegde autoriteit van die Staat in overeenstemming met het Verdrag is verklaard door het getuigschrift bedoeld in artikel 364-2. De erkenning kan slechts worden geweigerd wanneer de adoptie, rekening houdend met het hoger belang van het kind en met de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, kennelijk strijdig is met de openbare orde.

Iedere door het Verdrag beheerste adoptie die heeft plaatsgevonden in een andere Staat welke door dit Verdrag is gebonden en die niet voldoet aan de hoger omschreven voorwaarden, wordt in België niet erkend.

364-2. Eenieder die zich in België wenst te beroepen op een adoptie die in het buitenland is totstandgekomen, legt de beslissing of de akte houdende adoptie voor samen met het getuigschrift waaruit blijkt dat zij in overeenstemming is met het Verdrag:

- 1° indien de geadopteerde zijn gewone verblijfplaats heeft in een Staat waarmee België geen overeenkomst betreffende de opheffing van grenscontroles op personen heeft gesloten: aan de bevoegde Belgische diplomatieke of consulaire overheid of aan die van de Staat welke de belangen van België behartigt, en wel vooraleer het kind naar België wordt overgebracht; deze overheid onderzoekt de authenticiteit van de stukken en bezorgt hiervan een kopie aan de federale centrale autoriteit die nagaat of de adoptie niet kennelijk strijdig is met de openbare orde;
- 2° in de andere gevallen: aan de federale centrale autoriteit; deze onderzoekt de authenticiteit van de stukken en gaat na of de adoptie niet kennelijk strijdig is met de openbare orde.

Wanneer de voorwaarden in het geval omschreven in 1° zijn vervuld, stelt de bevoegde Belgische diplomatieke of consulaire overheid of die van de Staat welke de belangen van België behartigt, een paspoort op naam van het kind op indien het Belg is, of verleent aan het kind de machtiging om in België te verblijven. Zij stelt de federale centrale autoriteit daarvan in kennis.

364-3. De bepalingen van deze paragraaf zijn eveneens van toepassing op de erkenning van de door het Verdrag beheerste vreemde beslissingen van omzetting van adoptie.

§ 2. Erkenning van adopties die niet door het Verdrag zijn beheerst

365-1. Rechterlijke beslissingen en openbare akten houdende totstandkoming van een adoptie in een andere Staat, worden in België erkend indien:

- 1° de adoptie is tot stand gekomen door de autoriteit welke door het recht van die Staat als bevoegd wordt beschouwd, conform de geldende vormvereisten en procedures in die Staat;
- 2° de beslissing houdende adoptie in die Staat als in kracht van gewijsde gegaan kan worden beschouwd;
- 3° de artikelen 361-1 tot 361-4 in acht zijn genomen wanneer het kind van zijn Staat van herkomst naar België werd, wordt of moet worden overgebracht, na adoptie in die Staat door een persoon of personen die op dat tijdstip hun gewone verblijfplaats in België hadden.

365-2. Evenwel wordt de erkenning geweigerd wanneer de adoptanten bewust bedrog hebben gepleegd tijdens de procedure of indien de adoptie is totstandgekomen met het oog op het ontduiken van de wet. Van deze regel kan slechts worden afgeweken indien behoorlijk vastgestelde redenen met betrekking tot de eerbied voor de rechten van het kind dit vereisen.

De erkenning wordt in elk geval geweigerd:

- 1° indien de adoptie, rekening houdend met het hoger belang van het kind en met de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, kennelijk strijdig is met de openbare orde; of
- 2° indien een kind dat in België zijn gewone verblijfplaats heeft, met het oog op zijn adoptie naar het buitenland is overgebracht met miskennis van de artikelen 362-2 tot 362-4; of
- 3° indien de adoptie erop was gericht de wetsbepalingen inzake de nationaliteit of die betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen te omzeilen.

365-3. Eenieder die in België een buitenlandse adoptie die niet door het Verdrag is beheerst wenst te laten erkennen, zendt het verzoek tot erkenning:

- 1° voor de overbrenging van het kind naar België indien de geadopteerde zijn gewone verblijfplaats heeft in een Staat waarmee België geen overeenkomst betreffende de opheffing van de grenscontroles op personen heeft gesloten:
 - a) hetzij aan de bevoegde Belgische diplomatieke of consulaire overheid of aan die van de Staat welke de belangen van België behartigt, die het aan de federale centrale autoriteit bezorgt;
 - b) hetzij rechtstreeks aan de federale centrale autoriteit;
- 2° in de andere gevallen: aan de federale centrale autoriteit. De federale centrale autoriteit gaat na of is voldaan aan de voorwaarden gesteld in de artikelen 365-1 en 365-2.

Wanneer de voorwaarden in het geval omschreven in 1° zijn vervuld, stelt de bevoegde Belgische diplomatieke of consulaire overheid of die van de Staat welke de belangen van België behartigt, een paspoort op naam van het kind op indien het Belg is, of verleent aan het kind de machtiging om in België te verblijven.

365-4. Het verzoek bedoeld in het vorige artikel wordt in tweevoud opgesteld en bevat:

- 1° een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing of van de akte houdende adoptie;

- 2° een door een beëdigd vertaler voor echt verklaarde vertaling van de beslissing of van de akte houdende adoptie;
- 3° een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte van de geadopteerde;
- 4° een authentiek stuk waarin de identiteit, de datum en plaats van geboorte, de nationaliteit en de gewone verblijfplaats van de adoptanten of van de adoptant zijn vermeld;
- 5° een authentiek stuk waarin de nationaliteit en de gewone verblijfplaats van de geadopteerde zijn vermeld;
- 6° een stuk waarin de identiteit is vermeld van de moeder en van de vader van het kind, ingeval deze gekend is en mag worden meegedeeld, of bij gebreke daarvan de identiteit en de hoedanigheid van de persoon die het kind tijdens de buitenlandse adoptieprocedure heeft vertegenwoordigd alsook, in voorkomend geval, het bewijs dat zij evenals het kind in de adoptie hebben toegestemd, tenzij zulks formeel blijkt uit de buitenlandse beslissing of akte;
- 7° indien het kind zijn gewone verblijfplaats had in het buitenland en de adoptie daarna is totstandgekomen in een andere Staat dan die waar het gewoonlijk verbleef, een stuk uitgereikt door een autoriteit van de Staat waar het kind zijn gewone verblijfplaats had, waaruit blijkt dat machtiging is verleend om het kind over te brengen met het oog op zijn adoptie, tenzij dit formeel blijkt uit de buitenlandse beslissing of akte;
- 8° een afschrift van het vonnis betreffende de geschiktheid van de adoptanten, van het verslag opgesteld overeenkomstig artikel 1231-32 van het Gerechtelijk Wetboek en van de schriftelijke toestemming bedoeld in artikel 361-3, 5°, wanneer het kind van zijn Staat van herkomst naar België werd, wordt of moet worden overgebracht, na adoptie in die Staat door een persoon of personen die op dat tijdstip hun gewone verblijfplaats in België hadden;
- 9° alle stukken waaruit blijkt dat de personen of openbare en particuliere instellingen die desgevallend in het kader van de adoptieprocedure als tussenpersoon zijn opgetreden, voldeden aan de voorwaarden die ter zake worden gesteld door de wet van de andere Staat onder wiens bevoegdheid zij vallen.
- [10° een attest van goed gedrag en zeden, model 2.]

Indien voornoemde stukken niet worden overgelegd, kan de federale centrale autoriteit een termijn bepalen waarbinnen dit moet geschieden. Met uitzondering van de stukken bedoeld in 1° en 2°, kan zij ook documenten aanvaarden welke met die stukken zijn gelijkgesteld. Indien zij van oordeel is voldoende te zijn ingelicht, kan zij vrijstelling verlenen van de overlegging van één of meer stukken bedoeld in [het eerste lid, 4°, 5°, 7° tot 10°], wanneer de overlegging ervan materieel onmogelijk blijkt.

Wanneer het verzoek tot erkenning betrekking heeft op een adoptie die geen interlandelijke adoptie is in de zin van artikel 360-2, kan de federale centrale autoriteit, wanneer zij zich voldoende ingelicht acht, vrijstelling verlenen van de overlegging van een of meer stukken bedoeld [in het eerste lid, 3° tot 10°].

Gewijzigd bij art. 5 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

365-5. De bepalingen van hoofdstuk II, afdeling 3, § 2, zijn van toepassing op de erkenning van niet door het Verdrag beheerste vreemde beslissingen tot omzetting van adoptie.

§ 3. Erkenning van buitenlandse beslissingen van herroeping, herziening en nietigverklaring van een adoptie

366-1. Een vreemde beslissing van herroeping of herziening van adoptie wordt erkend in België wanneer:

- 1° de beslissing is genomen door de autoriteit welke door het recht van die Staat als bevoegd wordt beschouwd, conform de geldende vormvereisten en procedures in die Staat;
- 2° de beslissing in die Staat als in kracht van gewijsde gegaan kan worden beschouwd;

De erkenning wordt evenwel geweigerd wanneer de verzoekers bewust bedrog hebben gepleegd tijdens de procedure of wanneer de beslissing het gevolg is van wetsontduiking. Van deze regel kan slechts worden afgeweken indien behoorlijk vastgestelde redenen met betrekking tot de eerbied van de rechten van het kind dit vereisen.

De erkenning wordt in ieder geval geweigerd wanneer de beslissing kennelijk strijdig is met de openbare orde.

366-2. Eenieder die in België een vreemde beslissing van herroeping of herziening van een adoptie wenst te laten erkennen, richt zijn verzoek hiertoe tot de federale centrale autoriteit. Deze gaat na of is voldaan aan de door artikel 366-1 opgelegde voorwaarden.

Het verzoek bedoeld in het vorige lid wordt in tweevoud opgesteld en bevat:

- 1° een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing;
- 2° een door een beëdigd vertaler voor echt verklaarde vertaling van de beslissing;
- 3° een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte van de geadopteerde;
- 4° een authentiek stuk waarin de identiteit, de datum en plaats van geboorte, de nationaliteit en de gewone verblijfplaats van de adoptanten of van de adoptant zijn vermeld;
- 5° een authentiek stuk waarin de nationaliteit en de gewone verblijfplaats van de geadopteerde zijn vermeld;
- 6° een stuk waarin de identiteit is vermeld van de moeder en van de vader van het kind, ingeval deze gekend is en mag worden meegedeeld, of bij gebreke daarvan de identiteit en de hoedanigheid van de persoon die het kind tijdens de buitenlandse adoptieprocedure heeft vertegenwoordigd.

Indien voornoemde stukken niet worden overgelegd, kan de federale centrale autoriteit een termijn bepalen waarbinnen dit moet geschieden. Zij kan ook documenten aanvaarden welke met die stukken zijn gelijkgesteld, behalve wat de in het eerste lid, 1° en 2°, bedoelde stukken betreft. Indien zij van oordeel is voldoende te zijn ingelicht, kan zij vrijstelling verlenen van de overlegging van één of meerdere stukken bedoeld in het eerste lid, 4° tot 6°.

366-3. Onverminderd artikel 351 kan een vreemde beslissing tot nietigverklaring van een adoptie in België geen gevolgen hebben.

§ 4. Registratie

367-1. Iedere beslissing van de federale centrale autoriteit inzake een verzoek houdende erkenning in België van een in deze afdeling bedoelde vreemde beslissing dient te worden gemotiveerd en overhandigd aan de verzoekers of wordt hen betekend bij ter post aangetekend schrijven. Wanneer de federale centrale autoriteit een vreemde beslissing houdende adoptie erkent, bepaalt zij in haar beslissing uitdrukkelijk of deze met een gewone dan wel met een volle adoptie overeenstemt.

367-2. Wanneer is voldaan aan de voorwaarden voor de erkenning in België van een in een andere Staat gewezen beslissing houdende totstandkoming, omzetting, herroeping of herziening van een adoptie, wordt die beslissing door de federale centrale autoriteit geregistreerd. Deze stelt de centrale autoriteiten van de gemeenschappen hiervan in kennis.

De Koning bepaalt de nadere regels voor deze registratie en voor de afgifte van het bewijs ervan. Dit geschiedt zonder heffing van enige rechten of taksen.

Onverminderd beroep tegen een beslissing die overeenkomstig deze afdeling door de federale centrale autoriteit is gewezen, wordt iedere op grond van het eerste lid geregistreerde beslissing, op eenvoudig vertoon van het bewijs van registratie, door iedere overheid of rechtsmacht, erkend, alsook door ieder ander persoon.

K.B. 24 augustus 2005 (B.S. 29 augustus 2005, ed. 2):

[1. Overeenkomstig artikel 367-2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek worden de in het buitenland gewezen beslissingen houdende totstandkoming, omzetting, herroeping of herziening van een adoptie geregistreerd in het door de federale centrale autoriteit gehouden centraal register.

2. Binnen vijf werkdagen te rekenen vanaf de gunstige beslissing inzake een verzoek om erkenning in België van een in het vorige artikel bedoelde buitenlandse beslissing worden de gegevens betreffende de adoptanten en de geadopteerde en deze betreffende de autoriteit die de beslissing heeft uitgesproken, de datum ervan en de omschrijving van deze adoptie door de federale centrale overheid ingeschreven in het centraal register.

3. De federale centrale autoriteit bewaart de documenten vereist voor de erkenning in België en rangschikt deze onder de naam en voornamen van de geadopteerde, met vermelding van de datum waarop de beslissing werd geregistreerd.

4. Binnen een termijn van drie werkdagen te rekenen vanaf de inschrijving van de buitenlandse beslissing in het register, geeft de centrale autoriteit aan de verzoekers een bewijs van registratie af, waarvan de modellen als bijlagen 1 en 2 bij dit besluit gaan.]

[**367-3.** § 1. De verzoekers kunnen beroep instellen bij de rechtbank van eerste aanleg te Brussel binnen de zestig dagen te rekenen van de overhandiging of de betekening van de beslissing van de federale centrale autoriteit.

Iedere belanghebbende of het openbaar ministerie kan beroep instellen binnen de termijn van een jaar te rekenen van de datum van de beslissing tot weigering om de adoptie te erkennen of van de datum van de in artikel 367-2, bedoelde registratie.

De vordering wordt ingesteld en behandeld overeenkomstig de in de artikelen 1034*bis* tot 1034*sexies* van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde procedure. De verzoeker moet woonplaats kiezen in het rechtsgebied van de rechtbank.

De federale centrale autoriteit stelt de centrale autoriteiten van de gemeenschappen in kennis van het beroep.

§ 2. Wanneer het vonnis in kracht van gewijsde treedt, bezorgt de griffier binnen een maand een uittreksel dat het beschikkend gedeelte van het vonnis en de vermelding van de datum waarop het in kracht van gewijsde is getreden, bevat, bij een per post aangetekende brief met ontvangstbewijs aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het beschikkend gedeelte van de vreemde beslissing is overgeschreven dan wel, bij gebreke daarvan, van de gewone verblijfplaats in België van de adoptant of de adoptanten of van één van hen, hetzij, bij gebreke daarvan, van de geadopteerde.

Het ontvangstbewijs wordt door de griffier ter kennis gebracht van de partijen.

Binnen een maand te rekenen van de kennisgeving aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, schrijft deze het beschikkend gedeelte over in zijn registers en maakt hij er in voorkomend geval melding van op de kant van de akte van overschrijving van het beschikkend gedeelte van de vreemde beslissing.

Indien het een vonnis betreft waarbij een beslissing tot niet-erkenning teniet wordt gedaan, wacht de ambtenaar van de burgerlijke stand totdat de erkende en geregistreerde vreemde beslissing hem wordt toegezonden met het oog op de overschrijving ervan.

Na de overschrijving stelt de ambtenaar van de burgerlijke stand de procureur des Konings bij de rechtbank die over de vordering heeft beslist, onverwijld ervan in kennis.

§ 3. Wanneer het vonnis in kracht van gewijsde treedt, bezorgt de griffier onverwijld een uittreksel dat het beschikkend gedeelte van het vonnis en de vermelding van de datum waarop het in kracht van gewijsde is gegaan, bevat, bij per post aangetekende brief met ontvangstbewijs aan de federale centrale autoriteit.

Het ontvangstbewijs wordt door de griffier ter kennis gebracht van de andere partijen.

Binnen vijftien dagen te rekenen van de kennisgeving aan de federale centrale autoriteit registreert, wijzigt of vernietigt deze, naar gelang van het geval, de reeds ingeschreven beslissing. Zij stelt de centrale autoriteiten van de gemeenschappen ervan in kennis.

Nadat de federale centrale autoriteit tot registratie is overgegaan, wordt aan de adoptanten een bewijs van registratie afgeleverd.]

Ingevoegd bij art. 243 W. 27 december 2004 (B.S. 31 december 2004, ed. 2).

HOOFDSTUK III. ADMINISTRATIEVE FORMALITEITEN

368-1. De ambtenaar van de burgerlijke stad van de gewone verblijfplaats in België van de adoptant, van de adoptanten of van een van hen, of bij gebreke daarvan, van de geadopteerde, is bevoegd om in zijn registers over te schrijven:

- 1° het beschikkend gedeelte van iedere in België gewezen beslissing houdende uitspraak, omzetting, herroeping of herziening van een adoptie;
- 2° het beschikkend gedeelte van iedere vreemde beslissing inzake adoptie die in België is erkend en geregistreerd;
- 3° de akte van geboorte van de geadopteerde wanneer de adoptie in België is uitgesproken of erkend.

Indien geen van de bij de adoptie betrokken partijen haar gewone verblijfplaats in België heeft, is de ambtenaar van de burgerlijke stand te Brussel bevoegd.

Ieder ambtenaar van de burgerlijke stand die overeenkomstig dit artikel een overschrijving heeft verricht, of die in een akte of beslissing vermeld in zijn registers een kantmelding heeft gedaan van een akte of beslissing betreffende een adoptie, stelt de federale centrale autoriteit daarvan onverwijld in kennis. Deze brengt de centrale autoriteiten van de gemeenschappen hiervan in kennis.

368-2. Wanneer de beslissing waarbij een adoptie overeenkomstig het Verdrag wordt uitgesproken of omgezet in de registers van de burgerlijke stand wordt overgeschreven, stelt de federale centrale autoriteit op verzoek van iedere belanghebbende partij het in artikel 23 van het Verdrag bedoelde schriftelijke bewijsstuk op volgens het model bepaald door de Koning.

K.B. 24 augustus 2005 (B.S. 29 augustus 2005, ed. 2):

[5. Overeenkomstig artikel 368-2 van het Burgerlijk Wetboek geeft de federale centrale autoriteit het bewijsstuk van overeenstemming af volgens het model dat als bijlage 3 bij dit besluit gaat.]

368-3. Ingeval de bevoegde autoriteit waarvoor het stuk is bestemd hierom verzoekt, moet een voor eensluidende verklaarde vertaling van dit stuk worden bezorgd. Behoudens vrijstelling zijn de kosten van vertaling ten laste van de adoptant of van de adoptanten.

368-4. Behoudens andersluidende bepalingen in internationale verdragen moeten de door een buitenlandse autoriteit uitgereikte stukken die in België moeten worden overgelegd met het oog op de totstandkoming, de erkenning, de omzetting, de herroeping of de herziening van een adoptie op verzoek van de adoptant, de adoptanten of een van hen, of van de geadopteerde behoorlijk worden gelegaliseerd.

368-5. De Belgische diplomatieke of consulaire overheden of deze van de Staat welke de belangen van België behartigt, bevoegd inzake notariaat en burgerlijke

stand, ontvangen en reiken op het grondgebied van de Staat waar zij zijn geaccrediteerd, alle akten, volmachten, verklaringen en getuigschriften uit welke verband houden met die materies en betrekking hebben op een voornemen tot adoptie die in België moet tot stand komen of worden erkend of op een in België uitgesproken of erkende adoptie.

368-6. De bevoegde autoriteiten zorgen voor de bewaring van de gegevens waarover zij beschikken in verband met de herkomst van de geadopteerde, in het bijzonder deze betreffende de identiteit van zijn moeder en vader, en ook van de gegevens die nodig zijn voor het volgen van zijn gezondheidstoestand, over het medisch verleden van de geadopteerde en van zijn familie, met het oog op de totstandkoming van de adoptie en teneinde het de geadopteerde, indien hij dit wenst, later mogelijk te maken zijn herkomst te achterhalen.

Zij waarborgen aan de geadopteerde of aan zijn vertegenwoordiger de toegang tot die gegevens in de mate toegestaan door de Belgische wet, waarbij passende begeleiding wordt verstrekt.

Het verzamelen, bewaren en de toegang tot deze gegevens worden geregeld bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

368-7. Onder voorbehoud van artikel 368-6 mogen de persoonlijke gegevens die overeenkomstig het Verdrag of de wet zijn verzameld of overgezonden, in het bijzonder de verslagen betreffende het kind, zijn oorspronkelijke familie en de adoptanten, niet voor andere doeleinden worden gebruikt dan die waarvoor zij zijn verzameld of overgezonden.

368-8. Iedere Belgische overheid die met een vreemde overheid in contact wenst te treden in verband met een adoptie, moet zich daartoe tot de federale centrale autoriteit wenden.

Iedere Belgische overheid die door een vreemde overheid wordt gecontacteerd in verband met een adoptie, stelt hiervan onverwijld de federale centrale autoriteit in kennis.

369. [...]

Opgeheven bij art. 3 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

370. [...]

Opgeheven bij art. 3 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

Gerechtelijk Wetboek¹

596. [De vrederechter is bevoegd inzake voogdij zoals in boek I van het Burgerlijk Wetboek is voorgeschreven.]

Vervangen bij art. 2 W. 13 maart 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

627. Tot kennisneming van de vordering is alleen bevoegd:

[...]

17° de rechtbank van eerste aanleg van Brussel wanneer het gaat om een beroep tegen de beslissing van de centrale federale autoriteit, zoals bepaald in artikel 367-3 van het Burgerlijk Wetboek;

Ingevoegd bij art. 13 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004, ed. 2).

628. Tot kennisneming van de vordering is alleen bevoegd:

[...]

[18°] de rechter van de laatste gemeenschappelijke verblijfplaats van de wettelijk samenwonenden, wanneer het gaat om een vordering als bedoeld in artikel 1479 van het Burgerlijk Wetboek;

19° de rechter van de woonplaats van de onderhoudsgerechtigde wanneer het gaat om een aanvraag tot tegemoetkoming bedoeld in de wet van 21 februari 2003 tot oprichting van een Dienst voor alimentatievorderingen bij de FOD Financiën.

[19° de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van de adoptant, van de adoptanten of van een van hen, in geval van een verzoek houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren;

20° de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van het kind, in geval van een verzoek tot vaststelling van de adopteerbaarheid;

21° de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van de adoptant, van de adoptanten of van een van hen, in geval van een verzoek tot adoptie; bij gebreke daarvan, de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van de geadopteerde; bij gebreke daarvan, de rechter van de plaats waar de adoptant of de adoptanten keuze van woonplaats doen;

22° de rechter van de woonplaats of van de gewone verblijfplaats van de verweerder of van een van de verweerders in geval van een verzoek tot herroeping van een gewone adoptie of tot herziening van een adoptie; bij gebreke daarvan, de rechter te Brussel.]

– oorspronkelijk 17° ingevoegd bij art. 5 W. 23 november 1998 (*B.S.* 12 januari 1999), met ingang van 1 januari 2000 (art. 1 K.B. 14 december 1999 (*B.S.* 23 december 1999, 2de ed.)) en vernummerd tot 18° bij art. 2, 1° W. 17 maart 2003 (*B.S.* 28 maart 2003, 3de ed.) met ingang van 1 september 2003 (art. 4) en nogmaals vernummerd tot 18° bij art. 3, 1° W.

¹ *B.S.* 31 oktober 1967.

13 maart 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

– 19° tot 22° ingevoegd bij art. 3, 2° W. 13 maart 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

792. Binnen acht dagen na de uitspraak van het vonnis zendt de griffier bij gewone brief een niet ondertekend afschrift van het vonnis, aan elke partij, of, in voorkomend geval, aan hun advocaten.

In afwijking van het vorige lid, voor de zaken opgesomd in artikel 704, eerste lid, [alook inzake adoptie] brengt de griffier binnen de acht dagen bij gerechtsbrief het vonnis ter kennis van de partijen.

[...]

Gewijzigd bij art. 4 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

[HOOFDSTUK VIII BIS. ADOPTIE]

Nieuw hoofdstuk ingevoegd bij art. 5 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

Afdeling 1. Algemene bepaling

1231-1. Inzake adoptie, zijn de volgende beginselen van toepassing:

1° ongeacht de ingestelde procedure wordt de zaak behandeld in raadkamer;

2° ieder vonnis wordt gewezen in openbare terechtzitting.

Afdeling 2. Binnenlandse adoptie

1231-2. De bepalingen van deze afdeling zijn van toepassing op adopties die geen interlandelijke overbrenging van een kind met zich meebrengen.

Onderafdeling 1. Totstandkomen van de adoptie op verzoek van de adoptant of van de adoptanten

1231-3. Het verzoek wordt bij [eenzijdig verzoekschrift] ingediend bij de rechtbank van eerste aanleg, of, ingeval de persoon die men wenst te adopteren minder dan achttien jaar oud is, bij de jeugdrechtbank. Het verzoekschrift wordt ter griffie neergelegd en ondertekend hetzij door de adoptant of door de adoptanten, hetzij door hun advocaat.

Het verzoekschrift vermeldt of het een gewone of volle adoptie betreft en de redenen waarom de adoptant of adoptanten voor deze adoptievorm hebben gekozen. Het vermeldt tevens de naam en voornamen die, voor zover toegestaan door de wet, voor de geadopteerde zijn gekozen. Moeten bij het verzoekschrift worden gevoegd:

- 1° het origineel of een voor eensluidend verklaard afschrift van de stukken vereist voor het onderzoek van het verzoek;
- 2° het attest waaruit blijkt dat de in artikel 346-2 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde voorbereiding werd gevolgd.

Gewijzigd bij art. 244 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004).

1231-4. Om ontvankelijk te zijn moeten bij het verzoekschrift tot adoptie volgende stukken worden gevoegd: een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte of een hiermee gelijkgesteld stuk, [een bewijs van de nationaliteit] en een verklaring betreffende de gewone verblijfplaats van de adoptant of van de adoptanten, en van de geadopteerde.

Binnen drie dagen na de ontvangst van het verzoekschrift, geeft de griffier ervan kennis aan de afstammelingen van de geadopteerde.

Gewijzigd bij art. 6 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

1231-5. De griffier zendt het verzoekschrift binnen acht dagen na ontvangst aan de procureur des Konings, die onverwijld alle nuttige inlichtingen inwint omtrent de voorgenomen adoptie. Deze inlichtingen omvatten in het bijzonder:

- 1° het advies van de moeder en de vader van de geadopteerde, en in voorkomend geval, van zijn voogd, van zijn toeziende voogd of van de vrederechter die de voogdij uitoefent of, indien een van hen een vertegenwoordiger heeft aangewezen met toepassing van artikel 348-9 van het Burgerlijk Wetboek, het advies van deze laatste;
- 2° [...];
- 3° [het advies van de afstammelingen in de eerste graad, die ten minste twaalf jaar oud zijn, van de adoptant of adoptanten en van de geadopteerde];
- 4° het advies van de persoon die het kind heeft opgevangen om het te onderhouden en op te voeden in de plaats van de moeder en de vader;
- 5° het advies van eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is en geweigerd heeft die te geven of, indien deze een vertegenwoordiger heeft aangewezen met toepassing van artikel 348-9 van het Burgerlijk Wetboek, het advies van deze laatste.

Gewijzigd bij art. 245 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004).

1231-6. Indien het een kind betreft, beveelt de jeugdrechtbank een maatschappelijk onderzoek teneinde inlichtingen te bekomen over de geschiktheid van de adoptant of van de adoptanten om te adopteren. Tijdens dit onderzoek worden de diensten die door de bevoegde gemeenschappen zijn aangewezen, geraadpleegd.

Het staat de rechtbank vrij om, zo zij dit nuttig acht, een maatschappelijk onderzoek te bevelen over de voorgenomen gewone adoptie van een persoon die ouder dan achttien jaar is.

1231-7. De procureur des Konings zendt het verzoekschrift tot adoptie binnen twee maanden na ontvangst ervan terug aan de griffier, samen met zijn advies en de inlichtingen die hij op grond van artikel 1231-5 heeft ingewonnen.

Het verslag van het maatschappelijk onderzoek bedoeld in het vorige artikel wordt neergelegd ter griffie binnen twee maanden na uitspraak van het vonnis waarbij het is bevolen.

1231-8. Binnen drie dagen na de neerlegging ter griffie van de verslagen van het openbaar ministerie en van het maatschappelijk onderzoek worden de adoptant en de geadopteerde wiens toestemming is vereist, bij gerechtsbrief opgeroepen om ervan kennis te nemen.

Zij beschikken daartoe over een termijn van vijftien dagen.

1231-9. Tussen de 15e en de 45e dag na de neerlegging ter griffie van beide verslagen, stelt de rechtbank de zittingsdag voor de zaak ambtshalve vast.

1231-10. De rechtbank hoort in raadkamer de volgende personen, die door de griffier opgeroepen worden bij gerechtsbrief, of wanneer het personen beneden de zestien jaar betreft, bij gewone brief:

- 1° de adoptant of de adoptanten;
- 2° eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is of, indien hij bij toepassing van artikel 348-9 van het Burgerlijk Wetboek een vertegenwoordiger heeft aangewezen, deze laatste;
- 3° de geadopteerde die de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt wanneer uit een door de jeugdrechtbank bevolen en door de bevoegde sociale dienst uitgevoerd grondig onderzoek blijkt dat hij in staat is zijn mening over de voorgenomen adoptie te kennen te geven; in het tegenovergestelde geval beschikt het kind over vijftien werkdagen te rekenen vanaf de dag dat het resultaat van het onderzoek hem door de procureur des Konings ter kennis is gebracht, om de jeugdrechtbank schriftelijk te verzoeken hem op te roepen opdat zij zelf over zijn bekwaamheid zou kunnen oordelen; wanneer de jeugdrechtbank oordeelt dat het kind in staat is zijn mening te kennen te geven, hoort zij het; de beoordeling van de jeugdrechtbank over de bekwaamheid van het kind is niet voor beroep vatbaar;
- 4° eenieder van wie het door de procureur des Konings ingewonnen advies ongunstig is voor de adoptie;
- 5° eenieder die de rechtbank wenst te horen.

Indien de personen bedoeld in het eerste lid, 2° en 4° verschijnen kunnen zij bij eenvoudige akte verklaren in het geding te willen tussenkomen.

In uitzonderlijke omstandigheden kan de rechtbank vrijstelling van persoonlijke verschijning verlenen en toestaan dat betrokkene door een bijzonder gemachtigde, door een advocaat of door een notaris wordt vertegenwoordigd.

Behalve wanneer artikel 1231-11, tweede en derde lid, wordt toegepast, wordt van deze verhoren een proces-verbaal opgesteld.

1231-11. Het kind kan tijdens zijn verschijning voor de jeugdrechtbank ervan afzien te worden gehoord.

Het kind wordt alleen gehoord, in afwezigheid van wie ook, de griffier en, in voorkomend geval, een deskundige of een tolk uitgezonderd. Met zijn mening wordt behoorlijk rekening gehouden, zijn leeftijd en maturiteit in acht genomen. Het horen geeft hem niet de hoedanigheid van partij in het geding.

Van het onderhoud wordt een verslag opgesteld dat bij het dossier wordt gevoegd.

1231-12. Eenieder van wie overeenkomstig artikel 1231-5 het advies moet worden ingewonnen, kan bij eenvoudige akte verklaren in het geding te willen tussenkomen.

1231-13. De rechtbank moet zich ervan vergewissen dat met kennis van zaken is gekozen tussen gewone adoptie en volle adoptie. De rechtbank moet tevens nagaan of is voldaan aan de bij wet gestelde voorwaarden. De rechtbank moet, rekening houdend met alle wettige belangen, oordelen of de adoptie kan worden uitgesproken.

Behalve indien is gebleken dat het kind sedert meer dan zes maanden wordt opgevoed door de adoptant of door de adoptanten, doet de rechtbank uitspraken ten vroegste zes maanden na de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie.

1231-14. Vooraleer de adoptie wordt uitgesproken kunnen de adoptant of de adoptanten aan de jeugdrechtbank vragen om, ofwel:

- 1° de gewone adoptie uit te spreken in de plaats van de volle adoptie gevraagd in het verzoekschrift;
- 2° de volle adoptie uit te spreken in de plaats van de gewone adoptie gevraagd in het verzoekschrift.

Dit verzoek moet op ernstige redenen gegrond zijn, moet overeenstemmen met het hoger belang van het kind, alsmede met de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen en moet worden gesteund door alle personen die hebben toegestemd in de adoptie waarop het verzoekschrift betrekking heeft. De rechtbank verleent daarvan akte.

De artikelen 1231-10 tot 1231-12 zijn in dat geval opnieuw van toepassing.

1231-15. Het beschikkend gedeelte van het vonnis inzake adoptie vermeldt inzonderheid:

- 1° de datum van neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie;
- 2° de naam en de voornamen van de adoptant of van de adoptanten;
- 3° of de uitgesproken adoptie een gewone adoptie of een volle adoptie is;
- 4° de naam en de voornamen die de geadopteerde bij de adoptie droeg en ingeval zij ingevolge de adoptie zijn gewijzigd, de naam en de voornamen die hij voortaan zal dragen;
- 5° indien nodig, de naam en de voornamen die de afstammelingen van de geadopteerde niettegenstaande de adoptie bewaren.

Het vonnis wordt bij gerechtsbrief betekend aan de adoptant of aan de adoptanten, aan iedere persoon van wie de toestemming in de adoptie vereist was, alsmede aan het openbaar ministerie.

1231-16. De procureur des Konings, de adoptant of de adoptanten die gezamenlijk optreden en de geadopteerde, alsmede de tussenkomen partijen kunnen bij wege van een verzoekschrift ingediend ter griffie van het hof van beroep, beroep instellen binnen een maand te rekenen van de betekening van het vonnis.

De geadopteerde die de leeftijd van twaalf jaar niet heeft bereikt, in staat van verlengde minderjarigheid verkeert of onbekwaam is verklaard, wordt vertegenwoordigd door een van de personen van wie de toestemming in de adoptie vereist is.

1231-17. De procureur des Konings, de adoptant of de adoptanten die gezamenlijk optreden en de geadopteerde, alsook de tussenkomen partijen kunnen zich in cassatie voorzien.

De geadopteerde die de leeftijd van twaalf jaar niet heeft bereikt, in staat van verlengde minderjarigheid verkeert of onbekwaam is verklaard, wordt vertegenwoordigd door een van de personen van wie de toestemming in de adoptie vereist is.

1231-18. Rechterlijke beslissingen gewezen inzake adoptie kunnen niet ten uitvoer worden gelegd indien daartegen beroep of cassatieberoep is ingesteld of zulks nog mogelijk is.

Ingeval de beslissing betrekking heeft op verscheidene geadopteerden, heeft het beroep of het cassatieberoep ingesteld door een van hen, slechts voor die persoon gevolgen.

1231-19. Na het verstrijken van de termijn om beroep of cassatieberoep in te stellen of, in voorkomend geval, na de uitspraak van het arrest waarbij het beroep wordt afgewezen, zendt de griffier onverwijld het beschikkend gedeelte van de rechterlijke beslissing waarbij de adoptie wordt uitgesproken toe aan de ambtenaar van de burgerlijke stand die overeenkomstig artikel 368-1 van het Burgerlijk Wetboek bevoegd is.

De ambtenaar van de burgerlijke stand schrijft het beschikkend gedeelte onmiddellijk over in registers en zendt een afschrift van de akte van overschrijving toe aan de griffier alsook aan de federale centrale autoriteit; deze stelt de centrale autoriteiten van de gemeenschappen hiervan in kennis. De overschrijving moet worden vermeld in de kant van de akten van de burgerlijke stand van de geadopteerde en van zijn afstammelingen.

1231-20. Bij overlijden van de adoptant, van de adoptanten of van een van hen na de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie maar voor de overschrijving van het beschikkend gedeelte van het vonnis of van het arrest door de ambtenaar van de burgerlijke stand, kan de procedure op verzoek van de geadopteerde of, in voorkomend geval, van de overlevende adoptant worden voortgezet.

1231-21. Derdenverzet is slechts ontvankelijk indien het wordt ingediend binnen een termijn van een jaar te rekenen van de overschrijving bedoeld in artikel 1231-19.

Het verzoek tot herroeping van het gewijsde is slechts ontvankelijk indien het uitgaat van de adoptant, van de adoptanten, van een van hen of van de geadopteerde ouder dan achttien jaar, en voor zover het wordt betekend binnen drie maanden te rekenen van de dag waarop de verzoeker kennis heeft gekregen van de reden waarop zijn verzoekschrift steunt. Indien de geadopteerde kennis kreeg van deze reden voor zijn meerderjarigheid, gaat de termijn ten aanzien van hem slechts in op de dag waarop hij de leeftijd van achttien jaar bereikt.

1231-22. Rechterlijke beslissingen waarbij wordt geweigerd de adoptie uit te spreken, beletten niet dat later nogmaals een nieuw verzoekschrift wordt ingediend, dat gegrond is op handelingen of feiten die na de weigering hebben plaatsgevonden.

In voorkomend geval moeten de vereiste toestemmingen opnieuw worden ingewonnen.

1231-23. De procedure tot omzetting van een gewone adoptie in een volle adoptie wordt beheerst door de bepalingen die van toepassing zijn op de procedure tot totstandkoming van de adoptie.

Onderafdeling 2. Totstandkoming van de adoptie op verzoek van het openbaar ministerie

1231-24. Indien de procureur des Konings een verzoekschrift indient op grond van de artikelen 347-1, 3°, 347-2, 3° of 348-11 van het Burgerlijk Wetboek, treedt hij op, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van iedere belanghebbende. De inlichtingen bedoeld in artikel 1231-5, die de procureur des Konings heeft ingewonnen, worden bij het verzoekschrift gevoegd.

De adoptant of de adoptanten en, naargelang het geval, de personen die ingevolge de artikelen 348-6 of 348-7 van het Burgerlijk Wetboek moeten toestemmen in de adoptie, of deze die met toepassing van artikel 348-11 van hetzelfde Wetboek geweigerd hebben toe te stemmen, worden in het geding geroepen.

1231-25. De artikelen 1231-3, derde en vierde lid, 1231-4, 1231-6 tot 1231-23 zijn op deze procedure van toepassing.

Afdeling 3. Interlandelijke adoptie

1231-26. De bepalingen van deze afdeling zijn van toepassing op interlandelijke adopties in de zin van artikel 360-2 van het Burgerlijk Wetboek.

Onderafdeling 1. Procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren

1231-27. [Het verzoek wordt bij eenzijdig verzoekschrift ingediend bij de jeugdrechtbank. Het verzoekschrift wordt ter griffie neergelegd en ondertekend hetzij door de adoptant of door de adoptanten, hetzij door hun advocaat.

Het verzoekschrift vermeldt dat de adoptant of de adoptanten een internationale adoptieprocedure wensen aan te vatten.

Bij het verzoekschrift worden gevoegd:

- 1° het origineel of een voor eensluidend verklaard afschrift van de stukken vereist voor het onderzoek van het verzoek;
- 2° het attest waaruit blijkt dat de door de bevoegde gemeenschap georganiseerde voorbereiding werd gevolgd.]

Vervangen bij art. 7 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

1231-28. [Om ontvankelijk te zijn, worden bij het verzoekschrift tot adoptie volgende stukken gevoegd: een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte of een hiermee gelijkgesteld stuk, een bewijs van de nationaliteit en een verklaring betreffende de gewone verblijfplaats van de adoptant of van de adoptanten en een uittreksel van de huwelijksakte of een uittreksel van de verklaring van wettelijke samenwoning of nog het bewijs van meer dan drie jaar samenwonen.]

Vervangen bij art. 8 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

1231-29. [De jeugdrechtbank wijst] een tussenvonnis waarin zij een maatschappelijk onderzoek beveelt dat haar inlichtingen verschaft over de geschiktheid van de adoptant of van de adoptanten om te adopteren. Tijdens dit maatschappelijk onderzoek worden de diensten die door de bevoegde gemeenschappen zijn aangewezen, geraadpleegd.

Indien zij het nuttig acht, kan zij dit verzoek tevens richten tot het openbaar ministerie.

Het verslag van het maatschappelijk onderzoek wordt neergelegd ter griffie binnen twee maanden te rekenen van de datum van het vonnis. Het wordt bezorgd aan het openbaar ministerie.

Gewijzigd bij art. 9 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

1231-30. Binnen drie dagen na de neerlegging ter griffie van het verslag van het maatschappelijk onderzoek worden de adoptant of de adoptanten opgeroepen bij gerechtsbrief, teneinde:

- 1° kennis te nemen van het verslag; daartoe beschikken zij over een termijn van vijftien dagen;
- 2° in persoon te verschijnen voor de rechtbank binnen de maand die volgt op het verstrijken van de termijn bedoeld in 1°.

1231-31. De rechtbank spreekt zich daarna uit over de geschiktheid van de adoptant of van de adoptanten om tot een interlandelijke adoptie over te gaan.

Het vonnis wordt met redenen omkleed. In geval van een positief vonnis wordt daarin opgave gedaan van het aantal kinderen dat de adoptant of de adoptanten kunnen adopteren, alsook van de eventuele beperkingen van hun geschiktheid.

Het vonnis mag slechts in een enkele procedure tot adoptie van een of meer kinderen worden aangewend. De geldigheid van het vonnis verstrijkt drie jaar na het uitspreken ervan.

1231-32. Wanneer de adoptant of de adoptanten krachtens het vonnis geschikt zijn om te adopteren, maakt het openbaar ministerie binnen twee maanden te rekenen van de uitspraak een verslag op zodat de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst over voldoende gegevens beschikt met betrekking tot hun persoon om haar de mogelijkheid te bieden voor ieder kind, voor wie een interlandelijke adoptie nodig is, de persoon of personen aan te wijzen die het kind de meest geschikte omgeving en de beste waarborgen voor een goede integratie kunnen bieden; dit verslag bevat gegevens omtrent hun identiteit, hun wettelijke bekwaamheid, hun persoonlijke achtergrond, hun gezinssituatie en gezondheidstoestand, hun sociaal milieu, hun levensbeschouwelijke overtuiging, hun beweegredenen en hun geschiktheid om een interlandelijke adoptie aan te gaan, alsmede omtrent de kinderen waarvoor zij de zorg op zich zouden kunnen nemen.

Het verslag wordt neergelegd ter griffie.

1231-33. Binnen drie dagen na ontvangst van het verslag, bezorgt de griffier een afschrift ervan, alsmede een afschrift van het vonnis aan de federale centrale autoriteit. Hij stelt de adoptant of de adoptanten hiervan in kennis. De federale centrale autoriteit past artikel 361-2 van het Burgerlijk Wetboek toe.

Onderafdeling 2. Procedure houdende vaststelling van de adopteerbaarheid van een kind

1231-34. Het verzoek wordt door het openbaar ministerie ingediend bij de jeugdrechtbank, op verzoek van de federale centrale autoriteit, nadat deze van de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap, op de hoogte gebracht van een adoptiewens volgens artikel 362-1 van het Burgerlijk Wetboek, gegevens bekomen heeft over een kind, dat in aanmerking komt voor adoptie.

Het kind wordt vertegenwoordigd door een voogd ad hoc, aangewezen door de rechtbank.

1231-35. De rechtbank wijst een tussenvonnis waarin zij een maatschappelijk onderzoek beveelt dat haar inlichtingen verschaft over de adopteerbaarheid van het kind. Tijdens dit maatschappelijk onderzoek worden de diensten die door de bevoegde gemeenschappen zijn aangewezen, geraadpleegd.

Het verslag van het maatschappelijk onderzoek wordt neergelegd ter griffie binnen twee maanden te rekenen van de datum van het vonnis. Het wordt meegedeeld aan het openbaar ministerie.

1231-36. Binnen drie dagen na neerlegging ter griffie van het verslag van het maatschappelijk onderzoek wordt de vertegenwoordiger van het kind opgeroepen bij gerechtsbrief teneinde:

- 1° kennis te nemen van het verslag; daartoe beschikt hij over een termijn van vijftien dagen;
- 2° in persoon te verschijnen voor de rechtbank binnen de maand die volgt op het verstrijken van de termijn bedoeld in 1°.

1231-37. De rechtbank spreekt zich daarna uit over de adopteerbaarheid van het kind en gaat na of de voorwaarden bedoeld in artikel 362-2 van het Burgerlijk Wetboek vervuld zijn.

In het vonnis wordt vermeld dat deze controle is verricht.

1231-38. Wanneer het kind krachtens het vonnis adopteerbaar is, stelt het openbaar ministerie binnen twee maanden te rekenen van de uitspraak, een verslag op zodat de bevoegde autoriteit van de Staat van opvang over voldoende gegevens beschikt met betrekking tot het kind om haar de mogelijkheid te bieden de persoon of personen aan te wijzen die het kind, rekening houdend met zijn specifieke noden, de meest geschikte omgeving en de beste waarborgen voor een goede integratie kunnen bieden; dit verslag bevat gegevens omtrent de identiteit van het kind, zijn adopteerbaarheid, zijn sociaal milieu, zijn persoonlijke achtergrond en die van zijn familie, zijn medisch verleden en dat van zijn familie, alsmede omtrent zijn bijzondere behoeften.

Het verslag wordt neergelegd ter griffie.

1231-39. Binnen drie dagen na ontvangst van het verslag, bezorgt de griffier een afschrift ervan, alsmede een afschrift van het vonnis aan de federale centrale autoriteit. Hij stelt de vertegenwoordiger van het kind hiervan in kennis. De federale centrale autoriteit past onverwijld artikel 362-3, eerste lid, 2°, van het Burgerlijk Wetboek toe.

Onderafdeling 3. Totstandkoming van de adoptie

1231-40. Behalve andersluidende bepaling in deze onderafdeling, zijn de bepalingen van afdeling 2 van toepassing op de totstandkoming van een interlandelijke adoptie.

1231-41. Het [eenzijdig] verzoekschrift [...] inzake adoptie wordt bij de jeugdrechtbank ingediend:

- 1° binnen drie jaar na de datum van de beslissing of van de afgifte van de verklaring van de inzake adoptie bevoegde autoriteit van de andere Staat waarin de adoptant zijn gewone verblijfplaats heeft of de adoptanten hun gewone verblijfplaats hebben, waarin bevestigd wordt dat zij bekwaam en geschikt zijn om een interlandelijke adoptie aan te gaan; en
- 2° binnen zes maanden te rekenen van de aankomst van het kind in België.

Gewijzigd bij art. 246 W. 27 december 2004 (B.S. 31 december 2004).

1231-42. Tenzij de rechtbank reeds in het bezit is gesteld van deze stukken, vraagt zij onverwijld aan de federale centrale autoriteit om haar toe te zenden:

- 1° een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing of van de verklaring bedoeld in artikel 1231-41, 1°;
- 2° een voor eensluidend verklaard afschrift van de beslissing van de Belgische rechter of, ingeval het kind zijn gewone verblijfplaats in een andere Staat heeft, van de verklaring waarin de bevoegde autoriteit van deze Staat bevestigt dat het kind adopteerbaar is en vaststelt dat, na de mogelijkheden tot plaatsing van het kind in de Staat waar het zijn gewone verblijfplaats heeft behoorlijk te hebben onderzocht, een interlandelijke adoptie aan het hoger belang van het kind en eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, beantwoordt;
- 3° een voor eensluidend verklaard afschrift van de verslagen bedoeld in de artikelen 1231-32 van dit Wetboek, en 361-3, eerste lid, 2°, van het Burgerlijk Wetboek, of in de artikelen 1231-38 van dit Wetboek en 362-3, eerste lid, 1°, van het Burgerlijk Wetboek;
- 4° een verklaring waarin de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap of, ingeval het kind zijn gewone verblijfplaats in een andere Staat heeft, de bevoegde autoriteit van deze Staat vaststelt en met reden omkleedt waarom de beslissing om het kind toe te vertrouwen aan de adoptant of aan de adoptanten, aan het hoger belang van het kind en de eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, beantwoordt.

Wanneer de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap met toepassing van artikel 361-4, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, stukken heeft aanvaard die zijn gelijkgesteld met de verklaringen bedoeld in het tweede lid, 2° en 4°, van dit artikel, worden deze door de federale centrale autoriteit overgezonden. Wanneer door de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap vrijstelling werd verleend van overlegging van deze stukken of van een ervan, bezorgt de centrale federale autoriteit aan de rechter een bewijs van de vrijstelling.

[De stukken bedoeld in het eerste lid, 2°, worden, in het geval bedoeld in artikel 361-5 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen door de documenten bedoeld in 2°, c) tot e), van dit artikel.]

Laatste lid ingevoegd bij art. 10 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

1231-43. In afwijking van artikel 1231-5 worden de adviezen bedoeld in 1° tot 5° van dit artikel niet ingewonnen [indien de artikelen 361-3, 361-5 of 362-2] van het Burgerlijk Wetboek zijn nageleefd.

Gewijzigd bij art. 11 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

1231-44. In afwijking van artikel 1231-10 worden de personen bedoeld in het eerste lid, 4°, van dit artikel niet opgeroepen [indien de artikelen 361-3, 361-5 of 362-2] van het Burgerlijk Wetboek zijn nageleefd.

Gewijzigd bij art. 12 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

1231-45. Artikel 1231-6 is niet van toepassing.

Afdeling 4. Herroeping van de gewone adoptie en herziening van de adoptie

1231-46. Behalve andersluidende bepaling in deze afdeling worden de vorderingen tot herroeping van een gewone adoptie en die tot herziening van een adoptie ingesteld, behandeld en berecht overeenkomstig de gewone procedure- en bevoegdheidsregels.

1231-47. De rechtbank spreekt de herroeping van een gewone adoptie of de herziening van een adoptie uit.

De zaak wordt in raadkamer behandeld.

1231-48. De geadopteerde wordt door de griffier in het geding geroepen.

De geadopteerde die minder dan twaalf jaar oud is, in de staat van verlengde minderjarigheid verkeert of onbekwaam is verklaard, wordt vertegenwoordigd door een voogd ad hoc door de rechtbank op verzoek van de procureur des Konings aangesteld.

Artikel 1231-11 is van toepassing.

1231-49. De griffier roept daarenboven, naargelang het geval, de volgende personen in het geding:

- 1° indien het verzoek betrekking heeft op de herroeping van een gewone adoptie:
 - a) de ouders van de, geadopteerde die minder dan achttien jaar oud is ingeval de herroeping wordt gevorderd ten aanzien van de adoptant of van de adoptanten;
 - b) de adoptant ten aanzien van wie de herroeping niet is gevorderd, wanneer de herroeping slechts wordt gevorderd ten aanzien van een van de adoptanten;
- 2° indien, het verzoek betrekking heeft op de herziening van een adoptie en de geadopteerde de leeftijd van achttien jaar niet heeft bereikt:
 - a) de ouders van de geadopteerde, wanneer de betwiste adoptie een gewone adoptie is;
 - b) in geval van een volle adoptie, de personen die de hoedanigheid van ouder bezaten voordat de betwiste adoptie gevolgen had.

1231-50. Het vonnis wordt in openbare terechtzitting uitgesproken. Indien daarbij de gewone adoptie wordt herroepen of de herziening van de adoptie wordt uitgesproken, vermeldt het beschikkend gedeelte van het vonnis de datum van het verzoek, de volledige identiteit van de adoptanten en van de geadopteerden ten aanzien van wie de gewone adoptie is herroepen of de adoptie is herzien, de naam en de voornamen die de persoon die geadopteerd was, zal dragen, alsook die welke zijn afstammelingen, van wie de naam ingevolge de adoptie was gewijzigd, zullen dragen.

1231-51. Indien de persoon die geadopteerd was of zijn vertegenwoordiger daarom verzoekt, kan de rechtbank beslissen dat die persoon de voornamen of de naam

blijft dragen die hem was toegekend in de rechterlijke beslissing waarbij de adoptie is uitgesproken.

1231-52. De artikelen 1231-16 tot 1231-21 zijn van toepassing op procedures inzake de herroeping van adoptie.

Afdeling 5. Beroep

1231-53. Hoger beroep tegen elk vonnis alvorens recht te doen en tegen elk eindvonnis gewezen overeenkomstig de afdelingen 2, 3 en 4 van dit hoofdstuk, gebeurt bij verzoekschrift dat ingediend wordt op de griffie van het hof van beroep.

1231-54. De beroepstermijn bedraagt één maand, te rekenen van de betekening van het vonnis bij gerechtsbrief.

1231-55. Het hof van beroep kan het openbaar ministerie verzoeken bijkomende inlichtingen in te winnen en eveneens een nieuw maatschappelijk onderzoek bevelen. Dezelfde termijnen zijn van toepassing als die welke voorzien zijn door de bepalingen betreffende de procedure in eerste aanleg.

1231-56. Indien het om een minderjarige gaat, kunnen ondertussen voorlopige maatregelen worden genomen in het belang van het kind.

Diverse wijzigingen aangebracht door de Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie

Wijzigingen van het Strafwetboek

391bis. [...]

Met dezelfde straffen worden gestraft hij die, in de omstandigheden omschreven in het eerste lid, niet voldoet aan de verplichtingen bepaald in de artikelen 203*bis*, 206, 207, 301, 303, 306, 307, 336 [en 353-14 van het Burgerlijk Wetboek] en in de artikelen 1288, 3° en 4°, en 1306, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

[...]

Tweede lid gewijzigd bij art. 6 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

[HOOFDSTUK X. MISDRIJVEN EN WANBEDRIJVEN INZAKE ADOPTIE

391quater. Met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot vijfhonderd euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die voor zichzelf, met bedrieglijk inzicht, een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet.

Bij herhaling binnen drie jaar te rekenen van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis van veroordeling wegens overtreding van het bepaalde in het eerste lid kunnen deze straffen worden verdubbeld.

391quinquies. Met een gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijfentwintigduizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die bij een adoptie als tussenpersoon is opgetreden en voor een derde een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen zonder lid te zijn van een daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap erkende adoptiedienst of die als lid van een erkende adoptiedienst voor een derde een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet.]

Ingevoegd bij art. 7 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

Wijzigingen van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming

33. Volledige ontzetting slaat op alle rechten die uit het ouderlijk gezag voortvloeien.

[Ze slaat evenwel enkel op het recht om toe te stemmen in de adoptie van het kind wanneer het vonnis dit uitdrukkelijk bepaalt.]

[...]

Tweede lid ingevoegd bij art. 8 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

44. Onverminderd [bijzondere bepalingen inzake adoptie], wordt de territoriale bevoegdheid van de jeugdrechtsbank bepaald door de verblijfplaats van de ouders, voogden of degenen die de persoon beneden de achttien jaar onder hun bewaring hebben.

[...]

De bevoegde jeugdrechtsbank is echter:

[...]

2° in het rechtsgebied waarvan de voogdij wordt georganiseerd overeenkomstig de artikelen [353-10, 354-2], 478 en 479 van het Burgerlijk Wetboek.

[...]

- Eerste lid gewijzigd bij art. 9, 1° W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).
- Vierde lid gewijzigd bij art. 9, 2° W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

45. De zaak wordt bij de jeugdrechtsbank aanhangig gemaakt:

1. in de aangelegenheden bedoeld in titel II, hoofdstuk II, van deze wet en [in de artikelen 353-10 en 354-2], van het Burgerlijk Wetboek, en onverminderd [de artikelen 145, 478 en 479 van het hetzelfde Wetboek en de artikelen 1231-3, 1231-24, 1231-27 en 1231-46 van het Gerechtelijk Wetboek] bij een verzoekschrift ondertekend al naar het geval door de minderjarige, door de vader, de moeder, de voogd, de toeziende voogd, de curator, het familielid of het lid van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of bij dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie;

[...]

1. gewijzigd bij art. 10 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

51. [...]

In de aangelegenheden bedoeld in [in de artikelen 145, 148, 302, 353-10, 354-2], 373, 374, 375, 376, 377, 379 en 477 van het Burgerlijk Wetboek, worden de vader, de moeder en eventueel de persoon aan wie de bewaring van het kind is toevertrouwd, voor de rechtbank opgeroepen door de griffier. In de aangelegenheden bedoeld in de artikelen 485 van het Burgerlijk Wetboek, 43, 45, 46 en 46*bis* van de wet van 3 juli 1978 op de arbeidsovereenkomsten, gewijzigd bij de wet van 30 maart 1981, worden de verzoeker, de vader, de moeder of de voogd en de minderjarige voor de rechtbank opgeroepen door de griffier; bij de oproeping van degene of degenen van hen die geen verzoek heeft of hebben ingediend, wordt een gelijkkluidend afschrift van de vordering gevoegd.

[...]

Tweede lid gewijzigd bij art. 11 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

54. Behalve in de gevallen bepaald in titel II, hoofdstuk III, [...], waarin zij in persoon moeten verschijnen, mogen de partijen zich door een advocaat laten vertegenwoordigen.

[...]

Eerste lid gewijzigd bij art. 12 W. 24 april 2003 (*B.S.* 16 mei 2003, ed. 3), met ingang van 1 september 2005 (art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2)).

Slotbepalingen van de Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie

Afdeling 1. Algemene bepaling

13. Met toepassing van artikel 92*bis*, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, ingevoegd bij de wet van 8 augustus 1988, kan een samenwerkingsakkoord met de gemeenschappen gesloten worden over het gezamenlijk uitoefenen van eigen bevoegdheden, die onder meer betrekking hebben op het verstrekken en uitwisselen van informatie, gegevens, documenten, verslagen en beslissingen, teneinde een interlandelijke adoptie in het hoger belang van het kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen tot stand te brengen.

Afdeling 2. Bijzondere bepalingen

14. Artikel 5 van de wet van 10 juli 1931 betreffende de bevoegdheid der diplomatieke en consulaire agenten in notariële zaken, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, wordt aangevuld als volgt: “7° tot de akten, volmachten, verklaringen en getuig-schriften die betrekking hebben op een voornemen tot adoptie die in België moet totstandkomen of worden erkend of op een adoptie die in België is uitgesproken of erkend.”

15. De bepalingen van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming die van toepassing zijn op de bloedverwanten in de opgaande lijn en op de bloedverwanten in de nederdalende lijn, zijn van toepassing op de adoptant, op de geadopteerde en op zijn afstammelingen.

16. De Koning kan de maatregelen treffen die nodig zijn om deze wet toe te passen op kinderen die het statuut van vluchteling bezitten, alsook op andere kinderen die interlandelijk zijn overgebracht, waarbij Hij rekening houdt met de bepalingen die in dit verband zijn uitgewerkt door de internationale organisaties waarvan België lid is, of door de internationale verdragen waarbij het partij is.

17. Wanneer een persoon het kind of het adoptief kind van zijn echtgenoot ten volle heeft geadopteerd op grond van een voor de datum van inwerkingtreding van deze wet definitief geworden beslissing, wordt de afstammingsband of adoptieve afstammingsband tussen deze echtgenoot en het kind als niet verbroken beschouwd.

18. De adoptie door een persoon van zijn buiten het huwelijk geboren kind, uitgesproken door een voor de datum van inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming definitief geworden beslissing, wordt als niet verkregen beschouwd.

19. De toestemming van de personen die door een voor de datum van inwerkingtreding van deze wet definitief geworden beslissing ten dele of geheel ontzet zijn van het ouderlijk gezag ten aanzien van hun kind, is vereist voor de adoptie van dit kind.

Afdeling 3. Overgangsbepalingen

20. Onverminderd de artikelen 17, 18 en 19, kunnen vonnissen gewezen krachtens het vroegere recht niet meer in het geding worden gebracht door de toepassing van deze wet.

21. Wanneer een akte van adoptie werd opgesteld of bij de rechtbank een verzoek tot homologatie of uitspraak van de adoptie werd ingediend voor de datum van inwerkingtreding van deze wet, blijft het vroegere recht van toepassing.

22. Wanneer bij de rechtbank een verzoek tot herroeping werd ingediend vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet, blijft het vroegere recht van toepassing.

23. In afwijking van de artikelen 21 en 22, stelt ieder ambtenaar van de burgerlijke stand die in zijn registers een beslissing inzake een adoptie heeft overgeschreven of die in een akte of beslissing vermeld in zijn registers een kantmelding heeft gedaan van een akte of beslissing betreffende een adoptie, de federale centrale autoriteit daarvan onverwijld in kennis.

24. § 1. [...]

§ 2. In geval van erkenning van een vreemde beslissing inzake adoptie die vóór de inwerkingtreding van deze wet definitief is geworden, kunnen de bepalingen van het vroegere recht die de grondvoorwaarden van de erkenning beheersen, worden toegepast indien zij gunstiger zijn voor deze erkenning. Deze beslissing wordt overeenkomstig artikel 367-2 van het Burgerlijk Wetboek geregistreerd door de federale centrale autoriteit.

[Hetzelfde geldt in geval van erkenning van een vreemde beslissing inzake adoptie die vóór de inwerkingtreding van deze wet is uitgesproken maar na de inwerkingtreding ervan definitief is geworden.]

Iedere vreemde beslissing inzake adoptie die vóór de inwerkingtreding van deze wet in België werd erkend, wordt op verzoek van de belanghebbenden door de federale centrale autoriteit geregistreerd overeenkomstig artikel 367-2 van het Burgerlijk Wetboek.

[§ 3. In geval van erkenning van een vreemde beslissing inzake de totstandkoming van een adoptie die de interlandelijke overbrenging van een kind onderstelt, welke niet definitief is geworden vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet, kunnen de bepalingen van het vroegere recht dat de erkenning beheerst, worden toegepast indien de adoptant of de adoptanten de volgende bewijzen overleggen:

- 1° zij hebben stappen ondernomen met het oog op een adoptie zonder een beroep te hebben gedaan op de diensten erkend door de bevoegde gemeenschap en zonder de omkadering van deze laatste te hebben genoten;
- 2° zij hebben vóór de inwerkingtreding van deze wet bij de bevoegde overheid van de Staat van herkomst van het kind een procedure ingesteld die tot adoptie moet leiden;
- 3° het kind, bij naam aangewezen door de bevoegde overheid van de Staat van herkomst van het kind, werd hen voorgesteld vóór de inwerkingtreding van deze wet.

Het voorgaande lid kan evenwel geen toepassing vinden indien de adoptant of de adoptanten niet voor 1 december 2005 de federale centrale autoriteit inlichten dat dit kind hen vóór de inwerkingtreding van deze wet door de bevoegde overheid van de Staat van herkomst werd voorgesteld.

De federale centrale autoriteit registreert de vreemde beslissing inzake adoptie overeenkomstig artikel 367-2 van het Burgerlijk Wetboek nadat zij het overlegde bewijsmateriaal geldig heeft verklaard.]

- § 1. opgeheven bij art. 139, 12° W. 16 juli 2004 (*B.S.* 27 juli 2004).
- § 2. gewijzigd bij art. 9 W. 20 juli 2005 (*B.S.* 29 juli 2005), met ingang van 1 september 2005 (art. 10).
- § 3. ingevoegd bij art. 9 W. 20 juli 2005 (*B.S.* 29 juli 2005), met ingang van 1 september 2005 (art. 10).

[**24bis.** Het maatschappelijk onderzoek dat werd aangevat voor de inwerkingtreding van deze wet volstaat om te oordelen over de geschiktheid om te adopteren of geadopteerd te worden indien het werd gevoerd op grond van de in de gemeenschappen geldende regels.]

[De adoptant die een attest heeft verkregen van de diensten van de bevoegde gemeenschap waarin bevestigd wordt dat hij de voorbereiding heeft gevolgd en dat hij het voorwerp is geweest van een gunstig maatschappelijk onderzoek dat werd beëindigd vóór de inwerkingtreding van de wet, op grond van de in de gemeenschappen geldende regels, wordt geacht geschikt te zijn om te adopteren. Dit attest is geldig gedurende drie jaren en mag slechts aangewend worden voor een enkele adoptieprocedure van één of meer kinderen.]

- Eerste lid ingevoegd bij art. 259 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004).
- Tweede lid ingevoegd bij art. 13 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005), met ingang van 1 september 2005 (art. 16 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005)).

[**24ter.** [...]]

- Ingevoegd bij art. 260 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004).
- Opgeheven bij art. 14 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

[**24quater.** [...]]

- Ingevoegd bij art. 261 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004).
- Opgeheven bij art. 14 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

[**24quinquies.** Het kind dat voor de inwerkingtreding van deze wet en krachtens de in de gemeenschappen geldende regels, door de bevoegde overheid van de Staat van herkomst werd toevertrouwd aan de persoon of de personen die geschikt zijn bevonden om het te adopteren, wordt geacht adopteerbaar te zijn.]

Ingevoegd bij art. 262 W. 27 december 2004 (*B.S.* 31 december 2004).

[**24sexies.** Ingeval het recht dat van toepassing is in de Staat van herkomst van het kind noch de adoptie kent, noch de plaatsing met het oog op adoptie:

1° zijn de bepalingen van het vroegere recht inzake de toelaatbaarheid en de grondvoorwaarden van de adoptie van toepassing indien een kind door de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind aan de adoptant of de adoptanten is toevertrouwd voor 1 september 2005.

Indien het evenwel een kind betreft van wie de ouders zijn overleden of dat verlaten is verklaard en dat onder de voogdij is geplaatst van een openbare overheid, kan worden afgeweken van de verblijfsvoorwaarden bedoeld in het artikel 344, § 1, c), van het Burgerlijk Wetboek, zoals het luidde voordat het werd gewijzigd bij de wet van 24 april 2003, indien aan de voorwaarden bedoeld in artikel 67, derde lid, van het Wetboek van internationaal privaatrecht is voldaan en indien de adoptant of de adoptanten de voorbereiding hebben gevolgd bedoeld in artikel 361-1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek en het vonnis betreffende de geschiktheid om te adopteren hebben verkregen bedoeld in artikel 361-1, eerste lid, van hetzelfde Wetboek.

2° zijn de artikelen 361-5, 1°, 3° en 4°, en 363-1 van het Burgerlijk Wetboek niet van toepassing indien het kind aan de adoptant of de adoptanten is toevertrouwd door de bevoegde autoriteit van de Staat van herkomst van het kind tussen 1 september 2005 en de datum van de inwerkingtreding van de wet van 6 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen met betrekking tot de adoptie.

De adoptie kan evenwel pas worden uitgesproken nadat de adoptant of de adoptanten de voorbereiding hebben gevolgd bedoeld in artikel 361-1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek en het vonnis betreffende de geschiktheid hebben verkregen bedoeld in artikel 361-1, eerste lid, van hetzelfde Wetboek en indien de in artikel 361-5, 2°, bedoelde documenten bij het verzoekschrift met de vraag om de adoptie uit te spreken, zijn gevoegd.]

Ingevoegd bij art. 15 W. 6 december 2005 (*B.S.* 16 december 2005).

Afdeling 4. Inwerkingtreding

25. Deze wet treedt in werking op een door de Koning te bepalen datum.

De inwerkingtreding van deze wet werd vastgesteld op 1 september 2005 bij art. 6 K.B. 24 augustus 2005 (*B.S.* 29 augustus 2005, ed. 2).

C. DECREET VAN 15 JULI 2005 TOT REGELING VAN DE INTERLANDELIJKE ADOPTIE VAN KINDEREN¹

HOOFDSTUK I. ALGEMENE BEPALINGEN EN DEFINITIES

1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.
2. Dit decreet is van toepassing op de interlandelijke adoptie van een kind, zijnde een persoon van minder dan achttien jaar.
3. In dit decreet wordt verstaan onder:
 - 1° interlandelijke adoptie: de adoptie zoals omschreven in artikel 360-2 van het Burgerlijk Wetboek;
 - 2° adoptant: een persoon of personen zoals vermeld in artikel 343, § 1, van het Burgerlijk Wetboek;
 - 3° afstandsouder: een ouder die voor zichzelf heeft uitgemaakt een kind af te staan;
 - 4° adoptiebemiddeling: elke activiteit van een tussenpersoon die ertoe strekt een adoptie van een kind te realiseren;
 - 5° adoptiedienst: een door de Vlaamse Regering erkende instelling die aan adoptiebemiddeling doet en de eerste nazorg verstrekt;
 - 6° buitenlands kanaal: een instantie, instelling of persoon in het herkomstland van het kind die bij interlandelijke adoptie bemiddelt;
 - 7° zelfstandige adoptie: de adoptie waarbij de adoptant geen beroep doet op een adoptiedienst en de adoptie zelfstandig tot stand brengt;
 - 8° Vlaamse Centrale Autoriteit: de dienst aangewezen binnen Kind en Gezin, die belast is met de nakoming van de door het Haagse Verdrag opgelegde verplichtingen en opdrachten, vermeld in dit decreet;
 - 9° Vlaamse adoptieambtenaar: de ambtenaar, benoemd binnen de Vlaamse Centrale Autoriteit, die de taken vervult die hem door dit decreet toegewezen worden;
 - 10° Haags Verdrag: het verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, ondertekend in Den Haag op 29 mei 1993.

HOOFDSTUK II. DE VOORBEREIDINGSCENTRA

Afdeling 1. De voorbereiding

4. De voorbereiding, vermeld in artikel 346-2, eerste lid, en artikel 361-1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt gevolgd in een door de Vlaamse Regering erkend voorbereidingscentrum.

¹ B.S. 16 september 2005.

Na zijn aanmelding verwijst de Vlaamse Centrale Autoriteit de adoptant naar het voorbereidingscentrum van zijn keuze. De voorbereiding wordt gegeven binnen een redelijke termijn nadat de adoptant zich bij het voorbereidingscentrum aangeboden heeft. Aan het einde van de voorbereiding geeft het voorbereidingscentrum aan de adoptant een attest waaruit blijkt dat hij de voorbereiding heeft gevolgd.

5. De Vlaamse Regering bepaalt de algemene inhoud en de minimumduur van de voorbereiding.

De Vlaamse Centrale Autoriteit keurt de voorbereidingsprogramma's goed en bepaalt de momenten waarop de voorbereiding wordt gegeven.

De Vlaamse Centrale Autoriteit kan nadere richtlijnen vastleggen met betrekking tot het voorbereidingsprogramma en het volgen ervan door kandidaat-adoptanten.

Afdeling 2. Erkenning van de voorbereidingscentra

6. § 1. De Vlaamse Regering erkent de voorbereidingscentra op advies van de Vlaamse Centrale Autoriteit.

§ 2. Om erkend te worden moet het voorbereidingscentrum aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1° uitsluitend doelstellingen zonder winstoogmerk nastreven;
- 2° een goedgekeurd voorbereidingsprogramma kwaliteitsvol aanbieden;
- 3° beschikken over een team dat is samengesteld zoals bepaald door de Vlaamse Regering;
- 4° elke adoptant aanvaarden die zich meldt voor het volgen van een voorbereidingsprogramma;
- 5° de persoonlijke levenssfeer van de adoptant eerbiedigen en, zonder enige vorm van discriminatie, zijn ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging respecteren.

§ 3. De erkenning wordt verleend voor minimaal twee jaar en maximaal vijf jaar en kan voor dezelfde termijnen worden verlengd. Het erkende voorbereidingscentrum moet, om erkend te blijven of opnieuw erkend te worden, de volgende verplichtingen naleven:

- 1° de discretie en het beroepsgeheim in acht nemen ten aanzien van de informatie die over de adoptanten wordt verkregen;
- 2° regelmatig in het overleg tussen de verschillende actoren interlandelijke adoptie participeren;
- 3° iedereen die zich voor de voorbereiding aanbiedt, registreren;
- 4° een jaarverslag opmaken en het in de loop van het eerste trimester dat volgt op het einde van elk boekjaar toesturen aan de Vlaamse Centrale Autoriteit. De inhoud van het jaarverslag wordt door de Vlaamse Regering bepaald.

§ 4. De Vlaamse Regering kan de in § 2 en § 3 bedoelde voorwaarden nader omschrijven.

§ 5. De Vlaamse Regering stelt de procedure vast voor de aanvraag en de hernieuwing van de erkenning van de voorbereidingscentra. Tevens voorziet ze in een beroepsprocedure.

§ 6. De Vlaamse Regering stelt een programmering van de voorbereidingscentra op.

7. De erkenning van een voorbereidingscentrum kan door de Vlaamse Regering worden ingetrokken of geschorst voor de termijn die ze bepaalt als de bepalingen van dit decreet niet worden nageleefd. Bij stopzetting van de activiteiten wordt de erkenning ambtshalve geschrapt.

De Vlaamse Regering bepaalt de procedure inzake intrekking en schorsing van de erkenning.

Afdeling 3. Kosten van de voorbereiding en subsidiëring van de voorbereidingscentra

8. Een deel van de kostprijs van de voorbereiding is ten laste van de adoptant. De Vlaamse Regering bepaalt het bedrag dat de adoptant bijdraagt aan de voorbereiding.

De erkende voorbereidingscentra ontvangen de volgende subsidies:

- 1° een jaarlijkse subsidie voor personeels- en werkingskosten;
- 2° een jaarlijkse subsidie op basis van het aantal gerealiseerde voorbereidingssessies.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regelen voor de subsidiëring van het voorbereidingscentrum.

HOOFDSTUK III. MAATSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Afdeling 1. Het maatschappelijk onderzoek

9. Het maatschappelijk onderzoek dat krachtens artikel 346-2 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 1231-29, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek door de jeugdrechtbank wordt bevolen, wordt gevoerd door een door de Vlaamse Regering erkende dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie.

Nadat de jeugdrechtbank de adoptant heeft doorverwezen naar een dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie, neemt die dienst onverwijld contact op met de adoptant. De dienst meldt elke nieuwe aanvraag aan de Vlaamse Centrale Autoriteit.

De Vlaamse Centrale Autoriteit kan nadere richtlijnen bepalen inzake de wijze waarop het maatschappelijk onderzoek gevoerd wordt conform artikel 1231-29 van het Gerechtelijk Wetboek en de bepalingen van een samenwerkingsakkoord met de federale overheid.

Afdeling 2. De erkenning van de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie

10. § 1. De Vlaamse Regering erkent de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie op advies van de Vlaamse Centrale Autoriteit.

§ 2. Om erkend te worden moet de dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1° beschikken over een team dat is samengesteld zoals bepaald door de Vlaamse Regering;
- 2° de persoonlijke levenssfeer van de adoptant eerbiedigen en, zonder enige vorm van discriminatie, zijn ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging respecteren.

§ 3. De erkenning wordt verleend voor minimaal twee jaar en maximaal vijf jaar en kan voor dezelfde termijnen worden verlengd. De erkende dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie moet, om erkend te blijven of opnieuw erkend te worden, de volgende verplichtingen naleven:

- 1° de discretie en het beroepsgeheim in acht nemen ten aanzien van de informatie die over de adoptanten wordt verkregen;
- 2° regelmatig in het overleg tussen de verschillende actoren van interlandelijke adoptie participeren;
- 3° iedereen die zich voor het maatschappelijk onderzoek aanbiedt, registreren en aanmelden bij de Vlaamse Centrale Autoriteit;
- 4° een jaarverslag opmaken en het in de loop van het eerste trimester dat volgt op het einde van elk boekjaar toesturen aan de Vlaamse Centrale Autoriteit. De inhoud van het jaarverslag wordt door de Vlaamse Regering bepaald;
- 5° de taken, vermeld in artikel 9, kwaliteitsvol uitvoeren.

§ 4. De Vlaamse Regering stelt de procedure vast voor de aanvraag en de hernieuwing van de erkenning van de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie. Tevens voorziet ze in een beroepsprocedure.

§ 5. De Vlaamse Regering stelt een programmering van de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie op.

11. De erkenning van een dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie kan door de Vlaamse Regering worden ingetrokken of geschorst voor de termijn die ze bepaalt als de bepalingen van dit decreet niet worden nageleefd. Bij stopzetting van de activiteiten wordt de erkenning ambtshalve geschrapt.

De Vlaamse Regering bepaalt de procedure inzake intrekking en schorsing van de erkenning.

Afdeling 3. De subsidiëring van de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie

12. De erkende diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie ontvangen de volgende subsidies:

- 1° een jaarlijkse subsidie voor personeels- en werkingskosten;
- 2° een jaarlijkse subsidie op basis van het aantal gerealiseerde onderzoeken.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regelen voor de subsidiëring van de dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie.

HOOFDSTUK IV. ADOPTIEBEMIDDELING

Afdeling 1. Keuze van de adoptant

13. De adoptant van wie in het kader van een interlandelijke adoptie overeenkomstig artikel 1231-31 van het Gerechtelijk Wetboek de bekwaamheid en de geschiktheid om te adopteren is vastgesteld, kan voor adoptiebemiddeling een beroep doen op een erkende adoptiedienst of kan de adoptie zelfstandig tot stand brengen. De adoptant deelt zijn keuze mee aan de Vlaamse Centrale Autoriteit.

Afdeling 2. Taken van de adoptiediensten

14. § 1. Een adoptiedienst treedt op als tussenpersoon inzake adoptie met als taak te bemiddelen en de eerste nazorg te verstrekken.

§ 2. De taken inzake adoptiebemiddeling zijn:

- 1° mede op grond van de kindstudie, de juridische en sociaal-psychologische adopteerbaarheid van het kind nagaan;
- 2° de adoptanten voorbereiden op de komst van het kind;
- 3° de voortgang van de individuele adoptiedossiers begeleiden;
- 4° een adoptiesamenwerking aangaan met de buitenlandse kanalen die goedgekeurd zijn door de Vlaamse Centrale Autoriteit;
- 5° de adoptie opvolgen zoals bepaald is in de voorschriften en wettelijke bepalingen van de staat van herkomst;
- 6° de aankomst van het kind in België melden bij de Vlaamse Centrale Autoriteit.

§ 3. De taken inzake de eerste nazorg zijn:

- 1° de adoptant en het geadopteerde kind bijstaan na de komst van de geadopteerde in het gezin en nazorg verlenen gedurende de eerste fase van hechting en integratie;
- 2° de adoptant op de hoogte stellen van de bestaande nazorg voor adopties.

§ 4. De adoptiedienst stelt een schriftelijke overeenkomst op met elke adoptant waarvoor hij bemiddelt. In die overeenkomst wordt zo exact mogelijk de procedure, de kostprijs, de duur en de gewaarborgde dienstverlening omschreven.

§ 5. Van ieder adoptiedossier moet de adoptiedienst, binnen vier maanden na de totstandkoming van de adoptie, een kopie bezorgen aan de Vlaamse adoptieambtenaar. De adoptiediensten die bestaan voor de inwerkingtreding van dit decreet moeten, binnen vier maanden na inwerkingtreding, een kopie van alle dossiers van de gerealiseerde adopties die in hun bezit zijn aan de Vlaamse adoptieambtenaar toesturen.

§ 6. De Vlaamse Regering kan de taken, bepaald in § 2 tot § 5, nader bepalen.

Afdeling 3. Erkenning van de adoptiediensten

15. § 1. De Vlaamse Regering erkent de adoptiediensten op advies van de Vlaamse Centrale Autoriteit.

§ 2. Om erkend te worden moet de adoptiedienst aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1° optreden als een vereniging zonder winstoogmerk of als een publiekrechtelijke rechtspersoon;
- 2° adoptiebemiddeling en het verstrekken van de eerste nazorg als voornaamste taak hebben;
- 3° beschikken over of een beroep kunnen doen op een interdisciplinair team dat is samengesteld zoals bepaald door de Vlaamse Regering;
- 4° geleid worden door een persoon die beschikt over de kwalificaties zoals bepaald door de Vlaamse Regering;
- 5° beschikken over voldoende infrastructuur om de opgelegde verplichtingen uit te voeren en de continuïteit van de dienst te verzekeren;
- 6° de persoonlijke levenssfeer van de adoptant eerbiedigen en, zonder enige vorm van discriminatie, zijn ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging respecteren.

§ 3. De erkenning wordt verleend voor een periode van minimaal twee jaar en maximaal vijf jaar en kan voor dezelfde termijnen worden verlengd. De erkende adoptiedienst moet, om erkend te blijven of opnieuw erkend te worden, de volgende verplichtingen naleven:

- 1° elke aanvraag van een adoptant die aan de voorwaarden, vermeld in artikel 13, voldoet, aanvaarden;
- 2° de taken vermeld in artikel 14 van dit decreet kwaliteitsvol uitvoeren;
- 3° een jaarverslag opmaken en het in de loop van het eerste trimester dat volgt op het einde van elk boekjaar toesturen aan de Vlaamse Centrale Autoriteit. De inhoud van het jaarverslag wordt door de Vlaamse Regering bepaald;
- 4° regelmatig participeren in het overleg tussen de verschillende actoren in interlandelijke adoptie.

§ 4. De Vlaamse Regering stelt de procedure vast voor de aanvraag en de hernieuwing van de erkenning van de adoptiediensten. Tevens voorziet ze in een beroepsprocedure.

§ 5. De Vlaamse Regering stelt een programmering van de adoptiediensten op.

16. § 1. De erkenning van de adoptiedienst kan door de Vlaamse Regering worden ingetrokken of geschorst voor de termijn die ze bepaalt als de bepalingen van dit decreet niet worden nageleefd of als een ernstig vermoeden bestaat dat de adoptiebemiddeling niet gebeurt in het belang van het kind. Bij intrekking of schorsing van de erkenning of wanneer een adoptiedienst zijn activiteit stopzet, treft de Vlaamse Centrale Autoriteit maatregelen in verband met afwerking en overdracht van dossiers.

§ 2. De Vlaamse Regering bepaalt de procedure inzake intrekking en schorsing van de erkenning.

Afdeling 4. Kosten van adoptiebemiddeling en subsidiëring van de adoptiediensten

17. § 1. De adoptant die voor adoptiebemiddeling een beroep doet op een erkende adoptiedienst betaalt aan de adoptiedienst een forfaitaire bijdrage als bijdrage in de dossierkosten in België, de dossierkosten in het herkomstland en de kosten voor nazorg. Deze forfaitaire bijdrage houdt rekening met het belastbaar inkomen en de gezinssamenstelling van de adoptant.

De Vlaamse Regering bepaalt welke kosten als dossierkosten in België, dossierkosten in het herkomstland en kosten voor nazorg beschouwd worden en stelt de barema's vast. Behalve de reis- en verblijfskosten mogen geen andere kosten door de adoptiedienst aangerekend worden aan de adoptant.

§ 2. De Vlaamse Regering bepaalt de verdere regels en voorwaarden voor de aanrekening van de bijdragen in de kosten van een adoptie.

18. De erkende adoptiediensten ontvangen de volgende subsidies:

- 1° een jaarlijkse subsidie voor personeels- en werkingskosten;
- 2° een jaarlijkse subsidie voor de dossierkosten. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regelen voor de subsidiëring van de adoptiedienst.

HOOFDSTUK V. DE VLAAMSE CENTRALE AUTORITEIT EN DE ADOPTIEAMBTENAAR

19. § 1. De Vlaamse Centrale Autoriteit is de binnen Kind en Gezin aangewezen dienst.

§ 2. De Vlaamse Centrale Autoriteit is belast met de volgende opdrachten:

- 1° de opdrachten, bepaald in dit decreet;
- 2° informatie verstrekken over alle aspecten van adoptie aan de adoptant;
- 3° de registratie van de adoptanten die zich aanmelden voor adoptie, de doorverwijzing van de adoptant naar een voorbereidingscentrum en de inning van de bijdrage van de adoptant in de kosten van de voorbereiding;
- 4° de registratie van de keuze van de adoptant voor adoptiebemiddeling of zelfstandige adoptie en, bij adoptie via adoptiebemiddeling, het doorsturen van het verslag bedoeld in artikel 1231-32 van het Gerechtelijk Wetboek aan de adoptiedienst die de adoptant gekozen heeft;
- 5° bij zelfstandige adoptie:
 - a) de adoptant op de hoogte brengen van de bestaande nazorg in Vlaanderen;
 - b) onderzoek en goedkeuring van het aangebrachte kanaal en het onverwijld doorsturen van het vonnis betreffende de bekwaamheid en de geschiktheid van de adoptant en het verslag, vermeld in artikel 1231-32 van het Gerechtelijk Wetboek, aan de bevoegde autoriteit van de staat van herkomst;
- 6° de opdrachten, vermeld in artikel 361-3 van het Burgerlijk Wetboek;
- 7° de voortgangsrapportage van de adoptie organiseren en bewaken;

- 8° eventueel aan binnenlandse en buitenlandse overheden informatie verstrekken over de regelgeving inzake adoptie alsook over andere relevante gegevens;
- 9° de samenwerking met de buitenlandse overheden bewerkstelligen zodat bij interlandelijke adopties het belang van het kind en zijn fundamentele rechten worden gewaarborgd en de rechtsregels van de gemeenschappen, federale en internationale overheden worden gerespecteerd;
- 10° erkende adoptiediensten begeleiden bij het tot stand brengen van een samenwerkingsverband in het buitenland, concrete bemiddelingsprocedures ontwikkelen en de concrete adoptiebemiddeling evalueren en verbeteren;
- 11° bemiddelen tussen de bevoegde buitenlandse overheden en de erkende Vlaamse diensten;
- 12° buitenlandse kanalen goedkeuren;
- 13° op verzoek van de Vlaamse Regering of op eigen initiatief advies uitbrengen met betrekking tot de intrekking of schorsing van de erkenning van een voorbereidingscentrum, een dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie of een adoptiedienst;
- 14° ter uitvoering van de opdrachten, vastgelegd in punt 6° tot 9°, werkafspraken maken met de federale overheid en de andere gemeenschappen;
- 15° jaarlijks een activiteitenverslag uitbrengen dat wordt bezorgd aan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement;
- 16° ontwikkelen of ondersteunen van programma's in binnen- en buitenland die de doelstellingen ondersteunen van het Haags Verdrag en van het Internationaal Verdrag van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, door België geratificeerd en goedgekeurd bij de wet van 25 november 1991;
- 17° structureel overleg organiseren tussen alle betrokken partners uit het adoptiewerkveld, namelijk de voorbereidingscentra, de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie, de adoptiediensten, het Steunpunt Nazorg Adoptie en erkende trefgroepen.

§ 3. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regelen met betrekking tot de werking van de Vlaamse Centrale Autoriteit.

20. § 1. Binnen de Vlaamse Centrale Autoriteit wordt een Vlaamse adoptieambtenaar benoemd.

§ 2. De Vlaamse adoptieambtenaar heeft de volgende taken:

- 1° alle dossiers over adoptie bewaren;
- 2° inzage verlenen in de adoptiedossiers volgens de regels bepaald in dit decreet;
- 3° bijstand verlenen aan geadopteerden die op zoek zijn naar gegevens over hun adoptiedossier en eventueel ter zake zelf actie ondernemen.

§ 3. De Vlaamse adoptieambtenaar gaat na of een adoptiedossier dat werd overgedragen door een erkende adoptiedienst of een zelfstandige adoptant volledig is en vraagt, in voorkomend geval, elke nadere informatie op.

HOOFDSTUK VI. NAZORG

21. § 1. De Vlaamse Regering erkent één vereniging zonder winstoogmerk als Steunpunt Nazorg Adoptie wanneer in de raad van bestuur van deze rechtspersoon een vertegenwoordiger zetelt van respectievelijk de adoptiediensten, de voorbereidingscentra, de trefgroepen en de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie.

§ 2. Om erkend te kunnen worden en blijven, moet de vereniging zonder winstoogmerk, bedoeld in § 1, volgende opdrachten vervullen:

- 1° netwerken opzetten tussen bestaande diensten en projecten die een rol spelen in de nazorg bij adoptie, waartoe zeker gerekend worden: adoptiediensten, voorbereidingscentra, diensten die deel uitmaken van de preventieve en gespecialiseerde zorg, trefgroepen van adoptanten en geadopteerden;
- 2° samen met de diensten en projecten, vermeld in punt 1°, een overkoepelende visie op nazorg uitwerken;
- 3° expertise rond adoptie bevorderen bij het bestaande hulpverleningsaanbod;
- 4° de professionalisering van de nazorg ondersteunen;
- 5° fungeren als aanspreek- en oriëntatiepunt voor geadopteerden, adoptanten en afstandsouders;
- 6° fungeren als expertisecentrum;
- 7° een documentatie- en informatiecentrum uitbouwen;
- 8° advies verlenen op eigen initiatief of op verzoek van de Vlaamse Centrale Autoriteit of de Vlaamse Regering met betrekking tot specifieke nazorginitiatieven en -projecten;
- 9° de trefgroepen inzake adoptie ondersteunen.

22. § 1.² De Vlaamse Regering kan, na advies van de Vlaamse Centrale Autoriteit, een vereniging met als leden adoptanten of geadopteerden of een combinatie van deze personen, als trefgroep erkennen. Om als trefgroep te worden erkend, moet zij voldoen aan de volgende voorwaarden:

- 1° de vorm aannemen van een vereniging zonder winstoogmerk;
- 2° in haar beheersorganen respectievelijk adoptanten of geadopteerden de meerderheid laten uitmaken;
- 3° als doelstelling hebben respectievelijk adoptanten of geadopteerden te ondersteunen en hun belangen te onderkennen en te behartigen.

23. § 1. De Vlaamse Regering stelt de procedure vast voor de aanvraag en de verlenging van de erkenning van de trefgroepen. Tevens voorziet zij in een beroepsprocedure. De Vlaamse Regering kan bijkomende erkenningsvoorwaarden opleggen.

§ 2. De erkenning kan door de Vlaamse Regering worden ingetrokken of geschorst voor de termijn die zij bepaalt indien de bepalingen van dit decreet niet worden nageleefd. Bij stopzetting van de activiteiten wordt de erkenning ambtshalve geschrapt. De Vlaamse Regering bepaalt de procedure inzake intrekking en schorsing van de erkenning.

² Dit artikel bevat enkel een eerste paragraaf.

HOOFDSTUK VII. DE ZELFSTANDIGE ADOPTIE

24. § 1. Na het vonnis waaruit blijkt dat hij bekwaam en geschikt is om een interlandelijke adoptie aan te gaan, meldt de zelfstandige adoptant zich aan bij de Vlaamse Centrale Autoriteit. Hierbij doet hij, met het oog op de goedkeuring ervan, aangifte van het buitenlandse kanaal dat bij de adoptie bemiddelt.

§ 2. De adoptant draagt de verantwoordelijkheid voor het goede verloop van de procedure. Binnen vier maanden na de adoptie bezorgt de adoptant een kopie van het adoptiedossier met de gegevens over de afkomst van het kind, namelijk de gegevens over de identiteit van de ouders, de gegevens over het medische verleden van het kind en zijn familie, aan de Vlaamse adoptieambtenaar.

§ 3. De kosten van de vertaling en de verzending van het dossier vallen ten laste van de adoptant.

§ 4. De Vlaamse Regering kan nadere regels vaststellen inzake de zelfstandige adoptie, met inbegrip van het bepalen van de bijdrage in de kosten van de Vlaamse Centrale Autoriteit.

HOOFDSTUK VIII. DOSSIERS UIT HET VERLEDEN

25. Iedereen die in het bezit is van een adoptiedossier van een derde is verplicht een kopie van dat dossier te bezorgen aan de Vlaamse adoptieambtenaar binnen vier maanden na de inwerkingtreding van dit decreet.

HOOFDSTUK IX. INZAGERECHT

26. § 1. Vanaf de leeftijd van twaalf jaar heeft de geadopteerde recht op inzage van zijn adoptiedossier. De adoptieambtenaar kan inzage weigeren in stukken die de rechten of belangen van derden schaden. Elke weigering wordt gemotiveerd. Over het verzoek tot inzage van een geadopteerde die de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt, wordt door de adoptieambtenaar beslist, rekening houdend met de maturiteit van de verzoeker.

§ 2. Elke inzage moet schriftelijk aan de adoptieambtenaar worden gevraagd.

Binnen drie maanden na ontvangst van de aanvraag verleent de adoptieambtenaar inzage van het adoptiedossier of geeft hij aan de verzoeker kennis van zijn gemotiveerde weigering. Een kind kan zijn adoptiedossier alleen inzien onder begeleiding.

§ 3. Elke geadopteerde kan de Vlaamse adoptieambtenaar verzoeken om verdere informatie over zichzelf op te vragen.

§ 4. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere voorwaarden voor de uitoefening van het Inzagerecht.

HOOFDSTUK X. HET TOEZICHT

27. § 1. De Vlaamse Centrale Autoriteit oefent het toezicht uit op de naleving van de bepalingen van dit decreet. De voorbereidingscentra, de diensten voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie, de adoptiediensten en het Steunpunt Nazorg Adoptie verlenen hun medewerking aan de uitoefening van het toezicht.

§ 2. Het toezicht op de naleving van de erkenningsvoorwaarden, bepaald in hoofdstukken II, III en IV, wordt op stukken of ter plaatse uitgeoefend. De inspectiedienst heeft ter plaatse toegang tot de individuele adoptiedossiers.

§ 3. De Vlaamse Regering kan boekhoudkundige regels vastleggen.

§ 4. De Vlaamse Regering kan de regels voor het toezicht en de bevoegdheid van de Vlaamse Centrale Autoriteit nader bepalen.

HOOFDSTUK XI. STRAFBEPALINGEN

28. § 1. Elke persoon die bij adoptie bemiddelt in de zin van dit decreet, zonder in het bezit te zijn van de vereiste erkenning wordt gestraft met een gevangenisstraf van één tot vijf jaar en met een geldboete van 12,50 euro tot 620 euro.

§ 2. Elke persoon die enig ongeoorloofd materieel voordeel haalt uit een tussenkomst in een adoptie of die met kennis van zaken een persoon heeft geholpen of bijgestaan om de overtreding te plegen, wordt gestraft met een gevangenisstraf van één maand tot één jaar en met een geldboete van 2,5 euro tot 25 euro of met één van beide straffen.

§ 3. De adoptant die in het kader van een zelfstandige adoptie niet binnen vier maanden na de totstandkoming van de adoptie een kopie van de gegevens over de afkomst van het kind, namelijk gegevens over de identiteit van de ouders, gegevens over het medische verleden van het kind en zijn familie, aan de Vlaamse adoptieambtenaar bezorgt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van één maand of met een geldboete van 2,5 euro tot 25 euro.

§ 4. Iedereen die in het bezit is van een adoptiedossier van een derde en dit dossier niet heeft bezorgd binnen vier maanden na de inwerkingtreding van dit decreet, wordt gestraft met een gevangenisstraf van één maand of met een geldboete van 2,5 tot 25 euro.

HOOFDSTUK XII. SLOTBEPALINGEN

29. Het decreet van 15 juli 1997 inzake interlandelijke adoptie en het decreet van 30 april 2004 tot regeling van de binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen wordt opgeheven.

30. De Vlaamse Regering bepaalt de maatregelen die nodig zijn om de overgang van het in artikel 29 vermelde decreet naar dit decreet op een coherente manier te laten verlopen.

31. De Vlaamse Regering bepaalt de datum waarop dit decreet in werking treedt.

De inwerkingtreding van dit decreet werd bij art. 89 Besluit van 23 september 2005 (*B.S.* 18 november 2005) vastgesteld op 1 september 2005, met uitzondering van de artikelen 17, 18, 21, 22, 23 en 26. De inwerkingtreding van de artikelen 22, 23 en 26 werd vastgesteld op 1 januari 2006 en de inwerkingtreding van de artikelen 17, 18 en 21 werd vastgesteld op 1 januari 2007.